

(2)

DE MEDENDIS

FEBRIBVS

ars medica

DONATO ANTONIO

AB ALTOMARI,

MEDICO, AC PHILOSOPHO,

NEAPOLITANO,

AUCTORE.

*Cum privilegio Summi Pontificis, Illustriss. Senat. Venet. Sereniss. ac
Cathol. Regis Philippi, & Christianiss. Francorum Regis.*

Venetijs, ex officina Marci de Maria Salernitani Bibliopole
Neapolitani.

M D LXX.

18
19
20
2 400 40
S. M. P.

DE MEDENDIS FEBRIBVS

ars medica.

DONATO ANTONIO
AB ALTOMARI,
MEDICO, AC PHILOSOPHO,
NEAPOLITANO,
AUCTORE.

*Cum privilegij Summi Pontificis, Illustriss. Senat. Venet. Sereniss. ac
Cathol. Regis Philippi, & Christianiss. Francorum Regis.*

Venetijs, ex officina Marci de Maria Salernitani, Bibliopola
Neapolitani. M D LXXII.

Et in bonas artes amor ardentissimus. Quibus effectum est ut tui semper studiosissimus fuerim: Nam, ut omnes predicant, cum publice orantem audires Egidium, maxima eius doctrina, summisq; laudibus, quibus efferebatur, accensus (hoc enim modo Deus Opt. Max. te sollicitavit, ut Themistoclem Milciadis trophæa) Augustini religionem suscipere, eumq; audire uoluisti. ubi quid, Et quàm breui in philosophia, ac Theologia, cæterarumq; bonarum artium studijs profeceris, Conciones tuae, in amplissimis Italia urbibus, maximo omnium plausu, atque approbatione habita, declarant: Et præsertim Caroli V. Imp. studium, qui te unum Neapoli orantem, Et sæpe audiuit, Et admiratus est. Augustiniana Religioni postea præpositus, totam ferè Europam per triennium peragrasti, ut eius ordinis uiros in optimum Christi statum confirmares; ubi quantum elaboraris, Et quantum tua uirtus profecerit, testes sunt qui affuerunt, at locupletiss. testis est Deus Opt. Max. Quare illud omnes asserunt
disiun-

disiunctissimas terras nõ citius cuiusquam passibus circui potuisse, quàm tuis, non dicam cursibus, at uirtutibus, optimisq; institutis illustrata sunt: Quæ quidem ita magna esse fateor, ut ea uix cuiusquam mens, aut cogitatio capere posset. Sunt tamen Et illa maiora, animum uincere omni gloria cupiditate, atque ambitione carere: post enim illa, eam dignitatem omnibus inuitis deposuisti ut studijs te totum traderes, Aquilensem præfecturam à Carolo delatam, renuisti, uehementer eum rogans ne id muneris tibi delegaret, tum ne studia relaxares, tum uel maximè quòd temperatúra, etati ac propriae sanitati cælum repugnaret. Interim satis longo interuallo ad Carolum missus es, qui cum magnis de rebus ageres, inter tot præclariss. uiros, tu unus ea legatione dignus, ab omnibus tuis ciuibus iudicatus es: quod onus libentissimè suscepisti, ut patriæ parem gratiã referres, et cui te plurimum debere non ignorabas, ei nulla in re defuisse uiderere. qua in legatione, Et patriæ omni pietate, Et cæteris
huius

huius Regni ciuibus omni officio satisfecisti, dum totius legationis rationem redderes, Salerniq; præsul ab eodem (cum maximè recusares) creatus es. ubi animi tui integritatem, pietatem, ac singularem continentiam, inter ceteras eximias uirtutes ostendisti: nunquã enim tãquam bonus pastor gregem tuum de reliquisti. at contra pleriq; quadam gloria cupiditate adducti facere solent. Quo quidem tempore, cum tuam ceterarum rerum incredibilem sapientiam, uitamq; honestissime antea actam Pius III. Pont. Max. audiret, non modo te in Cardinalium numerum asciscere uoluit, sed cum falsa religio totum ferè orbẽ uana superstitione repleuisset, tua integritate, & doctrina confisus, (nouerat enim te Fidei, & Sanctæ Rom. Ecclesiæ acerrimum defensorem) ad Tridentinum Concilium, maximis de rebus acturum, unã cum ceteris tui ordinis præclarissimis uiris, sanctissimisq; Apostolis, delegauit. Quapropter effectum est Sacratiss. Antistes, ut lucubrationes meas tibi potissimum nuncuparem. At quid
medicæ

medicæ artis regulæ cum uiro sacræ Theologiæ studijs dedito? Non ignorabam te uirum doctissimum omnium bonarum artium studijs delectari, illisq; præsertim, quæ & animæ & corporis curam gerunt. existimaui præterea, præter te fore neminem, qui hoc munusculum animo susciperet alacriori: quod quælecunque sit, tibi gratissimum fore arbitror, tum ob singularem tuam in me beneuolentiã, tum ob incredibilem humanitatem, quæ literis quamuis hac ætate sprete, uicissim, & delectetur, & afficiatur, harumq; cultores & plurimi faciat, & quod potest benigne adiuuet atque euehat. Quamobrem præclare mecum actum esse arbitror, quòd hoc facultatis nostræ documentum, nominis tui uelamine quodam, quasi amuleto ab omni, aut carie uetustatis, aut etiam liuore, aut obtrectatione tutum posteritatis memoriæ commendaretur. Nam quo illud splendidiorẽ titulo, aut qua grauiori nominis auctoritate inscribi potuit, quàm eius, qui tanquam fulgentiss. Sydus inter nostræ imbecillitatis tenebras elucescit?

*cescit? Munus igitur tuæ pietati inscriptum
 ea benignitate prosequere, qua tui studioso-
 rum munera soles, donantis semper atten-
 dens animum. Quod si tibi, ut spero, & opto,
 gratum esse accepero, non tam præclarè cum
 eo actum esse, quàm aliqua ex parte satis
 meo officio factum esse putabo. Vale.*

CAPITVM ELENCHVS

PRIMAE PARTIS.

PROOEMIUM.

Q ua uia utendū in hac methodo constituenda	cap. 1.	pagina 6	
Quid non sit Methodus	cap. 2.	pag. 6	
Quid sit Methodus	cap. 3.	pag. 9	
Quo inuentionis instrumento, febrium auxilia inuesti- ganda	cap. 4.	13	
Quid febris significet, & quis calor sit	cap. 5.	18	
Explicantur uariæ febris definitiones, ac ostēditur in cor- poribus nostris duplex esse calidum	cap. 6.	23	
Impugnatur Platonis opinio de calido innato	cap.	7.	25
Quid sit innatum calidum apud Hippoc. & Galenum	cap.	8.	27
Quid sit calidum acquisititium	cap. 9.	34	
Qualis sit febris natura, quæve eius definitio	cap.	10.	42
Quòd febris subiectum sit calidum innatum	cap.	11.	47
Quot sint primæ & essentielles febrium differentiæ	cap.	12.	49
Quòd nulla febris generari possit, quin cor afficiatur	cap.	13.	55
Quot, quibusve modis febres omnes generari contin- gat	cap. 14.	56	
Quid sit febris diaria, & quomodo dignoscatur	cap.	15.	64
Febres ex putredine ortas uia, & dignoscendi ratio	*		cap.

I N D E X

cap.	16.	72
Cur febres hecticæ appellantur, & quomodo generantur	cap. 17.	78
Num omnes partes quæ solidæ appellantur in febribus hecticis accendantur, & num semper cum siccitate copulentur, & quemadmodum cum Marasmo conueniât & dissideant	cap. 18.	83
Quomodo unum, duo, & tria, dici possint febrium hecticarum genera	cap. 19.	91
Quæ sint febrium hecticarum indicia communia, examinaturq; exemplum Gal. de calce aqua conspersa	cap.	20. 95
Cuiuslibet febris hecticæ particularia indicia, & quod ab urinis pro earum dignotione nullum sumatur propriū indicium	cap. 21.	102
Quòd hæc nostra methodus per indicationē fiat, & quid sit indicatio	cap. 22.	111
Aduersus eos, qui parum rectè quid indicatio sit intellexerunt: tum quid ex Gal. sit indicans, indicatum: experientia, & analogismus	cap. 23.	116
Quomodo indicantibus, & coindicantibus utendum, & quòd falsò per contraindicantia, prohibentia intellexerint quidam, superfluoque correpugnantia addiderint	cap. 24.	121
Quid per contraindicans & contraindicare in Gal. doctrina intelligendum sit	cap. 25.	127
Quid sit totius artis medicæ commune propositum, quidve huius nostræ methodi proprium; ac quæ sit prima illa uniuersalissima indicatio omnium præter naturam affectuum, a qua curandi methodus exorditur	cap.	26. 130
Quomodo prima illa omnium curationis indicationum, quæ ex iplo qui curatur affectu desumitur, contrarietate,		

I N D E X

tem, ac contrarium docuit		Cap. 27. 134
Soluuntur rationes eorum, qui contrarietatem aduersus Gal. curationem non indicare contendunt	cap.	28. 142
Rationes, quibus quidam probare conantur, aerem curationem non indicare, diluuntur	cap. 29.	154
Soluuntur rationes eorum qui naturalem corporis temperiem pro morborum curatione nihil indicare contendunt	cap. 30.	164
Proponitur primorum trium scoporū indicantium diuisio, soluiturq; Gal. contradictio de indicatione quæ à morbo sumitur	cap. 31.	172
Aeris nos ambientis, & corporis temperiei in particulares scopos indicantes diuisio	cap. 32.	178
Diluuntur rationes eorum qui probare nituntur, ætatem, consuetudinem, uitæ institutum ac alia quædam, curationem non indicare	cap. 33	184
Num à uiribus sumenda sit indicatio pro morborum curatione	cap. 34.	192
Responsio ad obiectiones eorum, qui uires ad morborū curationem, nihil indicare, probare conantur	cap.	35. 199
In quot quibusve generibus præsidiorum materiæ continentur	cap. 36.	206
De temporis occasione, & unde capiendum sit opportunum auxiliorum tempus	cap. 37.	213
Methodi medendi febres qua febres sunt, compendiosa repetitio	cap. 38.	227
Febrium hecticarum medendi methodus	ca. 39.	234
Continentium absq; putredine febrium, dignotionis, & generationis modus ac curationis uia	cap. 40.	239
Febrium ex putredine ortarum curatiua methodus	cap.	41. 251
	* 2	Metho-

I N D E X

Methodus medendi humorum putredinem ubi eius causæ non adfint, sed iam abierint	cap. 42. 258
Curatiua methodus putredinis humorum, manentibus adhuc quæ eam excitarunt causis	cap. 43. 263
Abundantiæ humorum curatio	cap. 44. 268
Humorum crassitie, aut lentitie obstructiuum, ac ipsius obstructionis, & prohibitæ trāspirationis curatiua methodus	cap. 45. 275
Methodus medendi putredinem, tam per totum animal diffusam, quàm si in una quadam parte consistat	cap. 46. 282
Putredinis in quapiam parte existentis, citra phlegmonē & cum phlegmone curatio	cap. 47. 290
Soluuntur rationes quibus quidā probare nituntur quòd indicationes quæ ab affectis partibus sumuntur, ad curationem non conducunt	cap. 48. 301
Quibus potissima ratione uires custodiantur, ac quomodo uestiganda sit nutrimenti quantitas	ca. 49. 306
Nutrimenti qualitas ex quibus desumenda sit	cap. 50. 317
De particulari exhibendæ alimonix tempore	cap. 51. 320
Quo accessionis tempore præter inclinationem cibus cū maiori noxa offeratur, ac quomodo in omnibus morbis instituenda sit uictus ratio	cap. 52. 327
Quomodo eorum quæ indicant magnitudo spectanda, & quotuplex ea sit: ac qua ratione ubi plures coeant indicationes magnæ, inter se conferendæ sint	cap. 53. 336
Nonnullis exemplis, ratio spectandi indicationum magnitudines, examinatur	cap. 54. 344

SECUN-

I N D E X

S E C V N D A E P A R T I S

C A P I T A.

Qua uia particulares febrium differentix inuestigantur, ac proponuntur quæ ex humorum putredine excitantur, differendæ	cap. 1. 355
Quid per continuas & intermittentes febres intelligendum, cur utræque fiant, & quomodo inter se dissideant	cap. 2. 358
Quot modis continuæ & intermittentes febres generari possint	cap. 3. 364
Propter quid in intermittentibus, & non in continuis, rigor, horror, seu extremarum partium refrigeratio fiat: & quamobrem eadem in earum accessionum principijs fiant, & naturalis calor intus se colligat	cap. 4. 373
Epilogantur quæ dicta sunt de causa motus caloris naturalis in principijs accessionum; Ac ostenditur alia ratione ipsum moueri, ubi in uisceribus magna fuerit inflammatio orta, aut erisipelas; confirmaturq; intermittentes febres fieri non posse, nisi per corporis habitū humor putrescens deferatur	cap. 5. 381
Quomodo tres intermittentium febrium differentix conueniant, & dissideant inter se, & continuarum ex bile ortarum subdiuisio	cap. 6. 386
Qua ratione ex putrescente intra uasa flaua bile febris synochos dicta accendatur, & quòd similiter ex alijs humoribus generari possit, nedum ex solo sanguine	cap. 7. 389
Quid per <i>uivous</i> , seu febres ardentes sit intelligendum	cap. 8. 396

De

I N D E X

- De**continuarum febrium quæ plures accessiones habent
conuenientia, & differentia: De epiala, & compositis
febrium differentijs. Deque singulas particulares fe-
bres ex putredine ortas, curandi uia cap. 9. 404
- De** quotidiani, tertiani, & quartani circuitus causa
cap. 10. 411
- De** quintanis, septimanis, ac nonanis circuitibus, longitu-
dine & breuitate, ac ordine, & perturbatione ordinis
ipsarum accessionum cap. 11. 419
- De** febre sanguinis, & quòd ipse interdum putrescat, per-
maneatq; sub forma propria, & febris ex eo orta, sit
sanguinea cap. 12. 423
- Quòd** licet febris orta ex putrescente sanguine sit sangui-
nea, potest tamen biliosa appellari, quo fit ut nõ detur
quartum genus febrium cap. 13. 435
- Quòd** febres ex putrescente sanguine ortæ, non sint de
genere ardentium cap. 14. 439
- Quòd** febres, quæ ex sanguinis putredine generantur, sint
de genere acutorum morborum cap. 15. 446

P A R T I S T E R T I A E, S I V E

E X E R C I T A T I O N I S C A P I T A.

- D**E dignotione prognostico, ac curatione febrium
ex putredine sanguinis accensarum ca. 1. 455
- De** causi, idest ardentis febris dignotione, prognostico,
ac curatione cap. 2. 461
- De** exquisitæ tertianæ dignotione, prognostico, & cura-
tione cap. 3. 482
- De** tertianæ nothæ dignotione, prognostico, ac curatio-
ne cap. 4. 493
- Ex**quisitæ quartanæ causa, dignotio, prognosticum, ac cu-
ratio

I N D E X

- ratio cap. 5. 506
- De** exquisitæ quotidianæ dignotione, causa, prognostico
& curatione cap. 6. 526
- De** semitertianarum differentijs, earumque dignotione,
prognostico, & curandi ratione cap. 7. 543
- De** febrium hecticarum prognostico, ac curatione
cap. 8. 553
- Hecticarum** febrium cum tabe curatio cap. 9. 563

T R A C T A T V S D E P E S T I L E N T I

F E B R E C A P I T A.

- Q**uid per communes, quidve per dispersos, & diffi-
miles morbos subintelligendum sit, ac ex quibus
causis proficiscantur cap. 1. 509
- Quot** modis aer nos ambiens, qui communium morbo-
rum auctor est, in calido frigido, humido, & sicco, alte-
retur cap. 2. 574
- Quòd** pestis è genere sit uulgarium, & non aliorum com-
munium morborum, & quomodo ab eis etiam diffi-
deat cap. 3. 582
- Quòd** ut pestilentes morbi generentur opus est, nedum
in manifestis qualitatibus, uerum etiam secundum to-
tam substantiam aerem immutari cap. 4. 586
- Quomodo** ac quibus ex causis aer putrescat: & quòd ex
eo, & non abditis causis pestilentes morbi fiant
cap. 5. 591
- Quid** sit febris pestilens, & quòd nonnisi ex pestilenti ae-
ris statu proficiscatur: soluunturq; rationes in contra-
rium cap. 6. 598
- De** modo generationis pestilentium febrium, & quòd in
nullo trium primorum genere contineatur cap.

I N D E X

cap.	7.	608
De pestilentium febrium dignotione ac prognostico		
cap.	8.	617
De pestilentium febrium curatione	cap. 9.	623
Quomodo & quibus à pestilentia quis præservari possit.		
cap.	10.	638

F I N I S.

DE MEDENDIS

F E B R I B V S

ars medica.

DONATO ANTONIO

AB ALTOMARI.

MEDICO, AC PHILOSOPHO.

NEAPOLITANO.

AUCTORE.

IOAN. FRANCISCI LOMBARDI
NEAPOL. AVCTORIS DISCIPVLI

Ad Lectorem Carmen Εξάμορπον . ή ε' πομδύως
Δικαλωθειδές .

ΙΑΤΡΩΝ ἄλλος διφρανθήτω χάρμισι πολλοῖς,
Πάσαις ὅτι νόσοις δουῖαι ἀκηδύαται .
Πρωτῶν Μορίων γάρ ἔδωκεν ἀκήματα Νέσων
Εξοχος ΑΛΤΙΜΑΡΟΣ .
Νυῖα καὶ ὁ αὐτὸς αὐτῶν τῆ ὄλου ἰάματα χρέψας .
Καὶ ἐκδίδει Πυρετοῖς ἐδίδαξεν .
Οὕτως ὅλος γίνε' Ἰύγης ἀθρωπος, ἐν ἡδὲ
Θεὸς ἔλεξεν ἐν γραφῇ καινῇ ὁμοιον ἄγαν .
Ολβιος, ἡδὲ μάκαρ τῶν νυῖα αἰῶνι γηγῶς ἐν
Ωι ἐστὶν ἀκμὴ γραμμάτων -
ἰατρικῆς τε μέγιστα τέχνης κατὰ δόγματα θείου
ἰατροπέτρους, Γαλήνου, ἡδὲ Κέλσίου .
οὐκ ἦ ἔξωθεν μωροῦς, καὶ Θεσσαλοῦ ἀφρων .
Καὶ μὲν ΑΛΤΙΜΑΡΟΥ χρω ἀναλίσσει πόνων .

METHODVS

PROOEMIUM

VM Non liceat ullius
artis sciētiam nancisci,
nisi & quādam metho-
dum habueris, per uni-
uersalia uocata theore-
mata, & in particulari-
bus te exemplis exer-
cueris: Ob id nos artē
medēdi febres uolentes instituire, duobus his,
ueluti cruribus, seu instrumentis, tanquam om-
nino necessarijs ad eiusdem artis sciētiam adipi-
scēdam, uti proposuimus. Verum cum in uniuersalibus
methodus, in particularibus exercitatio
consistat, Gal. auctore. 9. method. med. ab uni-
uersalibus initium sumens, methodum primo cō

9.meth.ca.6

A 2 pere

dere decreui: ad particularia deinceps progrediens, quomodo exercitatio in earum singulis curādis probè procedere debeat, scribere non recusabo. Nam neque uniuersalis methodus sine exercitatione multa in singularibus, artificem bonum efficere potest: ut liquet 9. de Hippoc. & Plat. decretis. At cum ab uniuersali methodo ad omnium particularium exercitationem transire non liceat, nisi & particularis quædam uia, ac particularis ratio habeatur, earum quæ particulares sunt febrium differentiarum, ob id uisum est uniuersum hoc opus in tres partes dissectare. In quarum prima, uniuersalis cōtinetur methodus dignoscendi, ac curandi omnes primas ac uniuersales febrium differentias. Secunda docebit modum inueniendi, ac curandi febriū particulares omnium differentias utiles, primis illis uniuersalibus subdiuisis; speciatimque in eas omnium, quæ ex putredine excitantur, febrium particulares differentias, ac generationis modum, tam intermittentium, quam continuarum, explicabimus. In tertia ad exercitationem particularium accedemus. Nec non pro totius operis cōplemento, breuem de pestilenti febre tractatum absoluemus.

9. de pla. c. 2.

QVA VIA UTENDVM, hac in methodo constituenda.

Caput primum.

ED quoniam ipsius medendi methodi finis est inuenire cuiusque morbi remedia, quodnā uia, quæ huc perducit, statuendum primo erit principium. Id uero morbi ipsius cognitio, qualis scilicet naturæ is sit, a Gale. constituitur secūdo meth. med. Hoc similiter est illud principiū quod primo a nobis inuestigari ac constitui debet in hac nostra methodo. Etenim eo inuento, haud difficile erit finem quoque assēqui, hoc est remedia inuenire pro eisdem febribus medēdis. Nā in adagio est, quòd principium, dimidium est totius: Plato autem cuiusque operis maximum esse retulit; quidam uero amplius etiam, quàm dimidium esse dixerunt: Alij uel totum ipsum esse, potestate uidelicet, assēuerūt. Erit itaque nostræ uia principium, cognitio ipsius febris, qualis inquam naturæ ea sit. Iuuatur etenim rationalis medicus ab hac cognitione, non solum ad curationis inuentionem, sed futurorum etiam præsentionem, ut 1. de diff. feb. a Gal. scriptum est. Hoc item est illud, quod idem Gal. docuit sexcenties, & præsertim secundo meth. med. ex ipsa rei natura ordiri. cognita enim ipsius febris natura, ac constituta ratione essentiæ eiusdem febris, confestim ad ipsam diuidendam accedētes, hac uia omnes eius differentias facillè inuestigabimus. Etenim principium diuisionis morborum est, ut essentiæ ratio rei diuidendæ,

2. meth. cap.

7.

1. de diff. feb.

cap. 3.

2. meth. cap

6.

Cap. 6. constituat, qui uero omnem morborum numerum hac methodo non inuenerit, hūc maximè in ipsis med. meth. foribus, lapsurum esse Gal. censuit, eodem 2. meth. cum constet totidem esse medendi modos, quot sunt morborum ideæ. Funditus namq; rationabilem sectam subuertent, si ignorato affectu, curationis tamen facultatem abundè sibi superesse dicant. Nam si ab ipsius rei natura, indicationem non sumant, ab usu ipso omnes quomodo curandum sit intelligent, ut eodem secundo meth. scriptum est.

Quid non sit methodus. Cap. 2.

Eterum ne per ignota progrediamur, prius quid per Methodum intelligendum, ac quid, quotuplexq; ea sit, cum eodem Galeno exponere censui; præsertim cum nonnullos uiderim in hac re inter se digladiari. Græci ferè omnes Aristotelis interpretes, crediderunt methodum habitum quendam esse. Simplicius namque, Alexandri auctoritate, uoluit omnem habitum spectatiuum, contemplatiuumue, eorum quæ ad ipsum attinent cum ratione, idest cum causa, esse methodum: Philoponus uerò quòd methodus sit quidam habitus fatetur, qui uiam præstat cum ratione cuique ad aliquas artes, scientiasq; capeffendas, animum adhibenti. Sed pace tãtorum uirorum dixerim: licet in omni theoria, seu contemplandi genere, omniqu; tum nobiliori, tum ignobiliore methodo, duo sint habitus, ut Aristoteli uisum est, primo de part. anim. Quorum alterum scientiam rei, alterum peritiam quandam nuncupat: Neutrum tamen eorum methodum esse fatemur: quin

Cap. 1.

quin immò neque ipsam habitum alium quendam esse, quispiam cum Aristotele asserere audebit: cum neq; tanquam actio sit quædam habitus & habitus, neque dispositio: secundum quam bene uel malè disponitur dispositum, aut secundum se, aut ad aliud; neque pars talis dispositionis, præter quos nullus alius datur modus sumendi habitum, ut ab eodem Aristo. quinto meth. scriptum est. Non igitur erit methodus habitus. Illud idem confirmari poterit ex eodem Aristo. qui 6. ethicorum, quinque in uniuersum enumerauit habitus, quibus quispiam ubi nihil impediatur, agere potest quando uoluerit. Sunt etenim qualitates quædam, quæ a subiecto haud facillè auferri possunt, scientiam inquam, sapientiam, intellectum, artem, ac prudentiam. Quorum tres speculatiui, scientia, sapientia, & intellectus; duo uero practici sunt, ars & prudentia: Horum neque ullum methodum esse quispiam fateri poterit. Etenim non scientia, quia methodus, habitus demonstratiuus non est. Neque intellectus, cum ille sit duntaxat principiorum. Neque sapientia, quoniam neque uirtus alicuius artis existit methodus, quæ tribuitur illis, qui excellentissimi sunt in arte; quemadmodum Phidiam, & Polycletum sapientes fuisse fatemur. Neq; etiã sit scientia, & intellectus pretiosissimarum natura. Non itaque erit aliquis eorum habituum, qui speculatiui appellantur, methodus: Multo minus eorum qui practici, cum prudentia dici non poterit. nam habitus quidam uerus est prudentia cum uera ratione, qui in his agendis uersatur, quæ sunt hominibus bona uel mala, utilia uel non utilia, non speciatim siquidem, puta qualia ad sanitatem, uel robur, sed generatim ad totius uitæ statum bene dirigendum. Huiusmodi autem methodus non est, quemadmodum neque etiam ars dici poterit, quia non est habitus quidam cū uera ratione factiuus, ueluti ars ipsa: neq;

5. methap.
cap. 19.
6. ethi. cap. 4.

inertia nuncupari poterit, quia non habitus est factius, falsa ratione circa id quod aliter se habere potest. Insuper q̄ non fit ars, ex Gal. confirmatur 9. meth. Qui Platonis auctoritate, de methodo loquēs, dicebat: ¶ Hanc etenim cuiuslibet constituendæ artis methodum, Plato nos docuit: ¶ Si ergo artes omnes methodo cōstituuntur, nō erit ipsa methodus, ars; alias ars cōstitueretur per artem, & illa per aliam artem, adeo ut ad infinita daretur procedendi uenia: quod apud philosophos magnopere est absurdum. Non itaque uere ars, methodus dici potest, licet improprie, & per abusionem, quandoque artem appellari posse non negamus, cum sit uia quædam ad eas, ut dicemus. Qua etiam ratione philosophi interim generationem, naturam appellare consueuerunt, quia uia est ad eam naturam, quæ forma nuncupatur. Similiter etiam admittimus cum Aristotele q̄ in omni methodo, ut diximus, duo sint habitus, quorum unus scientia rei, alter peritia appellatur, nunquam tamen methodum ipsam habitum quempiam esse fatemur. Quod uero neque ratio sit methodus ipsa, tum ex Aristotele, tum etiam ex Galeno poterit demonstrari: Ex Aristotele, quoniam, ut ipse inquit primo de anima, ratio omnis est definitio, aut demonstratio, quorum neutrum est methodus: Ex Galeno, quoniam tertio meth. dicebat: ¶ cui facultas datur illa inueniendi, ex quibus perfici possit quod a prima indicatione suggeritur, is merito morborum est curator: ¶ & subdit, ¶ qui si per experientiam inuenit, obseruator & Empiricus est nominandus: si ratione & methodo, logicus & methodicus & dogmaticus. ¶ Frustra itaque dixisset ratione & methodo, si methodus esset ratio. & primo eiusdem dicebat: ¶ eius quod quæritur inueniendi potestas datur ab ipsis methodis rationalibus: ¶ & eodem loco cauendum esse retulit ne simul de ambobus agamus.

9. meth. cap.
17.

Com. 48.

3. met. ca. 1.

mus. dico methodo quæ ratione innititur, seu experientia quæ ratione non utitur. Ex quibus liquet methodum inniti ratione, non autem rationem esse. Illud item clara luce confirmauit eodem primo meth. aduersus Theffalum, ijs uerbis: ¶ Porro simplici uerbo dicere omnes in uictu morbos esse duos, non methodo, non demonstratione, nec ratione ulla probabili, aut lenimento aliquo, neque alia re prorsus adhibita, præterquam eiusmodi in ueteres blasphemiam, id facere imperantis hominis est, non docentis. ¶ Neque etiam ordo est ipsa methodus, licet ordine quodam procedat, ut in sequentibus patebit. Quoniam neque illa relatio, seu respectus est prioris ad posterius, aut posterioris ad prius: quamuis in methodo ipsa constituenda quidam seruetur ordo, ita ut in disquisitione aliquid primum sit, aliquid secundum, & tertium, & quartum; & sic de reliquis omnibus, quoad de mum ad ipsum, quod ab initio est propositum, perueniatur: Neque propterea q̄ in methodo ordo seruetur, ac seruari debet, ipse ordo erit methodus, quemadmodum falsum est etiam opinari, ut inquit Gal. quarto meth. aduersus Theffalum, quicquid omnino in his habetur, qui methodo aliquid faciunt, esse methodum ipsam: Nam notitiam certe habeat oportet, tum similis, tum dissimilis qui methodo quiduis molitur, non tamen ipsum hoc methodus est, similis scilicet, dissimilisq̄; notitia, nec Aristoteles hoc, Platove affirmat.

1. met. ca. 4.

1. met. ca. 3.

1. met. ca. 4.

4. met. ca. 4.

Quid sit methodus. Cap. 3.

¶ itaque nec habitus, nec ratio, nec ordo sit methodus, ut abundè demonstrauimus, non absque ratione cum Gal. quarto meth. concludimus methodum esse unam quandam uniuersalem uiam, quæ omnium particularium est communis, dico par-

4. met. ca. 4.

particularium, quæ sub ea continentur. Verum enim uero quæ nam sit hæc uia, ibidem non definiuit, promisit tamen citato loco se ostensurum, cum unum esse in omnibus curationibus principium, tum uiam, quæ ab eo principio ad finem usque ducit in omnibus particularibus similem esse. Hæc inquam est illa uia recta, de qua uerba fecit Hipp. sexto de mor. uulg. in omni scilicet artis constitutione, ut inquit Gal. in commento. Appellauerunt autem hanc uiam posteriores Hippocrate, non uiam, sed methodum, ut ipse Gal. asserit: ex qua recte inuentorum & factorum in artibus approbatio est, non recte autem redargutio: methodum, non absque forti ratione existimare oportet, eam esse, quam ipse Gal. asserit, tanquam necessariam, Platone auctore, pro constituendis singulis artibus: de qua idemmet Plato in Philebo & Phædro fuisse uerba fecit, rationabilemque methodum eam nuncupauit: ut distingueret ab ea, quæ ex diuturna obseruatione ex singulorum peritia in unum collecta, conficitur. Hæc etiam fieri non posse sine exercitatione diuisionis & compositionis, nedum in eisdem locis Plato, uerum etiam & Gal. 9. de plac. Hipp. & Plat. tanquam manifestum arbitratus est: asserens cum eodem Platone ad artium constitutionem diuidendi & componendi methodum, esse quam maximè necessariam; duobusque modis nobis præcipit in ea esse exercendum. Vno, ut a primo, maximeque generali, ad ea quæ nullam amplius sectionem admittunt, descendamus, per medias differentias, quibus definitiones specierum constare, in Sophista, & Ciuili idem Plato ostenderat: Altero, ut a specialissimis quæ multa sunt, ad primum genus, componendo ascendamus. Vna siquidem utrorumque uia est, iter uero duplex, ab altero extremo, ad alterum uicissim transeunte. Hæc est illa logica, seu rationalis methodus, quæ facultatem præstat inueniendi

9. de plac.
cap. 2.

niendi eius quod quæritur. Hæc item est illa methodus, quæ ratione nititur; hac demum quippiam inquirere, ac inuenire ex aduerso opponitur, ei quod est fortuito temereque reperire. est namque id cum uia quadam & ordine, ita ut in disquisitione aliquid, ut diximus, primum sit, aliquid secundum, & tertium, & quartum; & sic de reliquis omnibus, quo ad ipsum, quod ab initio præpositum fuerat, sit peruentum, quippe id methodi (id est sicut ueteres interpretantur) uia & rationis est maximè proprium, ut ex paruo elementari principio, ad singula membratim peruenire possis; tum quicquid perperam est dictum, scientificis id theorematis, ueluti regula quapiam examinans, iudices: ut liquet secundo de sanit. tue. Qui hac methodo utuntur, ij sunt qui inuentionis suæ auctorem, rationem statuerunt, ac ordinem, unamque uiam, quæ ad finem ducit, proposuerunt: ex aduerso oppositi Empiricis ipsis, qui fatentur, nec inueniendi, nec docendi, apud ipsos esse necessarium ordinem. Nam nec arte ulla, ratione uel experientiam niti, immò unius fortunæ fauorem, ad ea quæ quærit inuenienda, requirit: quemadmodum a Galeno primo meth. scriptum est. Ex quibus omnibus Galeni uerbis non absque ratione colligi poterit methodum nil aliud esse, quam uniuersalem quandam uiam, rationabilem ac ordinatam, ad inquirendum, seu inueniendum id quod quæritur. Insuper quæ medendi methodus, uia quædam sit uniuersalis, ac ordinata, & rationabilis, ad omnium morborum curationis inuentionem, quæ quidem omnium particularium communis est; facile ostendi potest. Nam rationabilis non ab re esse dicitur, propterea quæ ab ipsius quæsitæ rei natura seu essentia, exordium sumit. etenim non ad diuidendum modo quiduis quodam in loco inquit Plato, ab ipsa quæsitæ rei essentia, nobis esse inchoandum, sed etiam in omni disquirenda re, cuiusmodi semper principio

2. de san.
cap. 4.

1. met. ca. 4.

principio utendum. Et quid aliud est quæsitæ rei essentia, nisi ut eiusdem quæsitæ rei essentiæ ratio constituatur? id quod diximus principium esse methodi medendi, cum Galeno. Per hanc itaque differentiam, (rationabilis inquam) dissentit hæc uia, ab ea, qua utuntur Empirici, quæ ex diuturna obseruatione conficitur, ut diximus nec satis est si rationabilem dixeris hanc methodum, nisi & ordinatam, ita ut in hac disquisitione, aliquid primum sit, aliquid secundum, & tertium; & ita de reliquis omnibus. nisi enim is seruetur ordo, non erit methodo inuenire. nam id præterquam quòd cum ratione fiat, opus est, ut Gale. inquit, primo meth. quòd sit etiam cum uia quadam & ordine: Id quod clara luce confirmauit eodem loco his uerbis: ¶ Qui uerò rationem inuentionis suæ auctorem statuunt, ac ordinem, unamq; uiam, & cætera: ¶ cuius ordinis tanquam primum auctorem fuisse iactat sese Gal. nono meth. asserens nullum alium ante eum ea omnia, quæ hac uia ab Hipp. inuenta sunt, ordine definiuisse. Etenim tanquam primus inuentor idem Hipp. debitum ordinem omnibus non dedit. Hanc eandem uiam, seu methodum tanquam rationabilem, ac ordinatam, sub quibusdam paucissimis uerbis figurauit idem Gal. citato primo lib. meth. med. asserens: ¶ Quoniam omnis morbi curationem inuenire propositum est, necesse est morborum numerum prius sciri. ¶ Et quoniam fieri nequit ut aut differentias generis ullius, aut species inuenias, ipso quod diuiditur non planè explorato, oportet profecto nunc etiam quid morbus sit, narremus: quòd sic diuisionem eius ritè adæmus. Si itaque hæc uniuersalis medendi methodus, omnium particularium communis existit, unumque est principium eius in omnibus curationibus, tum uia, quæ ab hoc principio ad finem usque ducit, in omnibus particularibus similis est, ut liquet quarto meth. & propterea, ut ipse

1. met. ca. 4.

9. met. ca. 8.

1. met. ca. 5.

4. met. ca. 4.

ipse inquit, quamuis in singulis morbis priuata quædam methodus sanandi uideatur, commune tamen in omnibus genus bonum est: ob id & hæc methodus, quam nos instituere paramus, uia quædam erit uniuersalis, rationabilis, ac ordinata inueniendi curationem earūdem febrū: quam quidem inuenire impossibile est, nisi dictarum febrū numerus prius sciatur.

Quo inuentionis instrumento febrū auxilia inuestigāda sint. C. 1. 4.

¶ Quoniam fieri nequit ut hic numerus sciatur, siue differentias, siue species febrū appellaueris, si prius ipsa febris, quæ diuidenda est non exploretur; propterea quid febris sit primo declarare oportet, cum hoc sit à natura rei exordiri, ut diximus, quòd sic demum diuisionem eius ritè aggrediamur; & deinceps omnium curationem inueniamus: Quod quidem & nostrum propositum existit, ac finis huius nostræ methodi. Verum animaduersione dignum est, quòd quamuis inuenire remedia pro omnium febrū curatione sit noster scopus, non tamen qualibet inuentione utemur. nam cum duo sint in uniuersum cuiuslibet inuentionis instrumenta, nempe ratio, & experientia, nullumq; præter hæc duo reperiatur inuentionis organum tertium, Gal. auctore tertio & quinto meth. fidemq; item faciant ijs, quæ rectè inuenta sunt apud omnes homines hæc eadem duo instrumenta; ut primo eiusdem meth. liquet; neque etiam experientia inuenire omnia queat, neque sola ratio: sed partim experientia, partim ratione inueniri, non propterea mixtam, confusamq; tradendam esse doctrinam censemus, sed seorsum Empiricam, & seorsum rationalem. Nunc uerò de ea, quæ ratione paritur, inuentione

3. met. ca. 2.

et 5. metho.

cap. 10. et

primi cap. 3.

I. meth. ca. 3. inuentione, tractare statuimus. etenim Galen. illud primo cauendum esse censuit, ne simul de ambobus cum metho-
cap. 1. do, quæ ratione nititur, tum experientia, quæ ratione non utitur, agamus. Atque utinam, inquit, rationales omnes medici propositum ita promerent, nec experientiam & rationem miscerent, atque in unum confunderent, sed quam utraque uim habeat, quantumq; ad propositum artis finem conducatur, seorsum tractarent, atque perpendere-
Subf. emp. cap. 9. rent. Nam licet eadem in eisdem affectibus medelæ, & ab his, qui rationem profitentur, & ab Empiricis medicis trahantur, de ratione tamen inueniendi, inter eos dissensio est, ut liquet libro de sectis: etenim methodo quipiam inuenire, ex aduerso opponitur ei, quod est fortuito, temereq; reperire, ut diximus ex Gale. auctoritate: & quemadmodum sensus Empiricos ad experientiam, ita ratio Methodicos duxit ad indicationem; ut Gal. inquit libro de subfig. empirica: simul atque rationales. nam in hoc cum methodicis conuenire uidentur, ut patet libro de opt. secta. Quantum itaque sensus à ratione differt, tantum altera ab altera inuentione distat: quod uerò a sensu ortum ducat inuentio per experientiam, liquet ex eodem Gal. tum libro de subfig. empirica, tum libro de optima secta: ex intuitu enim empirici inueniunt, qui aut fortuitus, aut consultus existit: & si fortuitus, aut casu, aut natura. Quocumque tandem modo empirici inueniant medicamenta, eorum inuentio semper est sine arte & ratione: Immo ex aduerso pugnat ei, quæ fit cum methodo, seu uia quadam, ratione, ac ordine. Merito igitur Galenus experientiam appellabat *ἀτέκνην, καὶ ἀλόγην*. Erit itaque nostrum propositum, quod primo intendimus pro medendis febribus remedia inuenire, non experientia, sed ratione. Verum cum id fieri non possit sine exercitatione compositionis, & diuisionis, ut diximus, duobusq; modis pro
 artium

artium constitutione, in ea exercendum esse præcipiat Gal. Platonis auctoritate, licet eadem sit uia, contrarium tamen est iter unius ad alterum, quo utroque itinere ipse met Gal. se exercuit, libro suo de meden. methodo: ut liquet potissimum libro nono eiusdem. Nos uerò eo præcipuè exercebimur itinere, quod a primo, maximeq; generali, de quo inter omnes homines conuenit, procedere debet; ad ea, quæ nullam aliam sectionem admittunt descendentes. medijs differentijs, utpote quòd minus sit laboriosum, minusq; difficile tyronibus artis medicæ: & quod tanquam præcipuum perpetuò ab eodem Platone & Gal. præponatur, ac extollatur pro artibus constituendis. Atqui non parum nobis laboris affert hanc uiam, hanc methodum, hoc itinere constituere; ut qui post Hippo. & Galenum, neminem eorum, quos uiderim, etiam eorundem doctrinæ æmulatores, qui hanc rem nedum conscribere conatus sit, sed nec prorsus eius limina attigisse, inspexerim. Quamuis nonnulli commentaria de medendis febribus compilauerint, id quod equidem non parum admirari oportet, cum nullo alio rationalis medicus in curandis morbis ab empirico differat, quàm hac rationali methodo inuenire remedia. Etenim inuēta ferè semper eadem sunt. Verum hic obseruatione dumtaxat, nullaque arte, uia, ac ratione utens: ille uerò quadam uia, ratione, ac ordine inuenit, ut prius dictum est, remedia. Augget insuper non minus difficultatem nobis, quoniam licet Hipp. primus omnium hanc medendi uiam, & methodum nobis aperuisse uideatur, ut inquit Gal. 9. de metho. med. ceu primus inuentor, tamen nec debitum ordinem omnibus dedit, nec cuiusque indicationis dignitatem ad unguem finiuit: & quædam in ipsis discretionibus omisit; obscureq; plurima pro antiqua dicendi breuitate est interpretatus. Præterea de complicatis affectibus paucissi-
 ma

ma omnino præcepit; & ut breuiter dicam, ait idem Gal. Omnem ad medicationē uiam, aperuisse mihi uidetur; sed ita tamen, ut ea curam, diligentiamque ad absolutiōnem desideret. Ceterum quid dicam de eodem Ga. qui quanquam eodem loco fateatur nullum ante eum omnia ea ordine definiuisse, quæ necessaria sunt ad curationem, quæ per methodum efficiatur; seq; primum fuisse, qui omnibus ad methodum necessarijs, debitum ordinem dedit; apud eundem tamen non reperi, ut uno eodemq; loco dilucidè hanc methodum commentatus esset. Et quamuis commentarium unum confecisset de methodo medendi, in multos libros diuisum; nihilominus adeò sparsim, & quandoque obscurè in diuersis eiusdem commentarij libris, quæ in dicta methodo continentur, ac necessariò sunt perpédenda, cōscripsit, ut ægrè ex eius dictis, hæc methodus excerpti possit. Quinimò ex iunioribus quidam hac ratione freti præuè eiusdem Gal. dicta intelligentes, ut qui diuersis in locis ferè diuersa de eadem re sentire uideatur, ausi sunt asserere sibi Galeni non constare, nec stata principia seruare; qui quantum à ueritate aberrarint, quantumq; toto hallucinati sint cœlo, in sequentibus conabimur ostendere. Nunc uerò satis sit intelligere quàm perdifficile sit & laboriosum hoc, quod suscepimus nostrum opus perficere, cum neque inter iuniores quispiam reperiatur, qui hanc methodum scribere tentasset, dico ad Hippoc. & Galeni mentem: Neque etiam ab Hippoc. & Galeno, qui soli, ut mea fert opinio, hanc nobis scriptam reliquerunt, dilucidè, exactè, distincteque omnia, quæ ad eam requiruntur, scripta reperiantur. (Non iraque posteritas dedignetur ingentes nobis gratias agere; postquam primus inter omnes ab Hipp. & Galeno eiusmodi artem peruiam effecerim, & glaciem hanc effregerim, potius quàm dicta nostra tanto labore conscripta

conscripita calumniari, & nos leonino dente dilacerare. Et si qui sint, qui aggrediantur hoc opus post nos conscribere, sciant se non inuenisse noua, sed forte his quæ nos breuiter conscripsimus, pluribus uerbis aliqua addere. Nam facile, ut inquit, est inuentis addere. Sed iam tempus est rursus ad propositum redeamus, ad tradendam inquam, omnium febrium medendi methodum: cuius ut sæpius dictum est, finis existit remedia pro eis curandis inuenire. At fieri nequit ut ea inueniantur, nisi earundem numerus, species, seu differentiæ prius sciantur. eas igitur prius non ignorare necesse est. Verùm species atque differentias alicuius generis inuenire, ipso quod diuiditur non planè explorato, impossibile est, ut liquet primo meth. quoniam principium diuisionis morborum est, ut ait Gal. libro secundo eiusdem, ut essentiæ ratio rei diuidendæ constituatur. Quapropter oportet quid febris sit narremus, quò sic diuisionem eius ritè adeamus. Primum autem de notione ipsa dicere conuenit, cum sine hac propositæ rei substantiam inuenire non liceat: ut citato libro primo meth. scriptum est: Ipsa uerò notio quæ ab omnibus in confessio sit, sumenda erit, ut quæ aliàs principium iure non diceretur. Nam cum duo sint definitionum prima genera, ut liquet quarto de diff. pul. alterum quod planè rei notionem explicat, quam qui ponunt, nominis tantum notitiam habent: alterum est, quod docet essentiã. uirtus est sua cuique definitioni; illi quæ notionem explicat, ut omnibus sit testata, qui eadem utuntur lingua, & ad rei essentiã non aspiret: Huic quæ essentiã docet, ut ei quæ notionem subijcit, consentiat, non sit tamen cum ea eadem,

I. met. ca. 5.

2. met. ca. 6.

I. met. ca. 5.

4. de diff. pul. cap. 2.

Quid febris significet: & quis calor sit. Cap. 5.

Onsueuerunt Græci omnes Hippoc. præsertim & Galenus, quam Latini febrem nominant, interim *πυρετόν*, interim *πυρεξία*, nuncupare. Primum quidem *ἀπὸ τῆς πυρεξίας* uerbo græco, quod latinè significat febricito, seu febre corripior: Secundum autem est *ἀπὸ τῆς πυρεξίας*, latinè autè habitus, seu dispositio ignea. Atqui Hippoc. quandoque ardentissimam, seu uehementissimam febrem, *πύρ* nominare solitus est, ut liquet primo de morbis uulgarib. quod latinè ignem significat: quasi non aliam habeat naturam, præterquam ignis substantiam; ut testatur Gale. primo de rat. uictus in morbis acutis. Verùm licet uehementissima febris, eandem ferè naturam habeat, quam ignis, & propterea *πύρ* dici possit; non tamen re ipsa est ignis. Neque enim si uerè ignis esset aliqua febris, animal uiuere posset, si ea laboraret. Verùm ita appellatur, quoniam magis quam cæteræ febres, ad ignis naturam accedit. Latini omnes uno uocabulo febrem nuncupant: a uerbo ferueo. est enim ueluti feruor quidam, seu feruescentia quædam corporis, quod ab ea corripitur: a Gale. uerò libro de causis morborum, scriptum est, quòd si in totum extenditur corpus calor, tunc huiuscemodi affectus, febris nuncupatur: quæ est ueluti quædam totius corporis immoderata caliditas. Et 8. de meth. med. hæc uerba protulit: *Ἔσάνε* unusquispiam morborum est, quos intemperies creat, & febris, utique cum adeò immodicè auctus est calor, ut & hominem offendat, & actionem lædat; quando si neutrum adhuc efficiat, quantumuis sit homo nuncquam ante calidior, nondum tamen febricitare eum monstrauiamus. *β* Ex quibus

I. de mor. uulga. com. 3. text. 19.
I. de ratione uictus text. 18.

de cau. mor. cap. 2.

8. met. ca. 1.

bus Gal. uerbis cuique; facile patere poterit error eorum; qui frigidam quandoque esse febrem asseruerunt. nam eodem Gale. teste sexto de morb. uulga. febrium essentia, non secundum Hipp. modò, atque præclarissimos medicos, sed etiam secundum communem omnium hominum consensum præter naturam est caliditas; maximè quidem in totum animal effusa, sin minus, at omnino uel in pluribus partibus, uel in nobilissimis accensa. Si quis autem uelit per abusum, & ex accidenti, & improprie aliquam appellare febrem frigidam, non reclamabimus: utpote quòd a causa oriatur frigida, uel quia ex accidenti aliquo partes quædam corporis refrigerentur intus reuocato calore, uel ab aliqua forti inflammatione, seu erisipellate, uel ob aliquam aliam causam, ut fit in principijs accessionum. Neque enim opus est perpetuo ut febrilis caliditas sit per totum animal effusa, ut diximus Gal. auctoritate 6. de mor. uulg. Verùm non propterea censendum est, ut quidam iuniores medici sentiunt, quòd rigor, horrore intermittentium febrium, tametsi accessionis est initium, febris tamen haudquaquam censeretur potest, quòd nondum sit calor incensus. nam pace tanti uiri dixerim, ijs uerbis uidetur bifariam hallucinatus esse: Primo quia dixit rigorem, horrorem uel esse accessionis initium, quòd quidem in Gal. doctrina non admittimus. Nam ut ipse inquit secundo de diff. feb. ubicunque accenditur atque augetur caliditas, isthuc ab alijs partibus sanguinem solere confluere. quo uerò tempore confluit, illas quidem refrigerari priuatas sanguine, est necessarium. Quòd uerò patitur membrum, grauari ac distendi, ac sanguinem ipsum confluentem alterari, hoc quoque duplici ex causa, & quia alijs, quæ iam putruerunt, superfluitatibus permiscetur, & quoniam intrusum diffilari non potest: quò fit ut instar lignorum humidorum, quæ paucam super flammam

com. I. text. 29.

loc. citato.

2. de diff. feb. cap. 11.

uniuersim proijciuntur, succendatur: atque hoc tempus, accessionis principium nuncupatur: quibus in uerbis, manifestat Gale. extremas partes corporis in accessionum principijs refrigerari; quemadmodum etiam contingit rigere, aut horrere, propterea quòd ab eisdem partibus sanguis confluere solet ad eas in quibus accenditur, atque augetur caliditas: & propterea symptomata hæc, non sunt accessionum partes, neque initia, sed necessariò ad earundem accessionum principia consequuntur, tanquam symptomata quædam. Est etenim uerè accessionis initium, accensio, siue auctio caliditatis præter naturam in aliqua parte. Secundo hallucinatus est, cum dixit quòd tamen si accessionis est initium, febris tamen haudquam censeri potest, quòd nondum sit calor accensus; falsum siquidem est fateri quòd rigor, horrore febrium intermittentium fiant, calore nondum accenso, cum fieri nequam possint, ni calor fuerit accensus in quapiam parte; ut ex eisdem Gal. uerbis liquet. Est enim tunc accessionis initium, cum calor accenditur, atque augetur in quapiam corporis parte, ut diximus: & propterea horror, & rigor, febris non censentur: quia non sunt accessionis principium, nec pars; & non quia febris non sit adhuc incensa, ut uoluit hic uir. Nam licet febrilis caliditas non sit per uniuersum corpus effusa, satis est si in plurimis, uel in nobilioribus partibus sit accensa: ut ex Gal. auctoritate sexto de mor. uulg. conclusimus: quanquam neque si ita contingat generari febrem aliqua parte determinata affecta, possit aliquod dictorum symptomatum fieri: præsertim ubi febris exquisita fuerit. erit etenim continua, quæ sui quidem ratione cum exquisita fuerit, neque horrorem, neque rigorem habet; ut secundo de diff. feb. scriptum est; nisi exiguum quendam & paruam, præsertim si exquisita non sit, ut liquet primo de mor. uulg. & 1. de ar. cu. ad Glau.

At

At si uerè intermittens febris fuerit, cum ea haudquam fieri possit, eodem Gale. auctore secundo de diff. feb. nisi & humor putrescat, & uehementiori motu moueatur per membra sentientia, quo tempore, ut ipse inquit citato loco, & libro de rigore, tre. palp. partes ipsæ refrigerantur, horrent, aut rigent, modo quo infra demonstrabimus, quis asserere audebit eo tempore calorem non esse accensum, cum putrescat oportet humor, quo tempore per membra sentientia mouetur, & talia symptomata fiunt? Erit itaque perpetuo febris, feruor, seu calor quidam, ex omnium hominum consensu: Atqui cum calor in Gal. doctrina, bifariam subintelligatur, tum secundo de temp. libro aduersus Lycum, primo aph. 14. & alijs pleurisq; locis: vno uidelicet modo pro corpore calido, alio uero pro qualitate; cum febrem asserimus calorem quendam esse, non de corpore calido intelligi uolumus, sed qualitate, cum ea sit dispositio quædam, seu habitus: Manifestauit illud idem Gal. commento citati aph. 14. primi libri, cū dicebat, & per abusionem quandam, quam in sermone usurpamus, interim morbos magnos aut paruos, febrem magnam, aut paruam nominamus. Cū tamen in sola quantitate substantiæ eadem rectè tribuantur, non autem qualitatibus ac morbis ipsis, & primo de diff. feb. proponens caloris differentias, in cuius genere febris continetur, inter alias ex eo quòd magis & minus sit consistere, de eisdem assererat. Sunt autem omnino euidentia quæ in eo quòd maius aut minus consistunt, quo in genere differentia, consueuerunt medici magnam ac paruam febrem nominare, non propriè quidè rei quali, nomen quantitatis accommodantes: hoc tamen facere assueti non in febribus tantum, sed in mille alijs rebus, quæ licet in qualitate consistant, magnæ tamè, ac paruæ dicuntur: & libro aduersus Lycum, qualitatem qualitate non effici maiorem,

B 3 sed

2. de dif. feb. ca. 3. lib. de trem. ca. 7.

de temp. cap. 2. aduer. lyc. cap. 2.

1. de dif. feb. cap. 1.

comm. 1. tex.

29.

2. de feb. cap.

10.

de arte cur.

ad Glu. ca. 5.

sed uehementiorem, dicebat: sicuti nec minorem, sed imbecillio- rem. Verùm is uocabulorum usus, tam in uniuersa uita, quàm in artibus omnibus, frequentissimè usurpatur: qua in re quid refert aliorum mentionem facere, cum manifestum orationi nostræ testimonium a febribus ipsis sumere possimus? quas nunc maiores, nunc etiam minores factas esse dicentes, quotidie audire omnes licet: & alium alio aliquando plus, uel minus febricitare, atque de eodem etiam heri, quàm hodie. Quibus in uerbis luce clarius ostendit febrem ipsam calorem esse pro qualitate, non autem pro substantia, seu corpore calido sumptum. Qualitatem dico, non synceram, summam, simplicem, atque impermixtam, cum eadem nonnisi in elementis reperiatur; ut liquet 1. de simp. med. fac. & propterea caliditatem hoc pacto intellectam nonnisi in igne reperi fatemur cum eodem Gal. nil etenim in corporibus nostris syncerum, impermixtum seu simplex reperi contingit: qua re cum dicimus febris est calor, de ea caloris qualitate intelligimus, quæ syncera non est, sed aliarum etiam qualitatum quodammodo particeps: & propterea quamuis uehementissima, aut ardentissima ea sit, nusquàm tamen, ut prius dictum est, uerè ignis appellari poterit: Tamen si propius ad ignis naturam accedat. Cæterum si febris calor est, quæreret quispiam, num actu, uel potentia calor dicatur. bifariam etenim a Gal. 2. & 3. de temperamentis. 1. & 2. de simp. med. fac. & alijs plerisque locis, calor ipse perpenditur, actu uidelicet, & potestate. Cui responsum sit, quod cum esse in potentia illud sit, quod nondum tale est, sed propinquo est ut sit tale, ita ut facile tale esse possit, ut liquet 3. de temp. febris autem non sit eiusmodi, relinquatur febrem calorem non esse facultate, seu potestate, sed actu. quò fit, ut tactu, non autem ratione propriæ, ac essentialis eius differentię iudicentur, quem-

2. de temp.

cap. 2.

3. de temp.

cap. 1.

1. de simp.

cap. 1.

2. de simp.

cap. 3.

quæadmodum ab Hipp. & Gal. 6. de mor. uulg. decretum est. Quod enim actu calidum est, tactu iudico: si quod aut adhuc calidum non est, sed ut tale fiat est idoneum (quod utique potestate calidum appellamus) id ratione inuestigare conor, inquit Gal. 2. de temperamentis.

comm. 1.
text. 28.2. de temp.
loc. cit.

Explicantur uariæ febris definitiones: ac ostenditur in corporibus nostris duplex esse calidum. Cap. 6.

ON ab re itaque quotquot febris essentiam nobis manifestare tentarunt, omnes per calorem eam definiuerunt: quamuis non una duntaxat ratione. Nos uerò ne ninium sermonem nostrum protelemus, tres earum in medium afferemus, utpote quæ inter se ualde distare uidentur: Quarum duæ, duorum Arabum principum sunt, Auerrois inquam, & Auicennæ: Tertia uerò, medicorum principis Galeni; quam explanare ac sectari conabimur: licet conciliare hos inter sese uiros hac in re nitemur. Inquit Auicennas, quod febris est calor extraneus, accensus in corde, & procedens ab eo, mediantibus spiritu & sanguine, per arterias & uenas in totum corpus: & addit, inflammantur in eo inflammatione quæ nocet operationibus naturalibus, non sicut caliditas iræ & laboris, cum non ultimatur, uel cū non peruenit ad hoc ut sit accēsa, & noceat operationibus: Auerroes tertio colliget dicebat; ¶ Febris, est calor compositus, ex calore naturali & extraneo putredinali, misso a corde ad totum corpus, & lædit omnes actiones & passionibus: ¶ Galenus uero commento aph. 14. & 16. primi libri, ait, quòd febris est conuersio natiuæ caliditatis ad igneam. Et primo de ratione uictus inquit: ¶ febris uerò ortus est conuersio natiui caloris ad igneum: ¶ & post

prima quarti
sen. prima 3.
primo.

Auerro. ca. 3.

text. 18.

multa, eodem libro hæc uerba, loquens de Hipp. afferebat: *¶* Turpote qui febrem ex natio calore exardescens, suscitari existimet, atque contraria contrariorum esse remedia. *¶* de aqua frigida uerba faciens: Hanc Gal. definitionem, tanquam nostræ methodi principium, exponendam proponimus, qua exposita, eiusdemmet Gale. dicta de eadem febre, quæ diuersis in locis, quasi discrepantia uidentur, nec non & citatos auctores conciliare nitentur. Quod geminum in animalium corpore calidum agnouit Hippocrates, apud eundem liquet aph. 14. & 15. primi libri: Scriptum quoque reliquit Gal. 6. de morb. uulg. quorum alterum *ἐμφυτον θερμόν*, alterum uero *δερμόν ἐπικτητόν* nūcupat. At latini primum innatum, seu ingenitum, alterum sanè acquisititium uocant: libro autem de Tremore, rig. & palp. non modò innatum appellabat Gal. calidum, sed etiam primum, & generis principium, & quæ natura, atque anima, nihil præter ipsum est, dicebat Hipp. auctoritate, quemadmodum & acquisititium calidum, etiam animalis generationi, secundum nominabat. Quod item acquisititium calidum, eodem 6. de morb. uulg. interdum non naturalem, nonnunquam & a natura alienum, uocari asserebat. Confirmauit idem 3. de causis pulsuum his uerbis:

¶ Neque enim ille absolutè dixit (loquens de Hipp.) quæ augentur plurimum habent calidi, sed innati addidit, ut qui alterum sciret calidum acquisititium esse, quod plurimum iuuenibus suppeditat. nam temperatus est natiuus calor: acquisititius autem intemperatus, & quasi igneus. *¶* & subdit, *¶* sic etiam uentres, inquit hyeme & uere calidissimi natura sunt, immò ne ij quidem calidissimi absolutè, sed calore natio; æstate paucissimum hunc habent; abundant uerò aduentitio calore, & squallido: unde marcescit potius, quàm nutritur corpus. Præterea functiones tantum abest ut meliores reddat, ut illæ ne æquentur quidem

quidem illas, quæ in moderato obeuntur. Hæc si retineant (inquit ipse Gal. lectores) nihil me nec in hac oratione, nec in reliquis dissidere ab Hippoc. ullus arbitrabitur: *¶* & com. citati aph. 14. primi libri, sic scriptum reliquit. *¶* Cum igitur magis terrestre efficiatur animalis corpus, (tale autem quotidie efficitur dum augetur) tunc licet ualde uehementer calidum existat, & igneam substantiam tamen innati caloris paucissimam habet: alioquin fabricitates diceremus plurimum habere calorem innatū: cui non modo plus, sed ne priori quidem habent æqualem. bene enim temperata est caloris innati substantia: ignea autem aduentitij. Quinetiam fumosi quidem, fuliginosi, aridi, & acres, per totum corpus nostrum effluxus, calorem acquisititium consequuntur: halituosi uerò, suauities, ac temperati, natiuum. *¶* Et libro de difficultate resp. asserebat, *¶* duplicem semper intelligere, iuxta genus calorem oportet, alterum genuinum, & corpori innatum; alterum uerò acquisititium ac spurium. *¶* His igitur in locis, nec non & alijs plerisque, quos breuitati indulgens, consulto prætermitto, sole clarius apparet, iuxta Hippoc. & Gale. doctrinam, duplex reperiri in nostris corporibus calidum.

Impugnatur Platonis opinio de calido innato.

Cap. 7.

Sed ut quiuis ritè percipere possit, qua ratione hi duo calores inter sese diffideant, ac quo modo febris conuersio sit natiuæ caliditatis ad igneam; Intelligere prius oportet quid per calidum innatū, quid uerè per acquisititium apud Hippoc. & Gale. subintelligendum sit. Sed quoniam nedum Plato, uerum & Aristoteles secus de innato calido quàm ij sentire

tire uidentur, eorum sententiam in medium afferre putari, quò facilius ueritas cum eodem Hipp. & Gal. inuestigetur. Ait Plato in Timæo, omne animal in sanguine & uenis, calorem, quasi ignis quendam fontem, habere: & eodem libro, quò igitur ex ignis excessu præcipuè ægrotat corpus, dicebat; ita ut quò innatum calorem, omniumque naturalium operum auctorem, Hippoc. nuncupat, Plato ignem appellare uidetur. Aristoteles 2. de generatione ani. cap. 3. dicebat. ¶ Inest enim in semine omnium quò facit ut foecunda sint semina, uidelicet quò calor uocatur, idque non ignis, non talis facultas aliqua est, sed spiritus, qui in semine spumosoque corpore continetur, & natura, quæ in eo spiritu est, proportionem respondens elemento stellarum: quamobrem ignis nullum animal generat. ¶ Et paulo post subdidit: ¶ Cæterum calorem in animalibus contentum, nec ignem esse, neque ab igne originem ducere, apertum ex his est. ¶ Quibus in uerbis, uidetur Aristoteles aduersus Platonem concludere nullo pacto calidum in animalibus contentum ignem esse, nec ab igne originem ducere: appellauitque primo calorem, deinde spiritum, & tertio naturam; quasi cum Hippoc. coincidens, qui nullam fecit inter innatum calorem, insitum spiritum, & naturam, differentiam: quamuis ut mea fert opinio, de ortu huius calidi innati, inter se dissentire uideantur. Verum id inuestigare, non est præsentis negocii, sed satis sit monstrasse Aristotelis sententiam de calido innato, ex diametro pugnare cum ea quæ Platonis est. Quam etiam

cap. 7. Platonis opinionem Galenus confutare uidetur 8. de Placitis Hipp. & Pla. cum comparans eiusdem Platonis opinionem cum ea quæ Hippoc. est, dicebat: ¶ Melius tamen erat non ignis, sed insiti caloris fontem dicere in corporibus nostris esse, ut Hipoc. ubique appellauit. ¶ Nam si ab igne ciborum concoctio, digestio, sanguificatio & nutritio

tio fieret, melius & citius etiam in febricitantibus omnia hæc conspicerentur absolui: sed insitus calor, temperatus cum sit, substantia quidem, in sanguine & pituita subsistit maximè, qualitate est congruè ex caliditate, & frigiditate contemperatus. Hanc eandem Platonis sententiam, idem Galenus impugnare uidetur, commento citati aphor. 14. primi libri inquit: ¶ Cum igitur magis terre efficiatur animalis corpus, (tale autem quotidie efficitur dum augetur) tunc licet uehementer ualde calidum existat & igneum, substantiam tamen innati caloris paucissimam habet, alioquin diceremus febricitantes plurimum habere calorem innatum: cui non modo plus, sed ne priori quidem habent æquale. ¶ Non est igitur ignis calor innatus; ut Plato sentire uidetur, ad Hippoc. Aristotelis, & Galeni sententiam. An uerò Platonis uerba quispiam ad bonum sensum reducere ualeat, iterum hic consulto prætermittimus.

Quid sit innatum calidum apud Hipp. & Gal. Cap. 8.

Vò innati calidi natura, atque essentia inuestigetur, altius exordienda est nostra oratio: Cum Hippocrate primo de natura humana; ac Galeno, tum eodem loco, tum etiam primo de temperamentis: primo de naturalibus fac. primo de sanitu. & alijs plerisque locis, quò uidelicet quatuor sint, nedum nostræ generationis, sed omnium, quæ ortui interituique subdita sunt, primordia, principia, seu elementa ponentes: quæ Hippoc. ab efficacissima eorum qualitate nominauit calidum, frigidum, humidum, & siccum: at si mauius, ab essentia sumptis nominibus, magisquam a qualitate nominasse, aquam, terram, ignem, & aerem appellabis.

I. de natura. hum. cap. 1.

I. de temp. cap. 1.

I. de nat. facult. cap. 1.

I. de san. tu. cap. 2.

Qua

loco cit. Qua de re rectè idem Hippoc. non hominis tantum, sed aliorum omnium naturam, ex calido, humido, frigido & sicco constare, primo de nat. hum. inquit: quamuis nisi calidum frigido, & siccum humido, modo, & æqualitate respondeat, sed alteri alterum longè præstabit, & ualentius infirmiori, nil generabitur, ut ipse refert. Verùm licet cum animantium, tum cæterarum omnium rerum, quæ ortui, ac interitui subiacent, natura, ex his constet, eodem Hipp. citato libro de natura hum. auctore; tamen cum ipsemet demonstrasset hæc esse omnium entium communia elementa: calidum, scilicet frigidum, humidum, & siccum, rursus ad alterum transit elementorum genus, quod neque primum, neque commune existit, sed proprium animalium sanguine præditorum. Nam sanguis, pituita, flaua, & atra bilis, elementa sunt omnium animalium sanguineorum, generationis, & non hominis tantum. Etenim ex sanguine, pituita, & gemina bile, & primam oriri nostram generationem uult Hipp. & nostræ uitæ totum cursum ex his suppeditare. Denique hæc, uniuersam hominis naturam esse, Gal. teste secundo de elementis & 1. de nat. hum. Ait namque Hipp. citato loco. ¶ Corpus autem humanum, continet sanguinem, pituitam, & bilem geminam, flauam, & atram, & hæc illi sunt natura corporis, & propter hæc ægrotat, ualeatq;: ¶ valet quidem præcipuè, cum ea inter se uirtutem, & copiam mediocriter habeant temperatas, & potissimum si permixta sint: contra laborat, cum eorum quicquam fuerit minus, ampliusve, aut in corpore secretum fuerit, neque cum omnibus confusum. Quo circa non ab re Gale. octauo de Hipp. & Plat. decretis, accuratiùs dicebat, de ipsis elementis, me dicoque etiam utilius scripsisse Hippocratem constare, quàm Platonem: quippe qui cum ex quatuor elementis corpus nostrum dicat extitisse, ab effectricibus qualitatibus

2. de ele. ca. 1.
1. de nat. hu-
ma. cap. 1.

cap. 5.

bus omnino ea appellat, siccum, humidum, calidum, frigidum. Neque tamen de morbis secundum eandem rationem sermonem facit: potestate siquidem in corporibus, non actu, insunt: actu uerò insunt, quæ ex ipsis per media alimenta gignuntur, sanguis, pituita, flaua, & atra bilis. Quapropter melius est, ut ipse inquit, ut de humoribus dicamus, quod de elementis Plato scripsit. Hæc etenim continenter, & proximè corporis membra producant, sanguis scilicet, pituita, & geminæ biles: & propterea ualet corpus, cum moderata maximè, hæc inter se, tum facultate, tum multitudine, & mixta optimè fuerint: dolet uerò cum aliquid ex his plus, uel minus separatim in corpore, nec bene cum omnibus cõfusum extiterit, ut prius dictum est ex eiusdem Hipp. auctoritate citato libro 1. de nat. hum. Hæc insuper propria animalium sanguineorum elementa, primis illis communissimis correspondet: ut inquit Gal. citato libro 8. de Hipp. & Pla. dec. Ignis enim flaua, terræ atra bilis, pituita aquæ, correspondet: atque idcirco calida & sicca flaua bilis facultate, sicut ignis. Atra, frigida & sicca, perinde ac terra: pituita non secus atque aqua, frigida & humida euasit: Aequa bilis autem ex omnibus quatuor elementis temperatura, exquisitum sanguinem creat: Appello autem exquisitum sanguinem, eum, qui utriusque bilis ac pituitæ particeps est: cum syncerum, omninoq; aliorum humorum expertem, in animalium corporibus, reperire non liceat, Gale. auctoritate, libro de multitudine: solum autem aerem elementum, ut idem Gal. refert, in animalium corporibus, iuxta naturam suam, tum in respirationibus, tum in pulsibus, cernimus perstitisse. Quinetiam in palpitatorijs affectionibus, inflationibus, tumoribus, atque ijs quos flatu dicere consueuimus: hæc item sanguine præditorum animalium propria elementa, non adeo propria eorum sunt, quia

loco cit.

loco cit.

cap. 10.

cap. 5.

quin alia quædam proximiora non reperiantur; quæ generationis nostræ primordia sunt. Nam quemadmodum ex primis illis quatuor communissimis elementis, non immediatè corpora constituuntur, sed multis interuenientibus mutationibus, ut liquet eodem 8. de Hipp. & Plat. dec. siquidem ex ipsis, plantarum ortus, & fructuû, & feminum existit: quæ omnia postea, ouibus, suibus, capris, bobus, alijsq; animalibus, quæ uel herbis, uel arborum fructibus, uel ramis, uel radicibus uescuntur, alimentum præstant. Demum hominibus hæc ipsa animalia nutrimento sunt. Ex quibus quidem cibus, sanguis in ipsis gignitur, & pituita, & geminæ biles: sed sanguis plurimus. Vnde solus ex omnibus in uenis apparet: alia pauciora creantur: Atq; hic sanguis est nostræ generationis quasi materia, qui ex quatuor quidem humoribus constat: a dominio tamen ita appellatur, ut idem Gal. refert. Ita quoque asserere licebit de eisdem proprijs quatuor elementis, sanguine inquam, utraque bile, & pituita. etenim non immediatè ex eis nostra constituuntur corpora, sed medio sanguine menstruo, ac semine: quapropter citato loco Gal. dicebat: ¶ Prima igitur nostra generatio est sanguis, qui ex alimento intra corpus sumpto, efficitur; est item semen: Sanguinem uoco, qui ex dominio tale nomen sortitus est, qui in uenis continetur. ¶ Et 1. de san. tu. inquit, ¶ Sanguis, semenq; genitale, generationis nostræ primordia sunt: Ille ceu materia quædam apta, concinnaq; & opifici ad quiduis sequax, hoc opificis rationem obtinens. ¶ Idem confirmauit 2. de naturalibus fac. cum dicebat: ¶ Semen, principium animalis est efficiens. materiale namque, menstruus est sanguis. ¶ Et proinde dicebat semen Phidix ad portionem respondere, sanguinem uerò ceræ rationem habere: quamuis neque semen facultas tantum sit, sed materia etiam quædam:

cap. 1.

cap. 3.

dam: Neque menstruum materia solummodo, sed etiam facultas, ut ipsemet Gal. inquit libro 2. de semine: Constat autem horum utrunque ex eisdem genere elementis, humido, sicco, calido, & frigido, diffident uerò inter se ipsa, temperamenti mensura: Siquidem in semine plus est igneæ substantiæ, atque aereæ: in sanguine, aqueæ, ac terreæ; quanquam præpolleat in hoc quoque, & calidum frigidum, & humidum sicco: eoq; fit, ut non siccus sicut ossa, pilusue, sed humidus merito dicatur. At semen, sanguine siccus quidem est; ceterum ipsum quoque humidum, fluxileq; est: atque ita nobis utrinque ex humida substantia, genituræ origo proficiscitur: ut patet eodem primo de san. tu. Nec propterea sibi ipsi pugnat Gal. qui com. aph. 14. primi libri dicebat, quòd semen paucam omnino terrenam substantiam participat, plurimum autem aeris, calidi humidiq; in se continet. Nam facta relatione substantiæ aereæ ad igneam, plus satis aereæ, quam igneæ participare uidetur, licet utriusque particeps sit, si uero ad sanguinem, menstruum semen comparetur, nulli in dubium uenit, quòd plus igneæ substantiæ participabit, quam ipse sanguis menstruus: in quo aquea, terrenaq; abundat, etsi in hoc quoq; calidum frigidum, & humidum sicco præpolleat, ut dictum est. Constat itaque dictorum utrunque ex primis illis quatuor communissimis elementis: Nec minus & propria illa sanguine præditorum animalium, in se continent: quamuis alterum, altero magis & minus quorundam, quam aliorum, particeps esse uideatur: ut ex his quæ diximus, liquet. Cæterum quamuis nobis utrinque, ex humida substantia, genituræ origo proficiscatur, hanc tamen humidam seruari non erat possibile, si modo ex ea nerui, arteriæ, uenæ, ossa, cartilagines, membranulæ, & alia id genus fieri deberent. Qua de re statim in generationis nostræ initio, cõiectum copiosius oportuit fuisse elementum:

cap. 2.

cap. 2.

elemen-

elementum, id quod siccandi uim haberet, est uero id natura quidem, maximè ignis: Quin etiam & terra, etenim ea quoque res sicca est. Verùm huius elementi plus immisceri principijs nostræ generationis non erat, si modo ea humida esse debebant, ut sæpius dictum est. Eapropter igni quominus plus sit admixtum, nec obstat quicquam & sanè admixtum est, tanto planè plus in utroque principio, sanguine inquam & semine, quantum nec iam torreat, uratue, & tamen abundè siccet. Tanta itaq; ignis portio dictis principijs admixta est. Etenim tantus calor adhibitus, agilitatem præstare ad motiones sat erat. Ab hoc calore primum cogitur, paulumq; concrescit quod in utero conceptum est; mox siccus redditum, ueluti lineamenta quædam & rudimenta cuiusq; membri obtinet: ulterius uero etiam siccescens non lineamenta, rudimentave modo, sed etiam exactam uniuscuiusque speciem, siue figuram ostendit: & cum in lucem editum est, & magnitudine proficit, & tum siccus, tum ualentius semper efficitur, donec ad summum incrementum sit peruentum: tunc uero & incrementum omne sistitur: at in eo quod sequitur tempore, omnibus iam partibus supra iustum siccescentibus, non solum cuiusque officium minus probè administratur, sed etiam corpus ipsum macilentius, graciliusq; quàm ante redditur. Concludamus itaque corpora nostra tum ex primis illis communissimis quatuor elementis, fuisse genita, tum etiam ex proprijs sanguine præditis animantibus, quæ demum in sanguine & semine, continentur: tanquam proximioribus generationis nostræ primordijs, humidis utrisque existentibus; quia ex humido nostra est generatio, ut patet commento aph. 14. primi libri. Et ex humida substantia, nobis generaturæ origo proficiscitur, ut liquet citato libro primo de

cap. 2. sanat. tue. Ex quibus connatum, siue innatum, eorum que

in

in nobis sunt, primum corpus est, quod ab efficacissima, quæ in eo est qualitate, innatum calidum appellatū fuit; ut liquet lib. aduersus Lycum, Græcè ut diximus *ἐμφύτου θερμότητος*: Consueuit etiam Hipp. *ἀρχήγονον* uocare; quasi primo genitū dixeris: pro eo quod primitus generandis adsit, & ex quo primam fortiuntur generationem: idq; non ab re. Nam Gal. teste citato com. aph. 14. primi libri, Substantia innati caloris, aerea est, & aquea: & paulo post dicebat *ἕψυμυδα* siquidè est, maximè innati caloris affinis, quia ex humido nostra est generatio. Hoc igitur est id, quod calidum innatum appellamus: illud uidelicet corpus, ex iam dictis primordijs primo genitum; illa prima substantia calida; ille primus insitus spiritus; illa prima natura atque anima, immò natura & anima, nihil præter ipsum est; ex Hipp. & Gal. sententia: & non immerito primum dicitur, cum primo genitum sit, & ex eo cuncta alia primam fortiantur generationem. Hinc Galenus commento aphorif. decimi quinti primi libri dicebat. Neque enim aliud quicquam animal ab initio affirmavit, sicut neque rursus adauxit, aut usque ad mortem enutriuit, præterquam iste calor innatus, de quo nunc habetur sermo. Hic enim est omnium operum naturalium causa. Et paulo post. Neque enim aliud quicquam est natura animalium, assererat; præter hoc calidum innatum secundū Hippocratis opinionem: Cuius substantia, relatione facta ad prima communissima elementa, aerea erit, & aquea: ut patet commento citato aph. 14. primi libri: Si uero ad propria sanguine præditorum animalium elementa conferas, eius substantia, in sanguine & pituita subsistit maximè: qualitate autem, est congruè ex caliditate, & frigiditate contemperatum; ut & de Hippocr. & Plato. decret. scriptum est. At si ad proximiora principia collatio fiat, nihil aliud est, quàm

C sanguis.

cap. 6. sanguis & semen: Quinimmò libro aduersus Lycum, as-
ferebat Galenus, ego certè nil noui, præter hæc, tertium,
Est insuper ex calido, frigidoq; commixtum, maximūq;
usum præbet ei frigiditas adiuncta, quia sursum, & foras
peteret, & dispergeretur; vt lib. de tremore, rigore & hor-
simul cum Hipp. a Gal. decretum est. Non ab re itaq; in-
fantes recenter nati, ac pueri, & ut summatim dicam, qui
crescunt, plurimum habent calidi innati, inquit Hippoc.
Quoniam substantiam aquosam & aeream, quæ propria
est ipsius calidi innati plurimam participât; ut citato aph.
14. primi libri, ab Hipp. & Galeno, patet. Sanguis quoq;
& pituita, in eis magnopere redundant: eorumq; uniuersa
substantia, ferè nihil aliud est, quàm sanguis & semen,
cap. 2. ut liquet lib. aduersus Lycum. Prima enim eorum consti-
tutio ex semine & sanguine est, quæ humidæ & calidæ
res sunt, ut ait idem Gal. 2. de tempe. Intelligimus autem
plurimam esse in his corporibus substantiam calidi innati,
facta, ut citato lib. aduersum Lycum scriptum est, cum
non innatis corporibus, comparatione. Eorum enim in-
ter se inspicere proportionem debemus, non autem abso-
lutè magnitudinem metiendam esse. si qua uerò de cali-
do innato hîc desiderantur, nostro lib. de alteratione, &
cæt. studiosi petant.

Quid sit calidum acquisititium. Cap. 9.

ED iam tempus est ut ad alterius calidi,
quod acquisititium appellamus, inuesti-
gandam naturam accedamus: quod etiam
quandoque animalis generationi secun-
dum, interim spurium, appellare consue-
uit Gale. Et quemadmodum nomine ab innato distat, sic
etiam & substantia, qualitateq; ac operatione, ab eodem
dissentire demonstrabimus. Acquisititium inquam dictū,
quoniam temporis progressu, ac ætatis mutatione, acqui-
ritur:

ritur: ex Galeni sententia, sexcenties citato com. aph. 14.
primi libri, cum dicebat: ¶ cum igitur magis terrestre effi-
citur animalis corpus (tale autem quotidie efficitur tum
augetur) tunc licet ualde uehementer calidum existat, &
igneum, substantiam tamen innati caloris paucissimā ha-
bet: ¶ Et cum dixit substantiā innati caloris paucissimam
habet, liquidò ostendit huius acquisititij calidi substan-
tiam, diuersam esse ab ea, quæ innati caloris existit: quò
fit ut quemadmodum innati caloris substantia, est aerea
& aquea, ut prius diximus, ita ea quæ acquisititij est, ter-
rea & ignea existat: manifestauit illud idem Gal. asserens.
bene enim temperata est caloris innati substantia, ignea
autem aduentitij: & post pauca, ¶ puerorū uerò corpus,
inquit tale existit, plus humidæ, & aeræ substantiæ obti-
nens, nō sicuti iuuenum, & declinantium ac senum, siccæ
atque terrestris: ¶ Et eodem com. ¶ cum quatuor sint ele-
menta, ex quibus omnia corpora sunt temperata, inquit,
puerile quidem corpus, multum in se ipso cōtinet aeræ
atque aquosæ substantiæ, minimum terrestris: contra ue-
rò, eorum qui in ætatis uigore consistunt, a terrestri sicci-
tate obtinetur, deficit autem aquosa, atque aerea substan-
tia: ¶ Si quis uerò memoriæ mandauerit, ea quæ nuper di-
ximus, de nostræ generationis principijs, facilè hanc Ga-
le. sententiam percipere poterit. Diximus etenim, qd licet
ex humida substantia origo genituræ in nobis proficiscatur,
quia eadem humida seruari haudquaquam poterat,
eapropter statim, in generationis initio, quod siccadi uim
haberet elementum, fuit cōiectum: ignis inquam magis,
quàm terra, licet & ea quoq; commixta sit: ut liquet 1.
de san. tu. Hoc igneo elemēto, ac calore, primum cogitur,
paulumq; concrefcit, quod in utero conceptum est: mox
siccius redditur, non modo in utero uerū etiam & in lu-
cem editum: quò fit ut quēadmodum primo exiguam ha-
C 2 bebat

cap. 2.

habebat admixtam terrenam substantiam ipsa genitura seu foetus, tractu temporis, ac ætatis mutatione, non exiguam acquirat terrenam substantiam atque propterea & igneam, amittatque aquosam & aeream: Quin immò quantum de hac deperditur, tantum de terrea & ignea acquiritur. Hinc acquisititium calidum dicitur. præpollet etenim terrea & ignea substantia in eo. Non ab re igitur idem acquisititium calidum diximus cum Galeno essentiam in sicca, ac terrena substantia, habere: quò fit ut etiam aucta illa sicca & terrea substantia, augeatur & ignea. Differt itaque hoc calidum ab innato, substantia. Quoniam in innato plurima est aerea, & aquea, minima terrea, atque ignea; in acquisititio contra; minimum est aeræ atque aqueæ substantiæ, multum uerò terrenæ, atque igneæ. Animalis quoque generationi secundum appellatur, relatione ad primum, quod ἀρχιγονον diximus etiam appellari ab Hipp. & Gale. quasi primo genitum: Cuius etiam comparatione lib. 1. de diff. resp. idem Galenus ὑπόγον, idest spurium, uocauit: ipsum uerò innatum, genuinum. Sed nò ab re cuiuspiam hæsitandi occasio dabitur. nam qui fiet ut hoc calidum acquisititium, spurium, ac animalis generationi secundum nuncupetur, si illud igneum est quod statim in generationis initio nostræ genituræ fuit coniectum? Respondebimus, quæ licet primordijs nostræ generationis, humidis siquidè utrisque existentibus, ob aqueæ & aeræ substantiæ redundantiæ, exiguus quidam ignis fuerit admixtus, quæ admodum etiã exigua admodum sicca, & terrea substantia: quia tamen eadè ignis portio, quæ quidem, ut diximus, exigua existit, quæ admodum etiã, & terrena, admodum ab aerea & aquea superantur, ac uincuntur; ob id tum eorundè elementorū siccitas, tum etiam ipsius ignis caliditas, ueluti euiectæ & suppeditatæ ab aerea, & aquosa substantia, quæ multa est,

est, ferè percipi haudquaquam possunt. Cum primū genituræ origo proficiscitur, ac etiam in lucem additur foetus. In dies autem magis, ac magis cū siccior reddatur, quod in utero cōceptum est, etiamque in lucem editum animal, magis quoque & terrea & ignea siccitas, ac caliditas, manifestatur, ac sentitur. Nimirum itaque cum talis sit aduentitij seu acquisititij calidi substantia, ideo acquisititium etiam appellatur calidum. eius namque actio in temporis progressu manifestatur; ut ex dictis liquet: quoniam & eius substantia, quæ prius ualde exigua erat, augeatur, ac maior redditur. Sed adhuc instabis & fortius, si quæ augeantur corpora, æqualem habent substantiam calidam, atque igneam, cum ijs qui in ætatis uigore consistunt, ac propterea equaliter calida corpora eorum esse, ut inquit Gale. commento citati aph. 14. primi libri, falsum erit asserere, hoc calidum aduentitium, seu acquisititium dici, cum ætatis mutatione, ac temporis progressu, maior non reddatur, neque augeatur. Huic dubitationi sic satisfacere poteris; quòd quamuis æqualis fuerit substantia calida atque ignea, pueris, & iuuenibus, in cæteris paritate seruata, tamen in pueris, ut diximus, hæc substantia ignea, ferè euiecta, & ueluti suffocata permanet a maiori copia aeræ, atque aqueæ substantiæ, quæ propria existit ipsius innati calidi: terrea autem minima existit: in iuuenibus contra. Nam euiecta iam ferè, atque superata est substantia calidi innati, ab hac terrea, & ignea, ætatis ratione, quæ quidem substantia magnopere familiaris est ipsius ignei & acquisititij calidi. ueluti enim temperata est calor innati substantia, ita ignea aduentitij, inquit Galenus. Nam corpus quotidie magis terrestre, ac uehementer calidum, & igneum redditur. Quapropter hi qui in ætatis uigore consistunt, paucissimam habent innati caloris substantiam, multam uerò aduentitij: quoniam

eorum corpus a terrestri siccitate obtinetur. Deficit autem aquosa atque aerea substantia. Hæc etenim quotidie deficit atque deperditur; illa uerò in dies semper acquiritur; ac superabundat: qua denique ratione merito acquisitum appellatur calidum, & animalis generationi secundum, ac spurium, ut diximus: alterum uero innatum, seu connatum, primum, seu primogenitum, ac genuinum: quocirca nedum nomine, sed re ipsa, ac substantia, ab eodem innato dissentire uidetur. Insuper etiam & qualitate: cum satis arida, acris, atque ignea sit eius qualitas: Halituosa uero, suaui, mitis, ac temperata, ipsius innati calidi: quod quidem qualitate est congruè ex caliditate & frigiditate contemperatum, ut octauo de Hippoc. & Plat. dec. a Gal. scriptum est: Tu uero hæc poteris tactu discernere, namque fumosi, fuliginosi, aridi, & acres, per totum corpus nostrum effluxus, calorem acquisitum consequuntur. Suaues, halituosi, humidi, uaporosi, atque temperati, natiuum. Neque hoc mirum uideri debet: oportet enim, inquit Gal. similem esse defluxum subiectæ substantiæ, ut quando humida & aerea substantia existit, tunc quod ab ea defluit, uaporosum est, atque suaue: Cum uerò terrestris atque arida, tunc etiam quod effluit, fuliginosum est, ac acre: quod etiam in exterioribus euenit. Nam quæ ex aqua dulci & calida euaporant, bona sunt, & uaporosa, sed quæ ex aliquo corpore solido exusto, fumea sunt & acria. Nec minus & operatio eorum diuersa existit, cum calidum innatum omnium operum naturalium causa sit, neque aliud præter ipsum quicquam, animal ab initio afformauit: sicut neque rursus adauxit, & usque ad mortem enutriuit, ut superius cum Gale. annotauimus. Neque aliud quicquam est natura animalium præter hoc calidum, secundum Hipp. opinionem: quod confirmabat Galenus secundo de nat. fac. sub his uer-

cap. 2.

uerbis: Equippe natura illa, quæ particulas effingit, & sensim adauget, omnino per eas totas est extensa, utque totas eas per totas non tantum extrinsecus effingat, nutriat, atque adaugeat: sed ipsius uerò acquisitij calidi, igneiq; munus tale non est. nam si ab igne ciborum concoctio, digestio, sanguificatio, & nutritio fieret, melius, ut inquit Gal. & citius etiam in febrientibus, omnia hæc conspicerentur absolui. Est etenim, ut dicemus, in hoc genere acquisitij caloris, & febris ipsa; ut ex 6. de mor. uul. ab eodè Galeno liquet. Quinimò eius operatio, contraria est operationi calidi innati, cum hoc minuat, destruat, corrumpatq; illud uerò perficiat, formet, atq; adaugeat: digerit etiam, apponit, unit, & assimilat, ut ex libro de marasmo patet. A principio namque ortus, ad finem usque, ullo non tempore, siccius corpus reddere, ignea caliditas desinit: quoad ultra siccatum, non macilentius modo, sed etiam rugosum efficiatur, quæ affectio, senium appellatur, & deinceps omnino genitum corpus corrumpatur, atque intereat: quam etiam sententiam, scriptam reliquit Aristoteles secundo de anima, cum dicebat, ignis naturam, simpliciter nullo modo causam esse alimenti, & augmenti, ut quibusdam uisum est: sed quodammodo contrariam. præcipua etenim causa eorum anima existit, tanquam forma in his operationibus existens. Pari ratione dicimus nos calidum innatum, naturam, seu animam, quæ in Hipp. & Gale. doctrina confunduntur, ut sæpius diximus, omnium operum naturalium, causam esse: & non acquisitum calidum, seu igneum: nõ negantes, ignem, cum & ipse quoque constitutionem innati calidi ingrediatur, licet admodum exiguum, esse ueluti concausam quandam: quamuis eius munus proprium sit toto uitæ curriculo corpora sicciora reddere, quod una est omni genito corpori corruptelæ, interitusq; connata necessi-

cap. 2.

com. 1. text.

29.

I. de sanit. tuen. cap. 2. tas, ut inquit Gal. primo de sanit. tuen. Altera uerò est, ut ipse refert, quæ etiam in animalibus præcipuè cernitur, totius substantiæ fluor; quem insitus calor excitat. At si quispiam dixerit, & hunc quoque calorem exiccare, corrumpere, & interimere, Hipp. auctoritate fretus, qui unde gignimur calorem, corpora corrumpere, & nos interimere, asserit: cum Galeno libro de Marasmo, dicimus, hanc non esse Hippo. genuinam sententiam: Etsi Hippocratis sit, innatum calidum, semper suapte natura perficere fatemur. Verùm, ut perfecta sint animalia, opus est eorum substantiam duram euadere. Quare si naturæ, ubi ad summum uigorè animal prouexit, totidem rursus æquis uiribus elemèta inferere liceret, pariter opificium suum, citra senium, & incorruptibile fecisset. Cum uerò inferi nec mutari possint prima foeturae elemèta, ultra uigorem exiccare corpus est necessum; & demum corrumpi: quare ex accidenti corpora ex innato calido senescunt, & senio confecta, corrumpuntur, & non per se. Quod item innatum calidum, cum plurimum habeant qui crescunt, plurimum quoque ab ipsis defluere, est necessarium: utpote qui humidam & calidam habeant substantiam, & ob id plurimo insuper egere nutrimento. Alioqui corpus absumitur, ait Hippocrates. etenim ubi id, quod defluit plurimum est, quod uerò influit, paucum, hinc necesse est subiectam corrumpi substantiam: Insuper & hoc quoque innato calido, pueri, calidiores etiam dicuntur, ijs qui in ætatis uigore consistunt: quemadmodum hos, pueris calidiores, acquisitio calido esse fatemur: cuius substantiam aridam, & terream, non aquosam, & aeream esse diximus: quapropter ex eorum substantia, minus diffluit: & propterea minori etiam alimento indigent: quoniam necessarium est alimentum, ut quod effluxit è corpore, suppleatur: ipsaq; alimenta, semper oportet esse innati caloris

multitu-

multitudini proportionalia: nisi forte aliquando ex æris ambientis caliditate fusio adueniens, cogat subtrahere. Gale. teste commento aph. 15. primi libri: absolute uerò loquenti, neuter eorum, inquit idem Gale. secundo de tempe. simpliciter uidetur altero calidior, immò in utriusque æqualitatem caloris inuenies. Ita igitur mihi cum pueros, iuuenes, adolentes millies considerassem, præterea eundem infantem, puerum adolentemq; factum, nihilo calidior uisus est: nec puer quàm ætate florens, nec ætate flores quàm puer. hæc ille. Circuncisis namque reliquis omnibus, si eas, quæ ex sola ætate proueniunt, differentias, æstimaueris, comperies pari portione, in utriusque elementum igneum: & propterea æqualiter calida corpora esse: si modo uerum sit, quòd huius elementi maiori uel minori participatione corpora magis, uel minus calida esse dicantur: relatione facta ad corpus temperatum: quemadmodum ipsemet Gal. testatur libro de tempe. & aduersus Lycum. Hanc etenim ob causam, calidiora hæc corpora, illa frigidiora, natura facta sunt: quoniam hæc maiorem calidi elementi portionem, hæc minorem, adepta sunt. Nam cum uniuersis nobis calidum insit elementum a prima statim origine, quam sortiti ex sanguine menstruo, & semine sumus, distamus tamen ab inurcem, quòd magis minus ue, alius alio calidior reperiatur: sunt tamen latitudini huic quidam, tanquam termini præfixi, quos ultra, si temperamētum progrediatur, aut agrotare nos, aut iam interire necesse est: ut eodem libro aduersus Lycum decretum est. Ut enim plus iusto refrigerati, morbos contrahimus frigidos, sic cum extra sanitatis campum excalfacti fuerimus, in febrem incidimus: ad quam iterum redire iam tempus est: cum multo plura quàm proposueramus, sermonis affinitate, de gemino calido, innato inquam, & acquisitio, uerba fecerimus.

Quan-

Quoniam non adeo superflua sint, quin tanquam necessaria, magnam operam tyronibus, artis medicae studiosis, afferant: cum ad alia multa, tum ad facilius dignoscendam febris naturam; quam nos eisdem dilucidare, instituimus.

Qualis sit febris natura, quæve eius definitio. Cap. 10.

Sic cum extra sanitatis campum excafacti fuerimus, in febrem incidimus, ex numero earum ægritudinum primarum, quæ primis, ac simplicibus animalis particulis accidunt, erit febris ipsa. Nam cum earundem propria elementa ex quibus fiunt sint, calidum, frigidum, humidum & siccum; ubi probè fuerint temperata, peculiare, proprium, ac primi morbi, ex eorum intemperaturis necessario constituentur: Cùm uerò hæc, octo sint numero, quatuor simplices, & totidè compositæ; unus quispiam morborum, quos intemperies creat, erit utique febris: ut liquet 8. meth. & primo de diff. feb. idq; perpetuò: cum nusquam febris aliqua reperiatur, quæ intemperies non sit: quocirca morbus semper erit febris; & non quandoque symptoma, ut quidam prauè sentiunt. etenim neque unquam in aliquo trium symptomatum generum contineri potest, ut cuilibet omnia tria symptomatum genera examinanti, liquido patebit. Est itaque febris intemperies, calida inquam & sicca: quicquid alij uelint, Gal. auctoritate commento aph. 6. primi libri: primo de rat. uictus, & sexcentis alijs in locis: quoniam, ut inquit ipse, conuersio, seu mutatio est (nam utroque modo uocem τροπή, latini uertunt) natiuæ caliditatis ad igneam. Cum autem ignis tum calidus, tum siccus sit, atque ob id, etiam febris, ait Gal. in eodem 1. de rat.

8. met. ca. 1.
1. de diff. feb.
cap. 3.

tex. 18.

loc. cit.

rat. uictus. Verùm quemadmodum igni; proprius calor quàm siccitas inest, licet sicca sit etiam ignis natura, Aristot. auctore libro de sensu & sensili, est insuper ignis magis calidus quàm siccus, auctoritate eiusdem secundo de gene. & cor. ita quoque de febre asserendum erit, quod scilicet, licet affectus sit calidus & siccus, proprius ei calor existit, & magis est affectus calidus quàm siccus: loquor autem de febre absolutè, quatenus febris est: quæ, ut diximus, conuersio est, seu mutatio natiuæ caliditatis ad igneam. Definit autem febrem Galenus per motum, seu mutationem, eam esse conuersionem, asserens. nam licet proximè ad ignis naturam accedat, nondum tamen est ignis, ut prius dictum est; quantumuis febris uehementis fuerit. si enim eam, per terminum motus definiuisset, omnino utique esset ignis: quod quidem in Hipp. & Galeni doctrina, pro falso habetur. Sed mox instabit quispiam, asserens hoc falsum esse, saltem in febre hectica: in qua, ut dicemus, æqualiter partes solidæ, sunt in calfacto esse: ita ut intemperies calida & sicca, ac febris facta, apud omnes dicatur. qua de re febris hæc haudquaquam conuersio dici poterit. Cui responsum sit, quod quamuis in febre hectica partes solidæ incaluerint, & propterea febris æqualis intemperies dicatur, tamen adhuc febrilis ille calor, in partibus solidis susceptus, ad igneum unde quaque conuersus non est; sed in uia ut conuertatur. Etenim si omnino innino conuersus esset ad igneam qualitatem, utique homo uiuere non ualeret. Non itaque inconuenit partes solidas, in febre hectica æqualiter calfactas esse: Ipsam uerò earum partium innatam caliditatem, adhuc conuertit ad igneam, & non omnino conuersam esse. Conuersio, inquit Gal. non absque forti ratione: innatæ caliditatis & non innati calidi, utens quandoque uocibus ἐμφύτη θερμότητος, interim ἐμφύτη θερμότητας: & non ἐμφύτη θερμότητος, nam ipsius

2. de ge. text.
23. 3. de sensu & sens.

dubitatio.

respon.

ipſius innati calidi qualitas eſt, quæ præcipuè in febre mutat, atque conuertitur: & non ſubſtantia eiusdem. Verificauit illud Gal. commento ſæpe citati aph. 14. primi lib. aſſerens. ¶ Nam ſanorum calor, uaporofus eſt, atque ſuauiſſimus, & tactu conueniens. nihil triſte, nihil aſperum, nihil mordax præ ſe ferens: eorum uerò qui febricitant, & præcipuè heclicas febres, aut eas quæ ex putredine humorum ortum habent, acris eſt, & inſuauiſſima, ac mordax, & noſtrum corrodens tactû: ¶ & ratione quoque firmatur. Nam cum febris ipſa qualitas ſit, & nulla qualitas reperiatur extra ſubſtantiam, ut liquet primo de elementis; ſuſcipitur tanquam accidens quoddam, in calidi innati ſubſtantia, quam non aliam, ſed alteratam reddere poteſt; tanquam differentia quædam accidentalis ipſius; quocirca, conuerſio hæc natiuæ caliditatis, ad qualitatem attinet. Alterata tamen eiusdem calidi innati ſubſtantia quodammodo, ac mutata, non tamen corrupta. Sed quæret quiſpiam, utrum febris, quæ conuerſio eſt natiuæ caliditatis ad igneam, idem ſit cum acquiretione calido, quò magis eos qui ætatis uigore conſiſtunt, abundare concluſimus? Huic reſponſum uolo, non alterius generis eſſe febrem, quàm calidi acquiretione, ex Gal. auctoritate ſexto de morb. uulg. quo loco admittens geminum calidum in animalium corporibus, poſito ingenito, ac innato, dicebat: ¶ Alterum uerò acre, mordax, & igneum, in quo genere, & febris eſt. ¶ Cùm igitur tale ſit acquiretione calidum, relinquatur febre in eodem genere eſſe: & propterea idem Gal. citato loco dicebat hoc calidum ſæpius acquiretum, interdum non naturale, nonnunquam & a natura alienum, uocari. Quò ſit ut propterea quicumque hoc incalcant calido, ſimul atque denſata eiſdem cutis fuerit, febre eos uexari contingat: quemadmodum illi qui altero calido uberrimè affluunt, ſuppreſſa diffuſio-

nc,

ne, pleniores quidem ſunt, ſed in febrem non incidunt: Ita, ut per hæc uerba innuere uideatur Galenus, quòd quamuis ſub genere acquiretione caloris febris ſit, diſcrepat tamen ab eo, quo iuuenes abundare uidentur, maioris ratione: Inſuper & cauſa. ¶ Siquidem ſecundum naturam in iuuenibus acquiretione calidi cauſa, exiſtit. etenim ætatis ratione acquiretur, febricitantibus uerò, cauſa ſemper præter naturam, eſt. Conueniunt itaque in qualitate, quam communem habent: acrem uidelicet, inſuauiſſimam, mordacem, atque igneam. Differunt autem cum cauſa, tum maioris, minoris uel ratione: cum minus acris, mordax, ac ignea in iuuenibus caliditas aſſit, quàm in febricitantibus, præſertim febre hectica, aut ea quæ ex putredine ortum habet. Quocirca non abſque forti ratione Galenus citato loco aſſerebat, hoc acquiretione calidum, interdum non naturale, nonnunquam & a natura alienum uocari. Quanto enim magis hoc acquiretione calidum, ad ignis naturam accedit, eò non naturale, aut a natura alienum, uocabitur. Eſt quiſpiam hæſitabit, aſſerens qui fieri poſſit ut febris tum qualitas, tum forma, eodem in ſubiecto permanere poſſint, cum forma ac qualitate innati calidi? Reſpondebimus nos nihil referre in Ariſtotelis & Galeni doctrina, plures tum formas, tum qualitates ac facultates, etiam contrarias in mixtis ſeruari poſſe, eò magis cum unà ſe habeat ut ſubſtantia, reliqua ut accidens. Non inconuenit ergo quòd in eadem ſubſtantia, calidi innati, eodemque ſubiecto, forma aſſit, ac qualitas ipſius propria, & ea quæ febris eſt cum forma, tum qualitas; tanquam accidens. nam idem Galenus tertio & quarto de ſimplicium medicamentorum facultatibus,

non-

6. de mor. uul.
ga. loc. cit.3. de ſimp.
med. ca. 14.
& 4. ſimp.
cap. 23.com. I. tex.
29.

nonnullas in mixtis inesse, tum facultates, tum qualitates per se, non diuersas duntaxat, sed contrarias, scriptum reliquit. Quemadmodum etiam pro absurdo haud quaquam habemus, geminum semper in animalium corporibus contineri calidum, quorum alterum ab altero nomine, substantia, qualitate, ac operatione, dissentire fatemur: quippe cum aut impossibile, aut perdifficile sit aliquam inuenire substantiam, quæ adamussim similarium sit partium, ut liquet eodem quarto de simp. medic. fac. Ex quibus studiosi facile percipere poterunt nihil referre, si Gal. dixerit febrem esse conuersionem natiuæ caliditatis ad igneam in præcitatæ locis; sexto autem de morbis uulgar. i. de diff. feb. & alijs plerisq; locis asserat eius essentiam, esse præter naturam caliditatem. Mutatur enim in febre, natiua caliditas ad igneam: quæ acquisitiua sæpe, quandoque non naturalis, interim a natura aliena, ab eodem appellatur. Qua etiam ratione, neque dammandus est Arabum princeps, qui febrem dixit, esse calorem extraneum, cum febrilis calor, naturali comparatus, sit a natura alienus. Admittenda insuper non minus est Auerois definitio, qui uoluit febrem, calorem esse compositum, ex calore naturali, & extraneo putredinali: Cum conuersio sit naturalis caliditatis ad igneam, ex Galeni auctoritate: qua in conuersione, neque omnino naturalis, neque præter naturam in uniuersum calor existit, sed ex utriusque quodammodo compositus; in uia & mutatione existens, & non in termino: & propterea utroque participans.

4. de sim.
loc. cit.

6. de mor. uulgar.
ga. comm. I.
tex. 29. I. de
diff. feb. ca. I.

Quòd febris subiectum sit calidum innatum. Cap. II.

VM ergo febris substantia, in eo qui præter naturam est calore, consistat; quoniam in corde quædam præter naturam caliditas generatur, ut inquit Gale. i. de diff. febr. quibusdam uisum est eiusdem febris subiectum geminum esse; uniuersale siquidem unum, hoc est cor: particulare alterum, scilicet tres diuersæ cordis substantiæ; spiritus, humores, & partes solidæ. Nos uerò aliter cum Gal. tenemus: quamquam re ipsa parum distare uideamur. nam cum febris, conuersio sit natiuæ caliditatis ad igneam, eius forma, essentia, seu qualitas, tanquam in subiecto, suscipitur primum in substantia calidi innati, quemadmodum superius conclusimus. hæc namque est quæ mutatur, atque alteratur, accidentalem caliditatem, quæ febris est, suscipiens: & propterea dicimus cuiuslibet febris subiectum, calorem esse natiuum, cuius cum fons, origo, & principium fuerit cor ipsum, ex Gale. 5. de locis affectis, & sexto de Hippocratis, & Plato. decretis, & alijs plerisque locis; propterea in corde quandam præter naturam caliditatem, generari dicimus, cum febris ipsa generatur: & quemadmodum ab eo in totum corpus diffunditur, ac uniuersis partibus suppeditatur innatum ipsum calidum, ita quoque hæc præter naturam caliditas, ab eodem in totum animal effunditur, aut omnino ad plurimas, uel nobilissimas partes. Verùm cum in Hippoc. & Gale. doctrina idem sit calidum innatum, & natura, idem quoque erit asferere calidum cordis innatum, quòd naturam eiusdem: Quinimò & proprium temperamentum, ac propriam ipsius cordis substantiam, quæ omnia apud eosdem au-

cap. 3.

5. de loc. af.
ca. I. 6. de
plac. ca. 6.

I. de usu par.
ca.

ctores, sapius confunduntur: id quod manifestauit Gale- non solum commento aph. 15. primi libri. verum etiam primo de usu partium sub his uerbis. ¶ Insunt autem primum (ipsis uidelicet corporibus) & maxime tempera- menta, quippe quæ propriam particularem substantiam complent. corpus enim tale natura est, propterea quod caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate, sic commixtū est. nam carni esse carnem, & neruo neruum, & aliorum unicuique id esse, quod est ob qualitatū quatuor prædictarum, certam quandam temperaturam, mixtionemq; contingit. ¶ Quod calidum innatum, licet ex sanguine menstruo, & semine ortum habeat, ut cum Gal. conclusimus, quia semen ipsum ex serosa humiditate, ac spiritu qui in ea est, constat, ut liquet lib. aduersus Lycum, ob id idem Gal. 5. de simp. medic. facul. dicebat. ¶ Verum nihil prohibet sanguineam substantiam, simulq; aqueam, seu feminalem, unā cum spiritu calidum inaudire innatum: ¶ & commento citati aph. 15. primi libri: ¶ Tria autem hæc erant corpora inquit, quæ primæ nostræ naturam substan- tiam compleuerunt, spiritus, sanguis, & seminalis humi- ditas, ex qua in primo quidem ortu, ueluti in lib. de semi- ne diximus, fiunt animalis partes solidiores: ¶ & I I. metho. Naturam ex iis tribus partibus constare dicebat, ex spiritu, & earum, quæ uerè dicuntur solidæ, substantia: quas alibi ex semine genitali ortum ducere monstraui- mus: & tertia ab his carnosā, quæ cuiq; particulæ est sua: quocirca, si quispiam asserat calidi innati essentiam, seu substantiam ex sanguine menstruo & semine cōstitutam esse, aut in sanguine, seu humoribus, spiritu, & serosa hu- miditate, seu carnosīs partibus, spirituosīs, & solidis, eius substantiam contineri, idem sanè asserere uidebitur. Per- petuò pro hypothesi habens, quod quicquid de calido innato fatentur, idem quoque de natura uerificetur, & c.

lib. aduer. Ly.
ca. 7. & 5. de
simp. ca. 2 I.

loc. cit.
I I. meth. ca.
I. & 3.

contra.

contra. Hinc Hipp. non immeritò philosophorum, ac me- dicorum princeps, hominis partes uniuersas, tres esse af- firmabat sexto de morbis uul. continentia inquam, con- tenta, & fluitantia, seu impetentia. Continentia, appel- lans solidas partes, cum complectantur, & cōtegant, hu- mida: Contenta, humores, qui ab eisdem partibus conti- nentur: Fluitantia autem, seu impetentia, spiritus, qui uel momento, facile & expeditè partes corporis omnes uf- quequaque permeent.

Quot sint primæ, & essentielles febrium differen-
tia. Cap. 12.

Onstituta essentia ratione rei diuidendæ, hoc est febris definitione, tanquam prin- cipio diuisionis eiusdem, ac nostræ me- thodi, consonū est, ut ad uestigandas ea- rundem febrium differentias, nostra con- uertatur oratio: a primis & supremis ge- neribus, seu speciebus, seu differentijs exordientes. Hinc rursus ad alias, donec ad tales peruenerimus, post quas ad unū numero, & indiuiduum perueniamus: cum neque in primis & supremis persistendum sit, neque usq; ad ali- quid perueniendum, non tamen usque ad finem, neque uitiosis utendum erit diuisionibus, quod quidem seruandū in omni diuisiua methodo esse, decretum reliquit Gal. primo de ar. cu. ad Glau. Cum itaque primum, atque præcipuum differentiarum genus, ab ipsius rei diuifæ sub- stantia, seu essentia sumatur; & febris essentia in eo quod præter naturam est calore, consistat, ut testatur Gal. I. de de diff. feb. consequens est, ut primæ atque præcipuæ fe- bris differentia, ex ipsius caloris differentijs orientur: cu- ius quidem caloris differentia tres existunt, Hipp. aucto-

6. de morb.
uul. com.
par. 7.

cap. I.

cap. I.

6. de morbis

D re

uul. com. I. tex. 29. I. de diff. feb. cap. I.

re 6. de mor. uulg. & Gal. eodem primo de diff. feb. Quorum una ex eo quod magis & minus: altera ex materia in qua hic præter naturam calor accenditur; & tertia ex modo motus caloris eiusdem accipitur, quas omnes unà cū dignotionis modo, idem Hipp. citato loco annotauit. Inter has licet omnino euidentes sint differentia, quæ in eo quòd magis, aut minus consistunt; quia tamen non propriè rei quali, nomen quanti accommodatur, propterea quæ a materia sumuntur differentia, in qua hic calor præter naturam accenditur; maximè propriæ sunt ipsius febris, & ob id ipsius caliditatis differentias, quæ a materierū differentia sumuntur, quæ febrilè caliditatem suscipiunt, unà cum Gal. citato lib. primo de diff. feb. explicandas proponimus. sunt etenim hæ non modo primæ, atque præcipuæ, sed maximè propriæ, ut inquit idem Gale. citato loco: reliquæ uerò quæ sumuntur ex modo motus caloris, citra iam dictas, dignosci nequeunt. Nam uel nõ mordaces apparent primo statim in manus imposito, sed aliquo tempore post insurgunt, uel primo tactu mordaces, ac resq; uisæ sunt febres: demum per longum tempus iniecta in ægotantem manu, diminui uidebuntur. Pari etiam ratione eadem differentia, ex modo motus caloris, cum his quæ capiuntur, ex eo quòd magis uel minus copulantur cum primo tactu magnæ, & demum minui interdum apparent: interim contra: quamuis magis propriæ sint hæ caloris differentia, quàm illæ, quæ ex eo quod magis, uel minus sumuntur. Quocirca Hipp. non sine mirro artificio, primo differentias sumptas ex diuersa materia, in qua hic calor acceditur, patefacit: demum eas, quæ ex modo motus; & tertio eas, quæ ex eo quòd magis & minus oriuntur, & nos quoque eas sectari proposuimus, quæ ex materia sumuntur, in qua hic præter naturam calor accenditur, tanquam maximè proprias febris differentias

tias, ac præcipuas. Nam uel idem calor ipsius cordis corpus occupauit, aut eos, qui in eius uentriculis continentur humores, uel aeream substantiam, seu spiritum eiusdem: quibus in substantijs tribus innatum calidum contineri, paulo ante conclusimus. Quocirca cõuertatur oportet caliditas cordis innata, in qualibet febris differentia ad igneam, & cum eadem consistat in spiritibus, humoribus, ac solidis partibus: si præter naturam hic calor in spiritibus suscipiatur, genus unum febrium gignitur: seu differentia una, quam diariam appellamus: si uerò in humoribus alterum genus febrium oritur, quod ex putredine ortum habet, & medicorum uulgo putridas, humorales, que febres appellat. At si in solidis cordis partibus, seu ipsius corpore accendatur, hecticam febrem appellare consueuerunt. Non ab re itaque tres sunt uniuersales, ac primæ febris differentia, ex eius essentia ortæ, calore inquam præter naturam, in diuersis ipsius cordis materiebus, seu subiectis, accenso: seu ubi caliditas natiua ipsius diuersimode ad igneam conuertitur, secundum unam uel alteram eius substantiam, in qua consistit. Animaduersione tamen dignum est, quod hic præter naturam calor, quem febrè nominamus, aliàs ex alijs, quas nuper diximus substantijs, incipit: spargitur autem, atque unà cum patiente afficit duas reliquas. Cum uerò una earum sufficienter incaluerit, seu fuerit calfacta, secundum illam dicimus febrem oriri: licet reliquæ simul cum eadem caleant. Neque enim parum refert, inquit Gale. si calefcere, aut calfacta esse dicamus. Est etenim corpus nostrum undequaque confluxibile, & conspirabile; uerum facillima est ab humoribus ad spiritum caliditatis transsumptio. Non æquè autem promptè unà cum spiritu accenduntur humores: corpus uerò solidum humoribus, atque aereæ, seu spirituosæ substantia, facilius calorem, impartitur; quàm ip-

sum ab iisdem suscipiat. siquidem omnis tenuis substantia promptius alteratur quam crassa: ut patet præcitato libro 1. de diff. feb. quamuis febrilis dispositio indifferenter alias ex alijs iam dictis substantijs sumat initium. Verum in genere primum læso, non sistit, sed duo reliqua genera inuadit; ut ante diximus: ac nisi antea soluatur, progressu temporis illa quoque similiter afficit: sed mox ex ijs quæ diximus quibusdam dabitur dubitandi occasio. Nam si pro diuersa materia, in qua calor præter naturam accenditur, præcipuæ, ac maximè propriæ differentiæ sunt ipsius febris, sequeretur quod unum tantum genus, seu una differentia earum esset morbus: reliquæ uerò duæ non morbus, sed causa morbi existerent. Etenim ubi spiritus, aut humores, qui in cordis uentriculis continentur, calor hic præter naturam occuparet, non per se primo ipsius cordis functiones oblæderentur; si prius ipsius cordis propria substantia, seu proprium corpus non afficeretur. Qua de re media læsione ipsius corporis cordis functiones eiusdem oblæderentur ab hisce duabus febrium differentijs; & non per se primo, & ob id causæ morbi, & non morbus essent. neque enim spiritus, neque humores qui in cordis uentriculis consistunt, quampiam habent propriam functionem. His hunc in modum satisfacias, quod in quacunque materia, seu cordis substantia calor præter naturam, qui febris est, accendatur, perpetuò morbus erit in intemperie, ut antea diximus; Dubitationi respondemus, quod ubi spiritus, aut humores cordis hic præter naturam calor occupauit, necessariò propria cordis substantia, essentia, natura, seu innatum calidum per se primo oblæditur. Etenim duæ iam dictæ substantiæ, spiritus inquam, & humores, constituunt simul cum partibus solidis, ipsius cordis temperamentum, naturam, & calidum innatum: adeò ut absque eis cor ipsum proprias obire functiones

nequeat:

nequeat: & propterea cor non esse, neque suam propriam essentiam, naturam temperamentum, atque innatum calidum, neque proprias uires obtinere. requirit etenim nedum ut pars similis proprium temperamentum, sed ut instrumentalis optimam compositionem, ex similaribus partibus ipsam constituentibus, ut ritè functiones suas exerceat; inter quas humores, & spiritus, qui in uentriculis continentur, teste Gal. connumerantur: quod clara luce scriptum reliquit lib. de foetuum formatione, quando afferebat: cum uerò duo sint cordis uentriculi, in dextrum sanguis è iecore mediocri caliditate præditus, in sinistrum longè calidior ex arterijs ingreditur, quos utrosque uentriculos cum iam habuerit cor, & utrasque has materias, utpote perfecta iam ipsorum substantia, pulsar: secumque eadem agitatione arterias etiam mouet. Vnde tunc foetus non amplius ut planta solummodo, sed ut animal iam administratur. Non igitur pulsar cor, neque suas proprias operationes exercet, nisi prius & humores, & spiritus in ipsius uentriculis contineantur, cum sine his neque proprium obtineat temperamentum, neque optimè, ac perfectè sit constitutum, & propterea cum hæc duæ substantiæ, seu materiæ a præter naturam calore occupantur, per se primo etiam eius operationes oblæduntur, quoniam ipsum cor secundum has eius partes propriam eius naturam, ac temperamentum constituentes, (simul tamen cum partibus solidis) oblæsum esse, ac febrile dicimus. etenim innatum calidum in ipso tanquam fonte, ac principio consistens, ad igneam caliditatem conuertitur, propter spiritus, aut humores, in quibus febrilis calor accenditur, & eius quoque essentia consistit, perinde ac si accensum esse in partibus solidis sit ipsius cordis: & idem quoque innatum calidum ad igneam mutaretur caliditatem, secundum easdem partes. Constat itaque ex his quæ diximus, singulas

de foetus formatione ca. 3

D 3 iam

iam dictas febrium differentias, morbos esse perpetuò in intemperie, & non quasdam esse morbi causas, ut quibusdam iunioribus parum rectè hæc intelligentibus uisum est. De ijs igitur primis febrium differentiis, non ab re pertractare intendimus, cum modum generationis, tum etiam dignotionis earum: quibus ritè definitis, & curandi earundem quoque uia, seu methodus clarior fiet. Nam neque in aliis quibusdam curandi febres methodus consistit, hoc est uniuersalis quædam uia, quàm in dignotione ipsarum, ac modi generationis earundem cognitione, quibus habitis a natura rei exordientes, necessarijsq; indicationibus utentes, quomodo iam dicta prima febriū genera methodo curari ualeant, facilè percipiemus. Nāque in his curandis præsertim methodus consistit: Cum neque alias curare docuerit Gale. in suo libro de metho. med. licet quandoque sermonis affinitate, quarundam particularium meminerit; deinceps sub eadem uia, seu methodo procedentes ipsis subdiuisis, ad magis particulares febrium differentias, deueniemus: usq; ad eas, quæ amplius secari non ualent. Non derelinqentes etiam, & eas forte, quæ accidentales sunt, tum proprias, tum etiam communes: ac utiles, ab inutilibus secernentes, imitantes Hipp. qui 6. de morb. uulg. com. 1. tex. 29. dignoscuntur, non ex ijs quæ laborantes, referunt, sed ex ijs quæ ex ipso tactu, uisuq; euidenter percipiunt, ut inquit Gal. in commento.

6. de morb.
uulg. com. 1.
tex. 29.

Quòd nulla febris generari possit, quin cor afficiatur. Cap. 13.

In corde quædam præter naturam caliditas generatur, cum febris fit, neque fieri potest, quin cor ipsum afficiatur in quouis febrium genere: quoniam citra eius affectionem, nec hectica, nec reliquarum ulla febrium consistere potest: Gale. teste 10. metho. med. iure quispiam quæreret, num perpetuò, per se primo cor ipsum in his quæ fiunt febribus, quæcunque fuerint, afficiatur? Cui respondendum, uerum esse, nedum in Hipp. & Gale. doctrina, sed apud cunctos artis medicæ auctores, opus esse cor ipsum calida affici intemperie, ut febris generetur; qua spiritus, aut humores, seu partes solidæ eiusdem, ponantur in calfacto esse; licet reliquæ semper propter uiciniam incalescant. Verum sempiternæ ueritatis haudquaquam est, quòd dictæ cordis materiæ, seu substantiæ, primo afficiantur: patet hoc inductiuè in omni febriū genere, in hectica quidem apud Gale. eodem 10. metho. quam incipere quandoque ex non nullis corporis partibus, ut iocinore, uentriculo, & alijs plerisque. Interim uerò primum quod afficitur, esse ipsum cor, affirmauit: De diaria item uerificauit Gal. tum primo de diff. feb. tum etiam primo de arte cu. ad Glau. & 8. methodi medendi; docens quandoque in ea primo spiritus, qui in uentriculis cordis continentur, accendi; ut si ex ira fiat, interdum ex quibusdam aliis partibus oriri: ut si ex æstu, frigore, cruditate, inguinum inflammatione, & alijs huiusmodi. Quid dicam de eo febrium genere, quod ex putredine ortum habet? simili etenim ratione generari potest, & putrescentibus primo iis, qui in dextro cordis uentriculo

cap. 10.

10. met. ca. 8

1. de diff. feb. cap. 3.

1. de ar. cu. ad Gla. ca. 3.

8. met. ca. 1.

& per totum.

1. de diff. feb.
cap. 6. & 7.
11. meth. per
totum et 3. de
præfag. ex
pul. ca. 7.

lo continetur humoribus, & interim alijs, qui aut in omnibus uasis, aut in quibusdam putrescunt, aut etiam extra uasa: liquet hoc apud eundem Gal. primo de diff. feb. 1. 1. meth. 3. de præfag. ex pul. citra igitur ipsius cordis calidam intemperiem, ita quod nativa eius caliditas ad igneam conuertatur, secundum spiritus, aut humores, qui in uentriculis continentur, aut secundum partes solidas, quæ naturam, & innatum calidum ipsius cordis constituunt, nulla unquam febris gigni poterit: quamuis uniuersum corpus supercalfactum fuerit. nam & calor præter naturam, hoc ipsum, nondum tamen febris existit, nisi cor unà calfactum sit: licet quandoque primo, & per se, seu per essentiam; interim uerò secundario, & per consensum, eadem materiæ, seu substantiæ, afficiantur.

Quot, quibusve modis febres omnes generari con-
tingat. Cap. 14.

cap. 2. **Q**uod uerò a nonnullis causis, tum inter-
nis, tum externis, febres generari pos-
sint, omnes (ut ita dixerim) nedum me-
dici, sed homines norunt. Verum quis
ab eisdem causis, nostris corporibus ad-
ueniat affectus, in quo febricitauimus,
hoc sanè multos latet: & a plerisque etiam, qui se medicos
profitentur, ignoratur: ut inquit Gale. eodem 1. de diff.
feb. quocirca tanquam magnopere necessarium, duxi si-
mul cum eodem Gale. uestigare, quam dispositionem in
corpore faciant singulæ causæ, quæ febrem accendunt.
hoc namque dilucidato, facile patebit per quem affectū,
in quampiam febrem incidimus a quacunque causa or-
tum habuerit. etenim nisi quis ad unguem memoria te-
neat, inquit Gal. 8. meth. & quæ causæ febres generant,
&

& in quò cuiusque corporis affectu; is nunquam metho-
do febris prospiciet: at quemadmodum non unum uide-
mus modum generationis, aut augmentationis calidita-
tis in alijs corporibus omnibus, neque etiã ipsius ignis, sed
uel propter motum, uel propter putrefactionem, uel pro-
pter adhæsum alterius caloris, aut propter detentum ca-
lidi effluxus, aut propter admixtionem calidæ substan-
tiæ, eadem caliditas, & generatur, & augetur: simili-
ter quoque in nostris corporibus, non unus erit, neque
generationis, neque augmentationis ipsius calidita-
tis, atque ipsius febris: quinimmò necesse est omnino
modos generationis omnium febrium, ad eos quos
proximè diximus reduci, ex Galeni auctoritate libro
de causis morborum, & primo de differentiis febrium,
à quacunque causa ortum habuerint: propter motum
quidem, est unus modus generationis febris. nam cum
quispiam immoderata exercitatione usus fuerit, in lassitu-
dinem incidit, caliditatem immodicam, in musculis atque
articulis habens: etenim hi sunt qui primo motum exci-
piunt. Verum si non ultra progrediatur calor, atque eum sol-
ui contigerit antequam totum animalis corpus inuasit,
nil ultra lassitudinem cōsequitur. At si in totum extendi-
tur corpus. & hinc continuatim calor ad cor ascende-
rit, necessariò in febrem homo incidet: Ita quoque euenit
in ira, quæ ueluti quidam feruor est, ac uehemens motus
caloris, ac potètiæ irascibilis in ipso corde existētis; quia
ob immoderatum motum eiusdem caloris, nonnunquã
per totum diffunditur corpus, simulque cum hoc feruore,
aliquando spiritus, interim uerò & sanguinis substantia
calfit. Atque ita febrem accendit immodicam propter
immodicum motum, ac feruorem ipsius innati calidi cor-
dis, in sanguinis, seu spiritus, substantia existentis, quãuis
& ea quoque nativa humiditas, quæ in partibus solidis
ipsius

lib. de causis
mor. ca. 2. de
diff. feb. ca. 3.

de diff. ca. viij.
3. de. puls.
ca. 7.

cap. 2.

ipſius cordis conſiſtit, adè ſeruere ex immodica ira poterit, ut etiam ex ea febris hectica generetur; Galeno teſte. 1. de diff. feb. & 3. de præſag. ex pulſ. quæ uero febris ex triſtitia fit, ex ſolo motu, non autem ex ſeruore generatur. ex adhæſu inſuper rei calidæ, ſiue ſol, ſiue ignis, ſiue medicamentum calidum contingat extrinſecus, aut proximum fiat, aut adhæreat, calor præter naturam in noſtris corporibus generatur, nondum tamen febris exiſtit, niſi cor unà calefactum fuerit. Nec eſt quiſpiam qui ambigat, quin calidorum corporum uicinia, inquit Gal. citato lib. de cauſis morb. alia concaleſcant, ſi modò ad memoriam reuocet & balneas, & ſolem æſtium, & omnem flammã. Propter detentum quoque calidi effluſus, ex cutis denſitate, qualis maximè frigeſactis, atq; aſtrictis corporibus, ſolet accidere, Alius & tertius modus generationis febris contingit, mordaci effluſu in corpore aceruato, atq; detento, ſemper enim animalium corpora difflantur: idq; duplici modo: effuſis ad exteriora uaporofis atque fuliginofis ſuperfluatibus, ac ruruſus attracta refrigerante, ac uentilante natiuum calorem aerea ſubſtantia. Quapropter ſiquis uehementer riguerit, aut in aqua natauerit, quæ aut alumen, aut aliquam talem naturam acceperit, huic aſtringi cutim, atque denſari contingit: ut quæ difflari conſueuerant, intus cohibeantur. Vbi uerò fuliginofæ fuerint, acria, ſeu mordacia, quæ intus colliguntur, febris inde generatur. etenim non attracto eo qui refrigerandi uim habet, ac neque effuſis ad exteriora eiſdem fuliginofis excrementis, calor augetur, quo cordi communicato, fit febris; ob mixtionem calidæ ſubſtantia, Ruruſus & quarto generatur, & augetur præter modum caliditas, & proinde etiam febris ex eſculëtorum aſſumptione, acris & calidæ qualitatis, ueluti alliorum, porrorum, caparum, & aliorum huiuſmodi. Nam quemadmodum aridi calami

mi uehementius flammam attollunt, ita & hæc eſculenta calida, & acria calorem noſtrum adaugent, ac immoderatum adè efficiunt, ut cordis calori communicato, febrè generent. Calidæ inſuper potiones immodicæ ueluti uini ueteris, & acris, cum corpus imbecille offenderint, & medicamenta acria, ſiue remedia morborum fuerint, ſiue uenena, cauſam attulerunt, ut etiam homines febricitarent quandoque. Nam non ſemper ob harum cauſarum quamlibet febricitant, ut inquit Gal. eodem lib. de cauſis morborum, tum quia iſs cauſæ efficientis quantitas, par non exiſtit, tum quia diſpoſitio, quæ eſt eiſdem affectus, magnam in eo quòd plus, uel minus uarietatem admittit. Adde quòd & animantium corpora plurimum alterum ab altero differunt in hoc, ut aut facile, aut egrè à naturali recedant habitu. Quintus modus generationis caloris præter naturam, & febris in noſtris corporibus, eſt ob putredinem. Nam quemadmodum in exterioribus corporibus, ex putredine præſertim ſeminum, & ſtercoris, tum generari, tum augeri caliditatem inſpicimus: Pari ratione que putreſcunt in animantis corpore, calorem quendam immodicum in his partibus in quibus putreſcunt efficere poſſunt, & demum uniuerſum corpus concaleſcentia, ſimulque & cor ipſum, febrè excitant; conſueuerunt humores multi aut craſſi & lenti ex multis: aut glutinofis & craſſis cibis orti, hoc modo febres generare, cū ex eis, & obſtructiones fiant, & corpus male difflatur, quibus de cauſis neceſſario, ut in ſequentibus patebit, putreſcere oportet, & febres propterea accendant. Hiſce deniq; quinque modis, & non pluribus neque paucioribus, uniuerſæ cauſæ tam externæ, quàm internæ febres generare poſſunt. Quod ſi quiſpiam quæreret febres, quæ ad inflammationes conſequentur, quo illorum quinque modorum generetur? Cum Gal. 1. de diff. feb. dicimus, quòd partes

cap. 3. quæ inflammatione afficiuntur, ratione putredinis febres accendunt. intrusus enim in ipsis influens humor, cum non bene diffletur, putrescit: & illud. 10. meth. confirmavit his verbis: ¶ Monstratum uerò nobis est in ijs quæ de febribus scripsimus, flegmonas, seu inflammationes quæ propter putredinem humorum, qui in ipsis habent, febres subsequi: ¶ Sed mox instabis, non daretur itaq; diaria febris ex aliqua inflammatione orta, si perpetuò propter putredinem humorum ad inflammationem febres consequuntur: etenim cunctæ essent ex putredine ortæ: quod quidem Hipp. sententiæ aduersatur, aph. 55. quarti lib: cum dicebat ex inguinum tumoribus febres omnes malæ, præter diarias: sibi que met Gal. pugnaret, qui eodẽ 1. de diff. feb. eandem Hipp. sententiam confirmavit, In-

cap. 7. quiens: ¶ Sunt tamen quædam febres in inguinum tumoribus ex genere ephimerarum, qui tumores sunt è genere inflammationum: ¶ At dicimus nos perpetuò febres subsequi inflammationes propter putredinem humorum qui in ipsis habentur, attamen non semper eandem febrem dicimus esse ex genere earum, quæ ex putredine ortum habent. Nam non alia ratione, nec alio modo quàm ratione putredinis febrem accendunt inflammationes ipsæ. Verum non semper putredo hæc peruenit ad cor, sed interim in loco inflammationis circumscriptur, ita ut fumus, uapor, seu fuligo putrida, ex putrescentibus humoribus, ad cordis uentriculos non perueniat, sed idem permaneat in loco inflammationis circumscriptus, sola alteratione per continuum facta, usque ad cor perueniente calore; omnibus simul humoribus putrescentibus, siue per unum, siue per duos dies continuos; quo tempore diaria febris ex inflammatione generatur; quæ admodum sæpe euenit in inguinum inflammationibus; ubi potissimum ex manifesta causa ortum habuerint: quæ febris

febris diaria non alio modo generabitur, quàm ea, quam propter uiciniam generari diximus; seu adhæsu, ut ex solis ardore. nam communicationis ratione febris accenditur, cum semper calefactæ parti proxima pars simul incalcescat, donec ad cor communicatio pertingat, & febris generetur. Quocirca quamuis initium generationis huius febris, sit ratione putredinis, quia tamen eadem ad cor non peruenit, sed iam dicto modo generatur, quem admodum diariæ quædam: propterea ex diariarum genere & non earum, quæ ex putredine ortum habent, febrem hanc esse fatemur. Verum ubi nedum in inflammata parte humores putrescant, sed ex eisdem putridus uapor, putridaq; fuligo usque ad cor attingat, ita ut ex putrescentibus illis humoribus ad cordis uentriculos quidam uoluti fumus putridus tendat (quod fieri solet cum putrescens humor è uiscere aliquo seu uasis ipsis potissimum magnis ad inflammatam partem confluat) febrem hanc ex inflammatione ortam, ex earum genere esse asserimus, quæ ex putredine ortum habent. neque enim hoc febrium genus alio modo quàm iam dicto generari potest: ut clarum est in Gal. doctrina, & præsertim citato libro primo de diff. feb. cum omnino necessarium sit, uel putridam fuliginem ad cor attingere, ac humores qui in dextro continentur uentriculo affici, ac poni in calfacto esse; uel eosdem humores primo putrescere, ut uidere licet in nonnullis pestilentibus febribus, ad hoc ut febres ex putredine generentur; de quibus febribus uerba faciebat Gal. eodem 10. meth. cum dicebat: ¶ Quocirca si quando dicam febribus quæ ex putredine accenduntur tale quippiam conducere, uel non conducere, etiam eas quæ a flegmone excitantur in communi putredinis genere comprehensas intelliges. ¶ Hinc liquet interdum diarias, interim uerò, quæ ex putredine ortum habent febres

*cap. 3.**cap. 6.*

ex

loc. cit. ex ipsis inflammationibus generari posse, ex Hipp. testimonio aph. 55. quarti libri; & Gal. primo de diff. feb. potissimum ex inguinum inflammationibus pro diuersa ratione, qua ex eisdem præter naturam calor ad cor peruenit, & febrem accendit. Sed dices si ex inflammationibus contingit interdum oriri febres diarias, sequitur non esse præcipuum earum inditium, ac inseparabile, quod ab aliqua causa recenti & manifesta, quæ ante præcessit, incipiant: quam omnes iuniores medici, usitato uocabulo, procatharticam, appellant: quemadmodum idem Gal. scriptum reliquit citato primo libro de diff. feb. & eodem lib. post pauca his uerbis confirmauit inquit, ¶ Quoniam Ephemera omnes a procathartics, siue præincipiè tibus causis originem habent, ¶ quam dubitationem bifariam delere poteris. primo uerum esse inquit quòd semper diariæ febres ab aliqua incipiant procathartica causa recenti, ac manifesta, ita quòd sine iis causis generari non possunt diariæ febres. Verùm non immediatè, perpetuò ab eisdem febres accenduntur, sed mediatè quandoque. Nam satis est quòd ab eadem causa procatartica, recenti tamen & manifesta initium sumat. Fiet autem interdum ab ea non immediatè, sed aliis quibusdam præter naturam affectibus mediis: qua ratione dicamus ad bubones, seu inguinum inflammationes, tunc sequi diarias febres, cum bubo ipse ex aliqua euidenti causa fuerit ortus; Gal. testimonio 9. metho. & primo de arte cur. ad Glau. loquens enim de diarijs febribus habet hæc uerba: ¶ Et quæ ex inguinum inflammationibus febres ortum habent, ex hoc genere sunt præterquam si absque ulcere fiant manifesto. tunc enim suspicionem afferunt, & nullo modo mitescunt. ¶ similiter quoque dicendum erit de cæteris inflammationibus, si ab aliqua manifesta causa ortum habuerint. Cum uerò causa hæc

euidens

euidens nõ præcesserit, febres consequi: ex putredine ortas; similiter quoque dicendum erit, si ad stipationem, seu astrictionem, seu pusillam obstructionem, aut cruditatem febris diaria consequatur. Nam semper recès quædam, ac manifesta externa causa præcessit, ut balneum aquæ frigida, aut aluminosæ seu quippiam aliud infrigidans, aut poros cutis astringens, aut ingestio plurimorum ciborum, seu eorum qui facile concoqui nõ possunt, si ad cruditatem febris diaria consequatur. Aut dicas quòd cum multæ appareant esse particulares febrium diariarum differentia, una, quando iam prorsus abiit effectrix ipsarum causa, ueluti ustio; altera quando hæc etiam adest, sicut stipatio, ut inquit Gal. 10. meth. quòd illæ, quarum prorsus abiit effectrix causa, cū exquisitæ & propriae magis diariæ febres sint, & dicantur, semper a procatartics, siue præincipientibus causis, originem habent. Quarum uerò adhuc etiam effectrix causa adest, non perpetuò causa procatartica existit, sed poterit esse interna: ad Galeni auctoritatem primo de diff. feb. dicas ueritatè habere in ueris ac maximè proprijs dictis diarijs, quæ effectricem causam adhuc non habent. Hæ etenim a causa procatartica omnes ortum ducunt, ita ut quæ ex meatuum densitate pusilla obstructione, inguinum inflammatione, cruditate, ac cæteris huiusmodi causis, fiunt febres diariæ, non propriè & exquisitè tales sint, ac appellari debent. Sed iam tempus est ad propositarum febrium cognitionem deuenire, prius tamen eiusdem febris diariæ, de qua modo erat sermo, inditia explicabimus: quoniam inter alias hæc febres sunt simplicissimæ; ut liquet ex Gale. primo de arte cu. ad Gl. deinceps earum, quæ ex putredine ortum habent, & tandem earum quas heclicas uocant.

10. met. ca. 2

cap. 2.

Quid

v. d. diarijs sem
natat. n. a. u. a.
athartica.

loc. præcitato

9. met. ca. 1.
1. ad Glau.
cap. 3.

Quid sit febris diaria, & quomodo dignoscatur. Cap. 15.

Nditum est huic febrium generi diariæ nomen; a Græcis ἐπιήμερος πυρετός appellatur, non siquidem de substantia ipsa, sed conuenienti nomine destituti, inquit Gale. 9. meth. clarioris simul breuiorisq; doctrinæ gratia, ab eo quod sæpius eis accidit,

nomen indidimus. etenim ut plurimum necesse est eas ultra unum diem non porrigi; appello autem xxiiij horarum spatium, diem; aded ut nox quoque unà comprehendatur. Quidam a similitudine cuiusdam animalis ephemeris nuncupati, hanc febrem nomen sumpsisse, asserunt: cuius meminit Aristoteles libro quinto de natura anim. cap. 19. Est enim animal uolucres, ac quadrupes, a quibusdam ueluti folliculis erumpens, quod genus animalis, in post meridianum usque diei tempus, uiuit & uolat; mox descendente sole marcescit & languet: deinde occidente, moritur. uitam non ultra diem unum agens.

Vnde ἐπιήμερον, idest diarium appellatum est. Sunt autem hæ febres tantummodo spiritus affectiones absque prauis ac malignis illis symptomatibus, de quibus docuit Hippo. in prognosticis; ut liquet secundo de cris. & propterea simplicissimæ ab eodem Gal. nuncupatæ. Huius generis febrium indicia uestigare intendimus. Neque enim difficile erit per eadem signa cõfestim in prima die exactè diariam febrem dignoscere, ac a cæteris duobus generibus secernere: quemadmodum Gale. his uerbis 8. meth. ostendit: Ego uerò, inquit, nec in omnibus ægro tantibus fateor exactè me scire in primo die affectum, nec ullam diariam me febrem fugere, at uerò ut nihil in

uictus

uictus ratione. primis saltem diebus pecces, hoc satis est, si discernere diariam a reliquis queas: & primo de diff. feb. per hæc uerba idem confirmauit: & eas autem, quæ in putredine humorum febres accenduntur, alias a diariis oportet existimari: neque earum discretio difficilis est: quanquam nonnullis uideatur esse impossibilis: nec obstat si primo de arte cu. ad Glau. loquens de diarijs febribus, dixerit: sed cura quidem harum febrium in promptu est; at earum cognitio, maiorem exigit diligentiam, de qua nemo ante nos, quantum oportuerit scriptum reliquit. Nam 8. de meth. med. & primo de diff. feb. haudquaquam difficile esse in prima die hoc febrium genus dignoscere, ac a reliquis secernere tradidit: primo uerò de arte cu. ad Glau. non genus hoc febrium, sed eiusdem generis particulares differentias, a diuersis causis ortas, maiorem requirere diligentiam falsus est; licet earundem curatio, in promptu sit. Cum igitur ad ægrum accedes, primum a maximis, quæ circa ipsum sunt indicijs, consideratio exordienda: deinde ab alijs, aded ut nec minimum aliquod omittas. nam ut magis aut minus, ei quæ fit ex maximis indicationi credamus, ex aliorum fit adiunctione; maxima quidem in omnibus febricitantibus signa, in pulsibus, atque urinis consistunt; ut liquet eodem primo de arte cur. ad Glau. Idq; non ab re. nam citra cordis affectum (ut sæpius dictum est) febres generari nequeunt. Cuius propria functio, ac peculiaris, pulsus est: Quocirca signa sumpta ab eo, tanquam a peculiari cordis actione, non immeritò maxima erunt. Similiter & quæ ab urinis signa capiuntur pro dignoscendis febribus, non minus maxima appellantur, cum excrementum sit in uenis atque arterijs acerruatim: & febres omnes uenosi generis affectiones sint, comprehendentes in hoc genere etiam arterias, ut in-

E quit

1. de diff. feb. cap. 7.

Cap. 2.

8. meth. c. 3. & de diff. febr. cap. 7. loco præcit.

cap. 2.

2. de cris. cap. 13.

8. meth. ca. 3.

quit Gal. primo de cris. Quapropter dicebat in febribus omnibus, ad urinas præcipuè attendere oportet. Vnum itaque maximum appellatur signum, tanquam a propria cordis functione sumptum; reliquum uerò tanquam a proprio excremento uenosi generis, cuius febres omnes affectiones sunt. His uerò addere oportet, ut fateatur Gale. & quæcunque alia circa faciem Hipp. scripsit, Accubitum quoque & Respirationem: Item ea quæ per superiora, uel inferiora excernuntur: & siquid aliud accidere circa aliquam corporis partem, aut operationem, consistere uideas. Neque ex his aliquod negligenter prætereas, & cum ueluti chorus quidam, omnia concinne loquuntur, tunc etiam fidere oportet: hæc quidem omnibus febribus communia sunt, itaque in his simplicissimis, de quibus præsens est sermo, nil horum relinquere oportet. Atqui dices, cur inter maxima signa febricitantium, non connumerauerit id quod sumitur ex caloris qualitate, cum & magis essentielle signum fuerit ipsius febris, eodem simul cum Hipp. auctore 6. de morbis uulg. & ipse met 9. & 10. de meth. med. testatur, nedum ex pulsu & urina, uerum etiam ex caloris qualitate euidenter percepisse febrem, absque putredine, atque secreuisse ab ea quæ ex putredine ortum habet? Nos uerò asserimus simul cum Hipp. & Gal. magis essentielle signum ipsius febris esse id, quod a calore, aut eius qualitate percipitur, quàm reliqua duo, quæ ex pulsu & urina capiuntur. Verum uel propterea a Gal. derelictum primo de arte cu. ad Glau. tanquam omnibus manifestum, uel ob id quod non perpetuò, quemadmodum ex urina & pulsu, unum ab altero febrium genere, per idem signum ex caloris qualitate sumptum, secerni queat: cum non semper per uniuersum corpus talis caliditas effundatur, ita ut tactu sentiatur; ut patet 6. de mor. uulg. haud

agrè

agrè etenim eandem caloris qualitatem perturbari contingit: in febribus siquidem ex putredine ortis, ut in malignis lipirijs dictis, ac pestilentibus quibusdam, & in ipsis item diarijs: quanquam ad reliquas si comparentur, calor mitis appareat; inter easdem tamen sunt quæ acriorem ac mordacem magis quàm reliquæ, calorem tangentibus inferunt; ut si ex solis ardore, tristitia, immodico labore, uigiliis & reliquis huiusmodi ortum habeant: quocirca non ab re Gal. eodem 10. de meth. med. dicebat. ¶ Nam & ex pulsu & urina, & ipsa nonnunquam quæ in calore est qualitate, euidenter id discernimus quod semper ex pulsu & urina: ¶ non semper autem, sed nonnunquam ex caloris qualitate, febrium genus percipiebat, si cum putredine, aut absque ea fuisset ortum: Nec etiam indicium hoc a qualitate sumptum lib. primo de diff. feb. tanquam proprium, essenziale, atque inseparabile prætermisit, cum docuit diariarum febrium signa; id autem est caliditatis suauitas: licet interdum perturbari possit adeò ut a medico non percipiatur, Hippocratem festatus, qui eodem sexto de morbis uulg. mites appellabat has febres cum dicebat: ¶ Febres quidem, aliæ mordaces sunt manui, aliæ mites. ¶ hoc est minus insuauis, seu mordaces. Est itaque caliditatis suauitas proprium, atque inseparabile huiusmodi febrium indicium qui etiam calor uaporosus existit. inseparabile quoque, æqualis atque incompressus ascensus in caliditate ac pulsibus simul, non tamen proprium, cum & aliis quibusdam febribus adfit: consistente etiam febre, mediocritas adest maximè eiusdem caliditatis. Hæc namque mediocritas, in incremento & uigore iis potissimum febribus inest, ac magis, licet quandoq; aliis quibusdam adfit: Pulsus uerò exquisitè seruat, eam quæ secundum naturam æqualitatem, atq; mollitiem, & ordinem: ut liquet

cap. 7.

6. epid. com.

1. tex. 29.

6. de morb.

uul. com. 1.

tex. 29.

9. meth. c. 4.

et 10. meth.

cap. 4.

1. ad Glau.

cap. 2.

60. 1. tex. 29

Cap. 13.

De præſag.
cap. 7.

Cap. 7.

2. de criſ. mutant autem omnes diariæ, quantum in ipſis eſt, in magnitudinem, celeritatem ac crebritatem, pulſus: ut 3. de præſag. ex pul. ſcriptum eſt. Nam ſi concurrat alius affectus mixtam, ut ipſe Gal. inquit, oportebit eſſe mutationem ex illa, & hac, quæ comitatur, febri: Ipſius uerò diariæ, quatenus diaria eſt, pulſus ad magnitudinem, celeritatem, ac crebritatem mutatur. Verum frequentia a proportione deficit ſecundum exteriorem quietem. hæc etenim minus eſt frequens, quàm ea quæ quietis eſt internæ. eſt namque in Gale. doctrina exterior quietes, quæ contractionem præcedit. Conſequitur autem pulſus diſtentionem, interna uerò quietes, a Galeno appellatur, quæ diſtentionem præcedit, contractionemque conſequitur: mutatur autem qualibet earum ad mutationem ipſius motus pulſus, quem præcedit, & propterea quæ ſyſtolen ſeu contractionem pulſus antecedit, exterior quietes appellata, eodem modo, quemadmodum & ſyſtole mutabitur: interior uerò modo quo dyſtole, ſeu diſtentione, cum ipſam præcedat: qua ratione Gal. dicebat primo de diff. feb. quod magis inſeparabile, & proprium ſignum diariarum erat, quòd nullo modo ad celeritatem ea pars pulſus, quæ ſyſtole dicitur, tendit: & ſi aliquando hoc contingat, minimum, ac uix perceptibile exiſtit, parumque a naturali tenore mutatum, quo fit ut neceſſariò quoque frequentia ſecundum exteriorem quietem, a proportione deficiat eius quæ ſecundum interiorem: & totum, propterea quòd febres diariæ humorum putredine uacant: in quibus uerò putredo a deſt, & contractionis celeritas augetur, & exterioris quietis frequentia, ſeu crebritas: eo quòd citius arteria conſidere incipiat, quo per ſyſtolen ſeu contractionem, fuliginofa excrementa expurget, ut paulo poſt dicemus; quæ quidem in febribus diariis, aut exigua ſunt, aut omnino non fiunt. Accessio-

ne

ne uerò ceſſante, arteriarum motus in hoc februm genere, in totum aſſimilatur illi, qui in ſanis deprehenditur: cum in nulla alia febre ad naturalem habitum reuertatur pulſus. Neque ſi multum temporis inter primæ acceſſionis finem, & ſecundæ principium intercidat, quæ admodum in tertianis, & quartanis. in his enim febris remanet ſignum: in ephemeris autem in totum aboletur eadem acceſſione ceſſante, Gal. auctore primo de arte cu. ad Glau. ita ut neque putredinis, neque etiam ea unius motus inæqualitas, hoc eſt in uno pulſu arteriæ, quæ omnibus communis eſt, percipiatur; ut liquet eodem primo de arte cu. ad Glau. In omnibus itaque diariis quatenus diariæ ſunt, pulſus tales fiunt: Quòd ſi Gale. ſecundo de criſ. dixerit ad paruitatem quandoque, & nonnunquam ad magnitudinem pulſus mutari pro cauſarum diuerſitate, ex quibus ortum ducunt, illud aſſeruit & non quòd tales diuerſæ pulſus mutationes in diariis fiant, quatenus diariæ ſunt. nam ſub hac ratione, diariæ omnes, quantum in ipſis eſt alio non concurrente affectu in magnitudinem, celeritatem, & crebritatem pulſus mutant, ut citato lib. 3. de præſag. ex pul. a Gale. decretum eſt: cum ſudore item aut rore, aut omnino cum aliquo optimo uapore fit harum declinatio; ac integra febris ceſſatio ſequitur, & ſi capitis aut alterius partis dolor ſimul inuaſerit, neque hic amplius perſiſtet: inter maxima quoque ſigna connumerantur ea, quæ in urinis conſiſtunt. Quocirca inſeparabile, ac proprium diariarum februm indicium eſt coctio in urina, ſtatim in prima die, Gale. auctore primo de diff. feb. quoniam nonnullæ quidem ſuſpenſiones, nonnullæ uerò ſubſidentias bonas habent: quædam autem nebulas, omnes tamen bene coloratæ ſunt, ut 2. de criſ. ſcriptum eſt: ac in inclinatione multo meliores, quàm circa febris principia uidebuntur. Et, ut ſummatim di-

cap. 2.

2. de criſ.
cap. 13.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 13.

loc. præci.

cam,urinæ omnino similes,iis quæ secundum naturam se habent,aut non multum a naturali statu recesserunt;ut liquet citato libro primo de arte cur. ad Glau. idq; non ab re,cum neque humores, qui in uasis continentur, neque partes solidæ in hoc febrium genere, sed spiritus duntaxat accendantur:ob id neque in colore,aut substantia,neque in contentis, uidebitur multum a naturali statu urina recedere. Vnum uerò præcipuum, ac inseparabile tallium febrium indicium existit, quod ab aliqua incipiat causa procatarctica, recenti, ac manifesta: quamuis earum proprium non sit:ut patet eodem primo de diff. feb. cap.7. Nam & aliarum febrium, quædam ex causa manifesta fiunt,quæ ante præcessit,ut inquit idem Gal.quod de hæcticis febribus patefecit, cum in sæpe allegato lib. primo de diff. feb. tum 3.de prælag. ex pul. De iis uerò, quæ ex putredine ortum habent, in dubium uenit, num ex tali quapiam causa quæ ante præcessit generari possint? Huic uidetur Gal.citato loco satisfacere iis uerbis cum inquit: Illud uerò nonnunquam usu uenit quod aliqua ex præincipientibus causis sui ratione, febrem accendat ephemeram:ß subsequitur autem altera ex putredine humorum,quando quod afficit corpus,ad id habile fuerit: hoc est quando impurum extiterit,ac superflua materia redundans. hæc enim cum in ephemeris immoderatum calorem contraxerit,atque hinc putrescendi principium accipit,alteram speciem febrium succendit,priore definente:Quod uerò a præincipientibus causis,seu procatarcticis, non immediatè, sed mediatè, febris aliqua ex putredine humorum accendatur,in his uerbis nobis patefecit Gal.ß cum primum diariam efficiant: sequitur deinceps altera ex humorum putredine in ijs corporibus quæ impura sunt, ac excrementis abundant. ß Possit item cum eodem Gale. teneri, quod ex eisdem causis procatarcticis,

de dif.feb.c.8
de præsa.7.

ticis, febres ex putredine non immediatè etiam, sed mediatè gigni queunt. Verùm alia ratione quàm mediis febribus diariis, utpote internis, & antecedentibus causis mediis, in eisdem etiam corporibus impuris, quæ nimirum crassis & glutinosi cibus fuerint usa, longo potissimum tempore; ex quibus deinceps, succi crassi & lenti geniti, atque adaucti, febres, media obstructione & putredine generant. Nam ob putredinem,cibi quicumque glutinosi & crassi sunt, febrium sunt causæ, inquit Gal. eodem primo de diff. feb. cum facile sit eum humorem qui ab ipsis generatur,obstrui atque intendi. Quapropter non solum hæcticæ febres, sed earum quædam, quæ ex putredine ortum ducunt, ex causa manifesta, quæ ante præcessit fieri possunt. Quocirca cum dixit Gale. nam & aliarum quædam ex causa manifesta fiunt, quæ ante præcessit, nedum hæcticas subintelligere uoluit, sed etiam quæ ex putredine oriuntur. Discernes autem eas a diariis, quoniam causa hæc manifesta, quæ ante præcessit, in generatione febris ex putredine humorum, saltem non erit recens, sed diutina: Quamobrem Gal. quando hoc asserbat esse præcipuum ac inseparabile signum febrium diariarum, dicebat incipere a causa procatarctica manifesta, & recenti, haud ignarus quod ab ea quæ recens non est, modo quod diximus, queat febris generari ex humorum putredine: licebit propterea si libeat, interrogare, nunquid aliqua manifesta antecesserit causa? Qua etiam ratione interpretanda sunt eiusdem Gal. uerba citato loco primo de diff. feb. ubi indicia describens febrium, quæ ex putredine humorum generantur, dicebat: Primum quidem non inseparabile, sed proprium quod nulla earum quæ præincipientes causæ dicuntur, eas antecedit, intelligendum siquidem est, de recenti, & immediata. Nam semper hæc febres pro recenti earum causa internam, tanquam im-

cap.3.

cap.7.

mediatam, & non procatarteticam habet: Etenim si alia exponerentur hæc uerba, ne dum proprium, sed inseparabile esset tale indicium febrium ex putredine ortarum. Quarum indicia exponere iam tempus est, à maximis quoque exordientes, quæ ex caliditatis qualitate, pulsibus, ac urinis similiter sumuntur.

Febres ex putredine ortas uia, & dignoscendi ratio. Cap. 16.

Aliditatis igitur qualitas, harum febrü, quæ ex putredine fiunt, maximum est indicium, ut Gal. inquit. Nihil enim in ea suaue, neque moderatum est, neque ullo pacto caliditas similis ei existit, quæ in ephemeris sentitur, sed mordax quodammodo potius, tactuiq; molesta: & quemadmodum fumus oculos & nares, sic ipsa tactum uidetur erodere. Id autem commune est tum febribus ex putredine ortis, tum etiam hecticis: ut patet ex Hipp. 6. de morbis uulg. cum dicebat: ¶ febres aliæ mordaces sunt manui, aliæ mites: ¶ Per mordaces intelligens uniuersum hoc genus febrium, ex aduerso distinctum ipsis ephemeris. Quamuis hoc genus, nullum quidem commune nomen fortitum sit: ut liquet eodem primo de diff. feb. uerum maior erit, ac mordacior, ex putredine ortarum febrium caliditas, potissimum cum primum manus admouetur, contra uerò ipsius hecticæ ut dicemus: in principijs autem accessionum, ut in quibus calor adhuc suffocatur, ac superfluitates intus succeduntur, non statim admota manu discernitur: at per moram prædicta caliditatis species ex penitioribus partibus effertur: prædicta itaque caliditatis species, quæ appositam manum pungit, atque erodit instar medicaminis acris, est putredinis humorum progenies,

genies, quæ manifestè quidem sentitur incrementibus ac consistentibus febribus. Non manifestè autem, neque statim, in incipientibus; ut citato lib. 1. de diff. feb. scriptum est: quamuis in hecticis quoque caliditas mordax sentiatur, alio tamen modo, ut demonstrabimus. Proprium uerò atque inseparabile febrium, quæ in humoribus accenduntur, indicium est, summisionis, seu contractionis pulsuum; quam græci *συστολήν* appellant, uelocitas: quæ manifestius quidem incrementibus febribus, non obscurè autem incipientibus ac consistentibus, fit: Quapropter Gal. 3. de prælag. ex pul. asserbat hoc esse perpetuum, & præ cæteris proprium inuasioni febris ex putredine humorum ortæ, ut arteriæ contractio efficiatur celerior, & si quis in cognoscenda contractione est exercitatus, perpetuum hoc & constans, initij accessionis signum habebit; ubi contentione aliqua, ut frequenter admonuimus, pulsus præditus sit. Nam in languidis contractionem docuimus cognosci non posse, quamuis hæc febres in uigoribus, ut idem Gal. habet, utrunque possident, motum celerem, & distentionis, & contractionis: Præterea crebritatem mutant ex æquo, cum externæ quietis, tum internæ. In initio autem accessionis, non perinde, sed magis augent contractionis celeritatem: in incrementis tum hanc, tum etiam externam quietem plurimum concitant: harum mutationum pulsus, haud facile causa reddi potest. Nam cum febrium omnium differentia propria & per se, quæ ex pulsibus capiuntur, sint ratione usus mutati, & non facultatis, nec instrumentorum; ut patet eodem tertio de prælag. ex pul. sitq; distentionis usus in Gal. doctrina pro refrigerando, ac uentilando calore per attractum aerem: ipsius uerò contractionis pro expurgandis fumosis ac fuliginosis excrementis, commune autem utrisq; ut caloris symmetria seruetur;

1. de dif. feb. cap. 7.

3. de prælag. cap. 7.

3. de prælag. cap. 7.

particula prima
ma tex. 29.

feruetur; ob id celerior quodammodo semper in quolibet accessionis tempore, erit ipsius pulsus contractio in febribus ex putredine ortis. Quanquam id manifestius percipiatur in incrementis accessionum, quam in eandem principijs, ac uigoribus. Nam cum usus contractionis sit pro expurgando fumoso excremento, cuius copia in huiusmodi febribus generatur, in principijs tamen accessionum cum calor adhuc suffocetur, ac superfluitates intus succendantur, adeo ut natura adhuc potens non sit easdem uincere, exigua omnino erunt, quae debent eo tempore expurgari fumosa excrementa: Quapropter non tam manifeste percipietur haec contractionis celeritas. At in incrementis natura ipsa incumbente ad abstergendum fumosum illud excrementum, utpote incipiente iam, euincere succensam materiam, nedum manifestior apparebit haec celeritas contractionis, uerum crebrior erit pulsus, secundum externam quietem: adeo ut pulsus in externa quiete creberrimus uideatur; quoniam celerius contrahitur, ac citius arteria confidere incipit propter urgentem usum. In uigore autem utrumque habent pulsus, motum celerem, & distentionis & contractionis: crebritatemque mutant ex aequo cum internae, tum externae quietis. Etenim aequaliter ferè est & distentionis, & contractionis auctus usus. Cum & caliditas ipsa praeter naturam, admodum fuerit aucta, ipsumque excrementum fumosum, nihilo diminutum: propterea Gal. citato lib. 3. de praefag. ex pul. dicebat: *¶* Ubi propè iam attigerint uigorem succensis humoribus, feruescentibusque; ingens incrementum suscipit distentionis celeritas: contractionis uerò par permanet celeritas, ubi iam uigeat planè febris, in illa accessione ad summam celeritatem peruenit distentio, & diminuitur celeritas contractionis, ac in remissionibus, eiusdem contractionis celeritas dissoluitur,

præ-

praesertim cum ad integritatem aut propè eam peruenerint: *¶* Generatur itaque semper contractionis celeritas initio accessionum harum febrium, per incrementum augetur, & in uigore, ac remissione modo quo diximus, se habet, adeo ut usque ad summum uigorem persistat, in cuius fine minui incipit, & in inclinatione dissoluitur, licet non ita manifeste in eisdem temporibus percipiatur; sed manifestius in incrementis non ita manifeste incipientibus ac consistentibus ipsis accessionibus; & quanquam in rigoribus (ut diximus) utrumque habeant, motum celerem, & distentionis, & contractionis, & crebritatem ex aequo mutare uideantur, cum externae quietis, tum internae; tamen & eo quoque tempore contractio, distentio erit celerior, & externa quiete pulsus crebrior, licet obscure illud percipi possit, cum ambo motus, celeres sint, & utraque quietes crebrae: quare singula Gal. dicta de pulsibus putridarum febrium, conciliabis cum diuersa uideantur. Sunt itaque omnibus febribus communes pulsus celeres, in eiusmodi autem nedum celeres, sed systole dyastole celerior, proprium atque inseparabile earum indicium est: Reliquae uerò differentiae pulsus omnes, quae in his febribus animaduertuntur, alium potius affectum quam febres sequuntur. quorum affectuum, ut inquit Gal. duo sunt genera, aut facultatis, aut instrumentorum uitium: quapropter inaequalitas pulsuum, atque etiam caloris, siue in principijs, siue in augmento contingat, est huiusmodi generis febrium proprium indicium, non tamen inseparabile. etenim multae & sine sensibili inaequalitate incipiunt, atque ad consistentiam accedunt. Similiter proprium istarum febrium, non tamen ab eisdem inseparabile, est pulsuum afflictatio: (sic autem nomino, quando incipiente accessione, satis paruos atque inaequales pul-

sus

I. de dif. feb.

cap. 7.

sus habent ægrotantes) alicui tamen generi febrium hoc
 signum commune non est, quemadmodum neque & in-
 æqualitas ipsa, nisi alicuius casus ratione superueniat.
 comitatur etiam has febres in initiis accessionum pulsus
 paruus ac uelox: cum uero consistunt magnus simul ac
 uelox, & quæ in exteriori quiete existit frequentia, ut an-
 tea diximus, in huiusmodi febribus manifestè deprehen-
 ditur. cuius similis neque in ephemeris, neque in hec-
 ticis
cap. 7. apparet, ut patet eodem primo de diff. feb. Durus autem
 pulsus neque proprium, neque inseparabile est, huiusmo-
 di febrium indicium est. Neque alterius generis febrî,
 utpote neque ephemerarum, neque hec-
 ticarum: comita-
 tur uerò magna ex parte hec-
 ticas febres; nonnunquam
 uerò duo alia genera aliquo præter naturam affectu in-
 terueniente. Ephemeræ, ubi ex nimio algore, aut ob ni-
 mium solis feruorem, aut lassitudinem, seu reliqua huius-
 modi, contingant: adest interim pulsus durus illis febrî-
 bus, quæ ex humorum putredine oriuntur, quando ali-
 quod uiscerum, uel inflammationem, uel durum tumo-
 rem patiatur, aut quispiam alius casus, uelut i neruorum
 tentio adfuerit, aut siccitas. At quicquid sit de pulsu duro
 satis sit nosse in febribus, ea ratione qua febres sunt; nun-
 quam fieri, ut citato lib. primo de dif. feb. à Gal. scriptum
cap. 7. est. Etenim tunicis arteriarum aut ob congelationem,
 aut tensionem, aut siccitatem, durities aduenit, ut liquet
 eodem loco. Maximum quoque & harum febrium indi-
 cium existit cruditas urinæ, debilis etiam concoctio
 proprium est earundem febrium indicium. Etenim neq;
 cruda, neque debiliter concocta, in ephemeris apparet.
 Ceterum earum quidem alterutra seorsum, est proprium
 huiusmodi febrium indicium: simul autem utraque di-
 cta, secundum disunctionis proloquium, omnino inse-
 parabile. huic enim febrium generi, urinæ uel omnino
 crudæ,

crudæ, uel debiliter coctæ, principio associantur. Neque
 unquam magnum aut effatu dignum coctionis indicium,
 in talibus febribus in primis urinis apparet, si excipia-
 mus eam, quæ fit ob permutationem ex ephemeris fe-
 bribus, de qua paulo post uerba faciemus. Appello au-
 tem crudam urinam, cum nullum omnino signum in ea
 appareat coctionis, neque in substantia, neque in colo-
 re, aut etiam contentis. Debiliter autem concoctam,
 in qua nullum tale signum coctionis manifestè, aut per-
 fectè uisitur; cum unum in incrementis, reliquum in uigo-
 ribus huiusmodi febrium apparere cõsueuerit, ut liquet
 primo de cris. Proprium quoque & harum febrium si-
 gnum existit, non tamen inseparabile, initium sumere à
 rigore, ubi neque ardor solis, neque frige factio ualida
 præcesserit, omnibus tamen non inest; quemadmodum
 neque horrores, ab huiusmodi febribus sunt inseparabi-
 les, licet quandoque ab ipsis exordiantur. Proprium
 quoque & non inseparabile, (ut prius diximus) talium fe-
 brium indicium est, quod nulla earum, quæ procatartici-
 cæ, seu præincipientes causæ dicuntur, eas antecedit, neu-
 tri enim aliorum generum hoc inest. Contingit quoque
 præter prædicta indicia, eo tempore quo accessio consi-
 stit, casum aliquem febris ardentis apparere, aut quidam
 alii, qui in febribus epialis, lypiriis, Hemitritæis, aut Pa-
 ludosis appellatis, aut in quapiam alia tali febre, uideri
 solent. Quare ubi hæc adsint, ex his quoque dignosce-
 re eas licebit, nõ solum earum genus, sed etiam aliquam
 earundem speciem. Quod si post febris declinationem,
 integra non successit quies, siue cum sudore, siue quouis
 alio modo declinet, ex duobus alterum, uel permutatio-
 nis est argumentum, si omnia quæ præcesserint, febrium
 ephemerarum fuerint indicia; aut si nulla ex his fuerint,
 statim ab initio febrem aliquam ex his, quæ putredinem
 humo-

cap. 5.

humorum sequuntur, inuasisse indicatur. Atque proprium simul & inseparabile in omnibus successione indicium est, quod febris diaria, quietem integram subsequente non habet. Contingit uero aliquando ubi ephemera febris consistit, aliquod permutationis indicium ostendi, utpote indicij quibusdam eo tempore apparentibus febris, ex humorum putredine. Verum multo magis cum declinare coeperint, eadem permutatio erit manifesta, cum eo tempore absit ea tranquillitas quae adesse deberet, neque integra succedit quies, & aliquod putredinis signum manifestè in calore, pulsu, urina, aut eorum pluribus magis patebit: in hisce tamen febribus ex putredine ortis, quae diarias consequuntur, in primis urinis effatu dignum coctionis indicium apparere poterit. erit autem id ratione diariae prius ortae, & non eius, quae ob putredinem generatur, & eandem consequitur.

Cur febres hecticae appellentur, & quomodo generantur. Cap. 17.

Onsequens est, ut earum febrium quas Graeci *ἐκτικὸς πυρετός* appellat, indicia tradamus, prius tamen quibusdam animaduersis non minus utilibus quam necessariis artis medicae tyronibus, pro curatione, dignotione, ac prognostico eandem. Appellarunt porro has febres hecticas, uel quoniam firmæ, ac fixæ sunt; quemadmodum habitus, quoniam eos affectus qui ægrè discutiuntur *ἐν ἐξῆ* Graeci uocant, seu *κατ' ἐξῆ*, quemadmodum eos, qui facile discutiuntur *ἐν χέσει*, seu *κατὰ χέσει*, appellant: Vel quoniam ipsum corporis habitum comprehenderunt. (sic enim uocare consueuerunt solidas partes humidis ex aduerso

uerso distinguentes, ut patet primo de diff. feb.) quae igitur febres ægrè discutiuntur, ipsumque corporis habitum comprehendunt, hecticae nuncupantur (Intelligo autem cum Galeno corporis habitum, eiusdem corporis partes solidas) ex aduerso distinctas humidas, per humidam intelligendo tum humores, tum spiritus. Hæc nanque sunt illa tria, quae nostra constituunt corpora, ut antea docuimus Hipp. auctoritate; continentia inquam, contenta, & impetum facientia ab eodem appellata: Qua etiam ratione simul cum Gal. negauimus, neque plura, neque pauciora febrium genera prima reperiri posse. Atqui solidæ partes hoc modo intellectæ, ex triplici substantia constituantur: una, quae ueluti ros quidam existit inspersus in spatiis inanibus dictarum partium, qui etiam natiua, seu naturalis humiditas ab eodem Gal. appellari solet, ut liquet lib. primo de diff. feb. interim humor proprius partium simularium ex quo partes ipsæ nutriuntur, ab eo nominatur, ut 7. & 10. meth. med. scriptum est. Hanc humiditatem, ceu rorem quendam in omnibus sparsum animalis partibus, proprium unde partes nutriuntur naturalem humorem appellatum, innatum quoque spiritum Gal. appellare consueuit, non uniuersum, sed eiusdem non paruam substantiam in eo consistere fassus est. Nam hunc innatum spiritum, in omnibus contineri partibus, sed non undequaque esse sui similem; ueluti nec sanguinem esse necesse, dixit: tum in spatiis inanibus, non paruam eius inesse substantiam, immò potius ueluti materiam, quandam leuiculam etiam nullam mutationem exposcentem ad innati spiritus qualitatibus suis absoluti generationem. Nihilo fecius tamen iam tum etiam admodum ad naturalia opera conducentem asseruit 5. de simp. med. fac. Altera est, quae ab eodem Gal. substantia carnosâ ac adiposâ dicitur: quae substantia ex humore concreto,

cap. 3.

6. de morbo
uulg. part. 7.cap. 9.
7. cap. 6. &
11. cap. ult.

cap. 8.

creto constat. Tertia est quæ fibrosa & membranosa nuncupatur, citato lib. 7. & 10. de med. meth. Harum partium quantitas, par semper manet, sed ijs qui adhuc inaugentur numero dumtaxat. Qui uerò absoluti iam sunt, etiam magnitudine: carnosæ uerò substantiæ, magnitudo uariatur, etiam si non augeatur animans. Pari modo & spiritus substantia, inquit Gal. 11. meth. tantum non quolibet momento, tum minor, tum maior conspicitur, ex quibus tribus partibus, naturam constare, eodem loco fatetur. Has quoque fibrosas & membranas substantias, quandoque solidas dumtaxat appellauit, seu solidiores distinctas a carnosâ seu adiposâ, & rorida, ut liquet eodem 7. meth. med. cum dicebat siccitatem insanabilem esse, si prorsus sit consumata. Est autem prorsus consumata, ubi solida simularium partium substantia, reddita est siccior, similiter & 10. eiusdem, ipsis uerò inquit, solidis siccatis, fieri nequit, ut homo prorsus persanetur. Nam primum eiusmodi febris propriam partium humiditatem ex qua nutriuntur, depascit. hinc uerò ad carnosum genus transit, quod circum fibrosas, tum membranas partes solidorum corporum hæret; ita deinde ipsas solidas populatur: & paulo ante fieri non posse dicebat, ut solidarum partium siccitas consumata sanetur. Quibus in locis persolidas partes, membranas dumtaxat & fibrosas substantias intellexit. Et 11. eiusdem, naturam, ut diximus, ex tribus partibus constare fatebatur, ex spiritibus, & earum, quæ dicuntur uerè solidæ, substantia; & tertia ab ijs carnosâ, quæ cuique particulæ est sua: uerè solidas appellans partes fibrosas & membranas, à carnosâ distinctas, quâuis citato primo li. de diff. feb. aliter senserit; quæ admodum etiam com. aph. 7. sec. libri: quo loco carnosam partem, contineri in solidarum appellatione, ostendit.

Asserens,

Asserens, quæ enim pauco tempore extenuata sunt corpora, ab humorum & spirituum euacuatione, non ex solidorum colliquatione id perpexa sunt: quæ uerò longo tempore extenuantur, iis carnes contabescunt & reliqua: Quod uerò propriæ & ueræ partes solidæ, sint iam dictæ fibrosæ & membranosæ substantiæ, quas ex semine genitali conditas esse Gal. fatetur, patet tum lib. de semine, tum etiam comm. aph. 15. primi lib. & propterea cum pereunt, iterum regigni non posse, cum reliquæ duæ si pereant, regigni possunt: luce clarius Galen. 10. meth. med. manifestauit, ijs uerbis. Illud potius intelliges singularum particularum substantiæ molem ex tali maxime completam esse natura, quæ utique ut in sinuosis ulceribus uidere licet, & perire, & regigni potest. At uerò nec fibrosa, nec neruosa, membranosa uerè natura eandem generationem habere cernitur. Cæterum quamuis hæ præcipuæ ac propriæ solidæ partes, seu solidiores à Gal. quandoque nuncupentur; Cum tamen asserimus præter naturam calorem, in huiusmodi febribus, in solidis partibus accendi; per solidas animalis partes, eas uniuersas subintelligimus, quæ humidis ex aduerso distinguuntur, hoc est, prout substantia sunt diuersa, à spiritibus, & humoribus, quas duas substantias, cum calor præter naturam occupauerat, duo reliqua iam dicta prima febrium genera oriébantur: in cuius febris hæcticæ generatione, quemadmodum etiam de reliquis demonstrauius, opus est ut ipsius cordis partes solidæ accendantur, ut ea generetur: quanquam & per essentiam, & primo sæpe; interim uerò & per consensum, & secundariò eadem solidæ cordis partes affici possint, aliàs haudquaquam febres hæcticæ gigni possent. Quomodo cunque autem generentur, duplici uia ortum habere possunt. nam sæpe numero ex ardentibus febribus,

F quæ

1. lib. ca. 13.
& 11.
10. li. ca. ult.

Cap. 3.

locis supra citatis.

loco citato.

quæ adeò protrahuntur, ut longitudine temporis, humorem in cordis corpore contentum exiccant, aut consumant, ortum habent. sæpe etiam in hanc febrem incidunt, qui ex diariis, aut ardentibus, atque acutis febribus, rectè curati non sunt: & præsertim qui cum aquæ frigidæ potu indigerent, præter id quod eam non biberint, nullum aliud refrigerans medicamen thoraci, ac præcordiis medici apposuerunt, aut cathaplasmata etiam calida eisdem partibus adhibuerunt: ex iocinoris quoque, aut uentriculi inflammatione, si diu febrem tolerauerint ægri, insequuntur febres hecticæ; aliquando etiam ex pulmonis, aut thoracis affectibus, oriuntur: & ut simpliciter dicam, ex omnibus diuturnis inflammationibus, quæ nobiliores partes occupauerunt, leuitatibus intestinorum, alui profluuijs, ac dysenterijs, insequente totius animalis, ac præsertim corporis cordis febrili caliditate, quæ cum difficultate amouetur. Reliqua autem & secunda uia, ortum habent febres hecticæ, cum statim ab initio inuaserint similem primi sui ortum ephemeris facientes, aut ex tristitia, aut ira, aut lassitudine nimia, unà cum solis feruore contracta: quicumque uerò natura sunt sicciore, ac præsertim si unà calidam habuerint temperaturam, uitamque elegerint in laboribus, uigilijs, ac curis uictuque pauco, hos statim ab initio solet hectica febris inuadere. ex ira, uel tristitia, ac magis ætate, statuque temporis calido & sicco, ac loco præterea consimili, ut inquit Gal. primo de diff. feb. Nam nullus eorum qui habitu corporis præditi sunt humidior, statim ab initio huiuscemodi febre correptus fuit: licet Gal. de cris. in siue fateatur quòd nulla febris hectica in primis diebus sed in progressu temporis fiat. Illud tamen intelligere oportet, modò a procatacticis causis originem non habeat. nam citra has nunquam ab initio fe-

bres

bres hecticæ inuadere consueuerunt; ut ipsemet testis est endem primo de diff. feb. cum ait. Quoniam ephemeræ omnes à procatacticis, siue præcipientibus causis originem habent, hecticæ autem quando sine his generantur, nunquam ab initio inuadere consueuerunt. id quoque confirmauit Paulus cap. 3 r. lib. sec. quo etiam loco duplicem iam dictum modum generationis harum febrium conscripsit.

Ca. 7.

Num omnes partes, quæ solidæ appellantur, in febribus hecticis accendantur, & num semper cum siccitate copulentur, & quemadmodum cum Marasmo conueniant & dissideant. Cap. 18.

Ed quaeres num omnes solidarum partium substantiæ, quas tres asseruimus esse cum Gal. (ipsis solidis aduersus humiditas distinguentes) in huius febris generatione, semper accendantur, seu calefactæ sint, an una dumtaxat, uel duæ ipsarum calefactæ sint, reliquæ, uel reliqua incalescant? Huic satisfacere uidetur Gal. eodem primo de diff. feb. & 10. meth. med. cum dicebat febrem hanc primum propriam partium humiditatem depascere; hinc ad carnosum genus transire; & ita deinde ipsas solidas uerè dictas populari, principiumque febris hecticæ esse cum primum cordis temperies euerti inceperit, neque natua humiditas protinus aboletur, neque uirtus plurimum laborat, sed primo fit uelut quædam efferuescentia humiditatis, quo in tempore facile est huiuscemodi febrem sanare, dicebat. Et tanquam nihil adhuc uirtute perpexa: ratione quoque confirmari poterit. Nam cum tres iam dictæ substantiæ, quæ partes solidas constituunt, satis di-

I. ca. I. & x. cap. ultimo.

Loco supra ci-
tato.

uersæ sint, atque inter se distent, saltem tenuitate, & crassitudine, nulli in dubiū venit, quòd quæ tenuior existit, promptius accendatur, cum omnis tenuis substantia, promptius, quàm crassa alteretur ex Gale. citato primo lib. de diff. feb. Cum itaq; tenuioris substantiæ sit nativa illa humiditas seu ros dispersus in spatijs intermedijs dictarum partium, quàm reliquæ duæ, & carnosæ seu adiposæ adhuc tenuior sit, quàm fibrosæ & membranosæ, cōsequens est, ut ille natiuus humor primo, carnosæ & adiposæ substantia: secundo & ultimo membranosa, & fibrosæ, accendantur in febre hectica: neq; unquam ordo hic peruerti contingat, nec inuicem implicari possint, si plures dentur differentiæ, seu species hecticæ febris; quæ admodū nos cū Gal. tenemus, & in sequentibus declarare conabimur. At qui fiet, interrogabis, quòd ordo hic peruerti non ualeat, nec febres eadem complicari possint, cum in febribus quæ exputredine ortum habent, ordo hic quandoq; peruertatur. etenim uidemus ex pituita putrescente interim ex atra bile febres a principio generari, non autem ex bile, quæ est, tenuior: Insuper sæpenumero & hæ febres inter sese complicantur, ut patet 2. de diff. feb. 2. de cris. & sexcentis alijs in locis? Huic respondemus parum rectè tres has substantias partes solidas constituentes, tribus humoribus, seu potius excrementis similasse. Hi nanque præsertim cum excrementa sunt, ac putrescentia, haud ullam cōstituunt nostri corporis substantiam, quemadmodum rorida substantia, carnosæ, ac membranosa. Quo fit ut illi pro maiori uel minori quam habent aptitudinem suscipiendi calorem præter naturam, indifferenter possint a principio ab eodem occupari; licet unus substantia quàm alter fuerit tenuior; quod haudquaquam negauit Gal. immò illud sæpius contingere affirmauit præsertim citato lib. 1. de

loco citato.

de

de diff. feb. cum dicebat. Et nam dispositio febrilis aliàs, ex alijs eorum, quæ antediximus sumit initium. Istæ uerò tres substantiæ, quæ solidas animalis partes constituunt, propterea quòd tenuitate, & crassitudine inter se se distant, sunt copulatæ in una natura, unoq; genere eorum, quæ corpus constituunt, quod genus cum a calore præter naturam occupatur, febres hecticas parit, uerum cum non ex similari, æquali, atque homogenea substantia constet, sed dissimilari inæquali & diuersa quæ tenuior earum existit, necesse omnino est ut primo afficiatur ac calfacta sit, reliquæ uerò duæ calfiant. Qua etiã ratione cum ordo hic peruerti non possit. Nam semper in una substantia quæ dissimilari existit, si accendatur calor præter naturam, pars tenuior promptius & prius accenditur, patere poterit: cur est quòd si plures sint differentiæ seu species febris hecticæ, eadem complicari non possint: sed perpetuò unam altera consequatur, ac incipiat ea in qua efferuescit seu calfactus est innatus humor, seu roridus, qui in spatijs inanibus, præsertim ipsius corporis cordis, continetur: sequatur deinceps carnosarum, & adiposarum partium, atque ita demum fibrosarum ac membranosarum accensio. Illæ item febres quæ in humoribus accenduntur, per putredinem habent generationem: quæ uerò hecticæ appellatæ uel per motum, uel per adhæsum, quo fit ut in illis ordo haud ægrè peruerti possit, ob maiorem, uel minorem quam habent aptitudinem humores ut putrescant: in hecticis uerò, semper quod promptius sua natura alterari consueuit, primo accenditur, cum neque in reliquis solidarum partium substantijs, quæ crassiores natura sunt, accensionis promptitudo magis quàm in tenuioribus reperiri possit. Etenim in febribus, quæ per hos affectus ortum habent, nulla alia aptitudo, ut promptius accedatur, eorum ma-

in pulchre
subiome

teria, reperiri potest, quàm tenuitas substantiæ frigiditate non reluctante ob id ubi spiritus non fuerint, necessariū omnino est, ut humor hic inspersus per spatia inania existat, non autem carnosa, aut membranosa substantia. Num uerò hecticæ febres perpetuò cum siccitate coniunctæ sint, uel interim sine siccitate consistere ualeant, nondum liquet, quamuis febris ipsa affectio sit semper calida & sicca; ut prius cum Gal. & Hipp. conclusum est, ut uerò huius quæsitæ ueritas pateat, animaduersione dignum est, quòd cum asserimus num febris hectica quæpiam citra siccitatem consistere queat, non de ea siccitate uerba facimus, quæ necessariò febrem. quæ febris est, consequitur, sed intelligimus per siccitatem marasum seu tabem: quæ quidem corruptio corporis uiuentis est ex siccitate, ita ut idem sit, ac si dicas num febris hectica possit quandoq; absque marasmo, tabe, seu siccitate aliquius substantiæ solidarum partium consistere. Pro quo iterum animaduertas oportet quatuor in uniuersum notis corporibus esse siccitates, a Gal. scriptas 7. meth. med. quarum una est partium quæ uerè solidæ appellantur, membranosæ inquam, ac fibrosæ substantiæ; altera est adiposæ & carnosæ. Tertia cum propria humiditas unde partes nutriuntur omnino est assumpta, diuersa ab his: & quarta siccitas est quæ in proprijs cuiusq; particulæ exilibus arterijs uenisq; consistit: quæ etiam ex sanguinis penuria prouenit. Nam uenæ succo sunt inanitæ; hic uerò succus, seu sanguis qui in iam dictis exilibus continetur uenis atque arterijs, de propria partium solidarum substantia non est: quocirca etsi in febre hectica quandoque exiccetur, eam tamen siccitati coniunctam esse haudquaquam asserimus: neque idem succus inter secundas (ut aiunt) humiditates, connumerari debet, ut quibusdam falsò uisum est; cum adhuc sanguis sit, &

intra

intra uasa contineatur: & propterea Gal. eodem 7. de meth. med. narratis tribus siccitatibus, uolens de hac quarta uerba facere, dicebat. ¶ Diuersa ab ijs siccitas est, quæ in proprijs cuiusque particulæ exilibus arterijs, uenisque consistit: ¶ & paulo infra, ¶ facillima uerò omnium sanatu, quarta est, asserbat, in qua uenæ succo sunt inanitæ. ¶ De reliquis itaq; siccitatibus subintel ligere oportet, cum dicimus febrem hecticam esse cum siccitate coniunctam, quam iterum consistere citra siccitatem, quandoque posse, cum Gal. fatemur: quoniam sine siccitate, sapius hecticæ febres consistunt, inquit primo de diff. feb. & paulo ante duplex esse hecticarum febrium genus, definierat: quarum unum cum tabe, reliquum absque ea esse, fatebatur. Etenim primo fit uelut quædam efferuescentia natiuæ humiditatis, cum primum hectica generatur febris, neq; eadem protinus aboletur, quo in tempore usque dum consumptio quædam eiusdem roridæ humiditatis efferuescentiam sequatur, febrem hecticam absque siccitate, seu tabe consistere, clarum est, apud eundem Gal. citato lib. primo de diff. feb. Nam donec pars aliqua huius humoris dispersi in spatijs particularum consimilium intermedijs, potissimum ipsius cordis reseruatur, solum febris hectica existit, ut ipse inquit, nondum etiam tabida. id etiam confirmauit Paulus cap. 31. lib. secundi, his uerbis: quousque igitur humiditatis aliquid reliquum est, hectica solum febris dicitur: cum uerò periclitatur, ne nihil amplius humoris superfit, absolutus iam marcor constituitur. Hinc sequitur, quòd licet in tali efferuescentia, humiditatis pars aliqua exiccetur, nondum tamen siccitati copulatam febrem hecticam asserimus. Etenim quousque pars aliqua huius humoris reseruatur in corpore cordis contenti, & nõ uniuersa fuerit absorpta, siccitatē haud-

F 4 quaquam

cap. 5. & 6.

stus siccitas
sibi que co
ponderat
humiditatis

cap. 9.

cap. 8.

loco citato.

cap. 5 & 6.

quaquam esse fatemur, & propterea neque febr i hectice coniunctam esse; id quod confirmauerat Gal. citato lib. 7. de meth. med. cum de siccitatibus uerba faciens dicebat. Et etiam, tertia uidelicet, siccitas est, cum propria humiditas unde partes nutriuntur, omnino est absumpta β : est enim ipsius tabis (quam *μαρασμός* Græci appellant) principium, cum primum febris hectica propriam partium humiditatem ex qua nutriuntur, depascit, ac præsertim ipsius cordis: sine cuius siccitate, neque marasmus gigni potest, ut liquet, tum eodem primo de diff. feb. & 10. meth. tum etiam libro de marasmo. qui interim simplex, quandoque compositus existit: simplex, ubi ex siccitate dumtaxat corpora corrumpantur, quamuis permanere siccitas ipsa per se, non mutata oppositione, quæ consistit ex calido, & frigido, non potest. ut liquet 10. meth. med. Compositus, ubi aut caliditas, aut frigiditas immodica, siccitati accesserit. Atqui ex inedijs, simplicem oriri tabem contingit, ex frigiditate siccitati accedente, marasmus senio cōfectos habet: isq; natura cōsequitur, ac in decrepita ætate accidere solet, extincto natiuo calore, quod nil aliud est quàm mors, quæ sine sensu doloris, ac secundum naturam ex siccitate contingit, ut citato lib. primo de diff. feb. liquet. Consueuerunt etiam & præter naturam hoc modo contabescere. quæ affectio à Philippo senium ex morbo uocatur; in quam non solū senes, sed etiam pueros uidimus incidisse quam plurimos, inquit Gal. citato loco. Qui uerò marasmus ex calore fit, febribus quibusdam hecticis contingit, non omnibus, de quo præfens est sermo: quanquam & alius quoque reperiat marasmus, qui syncoposus ab eodē Gal. citato lib. de marasmo appellatur, distinctus a frigido, & ab hoc quem exurentem nuncupat, & in quibusdam hecticis contingit febribus. Incipit autem hic ex-

cap. 8.

cap. 5.

rens

rens marasmus, quando natiuus humor, qui in unoquoque dispergitur corpore, in spatijs particularum consimilium intermedijs, ac in cordis substantia aboleri periclitatur: cum uerò iam res eò periculi peruenerit, ut nihil ex tali humiditate superfit, tunc exquisita tabes existit. Verum si ad carnosum genus transit, quod circa tum fibrosas, tum membranofas partes solidorum corporum hæret, ita ut caro, & adeps sint liquatæ, tunc non amplius incipere, sed increfcere marasnum dicimus: at deinde cum ipsas solidas uerè dictas partes populatur, tunc uigere marasnum, non absque ratione asserimus: quòd si mauis, non in tria tempora: sed in tres species marasnum distinguere, pro diuersa natura, seu substantia partium quas depascit, quæ, solidas (quas diximus) partes, constituunt, haudquaquam reclamabimus: neque illud Hipp. ac Gal. pugnabit. unus etenim erit, per tria tempora dissidens, si per solidas partes, eas totas intelligamus, quæ ex aduerso distinguuntur humidis. Tres non ab re etiam dici poterunt, si diuersas substantias quæ iam dictas solidas partes constituunt, tanquam diuersas specie naturas habentes seorsum considerauerimus. Cæterum siue unus, siue plures dicantur esse marasmi, satis sit nosse febrem hecticam, interim absque eo consistere posse utpote ea incipiente. Incipit autem febris hectica a quacunque generetur causa eo tempore quo quædam uelut efferuescētia fit ipsius innatæ humiditatis dispersæ in spatijs intermedijs consimilium particularū; præcipuè tamen ipsius cordis, cum neque ulla hectica febris effici possit, priusquam cor ipsum afficiatur, ut sæpius dictum est: quo tempore, naturalis cordis temperies euerit incipit, licet uirtus plurimum non laboreat. Neque iam dicta humiditas protinus aboleatur: deinceps cum consumptio quædam efferuescētiam sequitur,

eademq;

eademque in longum tempus protracta, ipsæ similes particulae, quæ sunt ueluti cordis elementa, sicciore redduntur, atque etiam alimenti inopia tenuiores: ac tantum uirtus laborat, quantum siccitas atque caliditas in ipsa febre inualuerit. hoc tempus non amplius initium, sed incrementum febris heclicæ appellari potest: habet tamen maioris, minorisque ratione, non paruam latitudinem, ut paulo post dicemus. Vbi uerò non tantum humor in corpore cordis contentus, & carnosæ seu adiposæ partes eiusdem consumptæ fuerint, uerum etiam ad fibrosas & membranofas, siccitas peruenerit, atque eas populetur febris hectica, tunc exquisitè eam consistere dicimus, atque omnino tabidam esse, utque ab ea passione non differat, quæ uerè exquisita tabes appellatur: quamuis febris hæc non tantum sicca, sed etiam calida sit affectio; ut liquet eodem primo de diff. feb. Ex quibus haud ægrè quispiam percipere poterit, qua ratione marasmi principium, a principio febris heclicæ differt. nam illud est cum omnino rorida humiditas fuerit consumpta, heclicæ uerò principium erit, cum talis humiditas efferuescat: perdurat autem quousque eiusdem pars aliqua reseruetur; quo etiam tempore febris hectica dumtaxat, nondum autem tabida appellabitur. Incrementum insuper febris heclicæ ab eo, quod marasmi existit, non minus dissentire uidetur. etenim in eius incremento, non modò carnosæ & adiposæ partes colliquantur, uerum etiam humor hic absimitur, qui prius in eius principio uelut quandam efferuescentiam passus erat. At in incremento marasmi modò dictæ carnosæ & adiposæ substantiæ dumtaxat colliquantur, cum in eius principio natiuus humor omnino fuerit absumptus. Determino autem principium cum Gal. non dierum, aut horarum numero, sed ipso dispositionis modo: in summo autem

uigo-

uigore, omnino conueniunt febris hectica, & marasmi, cum ambo consistere fateamur, eo tempore, quo fibrosæ & membranofæ substantiæ, cordis præsertim, uerè solidæ appellatæ, ab eisdem consumantur. tunc enim tale aliquid cor patitur, quale lucernæ lychnium, seu fomes, cum plurimum exustus fuerit. nã qui ita torrefactus est, frangitur atque dissoluitur, & ex ariditate continuitatem amittit, adeo ut neque si magnam olei copiam superfundas flamma abundantior possit accendi; talis siquidè est febris, quæ est tabida omnino utque ab ea passione nõ differat, quæ tabes appellatur, ut prius dictum est.

Quomodo unum, duo, & tria dici possint febrium
hecticarum genera. Cap. 19.

Ed occasione eorum quæ diximus, non ab re quæres, num unum dumtaxat sit febrium hecticarum genus, uel duo aut tria, uel plura esse possint genera, species seu differentias dixeris? Huic breuiter hunc in modum satisfacere licebit: asserens cum Gal. unum esse genus febrium hecticarum si modò taliter dicte sint, quoniam ipsum corporis habitum comprehenderunt: per corporis habitum solidas subintelligentes corporis partes, humidis ex aduerso distinctas. unum etenim est harum partium genus, contentia ab Hipp. solidæ a Gal. appellatæ: & propterea cum hoc genus calor præter naturam occupauerit, unum dumtaxat febrium genus etiam orietur, ex aduerso & eis quæ ex humorum putredine oriuntur distinctum, licet genus hoc febrium hecticarum, & id quod ex putredine humorum generatur sub uno genere: quod quidem nullum nomen commune sortitum est (diarijs ex aduerso distinctum) contineri possunt: ut patet eodem

dem

Cap. 7.

loco superiori cap. citato.

dem primo de diff. feb. Cæterum quamuis hac ratione una dumtaxat febris hectica dici possit, tamen pro diuerso ipsius dispositionis modo, eam licebit cum Gal. in tria tempora, seu tres gradus subdistingueri, in principium uidelicet, seu primum gradum, quod quidem existit, cum quædam ueluti efferuescentia fit natiui humoris dispersi in spatijs intermedijs earundem partium solidarum; perdurat autem quousque pars aliqua eiusdem humoris referuatur, & in incrementum seu secundum gradum, quod a consumptione, quæ efferuescentiam sequatur, exorditur: protelatur autem hoc tempus, seu secundus gradus febris hecticæ, quoad uniuersus humor, & carnosâ seu adiposâ substantia, cordis præsertim, liquefiat, ac consumetur: cum uerò fibrosas & membranosas cordis partes febris hæc depopulatur, non amplius incrementum, nec secundum gradum, sed summum uigorem, & tertium gradum ipsius febris hecticæ appellabimus. At si febrem hanc consideraueris, prout citra marasimum, tabem, seu consumptionem dictarum partium solidarum consistere poterit, uel cum earundem consumptione, cum eodem Gale. primo de diff. feb. fate-mur duplex esse febrium hecticarum genus; quorū unū est citra tabem, reliquum uerò cum tabe: qua propter, posita hac febrium hecticarum distinctione, dicebat Gal. ¶ Febrium autem hecticarum quandoquidē duplex est, ut nuper definiuimus, genus earum: ¶ Indicia deinceps exponamus, nec propterea cum eodem Gal. negamus tres posse dici differentias seu species hecticarum febrium: quinimò illud affirmare non ueremur. Nā si tres diuersæ substantiæ, ut sapius diximus, partes solidas constituunt, nec præter naturam calor cum primum febris hectica generatur, æqualiter eas occupat, sed earundem una primo sufficienter incaluit, reliquæ uerò incallescunt;

calefcunt; & deinde passim ad reliquas duas pertransit, non sine forti ratione fateri possimus, hac ratione partibus solidis definitis, prout in se tres diuersas substantias continent, quæ non æqualiter, sed passim, ac ordine quodam præter naturam calorem admittunt, tres esse hecticarum febrium differentias seu species, cum & dictæ substantiæ specie quoque differant. Quarum una ac prima erit cum calfactum esse in natiua humiditate susceptum fuerit, eadem ueluti efferuescentiam quandam perpexa. Erit & secunda species, cum humiditas hæc natiua fuerit abolita, consumptaq; carnosâ ac adiposâ substantia: quibus siccoribus redditis, ac uerè solidis partibus exiccatis, fibrosis inquam, ac membranosis, tertia species febris hecticæ generabitur: quod insuper confirmare uidetur Gal. citato primo li. de diff. feb. nam narratis signis febris hecticæ, quæ omnino tabida existit; insuper definito principio generationis ipsius febris citra tabem, subdebat hæc uerba: ¶ deinde autem consumptio quædam efferuescentiam sequitur hacq; in longum iâ protracta, ipsæ similes particule, quæ sunt ueluti cordis elementa, siccoriores redduntur, atque inopia alimenti, tenuiores: & tantum uirtus laborat, quantum siccitas atque caliditas in ipsa febre inualuerit, quando earum altera exuperans, uirtutem imbecilliolem reddere potuit, huiusmodi febris iam quodammodo ad utranq; partem declinat, ac medium obtinet locum; inter eam tabidam febrem, quæ penitus curam non admittit, atque illam de qua paulo ante diximus, quæ facillimè curari potest. sunt uerò & in hac latitudines multæ: quoniam & dispositionis ipsius multæ in eo quod magis, & minus diuersitates: quæ igitur æqualiter distat ab utraque, & ea scilicet quæ exquisitè tabida est, atque illa in qua nihil est adhuc tale, medio quodam modo se habet

I. de diff. feb. cap. 9.

habet ad curationem, dubio ad partes ambas inclinans momento: quæ autem proximior tabidæ fuerit periculo uicinior est: cum quæ alteri primæ magis adhæret, non paruam salutis spem possit afferre: ¶ His uerbis asserere uidetur Gal. tres esse hæcticarum febrium species, seu differentias. nam positis duabus extremis, altera citra tabem, altera uero omnino tabida, constituit mediam, eam inquam, quodammodo ad utramq; partem declinare, ac medium obtinere locum, inter omnino tabidam, quæ penitus curam non admittebat, & illam quæ facillimè in principio curari poterat: Præterea ipsam cum latitudine magna consistere affirmavit, maioris, minorisq; ratione, non ab re, quoniam cum sub ea nedum roridæ humiditatis, uerumetiam carnosæ & adiposæ substantiæ siccitas contineatur, prout æqualiter, magis, aut minus earundem substantiarum pars esset absumpta, eo æqualiter, magis, minusve ad unam uel alteram febrem declinare: atque propterea maioris, minorisq; periculi existere. Quod uerò hæc febres, licet specie differant, inter sese complicari nequeant, neque in earum generatione ordo peruari queat, ex iam dictis patere potest. Vnum itaque esse febrium hæcticarum genus, nec minus & duo neque a ratione alienum esse tria genera, seu tres species ac differentias, neque plures dari posse, cū Gal. fateri haudquaquam ueremur, modò eas diuersa ratione consideraueris. sed tempus est ut earum indicia deinceps exponamus.

Quæ sint febrium hæcticarum indicia communia.
examinaturque exemplum Gal. de calce
aqua conspersa. Cap. 20.

Commune est omnibus hæcticis febribus quod pusillæ, ac semper a principio ad finem usque sint æquales, inquit Gale. primo de diff. feb. & 3. de prælag. ex pul. febrium hæcticarum, duo hæc sunt propria signa, dicebat: si perpetuò sibi illæ similes sint, nec inuasionem ullam accessionis, nec incrementum, nec uigorè, nec remissionem habeant, nec ferè febricitare se percipiet ægrotus: in quibus etiam febribus, neque multa occurrit tangenti caliditas, quamuis acris, ac mordax (non tamen adeò ut in febribus quæ ex putredine ortum habent) eadem insuper licet primo tactu mitis ac debilis sentiatur, processu tamen temporis, cum plus tangendo minoraberis, paulatim ac redinè, atque erosionem quandam ostendet, atque etiam arida manus se offeret: id quoque confirmauit Paulus cap. 31. lib. 21. asserens: caliditas autem primo occursum languida, paulo post acris, & erodens erumpit: cum etiam arteriæ circumstantibus partibus calidiores sentiuntur, maximum sunt hæcticarum febrium indicium, ut liquet citato lib. primo de diff. feb. siquidem hoc illis nequaquam alijs aduenit in febribus: manifestius autem hic accidit casus, cum loci fuerint ægrotantes, aut quouis alio modo calfacti & lassati, ita ut aliqua profluat humiditas, ac caliditas efflet. tum etenim alijs partibus omnibus calor percipitur moderatus, ubi calor, ita expirauerit: qui uerò in arterijs est, nihilo minor sentitur: est uerò eius manifestus sensus, cum se pulsus attollunt, qui neque

I. ca. 9. & 3.
cap. 7.

cap. 9.

cap. 7.

ipsi in talibus expirationibus permutantur, sed continuè in eodem statu perseverant. Pulsus febris hæctica, pari modo quantum in ijs est, in easdem differentias conuertunt, ampliusq; in his mutatur celeritas, inquit Gal. citato lib. 3. de prælag. ex pul. dicit autem in easdem differentias, in quas omnes diariæ mutant: nam de ijs prius uerba fecerat. Sunt autem hæ differentia, magnitudo, celeritas, & crebritas: quamuis, ut ipse fatetur, in febribus hæcticis, amplius mutetur celeritas; uerùm post multa eodem in loco scripsit hæc uerba. ¶ nec magnus pulsus, nec uehemens cum hæcticis febribus unquam concurrunt, sed si alterutrum habeant horum, non sunt hæctica. ¶ De uehementi clarum est, cum perpetuò in hæcticis febribus imbecilla sit uitalis facultas: quoniam intemperatum cordis corpus existit, utpote cum incaluerit iam, licet in principio plurimum non labore. comes etenim est intemperiei imbecillitas facultatis, quemadmodum temperiei robur. De magno autem fateri possumus quòd licet febres hæctica quantum in ipsis est, in magnitudinem quodammodo pulsus mutant, quamuis minus quàm cæteræ febres quàm febres sunt, cum minus in eis usus urgeat; quia tamen perpetuò cum eis facultatis uitalis imbecillitas associatur ob mox ante dictam causam, ob id magnus pulsus esse non poterit, cum una ex causis magnitudinis deficiat, quæ est uirium robur. semper, interim & altera quoque quæ est instrumentorum obtemperatia propter duritiem ex siccitate contractam, qua propter idem Gal. asserbat quòd si cum febribus concurrat alius affectus, mixtam oportebit esse mutationem ex illa & hac quæ comitatur febrim, quinimmò de hæcticis sic scriptum reliquit citato loco, quòd nisi alter cū ijs affectus casu coeat, ne incipiant quidem unquam, quamuis hæctica febris rarissimè a primo die existat: ex quo

quo affectu uitalè facultatè, aut instrumenta uariari contingit; & non usum dumtaxat: quæadmodum ab ipsis febribus hæcticis quatenus febres sunt: quimmò collatione facta ad pulsus, qui sunt in febribus synochis dictis, minores, rariores, ac tardiores tãto sunt hæcticarum febrim pulsus, quanto etiam earum caliditas minor est: ut patet lib. primo de diff. feb. Proprium item & inseparabile loco citato. omnibus hæcticis febribus indicium est, ubi allato cibo febrem accendi, ita ut caliditatis multitudo sentiat, ac pulsus ad magnitudinem & uelocitatem augeri percipias; ita ut incompressa annotatio facta uideatur eo tempore, quo maximè omnes horas suspectas subterfugisse uidetur. statim enim hora una, uel duabus post assumptum cibum, quæcunque ægrotantem tetigerint, alteram febris accessionem adesse putabunt: uoco autem annotationem incompressam, in qua neque horror aliquis, neque extremarum partium frige factio facta est, neque ueluti quædam dormitatio, neque aliqua insignis pigritia, aut omnino inæqualitas aliqua, uel in caliditate, uel in pulsu: adhuc autem magis, neque paruitas, neque debilitas, neque horum aliquid aliud; sed quemadmodum, & cuiq; alteri ex cibo maior, ac uelocior pulsus efficitur: fit quidem aliquando & in quibusdam febribus alijs, incompressus ascensus: atsi uniuersum indiciorum acruum inspexeris, non parum differt. etenim in omnibus alijs febribus huiuscemodi introitus præter cibum assumptum, fiunt incompressi: in febribus autem hæcticis, contrario modo se habet omnino, neque etiam fit aliqua annotatio in tempore aliquo, sed est una febris continua, ueluti ea quæ synochus appellatur. Verùm in hac ueluti flammam plurimam admouenti manum habet occursum, pulsusq; sunt frequentissimi ac maximi. In hæcticis autem febribus, neque multa occurrit caliditas, pulsusq;

susq; tanto minores sunt, rariores, ac tardiores ijs qui in synochis comprehenduntur, quanto etiam caliditas minor fuerit. Differunt etiam ab alijs febribus, quæ incōpressas habent annotationes; hoc maximè febres heclicæ, quòd afflictatio aliqua omnino illis adest cum cibū assumpserint in accessionis principio. in heclicis, post cibum assumptum, uelut quandam afflictationis experientem annotationem fieri contingit; quæ non est, (ut antea diximus) annotatio; manifestius autem die sequenti hæc febris agnosceretur, si diligētius obseruabimus, quousque post assumptum cibum in caliditate ac pulsibus alteratio facta perdurauerit: eousque nanque manifestè alterata apparebunt, donec ex cibo digesto ac apposito cordis siccitatem humectauerint; deinceps ad pristinum habitum reuertetur, in quo anteaquam cibus assumere- tur, conspiciebatur: quòd si alio in tempore cibo refece- ris, eo qui sequitur die, ac rursus die sequenti in tempore pariter diuerso, similiter uidebis caliditatem aduētā, & pulsus, ut diximus, alteratos. iure itaque diximus hoc proprium ac inseparabile esse heclicarum febrium indicium, ut allato cibo statim hora una aut duabus elapsis, febris accendatur aucta caliditate, ac pulsus ad magnitudinem & uelocitatem augeatur, ita ut incompressa annotatio facta uideatur. simile enim eis contingit quod in calce, ac lapidibus calefactis. si enim aquam frigidissimā infuderis, multo calidiores sentiuntur: nutriente ut uide- tur in ipsis humida substantia aridam caliditatem. si enim quispiam intra manus recipiat calcis glebam, eiusdem paruifaciet caliditatem, quam neque sentiet. At si deponat aquaue perfundat, uidebis quamprimum uehemēter calfactam, atque ita feruentem, sicuti lebetes quando ingenti adhæserint flammæ: uapores etiam non paucos ab ea efferri conspicias: quòd si etiam tangere ausus fue-
ris,

ris, facilè deuri continget; adeò si ad sensus iudicium re- feratur, humida caliditas uires habet non parum sicca euidētiore; ut inquit Gal. citato primo lib. de diff. feb. Quam Gale. similitudinem parum (ut mea fert opinio) quidam ex Arabum familia intelligens, ausus fuit asse- re, has causas a Gal. traditas accidentales esse, & ueluti fabulas cantatorum. Sed pace tanti uiri dixerim, nō pro- pterea hoc contingere fassus est Gale. quòd uelut aqua contraria calci existit, ita cibus uirtuti nutritibili sit con- trarius, atque adeò elongatus, ut ipse eidem sit con- trarius, sicut aqua calci, quemadmodum ipse refert: neque propterea quia contraria calci est aqua, ubi ei profunda tur multo calidior sentitur; sed ob id quòd humida est substantia, ex qua arida caliditas ueluti nutriri uidetur; & quia non paucos ab ea uapores efferri cōspicias, adeò ut si etiam tangere ausus fueris, facilè ex hoc deuri con- tinget, ut ipse inquit citato primo de diff. feb. quare quē- admodum contingit ipsi calci, quæ debilem obtinet ca- lorem, prius quàm aqua perfundatur, ita per febres hec- ticas, (per quas partes corporis solidiores magis igni- tæ euadunt, & propterea assiduè febris hæc in se ipsa si- milis manet) calor contingentibus apparet, ueluti in calce debilis: cum uerò cibum assumunt ac bibunt, simi- le quiddam accidit quod in calce (ut diximus) aqua perfusa: quo fit ut contingentes exterius ægrum, multo calidiorē persentiant: ut secundo prog. ab eodem Gal. habetur. Continent nanque febre heclica laborantes, calorem debilem; quoniam calfactum esse, in partibus solidis consistit, è quibus parum est quod euaporat ob- siccitatem earum. cum uerò alimentum eis apponitur, utpote humido existente, non ab re earum partium calor augetur, aucta per alimentum eiusdem caloris substan- tia, quia eodem alimento nutriuntur, & adueniente hu-

Ca. 9.

Auer. 4. coll.

cap. 33

Com. 60.

Loco citato .

Ad partem .

10.4.4

Cap. 13.

mida substantia, magis etiam euaporat: humida etenim caliditas, uires habet sicca euidentiores, ubi ad sensus iudicium referatur; quemadmodum Gal. habet libro primo de diff. feb. Perspicuè igitur apparet ob iam dictas causas, febrilem calorem in hecticis febribus, statim hora una, aut duabus adhibito cibo augeri, & quàm maximè uehementer per diductionem illius apparere, & eoque perdurare, donec ex cibo digesto, atque apposito cordis siccitas fuerit humectata. Qua etiam ratione pulsus maiores, ac uelociores fiunt totò eo tempore, & non quia cibus calorem extraneum adipiscatur necessariorè, ut inquit uir iste; etenim non mutaretur. At quia nutrit, propterea accidit febrilem calorem augeri. Sed qui fieri possit (non ab re quæres) ut tam breui tempore assumpto cibo, possit & ipse distribui, ac adiaci solidioribus partibus, & potissimum cordis, si prius ut concoquatur oportet, deinde digeratur, apponatur, agglutinetur, atque assimilatur? At nos facillè cum Gal. huic satis facere poterimus, illud haudquaquàm difficilè contingere posse. nam licet deuorato cibo confestim uentriculus circa illum se contrahat, ut eodè fruatur, nutriaturq;: ubi autem eo impletus, satiatusq; fuerit, pro onere reliquum habens, statim abiiciat, ac deorsum extrudat, ipse uerò ad aliud opus; nempe ut agglutinet, conuertatur: tamen eo etiam tempore, aliquid eiusdem cibi ad iecur ascendere clarum est, ex eodem Gal. lib. 3. de nat. facul. qua ratione ad uentriculum ipsum, non pauca uenæ portæ dictæ, progerminationes attingunt, hocq; esse primū tempus operis naturæ circa alimentum. In secūdo id ad intestina transit, ijsque ipsis & iocinori ad saturitatem apponi, tum portiūculam eius exiguam in omnem corporis partem ferri. Quo in tempore quod in primo est appositum, id uentriculo affigi intellige: In tercia uerò temporis

temporis portione, uentriculus ex affixo alimento nutritur, sibi planè assimilato. Affiguntur autem tam iocinori, quàm intestinis, quæ ijs fuerant apposita. Præterea in omnes corporis partes, digestionem, appositionemq; fieri constat, ut patet ex citato libro 3. de nat. fac. Non igitur a ratione alienū est, immò ueritati quàm maximè consonū, quòd tenuior quædam alimenti pars, quæ parata magis concoctioni existit, citius ab ipso uentriculo euecta, & propterea etiam iecori distributa (quam uis non integrè uniuersum alimentum, in eodem uentriculo fuerit concoctum) possit ex eodem iocinore, post horam uel alteram assumpto cibo, in omnem corporis partem ferri, digeri, atque solidis partibus omnibus, præsertim cordis apponi, quo tempore incipit illa incompressa annotatio. Producitur autem eodèque, quo uniuersum concoctum, digestumq; alimentum, singulis corporis partibus solidioribus, ipsiusq; præcipuè cordis, fuerit appositum & assimilatum: atque præsertim illud contingere posse putamus hecetica febre laborantibus, quibus cum inanità fuerint, ac supercalfactæ partes solidæ, præsertim illud attrahunt. Et quoniam inter cæteras nostri corporis partes cor etiam facultate uehementi trahendi pollet, ut lib. de marasmo Gal. testatur: Nec minus & huic opitulatur, tenuioris substantiæ, ac concoctu facillè liquidorum ciborum assumptio, qui eiusmodi febre laborantibus, offerri consueuerunt.

cap. 5.

Cuiuslibet febris heclicæ particularia indicia: & quòd
ab urinis pro earum dignotione nullum sumatur
proprium indicium. Cap. 21.

Incipientis uerò heclicæ febris, seu primi gradus, aut primæ speciei, quæ citra tabem existit, præter iam dicta signa, quæ communia cunctis existunt heclicis febribus, quædam propria reperiuntur, per quæ omnia ubi sola fuerit, haudquam cognitu est difficilis. Alteri uerò associata difficilius cognoscitur; Gal. teste citato primo lib. de diff. feb. Et quoniam bifariam oriri possunt, ut superius conclusum est, cum statim ab initio inuadentes, tum etiam quando ad alias nedum diarias, uerùm etiam ardentes febres, ac reliquos quosdã præter naturam affectus, consequuntur. Nos quòd breuiiores simus, ab initio incipientis febris heclicæ signa trademus, cum ex eisdemmet, ac etiã communibus mox narratis (paucis quibusdã demptis) eadem poterit dignosci: quando ad alias febres consequatur. cum autem ab initio nunquam inuadat febris heclica citra procatacticas causas, quas etiam supra narrauimus, licebit, ut Galeno uisum est, etiam ex ægro interrogato, eam addiscere. Vbi autem ex aliqua earum habuisse principium acceperis, cæteris quidem bene se habentibus, appareant quæ in ipsa prima die omnia, generis febrium ephemerarum, indicia, febris autem ad diem sequentem extendatur, neque ad quietem declinans, neque magis inualescens, ariditatemque maiorem in corpore representet, talem heclicam fore suspicandum est. Quòd si usque ad tertium diem sine cibo permanerit, dum tertianæ accessionis suspectas horas præterit, nihilque

Cap. 10.

nihilque effatu dignum priori accesserit febrì, aut fuerit imminutum, sed quædam primæ febris exiguæ reliquæ tantummodò procedant, atque permaneant, cum ariditate corporis, & caliditate, quæ primo tactu mitis sentiat, processu uerò temporis acris, mordax, atque arida manui se offerat, huiuscemodi febrem, heclicam esse, existimandum erit. Terminus autem eius principij est cum eo tempore, quo solent ephemeræ febres in integram quietem desinere, nedum illis tale aliquid non euenit, sed insuper siccitas manifesta intenditur. tunc enim primum febrem diariam euadens transcendit ad heclicam, alter uerò cuiusdam uelut ipsius augmenti, atque integræ perfectionis, terminus, est tertie diei accessio. si enim, ut paulo ante dicebamus, neque altera accessio superuenerit, neque ægrotus sine febre fuerit, adaucta insuper siccitate, tunc proculdubio, hic heclica febre laborabit, potissimum ubi natura sicciore sint, ac calidam temperaturam habuerint ægrotantes, uitamque elegerint in laboribus, uigilijs, ac curis, uictuque pauco. Etenim hos ab initio solet heclica febris inuadere, præcipuè æstate, statuque temporis calido & sicco, & loco præterea consimili. Quòd si omnino certus esse uelis febrè heclicam fore, cibum offeras, eo tempore, quo maximè omnes horas suspectas subterfugisse uidetur ægrotus. statim enim hora una, aut duabus post acceptum cibum, ut nuper demonstrauimus, quicumque ægrotantem tetigerint alteram febris accessionem adesse, opinabuntur: ita ut incompressa annotatio facta uideatur. Eius uerò febris heclicæ, quæ omnino tabida existit, siue uigorem, siue tertium gradum, seu tertiam eius speciem appellaueris, signa cognitu promptissima, atque facillima sunt: etiam priusquam pulsus atque calorem tactu perpendas. Decreuimus autem huius febris secundo loco indicia ex-

nota

I. tex. com. I.

cap. 8.

ponere, quò promptius eius, quæ in medio est, nobis indicia pateant, ipsis extremis cognitis. Appellatur autem signa hæc promptissima, atque facillima, quæ etiam maxima non sine ratione appellat Galenus cum Hippotum in libro de iis, quæ in medicatrina fiunt, tum etiam primo prognost. quoniam statim medico occurrunt: eliciuntur nanque ex facie ægrotantis, quam primo medicum attendere oportet, cum primum ad ipsum accedit. proficiscuntur autem omnia (ne in tradendis causis nimium tempus teramus) ex unica causa. est autem ea calida & sicca immodicè intemperies, tum cordis, tū etiam uniuersi corporis. Etenim dicebat Gale. eodem primo de diff. feb. ☿ Tabida uerò febris, non tantum sicca, sed etiam calida passio est, qua propter extinguitur celerius in hac ægritudine animalis calor, totumque corpus tabescit, instar arboris supra modum arefactæ, aut ob longitudinem temporis, aut flammæ uiciniam, aut uehementem, atque immoderatam siccitatem. Hinc est, quòd oculos immodicè uidebis concauos, iis qui ita laborāt, ueluti quibusdam quasi foueis reconditos, exhausto iam uniuerso in ipsis liquore; ita ut ossium quibus palpebræ adhærent, eminentiæ conspiciantur, & sordes in ipsis sicca ostendantur, & quædam ueluti squalida dispositio, qualis maximè inest iis, qui toto die sub solis ardore iter longum per puluerem egerunt. Est etiam in eisdem flos uitalis coloris extinctus in tota facie, ac in fronte præsertim siccitas immoderata conspicitur, adeò ut ex siccitate dure scat, ac circumtendatur: non possunt autem plurimum producere palpebras, sed sæpius conuiuent dormitantium more. Verum eorum passio somnus non est, sed potius uigilandi impotētia. Contabuere etiam carnes, quæ in temporibus sunt, ut collapsa uideantur, & concaua spatia; nec immeritò: quid enim aliud sunt omnino quàm

quàm ossa & cutis? adeò ut si nudato corpore partes ad uentrem attinentes aspicias, neque ex intestinis aut uisceribus aliquod superesse censueris, ac præcordia uehementer contracta uersus thoracem uideantur. Quòd si eos tangere libeat, cutis quidem apprimè arida, quam si digitis apprehendens extenderis, instar pellis consistit. Caliditas autem, cum primum manus admouetur, debilis, ac mitis quodam modo sentitur: paulatim uerò acridinem, atque erosionem quandam ostendit, ac magis, cum plus tangendo immoraberis. Pulsus uerò tenuis, durus, debilis, & frequens, inquit Gal. licet paulo post asserat, non tenuem, sed paruū esse, quod quidem parum aut nihil differre uidetur. est enim paruus pulsus necessariò tenuis, licet & breuitatem quoque ac humilitatem in se contineat: qua de re & tenuis, & paruus dici poterit eadem ratione, quamuis non propterea febris tabida dicenda erit: quoniam paruus aut tenuis pulsus sit, nec propterea quia frequens. nam necessariò ubi paruus fuerit, hic idem erit etiam frequens. Verum ob id potius febris erit tabida, quàm debilis ac durus est pulsus: debilitas siquidem uehementem sequitur cordis intemperiem, durities autem siccitatem: qui affectus, ubi cor occupauerit, necesse est, inquit Gal. eodem primo de diff. feb. animal febre tabida laborare. Reliquum est, ut eius febris hec tica, quæ medium obtinet locum inter iam dictas, signa enarremus: siue augmentum hec ticae febris eā appellaueris, siue secundi ordinis, aut secundæ speciei, quæ quidem febris, cum quodammodo ad utranq; partem declinet, eius uidelicet, quæ est citra tabem, & eius quæ omnino tabida est, latitudinemque satis amplam contineat maioris, minorisque ratione, si æqualiter ab utraque distabit; æqualiter quoque utriusque signa participabit. si uerò uni erit proximior quàm alteri, eius, cui magis

loco citato.

magis propinqua existit, maximè indicia manifestabuntur: sicciore enim in ea atque inopia alimenti tenuiores: cordis carnosæ partes redduntur, ac tantum uirtus in ea laborat, quantum siccitas atque caliditas in ipsa febre inualuerit. qua ratione etiam fit, ut quamuis pulsus paruus, durus, debilis ac frequens adsit, non tamen perinde ac in ea, quæ exquisitè tabida est, magis tamen quàm in ea, quæ simpliciter hectica, & citra tabem. Sed mox in dubium uenit, cum signa maxima pro dignoscendis febribus ex calore, pulsu, atque urinis capiantur, ut paulo ante conclusimus, cur est quòd Hipp. & Gale. nullū ex urinis sumpserunt indicium pro febribus hecticis dignoscendis: potissimum cum lib. primo de cris. fateatur Gal. quòd in febribus omnibus (quoniam uenosi generis affectus sunt) ad urinas præcipue attendere oportet? Censemus autem hoc ita esse diluendum, quòd propterea, quæ ex urinis indicia sumuntur, subtrahuntur, quia nullum, neque inseparabile, neque proprium, & inseparabile ab illis indicium pro febrium hecticarum notitia, capi existimauerint: siue ex substantia, siue ex colore, aut contentis capiatur, non ex substantia. nam eiusdem diuersitas, ex diuersa humorum redundantia intra uasa, qui diuersimodè a natura quippiam sunt perpexi, aut penitus non alterati, consequitur. est etenim urina ipsa ferum humorum in uenis contentorum, ut 3. de morbis vulg. Hipp. auctoritate, a Gal. scriptum est. Nec item, ex colore eiusdem, cum is etiam ex diuerso humore intra uasa redundante proficiatur: neque etiam ex contentis, siue nebulæ, siue suspensa, siue subsidentie, seu sedimenta sint. nam & hæc clarum est in eorundem auctorum doctrina, febrientibus, tanquam partes putrescentium humorum intra uasa, quodammodo a natura euectorum, existere. Cum itaque in febribus hecticis, quatenus he-

cticæ

cticæ sunt, partes solidæ, & non humores ipsi intra uasa contenti efficiantur, reliquum est ex urinis nullum elici posse indicium pro earum dignotione: nec quicquam obest si de diarijs obicias. nam in illis cum nec humores, nec solidæ animalis partes præter naturam calorem susceperint, sed spiritus dumtaxat, propterea ab urinis inseparabile, ac proprium sumitur indicium, cum statim a prima die concoctæ apparuerint. indicabunt etenim haudquaquam humores calorem præter naturam occupasse, nec solidas corporis partes affectas esse, quales urinae in hecticis uideri minimè possunt. nam concoctionem a solidis corporibus sanis humores consequuntur, ut liquet primo de morbis vulg. Cum uerò hæc in febre hectica ægrotent, urinae haudquaquam concoctæ uideri possunt, nec cruda, aut obscure concocta propterea erit urina in febribus hecticis. nam proprium ac inseparabile est tale indicium febrium ex putredine ortarum, ut supra ostendimus; neque redundans quispiam in uasis putrescens humor adest, ex quo tales urinae prouenire queant in eiusmodi hecticis febribus, quantum in ipsis est. Ad Gal. auctoritatem primo de cris. dicimus ueritatem habere in febribus omnibus, de quibus eodem lib. uerba facit: & quoniam de hecticis in eo libro, ut ipsemet testatur in fine secundi de cris. sermonem non fecit, propterea de eis eadem auctoritas non intelligitur. Ad hæc eodem loco de urinis loquebatur relatione ad uenosum genus, quemadmodum de sputis, & alui excrementis, relatione facta ad spirandi instrumenta, ac uentrem: quocirca eas præcipue attendere oportere præcipiebat, pro cognitione eorum, quæ intra uenosum genus continentur, & non propriæ substantiæ uenarum, atque articularum: qua ratione dicere possumus febres hecticas passionem non esse uenosi generis: uel dicas quòd in eiusmodi

modi

Ita aliq. signum
hecticæ & urinis
notum

Ca. 7.

com. 1. super
tex. 5.

com. 2. textu
46.

loco cit.

com. 2. tex. 6

modi etiam febribus, attendere urinas oportet, ueluti in reliquis morbis & ferè omnibus, non tamen tanquam propria, aut inseparabilia harum febrium signa, quemadmodum decretum reliquit, idem Gal. 3. de morbis vulg. cum dicebat. ¶ Atqui urinas semper memineris, ut simul inspicias in uentris affectibus, thoracis, pulmonis, neruorumque. nam bonæ si appareant, multum ualent ad salutem; contra si prauæ, amplificant simul ægri periculū. ¶ sed confestim instabis inquiring Hippo. 2. prog. pro harum febrium dignotione, signum quoddam ex urina sumpsisse, cū dixit: ¶ si pingue desuper natans araneorum speciem referat, damnandum est. indicat enim consumptionē. ¶ Atqui haudquaquam nos negabimus consumptionem indicare, si quid pingue super urinam nata uerit araneorum speciem referens: idq; sæpius contingere in colliquantibus febribus, cum Hippo. affirmamus. Quam sententiam Hippo. cōfirmauit Gal. com. aph. 35. septimi lib. cum dicebat: ¶ siue alui excrementum, siue urina pinguis fuerit, ex colliuatione adipis fit, non magis in renibus, quàm in toto corpore existentis. ¶ etenim commune indicium erit omnis adipis ab igneo calore colliuati. uerū non propterea admittimus illud fieri posse in febribus hecticis, etiam tabidis. licet uniuersæ hæc febres, quæ marasmodes appellantur, ex genere earum sint, quæ colliquant, in eo tamen differūt ut Gal. inquit 10. meth. ¶ quod quæ portio carnis in tabidis febribus colliquatur, ea semper uaporis uice digeritur: in illis uerò ardentissimis, ac malignis febribus, quod liquatur, defluit in uentrem. ¶ ex quibus Gal. uerbis facile quispiã percipere poterit, quod quamuis consumptionē indicet pingue in urina supernatans, idq; fieri contingat in colliquantibus febribus calidissimis, atque malignis, nunquam tamen hecticam febrem, tabidam demonstra-

cap. ultimo.

bit,

bit, neque ex ea similis prouenit consumptio, seu colliquatio. paucum est etenim quod in ea colliquatur propterea quòd solidæ partes ficciores sunt, & carnosæ etiã, & adiposæ pauca, tum etiam quòd febris ipsa exigua, nec nimium calida est: quo fit ut id quod colliquatur, semper uaporis uice digeratur, neque in uentrem defluat, neque per urinas excernatur. Cernitur hoc etiã, ut citato loco testatur Gal. in carnibus dum in craticulis torrentur, euidenter fieri. siquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditque in prunas largiter; aliquando nihil omnino (quod utique sentias) defluere uidetur, etiam si par sit prunarum subdita copia, quantoque magis adipe, uel carne animal abundat, tanto profectò quod ab ipsis carnibus, dum in craticulis torrentur, defluit, cernitur copiosius: eodē igitur modo in calidissimis febribus atque malignis, si carnes humidæ ac molles cum adipis copia fuerint, eas sensu liquari deprehendas: sin sine adipe, & sicca sint, in marasmodes febres transeunt; siquidem quòd ad materiam uberem habent, hanc colliquant, ubi illis tum adeps, tum caro mollis defecit, duras & æquè liquabiles carnes siccant, a quibus propter siccitatem nihil defluit, uelut nec ab ijs quæ sale sunt siccata: siquis has quoque torrere parans, pari cum alijs igni admoueat; nam & ficciores earum carnes reddentur, & corij ritu durabuntur, nec defluet ex his ulla sensibilis liquatio: quocirca licet interdum quædam ueluti colliquatio totius corporis fiat, aliquando succorum qui in uenis sunt dumtaxat: quod uerò ex colliuatione proueniat aliàs ad uentrem confluit, aliàs ad urinas, aliàs per sudores pellatur, Gal. teste tertio de causis sympt. neutrum tamen eorum in hecticis febribus, etiam tabidis, prouenire posse putamus: cum & pusillæ eadem sint, nec multa carnis humidæ ac mollis, seu adipis copia similibus

Cap. 2.

libus

Cap. 4.

libus febribus laborantibus adsit. interim tali habitu præditi, haudquaquam parati sunt in tales febres incidere, ut diximus: quapropter nusquam eadem substantiæ, nec etiam aliæ uerè solidæ dictæ, sensu liquari deprehendas, sed semper uaporis uice digeri, cum Gale. censemus. Sed adhuc fortius instabis cum Gale. 3. de prælag. ex pulsibus, ubi uerba faciens de pestilenti febre hectica, fatebatur hæc uerba. ¶ Inspicienda porrò præ cæteris urina est. etenim conturbata quorundam eorū uidetur esse, & aquosior, ac nonnullorum multoq̃ pro natura tenuior. ¶ & paulo post subdebat. ¶ præsertim sublimamentis animus est adhibendus, nam quædã subliuida quodammodo sunt, fugiunt & item alia quæ araneorum latas telas referunt in modum lanæ cōgestæ: ¶ uidetur siquidem hoc in loco Gal. non modò ex contentis, sed etiam substantia, & fortasse etiam colore ipsius urinæ indicia sumere pro dignotione febris pestilentis hecticae. Hanc Gale. auctoritatem nos tanquam ueram admittimus. Verùm fatemur cuncta, quæ ex urina indicia sumit hoc in loco febre pestilenti exitiali, quæ etiam hectica sit, tribuenda esse: in eis nanque non humores ac spiritus, sed solidas corporis partes putredo occupat. Quò fit ut magnoperè inspiciendas esse urinas, in huiusmodi febribus, præcipiat, quas ferè pulsu dignoscere nō liceat. Verùm non ut dignoscamus febrem hanc esse hecticam, sed pestilentem atque exitialem primo, quam etiã esse quodãmodo hecticã contingit, propterea quòd ad corpus ipsum uisceris, non ad humores, qui in eius sinibus continentur, putridus calor uniuersus defluxerit. liquet igitur ex his quàm longissimè a ueritate deuiarint iuniores medici uel Gal. doctrinã profitentes, qui opinantur ex urinis aliquod sumi posse indicium proprium pro hecticarum febrium dignotione; obseruantes præsertim

ut

(ut vulgus quoque medicorum uniuersus obseruat) natantem illam in urina pinguedinem, quæ licet consumptionem, seu liquefactionem significet, contingatque (ut modò diximus) in colliquantibus, calidissimis, ac malignis febribus, in iis tamen quæ hecticae sunt, etiam & marasmodes, seu tabidæ haudquaquam conspici queunt; quemadmodum cum Hippo. & Gal. abunde determinauimus: Inspiciendæ tamen sunt in hecticis febribus urinæ semper, non pro earum dignotione, sed quoniam si bonæ appareant, multum ualent ad salutem; contra si prauæ, amplificant simul ægri periculum, ut in cæteris morbis omnibus, etiam qui affectus uenosi generis non sunt.

Quòd hæc nostra Methodus per indicationem fiat: &
quid sit indicatio. Cap. 22.

Habita febris cognitione, qualis scilicet sit eius natura, diuisaque ratione essentia eiusdem, ac inuentis insuper diuisua methodo tribus primis differentijs: quod quidem, ut sæpius diximus, quoddam est principiū methodi seu uia nostræ, quæ ad propositum nobis finem perducit: Id autem est cuiusque febris remedia inuenire: Cumque explicauerimus generationis earundem febrium, ac dignotionis modū, consonum erit ut ad ea tractanda deueniamus, quibus finem hunc consequi liceat, ac qua uia pergendum sit, præsertim in tribus iam dictis differentijs. nam sub eadē methodo reliquarum omnium febrium particularium, medendi ratio facile patebit. At cum omnis medendi methodus seiuncta ab experientia procedat, & propterea per indicationem fiat, quoniam quicquid ab experientia

rientia seiunctum est, id totum indicatio nominatur:
 ¶ Ob id quisquis condere medendi methodum ad un-
 guē parat (inquit Gal. in secundo eius operis libro) huic
 a primis est indicationibus auspicandum; atque hinc ad
 eas, quæ deinceps sunt, transeundum: Rursusque ab
 his ad proximas; itaque pergenti non prius persistendū,
 quàm ipsius finis sit compos. Ergo primum quæ ge-
 neralis, communisque morborum indicatio sit, inuesti-
 gandum erit: ab hac deinde ad alias speciatim descende-
 mus. eadē etenim est methodus in omnibus morbis cu-
 randis, ut primas uidelicet omniū curationis indicatio-
 nes cōsideres; quas utiq; generalissimas appelles licet, tū
 quæ ex harū sectione nascūtur, deinde rursus quæ ex illis
 orientur, donec perueneris ad eas, quæ ultra sectionem
 non admittant, ut nono meth. scriptum est. Non alia
 itaque ratione, hæc nostra methodus a primis indicatio-
 nibus auspicari debet, ac eodem modo procedere diui-
 sua methodo, ad eas usque quæ sectionem non admit-
 tunt, ut nostræ finis compotes simus. qua propter si id
 quod curare debemus febris est, consonū profectō erit;
 ab ipsa quoque indicationes esse incipiendas, atque ab
 ipsius rei natura exordiri, & ab ipsa quod sequens est ci-
 tra experientiam inuenire, cum id sit indicatione inue-
 stigare, ut diximus. Auspicari nanque perpetuō oportet
 ab indicatione, quæ ab affectu cui paramus mederi,
 accipitur; ut liquet quarto de meth. med. Non ab re igi-
 tur primum quæ generalis, communisque morborum
 omnium indicatio sit, & per consequens febris, quate-
 nus morbus est inuestigandum; ab hac deinde ad alias
 speciatim descendendum, quæ ab eadem sumuntur,
 non absolute ut morbus, sed ut talis morbus, utpote in
 intemperie: deinceps uerò ut talis intemperies, & sic de
 reliquis. Nam si indicatio, quæ ab ipsa rei natura pri-
 mum

cap. 7.

cap. 15.

cap. 3.

mū oritur, quod agendū sit inuenit, necesse est inuenien-
 dorū remediōrū initiū, ex ipsorū morborū natura sumi:
 siquidem absurdum est aliud esse quod curandi rationē
 præscribat, aliud quod curatur. Etenim indicare de se
 quicquam magis potest quàm de alio Gal. auctore 3. de
 meth. med. Verum quoniam omnibus in confesso est
 primas indicationes ex affectibus esse sumendas, prius
 quàm definiamus quæ nam sit hæc prima indicatio, quid
 per indicationem intelligere debeamus, quidve ea sit ex-
 planare duxi, ne per ignota nostra procedat oratio; præ-
 fertim cum dixerimus omnem medendi methodum per
 indicationem fieri. Galenus ergo uolens secundo me-
 th. med. exponere quid hoc uocabulum indicatio signi-
 ficet, profert hæc uerba *¶ τὴν γὰρ διονευσασιν τῆς ἀκολουθίας
 ἔνδειξιν λέγομεν*: hoc est *¶* dicemus enim indicationem
 tanquam emphasim, idest expressionem, significationē;
 demonstrationem, seu repræsentationem eius, quod se-
 quitur. *¶* per indicationem etenim repræsentatur nobis
 quicquid consequens: faciendumve sit. est etiam em-
 phasis figura quædam, qua latens aliquid ex aliquo di-
 cto eruitur. Huius duo sunt genera, unum, quod plus
 significat quàm dicit, alterum quod etiā id quod non
 dicit, uel quod maius dicat, sub quo etiā minus uolunt
 intelligere; est & schema cum subest in uerbis tacita quæ-
 dam (ut aiunt) significatio. Quocirca quemadmodum
 per figuram emphasim dictam, aliquid latens ex aliquo
 dicto eruitur, propterea quòd subest in uerbis tacita quæ-
 dam significatio, ita etiā & ipsa indicatio, tanquam
 emphasis dici poterit. Nam per eam etiā aliquod la-
 tens eruitur. subest enim & in ea, tacita quædam signifi-
 catio, per quam nobis patefit (cognita tamen prius rei
 natura) id quod consequens, faciendumve sit; statim se
 se offerente eo, quod indicatur: & ob id Gal. 2. metho-
 ca. 7.

cap. 1.

cap. 7.

Ca. 7.

Cap. II.

med. dicebat: ¶ ergo ex ipsa rei natura ordiri, atque ab ipsa quod sequens sit, citra experientiam inuenire, id est indicationem inuenire. nam inuenitur quidem & ab ipsa experientia id quod consequens, faciendumve sit; cæterum non ita, quasi in præcedenti aliquo designatū: & proinde nemo empiricorum dicit id isto indicari, quanquam certè hoc sequi illud dicant, & hoc præcedere illud, & consistere hoc cum illo. ¶ & libro de optima secta ad Thrasy. definiens indicationem, assererat, ¶ est igitur indicatio, iuuantis comprehensio, simul cum comprehensione nocentis adueniens, sine obseruatione aut ratiocinio. ¶ Seclufit itaque his uerbis ab indicatione, cum obseruationem, tum etiam ratiocinium: obseruationem inquam, quoniam ab eo constituitur experientia. Dicunt nanque Empirici omnem eorum artem, obseruationem, memoriamque esse: inuenire etiam per experientiam, ex aduerso opponitur inuentioni, quæ fit per indicationem & methodum, ut sæpius diximus. non enim obseruatione indigent, quæ per indicationem nobis patefiunt: simul etenim cum indicantibus obuia sunt, ut dicemus. Seclufit item & ratiocinium: Quoniam neque eadem ulla cogitationis ope indigent. Quapropter citato loco, inquit Gal. ¶ quædam igitur proportio indicationi, cum sensui, intellectuique manifestis intercedit. ¶ quando enim cum nocentibus iuuantia pariter occurrunt, tunc neque obseruatione, neque analogismo utendum; quandoquidem ipsa nocentia quid expediat manifestant: quare quod in apertissimis, & sine controuerfia concessis reperitur, (omnibus enim demonstrationem transcendentibus, mens nostra propter euidenciam assentitur) id nimirum & in perceptis ex indicatione contingit. sunt item per se ipsa sensui euidencia, quæ per indicationem nobis patefiunt; quemadmodum album

bum & nigrum: & propterea obseruatione non indigēt, quoniam proportione ad ea respondet obseruatio, quæ non per se sensui cognita sunt, sed per signa quædam, seu quædam notas comprehenduntur. Absque etiam ratiocinio nobis aduenit comprehensio, iuuantis simul cum comprehensione nocentis per ipsam indicationem; quemadmodum quædam, quæ licet sensui obstrusa uideantur, intellectui tamen perspicua sunt, eodem Gale. auctore citato loco. Est propterea indicatio sine obseruatione & ratiocinio, ut ipse testis est, efficitque ut comprehendamus simul iuuantia, cum nocentibus, & ab eadem utilia capiamus: quandoquidem (ut diximus) ipsa nocentia quid expediat nobis manifestant, aded ut neque obseruatione, neque analogismo, ratiocinio uel alia cogitationis ope indigeant. Et hanc ob causam inquit Gal. citato lib. ad Thrasyb. ¶ animalia ratione carentia, æstum, algorem simulque omnia nocere ualentia: quoad eius fieri potest uitare conantur: simul uidelicet eo quod iuuat sese offerente. ¶ & addit ¶ Paxillo enim, aut aliquo alio in membrum defixo nullus cogitatione præmissa reuellit: ¶ Non ab re itaque cum Galeno asseruimus indicationem esse comprehensionem iuuantis, simul cum comprehensione nocentis, sine obseruatione aut ratiocinio adueniente.

*Aduersus eos, qui parum rectè quid indicatio sit, intellexerunt.
tum quid ex Galeno sit indicans, indicatum, experientia, &
analogismus. Cap. 23.*

Ed in hac re non parum hallucinati sunt Galenici quidam iuniores, perperam hæc Gal. uerba intelligentes. Fatentur enim quòd cum Galenus inquit & indicationem iuuantis, comprehensionem simul esse cum comprehensione nocentis aduenientem & intelligere uelit quòd per indicationem simul nobis patefunt ea quæ iuuant, & quæ nocet, hoc est materiæ medicamentorum nocentes & iuuantes, utiles & non utiles: qua ratione deinceps, cogamur hæc amplecti & moliri, ut pote iuuantia & utilia, illa uerò re nuere & uitare, ut quæ nocentia sunt. Sed pace tantorū uirorum dixerim, hæc eorum opinio a Gal. doctrina admodum deuiare uidetur. Nam quamuis philosophis ac logicis pateat quòd unq. contrariorum cognito, reliquū etiam cognoscatur, & propterea fateri etiam possumus, quòd habita notitia per indicationem eius quod iuuat & utile est, possumus etiam secundariò & ex accidenti, & quæ nocent comprehendere, haudquaquam tamen admittimus quòd per indicationem comprehendamus ea medicamenta, quæ nocent, cum per eam non nisi ea, quæ utilia sunt, ac opem ferunt comprehendamus. & iuuantia etenim per indicationem patefunt & inquit Gal. & paulo post dicebat: & quandoquidem ipsa nocentia quid expediat manifestant. & Ad hæc secundo de meth. med. & indicationem, dicebat esse, significationem, seu demonstrationem eorum, quæ consequuntur, siue agenda sunt, & non eorum, quæ non consequuntur, neque agenda

cap. 7.

agenda sunt. & Rursus nec unquam in Hipp. & Gal. doctrina compertum est aliquid indicare quod sibi nocet, sed perpetuò id quod confert, expedit, & utile est. Adde quòd eodem lib. ad Thrasyb. omne quod indicat, fateatur Gal. aut sui conseruationem, aut sui ablationem indicare. Sed utrunque horum perficitur ex his, quæ expediunt & iuuant, & non ex eis quæ nocent, ac non expediunt. igitur admittendum non erit quòd per indicationem significetur nobis, seu demonstretur id quod fieri non expedit. Exorditur enim indicatio ex ipsa rei natura, ex qua quæ conferunt dumtaxat, necessariò proueniunt, ac per se indicantur, & non quæ nocent: quamuis ex accidenti id, quod indicat ab his, quæ non iuuant, iuari possit; ut pote ipsis a medico non adhibitis, hoc tamen ex indicatione procedere, aut per indicationem significari, nullo pacto admittimus: nec idem Gale. per comprehensionem nocentis, medicamentorum materias nocentes, uoluit intelligere, sed id quod præter naturā est, id quod lædit, id quod nocet, quādo dixit quòd indicatio est iuuantis comprehensio simul cum comprehensione nocentis adueniens; id quod non solum confirmauit ac declarauit in exemplo animalium ratione carentium, sed in paulo ante citatis uerbis cum dicebat: quandoquidem ipsa nocentia quid expediant manifestant, cum si aliàs intelligerentur eius uerba, frustra animalium ratione carentium tradidisset exemplum, ac paxilli infixi, nec ex ipsa indicatione utilia caperemus, nisi simul cum ea comprehenderemus naturā rei nocentis; hoc est indicantis: simul enim, ut ipse Gale. refert, cum indicantibus obuia sunt iuuantia quæ per indicationem patefunt. Non igitur intelligit Gal. in indicationis definitione per nocentia, medicamentorum materias quæ nocent, sed præter naturam affectus, qui corpori nocent.

cap. 45.

mentum præstant. Hi etenim sunt, quos simul per indicationem comprehendimus cum iis, quæ iuuant & fieri expedit; simul nanque cum indicantibus indicata sese offerunt, eodem Gale. teste citato lib. de optima secta.

Quòd uerò per nocentia affectus præter naturam intelligat per hæc etiam uerba citato loco conscripta, luce clarius manifestauit loquês aduersus methodicos, quòd affectus dumtaxat tanquam euidentes ex quibus indicatio enascitur, & non causas uelut abditas dignoscendas esse putabant. Inquit enim ¶ sed cum nocentium notitia, simul & causarum concurret agnitio, quinimò nocentium cognitio, causarum est comprehensio. Itemq; ipsa nocentia, quæ utique causæ sunt, non ex seipsis in notitiam ueniunt. qua re non solum restrictio ipsa non est euidens, sed neque illa etiam ex quibus restrictio dignoscitur. Hanc insuper indicationis descriptionem, parum rectè quidam iuniorum intelligentes, ausi sunt confundere, atque peruertere, quædam uerba adiicientes, quòd facillè ad eorù falsum sensum eam traherent, ac Gale. ueritatem, simulatq; uerborum eius luciditatem obtenebrarent. Aiunt nanque scribi à Galeno li. de optima secta ¶ indicationem esse comprehensionem iuuantis, cum comprehensione nocentis (cum re indicante) simul aduenientè: ¶ addunt enim illa uerba ¶ cum re indicante ¶ quæ Gal. non apposuit, tanquam non necessaria, immò superflua, quæ si addidisset, ut isti quærunt, non utique indicationis naturam manifestasset, sed potius peruertisset, ac confudisset, quemadmodum isti & confuderunt, & peruerterunt. sed cum quodlibet indicans aut sui custodiam, aut sui sublacionem indicet, ex Gal. sententia eodem lib. ad Thrasyb. uidetur quòd si indicatio hoc modo intelligatur, aut erit imperfecta eius definitio, aut nihil indicabit sui custodiam. Nam quando aliquid sui

sui custodiam indicabit, ut puta uirtus, tunc per indicationem non comprehendimus iuuantia simul & nocentia: Etenim ea quæ conseruari debent nocentia nõ sunt. Hanc obictionem hunc in modum soluas. Quòd illa indicationis descriptio, propria est eius quæ sumitur ex his quæ præter naturam sunt & nocentia: de his enim sermo erat cum empiricis & methodicis, quando probare intendebat diuersum esse modum inueniendi utilia, hoc est remedia ab eisdem pro auferendis nocentibus, idest his quæ præter naturam sunt: & propterea imperfecta non est, neque ob id asserendum nil sui custodiam indicare, quoniam de hac indicatione nullus adhuc habitus fuerat sermo a Gale. neque dissensio aliqua inter iam dictas orta, sed de modo inueniendi utilia, hoc est medicamenta pro auferendis præter naturam affectibus: Quocirca Gal. inspiciens hæc indicationis descriptionem, esse propriam eorum quæ indicant sui sublacionem, confestim alteram subdit descriptionem omnibus indicationibus communem inquires, aut sic describere potes. Indicatio est quando rebus percipiendis simul & quod confert percipitur absq; estensione & obseruatione. hæc nanque descriptio, communis est tum his quæ indicant sui ablationem, tum his quæ sui custodiam: simul etenim cum indicantibus, quod Gal. subintelligebat cum dicebat rebus percipiendis, & quod confert percipitur cum perceptio rei indicantis, quodcunque fuerit indicans, cognita eiusdè natura seu essentia, confestim percipitur id quod confert, tam si confert pro sublacione eius quod præter naturam est, quàm pro tutela seu custodia eius, quod secundum naturam existit. Ex qua insuper descriptione patet eorum error, qui putarunt indicationem quampiam indicare nocentia, hoc est medicamentorum materias quæ nocent. Nam in hac quoque descriptione, quem-

eodem ca. xi.

admodum in præcedenti demonstrauius, quod confert afferit Gal. quod per indicationem percipitur, & non quod lædit seu nocumentum infert. Quid itaque sit indicatio satis superque me demonstraui puto. Ex quibus etiam liquet quid sit indicans, scopus seu propositum; quid etiam indicatum, utile, seu postulat. Est etenim indicans id, quod utile seu iuuans expostulat, ac quid fieri expediat, requirit: nunquam tamen ex se quod fieri non expedit expostulare uidetur: quod uerò indicatur, est illud utile, postulat, siue iuuans, quod ab indicante indicatur, seu requiritur. Indicatio uerò, illa significatio, seu demonstratio eius quod consequitur, seu agendum est, aut maui dicere, Quod est illa comprehensio iuuantis simul cum comprehensione nocentis adueniens, sine obseruatione aut ratiocinio, ut diximus: uel quando rebus percipiendis simul & quod confert percipitur, absque ostensione & obseruatione. *Experientia* uerò est eius quod sapius & eodem modo uisum est comprehensio, atque memoria, siue obseruatio & memoria. Idem uerò est obseruatio, & experientia, ait Gal. citato lib. ad Thrasyb. Analogismus autem est comparatio & perceptio causarum iuuantium per similitudines; percipitur autem ex eo iuuans, quando causa quidem delitescit; nullaque obseruatio habetur, sed affectus quàm simillimus ex casibus est; ut inquit Gal. citato loco: analogismo etenim utentes, a similibus ad simillima transimus, quamuis empirici secus atque nos rationales, huiusmodi transitum usurpant. Lib. autem primo prog. Gale. dicebat quod analogismus est ratio, quæ ab euidenti auspicatur, rei obscuræ faciens cognitionem. Quoniã ergo omnis met. ut prius diximus, per indicationem fit, Gal. auctore 2. de meth. med. ob id coacti sumus quid sit indicatio, quid indicans, & quid indicatum, demonstrare.

Quomodo

Quomodo indicantibus, & coindicantibus utendum: & quod falso per contraindiantia, prohibentia intellexerint quidam: superfluoque correpuantia addiderint. Cap. 24.

Aeterum cū recentiores quidã citra hæc, nonnulla alia pro curatione, quæ per methodum efficitur, necessaria fore opinentur, propterea quamuis prolixiores esse uideamur, non minus cogimur declarare (ut nostra hæc methodus dilucidior euadat) nunquid ea ad hanc constituendam quicquam conferant. Sunt uerò quæ ipsi afferunt, necessaria quæ in medendi methodo coindicantia, coindicaciones; contraindiantia & contraindiantiones; correpuantia, et correpuantiones. Appellant coindicantia, ea quæ non primo et per se, sed alio loco, et per accidens monstrant, id quod ab indicante ostenditur: & per consequens, coindicare dicunt, commõstrare seu coinsinuare: confirmantque illud hoc exemplo. Vires, inquit, propriè indicant alimoniam, ea quæ simul cum uiribus eandem alimoniam commonstrant, utpote ætas, consuetudo, anni tempora, & cætera huiusmodi, hæc coindicantia appellantur, ac coindicare dicunt. Appellant contraindiantia, ea quæ primo fieri impediunt id, quod ab indicante suggeritur: & propterea contraindicare dicunt esse repugnare, refragari, atque reluctari. Exemplo illud declarant, Affectus præter naturam ut pote redundantia, hæc, inquit, uacuationem exigit atque demõstrat, uires autem, ubi præ imbecillitate eam ferre non possint, tunc uires contraindicare dicunt: quoniam impediunt primo id quod ab indicante suggeritur. Nominant autem correpuantia ea, quæ non primo sed secundo loco

loco indicantibus sese opponunt: & propterea correpu-
gnare, dicunt, esse correfragari, & correluctari: exem-
pli gratia; ubi redundantia, ut diximus, exigat uacua-
tionem, si uires præ imbecillitate eam ferre non uale-
ant, eas dicunt contraindicare: At si cum ipsis uiribus
consentiat ætas, habitus secundum naturam, anni tem-
pus, & cætera huiusmodi, hæc correpuignantia appellât,
quoniam non primo, sed secundo loco refragantur ei,
quod ab indicante suggeritur: hæc eadem non nomine
dumtaxat, sed re, & natura inter se dissentire fatentur.
Atqui nos asserimus primo cum Gal. 9. meth. med. mini-
me uetare quod hi, & alii vniuersi, nominibus quibus li-
bitum sit, utantur; modo id quod in arte utile est, non e-
grediantur, & in logicas disceptationes incidant: est
namque (ut ipse Gal. inquit) artis utilitas auxilia quibus
æger sanetur, inuenire: & non de nominibus litigare, ad
quæ inuenienda, quicquid conducere quomodolibet ui-
debitur, id fatendum est, ad curationem esse necessarium:
siue ενδεικνύμενα, siue συνενδεικνύμενα, siue αντεικνύμενα, hoc
est indicantia, coindicantia, aut contraindicantia appel-
lentur; aut ex eis ενδείξεις, aut συνενδείξεις, aut αντειδείξεις: id est
indicationes, coindicaciones, seu contraindicaciones ab
eis capi dixeris. Nam quæ circa ægrum administrantur,
omnia ferme eius unius causa fiunt: cuncta itaque quæ
ad auxiliorum inuentionem conducunt, necessariò con-
sideranda in ægris a medico sunt; siue magnopere, siue
mediocriter, siue exiguè conferre uideantur: similem
sententiam scriptam reliquit 1. 1. eiusdem, cum dicebat
¶ Atque nominibus quidem quisque prout uolet, utatur;
(id enim semper monere oportet) sed remediorum in-
dicationem quæ a rebus singulis præstetur, seruet: quan-
do si uel unam aliquam earum prætereat, ad portionem
tum magnitudinis illius, tum facultatis, curatio claudi-
cabit. ¶

Cap. 7.

ca. 2. & 12.

cabit. ¶ Hæc itaque Gale. instituta nos seruare intendi-
mus in hac nostra methodo, Indicationem sumentes a
singulis rebus, quæ ad remediorum inuentionem quo-
modolibet conducere uidentur; siue ea indicare, siue co-
indicare dixeris: quapropter interdum de coindicanti-
bus, & coindicacionibus etiam uerba faciemus, quæ co-
indicantia Græci συνενδεικνύμενα appellant; ut liquet 9. &
13. de meth. med. Nuncupamus autem coindicantia, quæ
simul cum ipsis primo indicantibus, iuuantia et utilia si-
gnificant, atque demonstrant: et ob id coindicare dici-
mus esse sequentis siue agendi consignificationem, aut
condemonstrationem: interim uerò de nominibus pa-
rum solliciti; ut Gal. æmulatores, eadem coindicantia,
indicantia appellabimus: rei tamen natura nunquam
mutata: quantum uerò ad contraindicantia, quæ Græci
αντεικνύμενα uocant, contraindicaciones, quæ a Græcis
αντειδείξεις dicuntur, spectat; fatemur insuper, quòd si eo
modo subintelligentur quo ipsi asserunt, non solum Gal.
doctrinæ aduersantur, sed nullam ferè ad meden. metho-
dum, asserunt utilitatem: Quòd uerò neque in numero
eorum quæ indicant, neque eorum quæ contraindicant,
iuxta Gal. sententiam, connumerari queant, si taliter in-
telligentur, hac prima ratione probari poterit. Inquit
enim ipse lib. de opt. secta ¶ sed quod appetit facultas si
ab aliquo sumi impediatur illud contrarii indicatiuum
seu contraindicans haud iure quis appellet ¶ similiter
aduersus eos dicam, si quod appetit affectus præter natu-
ram, utpote abundantia, impedit facultas, pari ratione,
ea contraindicans dici nequit. Insuper quòd quæ fieri
aliquid impediunt, neque inter indicantia connumerentur,
& propterea neque etiam contraindicantia dici pos-
sunt (sunt etenim contraindicantia re & genere, ut etiam
isti uiri admittunt, idem cum indicantibus, cum eadem
interim

9. c. 7. & 13.
ca. 16.

cap. 43

cap. 40.

interim quæ indicant, quandoque contraindicent, & quæ contraindicant, interim indicant; suntq; cuncta uel secundum naturam, uel naturæ contraria, uel neutra, ut ipsi fatentur) eiusdem Gal. auctoritate citato loco, sub iis uerbis ostenditur. Quamobrem id quod aliquid postulat, quoniam eius quod postulatur propositum est, quod nos postulatum sumere impedit, propositum non erit. Quod itaque postulatum, hoc est iuuans, & utile sumere impedit, id equidem propositum, scopus, seu indicans, non erit; quare neque contraindicans dicendum est. Ad hæc si quæ aliquid fieri impediunt, proposita quodammodo ac indicantia essent, eademq; quandoque contraindicantia dicerentur, tunc utique & morbi tempora, quæ nos interdum postulatum accipere impediunt, essent proposita, ac ab eisdem indicatio sumeretur, quod in Gal. doctrina magnopere absurdum est. Rursus sequeretur quod quicquid impedit fieri quod ab indicante suggeritur, propositum diceretur, scopus, indicans, seu contraindicans: qua de re ægroti timiditatem, patrem & dominum, proposita esse affirmarem, utpote cum ea interim uacuationem facere prohibeant præ timore ægrotus non permittens, & pater, & frater, aut dominus prohibens, quorum nullum quispiam rectè sentiens, indicans, aut contraindicans uocauerit: Quod uerò contraindicans, seu contrarii indicatiuum, nullo modo sit illud quod aliquid utile fieri impedit, luce clarius patet in Gale. doctrina, præsertim primo de ratione uictus, cum dicebat: Rursus & hoc in loco remedium indicationem, ab affectu corporis accepit, simulq; uirtutem considerauit, neque tanquam remedium usum aliquando indicantem, sed tanquam contraindicantem, seu contrario indicantem modo, interdum autem & prohibentem. Quod clarius ad probandum quod contraindicare non sit prohibere, quam hæc Gal. sententia?

cap. 13.

tia? inquit etenim uirtutem aliquando contraindicare, interdum autem & prohibere remedium usum: diuersum itaq; est contraindicare ab ipso prohibere. lib. quoque de curandi ratione per uenæ sect. illud apertissime declarauit, cum dixit Quod morbi itaque magnitudo cum uirium robore, primi erant mittendi sanguinis scopi, ille tanquam indicans quod fieri oportet, ille uerò tanquam haud prohibens. & subdit: Id quod contraindicare appellant quidam iuniorum medicorum. quibus ex uerbis quibus percipere potest in Gal. doctrina, contraindicare, nullo modo esse impedire, immò contra. nam quod impedit, contraindicare non dicimus, quod uerò non impedit, id contraindicare, cum Gale. fatemur esse: quemadmodum hoc loco de uirtute testatur, quam contraindicare uenæ sectionem asserit, ubi eam non prohibeat, iuniorum medicorum auctoritate; nisi quispiam falsò hæc Gal. uerba tentet interpretari, uelut quidam eorum, quos meminimus iuniorum medicorum Gal. doctrinam sectantium, interpretari conantur: non ob aliud, nisi ut suæ opinioni faueant, quam contendunt de contraindicantibus. asserunt enim hoc in loco Gal. per hoc uerbum *αυτεδεικνύσαι*, nolle intelligere contraindicare, sed coindicare. nam (ut ipsi aiunt) hæc uox, *αυτι*, cum alio copulata, quandoq; significat simul, cum, & simul: & sic uolunt quod Gal. intelligat hoc in loco: in cuius opinionis confirmatione, eiusdem Gal. auctoritatem adducunt primo de sanitate. tu. quo loco hoc uerbo utitur *αυτι δισπντε*, ac ut ipsi fatentur uoce *αυτι*, pro simul, seu cum, utitur: quasi dicat condiuiditur, seu simul diuiditur. Verum isti, ut mea fert opinio, autumantes eorum confirmare opinionem, cum hac Gal. uerborum expositione, in maiores errores incidunt. nam esto quod uox *αυτι*, concedatur modo, quandoque in compositione significare simul, aut cum, dicant quæso, quo

quo in loco reperierunt unquam Gale. aut quempiam alium auctorem græcum pro uerbo *αντεδεικνυσαι*, uoluisse significare *συνδεικνυσαι*? cum perpetuò compertum sit eisdè vocibus, diuersimode uti; ita quòd per *αντεδεικνυσαι*, semper contraindicare, & per *συνδεικνυσαι*, coindicare intellexerit: aut quo modo unquam fateri audent Gale. uoluisse uires uenæ sectionem coindicare, cum semper eadem, aut contraindicabunt, aut prohibebunt uenæ sectionem, aut purgationem? Ad hæc uerbū *αντι διερέω*, quo Gal. citato primo lib. de fani. tu. utitur, apud græcos significat ex aduerso, seu ex opposito diuido, & non simul diuido, seu condiuido: præter id quòd Gal. uerba citato loco conscripta, nil aliud significare queunt, per uocem hanc *αντιδιηριτε*, quàm quòd ex aduerso diuiditur, ut ex uerborum inspectione liquet; & nullo modo uerificari posset eius sententia, si aliter subintelligeretur uox illa *αντι*, uide licet pro sin, cum, aut simul: sumptis itaq; contraindicantibus & contraindicationibus, ac intellectis eo modo quo isti intelligunt, methodicorum inquam, in hoc opinionem, & non Gale. sententiam sectantes, proculdubio asserimus nullam ad medendi methodum, nec ad eam quam nos condere intendimus, pro medendis febribus asserre opem. Qua etiam ratione profliganda penitus sunt, ac abiicienda correptionantia, & correptionationes, tanquam nullam patientes doctrinam, nihilq; conferentes ad artis usum, sed potius artis medicæ Tyronibus confusionem, ut ita dixerim, ac incertitudinem quandam afferentes: ex quibus facilè in logicas atque sophisticas disceptationes (quas omnino uitare debemus) incidere possunt. Verùm ne quispiam audeat nos in hoc impugnare, asserimus cum Gale. simul ac Hipp. quòd ea quæ impediunt aliquid fieri, quod ab indicante quopiam postulatur, quodam modo etiam conferunt ad dextrum usum

cap. ultimo.

usum remediorum, & propterea neque eadem omnino despicienda esse opinamur; atqui non ut scopos quosdam indicantes, seu contraindicantes, aut ut proposita postulantia, sed ut prohibentia duntaxat, ea admittimus esse consideranda: neque omnia, sed quædam. nam neq; cuncta prohibentia, sunt a medio consideranda, ut liquet lib. de optima secta: nunquam tamen quid faciendum sit edocent; quæcunque fuerint ea, quæ aliquid fieri impediunt, hoc modo si considerentur.

cap. 40.

Quid per contraindicans & contraindicare in Galeni doctrina intelligendum sit. Cap. 25.

Os verò de contraindicationibus & contraindicantibus, aliter cum Gal. sentimus quàm ea quæ aliquid fieri impediunt: inuenio siquidem in eius doctrina, bifariam de eiusmodi uocibus, eundem Gal. uerba facere. nam quandoque per contraindicans intelligit id, quod contrario modo idem indicat, quod ab indicante fuit indicatum, seu significatum: id uerò est propterea quòd non prohibet: qua ratione dicitur propriè contrario modo indicare: & hoc modo usus est contraindicantibus citatis locis. primo uidelicet de rat. uictus, & lib. de cur. ratione, per uenæ sect. illud uerò facile hoc exemplo comprobari potest. nam pone aliquis affectus præter naturam, utpote humorum redundãtia, sit, qui suapte natura indicet, ac exigat uacuationem, eãq; notatu dignam, siue per sanguinis missionem, siue per purgationem: ponatur insuper uires ægroti adeò robustas esse quòd nullo modo impediunt id, quod requiritur ab indicante, hoc est ab humorum redundantia, (intelligo autem eas non impedire) cum ex tali uacuatione non modo

locis citatis.

modo nulla eisdem inferatur noxa notatu digna, quin immò iuuentur quodammodo, utpote exoneratæ ab eo, quo ueluti sarcina premebantur; hoc casu dicimus uires ipsas inspicientes, eas contrario modo indicare aliquod dictorum auxiliorum; propterea quòd non ex seipsis illud indicant, quemadmodum ipsa redundantia, sed contrario quodam modo, quòd id non prohibent: Secundo modo possumus intelligere per contraindicantia, & contraindicationes, (non quòd illud idem ostèdant, simul cum ipsis indicantibus, uerùm contrario modo) sed quòd contrarium exigant eius, quòd indicans requirit: & hoc modo idem Gal. intellexit 9. 11. & 13. de meth. med. quando dicebat: Interdum contrarias incidere agendorum indicationes, & eodem 9. contraindicationes indicationum, & citato lib. 11. iterum dicebat contingere quandoque contrarias indicationes, siue aduersas & pugnantes: & eodem 13. quando simul coeunt contrariæ indicationes, dicebat, hoc itaq; modo dicimus contraindicantia ea esse, quæ indicantibus sunt contraria, aduersæ quoque sunt indicationes, quæ ex eisdem proficiscuntur, indicata etiã contraria. quòd etiam hoc exemplo confirmari poterit. sit affectus quispiam præter naturam, qui sui sublationem indicet: sint quoque ægrotantis uires quodammodo imbecillæ ita quòd sui conseruationem postulent; utputa affectus sit plenitudo, quæ exquisitam uacuationem exigat; uires autem adedò imbecillæ, ut sui conseruationem postulent: & propterea etiam notatu dignam uacuationem ferre non possint; tunc fatemur uires contraindicare ipsi affectui præter naturam: quoniam contraindicans, contrarium est indicanti, indicatum, indicato; & indicatio indicationi. Quòd uerò uirtus morbo seu præter naturam affectui aduersatrix sit, & opposita, patet ex Gal. citato lib. 11. de meth. med. ubi loquens de uirtute, dicebat:

9. ca. 13. 11.
ca. 13. 13. ca.
16.

dicebat: ¶ Nam ea morbo ceu aduersatrix est opposita, propositumq; medico est huic omni ratione opitulari, ac subuenire: quòd uerò indicatio, quæ ab ea sumitur, contraria sit ei, quæ ab ipso morbo proficiscitur, liquet. nam hæc pro sui custodia, illa uerò quæ a præter naturam affectu capitur, pro sui sublatione indicat: modò custodia & sublatio contraria sunt. Rursus & indicatum quoque indicato contrarium existit. nam custodia similia exigit, sublatio uerò contraria, quibus illa conseruatur; ille uerò curatur, & aboletur: dicuntur ergo hæc propterea rationabiliter contraindicantia, quoniam per se semper contrarium indicant, quàm ipsum primo indicans: ex accidenti uerò, quandoque dixeris ea impedire. Alio item exemplo id confirmari poterit Gal. 13. meth. med. Oriatur phlegmone in iocinore, sitq; in summo uigore, qua ratione non nisi in halitum digestionem, seu uaporationem exigit. Verùm partis ipsius natura, cum ex numero principum partium sit, quæ perpetuò roborantibus indigent, astringentia requirat etiam eodem tempore, cum contrariæ indicationes coeant, inquit Gal. propterea medicamentum adhibendum est compositum, quòd facultates habeat contrarias: quo casu neque ex accidenti una indicatio alteram omnino impedit, sed simul ambæ exequi debent; licet contrarium exigant. Istis denique duobus modis percepi in Gal. doctrina subintelligi posse contraindicantia, contraindicationes, & contraindicare, & nos etiam quandoque in hac nostra methodo utemur. Verùm ne in uerbis deceptio contingat, quando per contraindicantia significare uolumus ea quæ contrario modo indicant, ea, contrario modo indicantia appellabimus: quando uerò per ea quæ contraindicant subintelligere uolumus, hoc est quæ contrarium indicant quàm fuerit ab indicante indicatum, tunc contraindicantia nūcupabimus.

loco eis.

101. 100

101. 100

cupabimus. Hæc de indicantibus, coindicantibus, con-
traindicantibus, indicationibus, coindicationibus, &
contraindicationibus.

*Quid sit totius Artis medicæ commune propositum: quidve huius
nostræ methodi proprium: ac quæ sit prima illa vniuersalissima
indicatio omnium præter naturam affectuum, a qua curandi me-
thodus exorditur.* Cap. 26.

Ed iam tempus est ut rursus ad propo-
situm reuertamur: est autem id methodo
quæ per indicationem fit remedia inue-
nire pro febrium sublatione, quemad-
modum etiam & vniuersæ method. me-
dendi primum propositum est morbo-
rum sublatio, ad proportionem respondens ei, quod in
opere de sanitate tuenda proponitur, quod est sanitatis
tuitio: ut patet 9. de meth. med. quanquam corporis con-
stitutio, quæ causæ rationem respectu actionis continet,
utriusque facultatis scopus sit, & eius quæ sanitatem tuē-
dam, & eius quæ morbum profligandum profitetur. quip-
pe cum hanc & præsentem seruare, & amissam restituere,
propositum nobis sit, eodem Gal. auctore lib. primo de
sanit. tu. dirigitur autem omne consilium utriusque facul-
tatis, ad unum commune propositum; id uerò est uitæ cu-
stodia. Nam siue sanitatem tueamur, siue morbos proflig-
emus, non ob aliud utrunque molimur, quàm ut uitam
custodiamus, ut citato lib. 9. de meth. med. scriptum est:
qua ratione si quispiam uelit cum Gal. non sanitatem, sed
uite custodiam esse totius artis medicæ commune, ac ulti-
mum propositum tenere, nec eiusdem, nec etiam nostræ
pugnabit opinioni: quicquid tamen sit de communi pro-
posito totius artis medicæ in hac nostra methodo primū
pro-

cap. 10.

Cap. 1.

loco citato.

propositum est febrium sublatio, methodo uidelicet, que
per indicationem fit; pro cuius methodi institutione, pro-
posuimus a primis ac uniuersalissimis indicationibus ex-
ordiri: deinde ex illis ad alias descendere, donec ad eas
quæ amplius secari nequeunt perueniatur. est autem pri-
ma, atque uniuersalissima omnium præter naturam affe-
ctuum indicatio, quæ eorum sublationem præscribit. ete-
nim & actiones lædunt, & noxam corporibus præstant.
singuli propterea morbi hoc faciendum dicitant, ut ui-
delicet tollantur, atque auferantur; qua etiam ratione &
febris prima indicatio, sui quoque sublationem indica-
bit. Ab hac itaque prima & uniuersalissima indicatione
exordium est, quò methodo febrem curemus. Ve-
rùm licet hæc indicatio præcipua, uniuersalissima ac pri-
ma, omniumq; morborum communis sit, tamen neq; to-
tum est, neque magna pars curationis, uelut methodici
putant: immò nulla prorsus ipsius medicinæ artis adhuc
portio, aut certè nec magna, nec propria: sed quæ etiam
plebi sit communis, & primum tantum (ut sic dicam) su-
scitabulum, seu excitamentum, unde medendi ratio pro-
mouet: ut ait Gal. lib. 3. de meth. med. quo loco aduertant
studiosi quòd uox illa græca ορινησιον, parum rectè (ut
mea fert opinio) interpretata est latinè a quibusdā & car-
cer; cum neque id significare possit uox illa; & si id signi-
ficaret, haud scio quid uellet Gal. asserere quòd hæc pri-
ma indicatio sit ueluti carcer. Longè itaque melius est ut
interpretetur latinè suscitabulum, seu excitamentum. est
etenim hæc prima indicatio tanquam suscitabulū quod-
dam, seu excitamentum, unde medendi ratio promouet.
ex hac nanq; rationalis medicus excitatur ad inuestigan-
das reliquas indicationes, quæ amplius plebi communes
non sunt, sed ipsius artificis methodo medentis propriæ.
nam clarum est apud eundem Gal. lib. 4. meth. med. pri-

cap. I.

Cap. 4.

leco citato .

num scopum quo medicus tendat, affectum ipsum, qui curari desiderat indicare: ex hoc uerò (ut ipse inquit) & reliqua omnia sumi; & citato lib. 3. de meth. med. dicebat & cui facultas est illa inueniendi, & quibus perfici possit quod à prima indicatione suggeritur, is merito morborum est curator, qui, si per experientiam inuenit, obseruator, & empiricus est nominandus: sin ratione quadam & methodo, logicus, methodicus, & dogmaticus. ¶ est itaque febris ex eorum genere quæ molestiam inferunt, atque tristitiam: & quicquid homini molestiam ac tristitiam infert, hoc morbus uocatur, Hipp. auctoritate lib. de flatibus. ¶ Nos uerò clarioris doctrinæ gratia, affectum nominabimus præter naturam: ¶ merito igitur ex sui natura primum sublationem indicat: sed quoniam hæc indicatio nedum medicis, sed etiam plebi (ut diximus,) existit communis, ex hac tamen impellitur, & excitatur rationalis medicus ad inuestiganda ea, quæ ei sunt propria; utpote quibus auferri debeat, ex communissimo quodam Hipp. oraculo admonitus, citato lib. de flatibus; quod inquam contrariorum contraria sunt medicamina. hoc itaque quod in dictione tam breue est, inquit Gal. 11. de meth. med. potestate deprehenditur maximum quippe omnem medendi methodum confundet: quisquis hunc neglexerit scopum, cum omnia præter naturam sunt, ab his quæ ipsis sunt contraria curentur, ac profligentur. perit enim quicquid in contrarium & a contrario, ut 3. de meth. med. scriptum est: qua item ratione idem Gal. lib. 11. eiusdem dicebat: ¶ prima omnium curationis indicatio, quæ ex ipso, qui curatur morbo accipitur, contrarietatem præscripsit, hancque esse unum communem omnium morborum curationis scopum. ¶ Quod confirmauit lib. nono cum dicebat & atque ita rursus unus solus erit curationum maxime generalis scopus; nempe con-

ca. 9. & 15.

ca. 12.

cap. 89.

tra-

trarietas: ¶ & lib. artis medicæ ¶ curatio uero (inquit) unum præcipuum ac communissimum habet scopum, cui quod auferri debet, contrarium: & lib. de consti. Art. medici. fueritq; id communissimum & generalissimum, quod medela uniuersa spectat morborum, ait, Nempe contrarium, uti sanè uel ab Hip. dictum est, contraria contrariorum remedia: particularim uerò contraria particularia. hic etenim est ille primus scopus, qui nobis patens ac percipitur ab uniuersalissima illa prima indicatione, quæ etiam plebi communis est: a præter naturam affectibus primo desumpta, ablationem siquidem sui indicantibus. nam morbus suapte natura sui sublationem indicat: sublatio uerò contrarium, ac contrarietatem docet. Verum quoniam morborum plura sunt genera, cuiq; eorum sua erit contrarietas: quocirca cum morbus quem curare intendimus, in intemperie sit positus, igitur per contrariam ipsi intemperiem sanabitur: & quoniam uniuersi febrium generis intemperies est calor, nimirum per frigiditatem curabitur, sic omnes indicationes inter sese concordant. hac itaque methodo ab ipso affectu ad materias præsidiorum peruenimus inueniendas per particulares ipsas indicationes, quæ oriuntur ex eiusdem affectus subdiuisione, quando earundem materierum principium inuentionis id sit, in quo finita est curandi affectus diuisio: ut liquet eodem 11. de meth. med. cum ergo in hoc finiat, febris ipsius diuisio, quatenus febris est, quod uidelicet intemperies sit calida & sicca, ob id rationabiliter quæ infrigidant & humectant, exigit, tanquam sua contraria: ut patet 9. 10. & 11. meth. med. hæc quoq; perpetuò sunt omnis febris qua febris est, remedia, quæ contraria iterum subdiuidentes, dicimus aliquando sanare nos febrè per ea quæ effectum frigida sunt; aliquando per ea, quæ potestate; aliquando etiam per ea, quæ ex accidenti refrige-

cap. 7.

9. 5. cap. 10.

cap. 10. 11.

cap. 2.

rant: aut etiam ista coniungentes. sic enim largiori uocabulo subintelligere contraria uolumus, simul cum Hipp. ac Platone, & non in qualitate corporum dumtaxat, quemadmodum Aristoteles sentire uidetur, parum de nominibus solliciti: si uero tu maus opposita, & non contrariorum contraria sibi inuicem esse remedia dicere, non reclamabimus. Verum quouis modo contrarium, siue oppositum intelligatur, tollenda è medio sunt in hac nostra methodo ea quæ a tota substantia febribus aduersantur. nam illa non alia ratione, quàm experientia inueniri queunt, ut clarum est 13. metho. nos uero de ijs remedijs ac contrariis uerba facimus, quæ methodo, quæ per indicationem fit, inuestigantur: sunt autem hæc quæ actu, potestate, uel ex accidenti, ut diximus, refrigerant & humectant: iisq; utendum contrariis pro cuiusuis febris sublatione: Non negantes quòd etiam auferri possint iis quæ a tota substantia eisdem aduersantur: quorum forte quædam pro curandis quibusdam febribus recensebimus.

Quomodo prima illa omnium curationis indicationum quæ ex ipso qui curatur affectu desumitur, contrarietatem, ac contrarium docuit.

Cap. 27.

11. meth.

Aeterum quamuis omnia quæ præter naturam sunt, ab his quæ ipsis sunt contraria curentur, ut ex Hipp. citato oraculo liquet, atque ex Gale. 11. de meth. med. & 22. apho. sec. libri, tamen non parum conducere uidetur pro hac nostra methodo constituenda, ac cæteris omnibus, inuestigare, quomodo illa prima omnium curationis indicationum, quæ ex ipso, qui curatur præter naturam affectu, accipitur, plebiq; etiam communis existit; hunc edocuerit scopum;

pum; nempe contrarium & contrarietatem. Nec non qua ratione hic scopus unus sit, præcipuus & communissimus curationis morborum omnium: a quo & reliqui omnes scopi & particulares indicationes progrediuntur: eoq; diuiso duos, aut etiam tres alios oriri scopos, & ex his alios donec diuidendo ad ultimas usque species perueniamus. Ex ipso namque sumpto initio, reliqui particulares scopi inquiruntur, ut citato lib. 9. de meth. med. scriptum est. Porro adeo duo hæc (ut mihi uidetur) pro morborum curatione usum præstant, ut ipsis ignoratis audacter censeam, per indicationes remedia inueniri non posse, nec ordinem & numerum earundem, diuisua methodo uestigari, ab uniuersalissimis diuidendo, usque ad eas quæ amplius secari nequeunt, descendentes, ut sapius diximus. Horum etiam inscitia quosdam trãuersos egit, qui de hac re scribere tentarunt, ut longissimè a ueritate recesserint, mendososq; ederint libros, quibus artem ipsam medicam uniuersam, destruere conantur: reliquos uero omnes eò perterriti, ut methodum hanc scribere haud aggressi sint: quin immò ne quidem tantillum eam uisi sunt olfecisse: Ipse autem quid cum Galeno sentiam enarrabo. Quòd igitur auferri debeat quilibet præter naturam affectus, quòdque illud ex propria eorum natura omnes indicent, cuique nedum medico, sed è plebe, seu uulgo, patens est. At quòd perfici debeat a contrario, & per contrarium, hoc uulgo ignorat. Rationabili autem medico confestim occurrit, Hippoc. oraculo (ut prius dictum est) admonito, qd contrariorum contraria sint remedia. quocirca Gal. lib. de const. Ar. med. loco cit. dicebat: *¶* primum itaque est curatiuæ methodi communem scopum omnium, uti dictum est, reperire. nempe contrarias esse contrariorum medelas, *¶* perit enim a contrario unumquodque, quemadmodum a simili conseruatur. Et

Ob id idem Gal. (ut prius dicebamus) lib. artis medic. scriptum reliquit, quòd curatio unum habet primū, seu præcipuum ac communissimum scopum, ei quod debet auferri contrarium. quo in loco usus est uoce *ἐναντίον*, quæ latinè significat contrarium: lib. autem 9. & 11. meth. med. de hoc primo ac communissimo curatorio scopo uerba faciens, sub quo cæteri omnes continentur scopi; non contrarium dicebat esse, sed contrarietatem, usus uoce *ἐναντιότης*, ut propterea non ab re in dubium ueniat, num contrarium uel contrarietas ipsa, sit ille primus ac communissimus scopus nobis præscriptus ab illa prima omnium indicationum, quæ etiam plebi communis est? Cui responsum sit quòd utrunque. Nam docens nos contrarium adhiberi debere per quod morbus auferatur, simul etiam contrarietatem edocet. Etenim si per contrarium auferri debet quod præter naturam est, opus erit non ignorare quæ, qualisq; contrarietas sit, inter hunc præter naturam affectum, & eum qui secundum naturam existit, egrotantis proprium, ut ille aboleri, hic seruari possit, per eadem contraria adhibita, atque ita sanatio fiat. Cuique enim morborum generi sua erit contrarietas, inquit Gal. 11. met. med. siquidem morbi sublatio, nil aliud est quàm sanatio: ipsa uerò sanatio aliud non est, ut inquit Gale. 9. meth. med. quàm præsentis in corpore uitiosi affectus in naturalem habitum mutatio. Cum autem contrarii hi affectus sint, necesse est per contraria fiat eorum, alterius in alterum translatio: atque ita unus solus erit curationis maximè generalis scopus, nempe contrarietas: non siquidem ea quæ est inter præsidia & præter naturam affectū, sed quæ inter eundem, & secundum naturam affectum, qua ratione citato lib. de const. Art. med. loco cit. hæc uerba scripta reliquit: *Ἔστω γὰρ τῆς Θεραπείας ἡ μέθοδος, ἀπὸ τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ἀσθενούντων σώματων διάθεσιν ἀνασπασθεῖσθαι*.
 Quibus

9. 90. et 11.
 loco cit.

11. cap. 2.
 cap. 15.

Quibus ex uerbis, cum eodem Gal. concludimus ab illa prima indicatione quæ ex præter naturam affectibus sumitur, æquè ferè nobis præscribi ac doceri, cum contrarium, tum contrarietatem: appello autem contrarietatem nunc, uiam illam cum quodam respectu, quæ est inter iam dictos contrarios affectus, ambos in se continentem, unà cum ea distantia quæ habetur inter utrunque affectum: illam uerò translationem seu mutationem præsentis in corpore uitiosi affectus in naturalem habitum, quæ ex contrarijs adhibitis perficitur, sanationem. Illud uerò quod adhibetur medicamentum contrarium affectui præter naturam, nuncupo contrarium, ab eodem præter naturam affectu indicatum. Sed quæres cur lib. artis medic. contrarium dixerit esse primum ac communissimum scopum curationis: lib. uerò 9. & 11. method. med. contrarietatem? Dicas quòd cum libro artis medic. solum capita, & quædam ueluti conclusiones eorum, quæ alibi latius fuerant demonstrata, ab eodem Gale. dicantur, ut ipse testis est citato lib. neque intendebat cunctas indicationes ac singulos scopos diuisua methodo uestigare, satius fuit contrarium dicere, sub quo etiam necessariò contrarietas subintelligebatur, ut superius demonstrauimus: libris uerò met. med. præsertim citatis, nedum cõissimum illum, ac primum scopum patefacere, intendebat, uerò etiam cæteros oēs qui ad inuenienda remedia conducunt, ac arte quadam demonstrare qualiter in eo continebantur iisdem reliqui omnes medicatorij scopi ac indicationes, eadem uidelicet contrarietate diuisa, & nõ contrario: ad eandemq; solam, omnes reduci scopos: & propterea cõtrarietatem dixit esse primum, præcipuum, ac communissimum scopum, sub qua etiam contrarium continetur; & non contrarium: quamuis ubique locorum innuat contrarium semper debere adhiberi pro curatione

uide loca supra cit.

cap. 1.

11. 90.

ratione seu morbi sublacione. Vt uerò hoc perficiatur, perpendenda est contrarietas, quæ non solum est inter præsidia & præter naturam affectum, uerumetiam quæ est inter præter naturam & naturalem affectum. Nam cū hi affectus contrarij sint, necesse est (ut diximus) alterius in alterum, per contraria translatio fiat. Hac itaque ratione illa prima omnium indicationum, quæ a præter naturam affectu sumitur, & plebi etiam communis existit, æquè ferè nobis & contrarium & contrarietatem præcipit. Quod uerò ex hoc uno primo ac communissimo curationis scopo, nempe contrarietate ipsa, quæ est inter uitiosum affectum, & eum qui est secundum naturam, reliqui omnes, ipsa eadem diuisa, & deinceps eisdem subdivisis, ortum ducant, non erit difficile demonstrare. nam eadem contrarietate tanquam primo & communissimo curationis scopo, primum diuisa, duo curatorii scopi necessario emanant. Vnus est præter naturam affectus qui curari desiderat, ex iis quæ sibi contraria sunt, & propterea adhibenda remedia indicat: alter uerò laborantis temperies, seu naturalis habitus laborantis, qui unà cum ipso morbo, contrarietatis mensuram definit: fiat autem hoc modo: quoniam id quod ægrotat, ei quod ualet est contrarium, utique per contraria est ab illo in hoc uia. nam ueluti uiam quandam ire, quod præter naturam se habet, dum ad naturam redit oportet, eandem quidem, sed contrario itinere: at si gradum reuocare debeat, per præsentis dispositioni contraria, remeabit inquit Gal. citato lib. de const. artis medicæ. *cap. 12.* Necesse est itaque ut in ipsis contrariis, modus quidam seu mensura inueniatur. Non enim satis est calido affectui admouisse frigida, nisi id debita fiat mensura; cum alioqui metus sit, si intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiam relinquatur, sin modum excedas, contrarium genus morbi inducas, ut cita-

to lib. 9. de met. med. scriptum est. Qui enim supra quàm par est calidum morbum refrigerat, is sanitatis mediocritate transmissa, alium excitabit morbum, qui sit frigidus: quod quominus accidat, naturam curandi corporis scias oportet: quo quantum morbus ab illius symmetria discesserit intelligens, mensuram refrigeranti præsidio imponas. At fieri non potest ut quantum a se inuicem distent inuenias, nisi compertum habeas quale esset corpus, aut humidum, aut frigidum, aut calidum, aut siccum cum ualere: quantumque ex his excesserit postquam ægrotauit, quippe quòd plurimum a naturali habitu recessit, id uehementius eget contrariis, quod non plurimum, leuibus. Qua re ex utrisque iam dictis scopis, hoc modo indicatio curationis præstat, uitioso in quam affectu, ac naturali habitu natura seu temperamento ægrotantis; qui duo communes adhuc scopi, a contrarietate ipsa diuisa, modo quo diximus, proficiscuntur. Contrarij etenim hi affectus cum sint, ipsiusque contrarietatis termini, non ab re primo in hos præcipuos ac immediatos scopos, ipsa contrarietas diuiditur: qua ratione si diuiditur, nõ erit dare tertium uniuersalem scopum: quem ambientem nos aerem esse, cum Gal. demonstrabimus. namque eum, uel ægritudinis causis, uel sanitatis, annumerandum esse censemus. nam si contrariam morbo temperiem habeat, è præsidiorum numero unus est, sin similem, ægritudinalium causarum est unus; ut patet eodem 9. de meth. med. potest etiam & ambiens nos aer, tanquam uniuersalis etiam quidam scopus, unam aliam, & tertiam efficere indicationem, ubi ipsum in sanitatis uel ægritudinis causis non annumerabis, sed tanquam tertium quoddam a geminis corporis iam dictis affectibus secretum, naturali uidelicet, & qui præter naturam est, cum ambiens ipse is sit, sine quo nec tolli morbus, nec teneri sanitas potest: *cap. 14.*

test: & propterea causæ sine qua non obtinet rationem; ut eodem 9. de meth. med. scriptum est; qua ratione necessarium consideratu esse fatemur, eo quia fieri non potest ut res sine eo sit quod causæ sine qua non obtinet rationem Aristotele teste primo de part. animalium ca. primo. ob quam rationem ipse alimento necessitatem ascribit: & 5. methaphisicæ text. 6. non solum cibo, sed etiam respirationi talem tribuit necessitatem, ipsis uidelicet animalibus. nam eadem neque esse, neque uiuere possunt sine his. Est itaque hac ratione ambiens nos aer tanquam necessarium quoddam pro morborum sublacione perpendendus uelut tertius quidam uniuersalis scopus: a quo tertia quoque uniuersalis indicatio proficiscitur pro auferendis præter naturam affectibus. Oritur quoque & tertius is scopus quodam modo ex eadem contrarietate diuisa. Nam cum morbus & sanitas in quos primo contrarietas diuiditur, corporis sint affectus, & ille se tollendum, hæc uerò se tuendam indicet; ambiens uerò nos aer is sit, sine quo (ut diximus) nec tolli morbus, nec teneri sanitas possit; sequitur quòd necessariò eum causæ sine qua non obtineat rationem, ab eo indicatio sumenda sit, tanquam tertia a iam dictis duabus pro morborum sublacione. Nam cum reliquas materias tum deligere, tum fugere liceat, quam uerò aer præstat, fugere non licet; immò necesse est præsentis cœli statu uti; iccirco huic quoque attentis esse cogimur, ut idem Gal. citato loco, inquit. est etenim materiæ reliquorum præfidiò omnium electio, in nostra potestate; eius uerò quam ambiens præstat, in nostra manu non est. Quare oportet ex hoc quoque propriam quandam indicationem sumamus, ut ipse Gal. refert: utpote qui sæpe cum iis quæ morbus facienda suadet, concors sit, sæpe discors, & qui contra molitur. Vbi igitur cum reliquis medendi indicationibus

cationibus consonat, pro gratia est habendum; sicubi aduersatur, inhibenda eius noxa est: quinimmò ex ipsa rerum substantia concludit, citato lib. 9. metho. med. non posse plura esse scoporum genera, quæ ad medendum pertinent, quàm tria quæ modo diximus, asserens medicatorios scopos ab ipso morbo sumi, a corporis temperamento; & tertio ab ambiente nos aere: quòd si alii quidam positi sunt, uel postea, non hi modo, uerum etiam alii dicentur: omnes tamen ex iis in partes diductis, nati uidebuntur; ut nos clarius infra demonstrabimus. Hac itaque ratione, cogimur ambiens nos aeri attentis esse, tanquam tertio quodam uniuersali scopo ac necessario pro auferendis præter naturam affectibus febribusque ipsis. qui etiam scopus, ex ipsa quoque contrarietate diuisa, non in duos scopos, sed in tres, proficiscitur, eodem aere nos ambiente separatim a duobus corporis affectibus, modo quo diximus, perpenso: & sic fatebimur tres esse, & non duos, curationis uniuersales scopos; quemadmodum etiam ex his quæ diximus patere poterit duos esse dumtaxat, & etiam unum, nempe contrarietatem. ex istis enim reliquos omnes particulares, tum curatorios scopos, tum etiam indicationes particulares cunctas, ipsis uidelicet in partes diductis, originem ducere, demonstrabimus. Aduersus quam admirabilem Gal. artem, atque doctrinam, non desunt quidam iuniores eiusdem Gale. uerba, ac eorundem uerborum sententiam parum recte (ut mea fert opinio) intelligentes, pugnare, asserentes quòd mirari licet Gal. dum se pulchrum & admirabile quippiam inuenisse putat, in huiusmodi improprietas loquendi incidere, aut etiam aliena a suis principiis tradere: quo fit, ut eundem obintelligentes, cuncta destruere tentent, exordientes ab ipsa contrarietate; quam neque scopum, neque indicationem curationis esse posse,

se, conantur probare: deinceps neque aerem, neque naturalem corporis temperiem, eo modo quo Gal. asserit: ipse uerò non magis Gal. quàm ueritati addictus, quam puto ab eo, nedum hac in re, sed in cæteris omnibus, quæ ad artem medicam spectant, fuisse prolatam, amicitia inter nos semper seruata eandem tueri, ac a calumniis liberare conabor: quò Gal. mira hac in re ars, atque doctrina, pateat, & hæc nostra methodus de medendis febribus firmior euadat, omnibusq; calumniis expurgetur.

Soluntur rationes eorum, qui contrarietatem, aduersus Galenum, curationem non indicare contendunt. Cap. 28.

Quòd contrarietas nec indicet, nec indicatio aliqua sit, pro morborum sublacione, hac prima ratione probare conantur. Si uerum est quod Gale. scribit initio 3. lib. de meth. med. absurdum esse aliud constituendum quod curationem indicet; aliud

uerò quod curetur, nihil profectò indicare poterit eorū, quæ ad curationem pertinent; ipsa contrarietas, quippe cum morbus non sit, & planè ridiculum fuerit si contrarietatem curari dicamus. Solue Gale. sententiam eodem loco non esse quòd nihil possit curationem indicare, nisi id quod curatur, sed demonstrare quòd cum affectus præter naturam sit ille, qui curari debet, propterea ab eo, prima sumenda est indicatio, quæ ab eiusdem natura primū oritur, & inueniendorum remediorum initium quoque ex ipsorum morborum natura sumendum. absurdum itaque est primas indicationes ab aliis esse sumendas quàm ab ipsis præter naturam affectibus. Etenim ipsi sunt qui primo eorum sublacionem indicant, a qua indicatione,

(ut

(ut sæpius diximus) præscribitur nobis contrarietas, quæ demum curationem indicare, atque ad ea, quæ ad morborum curationem pertinent conducere, tanquam communissimum scopum, nemo negabit: etiam si morbus nõ sit, & sublacionem sui non indicet, neque ipsa curetur. est etenim communissimus curationis scopus ipsa contrarietas pro curatione omnium præter naturam affectuum rationali medico præscriptus ab illa communissima & prima indicatione primum orta ab ipsorum præter naturam affectuum natura: quæ nedum medico, sed & plebi communis existit: de qua loquitur Gal. in principio 3. de met. med. omnibus siquidem in confesso est, inquit citato loco, primas indicationes ex affectibus esse sumendas, nec propterea negauit quædam curationem indicare posse, licet morbi non sint. Secundo tantum profectò abest, inquit, ut curationem indicet contrarietas, ut nihil aliud quicquam indicare possit. nam si indicare est inuenire, quod iuuet aut lædat ea quæ indicant, quid quæso ipsa indicare poterit contrarietas? qua enim re opus habet, ut iuuetur uel lædatur? an similia uel contraria exiget? an contrarietatem ipsam fouere uel expellere uolumus? sunt ne oppositionis siue contrarietatis uel potius status corporis causa inuenta remedia uictusq; ratio? Quibus quidem corporis status conseruatur & mutatur: Huic dicimus primo falsum esse, ut supra probauimus, quòd indicare sit inuenire, quod iuuet aut lædat ea, quæ indicant in Gale. doctrina. Sed indicare est demonstrare seu significare id, quod iuuat, & non quod lædit; tam si conseruationem, quàm si sublacionem intendimus. hæc autem utilia & iuuantia, fatemur non modo indicari ab his quibus opem ferunt, sed etiam a quibusdam aliis quomodolibet conferentibus ad ea inuenienda pro auferendis præter naturam affectibus, aut seruandis his, quæ secundum

ca. 7. cundum naturam sunt . nam quicquid conducere quomodolibet uideretur ad auxiliorum inuentiones, id fatendum est ad curationem esse necessarium, inquit Gal. lib. 9. eiusdem meth. med. qua de re contrarietas, licet iuuantia pro sui sublacione non indicet, nec conseruatione, nec eadem auferri, aut foueri per ea debeat; est tamen primus ac communissimus scopus curationis omnium morborum, non autem indicatio. ridiculum enim esset eam indicationem appellare, licet ab eo communissima quoque & prima nascatur indicatio pro eorundem morborum sublacione ut diximus, tanquam a communissimo scopo curationem indicante, ac conferente ad remediorum inuentionem. continet enim contrarietas, tanquam primus scopus curationis, affectus cōtrarios, nempe eum qui secundum naturam, & qui præter naturam existit: & cum sanari non ualeat is qui præter naturam est, nisi in naturalem habitum mutetur, contrariiq; sint hi affectus inter se, necessarium est ut per contraria fiat alterius in alterum translatio: id uerò fieri nequit, nisi compertum habeas quantum inter se distent, ac qualis sit hæc eorum contrarietas, qua ratione contrarietas ipsa curationum omnium unus solus erit præcipuus, maximeq; generalis scopus. nempe omnes alii (ut sæpius dictum est) ex eo oriuntur. Hac itaque ratione contrarietas curationem indicat, & ad remediorum inuentionem confert pro auferendis quibuslibet præter naturam affectibus. Rursus aiunt, quemadmodum idem auctor causam extremam curationem indicare negat quòd illa nullius indigeat, sic eadem ratione contrarietas, nec conseruationem, nec curationem indicabit unquam, quòd scilicet illis opus non habeat: at si non hæc, nihil profectò aliud: quandoquidè omne quod indicat, aut sui conseruationem, aut ablationem indicare (eo auctore) necesse est. Dicimus nos conuenire

uenire in hoc causam procatarteticam cum contrarietate, quòd neutra earum alicuius indigeat pro conseruatione, aut sublacione earundem. uerum in hoc dissentire uidentur, quòd causa procatartetica, nedum quicquam non indicat pro sui conseruatione, aut sublacione, quin immò nec pro conseruatione aut sublacione eorum qui corporis affectus sunt. Contrarietas uerò & si sui conseruationem aut sublacionem non indicet, indicat tamen tanquam primus, & communissimus scopus, curationis modum, confertq; etiam ad inuestiganda ea quæ conferunt pro morborum sublacione, modo quo superius diximus: & cum dicunt Gal. auctoritate lib. de opt. secta, & 3. meth. med. omne quod indicat aut sui conseruationem aut ablationem indicare, dicimus eundem Gale. fateri has esse primas duas indicationum differentias, quæ ex his primis duobus corporis affectibus, tanquam scopis, oriuntur: eo uidelicet, qui secundum naturam, & eo qui præter naturam se habet. ille nanque sui custodiam, & propterea similia, hic uerò sui sublacionem, eoque contraria poscit. Quapropter asserimus quòd quæ primo indicant illi duo sunt scopi, quorum alter sui conseruationem, alter sui sublacionem exoptulat. Verum ab hac prima indicatione, quæ ab ipsius præter naturam affectus natura oritur, confestim contrarietas nobis præscribitur, ex qua primum indicatione sumpta, morborum curatio nobis patet, & auxilia inuestigantur, ut id quod præter naturam est, auferatur suo contrario: quod quidem fieri non posset, eadem contrarietate, quæ est inter præter naturam & secundum naturam affectum, ignorata: Potest insuper & hoc modo hæc eorundem ratio tolli, quòd duo sunt in uniuersum primo indicantia. quodlibet enim indicans aut sui custodiam, aut sublacionem indicat, Gal. auctore citato lib. de opt. secta, eorum uidelicet, quæ pro seipsis quicquam in-

locis citatis.
K dicant.

dicat. nam duæ etiam sunt corporis constitutiones, quarum altera seruari, altera auferri debet. Verum quæ non pro seipsis, sed pro aliis quicquam indicant, utpote pro seruandis, seu auferendis eisdem cõstitutionibus possunt multo plura esse quàm duo, inter quæ contrarietas connumeratur, ex numero eorum quæ sunt corporis constitutiones non existens, & ob id nec sui conseruationem, nec sublationem indicans, sed morborum dumtaxat curationem: & si dicant unumquodque de se magis indicare posse quàm de alio Gal. auctoritate citato lib. 3. meth. med. Afferimus nos uerum esse in his quæ de se ipsis, ac de aliis quicquam indicant. hæc etenim de seipsis magis quàm de aliis indicare possunt, non autem ueritatem habere in his quæ pro aliis dumtaxat, & non pro seipsis quicquam indicant: quemadmodum est contrarietas. hæc namq; de aliis, & non de seipsa quicquam indicat, quoniam curationem morborum omnium, & non sui nec cõseruationem, nec sublationem: Inquiunt deinceps, indicatur sanè contrarietas, id est contraria actio & contrarium (si contrarietatis nomine id intelligamus) ab eo quod præter naturam existit, siquidem eo opus habet ad sui sublationem, idem autem indicans, & id quod indicatur esse non potest. Sed (bone Deus) apud quem auctorem compertum unquam habent contrarietatem indicari? nam licet Gal. 1. 1. meth. med. inquit quòd prima omnium indicatio curatrix, quæ oritur ex ipso qui curatur morbo contrarietatem docuit, nunquam tamè fassus est ipsam, ab eadem indicatione indicari. utitur enim uoce *ἐδιδάξεν*, a uerbo *διδάσκειν*, quod latine significat doceo, præcipio, seu planum facio. docet nanque prima illa omnium curationis indicatio; at non indicat contrarietatem. aliud nanque est indicare, aliud docere, præcipere, seu planum facere. per quam contrarietatem haudqua-

loco cit.

quam

quam contrarium intelligendum est in Gale. doctrina ut putant, & nos superius declarauimus: neque etiam contraria actio. ridiculum enim esset per contrarietatem, contrariam actionem intelligere. illa etenim contraria actio, mutatio seu translatio in naturalem habitum, sanatio est & non contrarietas, ut 9. meth. med. scriptum est. Verum eo modo intelligenda est contrarietas, quo nos paulo ante declarauimus. Quòd uerò cõtrarium, nedum a prima illa indicatione præcipiatur, uerum etiam indicetur, nemini in dubium uenit, cum quilibet præter naturam affectus pro sui sublatione contrarium exigat medicamentum. non erit itaque idem indicatum & indicans: nam licet indicet contrarietas pro morborum curatione, a nullo tamen indicatur, sed bene præcipitur, ut dictum est. At concedatur pro nunc eandem esse indicatam, & deinceps eam indicare. Dicant quæso quòd sequetur incommodum: nunquid non poterit, diuersa tamen ratione diuersoq; respectu, idem esse indicatum & indicans: an putant hoc esse nouum quoddam apud logicos & philosophos? Porro ut morbus auferatur suo contrario, scire opus est contrarietatem, quæ existit inter eundem morbum & naturalem habitum seu statum ægrotantis, quæ quanta, qualisue sit, qua ratione possit esse indicata: deinceps ea contrarietas ad remedia eligenda, alia tamen ratione pro eiusdem morbi sublatione confert ac curatione tanquam primus & communissimus curationis scopus & indicans, alias ea methodo inueniri haudquaquam possent: idem ergo posse indicari & indicare, esse indicans & indicatum, propositum & postulatum, diuersa tamen ratione, afferere nedum in Gal. doctrina, sed philosophorum omnium audacter non ueremur. Miror tandem cur redarguere Gale. tentant afferentes aliud colligi ex eius dictis, quàm ratio illius exposulet. sub iis uerbis: *καὶ ἀπε*

loco cit.

K 2 profectò

profectò si quis locum cum Gal. legat, inueniet aliud planè colligere quàm ratio illius postulet. nam quòd morbus contrariis egeat, si ad naturalem statum corpus redire debeat, id quidem certissimum est, quemadmodum ipse statuit, ex quo quidem fit, unum esse quòd indicetur a morbo, nempe quòd contrarium illi existat, nunquam tamen propterea efficiet ut ipsum contrarietas indicet, aut indicatio sit. ¶ Verùm si quis non toruis oculis & pugnandi gratia Gal. uerba perlegerit, ab eodem còscripta citato li. 9. de meth. med. sed ut ex eis ueritatem addiscat. luce clarius percipiet quòd eodem loco Gal. doceat non modò a morbo ipso, seu præter naturam affectu quòd contrarium illi existat indicari: verùm etiam contrarietatem præcipi a prima illa morborum indicatione, ut supra demonstrauimus: Deinceps altius admirabilem hanc artem exorsus, eandem contrarietatem curationem indicare docuit, tanquam uniuersalissimum quendam ac præcipuū curationis scopum, a quo & reliqui omnes minus generales scopi oriuntur. Inquiens ergo hinc rursus sumpto initio, age particulares scopos disquiramus. concluderat etenim (ut sæpius dictum est) contrarietatem ipsam unum solum esse ac maximè generalem curationis scopū: postea subdebat: ¶ quoniam id, quòd ægrotat, ei quòd ualet est contrarium, utique per contraria est ab illo in hoc uia: & quomodo inquires, in còtrariis inuenietur modus? non enim satis est calido affectui admouisse frigida, nisi id debita fiat mensura, cum alioqui metus sit, si intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiam relinquatur, sin modum excedas, contrarium morbi genus inducat. ¶ Dij boni quis negabit Gal. his in uerbis, ac eis quæ pauloante, & post conscripserat, firmissima ratione probasse non solum contrarium morbo adhibendum esse medicamentum, sed tale ac tantum, quo tollatur morbus, seruetur

tur

tur uerò naturalis habitus, seu secundum naturam affectus, atque iis omnibus morbum indigere pro sui sublatione: tu uerò si contrarietatem ignorabis quæ est inter hos affectus contrarios, quæ qualis, quãtave existat, quæ uia, qua methodo eadem medicamenta contraria inuenias? breuissimis itaque uerbis, & contrarium, & contrarietatem insimul nos edocuit, quam itidem solam atque unam tanquam primum ac præcipuum scopum, ut sexcenties asseruimus, communissimumque curationis esse, eodem loco demonstrauit; cum satis ei non fuisset contrarium dumtaxat demonstrasse: non ergo aliud colligitur ex Gal. citato loco, quàm ratio illius postulet, quin immò quòd probare ac concludere proposuit, satis superq; suis in uerbis demonstrauit. Quòd uerò contrarietas haudquaquam indicatio sit, aut esse possit, & propterea neque generalis, neque communis a qua aliæ nascantur, & nos supra asseruimus, & iterum cum Gal. fatemur. quare non est cur in hoc nostra proteletur oratio, sed ad alia conuertatur oportet. Arguunt postremò si contrarietas uel indicatio est, aut quippiam indicet, cur negat Gal. in lib. de optima secta, communitatem methodicorum indicare posse? nam ut communitas ad communia, sic contrarietas ad contraria se habet, nec aliqua aduersitatis ratio inueniri potest; negat autem communitatem indicare, quia non destruitur: atqui eadem ratione nec contrarietas dici potest indicare, quoniam nec ea, sed contraria ipsa pelluntur: itaque concludunt nec ipsam contrarietatem indicare, aut indicationem esse, sed si aliquè locum hac in re sibi uindicare potest, indicatur nõ solum a morbo, sed etiam ab omni alio corporis statu qui præter naturam existimatur. Vt uerò huius rationis pateat responsio; animaduersione dignum est Gal. citato lib. de optima secta aduersus methodicos demonstrare eorum

Cap. 26.

communitates etiam si euidentibus sint, nihil tamen utile demonstrare. Afferit enim diuersa esse ipsa communia indicare, aut indicare ualentia ex communibus deprehendi, Methodici eadem indicare affirmabant, Gal. concludit aduersus eos nihil utile demonstrare communitates seu communia. Verum admittit communium notitiam, conducere ad ea percipienda, quae particulatim indicare ualent: quo circa praecipua quodammodo, ut ipse inquit, communia cum sint, particularium cognitionem ostendunt, quae demum utilia indicare ualent. Vniuersi igitur cognitio particularis utile indicare ualentis, notitiam subministrat, tandem ipse concludit: deinceps uero post pauca, communia non indicare, hac prima ratione probat: Licet alias quoque nonnullas, & hac efficaciores in medium afferat; quibus sublatis aegri sanescunt, ab auxiliis ista delentur, ab his uero utilium indicatio sumitur, quae ab auxiliis praecipue destruantur. At particulares causas aut morbos saltem remedia principaliter destruant; particulares igitur causae aut morbi saltem & non communia, utile indicabunt. Quod si communia utile indicent, adhibitaque auxilia indicantia destruant, a particularibus auxiliis communia destruantur: communi autem deleto omnes eo tempore, sub eo communi aegrotantes, sanescunt, nulla penitus re in ipsis sublata: quam obrem si quod indicat, id destruitur, communia uero indicant, iam satis constat destructum iri communia. est etenim, iuxta eorum sententiam, medica facultas euidentium communitatum cognitio: Appellat autem euidentis non quod sensu percipitur, sed quod per se ipsum, licet sensui non subiaceat, comprehendere possit: quare ferè manifestum, illi euidentis uocant. Ex quibus Gal. uerbis facile hanc eorum rationem soluere possumus: afferentes primo contrarietatem indicationem non esse, sed scopum: qui

qui scopus quippiam indicat, quoniam curationem morborum omnium, ut nono & 11. meth. meden. ab eodem Gale decretum est. Cum uero dicunt pari ratione contrarietatem non indicare posse, quemadmodum methodicorum communitatem: fatemur nos quod quemadmodum communitas quatenus communitas est, nihil particulatim utile demonstrare, aut indicare potest, ita etiam & contrarietas quatenus contrarietas existit, nihil utile particulatim nobis indicare ualeat: nisi id quod diximus, curationem uidelicet morborum omnium, tanquam primus, solus, praecipuus, ac generalissimus scopus. Verum ex ipsius contrarietatis notitia, ad ea quae particulatim indicare ualent percipienda deuenimus, quemadmodum & communitatis, atque in hoc conducere simul cum Gale. fatemur: inuenimus autem utilia, non per ipsam contrarietatem quatenus contrarietas est, sed per eam deuenimus in notitiam eorum quae particulatim indicare ualent, deprehendentes particulares contrarietates, quae existunt inter particulares morborum species, seu genera, & eos affectus, qui secundum naturam sunt: quam obrem Gale. 11. meth. med. inquit: Prima nanque indicatio omnium curationis, quae ex ipso qui curatur morbo accipitur, contrarietatem praecipit. Deinde subdit: Quia quoniam morborum plura sunt genera cuique horum sua erit contrarietas. Ex quibus in uerbis nobis planum facere uoluit, quod licet primus curationum scopus ipsa sit contrarietas, quoniam sub ea tanquam praecipuo uniuersali ac communissimo continetur omnium morborum curatio, cuique tamen morborum generi cum propria fuerit ac particularis contrarietas, eadem discenda erit atque inuenienda pro curatione cuiusuis generis morborum. Per eam nanque & non per contrarietatem qua contrarietas est particulatim utilia inueniuntur pro eo-

loc. cit.

cap. 2.

rundem morborum sublacione: Quemadmodum etiam ex uniuersalissimo Hipp. curationis omnium morborum præcepto, quòd contrariorum contraria sint remedia haudquaquam utilia, & remedia contraria pro sublacione particularium morborum indicantur: & propterea dicimus idem præceptum utilia non indicare, sed ex eodẽ tanquam communi existenti comprehendimus, ea quæ particulatim indicare ualent, ad quæ percipienda, præceptum ipsum conducit. habita nanque generis morbi notitia, confestim tanquam utile indicatur nobis quod contrarium ei remedium existit, pro eius sublacione esse adhibendum. Ex quibus liquet quòd falsum est dicere ut communitas ad communia, sic contrarietas ad contraria se habet; & ratio diuersitatis in hoc consistit. nam methodicorũ communitas non diuiditur in alias particulares communitates, nec easdem sub se continet. At contrarietas non unam dumtaxat aut duas, sed plures sub se ac diuersas continet particulares contrarietates, & tot quot sunt morborum species seu genera. cuiq; enim morborum generi sua adest contrarietas, ut diximus: non autem communitas; quoniam ea pluribus est eadem, ut liquet eodem lib. de optima secta. Ad hæc communitas pro se ipsa & non pro alio indicat, ut methodici sentiunt, contrarietas autem pro alio & non pro se ipsa, ut dictum est, curationem indicat: & propterea communitates nunquam utilia indicare ualent: contrarietates autem cum particulares fuerint, eadem particulatim indicant & indicare possunt: ad quæ percipienda conducit & ipsa contrarietas quatenus contrarietas est, ut primus ac communissimus scopus curationis omnium morborum: & cum aiunt communitatem non indicare quia non destruitur, eadem ratione nec contrarietatem, quoniam nec ea, sed contraria ipsa pelluntur; dicemus in hoc etiam hallucina

tos esse. nam licet per particularia remedia principaliter particulares causæ aut morbi destruantur, fatemur nihilominus, secundariò & per accidens eandem particulare contrarietatem, quæ inter eosdem particulares morbos aut causas & secundum naturam affectus consistit; simul destrui uno contrariorum destructo, ab ipsis utilibus indicatis ab eadem etiam particulari contrarietate, licet communissima illa contrarietas nunquam destruat, Methodicorum autem communitas, nunquam a particularibus auxilijs destruetur; nanque (ut ipse Gale. refert.) si destrueretur, consequens esset ut omnes eo tempore sub eo communi ægrotantes sanescerent. pelluntur ergo per se & primo contraria particularia ab ipsis contrarijs auxilijs insimul etiam, & eorum contrarietas secundariò destruitur, at Methodicorum communitas, ut ex iam dictis patet, nunquam: & ob id nec unquam utile quippiam eadem indicabit pluribus, una & eadem existens semper: contrarietas uero haudquaquam pluribus una & eadem semper est cum plura sint morborum genera, & cuique (ut sæpe dictum est) suasit contrarietas: At si quispiam uoluerit breuiter huic dubitationi satisfacere, dicat hanc Gale. rationem aduersus Methodicos, satis probabilem esse, ita ut ipse met eandem pro eis soluat, alias plures statim, & multo efficaciores aduersus eos in medium afferens, ad probandum communitates utilia non indicare: liquet insuper ex his quæ diximus contrarietatem non solum aliquem locum in hac re sibi uindicare posse, sed principium & primum non modo ut indicatam, ut isti putant, sed ut indicantem: quinimmò ut indicans scopus seu propositum magis contrarietas præcipuum ac primũ locum sibi uindicauit pro morborum omnium curatione: à quo ceteri omnes minus generales, ac etiam particulares scopi proficiuntur: ut lucidissime Gal. libro 9. de

meth.med. demonstrauit: quo ignorato, uniuersa mendendi methodus rueret atque destrueretur.

Rationes, quibus quidam probare conantur aerem curationem non indicare, diluuntur. Cap. 29.

Vò n̄ ambiens nos aer eo modo sumptus quo Gale.intelligit, tantum abest ut curationem indicet; ut nec eam coindicare, aut contraindicare, uel correpugnare ualeat, hac prima ratione probare nituntur. Aiunt enim quòd ubi remedij

uim subit, & ea ratione consideratur, qua morbos tollendi facultatem habet, curationem haudquaquam indicare potest, si modò ea principia quæ 3.lib. meth.de hac re sunt posita, tueri uelimus. Etenim eo in loco scribitur, nihil esse posse quod curationem indicet; quòd non curetur; absurdumque fore si quis aliter statuat: quamobrem cum aer non curetur sed solum morbus, quomodo, quæso, ille rationis indicator fuerit? Vtque hæc eorum ratio efficacior uideatur, ijs uerbis eam cõfirmare putat:

¶ Nec est quòd putemus morbum præcipuè indicare curationem: aerem autem ipsum idem facere minori quadam ui, aut ut dicitur, secundo loco & per accidens, quo modo questionarij medici urgentem locum effugere nituntur. nam si absurdum est aliud esse quod curationem indicet, aliud uerò quod curetur, necesse est ut omnia curari dicamus quæ curationem indicant, præcipuè autè illorum opinione, morbum, alio uerò modo aerem ipsum: quæ planè sunt ridicula. ¶ sed pace eorū dixerim, aut Gale. quam portant auctoritatem obintelligunt, aut intelligere nolunt: siquidem, ut prius dictū est, eius sententia non est, ut isti putant, quòd nihil esse possit quod curatio-

curationem indicet, quod non curetur; sed cum de primis indicationibus sermonem faceret, quemadmodum in calce præcedentis lib.de meth.med.proposuerat, & in principio eiusdem 3.lib.perractare incipit, dicebat easdem primas indicationes apud omnes in cõfesso esse ex affectibus fore sumendas. nanque absurdum esset aliud esse quod curationem indicaret (primo uidelicet & præcipue) & aliud quod curetur: uolens concludere quòd prima illa indicatio quæ omnibus communis existit, etiã plebi, a morbis, seu præter naturam affectibus sumitur, qui curari debent. hi etenim soli sunt, qui indicant eorū sublationem: absurdum siquidem esset aliud esse quod curationem indicaret; primo scilicet, utpote morbos seu affectus ipsos præter naturam, & aliud esse quod curaretur præter eos: non negans quòd aliud esse possit, quod et si non curetur, curationem tamen indicare etiam ualeat, licet non primo nec pro sui sublatione, quemadmodum ipsi præter naturam affectus: id quod etiam 4.libro eiusdem meth. med. confirmauit, cum dicebat curationis indicationem ab ipso affectu initium habere; quæ uerò particulatim sunt agenda, hæc tum ab eo quod primum indicatio distat, tum uerò ab ægræ partis natura, tum ambientis temperie, quæquè alia his cognata sunt, inueniri: & paulo post inquit ¶ Auspicari nanque perpetuò oportet ab indicatione quæ ab affectu cui mederi paramus, accipitur. ¶ Potest itaque, ut ex iam dictis liquet, aer, licet non curetur, curationis esse indicator: Insuper & ex eisdem haud ægrè huius rationis confirmatio diluitur. nam falsum est fateri omnia curari quæ curationem indicant, sed bene quæ primo & eorum sublationem. & propterea non sequitur, ut ipsi opinantur, ex Gale.auctoritate morbum præcipue curari, alio uerò modo, seu secundo, aerem ipsum. nam hoc ridiculum es-

set, ut ipsi bene inquirunt. Possunt etenim, ut millies diximus, quædam curationem indicare, quæ tamen haudquaquam curantur: inter quæ ambiens nos aer connumeratur, tanquam causa sine qua non, quemadmodum cum Gale. conclusimus, cum quo etiam proculdubio asserimus nihil aliud primo & præcipue curationem indicare posse quàm morbum ipsum, seu præter naturam affectum qui curari desiderat, neque a quopiam alio primam indicationem esse sumendam, ac initium inueniendorum remediorum: Præterea inquirunt, cum aer eo loco sumatur ut instrumentum, & materia medica qua utimur, tum ad naturales affectus conseruandos, tum ad eos qui præter naturam sunt propellendos; quomodo quæso, aliquid indicare poterit, siquidem materia est quæ indicatur, & non indicat, nimirum cum indicatio comprehensio sit iuuantis & nocentis, quæ ab eo quod iuuari debet, oritur; alioqui si id quod indicatur unquam indicare possit, idem esset morbus & remedium, sanitas & uictus; & idem quod iuuat cum eo quod iuuatur: ut ergo nullum alium remedium indicat, aut coindicat, uel contraindicat, aut correpugnat, sic nec aer aliquid eorum efficere potest. At-

cap. 14. qui nos cum Gale. fatemur 9. de meth. med. quod aer tantquam causa sine qua non instrumentum seu materia medica ab eodem sumitur: quo etiam ut materia utimur, tum ad naturales affectus conseruandos, tum ad eos qui præter naturam sunt propellendos, & hoc modo eum aliquid indicare posse pro morborum curatione, affirmamus. Cum uerò inquirunt, quomodo igitur indicare poterit, si materia est quæ indicatur & non indicat? Dicimus falsum esse aerem tanquam materiam indicari, licet ut materia & causa sine qua non, indicet. uerùm admittimus eundem aerem tanquam auxilium indicari, & non ut materia. & cum probare tentant ipsum ueluti materiam indicari

dicari in medium afferentes indicationis descriptionem quæ, ut ipsi putant, comprehensio est iuuantis & nocentis, quæ ab eo quod iuuari debet oritur, dicimus hanc fuisse causam propterquã uelut cæci in foueam lapsi sunt. putarunt enim ab eo quod indicat, simul & nocentia & iuuantia indicari, & propterea auxiliorum materiae, & non auxilia: quod quidem ualde alienum a ueritate & Gale. doctrina esse censemus, ut superius demonstraui-
sup. cap. 23.
mus: quandoquidem per indicationem ipsam non nisi iuuantia comprehendimus, insimul cum comprehensione nocentium, hoc est præter naturam affectuum, qui eadem iuuantia ac eis utilia dumtaxat indicant: & propterea non medicamentorum materias, quæ in quatuor generibus consistunt, ut in sequentibus patebit, sed easdem materias idoneas tanquam remedia & auxilia, exigunt. Indicatur itaque aer tanquam remedium, auxilium ac iuuans, ab his qui eadem exigunt: indicat uerò ipse ut materia seu causa sine qua non: qua ratione ut tertius scopus curationem morborum indicans, a contrarietate ipsa diuisa proficiscitur, ut sæpe diximus: propterea diuersa ratione indicatur & indicat. & proinde quod concludere incommodum quærunt, non sequitur: quod uidelicet idem esset morbus & remedium, sanitas & uictus, & idem quod iuuat, cum eo quod iuuatur. indicatur. nam ut auxilium & iuuans. nam id auxilium appellamus, indicat uerò ut materia: conuenimus propterea cum eisdem, quod quemadmodum nullum aliud remedium quatenus remedium est, indicat, aut coindicat, uel contraindicat: aut correpugnat, ut ipsi dicunt, sic nec aer tanquam remedium ac auxilium aliquid horum efficere potest; sed bene ratione qua aer nos ambiens ac materia, & causa sine qua non. Insuper aiunt, nec illud quidem aliquid facit quod scribit Gale. ideo ab aere indicationem capi,

capi, quòd sine eo morbi tolli, & sanitas retineri nequeat: quòd in aliis remedijs non contingit, quæ in promptu sunt, quorum usum euitare unicuique licet. neque enim omnes morbi egent aere ut remedio, quales sunt qui partes affligunt instrumentarias, quibus nihil aer confert. quibus uerbis sole clarius ostendunt quàm gratis studeant Gal. contradicere. fatetur nanque Gale. propterea propriam quandam indicationem ab aere sumendam esse pro morborum curatione, cum id sit ambiens nos aer, sine quo nec tolli morbus, nec teneri sanitas potest. etenim reliquorum praesidiorum materiae omnium electio in nostra potestate existit; eius uerò quam ambiens praestat, in nostra manu non est: & propterea reliquas materias tum deligere, tum fugere licet; quam autem ambiens praestat, fugere non licet. separat enim aeris materiam a materia aliorum remediorum, & non ipsum tanquam remedium a reliquis remedijs, ut isti arbitrantur. ipsum nanque ambientem nos aerem tanquam materiam uitare non licet. nam nolentibus etiam nobis, per transpirationem saltem, qualiscunque fuerit, ipsum attrahimus, at materias aliorum praesidiorum, in nostra potestate est, tum deligere, tum fugere: peruertunt ergo uerborum Gal. sententiam, cum materias auxiliorum seu remediorum ad auxilia seu remedia transferant: sed magis eos mirari contingit, cum inquirunt quòd non omnes morbi egent aere ut remedio, quales sunt qui instrumentarias affligunt partes, quibus nihil aer confert: cum nendum similarium partium & instrumentariarum morbi proprii, aere ut auxilio pro eorum curatione indigeant; uerum etiam & qui communes utrisque existunt: utpote in soluta continuitate. in similarium partium proprijs, nemo dubitat, in instrumentarijs, quis negabit? in inflammatione seu erysipelate aerem ut remedium conferre,

qui

qui neque nimium calidus aut frigidus existat, sed egelidus aut mediocriter frigidus. quis in scirro & cedemate frigidum aerem non uitabit ac calidum non eligat? Atque simili ratione in aliorum quibuslibet qui in numero, positione, aut figura sunt morbi pro eorum curatione contrarium aut morbo, aut causae, aut utrisque praeparare non studeat? Ulcera quoque ac reliquas continui solutiones carni euenientes ossibus, tendonibus, neruis ac ligamentis, absque aere tanquam remedio quis curare tentabit? quod adeo manifestum est in Hippocr. Gale. ac aliorum artis medicae bonorum auctorum doctrina, ut alia probatione, uel auctoritate non egeat. est igitur aer nos ambiens tanquam causa sine qua non, perpetuo attendendus pro omnium morborum curatione uelut tertius scopus indicans curationem a contrarietate ipsa diuisa proficiscens, quemadmodum supra demonstrauimus. nam ubi cum alijs medendi indicationibus consonat inter sanitatis causas annumeratur; ubi discors sit inter morbificas semper in omni morbo: licet ut remedium indicetur, & non indicet unquam. Adhuc arguunt ut aere sic cibo & potu, somno & uigilia, sanitas conseruatur, & morbi propulsantur: nec minus sanè difficile est illorum noxas quàm quæ ab aere excitantur, euitare, cum ea mala, quæ ab illis nascuntur, nulla re saepius mitigari queant; aeris autem iniuriae, uel loci mutatione, uel alia ratione promptè corriguntur. Sed cum parum efficax sit hæc ipsorum ratio, facillè utique deleri poterit. admittimus enim nendum aere dumtaxat nos ambiente, sed cibo & potu, somno & uigilia, motu & quiete, ac reliquis huiusmodi, & sanitatem conseruari & morbos propulsari tanquam necessariorum corpus nostrum alterantibus. Verum non pariratione. nam absque aere neque sanitas ullaseruari, nec morbus quispiam propulsari unquam potest, ut saepius diximus

ximus

ximus : at sine cibo aut potu, somno aut uigilia, motu aut quiete, inanitione aut repletione, & sanitas quædam seruari aliquo tempore, & morbi nonnulli profligari possunt. non enim continuo & semper eis utimur, ut aere. nam non semper comedimus, aut semper bibimus, dormimus, aut uigilamus, mouemur, aut quiescimus, siue sani, siue ægri simus : quemadmodum ambientem aerem perpetuò ac continuè respiratione, aut saltem transpiratione attrahimus. Quamobrem Gale. ab aere tanquam causa sine qua non, & non a reliquis, indicationem præcepit esse sumendam: cum uerò dicunt quòd non minus difficile est illorum noxas, quàm quæ ab aere excitantur, curare, ob eam quam ipsi reddunt, causam; asserimus in hoc bifariam eos hallucinatos esse. primo quòd non propterea Gal. aerem indicare, & non alia modo dicta fateatur, quòd sit difficilius eius noxas, quàm illorum uitare, sed quoniam materia quam aer præstat, in nostra manu non sit. coguntur nanque ægrotantes, uelint nolint uel præsentem aere uti : at reliquorum præsidiorum materia in nostra utique potestate existit; ita ut eligere & uitare ualeamus & cibos & potus aliquos: similiter somnum & uigiliam ac reliqua pro nostro arbitrio, & prout conducere aut lædere uideantur. Adhæc quis negabit difficilius uita ri posse, quæ ab aere excitantur, noxas, quàm quæ ab illis, si illas omnino uitare est impossibile, has uerò facile? aerem nanque non attrahere qualiscunque fuerit impossibile est. ergo ubi similis morbo fuerit, non poterit non lædere: reliquorum uerò noxas, ut diximus, facile euitare ualemus. lædentem cibum aut potum haudquaquam ergo tribuentes: sic somnum aut uigiliam ubi nocumentum inferant, ac reliqua omnia prohibentes; licet quæ a quibusdam istorum nocumenta proueniunt, quandoque ægrius corrigantur quàm quæ ab aere modicè

cè lædente: ut uigiliæ in phrenitide, somnus in soporosis ac læthargicis affectionibus, & noxæ quæ a uenenatis cibis aut potionibus, producuntur. Subdunt deinceps: Et ac multo minus illud uideo esse necessarium quod ille statuit: ut scilicet, præsentem coeli conditione semper utamur: quandoquidem per sanitatem & leuiores morbos facile in alium aerem migrare unicuique liceat: in grauioribus autem malis in quibus non licet id facere, non datur etiam prædictorum uitia fugere. requirimus etenim ad morbos fugandos somnum, uigiliam, quæ aliquando nulla arte conciliare aut arcere conceditur. hæc ipsi: quæ cum reuerentia admodum puerilia esse uidentur. Nam licet per sanitatem & leuiores morbos facile in alium aerem migrare unicuique liceat, num uerebitur quispiam toto eo tempore quo in alium migrabit aerem æger, quòd ab eo in quo ægrotauerit semper non alteretur? cum necessario ipsum attrahere cogatur? Quamobrem Gal. falsus est quòd necessario oporteat præsentem coeli statu uti: nam quomodo contrarium fiet, si absque aeris attractione uiuere non possumus, qualiscunque is fuerit? Cogitur itaque æger eo coeli statu uti, in quo ægrotauit, uelit, nolit, etiam in leuioribus morbis usque quo in alium aerem migrauerit: non autem eodem cibo & potu ac reliquis: quæ licet necessario corpus alterent ut aer, non tamen ita continuo & semper. Et tanta nanque omnibus corporibus spiritus necessitas extat, (ut inquit Hipp. lib. de flatibus) ut si quidem omnibus aliis abstineat homo, neque cibum sumat, neque potum, possit tamen dies duos uel tres, & plures ducere. Si uerò spiritus in corpus uigilæ intercipientur in breui parte unius diei intereat. Et subdit: Et amplius autem ab omnibus operibus aliquando homines quiescunt immunes, uerum ab hoc opere, nulla omnibus mortalibus animantibus requies contin-

git ut cessent spiritum adducere, & rursus exhalare. β hæc ille. In grauioribus autem malis in quibus non datur aerem mutare, non æquè (ut prius diximus) licebit etiam aeris ac prædictorum uitia fugere, cum aeris noxas haudquaquam uitare ualeamus. etenim continuè ab eodem ac maximè corpora alterantur: reliquorum uerò noxas, aliquo saltem tempore uitare possumus, ut paulo ante demonstrauimus: Quamuis cõtingat quandoq; somnũ aut uigiliã, nulla arte conciliari aut arceri posse. non enim quòd difficilius aeris noxæ corrigantur quàm reliquorum iam dictorum aerem indicare & non illa decretum reliquit Gal. Sed propterea quòd reliquas materias tum deligere, tum fugere licet; quam autem ambiens præstat, fugere non licet, ut sexcenties retulimus. Quo etiam errore ducti alia ratione tentant eandem de aere Gal. sententiam peruertere ac impugnare. Aiunt etenim $\&$ Quin & aquæ incommoda difficilius quàm aeris intemperies emendantur: nimirum cum tota una regio eadem aut parum differente aqua (quoniam & eadẽ terra) sæpe utatur, aere autem diuerso, si quidem in eadẽ domo eum uariari uidemus, quando pro diuerso locorũ eiusdem domus situ, diuersam naturam & qualitatem affumat: eas præsertim, quas in morbis tollendis eo loco Gal. quærit nempe caliditatem, frigiditatem, humiditatem & siccitatem. β Quam rationem iterum eadem ratione tollimus. neque enim Gal. fassus est propterea aerem indicare & non reliqua commemorata, quoniã eius noxæ difficilius corriguntur. Sed propterea quòd ab eodem continuo opus est corpora nostra alterari: siue ægri, siue sani simus: neque id, ne momento quidem uitare possumus: id quòd ab eisdem haudquaquam contingit. At concedatur id uoluisse Gale. nullius ualoris, nec ad propositum esse uidetur hæc eorum ratio. Nam non propterea

propterea difficilius aeris noxas corrigi fatemur quia pluribus uel paucioribus sunt communes; quemadmodum isti de aqua probare nituntur. Verum propterea quia respectu unius & eiusdem ægroti difficilius easdem emendari contingat, tanquam magis continuas atque perpetuas, ut pote cum nullo non tempore eadem ab aere ambiente non inferantur ac augeantur: id quòd de aquæ incommodis (eadem etiam uitiosa existente) haudquaquam asserere audendum est. possumus nanque quodã saltem tempore ægros arcere ut eadem nõ utantur aqua. Quapropter si Gal. etiam asseruisset difficilius corrigi noxas quæ ab aere fiunt, quàm quæ a reliquis, & propterea eundem dumtaxat indicare, non propterea hæc eorum ratio quicquam concluderet aduersus eundem, etiam si totum id quòd in hac ratione fatentur eis concedatur. Inquiunt postremò. $\&$ Quòd si illud concedamus difficilius aeris noxas uitari quàm aliarum rerum quæ sanis ægris quæ corporibus adhibentur, non tamen propterea huiusmodi difficultas indicandi causa esse debet: alioqui inter alia indicarent quæ difficilius corrigi possunt. β Sed hæc ratio aliud concludit quàm probare proponit. nam concessio quòd aeris noxæ difficilius uitentur quàm aliarum rerum: & ob id curationem indicet, non propterea sequitur quòd inter alia indicarent, quæ ægrius corrigi possunt, sed ea quorum noxæ difficilius uitantur. aliud etenim est noxas alicuius, difficilius uitari, & aliud easdem noxas illatas iam, difficilius corrigi. possunt etenim noxæ quædam ægrius uitari, & tamen facilius quandoque corrigi. Quamobrem indicandi causa esse debet ipsius aeris, difficultas hæc uitandi eius noxas magis quàm aliarum rerum: & nullum propterea sequitur ex hoc incommodum: & non ob id quòd ægrius eius noxæ corrigi ualeant. nam hoc falsum esse fatemur, nec unquam

Gale. illud somniauit: neque etiam unquam asseruit quod propterea aer indicet, quia eius noxæ difficilius uitari queunt, sed tanquam causa sine qua non, materiam præstans, quam uitare omnino non liceat qualiscunq; fuerit: quod reliquis materijs præsidiorum omnium haudquaquam conuenit. etenim earum electio in nostra potestate existit; ut ipse testis est, nono de meth. med. Reponi itaque debet inter indicantia aer non sine forti ratione: atque connumerari inter præcipuos scopos qui curationem indicant, a contrarietate ipsa diuisa pullulantes, quemadmodum a Gal. nono & 11. meth. med. decretum est: quicquid alij aduersus eum sophisticis, admodum probabilibus, & parum efficacibus rationibus probare nituntur: consentiente ipsa rei natura seu substantia, ac principijs ab eodem Gale. de indicationibus positus: nobis illud sole clarius demonstrantibus.

Soluuntur rationes eorum, qui naturalem corporis temperiem pro morborum curatione nihil indicare contendunt. Cap. 30.

NON solum naturalem corporis temperiem quam inter primos & præcipuos scopos curationis morborum simul cum Gale. connumerauimus, uerum etiam singula alia quæ secundum naturam sunt, quippiam pro eorundem morborum curatione indicare, euertere tentant, quod penitus uniuersa, ac mira, artificiosaque hæc medendi methodus a Gale. conscripta, ipsaque ars medica tota, ruat, quin immo audet de tanto uiro asserere quod in hoc ipse sui sæpe obliuiscatur, & raro de eadē re diuersis in locis idem tractat, nec posita principia tæatur. Nos uerò ordinem quendam seruantes, eorum singulas rationes diluere conabimur,

ut

ut & Gale. ueritas pateat, & quam scripsit medendi methodum, & hanc nostram quam de febribus condimus a calumnijs liberemus, exordientes primo ab his quæ in medium afferunt de naturali corporis temperie, quarum prima hæc est. Cum Gale. libro 1. meth. med. & passim alibi scribat unum semper unum indicare, quoniam una quæque res unicam habet naturam: pro cuius confirmatione addimus nos illud Gale. scriptum etiam reliquisse nono meth. med. aiunt ipsi quod oportebat huius principij eum memorem esse, nec unum ad plura, diuersique generis indicanda assumere, aut alioqui huiusmodi methodum non aggredi, quæ (ut inquit) huiusmodi principio neglecto, constare nequit. nam omnia quæ secundum naturam sunt, nobis familiaria & amica existunt: & propterea sui conseruationem, & tutelam perpetuò indicant, curationem autem aut remedia, uel illarum quantitatem, qualitatem, uel locum, uel modum, aut quempiam alium scopum, quem in illis obseruare oportet, nequaquam: si modo idem sui ablationem & conseruationem simul exoptulare nequit. nam quod secundum naturam est nunquam non desiderat sui conseruationem. at quomodo curationem quæ morbis debetur indicabit unquam? quomodo illa eadem quæ nobis sunt familiaria indicabunt remedia? si conseruationem indicant, quæ uictu peragitur? remedijs autem mutatio prioris status in alium contingit. Hæc ratio licet communis sit omnibus secundum naturam existētibus, eam tñ primo soluendam duximus, quoniam naturalem temperiem inter omnia quæ secundum naturam existunt primo morborum curationem indicare, simul cum Gale. conclusimus; poterit autem cōmunis esse hæc responsio singulis alijs quæ secundum naturam sunt: quare dicimus uerum esse quod quicquid pro natura sua indicat, id semper unum indica-

L 3 bit

locis præcit.

bit ceu quòd vnà habet naturam, unamque semper dari ex re quaque indicatione: at si præter naturam sit quod indicet, contrarium semper indicare: sin secundum naturam se habeat, non contrarium, sed simile: ut liquet nono & undecimo meth. med. Et cum aiunt Gal. unum ad plura diuersique generis indicanda assumere, hoc falsum esse fatemur. nam quicquid indicant ea quæ secundum naturam sunt, non propter aliud quam pro eorum conseruatione, & propterea simile, indicant: etiam si eadem morborum curationem quandoque indicent, quemadmodum est naturale temperamentum, quod & si unà cum ipso morbo contrarietatis mensuram definiat, itaque per eum in contrarijs inueniatur modus, ac debita mensura, illud tamen non alia ratione quam ut ipsummet per similia seruetur, indicabit: definit enim contrarietatis mensuram, quam morbus ipse exigit pro sui sublatione, pro eiusdemmet sui temperamenti conseruatione: quam si utique non definiret, ac per eam ipsum haudquaquam seruaretur, proculdubio morbus ipse per eadem contraria curationem non susciperet, cum sanatio nil aliud sit quam præsentis in corpore uitiosi affectus in naturalem habitum seu naturale temperamentum mutatio, ut sæpius diximus: definitur itaque contrarietatis mensura quam morbus exigit pro sui sublatione in simul ab eodem morbo, & naturali corporis temperie Gale. auctore citatis locis: uerum a morbo pro sui sublatione, a naturali corporis temperamento pro sui conseruatione. primo etenim sublato, & reliquo conseruato, & morbi curantur, & sanatio fit. Potest itaque temperamentum una eademque indicatione, sui tutelam, ac morborum curationem indicare, modo quo diximus, nec quicquam referre putamus si dixeris indicare sui tutelam, & eadem ratione morbi curationem contrario modo indicare: nec propterea

propterea conseruationem simul atque sui sublationem indicabit, ut isti concludere quærunt, sed perpetuò sui conseruationem & morborum ablationem: Cum uerò aiunt quomodo illa eadem quæ nobis sunt familiaria indicabunt remedia, si conseruationem indicant quæ uictu peragitur; remedijs autem mutatio prioris status in aliud contingit? non possum non mirari cur in hæc prorumpat uerba. nam etsi conseruationem indicent quæ nobis familiaria sunt, ac secundum naturam, illa nedum uictu peragitur, si per uictum cibum & potum subintelligunt, sed alijs quibusdam nonnullis; ut liquet primo & quinto de sanitate tu. & lib. num. tuenda sanitas ad Thrasyb. at si per uictum reliqua subintelligere uolunt, quæ quandoque Gale. subintelligit, cur effutiunt remedijs mutationem fieri prioris status in alium? cum remedia appellentur seu auxilia quando profunt, ac proficiunt? quinimmò. omnis materia quæ quomodolibet corpus alterat, quo tempore iuuat auxilium dicitur, eodem Gal. auctore 11. meth. med. qua de re & cibus & potus, somnus & uigilia, motus & quies, inanitio & repletio ac horum reliqua, ubi iuuabunt remedia, præsidia seu auxilia nominare licebit, tam si priorem corporis statum in alium mutant, quam si eundem conseruent: & eodem 11. meth. med. dicebat quòd ars ordinandi uictus ex his maximè remedijs constituitur cibo, potionem, perfusione, cataplasmatibus & clysteribus: non igitur remedijs mutatio dumtaxat fit prioris status in alium, sed eisdem quoque prior status conseruatur, si similia adhibeantur. qua ratione proprium temperamentum licet morborum curationem (ut diximus) tanquam præcipuus scopus indicet conferatque; ad auxiliorum inuentionem quibus morbi ipsi auferantur, eisdem ipsum seruari poterit, & non alia ratione eadem indicabit, quam ut præsens uitiosus affectus auferatur,

1. c. ult. & 5
cap. x. & ad
Thrasib. c. 40.
& 2. de nat.
hum. 2.

cap. 1.

cap. 15.

c. 1. q. 3.

ipsum uerò in priori statu conseruetur. At quomodo quæso (rursus instant) temperies curationem indicabit si uires nullam indicationem curatoriam, ut Gale. nono meth. med. scribit, præbere possunt? Sunt etenim pariter secundum naturam tum uires, tum ipsa naturalis temperies, ut non magis hæc quàm illæ curationem indicare queant. Huic responsum uolumus quòd licet pariter secundum naturam sint uires, & naturalis temperies, hæc de re naturalem temperiem, & non uires per se curationem indicare asserimus; quoniam tunc morbos cum Gal. curari dicimus, cum ipsi præter naturam affectus, in naturalem habitum, seu naturale temperamentum, fuerint mutati, ita ut ne morbi reliquum quippiam relinquatur, neque contrarium genus morbi per præsidia fuerit inductum: qua ratione opus est ut curandi corporis haud quaquam temperamentum fuerit ignotum: ut quantum a se inuicem distent morbus & naturale temperamentum compertum habeas, & propterea ipsum simul cum morbo contrarietatis mensuram definit, & præcipuus curationis scopus existit: uires autem, ut in sequentibus fusius patebit, ex numero curatiuorum scoporum per se non existunt: neque remedium aliquod indicant: quoniam neque ut ualeamus, neque ut a morbis liberemur ab eis quicquã primum desumimus, ut ipse Gal. asserit eodem nono de meth. med. sed ut uiuamus dumtaxat. nam ne per contraria adhibita reliquum morbi quippiam relinquatur, aut contrarium morbi genus per eadem inducatur, aut omnino ut a morbis liberemur, haudquaquam uires indicabunt. uerum ne alterutrum per contraria fieri contingat, sed morbi ipsi auferantur, & prior sanitas restituatur a proprio naturali temperamento indicatio necessariò sumenda erit, quò quantum morbus ab illius symmetria discesserit intelligens, mensuram præsidio

dio imponat. hac itaque ratione naturalis temperies & non uires, licet ambo secundum naturam sint, curationem indicare ualet. Ad hæc a morbis liberatos ægros esse asserimus, ubi pristinam corporis temperiem recuperauerint, ut liquet nono meth. med. non tamen easdem uires quas habebant eo tempore quo laborare coeperunt, nec equè robustas, ut uidere licet in conualescentibus, neque etiam in omnibus morbis æquè uires seruandæ sunt, sed in quibusdam ut in acutis, parum debilitatas cõseruare oportet: ut liquet com. aph. 4. primi lib. etenim in hisce morbis si eas robustas seruare studeremus, ac tales quales accepimus, semper adderemus ad morbum: ubi ergo in morbis quærimus uires seruare, id non intendimus ut à morbis liberemur, sed ut uiuamus: seruare tamen eadem naturalem temperiem semper oportet: nõ ut uiuamus, nam absque ea uiuere possemus, sed ut ab eisdem morbis uindicemur, a quibus haudquaquam liberatos esse fatemur ægros, nisi ad pristinum redeant temperamentum; ut Gale. fatetur, & rei ueritas est. a naturali igitur temperie, & non a viribus indicationem pro morborum curatione sumendam esse, eamque & nõ uires præcipuum esse curationis scopum propterea firmiter cum Gale. tenemus. cum uerò probare nituntur morborum causas externas inter indicantia ex Gal. tractatione statuendas esse, alia ratione tentant quòd temperamentum curatione non indicet, persuadere. Inquiunt enim, si quæ abierunt & amplius non adsunt, nec vlla re opus habent, indicare nequeunt, cur a Gale. nono meth. med. scriptum est, corporis temperamentum quòd fuit antequàm homo laboraret curationem indicare, cū a nullo eorum quæ amplius non permanent, neque aliqua re egent indicatio sumi debeat, eodem auctore 4. meth. med. qua de re aut temperamentum, consuetudinem.

cap. 14.

E. 110

E. 111

cap. 3.

nem.

Cap. 13.

nem, & uiuendi conditionem haudquaquam curationem indicare fateri debemus, aut si ea admittimus, conuincimur pariter externas morborum causas recipere. Ad nos quantum ad externas morborum causas, consuetudinem, uiuendi conditionem ac reliqua (quæ ibidem meminere) spectat, suis locis in sequentibus quid cum Galeno sentiendum sit, demonstrabimus, ne simul omnia ut isti conantur facere, confundamus. Nunc uerò ad ea quæ de corporis temperamento aiunt duntaxat respondebimus: Afferentes primo eos abuti Galeni sententia suisque uerbis: ait enim Gal. eam corporis temperiem curationem indicare, quæ illo tempore fuit quo ægrotare cœpit, & non quæ fuit antequàm homo laboraret, ut isti aiunt. Satis enim interest dicere, quæ illo tempore fuit quo ægrotare cœpit, & quæ fuit antequàm homo laboraret: uolens innuere quòd ab illo corporis temperamento sumenda est indicatio, quod eo ad erat tempore quo primum æger ægrotare cœperit, reliqua excludens temperamenta quæ poterant multo antequàm tempore fuisse, & deinde aliqua ratione mutata, intelligensque per hæc uerba præsens & non præteritum temperamentum; id uerò in 1. lib. eiusdem, clarius manifestauit: cum dixit: ¶ præstari uerò (ut prædictum est) modi auxiliorum indicationem ex eo temperamento, quod iam præsens sit, ita nimirum sicut ex ætate; non quam æger prius habuerit, sed quam nunc habeat. ¶ non ergo ex eo temperamento quod prius fuit antequàm homo laboraret (ut isti Gal. tribuunt) sed ex eo quod iam præsens est, quo tempore ægrotare cœpit, sumenda indicatio erit pro morborum curatione. id enim intelligere uoluit 9. & 11. meth. med. quam igitur habebunt inter sese similitudinis rationem externa morborum causa & corporis temperamentum? si eadem postquàm fecit & præ-

ter

ter naturam affectum excitauit iam abiit, & in corpore amplius non permaneat? qua ratione, neque ulla re opus habet cum amplius non adsit: corporis uero temperamentum quod iam præsens est, illo tempore quo ægrotare cœpit æger, adhuc eo ægrotante adest, nec omnino abiit, sed adhuc in corpore permanet, licet quodammodo immutatum seu alteratum ab ipso morbo seu febre, de qua uerba facimus. est etenim febris conuersio quædam naturæ caliditatis ad igneam, & non conuersum esse: quemadmodum etiam & reliqui morbi corporis naturale temperamentum immutant atque alterant, non autem omnino corrumpunt atque destruunt ubi curationem admittant: & propterea aliqua re indiget profui conseruatione simul ac morbi sublacione, ut ad idem temperamentum æger redeat: aliàs neque eosdem morbos sublatos esse, ac ab eisdem ægros uindicatos esse fatebimur; quia igitur morbo seu febre genita, adhuc in corpore restat temperamentum natura seu naturalis habitus, causa uerò morborum externa, nequaquam, propterea temperamentum ipsum curationem indicare admittimus, ac ab eodem curatorium indicationem sumi asserimus, eamque præcipuam cum Galen. externas autem morborum causas haudquaquam indicare posse dicimus; nec ab eisdem indicationem aliquam pro curatione sumendam esse, fatemur.

Proponitur:

Proponitur primorum trium scoporum indicantium diuisio: soluiturq; Gal. contradictio de indicatione, quæ a morbo sumitur. Cap. 31.

Vre itaque cum Gal. ad tria capita primos ac præcipuos omnes curationis morborum scopos, contrarietate ipsa diuisa redigimus. etenim illa tria prima sunt quæ curationem indicant: neque esse posse plura genera, quæ ad medendum spectent

quàm tria: nempe ambientem nos aerem cum geminis corporis affectionibus, siue constitutionibus, altera naturali, altera quæ præter naturam sit, quæ sanè morbus est, ex ipsa rei substantia docti non ab re cum eodem Gale. conclusimus: quicquid alij noua dogmata introducentes sentiant, quorum ratiunculæ quanti momenti sint, & ex his quæ diximus, ac in sequentibus dicemus cuilibet patere poterit. At quoniam non solum pro morborum curatione ipsarumq; febrium, eisdem scopis ac indicationibus ab eisdem ortis uti conuenit, sed aliis quibusdam magis particularibus, qui etiam methodo quadam diuisua ex prædictis originem ducunt. nam qui & omnia quæ sunt secundum naturam, & quæ præter naturam, hoc diuisiōis artificio complectitur, ab omnibusq; sufficientes sumit indicationes, hic solum quantum humanis permittitur uiribus medendo nō errabit, ut primo artis cur. ad Glau. scriptum est. Eapropter ut uniuersum scopi, tum indicationes, curatorij nobis patefiant, eosdem tres primos, ac præcipuos in partes diducere institui, donec ad insectiles ueniamus. etenim cum unum sit eorum utrunque, aer uidelicet & corporis temperies, ex pluribus tamen tale efficitur: ob id cum corporis temperiem tum

am-

ambientem aerem in suas causas diducere oportet, affectum uerò præter naturam, non in causas sed differentias eiusdem Gale. auctoritate citato lib. 9. metho. med. atqui nos affectum ipsum præter naturam, quem curare intendimus, qui febris est, in particulares differentias iam superius diduximus usque ad insectiles peruenientes. reliquum igitur est ut geminos alios scopos, nempe ambientem nos aerem, & corporis naturalem temperiem pro diuersis causis eosdem alterantibus, ac mutantibus, in partes diducamus, secemusq; donec ad eos particulares scopos, particularesque indicationes perueniamus, qui amplius sectionem nō admittunt: prius tamen q̄ eorundem scoporum sectione, reliquos omnes particulares scopos inuestigemus, ac ab eisdem quæ particulares curationis morborum indicationes sumantur cum Gale. doceamus, necessarium fore duxi eam quæ in eiusdem Gal. dictis pugnantiam esse uidetur de indicatione, quæ a morbis seu præter naturam affectibus sumitur conciliare, quæ hucusque nonnullos non parum fatigauit. Inquit enim lib. 3. meth. med. in principio omnibus in confessio esse primas indicationes ex affectibus esse sumendas, inritumq; inueniendorum remediorum ex ipsorum morborum natura sumi: lib. uerò de opt. secta ad Thrasib. non morbos, sed causas medelam indicare aduersus methodicos concludit: atque non morbos, sed morborum causas quod conducit, nobis aperire. etenim conducibile nō a morbis sed a causis indicari fatetur: sed omiffis aliorum opinionibus dicam quid sentiam: atque fateor ubique locorum Gale. eadem sentire. nam 3. metho. med. licet primas indicationes ex affectibus esse sumendas innuerit, dicebat insuper indicationem hanc quæ a morbis sumitur nullam prorsus esse ipsius medicæ artis adhuc portionem, aut sanè nec magnam, nec propriam, ut quæ etiam

plebi

Cap. 14.

cap. 1.

ca. 24. et 25

Cap. 1.

plebi sit communis, nil aliud indicans quàm eorum ablationem aduersus methodicos, qui hanc indicationem dicebant, uel totam curationem indicare, uel magnam partem: ipse uerò principium tantum esse, ac ueluti excitementum quoddam, unde medendi ratio promouet, affirmauit: illud quoque demonstrare proposuerat citato lib. de optima secta ad Thrasy. aduersus eosdem methodicos: qui negabant non modò symptomata curationem indicare, uerumetiam & morborum causas, internas maximè. nam eas potius quàm externas latere, atque ineuidentes esse asseriebant: morbos uerò ac communitates, ut pote laxum, & astrictum, cum euidentes sint, utilia atque conducibilia indicare fatebātur. non etenim ab effectis, ut puta symptomatis, sed ab efficientibus, quemadmodum & ipsi profitentur, indicationes accipiendæ sunt: affectus uerò causarum loco methodici habēt, eo quòd symptomatum sunt effectiui, sed non qua causæ sunt inquirunt, sed qua communitates, quas Græci κοινότητες uocant, uim habent indicandi, nihilq; uetare idem & pro causa, & pro communitate, & pro alio quopiam accipi: ipsos uerò affectus indicare inquirunt, non quatenus effectus, aut aliorum effectiui, sed quatenus communitates sunt: cum uerò Gal. nonnullis rationibus aduersus eos probasset, quòd iuxta eorum decreta symptomata conducibilia sint in curatione, post nonnullas rationes quas in medium attulerat, iterum probat aduersus eos ipsos affectus, hoc est laxum & astrictum neque conferens indicare iisdem rationibus, quibus ipsi methodici inutilia esse symptomata probare nitebantur: quas non paucas cum in medium attulisset, tamen illud aduersus eos probare uoluit, quòd non quid agendum sit, sed suam ipsorum sublationem, destructionemq; indicant: quòd quidem nec uulgus, nec brutæ animantes ignorant, morbos scilicet sublationem,

fani-

sanitatem uerò conseruationem indicare: atqui artifices, inquit ipse, huiusmodi indicatione non egent, sed illa scire exoptant per quæ languores pelluntur & sanitas conseruatur: propterea illis opus habent quæ particulatim remedia indicant: quibus accersitur sanitas, ac retinetur. per id enim artifices uulgo præcellunt quòd ea percipiunt, quibus particulatim remedia patefiunt: quandoquidem si morbi sua ipsorum remedia edocerent, laborantes ipsi per quæ ad sanitatem redirent, intelligerent: at istud ignorant: quid uerò morbus indicet certum habent, sublationem scilicet: quare pellendi morbi causa medicos acciri iubent. Hac ratione concludit aduersus methodicos Gale. affectus ipsos prima eorum indicatione non quid agendum sit, hoc est conducibile & utile indicare, sed suam ipsorum sublationem seu destructionem: id quòd quidem commune existit nedum uulgo, uerumetiam & brutis: quòd sanè aduersus eosdem methodicos in principio citati libri tertii de meth. med. concluderat. Addit & secundam rationem inquires: quin & ex adhibitis auxiliis non morbos sed causas medelam indicare agnoscendi facultas dabitur. auxilia nanque non effectis, sed facientibus auersantur: comprobatur illud Gal. euacuationis exemplo: quæ multitudini contraria est, morbi uerò nulli ut phlegmone, aut febris: atqui multitudine inquit, per euacuationem subtracta, simul & genitus per eam morbus tollitur: sed non propterea quòd simul cum efficiente causa morbus recedit, auxilium morbo auersari dicendum est. insuper per alia quoq; remedia causis semper resistere inuenies, morbo uerò minimè: ita ut uelit per hanc rationem aduersus methodicos concludere quòd non ex ipsis morbis (ut puta laxo & astricto) tanquam communibus existentibus, conducibilium indicatio præstatur, ut ipsi asseriebant, sed eorum causis, cum eisdem sublatis, iisdem mor-

bi

bi destruantur, & eadem remedia atque auxilia tanquam contraria causis, & non morbis adhibeantur: ad quarum sublationem ipsi quoque morbi auferantur: & propterea causas & non morbos contraria & utilia demonstrare. & confirmans illud iterum subdebat. ¶ Amplius ex hoc quispian didicerit si neque astrictio neque fluxus auxilium aliquod, sed potius affectum quendam indicent (& astrictioni contrarius fluxus est) non inanitionem, sed fluxum indicabit astrictio, & fluxus astrictione. ¶ Quod igitur admittimus, non idem morbo indicatur: at lædentes causæ sibi contraria demonstrant, quodque ab ipsis indicatur admittimus: quocirca non morbi, sed causæ quod conducit aperiunt: itaque non prorsus incommoda esse symptomata, neque a morbis conducibile, sed a causis indicari satis ample dilucideque ostensum est. hoc postremo concludit Gal. aduersus methodicos: Ex quibus omnibus haud ægrè quicuis percipere poterit Gal. citato lib. de opti. secta uoluisse aduersus methodicos nedum iis rationibus quas in medium attulimus, sed alijs plerisque ab eodem prius explicatis, demonstrare morborum symptomata non prorsus incommoda esse, quemadmodum ipsi fatebantur in curatione, neque a morbis modo quo ipsi intelligebant, quatenus uidelicet communitates sunt, conducibilia pro eorum sublatione, sed ab eorum causis indicari: id quod ipsi haudquaquam admittebant: quapropter nulla adest pugnantia cum his quæ dixit in principio 3. metho. med. neque enim negauit citato lib. ad Thrasyb. nec alibi unquam negabit primam indicationem ab ipsis morbis seu affectibus esse sumendam. Verum cum hæc communissima sit adeo quod etiam plebi pateat, & brutis; nam non nisi eorundem sublationem indicat, id uero quod conduit pro eorum sublatione, haudquaquam propterea uolebat Gal. hanc indicationem non esse ipsius artis medicæ

adhuc

adhuc portionem, aut sanè nec magnam nec propriam, neque ab eadem tanquam uniuersalissima existente quicquam utile indicari, quemadmodum asseriebant methodici, qui ipsa communia, indicare utilia affirmabant, utpote laxum, & strictum, ut sæpius diximus: ipse uero communium notitiam ad ea percipienda quæ particulatim indicare ualent conducere affirmauit, & ob id ab eadem communissima indicatione tanquam prima exordium esse ueluti initio quodam pro inueniendis his quæ particulatim remedia indicant decretum reliquit 3. method. med. & citato lib. de optima secta communitates nihil utile demonstrare, sed ex ipsis comunibus ea quæ indicare ualent comprehendere affirmauit, non negans illam primam indicationem perpetuò ex morbis etiam sumendam esse. Verum ex ipsis tanquam comunibus existentibus nihil utile indicari fatetur, quemadmodum methodici sentiebant: quinimmo eo modo intellectis ipsis affectibus aut morbis, nequaquam ab ipsis, sed eorum causis conducibile indicari posse demonstrauit, cum lædentes causæ sibi contraria demonstrant ac quod conducit aperiunt, & non morbi ipsi uidelicet laxum & strictum: quamuis simul cum ipsis iidem morbi recedant. si uero quispiam uelit uniuersaliter Galenum de omnibus morbis, qui efficientes causas habent, fecisse sermonem lib. de opt. secta, asserimus hoc quoque nequaquam eius doctrinæ repugnare, cum perpetuò uerum sit in singulis morbis efficientes causas habentibus, conducibilia, ac auxilia non ab ipsis quæ morbi sunt, sed ab eorum causis indicari. etenim morbi ratione qua morbi sunt, nihil particulatim utile, neque particularia remedia indicant, sed eorum sublationem dumtaxat: causæ uero quæ particulatim agenda sunt, & quæ sibi sunt contraria perpetuò demonstrant: ac quod conducit aperiunt.

locis citatis.

de opti. secta
lib. 1. cap. 11de opti. secta
lib. 1. cap. 11
de opti. secta
lib. 1. cap. 11

Aeris nos ambientis & corporis temperiei in particulares scopos indicantes diuisio. Cap. 32.

Ed tempus est, ad ea quæ de ambiente nos aere, ac corporis naturali temperie declarare proposuimus, redire: ac docere quomodo cum unum sit eorum utriusque, ex pluribus tamen tale efficiatur; qua ratione ab eisdem plures quoque

particulares scopi curationem indicantes oriuntur: aer siquidem nos ambiens tum ex præsentem coeli statu, tum anni tempore, tum etiam & regionis natura, in calido, humido, sicco & frigido mutationes suscipit, ut 9. & 11. meth. med. a Gale. scriptum est: qua de re ex illorum rursus unoquoque aliæ particulares indicationes oriuntur, & quamuis coeli statum Gal. citato lib. 9. meth. med. uocat ambientis nos aeris temperiem, sub qua & anni tempus, & regio comprehenditur, tamē cum nos dicimus ex coeli statu tanquam ex tertia causa aerem alterari in calido, frigido, humido, & sicco, præsentem, ac peculiarem coeli statum intelligere uolumus, secretum ab anni tempore, & regionis natura. est etenim particularis coeli status, idem quod particulare, ac præsens aeris temperamentum, ut primo de morbis uul. liquet, ac eius præsens constitutio, quemadmodum in austrinis seu aquilonijs constitutionibus contingit, quocumque anni tempore, ac quavis regione excitentur: pro diuerso itaque peculiari ac præsentem aeris temperamento seu statu, eidem mutationes accedunt, in iam dictis qualitatibus: similiter ex anni tempore diuerso, utpote hyeme, uere, æstate, uel autumno, nec non & uarijs regionibus: siquidem ex eisdem quoque eundem ambientem aerem uariari contingit in caliditate,

9. cap. 14. &
11. cap. 1.

com. 1. super
tex. 1. & in
prohemio.

caliditate, humiditate, frigiditate, & siccitate. alio nanque modo ei mutationes accedunt, ubi regio fuerit sulphurea: alio ubi paludosa, argillosa, petrosa, aut arenosa. tot itaque particulares scopi a quibus etiam particulares indicationes proficiscuntur, ab eodem ambiente nos aere ortum ducunt: ubi idem respectu diuersarum causarum a quibus mutationes suscipit, fuerit diuisus, omnes tamen morborum curationem indicant, medio ipso aere ambiente, & propterea rectius coindicare, quam morborum curationem indicare dicuntur, ac ab eisdem coindicaciones potius, quam morborum indicationes præstari fatendum erit. corporis uerò temperies quæ illo tempore fuit, ut diximus, quo ægrotare æger cœpit, quæque ad inuenienda remedia est utilis, ut ad unguem dignoscatur, planè difficile est: ut Gal. fatetur: tentandum tamen est, tum ex iis, quæ in libro de temperamētis sunt, scripta eam inuenire, ut ipse inquit citato lib. 9. meth. med. tum uerò ultra hæc quò magis scientifica notitia sit, ex ætate, tota antea uita, quæ nimirum in uitæ exercitio, & uictus ratione consistit: præterea in hac regione, & hoc anni tempore, & hoc coeli statu, conuersatione, similiter natura, ac consuetudine. etenim ex natura, ætate, consuetudine & ambiente nos aere, eadem corporis temperies ortum habet, ut citato lib. 9. meth. med. scriptum est: quapropter ex illorum rursus unoquoque aliæ particulares indicationes pro morborum curatione ortum ducunt, eaq; particulariter eandem curationem indicare fatebimur: corporis tamen temperie intercedente. illa nanque inuenta, administrandorum indicatio suppeditabitur: siquidem omnia hæc temperamenti interuentu indicationem præstant, ut patet eodem 9. meth. med. etenim si natura grauilis, & tangenti calidus, & biliosus, & propensus ad iram, & hirtus sit, calidus hic, siccusque natura est: non tamen

Cap. 15.

loc. pract.

cap. I.
 necesse est nunc quoque cum ægrotare incepit eundem planè habere affectum . fieri enim potest ut in desidia uixerit, idq; cum frigidis humidisq; potione & cibis . adhæc etiam cum balneis post cibos, & multo somno: præterea in regione humida, & frigida, & hyeme in qua frigidus & humidus exuperat cœli status . rursus fieri potest ut horum præcesserint contraria, idest calefacientia & exiccantia, idq; per singula dictorum iam generum: ergo si qua ad temperamentum noscendum deficiamus, id ex præeuntibus ipsis supplebimur: ob id non ab re Gale. 1. 1. meth. med. temperiem ipsam corporis, seu naturam bifariam diuidi afferebat, in originalem, & ascititiam: & deinceps subdebat: sæpe autem ascita temperies ad efficientes causas reductas illis indicationem concedit: ¶ ad hunc itaque modum ex ætate, uitæ instituto, & consuetudine indicationem remediorum suggeri diximus . Cum igitur ex his præfens corporis temperies ortum habeat, ex eisdem quoque tanquam ex causis ipsius temperiei nobis indicatio præstat, pro inueniendis, ac administrandis remediis: ex ætate quidem, nam aliam constituit corporis temperiem puerilis ætas, aliam & omnino diuersam senilis; aliam iuuenum, adolescentum, seu consistentium: similiter & propriæ naturæ diuersitas, corporis temperaturæ notitiam affert . nam quibus substantia constans stabilisq; adest, & propterea difficulter dissipatur ægreq; per halitum digeritur, id propter frigiditatem ac corporis siccitatem contingit, quemadmodum etiam & aliis, quæ terra constant, corporibus, auro inquam, argento, ferro, & aliis huiusmodi: quibus uerò laxa admodum ac mollis prompteq; dissipabilis substantia adest, calida, & humida temperatura existit: atque hæc naturæ ueluti diametro longoq; interuallo a se distant: reliquæ uerò omnes mediæ naturæ sunt; interim ad alteram dictarum, quandoq;

quandoque ad alteram magis accedentes: qua ratione diuersas quoque corporis temperaturas efficiunt, & demonstrant, si eas seorsum a temperamentis consideraueris. nã sæpius Gale. naturam cum temperamento confundit, ut sexcentis locis liquet: præsertim commento aph. 34. secundum & secundo tertii lib. & 4. & 6. metho. med. ex tota item uita antea acta, quæ ut diximus, in uitæ exercitio & uictus ratione consistit: præterea & cœli statu: qui in tempus anni, regionem, ac particularem aeris temperaturam diuiditur, corporis ostenditur temperatura . ex tempore nanque anni calido & calida regione ac peculiari aeris calida temperatura, calidum corporis proficiscitur temperamentum: quemadmodum iisdem frigidis existentibus, frigidum: & ita de reliquis. & quo rursus modo, ab ambiente nos aere corporis temperaturam ortum ducere dicimus, idem quoque dicendum erit de particulari exercitio, uictusq; ratione. Atqui si omnes temperamentorum notas in unum colligas, hæc longissimè absunt, ut parem ei quam consuetudo præstat fidem faciant, inquit Gal. citato lib. 9. meth. med. Et propterea maximam esse quæ a consuetudine sumitur indicationem, dicebat 1. 1. eiusdem quippe, uel temperamentum originale ipsam seruare, uel ascititium inducere potest: tantaq; profecto in omnibus quæ ad medicinam spectant, uim habet consuetudo, ut ea aduentitia natura a maximis medicis fuerit appellata, utpote quæ ascititiam, & acquisititiam in corporibus gignit naturam: quin immò & ipsa, natura est acquisititia, quemadmodum scripsit Gal. li. de his quæ in medicatrina fiunt, 2. de tempe. & primo de san. tu. ob id non sicuti alia quædam exiguam, leuemq; sed maximam, ac maxime principalem uim habere uidetur, ut quæ singulorum corporum naturam ostendat. nõ est igitur quod parum quiddam atque ad spectandum leue ad inuentio-

4. ca. 6. & 6. cap. 5.

loco cit. cap. 3.

com. 3. super textu. 20. I. de tēp. c. 4. & I. de sani. tu. cap. 5.

nem remediorum consuetudinem existimemus : ueluti nec ad sanitatem tuendam, adeò quòd non modo in conualescentium uictus ratione, sed etiam in morbis magna pars ad totius uictus, medicamentorumq; inuentionem ex consuetudine indicatio sumitur: ut 7. & 9. metho. med. Gal. scripsit. Verùm non modo de consuetudine, sed & de ætate contrarium omnino uideretur Gal. sentiisse. 5. de sanit. tuen. Dicebat enim : ¶ Verùm quoniam affectuum naturam per coniecturam accipimus, iccirco ætatem quoque consideramus, porrò eadem utilitas, & consuetudinis noscendæ est: præterea extrinsecus incidentium causarum quas *προκαταρκτικά* græcè uocant: quippe ad certiore affectuum notitiam, talia omnia nobis conducunt, remediorum tamen insinuatio ex his non præstatur: ¶ quæ quidem Gal. dicta hoc modo conciliabis: Quòd scilicet uerum est remediorum indicationem seu insinuationem, neque ex ætate, neque ex consuetudine præstari, quemadmodum neque ex causa procathartica, uerùm eadem ad certiore affectuum notitiam nobis conducere, utputa naturalis corporis temperiei, quemadmodum externæ causæ conferunt etiam ad certiore notitiam ipsius præter naturam affectus cum latuerit, ut sancitum est ab eodem Gal. 4. meth. med. & quandoque etiam affectus secundum naturam, ut de aere nos ambiente dictum est. At si dixeris quòd propterea ætas, & consuetudo ad remediorum inuentionem conducere non debeant, dicimus nos, quòd uerum est per se, ac primaria ratione, quoniam ipsa de numero scoporum primorum indicantium haudquaquam sunt. Verùm quoniam maximam habent uim pro notitia corporis temperiei, quæ quidem est de numero primorum indicantium, propterea ad remediorum inuentionem ipsa quoque non parum conducere profitemur: media inquam eadem corporis temperatura;

tanquam

tanquam causæ eiusdem. eadem enim inuenta, per ætatem, & consuetudinem administrandorum suppeditabitur indicatio, ut inquit Gal. citato 4. metho. med. Conferunt itaque ad remediorum inuentionem atque eorum administrationem indicationes, quæ ex ætate, & consuetudine sumuntur, non immediatè & primo, quoniam hac ratione ad certiore affectuum notitiam conducunt, ut liquet 5. de sanit. tuen. Verùm cum ab eisdem certior habeatur notitia ipsius corporis temperiei, ut diximus, propterea eiusdem temperiei interuentu, uelut causæ dictæ temperiei (ut idem Gal. eodem 9. meth. med. testatur) ad curationem, ac remediorum inuentionem, indicationem præstant: ita quòd potius coindicare, quàm indicare ea dixeris: qua de re nulla erit in Gale. dictis pugnantia de indicatione, quæ ex ætate, ac consuetudine præstatur: lib. uerò primo artis cur. ad Glau. asserit Gal. quòd non ex ho-

cap. 1.

cap. 7.

7. ca. 6. & 9.
6. 9. & 16.
esp. 10.

loco cit.

ac primo ar. cur. ad Glau. in principio: & propterea quandoque naturam per temperamentum, interim temperamentum per naturam, dignoscendum esse, censet.

Diluntur rationes eorum qui probare nituntur etatem, consuetudinem, uitam institutum, ac alia quadam, curationem non indicare.
Cap. 33.

cap. 3.

Tqui non desunt & hi quoque quorum studium non nisi in contradicendo existit, Galenum in his quæ mox cum eo conclusimus calumniari aiunt nanq; quod si uerum est id quod lib. 4. meth. med. Gal. aduersus methodicos de externa causa

probare nititur, quod uidelicet propterea ab ea indicatio non sumitur, quia a nullo eorum quæ amplius non permanent, nec aliqua re egent, indicatio sumi debeat, eadem ratione nec consuetudo nec uiuendi conditio per morbos aliquid indicare possunt: quippe cum assuetis per sanitatem rebus amplius non utamur, & solita uitæ munia ob urgentem morbum omnia sint intermissa: quamobrem si hæc ratio facit quod ea quæ iam abierunt & amplius non adsunt, nec ulla re opus habent, indicare nequeant, temere hæc inter indicantia enumeramus: aut si ea admittimus, cōuincimur pariter externas morborum causas recipere: quippe cum non minus illa, quam hæc absint, nec magis rem aliquam desiderent quæ huius, quam quæ illius generis sunt. Huic rationi respondendum est primo eos parum rectè intelligere consuetudinis ac uiuendi conditionis significatum. consuetudinem nanq; Gal. nuncupat, ut prius declarauimus aduentitiam illam seu acquisitam temperiem ac naturam, quæ iam ex assuetis rebus in nostris corporibus genita est, & non assuetas il-

las

las res quibus eadem corpora continuè utebantur per sanitatem: qua re etsi assuetis per sanitatem rebus amplius non utamur, adhuc tamen in corporibus nostris permanet aduentitia illa natura seu temperies, quæ per eandem res assuetas fuit genita: quomodo autem hæc generetur, Gal. docet lib. de assuetudinibus. ab hac itaque tanquam aduentitia natura, præcipit Gal. indicationem sumi & non a consuetis rebus ut ipsi imaginantur. Hanc quoque seruandam esse perpetuò Hippoc. & Gal. præsertim in ægris corporibus iusserunt 2. de rat. uictus: a cōsuetudine enim semper est indicatio similium, quoad scilicet, ægrotent homines inquit Gal. 8. meth. med. & 11. eiusdem, etiam eam quæ omnino uitio non caret, in ægris præcipit esse seruandam: pariter dicendum erit de uiuendi conditione seu uita antea acta, quoniam etsi solita uitæ munia ob urgentem morbum sint intermissa, non propterea uiuendi conditio, seu uita institutum considerari non debet, pro morborum curatione. Etenim nec exercitia quæ præcesserunt, nec uictus rationem, nec conuersationem in hac regione, hoc anni tempore, & hoc coeli statu, quæ sub antea acta uita continentur, Gal. considerari debere iussit: nisi quod per ea magis scientificam habeamus notitiam eius corporis dispositionis, seu temperiei, quæ ab eisdem fuerit genita, & non ut ab eisdem uitæ muniis, seu uictus ratione, quæ præcesserunt, ac diuersi aeris conuersatione, pro morborum curatione indicationem sumamus, ut luce clarius ab eodem scriptum est citato 9. meth. med. At pone (semper tamen hac firma ueritate existente) quod per consuetudinem, & uitam antea actam intelligere uoluisset Gal. ea quibus usi fuimus per sanitatem, qua ratione sibiipsis persuaderunt quod assuetis per sanitatem rebus amplius non utamur? cum Hippoc. & Gal. citato lib. 2. de rat. uictus contrarium sentiant. nam de his, qui con-

sueuerunt

tex. com. 36.

8. cap. 3. &

11. ca. 5.

7. lib. 1.

loco citato.

loco cit.

cap. 15.

fuerunt bis uel semel, sanis existentibus, cibum assu-
 mere, quod idem quoque eisdem ægrotantibus seruare
 debeamus, præceperunt: adhuc de qualitate uictus uerba
 faciens Hipp. aph. 16. primi lib. seruandam quoque esse
 in hoc consuetudinem iussit; & aph. 50. secundi lib. non-
 ne præcepit, quod quæ ex longo tempore consueta sunt,
 etsi deteriora sint insuetis, minus molestare solent? id
 quod non solû de exercitationibus, uerûm etiã de omni-
 bus simpliciter consuetis pronuntiauit, ut Gale. in com-
 mento inquit: & lib. de assuetudinibus, dicebat, quoniam
 autem hæc ita habere uidentur, primum quidem illius
 oportet memorari, scilicet ferre homines delectabilius
 aliis alia secundum naturæ familiaritatem, uenire que ad
 horum esum magis, quemadmodû & bene digestibilium
 esse eis uisum: auertere autem & fugere ab indelecta-
 bilibus ut a difficulter digestilibus; itaq; & signum est
 tunc assuetudo proprietatis naturalis: rursus uiuendi con-
 ditionem seu uitæ institutum aut antea actam uitam, quo
 loco didicerunt sub solitis muniis dumtaxat contineri?
 cum Gal. 9. metho. med. nedum in uitæ exercitio, uerûm
 etiam in uictus ratione, præterea in hac regione, & hoc
 anni tempore, & hoc cœli statu, conuersatione, consiste-
 re, dixerit: quare licet eisdem non utamur per morbos
 exercitijs, possumus tamen eadem, aere & quodammo-
 do simili uictus ratione uti in qualitate, quantitate, ac mo-
 do usus. etenim a consuetudine nedum indicationem su-
 mimus pro qualitate, & quãtitate rationis uictus, uerûm
 etiam pro modo usus, ut liquet aph. & com. 17. primi lib.
 permanet itaque in corpore ea natura, ac aduentitia tem-
 peries, quæ per consuetudinem ac uiuendi conditionem
 præcedentem fuit acquisita: & propterea aliqua re eget,
 sui inquam conseruatione: causã uerò externa postquam
 morbos peperit, omnino abiit, & amplius non adest, &
 ob

locis cit.

ca. 3.

cap. 16.

statu. exel

ob id nulla re amplius opus habet, nec pro sui conserua-
 tione, nec ablatione: utimur etiam & assuetis quibusdam
 per sanitatem rebus, nec omnino antea acta uita ægrotan-
 tibus interdicitur: quamobrem haudquaquam temere &
 consuetudinem, & uiuendi conditionem inter indicantia
 enumerauit Gale. media etenim corporis temperie con-
 ducibilia indicare possunt, tanquam efficientes causæ a-
 scitæ temperiei. atque ad hunc modum ab eisdem reme-
 diorum indicationem suggeri, 9. & 11. meth. med. decre-
 tum reliquit: causas uerò externas haudquaquam reci-
 pere conuincimur: quoniam eadem omnino abierunt nec
 amplius in corpore permanent aut aliquam rem deside-
 rant, ut prius diximus, & Gal. 4. meth. med. abunde aduer-
 sus methodicos demonstraui. Præterea arguunt si conce-
 dit Gal. externam causam conferre ad affectus excitatos
 in corpore dignoscendos, concedat etiam oportet ab ea
 indicationem capi, quomodo ab ætate, sexu, consuetudi-
 ne, uiuendi conditione, corporis habitu alijsq; multis, in-
 dicationes ducit, non alia quidem ratione, quam quod ex
 illis signa petamus, quæ, qualis sit corporis status osten-
 dere ualent: quod & ipse 9. method. med. aperte testatur,
 consuetudinem scilicet, ac ætatem temperamenti inter-
 uentu, quod nimirum monstrent qualis sit corporis tem-
 peries, suas indicationes præbere: itaque si causa externa
 non indicat, nec ea igitur quæ prædiximus indicabunt: a
 quibus tamen ille passim, indicationes sumit. Huic facile
 ex his quæ diximus responsio patere poterit. nam licet
 prædicta omnia conferant ad affectus dignoscendos,
 quemadmodum & causa externa, hacq; ratione conue-
 niant, differunt tamen quod hæc excitato iam affectu nõ
 amplius permanet, nec amplius quicquam in corpore
 efficit, aut aliquid confert ad conseruandum uel augen-
 dum id quod factum est: illa uerò & permanet, & aliquid
 semper

semper efficiunt etiam affectu ipso genito, ut ætas, consuetudo, & reliqua huiusmodi: quamobrem nedum conferunt ad corporis temperiem dignoscendam: sed sæpius ipsa adscita temperies, ad easdem causas reducta ut Gal.

cap. 1. inquit 11. meth. med. illis indicationem concedit: & ad hunc modum ex ætate, uitæ instituto & consuetudine re mediorum indicationem suggeri fatetur Gal. prout ex his adscita temperies diuersa fuerit genita: qua etiam ratione 9. eiusdem, ætatem, & consuetudinem temperamenti interuentu indicationem præstare dixit: at externa causa cum prorsus abeat, affectu iam genito nec amplius quicquam efficiat pro dignotione affectus dumtaxat quandoque conducit, nec quicquam ad curationem, ac remedium inuentionem confert. etenim nunquam ad eandem causam reducitur corporis affectus, cum sedulo eo genito corrumpatur & ipsum non amplius efficiat: & propterea illi indicationem non concedit. namque a nullo eorum quæ adhuc non permanent, indicatio sumi potest: eius, quod ex usu sit Gale. auctore 4. meth. med. Non itaque indicat causa externa: reliqua uerò iam dicta indicationes propterea præbere ualent, tanquam causæ corporis status, & non ut signa, ut isti credunt. Rursus & tertio instant dicentes. An non clarè 11. meth. causam externam, perinde ut consuetudinem & ætatem ad affectus dignotionem facere: & ob id ab omnibus illis indicationes accipi scribit: contrarium planè quàm fecerit 4. eiusdem operis li. in quo externam causam ab indicationum numero excludit: qua ratione probare nituntur quòd quemadmodum a consuetudine & ætate indicationes sumuntur, ita etiam ab externa causa sumi debent, Gal. uerba, ac eorum sententiam peruertentes, & prauè intelligentes. Nam Gale. citato loco uolens iterum sermonem què de uera curatiua methodo febrium continuarum ex putredine

putredine ortarum fecerat, repetere, quò medicorum etiã uulgus eam dignoscere ualeret, hæc scripsit uerba: Quoniam inquam septem præter naturam posita sunt a quibus indicationes sumuntur, humorum multitudo, crassitudo, lentor, obstructio, transpirationis retentio, putredo, & febris carens intermissione, atque hæc contraria omnino esse adhibenda docebant: præter hæc uerò ab iis quæ secundum naturam se habebant posita indicationes sunt ex temperamento, tum ipsius laborantis partis, tum reliquarum omnium quæ principes sunt ex substantiæ ipsarum quantitate, & ex spiritus ipsius substantiæ tum quantitate, tum qualitate: horum uerò indicationes, non contrariorum erant, sed similibus: ad ista uerò sicut diximus dignoscenda, tum ætas, tum consuetudo, tum omnes quæ externæ morbo causæ fuere, contulerunt. Quo finito ac magno puncto clauso periodo, alium incipit, (ut in codice græco cuiuslibet inspicere licebit) inquit: Fortis uerò & deinceps, uel & hinc aut exinde indicationibus non paucis, in omnes simul medicum inspicere oportet: quò scilicet intelligat, quo nam primum ac magis, quo nam minus & secundo, quo nam adhuc tertio atque deinceps, quo, post quod præsidio sit utendum: quibus in uerbis luce clarius patet quòd cum Gale. iterum enumerasset & quæ præter, & quæ secundum naturam sunt, a quibus sumenda erant indicationes pro curatione febrium ex putredine ortarum, præsertim continuarum simul cum eisdem iterum in memoriam reuocauit ea, per quæ cuncta poterant facilius dignosci, asserens: Ad ista uerò dignoscenda, tum ætas, tum consuetudo, tum omnes quæ externæ morbo causæ fuere, contulerunt. Quo finito periodo, alium exordiens dicebat Fortis uerò & hinc indicationibus non paucis, in omnes medicum inspicere oportet. suum sermonem non ætati, consuetudini, ac causis

externis referens, sed prædictis septem præter naturam existentibus, & eis quæ secundum naturam se habebant. ex his namque ortis non paucis indicationibus, medicus omnes spectare debet, quò scilicet intelligat quo nã primum, ac magis, quo nam minus & secundo, quo nam adducet tertio atque deinceps: quo, post quod præsidio sit utendum, & non ab ætate, consuetudine, & causis externis. de his namque hoc loco mentionem fecerat, tanquã conducentibus ad dignoscenda ea quæ secundũ, & præter naturam sunt dumtaxat, non tãquam curationem indicantibus, nec modum aut ordinem præsidiorum: quamuis lib. 9. eiusdem met. & 11. paulo ante dicta uerba, quo modo ex ætate & consuetudine sumenda sit indicatio pro morborum curat. fusius demonstrasset: qua de re licet citato loco externas causas conducere ad affectus præter naturam dignoscendos admiserit Gale. ac eas cum ætate & consuetudine hac ratione connumerauerit, haudquaquam (ut isti uolunt) scripsit: ¶ & ob id ab omnibus illis indicationes accipi ¶ cum neque hæc uerba ab eodem conscripta reperiantur, neque illud eodem in loco, concludere intendat, ut ex eiusdem loci inspectione, uerborumque eiusdem ponderatione, ac eorundem sententiæ intelligentia, cuius, parum etiam in eius doctrina exercitato patere poterit. habet enim græcus codex *προερχομένων δὲ καὶ τῶν ἐνδείξεων οὐκ ὀλίγων, εἰς ἀπάσας ἤδη βλέπειν ἅμα τὸν ἰατρὸν*: hoc est ¶ ortis uerò & hinc seu deinceps indicationibus non paucis, in omnes oportet inspicere simul medicum. ¶ quamuis ergo externæ causæ ad dignoscendos morbos conferant, non propterea ab eis indicationes accipi debent pro eorundem curatione, quemadmodum ab ætate & consuetudine sumuntur: nec illud hoc in loco aut alibi unquam fassus est Gale. postquàm ab indicatiũ numero 4. metho. eas exclusit: quomodo autem eius sententia

locis cit.

loc. cit.

tentia, quam de eisdem protulit lib. 5. de san. tu. subintelligi debeat, nos in præcedentibus declarauimus: ac qualiter consuetudo, & ætas coindicare possint, causæ uerò externæ haudquaquam, abundè cum eodem Gal. demonstrauimus. Neque enim eandem uim habent (quemadmodum his uisum est) ut prius ostendimus, nec quicquã obstat quò interdum indicare, interdum coindicare dixerit ætatem & consuetudinem. nam de nominibus parum sollicitus quandoque non solum indicationes & coindicaciones, quinimò & indicationes & contraindicationes pro nominum diuersitate parum, aut nihil conferre fatetur, despiciens eos qui de nominibus litigant. est etenim id planè in arte inutile, & propterea dicebat, minimè uetare nominibus quibus libitum sit, uti: ut liquet 9. method. med. modo rei natura non mutetur: sæpe uerò exquisitius uoces obseruans, coindicaciones, ab indicationibus, & coindicantia ab indicantibus, separat: ut 13. eiusdem operis scripsit. inquit enim: ¶ coindicantia igitur uoco uirtutem, naturam, ætatem, anni tempus, regionem, & consuetudinem, etsi qua sunt id genus alia. ¶ non modo diuersa nomina perpendens, sed diuersa eorundem significata, ac diuersam quam habent naturam. Quapropter toto (ut aiunt) cœlo errarunt, dum temerè asseruerunt, Gal. suismet principiis repugnare, seq; in eosdem errores labi, & eisdemmet telis perfodi, quibus aliorum famam & gloriam labefactare tantopere laborauit: cũ stata principia semper seruet, nec unquam in aliquem errorem lapsus sit, in his quæ de medicina scripsit, aut quempiam non sine forti ratione prosequutus est, aut reprehendit: idq; ut ueritatem tueatur dumtaxat: & non studio contradicendi, aut ut noua dogmata introducat, quemadmodum isti conantur: Quæ uerò in medium afferunt de tempore aduersus eundem Gal. cuius momenti sint, suo

loco cit.

cap. 7.

cap. 16.

suo

suo loco patebit.

Num a uiribus sumenda sit indicatio pro morborum
curatione. Cap. 34.

Iquis uelit exactè scire num a uiribus indicatio pro morborum curatione sumatur, haudquaquam ignorare debet quid per uires intelligendum sit: quamobrem id primo declarandū fore censui. Quòd ergo tres diuersi inter se generis facultates,

animal gubernant plerisque in locis Gal. demonstrauit: præsertim 5. & 6. de Hipp. & Pla. decretis: quòdquæ facultates interim animæ partes, interim species nomina uerit, quæ non sedibus tantum corporis, uerum etiã substantiis naturisq; , item quòd facultatibus & functionibus differant, Platonis auctoritate eodem etiam libro fuisse ostendit: hæc inquam facultates quas Plato animas uocat, animal gubernant toti corpori ex suo ueluti fonte quæq; distributa, ut sexcentis in locis & præsertim 9. meth. med. Gal. asseruit. est enim earum quædam ad nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus communis, quæ iecur ueluti pro fonte habet: canales uerò ab hoc in totum sparsos, ipsas uenas: hanc seu appetitricem, seu naturalem, seu altricem uoces, nihil interest, ueluti nec si animam aut facultatē. Altera est quæ non modo ut stirpibus, aut uita præditis, sed et ut animalibus aia est insita: hæc se dem in corde habet ipso quoq; insiti caloris quodam ceu fonte, a quo canes arteriæ sunt: uocaturq; hæc multis sanè nominibus. nam & facultas, siue uirtus uitalis, & facultas, siue uirtus animosa, & aia animosa dicitur. Tertia aia ratiocinatrix in cerebro domicilium habet, & uoluntariis actionibus unã cum sensibus præsidet: utitur & hæc particulis

ticulis quibusdam ceu canalibus, nempe ipsis neruis, sensum, motumq; per hos in totum animal transmittentes. hæc tres animæ seu facultates, licet diuersa ratione ut etiam dictis patet, corpus gubernent, quælibet tamen earum propter unum & eundem finem est, qui finis est animalium uita: & propterea Gal. citato meth. med. dicebat, Ergo has facultates seruare, nil planè est aliud quàm uitam seruare, nec ipsum animal esset unum, sed triplex, ubi unum non intenderent hæc tres animæ finem, nec semper una, alterius indigeret ope: nunc uerò cum una facultas reliquis semper indigeat, factum est, & quòd unum sit animal, & quòd qualibet earum amissa, necesse sit & reliquas unã perire: ut 5. de locis aff. & alibi sæpius Gal. demonstrauit. etenim confluxio una conspiratio una, consentientia omnia, ut diuinus inquit Hipp. lib. de alimento: præterea unam naturam esse & non esse: & paulo ante, una natura sunt hæc omnia, & non una, dixerat: cuius Hippocratis sententiæ haud immemor Galenus commento aphorismi decimi sexti, secundi libri, asserbat nihil referre si quæ regit animalia unam dixeris numero singulari esse facultatem, uirtutem, seu potentiam: siue plurali facultates, uirtutes, seu potentias: siquidem una est genere facultas, seu uirtus, species autem plures habet; ita una anima genere existit, specie plures: id itaque per uires intelligere oportet cum dicimus, num a uiribus indicatio sumatur: quod sole clarius Galenus manifestauit citato nono methodi medendi, & undecimo eiusdem his uerbis confirmauit: Neque enim pulsus dumtaxat uires ad eiusmodi agenda, firmas requirimus, ueluti nec eius facultatis quæ uoluntarium motum præstat, sed (ut dictum est) ipsius potius concoctricis: quarum substantia seu essentia, tum ex spiritu, tum ex carnosa specie, tum solidis ipsis earundem partium in quibus resident,

loco pract.

Cap. I.

cap. 3.

N com.

5. c. 4. & 6.
Cap. 2.

Ca. 10.

Verum

11. loco cit. & 12. ca. 5. completur; in horumq; temperamento consistit ut 11. & 12. meth. med. scriptum est. Nihil itaque refert si vires aut uirtutem indicare dixerimus, postquam id quod diximus, per vires intelligere oportet. Quòd uerò sic intellectis uiribus: ipsæ indicent, nemini in dubium uenit: similiter quòd suapte natura semper unum indicent. nam quicquid pro natura sua indicat, id unum semper indicabit, ceu quòd unam habeat naturam, ut patet eodem 9. meth. med. id uerò unum quod semper habent, vires indicare est earum custodia, ut citatis. 9. & 11. metho. med. liquet. Verùm non una tantum ratione seruantur, nempe potissima ratione, ex eo quod de substantia earum, uel inanimatum, uel alteratum est corrigendo: secundo loco ex prohibendis iis quæ ipsarum substantiam uacuare alterare uel possunt, ipsas seruamus: comprehensa uerò inter ea quæ alterant, breuitatis causa sint, & quæ earum unitatem distrahunt. Hæc itaque sunt, quæ perpetuo vires indicant ut Gale. eodem 9. metho. inquit. Si quis autem quæreret propter quid vires semper seruandæ sint, aut sui custodia indicent, dicimus quòd non propter aliud quàm propter uitæ custodiam. nam has facultates seu vires seruare, nil aliud est, quàm uitam seruare ut diximus: idq; non ab re. nam ipsum uiuere nobis, ex harum custodia constat, utpote cum uitam aut ipsas esse vires, aut earum actiones sit necessarium, ut ibidem scriptum est. Cum itaque perpetuo ex earum natura vires sui custodia indicent, propterea in dubium uenit, num vires curationem indicare ualeant? cui dubitationi abundè satisfacere uisus est Gale. eodem lib. metho. med. præsertim 9. & 11. ob id cum eodem asserimus vires ipsas non connumerari inter primos curatorios scopos, neque eius indicationem ex numero curatricium indicationum esse, utpote quòd ipsæ curationem primum non doceant. nam neque ut ualeamus,

cap. 12.

9. cap. 13. &

11. cap. 5.

loco citato.

9. c. 7. & 11.

cap. 3.

mus, neque ut a morbis liberemur ab eis quicquam primum desumimus, sed ut uiuamus: quapropter uirtutis indicatio ex uitalium, seu quæ ad uitæ custodiam pertinent numero, existit, & non curatricium: additum uerò est in sermone & primum quoniam ex accidenti aliquando uirtutis roboratio, ad affectus curationem conducit, ut citato 9. meth. scriptum est: illudq; docuit Gale. lib. 11. eiusdem operis. Enam uirtus, inquit, morbo ceu aduersatrix est, opposita, propositumq; medico est huic omni ratione opitulari, ac subuenire: & deinceps post multa dicebat: sanè scire licet difficile esse, acriq; iudicio indigens febrem, putredinem & effectricem causam (ubi scilicet & ipsa quoque adest) inter se conferre: difficilius tamen est si vires quoque cum illis unà cõferre uelis: quod utique, sicut ante comprehensum est, propter ipsius uitæ respectum semper est necessarium: aliquando uerò & ex accidenti sicut ad morborum sanationem hoc uerè me ostensurum promisi (id autem lib. 9. promiserat declarare) ostenditq; illud in his quæ in corporibus nostris putrescunt. etenim ea sanare possunt tum quæ alterare, tum quæ concoquere ac utile reddere ualent: quicquid uidelicet putrescentium, ueluti semiputrescens & semimalum est, utique facultatem eius qua naturaliter concoquit excitans, firmansq;. his in uerbis clarè docuit ex accidente quandoque uirtutis roboratione conferre ad affectus curationem. ea namque roborata, est quæ concoquere ac utile reddere ualet quicquid semimalum, aut semiputrescens est, & per consequens sanare: id etiam paucis quibusdam interpositis eodem loco confirmauit, dicens & hoc uerò tempore etiam vires roborare, quò putredinem superantes succos concoquant, studebimus. Verùm non propterea quòd curationem primum non doceant vires, asserendum erit ad curatione

cap. 13.

cap. 9.

lib. 11.

loco citato.

non esse necessarias, et nihil planè ad eam conferre ceu nonnullis, etiam ante Gal. tempora, uisum est: logica potius ac sophistarum (ut ipse inquit) & non operum artis propria disceptatione utentibus: quos etiam sectati sunt quidam iuniores nostri temporis: sed cum eodem Gale. proculdubio asserimus easdem uires semper ad curationem esse necessarias, cum & ipsæ conferant ad auxiliorum inuentiones: & quicquid confert ad auxiliorum inuentiones, quomodolibet conducere uideatur, id fatendum est ad curationem esse necessarium inquit Gale. citato 9. meth. med. Sed non ab re quispiam interrogabit, si uirtus non est ex numero curatricium scoporum præcipuè, neque primo curationem docet, ut sexcentis citatis locis apud Gal. liquet, qui fieri possit quòd semper sit ad curationem necessaria, ac quòd conferat ad auxiliorum inuentiones? Atqui nos sumpta prius pro hypothesi Gale. sententia, quam 1 2. meth. med. scriptam tradidit, quæ talis est: & crudelis hominis officium facit, qui unà cum morbo uitam quoque homini aufert: & facillè respondebimus. nam neque ualere, neque a morbis liberari quærimus, nisi ut uiuamus, & propterea idem Gal. citato 9. meth. med. unū esse commune propositum, tum operis de sanitate tuentum etiam eius, quod est de meth. med. asserit, nempe ipsius uitæ custodia: quæ nimirum in opere de sanitate tue sanitatis custodiam sequebatur. quod enim secundæ ualitudinis tuendæ gratia geritur, idem statim & uitam tuetur: At in opere de meth. med. aliter se habet, propterea quòd quæ affectiones præter naturam in nobis discutiunt, non omnino uitam custodiant, quippe aliqua eiusmodi prædita sunt facultate ut si immoderatè, aut intempestiuè utatur, uitam adimant: & eodem lib. illud idem confirmauit, cum dixit: & in ualentibus (ut dictum est) consensus agendorum omnium ad uirium perennitatem est: in

ægro

agrotantibus autem non semper: & hanc ob rem audacter cum eodem Gale. asserimus uires in ægris a medico semper consideratu necessarias esse, quamuis non pari necessitate ut dicemus, easque conducere ad auxiliorum inuentiones, ac ad morborum curationem. etenim non semper ab his quæ morbos discutiunt, ipsas custodiri est necessarium, quinimò a quibusdam earum substantia uacuatur alteraturve, a quibusdam uerò omnino eadem corrumpuntur, utpote quòd uitam adimant: propterea eis utendum esse præcipiunt uires: quibus etiam morbus tollatur, ipsæ custodiantur: eaque uitare medicum docent, quæ simul cum morbo uitam adimunt, aut ualde eorum substantiam alterant atque dissipant: idque non propter aliud perpetuo indicabunt, nisi pro earum custodia, & non pro morborum curatione. etenim nunquam ad affectum amouendum quicquam indicabunt. Hac itaque ratione uires indicant, ac ad curationem sunt necessariae: & conferunt ad auxiliorum inuentiones. Sed dices, igitur uires non semper unum indicabunt, ut diximus, sed plura, id quod falsum esse, ac contra Gal. uideatur? Nisi esset quòd non alia ratione ad curationem sunt necessariae & conducunt ad auxiliorum inuentiones, quam ut ipsæ custodiantur, & propterea quicquid indicant, est pro earum tutela, seu custodia. non enim ut diximus, una dumtaxat ratione seruantur, utpote quia id quod de substantia earum uel inanitum uel alteratum est corrigatur: uerum etiam ex prohibendis iis quæ ipsarum substantiam uacuare, alterare uel possunt: ut sæpius citato 9. meth. med. a Gale. scriptum est. Cum itaque uires ea admittant auxilia pro curandis morbis, quæ earum substantiam haudquaquam euacuare aut alterare ualent, prohibeantque ea quæ contrarium efficere possunt, propterea ad auxiliorum inuentiones conferunt: idque ut diximus, non propter aliud indi-

N 3 cabunt,

cap. x.

cabunt, quàm pro earum custodia, & non ut a morbis liberemur. nam ut dictum est, neque ut ualeamus, neque ut a morbis liberemur, ab eis quicquam desumimus, sed ut uiuamus: & propterea non plures, sed una semper est, quæ a uiribus præstatur conferentis indicatio: perpetuò enim quicquid pro natura earum indicant, est propter ipsarum custodiam, & ut uiuamus: quinimò tantæ est potentia & dignitatis, ea quæ a uiribus sumitur indicatio, quòd licet non sit ex numero curatricium indicationum, neque primum curationem doceat, tamen ea omnibus aliis præferenda est, atque prima omnium indicatio existit: cunctæq; aliæ quæ pro morborum curatione sumuntur a quouis scopo indicante ei cedunt: propterea quòd uita ipsa nil esse prius in animantis corpore potest. nam nec sanos esse citra uitam licet: & ob id uirtus omnium prima hominibus est custodienda, seruabitur autem in ægris præsertim, ut sæpius diximus, si nec eius substantia inaniatur, nec tanta alteratione alteretur ut ea corruptio ni sit propinqua: atque huius custodiæ pars est, ut idem Gal. testatur, ubi uel temperiem ipsam præsentem seruamus, uel absentem inducimus: quicquid igitur indicatio ni, quam uires præbent aduersatur, id secundi est loci, ac posterioris iis quæ illæ præcipiunt: quæ uero cum his quæ uiribus conducunt in idem competunt, hæc citra controuersiam sunt facienda: quæ uerò aduersantur, aliquando prorsus non sunt administranda; aliquando uerò paulatim, seu modicè. quapropter licet uires pro morborum curatione sint consideratu necessariae ac conferant ad auxiliorum inuentiones modo quo declarauimus (quoniã quemadmodum ab effectu ad materias præsidiorum peruenimus) eodem modo a singulis primorum generum reliquorum descendendum ad eas est: ut 11. meth. med. liquet. tamen nõ semper par est earum necessitas. etenim

cap. 3.

sæpe

sæpe maxime necessariae sunt sic, ut quæ circa ægrum administrantur, iam fermè eius unius causa fiant, ubi uidelicet admodum imbecillæ fuerint: aliquando mediocriter necessariae: sic ut aliquid ex his quoque ad ea quæ facienda sunt consilii petatur: non tamen præcipua faciendorum ratio huc omnis referatur ubi scilicet mediocriter imbecillæ sint, & morbus magnus uel diutinus: interim uerò parum necessariae sunt, ita ut ad eò exiguum ad inuenienda remedia conferant, ut propter exilitatem etiam lateant: aliàs uerò prætermittantur, quasi prorsus ex utiliter considerandis non sint: quemadmodum accidit in diariis febribus, in quibus neque ullam egregiam prouidentiam requirunt, utpote quæ omnino ualide sint, ueluti eodem lib. meth. med. scriptum est, & 10. eiusdem operis, sic scriptum reliquit. Quod uerò ex uiribus consilii petatur, ut in diariis sanè est exiguum, ita in ijs quæ pluribus diebus urgent, satis magni est momenti, eoque maioris, quo hæc sunt longiores. B.

II. c. 5. et x.
cap. I.

Responsio ad obiectiones eorum, qui uires, ad morborum curationem nihil indicare, probare conantur. Cap. 35.

Vmpta est occasio inconsideratis quibusdam & temerariis medicis, uirtutem in morbis prætermittere, ceu nusquam quicquam indicet; inquit Gal. 19. meth. med. propterea quòd sæpe ex uacuatione eadem nihil lædatur. quam opinionem sectati iuniores quidam medici, hac prima ratione credunt probare uires ad curationem non esse necessarias. Si una est inquit, quæ a uiribus semper præstatur indicatio, utpote quòd unam habeant naturam; ergo unam rem semper indicabunt: quemadmodum reliqua, quæ sunt secundum naturam: id uerò est

cap. x.

sui custodia. qua re nec curationem, aut remedia, uel illorum quantitatem unquam indicabunt, si modo idem sui sublationem & conseruationem simul exoptulare nequit: quæ sanè ratio haud ægrè diluitur, si quæ in præcedentibus retulimus in memoriam reuocabimus. etenim uires perpetuo sui custodiam indicant, nec quicquam ad affectum amouendum unquam indicabunt, cum ex numero curatricium scoporum non sint, sed alterius cuiusdam rei causa, in morbis semper spectandæ sunt, ut prius dictum est: & propterea nec curationem, aut remedia, uel illorum quantitatem per se & primo indicabunt: sed perpetuo quæ ab eis sumitur indicatio, pro earum custodia existit, & ut uiuamus dumtaxat. Conferunt autem & ipsæ ad remediorum inuentiones: & propterea a medico in ægris consideratu sunt necessariæ, non pro morborum curatione, sed pro earum conseruatione & uitæ custodia, modo quo superius declarauimus: & ob id eadem non sui sublationem, & conseruationem simul exoptulant, sed conseruationem dumtaxat. nam quamuis in iis qui ualent semper uita comitetur ea quæ sanitatis gratia administrantur, nec est quicquam inuenire quod sanitatem tueatur, quòd idem uires corrumpat, in ægrotantibus tamen aliquando succedit, quòd ueluti in perniciem earum administrantur, quæ morbos discutiunt, aliquando ab ipsis soluuntur ut Gal. inquit, nec inconuenit easdem uires eo quòd contrario modo indicent, propterea conducere ad remediorum inuentiones. nam quomodolibet conducere uideantur, ad curationem semper sunt necessariæ, licet nec curationem, nec remedia pro se ipsis, aut morborum sublatione unquam indicent: & propterea licet contrario modo indicare admittamus, hacq; ratione conferant ad auxiliorum inuentiones, ac necessariæ sint ad curationem, non ob id contraindicantia, cum indicantibus

con-

confunduntur: cum nunquam compertum sit in Gal. doctrina uires curationem, aut remedia indicare, sed uel contrario modo eadem indicare, uel prohibere: ut liquet r. de rat. uictus in morb. acutis: & si quandoque re remediorum quantitatem metiuntur, pro earum etiam conseruatione, & uitæ custodia, & non pro morborum curatione id docere uidentur, ut sæpius dictum est: tantum remediorum quantitatem contrario modo indicantes (hoc est admittentes) quanta easdem uires nec immodicè alterare, aut earundem substantiam uacuare ualeat, ad eò ut corruptioni sint propinquæ, maiorem uerò eadem ratione prohibentes, propter earum scilicet custodiam, pro qua contrarium quodammodo indicant. Ad hæc arguunt quo pacto quantitatem remediorum uires indicabunt, si curationem indicare nequeunt? nihil. n. materiã quæ uni actioni seruit insinuare potest, quin ipsam et actionem ostendat: siquidè absurdum fuerit quippiam remedium curatiuum requirere, ipsam aut curationem minimè. Logica profecto ac sophistica ratio, quæ ex semetipsa ruit, si eorum quæ diximus non fueris immemor. nã sæpius dictum est, uires ipsas, quæ admodum nec curationem, ita quoq; nec remedium curatiuum, nec quantitatem remediorum requirere, aut indicare unquam, quæuis ad curationem sint necessariæ, & conferant ad remediorum inuentiones, alterius cuiusdam rei gratia, hoc est pro sui custodia, aut ut uiuamus: & si interim remediorum quantitatem metiantur, utpote & affectus quòd sanetur multa uacuatione indigeat, resoluuntur autem ex tanta uacuatione uires; quoniam hæc uacuatio non modo homini non prodesset; sed maximè illi afferret periculum: propterea dicimus a uiribus hanc uacuationis quantitatem metiri, non quæ ipsæ exigant, ac indicent talem remedii quantitatem, neque hoc curatiuum remedium, ut isti imaginantur. Verum quia tantam remediorum quantitatem admittunt: & propterea non eadem

Super 111. 45

.112. 201

Cap. 13.

eadem exigere, & indicare asserimus, cum id proprium sit affectus præter naturam, sed contrario modo indicare; quod idem est quòd non prohibere: ut liquet lib. de cur. ratione per uenæ sect. neque etiam contrario modo remedia, aut eorum quantitatem indicant, pro sublatione affectuum præter naturam, ut toties dictum est, sed perpetuò pro earum tutela, uitaq; custodia. etenim cum tanta remediorum quantitate potest uita custodiri, uirium substantia haudquaquam uacuata, aut immodicè alterata. Interim autem contingit quòd uires quemlibet remediorum usum impediunt, etiamsi morbus non remedia dumtaxat, sed magna exigit, ubi uidelicet eadem extreme imbecillæ sint, & affectus quòd expugnetur, notabile uacuationem desideret, ortis utique contrariis inter se indicationibus: cum uires refectionem, affectus uacuationem desideret: quare uires dumtaxat reficere oportet, cum omnium prima sit indicatio quæ a uiribus sumitur, ut supra conclusimus: & toto eo tempore, quo uires reficimus, eorum quæ affectum sanant, nihil planè ægrotanti exhibebimus: quo casu uires non contraindicare, sed prohibere remedia omnino, tanquam contrarium indicantes, quàm morbus, seu præter naturam affectus exigit, asserimus: illæ siquidem adiectionem seu refectionem indicantes, hic uacuationem desiderans, quæ sibi aduersantur: & propterea in similibus corporibus aduersas inter se esse faciendorum indicationes, dicimus. Habes itaque qualiter nec curationem, nec remedia, neque eorum quantitatem uires indicant, neque remedium aliquod curatiuum requirunt, sed eadem uel contrario modo indicant, aut prohibent; contrarium omnino indicantes, quemadmodum a Gal. primo de rat. uictus decretum est: & eodem 9. metho. med. circa finem commemorans multos scopos quos medicus in sanguinis detractione

loc. cit.

spectare debet, dicebat. Et sanè erunt in hac quoque detractione multi scopi a medico spectandi: natura ab initio, consuetudo, ætas, locus habitationis, anni tempus, coeli status: adhæc ægritudinalis, quem curamus, affectus: aliaq; ratione ante hunc, laborantis uires: *B.* dixit alia ratione, quia non ut curationem indicantes, seu uenæ sectionem, sicut cæteri scopi, quos dinumerauerat, sed modo quo diximus: Inquit etiam ante hunc uidelicet affectum præter naturam: quoniam quæ a uiribus indicatio sumitur, prior est ea, quæ accipitur ab affectu præter naturam, quemadmodum ipse, eodem lib. paulo ante demonstrauerat. Ex quibus etiam facile sedari poterit ea contradictio, quam hi uiri nituntur Gal. imponere: aiunt nanque quòd lib. de opti. sect. contra methodicos idem Gal. conatur probare uires nullum remedium indicare: demum aliis in locis, eas postea uacuationem, & quantitatem aliorum remediorum indicare, nusquam non statuit: qui profectò methodici reprehendendi non essent si indicantium nomine, contraindicantia complecti potuissent. siquidem omnibus notum est, uires aut prorsus remedia impedire, ut uenæ sectionem, & purgationem, aut certè illorum quantitatem moderari: Sed dicat quæso, quibus in locis in Gal. doctrina compertum est, uires uacuationem, & aliorum remediorum quantitatem indicare? cum nullibi illud asseruisse uideatur, licet ad curationem esse necessarias, conducereq; ad remediorum inuentiones, eas, ubiq; admittat, quemadmodum nos paulo ante demonstrauius. Quòd uerò lib. de optima secta demonstrauerit fusissimè ex ipsis nullum remedium indicari, cuiq; satis manifestum esse arbitror. nam si constans uis remedium indicat, in sanis quoque, quoniam constat, remedium indicabit: at in sanis remedium non indicat. ergo neque etiam in ægris, modum seruamus facultas,

cap. 42.

cap. 16.

cap. 100.

in-

indicabit remedium, inquit idem Gale. & deinde subdit: quamobrem si ubi facultas seu uirtus indicare deberet auxilium non admittimus, ideo iam in confesso est nihil opem ferens a uirtute demonstrari. opus est enim profectum demonstrare præsentia, sed quod requiritur prohibere ne accipiatur, ut supra posui, uirtus ualet: remedium uero propositum nequaquam est. Non igitur sibi ipsi contradicit Gal. sed ubique locorum illud idem fateri uideatur, quod uidelicet uires nec curationem nec remedium indicent: nec indicantium nomine, contraindicantia complectitur. immò aliud esse quod contrarium indicat, seu id quod contrario modo indicat, ab eo quod uerè indicat, semper fatetur, ubi eorundem naturam, ac uim considerat: & propterea uires interim contrario modo remedia, aut eorum quantitatem indicare, interim uerò prohibere, eo quod contrarium indicent quàm id quod affectus præter naturam exigunt: nusquam autem eadem indicare profitetur, quemadmodum methodici putabant, uolebant enim uires esse proposita, & indicantia, & propterea indicare, & requirere remedia, & non contraindicare: ut Gal. sentit: Et cum inquirunt quod nemo ex contraindicantium natura inueniet unquam id quod agere oporteat, sed quod ab indicantibus iam est inuentum, prohiberi ab illis, uel certè moderari intelliget. nam quis uirium natura percepta concipiet unquam uacuatione aut alio remedio opus esse? Dicimus nos eos parum rectè intelligere contraindicantium naturam, modo quo Gal. subintelligit, & nos prius demonstrauius, cum eadem non sit prohibere ea quæ ab indicantibus inuenta sunt, uerum aut eadem cōtrario modo indicare (id quod est admittere & non prohibere) aut prohibere eo quod contrarium indicent: & hoc uel omnino, uel quodam modo, quod metiri, seu moderari dicimus: Inuenitur ergo sæpius

pius ex contraindicantium natura, id quod agere oportet: ut puta cum morbus magnus fuerit & uires ualeant, inuenitur uenæ sectionem fieri debere, ab ipsis etiam uiribus, contrario modo illam indicantibus. etenim ubi robustæ fuerint, eam admittunt, ac minimè prohibent, cum ab eadem haudquaquam lædantur: similiter ubi non admodum, sed parum imbecillæ fuerint, eadem uenæ sectio, ab eisdem uiribus sumpta indicatione, moderatur: etenim a copiosiore læderentur, quoniam contrarium quodammodo indicant: ubi uerò extremè imbecillæ fuerint, eandem non admittunt, sed prohibent omnino, propterea quod contrariū omnino indicant uires ipsæ quàm præter naturam affectus; hic nanq; uacuationem, illæ uerò adiectionem, & refectionem. hac itaque ratione uiriū natura percepta, licet nec curationem nec remedia indicent, dicimus tamen ad curationem eas esse necessarias, conducereq; ad remediorum inuentiones, non siquidem pro morborum sublacione, sed pro ipsarū custodia. Nec obstat quod idem Gale. uirtutem inter coindicantia quæ *συνειδημένα* appellat lib. 13. meth. med. connumerauerit. nominantur enim talia ab eo, quæ non primo, ut aiunt, & per se, sed secundo & per accidens indicant. concluserat nanque 9. eiusdem operis lib. uirtutem per se & primo non contineri inter curatorios scopos, utpote quæ primam curationem doceat, at quicquam indicet ad amouendum præter naturam affectum: uerum ex accidente quandoque ad affectus curationem conducere asseruit: qua ratione inter coindicantia curationem non ab re citato loco dinumerauit, ab indicantium numero eandem & reliqua ibi commemorata seiungens, tanquam non primo & per se, sed secundo loco & per accidens, curationem coindicantia.

cap. 16.

In quot quibusve generibus praesidiorum materiae continentur. Cap. 36.

cap. I.

Quoniam non solum ab affectu ad materias praesidiorum peruenimus, uerum etiam a singulis primorum generum ad eas est descendendum, ut inquit Gal. 1. 1. meth. med. ob id nos, diducta indicatione quae ab effectu quae curare paramus, sumitur, hoc est ab ipsa febre, in particulares indicationes, quae materias methodo inueniebant. (et enim eius principium est id, in quo finita est curandi affectus diuisio) reliqua quoque; prima genera, quae quomodolibet ad hoc conducere uidentur, commemorare oportuit; ac in particulares indicationes diducere, quoad peruenerimus ad eas quae sectionem non admittunt: & quoniam uires ad easdem etiam remediorum inuentiones conducere uidentur, & consideratu ad curationem sunt necessariae, licet non semper aequaliter conferant, propterea eas duximus non esse praetermittendas, ac quomodo ad curationem necessariae sunt cum Gale. demonstrauiimus, eundemque; a iuniorum quorundam medicorum calumniis liberare non piguit, ut simul pateat quanta sit tanti uiri auctoritas, & doctrina: & quam parui momenti sint ac sophistica eorundem rationes, quibus hanc miram ac artificiosam Gale. methodum euertere tentant, in iuniorum, ac proborum medicorum perpetuam calamitatem. Reliquum est postquam ex tot uniuersalibus ac particularibus scopis & indicationibus, descendimus ad auxiliorum materias, uessigare in quot ac quibus generibus talia uestiganda sint. nam si cuiuslibet febris, quae febris est humectatio, refrigeratioque; remedia sunt ut conclusimus, ac si sola sit, ad refrigerandum

gerandum humectandumque; omne medentis consilium ueluti ad finem dirigitur, ita ut nihil sit quod praeter ea ad curationem desideretur: ut Gal. inquit 9. metho. med. nisi ut materiae inueniantur, quae huic proposito sunt idoneae: materia uero inuenta, ut oportunitatem tempus ex quatuor febris temporibus captes: quantitatem uero, ex conferendo cum naturali habitu morbum: quippe quantum is a naturali habitu recessit, tantum opus est aegrum refrigeres & humectes: hanc ob rem in quot, quibusve generibus iam dictae praesidiorum materiae primo inueniantur, deinceps de temporis oportunitate differendum esse censeui. de quantitate etenim cum de temperamento loqueremur, satis abunde uerba fecimus. Quantum ergo spectat ad id quod primo proposuimus, cum Gal. lib. de constitutione artis medicae, asserimus auxiliorum materiae genus uniuersum, in iis quae per os sumuntur, quae sunt, quae uacuantur, & quae de foris incidunt, positum esse: per quae omnia ubi decurrerit, qui artem constituit, ac particularis materiae uniuersae scientiam non solum facultatis, sed usus etiam obtinet: sic utique salubres causas compleuerit uniuersas, ut nihil ad curatricis artis constitutionem desideret: omnibus nimirum iis, in duo sese capita redigentibus, in corporum quibus remedia adhibentur notitiam, & ipsam remediorum naturam: lib. uero primo & 5. de sanit. tu. & lib. num. tuenda sanitas ad Thrasymb. non modo auxiliorum materias pro curandis morbis, uerum etiam profanitatibus custodia in quatuor iam dictis generibus complecti affirmauit, auctoritate iuniorum probatissimorum, inquit eodem 1. de sanit. tu. in admouendis uidelicet, educendis, faciendis & extrinsecus incidentibus, & deinceps quid intelligendum sit admouendorum nomine, ac reliquorum, patefacit: tum eodem loco, tum etiam citato lib. ad Thrasymb. inquit admouendorum quidem nomine

Cap. 14.

cap. 14.

I. c. ult. 5. ca.

10. cap. 40.

cibus,

cibus, potio, & si quid medicamentorum intro sumitur, etiam aer attractus intelligitur: faciendorum uerò frictio, ambulatio, uectio, æquitatio, omnisq; denique motus: quòd si non quiuis motus exercitatio est, sed solum qui est ualentior, adijciatur motui exercitatio: ut sint facienda tum motus, tum exercitatio: referuntur item ad hoc causæ genus somnus, uigilia, & uenus: adhæc studia, ira, curæ & lauatio ex hoc genere sunt, ut patet eodem li. ad Thrasyl. Ex foris incidentibus primus est circumdatus nobis aer, deinde quæcunque lauantium, ungentium uel cuti propinquant, etiam si quod medicamentum sanitatis tuendæ fines non excessit, ueluti sal, mirra, nitrum, a-phronitrum, & aquarum aliqua sponte natarum, & calentium: quòd uerò balneum diuersa ratione inter facienda, & ea quæ foris incidentia connumerari possit, nemo ambigat. nam sumptum pro lauatiōe ipsa, inter ea quæ fiunt continetur; si uerò capiatur pro ipsa aqua qua lauantur, ex numero foris incidentium existit: quo etiam in genere continentur epithemata, cathaplasinata, perfusiones, & id genus alia, quæ ad morborum curationem conducunt: in his uerò quæ educuntur, sudores, deiectiones, uirina, in uniuersumq; omnia quæ corpus nostrum excernere debet, spectanda sunt: Atqui licet Gale. citatis locis hanc diuisionem in quatuor genera iuniorum probatissimorum auctoritate admiserit, dubitat tamen eodem primo de sanitate tu. num rectè fuerit facta: cum melius fortasse fuerit in tria, secludens educendorum genus, tanquam in illis tribus contentum, & non æquè primū existens uelut reliqua tria genera, & breuibus licet difficillibus admodum uerbis illud confirmauit, inquit: Sex ad-mouendis, faciendis, & extrinsecus incidentibus, alterari mutariq; corpus nostrum, mutationem uerò aut in qualitate fieri, aut in quantitate: in qualitate, dum aut incal-

loco cit.

icit,

scit, aut refrigeratur aut siccescit, aut humectum redditur: in quantitate, dum alitur, aut inanitur, iam inanitionem ipsam duplicem quoque esse, subdit, alteram excrementorum de quibus mox diximus, alteram naturalis substantiæ nostræ assidue defluentis, quæ nutritioni ex aduerso opponitur. In quibus in uerbis liquet educenda (quæ in excrementis consistunt) in illis tribus generibus ex quibus corpus (tanquam primis generibus) alteratur, & immutatur, contineri, & non esse quartum genus: id quod etiam confirmare uidetur in proœmio lib. de morb. uul. asserens. Et cum igitur tres sint causæ a quibus morbi aspicantur, una quidem in iis quæ offeruntur, altera uerò in operibus quæ obimus, & tertia in iis quæ extrinsecus occurrunt nobis & cætera. In nulla facta de excrementis mentione, ita ut Gal. rectius uisum sit dictarum causarum salubrium diuisionem fieri in tria, quàm in quatuor genera, licet eandem citatis locis admiserit, eorundem uidelicet iuniorum probatissimorum auctoritate: lib. uerò artis medi. inuento eorum numero quæ ex necessitate corpus alterant, in sex generibus ibi declaratis, dicebat propriū in singulis eorum, causarum salubrium genus inueniamus, ita ut sex admittat & nō quatuor, seu tria causarum salubrium genera: sed ubiq; locorum easdem complectitur materias, quas lib. de sanitate tuen. & lib. ad Thrasylb. particulariter dinumerauit, siue eas ad quatuor, siue ad tria, aut ad sex redegeris genera, parum curans, modò nulla præsidiorum seu salubrium causarum materia prætermittatur, & cuiuslibet uires compertas habeas. Nec desunt qui uelint Gal. quandoque fateri duo esse genera in quibus præsidiorum materiæ reperiuntur ut 10. meth. med. Sed ij non aduerterunt quòd citato loco intendebat materias præsidiorum inuestigare, pro medendis hæcicis dumtaxat febribus, & non cæteris morbis, quæ in

cap. 85.

locis citatis.

cap. 7.

O duobus

duobus planè generibus continentur, foris uidelicet incidentibus, & in admouendis, sed quicquid sit de eiusmodi diuisionibus. (nam simul cum Gal. citato lib. 1. de san. tu. dicimus quòd de talibus diuisionibus statuere pro arbitrio cuius liceat) concludimus in talibus generibus ue stigari debere materias præsidiorum, pro curandis febribus atque singula quæ in eis continentur, spectare oportet, nec minus uires compertas habere, ut diximus, cuiuslibet materiæ, quoniam hinc demum oritur dexter earum usus, ubi uidelicet opportunum etiam tempus ac modum, seu mensuram inueneris: qua propter citato lib. ad Thrasymb. idem Gale. enumeratis omnibus quæ in dictis quatuor generibus continentur, hæc protulit uerba. Et atque singulorum enumeratorum salubrium, quantitas, qualitas, & occasio dignoscenda est. lib. uerò 9. metho. med. (licet sub alijs uerbis) illud idem confirmauit asserens. Et quæ membratim medicatio agitur, ex his duobus conficitur, nempe materiæ copia, & huius congruo usu. per congruum usum nil aliud intelligens quàm quantitatem, qualitatem & occasionem. hæc etenim explent materierum congruum usum, ita ut præsidia fiant: quam Gal. auctoritatem, male intelligentes iuniores isti, quorum studium assiduè in contradicendo Galeno uersatur, opinantur alijs suadere, in hoc etiam Gal. sibi pugnare: cum clarum sit idem, licet sub diuersis uerbis, utrobique præcipere: siue itaque quatuor siue tria sint prima generum materierum præsidiorum, in his inuestigandæ sunt materiæ idoneæ, ad refrigerandum, humectandumque pro febrilium curatione qua febres sunt. tam si effectu, quàm potestate, uel ex accidenti refrigerent. quibus inuentis, occasio seu opportunum tempus adhibendi spectare oportet: de quo differere tempestiuum est, ubi prius dubitationem quandam soluerimus, quæ de ipsis excernendis fieri solet,

solet, utcunque sint; siue quartum genus, siue in tribus contineantur. Est autem ca. num in ipsis excrementis, sudoribus inquam, deiectionibus, urinis ac reliquis tam humanis, quàm reliquorum animalium, inuestigandæ sint præsidiorum materiæ uelut in reliquis generibus dictum est, ita quòd eisdem utendum sit pro morborum sublatione, tanquam præsidiorum materijs, uel hæc considerare debeat medicus in ægrotantibus ipsis tanquam alterantia, eorumque corpus immutantia ubi immodicè detineantur, aut excernantur, et propterea eadè uel propulsare, uel arcere oporteat, uelut etiam conferentia ad morborum curationem. Huic responsum sit quòd licet de facultatibus excrementorum post Xenocraté & Dioscoridem Gal. quoque conscripserit, ut completa fuisset tractatio de simplicium medic. facultatibus tamen idem Gal. 10. lib. eiusdem operis dicebat, non ita se habere in tali materia quemadmodum in reliquis, cum in illis operam dedisset, ut per experientiam eorum omnium facultatem cognouisset, aliàs nequaquam de aliquo quicquid conscripisset, censens alijs haudquaquam esse credendum: uerùm in tali excrementorum, ac reliquarum partium animalium materia, non ita res habet, inquit ipse; ingenuè siquidem fateor complura esse tum partium tum reliquorum in animantium corporibus contentorum, quorum nullius eiusmodi feci periculum, cuiusmodi quidam scriptum reliquerunt: & reddens causam asserabat: siquidem quædam eorum abhominanda, detestandaque sunt, quædam etiam legibus uetita: at demum derelictis iis quæ contra leges erant, ad excrementa deueniens, dicebat: Et potio sudoris, aut urinæ, aut mensium mulieris, abhominanda, detestandaque est, atque horum in primis stercus, quod tamen scribit Xenocrates si oris ac gutturis partibus inungatur, & in uentre deuoretur, quid præ

stare ualeat : scripsit etiam de animum sordibus deuorandis : at ego ne has quidem unquam deuorare sustineam : nesci in totum quidem morbo deinceps liber degerem , atque his etiam magis abominandi puto stercus ꝑ uideatur itaque Gal. his uerbis detestari , atq; odio habere talem auxiliorum materiam : quanquam eodem lib. fateatur quòd optimus medicus facultates eiusmodi excrementorum ignorare non debeat : cæterū potiora eligere , potissimum ad urbanos , & honoratos , alicuiusq; existimationis uiros , in quibus testatur nunquam usum fuisse medicamine tali , cum multo meliorum suppeteret copia . Verūm non negat quòd talium usus , & præsertim aliorum animantium admittendus non sit , aut in itinere , aut in uenatione , aut rusticatione , cum scilicet meliorum nihil adfuerit , aut homo rusticus perinde fuerit carnis duræ acasinus . & post pauca de stercore bubulo uerba faciens , subdebat . ¶ scire tamen oportet omnia id genus medicamenta duris agrestium hominum corporibus aptari , nempe fossoribus , aut messoribus , & qui opus tam ualidum obeunt , &c. ꝑ cum igitur potiora habeamus remedia quàm ea quæ ex excrementis capiuntur , sintq; ea uilia , detestabilia , ac abominabilia , quamuis eorum facultates medicus ignorare non debeat , ut in quibusdam iam dictis corporibus , ac locis , ubi contingat , uti ualeat , in defectu aliorum medicamentorum , iure asserendum est Gal. noluisse per educenda , hæc intelligere ; sed per educendorum materiam , quam medicus considerare debet , intelligit sudores , urinas , deiectiones , & in uniuersum omnia quæ corpus nostrum excernere debet : ut ipsemet fatetur citato lib. ad Thrasym. tam in sanitatis conseruatione quàm in morborum curatione , ac febrium de quibus loquimur . ait enim educendorum , seu quæ educuntur , seu quæ euacuantur , & non quæ educta seu uacuata

loco cit.

cuata sunt , ita ut uelit medicum spectare debere hæc omnia , quomodo scilicet educantur seu euacuentur , aut præter naturam detineantur , non modò in sanis corporibus , sed in ipsis ægrotantibus : & non postquam excreta sunt , in eis inuestigare præsidiorum materiam : refrigerant nanq; sæpius sudores , ac febribus medentur : quemadmodum & alui deiectiones , & urinae ubi tempestiuè uacuentur , pariter & uomitus , saltem ex accidente : id quod apertissimè ostendit lib. ad Thrasym. his uerbis . ¶ quæ uerò in his quæ uacuantur , sudores , deiectiones , urinas , in uniuersumq; omnia quæ corpus nostrum excernere debet , considerat ꝑ & lib. 1. de sanitate tu. cum dicebat , ¶ educendorum uerò materia prædicta paulo supra est , ꝑ quo loco docuerat , quomodo euocari debebāt , ubi detenta essent singula excrementa , quæ in nostris corporibus generantur : in his itaque quantitatem , qualitatem , ac occasionem obseruamus , cum pro sanitatis custodia , tum pro morborum curatione .

loco citato .

De temporis occasione : & unde capiendum sit opportunum
auxiliorum tempus . Cap. 37.

Nuentis auxiliorum materijs in iam dictis generibus pro febrium curatione definitaq; earum qualitate ex natura earundem febrium : (nam omnis febris quæ febris est refrigerantia & humectantia exoptulat .) determinata insuper quantitate dictorum auxiliorum quæ refrigerant ac humectant , modo , seu mensura , a naturali corporis temperie unà cum ipso morbo . nam quantum ager a naturali habitu recesserit , tantum opus est cum refrigeres , & hu-

meçtes, tanquam necessarium, opus est oportunum quoque tempus non ignorare: cum satis non sit præfidiorum materias, eorumque qualitatem, & quantitatem inuenisse, nisi & oportunum tempus inuenias: ut 9. method. med. liquet: idemque confirmat lib. num tuenda sanitas ad Thrasyb. cum dixit: ¶ atque singulorum enumeratorum salubrium quantitas, qualitas & occasio dignoscenda est. De hoc itaque tempore, non uno eodemque modo scripsisse Gal. reperio. nam præter ea quæ scripta reliquit 9. & 11. metho. med. libro artis medicinalis, assererat. ¶ Neque enim est rationi consentaneum, etiam temporis occasionem, quæ in his quæ dicta sunt continetur, ueluti tertiū aliquod ab eis diuersum, introducere. si enim tali & tanta re allata egeat corpus, nemini dubium quin etiam in tempore oportuno afferatur. ¶ noluit itaque Gal. hoc in loco temporis occasionem tanquam tertium quoddam, a qualitate, & quantitate spectandam esse, sed in eisdem contineri: lib. uerò primo de sanitate tue. præter oportunum tempus, modum quoque esse inueniendum statuit, utiturque uoce μέτρον: & primo de arte curatiua ad Glau. præter temporis occasionem, usus modum esse necessarium pro medendi methodo asseruit, sub his uerbis καὶ τὸ μέτρον τῆς ἰατρικῆς. hoc est utendi modi: at commento aph. 17. primi lib. relicta temporis occasione, dicebat præter qualitatem & quantitatem eorum quæ offeruntur, dignoscendum esse modum eorundem, cum nõ satis esset nouisse qualitatem & quantitatem uoce μέτρον utens. Verum si quis uerba Gale. perpenderit, quæ citato lib. artis medic. post ea quæ modo citauimus, conscripsit, haud egrè cuncta quæ diuersis in locis asseruit, licet diuersa uideantur, conciliabit. nam subdebat ¶ occasio siquidem temporis inde ortum habet, quoniam fluxile, ac facile mutabile est mortale corpus, ac pro transmutationis modo

Cap. 14.

11. met. c. 5.

ad Thrasy.

cap. 40.

locis præcit.

cap. 15.

1. ad Glau. 1.

modo aliis alio tempore eget auxiliis: quare non est tertium aliquod præter ea quæ dicta sunt, tempus: sæpius autem eo tanquam tertio quodam, ob eam quam diximus causam, ad docendum, uti cõsueuimus. ¶ ex quibus Gal. uerbis liquidò constat tempus, seu temporis occasionem, quam per uocem καιρόν, significare uoluit, semper re ipsa non esse quoddam tertium diuersum a quantitate, & qualitate, sed in eisdem contineri: sæpius autem ipso tanquam tertio quodam utitur ad docendum, pro faciliori uidelicet doctrina: propterea quòd mortale corpus fluxile & facile mutabile est, & pro transmutationis modo alijs alio tempore eget auxiliis. Non ab re itaque 9. & 11. meth. med. ipsum tempus, tanquam tertium quoddam spectandum esse præcipit, ut facilius medendi methodum doceret: primo uerò de sanitate tue. per μέτρον non intellexit modum usus, sed mensuram: per eam intelligens quantitatem. nam posteaquam præceperat uires omnis materiæ, quæ ad salubrem uictus rationem pertinet debere medicum non ignorare. (nam inde oriebatur dexter eius usus) subdebat; adhuc pro congruo usu, oportunum quoque tempus, ac mensuram inueniendam esse, hoc est quòd præter uirium dignotionem quæ ex qualitate oriuntur, & oportunum tempus, & mensuram, hoc est quantitatem, medicus spectare debet: præter qualitatem uerò, singulorum medicaminum quantitatem & temporis occasionem, modum usus eorum, addit primo artis cura. ad Glau. quòd medendi methodus perficiatur, ut particulatim dinumeraret omnia ad uniuersalem medendi methodum necessaria, haud ignorans quòd sub qualitate & quantitate reliqua duo continebantur, & ut Glauconi etiam causam traderet, cur non propria unicuique ægrotanti, sed communia scribere fuerit coactus, asserens quòd cum ad rectè medendum plurimum conferat & temporis oc-

loc. præcit.

de sanit. tuen.
cap. 15.

loco præcit.

casio, & auxiliorum quantitas, & hæc unicuique ægrotanti sint propria, nihilque proprium possit sermone explicari, propterea quod commune est, coactus fuit scribere: quod planè scribere non cogent medicaminum qualitas, & modus usus; cum non unicuique ægrotanti hæc propria existant, & scribi possint: posset autem modus usus diuersus a tempore sic considerari: vt esto quod egeat pro oportuno tempore cibo æger, qualibet die, uel nocte, hoc erit tempus oportunum offerendi: at si eadem nocte uel die semel, bis, uel sæpius eo indigeat, hic erit modus usus, quanquam sub modo usus, re uera & oportunum quoque tempus contineatur. quamobrem *comm. aph. 17. primi lib. idem Gal. temporis occasionem subtrahit, meminitque solum modum usus, præter qualitatem, & quantitatem eorum quæ offeruntur, per 7. method. modum, scilicet usus, intelligens: quod eodem comm. manifesta-uit cum dixit* ¶ neque enim sufficit hoc ipsum solum cognoscere, quod huic plus uel minus sit offerendum, uel quod uictu exiccante uel humectante utendum sit, sed nunquid semel, aut sæpius, qualibet nocte, uel die cibum offerre oporteat, necessarium est considerare. ¶ per modum itaque complexus est temporis oportunitatem, & usum: qua de re licet sub modo usus contineri possit temporis occasio, & sub temporis occasione modus usus, subintelligi possit, & utrumque sub quantitate, & qualitate re ipsa contineatur. & interim Gal. sub congruo usu, omnia contineri uoluerit, quantitatem scilicet, qualitatem, tempus, & modum usus, ut liquet 7. meth. med. cū dixit ¶ at, quæ membratim medicatio agitur, ex his duobus conficitur nempe materiæ copia, & huius congruo usu. ¶ nos tamen clarioris doctrinæ gratia de hac temporis oportunitate, simul cum Gal. in hac nostra methodo, separatim a quantitate, & qualitate, uerba faciemus; sub ea etiam modum

cap. 3.

modum usus subintelligentes, & uestigabimus a quibus nam sumenda sit hæc temporis occasio pro medendis febribus. Huic ergo licet breuiter satisfacere uideatur Gale. 9. method. med. cum inquit: oportunum tempus capiendum esse ex quatuor febris temporibus, non tamen sic facilè eius uerba interpretantur: quinimò eisdemmet iunioribus, ob prauam eorum intelligentiam, ansam præbuerunt, in hoc quoque ipsum calumniandi. asserunt enim pugnantia sibi ipsi de tempore conscripsisse: cum quarto de meth. med. tempora non nisi dierum numerum nos posse docere, nec quicquam aliud indicare posse scriptum reliquerit: & lib. de optima secta longa oratione eos refellat, qui tempora indicare asserbant: cur itaque citato 9. de meth. med. oportunum tempus auxiliorum ex quatuor febris temporibus indicari fatetur? & alibi cibandi tempus per morbos ex accessions, & intermissionis tempore monstrari scribit? Sed quod toto cælo aberrarint, parumque rectè Gal. sententiam circa hoc, ueluti in alijs, perceperint, ex his quæ dicemus luce clarius patebit. Est etenim eius sententia perpetuæ ueritatis quod morbi tempora utile indicare non ualent, aduersus methodicos 4. meth. med. & lib. de optima secta. crediderunt nanque methodici morborum tempora indicare, hac ratione impulsæ, quod tempora non omnia ad cibi medicinæ uel assumptionem apta cernebant, cumque temporibus nonnullis hæc utiliter exhiberi, nonnullis uerò noxiè spectarent, id ob temporum discrimina incidere arbitrabantur: quare ex eodem fonte, & cibi proposita, & remediorum tempora manare putarunt: Gal. uerò priusquam aggrediatur citato lib. de optima secta declarare, tempora nihil unquam conferens indicare, quædam de temporum differentiis tractanda proponit inquiring quod duæ temporum differentiæ apud medicos celebrantur. aliqua enim morborum,

Ca. 14.

cap. 5.
lib. de opt. secta cap. 35.
9. metho. loc. præcit.

4. metho. loc. præcit.
loco citato.

loc. cit.

borum, aliqua auxiliorum tempora dicuntur, atque hinc iam manifesta curatio fiet: caularum autem motiones, morbi tempora esse dicuntur: motionis autem differentia quatuor sunt, initium, crementum, summus uigor, & declinatio. nam si motio quæ prius non erat, nobis inesse incipit, atque ita diuexat, huiusmodi motum, initiū morbi appellamus; si ulterius motus procedat, crementum: si crementum consistit, summus morbi uigor, seu impetus dicitur: cum motus imbecillior redditur, atque decrefcit, remiffio, seu declinatio nominatur. Hæc itaque eadem sunt & temporum nomina: At auxiliorum tempora ea quæ ad ipforum adhibitionem idonea sunt, appellant. Sunt autem ea idonea, quando remedium postulantia adfunt, prohibens uerò nullum, neque eorum tempora nomina propria habent, quemadmodū dicta morborū tempora. & quoniā pleriq; auxiliorū morborumq; tempora non re ipsa, sed cogitatione tm differre crediderūt. aiunt enim auxilii morbiq; tempus simul incidere, ita ut utraque tempora simul sint, neque auxilii tempus absq; morbi tempore possit deprehendi; propterea Gale. nonnullis efficacissimis rationibus contra eos pugnavit, ac Hipp. etiam auctoritatibus, ita ut eodem loco fusiffimè demonstrauerit, non sola cogitatione, sed re ipsa etiam huiusmodi tempora differre. & quanquam tam morborum, quàm auxiliorum tempora & uniuersalia, & particularia sint, tamen ea quæ morborum, sunt tam uniuersalia quàm particularia. describi possunt. etenim uno eodemque instrumento iudicantur, quod sanè instrumentū scribi potest. nam utraque ex quali quadam causæ ratione cē sentur: eademq; habent nomina, cum sint certæ cuiusdā motionis nomina, ut diximus, ambo tempora tam uniuersalia, quàm particularia: qua re eadem quoque erunt iudicandi instrumenta. at auxiliorum tempora nec ullum habent

bent peculiare nomen, neque eodem instrumento iudicantur, neque particularium temporum iudicatoria instrumenta scribi queunt: & propterea eorundem tempora uniuersalia seu generalia scribi possunt, particularia uerò nequaquam, cum nō ex ipsis modò, ex quibus uniuersalia oportuna tempora deprehenduntur, sed ex aliis quæ minime scribi possunt reperiantur; ex quorum consideratione medicus singularium opitulandi temporum coniecturā capiet: quemadmodum ualidiffimis rationibus idem Gal. citato lib. demonstrauit. Sunt itaque auxiliorum tempora generalia, quando adfunt & præsentia sunt, quæ remedia postulant, absuntq; ea quæ impedire possunt. His sic iactis tanquam quibusdam fundamentis, facile quispiam intelliget num Gale. sibi pugnantia in hac re conscripserit, uel isti qui talia effutiunt, propter uerborum ac eiusdem Gal. sententiæ ob intelligentiam, tanquam cæci in foveam lapsi sint. nam cum auxiliorum tempora ea sint idonea, quando adfunt quæ utilia, seu conducibilia postulant, absunt uerò ea quæ eadem impedire ualent, nusquā morborum tempora conducibilia indicabunt, cum neque eadem ex postulent, aut exigant. Verum quandoq; eisdem conducibilibus uti impediunt: quod uerò postulatum sumere impedit, propositum non erit inquit Gal. & idcirco morbi tempora nos interdum postulatum accipere impediunt, proposita haudquaquam sunt: neque etiam contraindicare ea quispiam dixerit, cum quæ impediunt contraindicare non dicantur, ut superius demonstraui: pariter nec coindicare ea dicendum erit; nam non sunt ueluti causæ, sed signa, & effectus, ac nomina solum certè cuiusdam diuersæ motionis, uel causæ, uel ipsiusmet morbo si affectus: quapropter & toto cœlo aberrant, & falsò Gal. imponunt, qui credunt eundem fateri morbi tempora contraindicare aut coindicare occasionem seu oportunitatem

loc. cit.

tunum tempus auxiliorum; quinimmò ubiq; locorum totum contrarium sentit, & aduersus methodicos citato li. de optima secta ex diuersis Hipp. sententiis aliisq; rationibus illud confirmauit: nedum de auxiliis ipsis ut quibusdam falsò uisum est, verùm etiam de uictu probans tempora, neque ciborum qualitatem, neq; quantitatem demonstrare posse, & propterea nec eorundem temporis occasionem: de auxiliis quidem Hipp. dixit & cum morbi inchoant si quid uideatur mouendum moue, in summo uerò uigore, quietem agere præstat. apho. 22. secundi lib. de uictu aph. 8. primi lib. dicebat. ubi morbus in summo uigore cõsistit, tum & tenuissimo uictu necessario utendū est. non enim in hisce sententiis quemadmodum Theffalus suspicatus est a morbi tempore auxilia aut alimenti qualitatem præscripsit, aut eadem interdixit, sed quia nouerat in morborum initiis, facultatem ualentem esse, & propterea remediorum applicationi non obstare, in eorū uerò uigore quodammodo flaccescens remediorum agitationem non sustinere. itaque non ratione temporis, sed uirium, auxiliorum adhibitionem in uno tempore admittit, in altero uerò denegat Hipp. ita quoque eundem Theffalum refellit cum de uictu uerba fecit. non enim tempus propositum faciens Hipp. hanc uictus rationem in summo uigore instituit citato aph. 8. primi lib. Verùm ut inquit Gal. a tempore facultatem mensus est, a facultatis mensura, cibi qualitatem accepit; id uerò ex iis quæ subiunxit declarauit. coniectandum enim (inquit) an æger duraturus sit &c. & commento citati apho. Gal. inquit, non enim distrahere oportet naturam ad alteram nouam coctionem, cum eo tempore uni humorum noxiorum coctioni fortiter uacet, & haud ita multo post, ipsos sit euctura. plerunque itaque tempora quod a facultate requiritur interuertunt, & ne accipiatur impediunt:

diunt nunquam autem quid faciendum sit edocent. Perpetuæ igitur ueritatis est in Hippoc. & Gal. doctrina morborum tempora nunquam indicare aut postulare conducibilia, neque edocere quid faciendum sit; neque etiam coindicare eadem, aut contraindicare, sed quandoque interuertere ac impedire: adhæc neq; etiam quatenus tempora sunt, eadem admittere quandoque dicuntur, aut nõ impedire; quemadmodum quibusdam uisum est, impulsu à modo citata Hippoc. sententia aph. 29. secundi lib. non enim morbi initium propositum sibi faciens Hippoc. citato loco, tunc admouenda remedia præcepit, sed ab initio nondum uires infirmas esse significatur, conijciturq; posse eas inanitionem citra noxam ferre, at morbi summus impetus facultatis imbecillitatem manifestat. tunc enim causæ valentes sunt, facultas uerò languida, atque ideo quiescere iubet. qua de re facultatem quoq; mensus est Hippoc. ab his duobus temporibus diuersis, principio inquam & summo uigore; & ob id diuersimodè se habentem inspiciens, in morborum principijs, atq; eorundem uigoribus in principijs utendum esse remedijs præcepit, in summis uerò uigoribus haudquaquam. Non igitur indicant, aut coindicant, neque contraindicant utile quicquam, nec exigunt conducibilia morbi tempora; quemadmodum neque eadem admittere cõsemus ratione quæ tempora sunt cum Hippo. atque Gal. neque quod faciendum sit edocent, licet ne accipiatur quandoque id quod requiritur impediunt; ut ex modo dictis patet. uerùm requisitis uti, aut impediunt, aut permittunt, prout magis aut minus in ipsis facultas mutata est: Cum uerò dicunt quòd lib. 9. meth. idem planè sentit quòd illi, quos longa oratione refellit lib. de optima secta: remediorum scilicet tempus à quatuor morbi temporibus indicari; asserimus falsum esse id quod Galeno imponunt. etenim Galen. non

le. non indicari, sed capere remediorum occasionem seu oportunitatem tempus ex quatuor febris temporibus factus est, utens uerbo *καμψαίνεν* quod est accipere & non *δεικνύει* quod est indicare: & propterea morbi tempora haudquaquam indicare admittit; quemadmodum ipsi Galeno ascribunt: neque sibi pugnare uideatur, uelut falso imaginantur, et si diuersa quodammodo quibusdam conscribere uideatur hoc loco de auxiliiorum temporibus, quam ea quæ scripserat citato lib. de opt. secta. si quis tamen uelit rectè interpretari ea quæ utrobique scripta reliquit, eadem & non diuersa de auxiliiorum temporibus præcepisse intelliget. nam oportuna & uniuersalia auxiliiorum tempora et remedia postulantium præsentia, & potentis impedire absentia deprehenduntur; ita ut ea sint idonea auxiliiorum tempora, quando remedium postulantia adsunt, prohibens uero nullum, quemadmodum citato lib. de optima secta decretum reliquit. lib. uero 9. metho. med. cum iam ex febris natura inuestigasset humectantia ac refrigerantia eiusdem esse remedia, & propterea materias inueniendas esse quæ huic proposito essent idoneæ, subdebat quod materia inuenta oportunitatem quoque tempus inuestigari debebat, ipsumque capiendum esse ex quatuor febris temporibus: quæ quidem ut dictum est, nedum in febribus, sed in omnibus morbis ex certa quadam motione causæ morbum efficientis proueniunt; uel si causam non habuerint eadem quatuor tempora, nomina sunt certæ cuiusdam motionis ipsiusmet affectus præternaturam seu morbi. Cum itaque ex quadam diuersa motione causæ facientis febrem, aut ipsiusmet febris, ubi causam non habuerit uniuersalia eiusdem febris tempora proueniant, non ab re Gal. ex quatuor ipsius febris temporibus capiendam esse oportunitatem auxiliiorum præcepit. nam spectans medicus hæc quatuor febris tempo-

ra tan-

ra tanquam effectus quosdam diuersos à diuersa motione causæ, uel ipsiusmet febris prouenientes, facile percipere poterit quodnam oportunitatem sit tempus adhibendorum remediorum: quæ quidem non ipsa tempora neque eorum nomina exigunt, sed aut ipsa febris, aut eiusdem causa quanquam citato loco de meth. med. de ipsa febre quatenus febris est uerba faciat, quam eodem loco curare intendebat, & non eam quæ causam efficientem adhuc habet; & quid aliud innuere uoluit, nisi quod habita notitia per ipsa quatuor febris tempora tanquam per signa, & non causas diuersæ motionis eiusdem, facile medicus percipiet, num adsint quæ remedia postulant & absint, quæ impedire ualent: ex quibus idonea auxiliiorum tempora deprehendi conluserat citato lib. de opt. secta: pro diuersa etenim ipsius febris motione utraque percipiet medicus: & ea uidelicet quæ remedia postulant, quæ est febris ipsa, & ea quæ ipsa non prohibent, ut puta uires ipsas, seu aliud quippiam (meminit autem Gal. solas uires citato lib. de opt. secta tanquam præcipuas, quemadmodum mos est Hippoc. ut liquet apud eundem primo de rat. uictus: & propterea non sic temerè damnandus de insufficientia, uelut iidem iuniores ausi sunt:) ex his denique præsens medicus promotus, & ex consideratione remediorum quæ sumi debent, singularium, opitulandi temporum coniecturam capiet. hoc itaque est illud quod intelligere uoluit Gal. citato 9. meth. med. quando dixit, oportunitatem tempus auxiliiorum sumendum esse ex quatuor febris temporibus, & non quod ipsa quatuor febris tempora indicent oportunitatem remediorum tempus: cum eadem (ut sæpius dictum est) nunquam quid faciendum sit, edocent, sed interuertunt ac impediunt quandoque ea, quæ administranda sunt: qua etiam ratione admittimus ex eisdem capi posse oportunitatem auxiliiorum tempus, cum non

solum

loc. practit.

locis cit.

lib. 9. ca. 14.

loco practit.

com. 44.

cap. practita.

solum capiatur ut diximus, ex presentia eius quod postulat, sed etiam ex absentia eius quod prohibere ualet. poterunt enim ab uno febris tempore auxilia impediri, ab altero uero nequaquam. Sed dices, non erit itaq; perpetuæ ueritatis Hipp. oraculum contraria contrariorum esse remedia, falsoque asseruisse Galen. 9. & .11. meth. & alibi sapius, quod ipsius febris quæ febris est semper quæ refrigerant & humectant remedia sunt, si eadem quandoque in quibusdam eius temporibus exhiberi nequeant. Atqui asserimus nos sempiternæ ueritatis esse Hippocr. oraculum & Gal. sententiam. presentibus enim remedia postulantis, hoc est morbis, aut causis, absentibusq; eis à quibus prohiberi possent, semper contraria quæ exigunt adhibenda sunt, definita tamen eorum mensura, seu quantitate, neque erit aliquod tempus importunum eisdem sic seruatis: & ob id Gal. rectè determinauit lib. artis medic. tempus, seu temporis occasionem non esse quippiam tertium à qualitate, & quantitate distinctum. nam si quod corpus requirat tale, ac tantum remedium, nihilq; impediat, quocumque tempore illud adhibueris erit opportunum. sunt itaque perpetuo contraria, contrariorum remedia: exiguntq; quolibet tempore febris quæ refrigerant, & humectant, ubi absint quæ impedire ualent. Sed iterum quæres, cur ergo Gal. uoluit temporis occasionem sumendam esse ex quatuor febris temporibus, ac si uoluisset fateri non omnia quatuor februm tempora esse oportuna pro adhibendis his quæ refrigerant & humectant. sed dicimus primo quod non ob aliud quam in uno febris tempore adesse possunt impedientia, in alio uero nequaquam: uel quod non omnino cuncta quæ refrigerandi & humectandi uim habent in aliquo febris tempore interdicanur, sed quædam in uno, & quædam in alio tempore exhiberi debeant. nam pro mutationis modo

aliis

alijs alio tempore eget auxilijs: perpetuò tamen eis utendum quocumque tempore, uerum diuersis in uno, quam in alio utendum est auxiliorum materijs, propterea quod quædam, & non omnia impediuntur. Sunt etenim febris qua febris est contraria, nedum quæ actu refrigerant, uelut est aqua frigida, sed alia plura, quæ partim potestate (ut dictum est) partim ex accidente refrigerant: quorum alijs propter concursum pugnantium inter se indicationum alijs utimur, ut inquit Gal. 11. meth. Quapropter ex eis, quod conducit ante alia semper eligendum. Omni itaque tempore febris qua febris est refrigerantia, & quæ humectant exoptulat. Verum non quolibet tempore aqua frigida exhiberi debet; non enim in principio; cum adsint eo tempore quæ eam impediunt, sed reliquis utendum quæ uel potestate, uel ex accidente, ut lactuca, seu cicorio, clysteri, uel uenæ sectione: et ita de alijs temporibus est sentiendum. Sumenda igitur est temporis occasio pro adhibendis auxilijs à quatuor febris temporibus; non quod in singulis non indigeat eis quæ refrigerant & humectant, sed quia in uno quædam, in alio uero alia desideret, & oportuna sint, ob eorum presentiam, uel absentiam, quæ talia impedire, aut non impedire ualent. Sunt etenim idonea auxiliorum tempora (ut sæpius dictum est) cum adsunt postulantis, absuntq; impedire ualentia. Quapropter non minus decipiuntur, cum credunt Gal. cibandi tempus per morbos scripsisse ex accessionis & intermissionis tempore monstrari: & propterea tempora morborum indicare. nam ea nunquam aliquid utile, & quippiam esse faciendum edocent, ut paulo ante demonstrauimus: possunt tamen quandoque impedire ea, quæ indicantia desiderant, qua ratione eadem tempora quandoque spectamus, tanquam impedire ualentia, uel tanquam non impedientia, seu minus impedientia, & nõ tanquam

P

quam

a ca. 35 &
seg.

loc. pract.

Cap. 44.

quam indicantia . ea etenim quæ impediunt nunquam in dicantia,coindicantia, aut contraindicantia quispiam esse affirmauerit : ut à Gal.citato lib.de opt.secta decretum est,& nos sæpius declarauimus : & ob id si quandoq; Hippoc.& Gal.cibandi tempus ex accessionis,& declinationis, seu intermissionis tempore capiendum esse iusserint, ut lib. 1. aphor.& 1. de rat. uictus liquet, & aliis plerisque locis, vt in sequentibus fufius patebit, non tamen ut scopos aliquid utile indicantes, eadem tempora spectanda esse censerunt, sed ut prohibentia uel non prohibentia, cū unus duntaxat sit tam sanis quàm ægris alimonix scopus, nempe uirtutis custodia, ut citato primo de rat. vict. scriptum est. Verùm necessariò ut inquit idem Gale. simul & morbi affectio contemplanda est, ita ut cibi offerendi tempus, ex morbo etiam non prohibente inueniatur . Si enim morbosam affectionem nullo pacto offender et alimonia, nos uirtuti soli attendentes, ægros ut sanos aleremus, sed quoniam sæpius noxam affert, ob id morbi affectionem, non tanquam cibi indicatricem, sed tanquam prohibetricem contemplamur : ubi ergo non prohibuerit, facultasq; præceperit, tunc nutrimus . hæc ille . quæ omnia seriosius in sequentibus nos explicabimus, cum scilicet de uictus ratione loquemur. Non igitur indicant oportunum cibandi tempus accessionis, seu intermissionis tempora : neque eadem indicare unquam fassus est Gal. licet spectanda sint tanquam prohibentia, uel non prohibentia, pro oportuno tempore adhibendi cibi, quemadmodum etiam in exhibendis auxiliis demonstrauimus .

Methodi medendi febres quæ febres sunt compendiosa repetitio .
Cap. 38.

Aeterum quò nedum excellentes ac eruditi, verùm etiam vulgares quoque medici methodum hanc condiscant, grauari non debemus iterum atque iterum quem de ea sermonem fecimus breuibus repetere, & ueluti sub compendio quodam uniuersam perstringere, ut facilè quiuis ordinem ac numerum indicationum omnium, quas asseruimus, ac demonstrauius necessarias esse pro remediorum inuentione, & curatione febrü, qua febres sunt, memoria teneat. Cum ergo febris ex numero sit eorum quæ præter naturam sunt atq; morborum, propterea prima omnis febris indicatio, ueluti à morbo est, ablationem sui præscribens vt liquet 8. meth. med. quicquid enim præter naturam est, eius sublationem suapte natura indicat, quemadmodum quod est secundum naturam : sui conseruationem desiderat. Verùm cum hoc priuatorum cuiq; patere possit, propterea quibus rationibus id fiat, hoc porrò est, quod addi sci à medico debet : ob id rationalis medicus haudquam ignorans quò contrariorum contraria sint remedia, & quò quidq; perit à contrario & in contrarium, confestim per contraria auferri debere censebit : quapropter febrem ipsam non amplius ut morbum, sed ut talem morbum spectans, qua ratione non sublationem absolute, sed certam quandam sublationem indicabit, eiusdem certa contraria inueniet . Nam cum febricitantes ex intemperie laborant (est enim febris morbus in intemperie) necesse est sanationem quoque eorum intemperatiæ depulsionem esse . etenim omnis excessus per contrariu

Cap. 1.

loco prae-
cit.

excessum sanatur, ut patet eodem 8. meth. med. quare febrilis quoque intemperantiae excessus, per contrarium excessum sanabitur: est autem febrilis intemperantiae excessus, in caloris abundantia; huic ergo ad temperamentum uia erit, per id quod refrigerat. prima namque omnium curationis indicationum, quae ex ipso qui curatur morbo accipitur, contrarietatem praecipit: & quoniam morborum plura sunt genera, cuique eorum sua erit contrarietas, inquit Gal. 1. 1. meth. med. in tot itaque numero particulares indicationes diducta est indicatio, quae ab ipsa febre tanquam praeter naturam affectu sumitur, ita ut in speciales magis deduci nequeat: Hae deinceps particulares morbi indicationes, materias inueniunt, quando illarum principium est id, in quo finita est curandi affectus diuisio. Atqui in febre finita est diuisio, cum eam dixerimus esse calidam intemperiem, simul tamen cum siccitate copulatam: quare nimirum per ea quae refrigerant, & humectant, tanquam per propria contraria sanabitur: haec itaque in dictis quatuor materierum generibus uestigari debent, tam si effectu, aut potestate, quam etiam si ex accidenti refrigerent. indifferenter enim ex his febris sanatur, suntque ei contraria, tam si separatim eis, quam coniunctim, utare: ut eodem 1. 1. meth. med. scriptum est: perpetuoque ea tanquam contraria febris ipsa pro eius curatione desiderat: huc ergo tantum eius sanandae consilium dirigitur, nempe ut eam refrigeres, & humectes. nam omnis febris quae febris est, humectatio, refrigeratioque remedia sunt, Gal. auctore 9. meth. med. At quoniam nos febrem quae febris est, non in communi homine sanare intendimus, sed in quolibet particulari, ut Petro, Ioanni, Francisco, & reliquis, & sanatio aliud non est quam praesentis in corpore uitiosi affectus in naturalem habitum seu temperiem mutatio, propterea ipsa quoque naturalis corporis temperies

Cap. 7.

Cap. 5.

Cap. 4.

peries quoad fieri potest haudquaquam ignoranda erit, ex hac namque indicatione sumpta contrarietatis modus seu mensura simul cum eadem febre definitur, ita ut per ea febris auferatur, seruetur tamen naturalis corporis temperies, quoniam id quod aegrotat, ei quod ualet est contrarium, utique per contraria est ab illo in hoc uia: atqui non satis est febrim tanquam calido affectui admouisse frigida, nisi id debita mensura fiat, alioquin metus est si intra modum id fiat, ne morbi reliquum quippiam relinquatur, sin modum excedas, contrarium morbi genus inducas, quod quominus accidat, naturam, seu naturalem curandi corporis temperiem scias oportet: quo tantum febris ab illius symmetria discesserit intelligens, mensuram refrigeranti auxilio impones: id uero fieri non poterit, nisi compertum habeas quam esset corpus aut calidum aut frigidum aut humidum aut siccum cum ualere, quantumque ex his excesserit postquam aegrotauit. nam quod plurimum a naturali habitu seu temperie recessit, id uehementibus eget contrariis, quod non plurimum, lenibus; ut itaque certa ac determinata contraria pro febris curatione adhibeantur, ab ipsa naturali corporis temperie necessario sumenda est indicatio. per hanc enim in contrariis quae febris requirit, inuenitur modus seu mensura, ita ut per ea nec morbi reliquum quippiam relinquatur, nec contrarium morbi genus inducatur: sed ipse uitiosus affectus qui febris est, in naturalem habitum, naturalemque temperiem mutetur. id enim eius sanatio est, & non aliud. Porro cum id quod aegrotat alteramus, nisi constet quousque sit mutandum, utique quando sit ab alterando desistendum, non intelligemus. Quapropter ad unguem nosse corporum temperamenta oportet, alias nec febris, nec alterius cuiusvis morbi, rite curatio fiet: id uero plane difficile est, tentandum tamen erit, ea inuenire tum ex propriis signis,

quæ lib. de temperamētis scripta sunt, tum uerò ultra hæc quò magis scientifica notitia sit (inquit Gal. 9. meth.) ex ætate, & tota antea cta uita, quæ nimirum in uitæ exercitio & victus ratione consistit: præterea in hac regione, & hoc anni tempore, & hoc statu coeli conuersatione, qua ratione diducto corporis temperamēto in partes plures orientur particulares scopi febris curationem indicātes, prout ex pluribus particularibus tanquam ex causis ortū habere potest, ac tale efficitur: & ob id ætatem, consuetudinem, totamq; antea cta uitam, temperamenti interuentu, curationis rationem indicare diximus, atque ex eisdem particulares indicationes sumere pro febris curatione oportet, siue mauius eas coindicaciones appellare: cum uerò morbus, & sanitas corporis sint affectus, ille se tollendum, hæc se tuēdam indicans, & aer ambiens is sit, sine quo nec tolli morbus, nec teneri sanitas potest; igitur causæ sine qua non obtinet rationem, & propterea ab eo quoque necessariò sumenda erit indicatio tanquā tertio, ac præcipuo scopo pro februm curatione. nam absq; eo ipsæ tolli nequeunt. reliquas enim materias tum deligere, tum fugere licet; quam autem aer ambiens præstat, fugere non licet, immò necesse est præsentem coeli statu uti; idcirco huic, & non alijs præsidiorum materijs attentis esse cogimur, ab eoq; & non alijs indicationem sumere debemus. nam sæpe cum his quæ febris faciendæ suadet, est concors, sæpe discors, & qui contra moliatur: habebit itaque ambiens nos aer rationem, modo materiæ sanantis, modò causæ morbum facientis, quippe cū humectari refrigerariq; febris postulet, si hæc ambiens præstat, sanantis materiæ rationem obtinebit, ac pro gratia habendus: sin calefaciat, & siccet, morbificis causis est annumerandus, ac propterea inhibēda eius noxa erit, reliquorum scilicet præsidiorum humiditate ac frigiditate in-

te intensus, adauctisq;: ipsum uerò sedulò agendum est, ut quoad fieri potest, qualem esse expedit præparet, humidiores uidelicet frigidioresq; domos tum deligens, tum præparans. est itaque hac ratione necessariò sumenda indicatio ab ambiente nos aere pro februm curatione, qui cum eiusmodi reddatur, calidus uidelicet frigidus, humidus, & siccus, tum propter regionem ipsam, tum anni tempus, tum peculiarem & præsentem coeli statum, propterea & ipse quoque in has particulares causas diductus, tot parit particulares scopos, ex quibus etiam particulares indicationes capiuntur à quot causis ipse immutatur, ac eiusmodi redditur, ob id ab anni tempore, regione, & coeli statu sumendas esse indicationes diximus: indicant enim & hæc morborum, ac februm curationem, seu coindicant medio aere nos ambiente: tot igitur sunt tum uniuersales, tum particulares scopi, à quibus indicationes proficiscuntur pro febris curatione, quatenus febris est: quos omnes, si uelis, poteris à Gal. instructus ad tres iam dictos communes, ac uniuersales scopos, aut duos, & deinde ad unum duntaxat communissimum deducere, ut puta ad contrarietatem. etenim omnes quos enumerauimus, sub ea continentur, ipsaq; est primus, ac communissimus scopus curationis omnium morborum nobis facta, ac demonstrata à prima illa omnium curationis indicationum, quæ ex ipso, qui curatur morbo, accipitur, & plebi etiam communis existit, quæ sanè nulla prorsus ipsius artis medicæ adhuc portio est, aut certè nec magna, nec propria. licebit itaque hac ratione dicere unum esse omnium morborum comunem curationis scopum, atque ipsarum februm. nempe contrarietatem ipsam: qua rursus diuisa, duos existere, morbum, scilicet febrē, ex ijs quæ sibi contraria sunt adhibenda remedia indicātem, & laborantis temperiem unā cum ipso morbo, seu

febre (ut diximus) contrarietatis mensuram definientem: qua prima sectione contrarietatis in duo tantum facta, in febrem inquam, & laborantis temperiem, ambientem ipsum, uel ægritudinis causis, uel sanitatis annumerandū esse fatemur, prout concors fuerit, aut discors cum his quæ morbus facienda suadet. Poterit etiam & aer seorsum ab his duobus affectibus spectari, & ita tertius esse præcipuus communisq; curationis scopus, tanquam causa sine qua non. etenim is est sine quo nec tolli morbus seu febris, nec teneri sanitas potest. Qua ratione non in duo tantū capita, sed in tria diuidetur contrarietas ipsa; in duos uidelicet iam dictos affectus contrarios, & in ambientem, sine quo nec unus tolli, nec alius seruari potest. Hac igitur diuersa ratione, curationis præcipuos scopos ac communes spectantes, & unum, & duos, & etiam tres esse fatebimur; nec plura scoporum genera esse posse, quæ ad medendum pertineant, quàm tria, cum Gal. censemus, neque etiam ipsius febris qua febris est. Quibus rursus in partes diductis, ipsa inquam febre tanquā morbo seu præter naturam affectu, in particulares eius differentias ut supra demonstrauius; corporis uerò temperatura ac ambiente nos aere, in causas ex quibus tales efficiuntur, tot numero particulares scopi sub unoquoque eorum cōtinentur, particularesq; indicationes, quot narrauius, conducentes omnes ad auxiliorum inuentiones, pro februm curatione, partim qualitatem, partim etiam quantitatem eorum definientes, aut tanquam causa sine qua non curationi deseruientes. quibus inuentis oportunum quoque tempus inuestigare oportet: quod quidem ex quatuor febris temporibus capiendum esse præcipit Gal. 9. meth. med. & nos supra demonstrauius quo modo hanc Gal. sententiam intelligere oporteat: & quòd ab ea non differat, quam de oportuno auxiliorum tempo-

cap. 14.

tempore, scriptam reliquit lib. de optima secta, quòd uidelicet oportuna præsidiorum tempora uniuersalia, & ex remedia postulantibus præsentia, & ex potentibus impedire absentia deprehendantur: ad quas etiam auxiliorum inuentiones, uidentur uires quoquomodo conducere; licet non semper eodem modo nec ut à febre liberemur, sed ut uiuamus. etenim & ipsæ nihil unquam ex earum natura indicare uidentur præterquam uitæ custodiæ: sunt tamen perpetuò consideratu necessariæ in curandis febribus, morbisq; alijs, sub eadem ratione, hoc est pro uirium custodia, ut propterea eis utendū sit præsidijs pro februm curatione, ex quibus uires ipsæ, seu ipsarum substantia, nec inaniatur, nec immodicè alteretur, ita ut corruptioni fiat propinqua, quanuis pro februm curatione, quatenus febres sunt, hoc est ubi solæ sint, nec causam habeant quæ eas uel gignat uel augeat, ut in ueris diarijs, uires nullam egregiam prouidentiam requirāt utpotè quæ ualidæ sint, & propterea exiguum est quòd à uiribus consilij petitur ut citato 9. & 11. de meth. med. scriptum est: oportet tamen eam quæ à uiribus sumitur indicationem, tum in reliquis morbis omnibus, tum in diarijs febribus semper adhiberi: ut patet in calce. 8. meth. med. de quibus satius uisum est primū sermonem facere, utpote simplicem primam curationis indicationem habentibus. nā quæ causa eas accendit, iam abiit, si qua uerò earum sit cuius causa adhuc adsit, quanuis uerè diaria nō sit, ut quæ ex stipatione oritur, de hac sermo in sequentibus fiet; nunc uerò satis sit nouisse numerum & ordinem scoporum ac indicationum uniuersalium & particularium febris qua febris est curationem indicantium, & qua ratione pauci & plures esse possint ac etiam vnus.

ca. 35. et 36.

loc. cit.

Febrium hefticarum medendi methodus. Cap. 39.

Vamuis diffideant inter se hefticę febres & diarię, quoniam diarię in leui ac facili (ut sic dicā) affectu calorem habent, eos enim affectus qui facillē discutiuntur *ἐναγέροι* gręcę uocant: hefticę uerò in habitu quòd agrè soluātur *ἐν ἐξεί* gręcę dicunt, & propterea quę facillē discutiūtur febres schefticas: quę agrè, hefticas uocant, dilucidioris doctrinę gratia; ut liquet 8. meth. m. ed. differant insuper quòd diarię, potissimum exquisitę nunquam ad tertium usq; diem protelantur, nisi quid delictum circa laborantem sit: At hefticę sæpius pluribus diebus urgēt, præsertim ubi fuerint marasmodes. Illud tamen commune cum diarijs habent hefticę febres, quòd uidelicet non amplius fiant, nec ullam intus habent causam, quę eas accendat, aut excitet: & propterea harum febrium, diariarum uidelicet & hefticarum uera & propria curatio est: Gale. auctore 11. de meth. med. Conueniunt ergo in hac febrium differentia, quòd utraque excitata, earum causa desijt, nec amplius adest eas generans, aut augens: ob id hefticarum febrium medendi methodum tradere institui, priusquam de eis quę ex putredine ortum habent sermonem faciā. Est etenim in eis, perinde ac in diarijs, simplex quidam præter naturam in corpore affectus, simplicem quoq; curationis indicationem propterea habens cum amplius hefticę febres non fiant, sed factę iam sint. Quamobrè totius curationis earum caput, in ijs remedijs quę refrigerent, & humectent, statuere oportet: Gal. auctore 10. de med. meth. Verùm quoniam refrigeratio per efficacissimam qualitatem inducitur, & parui temporis est, & periculosa:

riculosa: contra siccitatis per ea quę humectent curatio, ut longi temporis est opus, ita minus est quàm refrigeratio periculo exposita, ut citato loco Gal. ait. Hanc ob causam audaciores minus esse debemus, in refrigerando, quàm in humectando febres istas. præsertim cum puillę, & æquales sint ut declarauimus; ita ut periculū immineat, si animosè infrigides, aut ut contrarium genus morbi inducas, aut ut ipsemet corporis calor, aut etiam determinatę partis extingatur. id quod suspicandum haudquam erit, si quodammodo immodicè humectes, quamuis utrisque moderatè utendum sit, adeò ut febris curetur, seruetur autem corporis, aut partis naturalis temperies: Ideoq; Gal. 9. meth. dicebat quòd minus tuta ijs qui exiguum sanguinem, carnemq; obtinent frigida potio est: eò etiam fit, ut hefticę febres nec perinde eam, quę profus sit frigida, nec multam desiderant: ceu quę extenuatis omnino, exiguiq; sanguinis corporibus incidant. minus itaque refrigerantibus, quàm his quę humectant utendum est, pro harum febrium curatione, licet, ut diximus, utraque desiderent quatenus febres sunt. & propterea maximum huius febris remediū est victus humectās, ut inquit Paulus cap. 32. sec. libri: Quamuis prima materia idonea harum rerum quę refrigerant & humectāt, pro hefticarum febrium curatione duplex genere sit, ut inquit Gal. citato 10. meth. med. Vna eorum quę foris admouentur, seu extrinsecus incidunt; altera eorum quę intro in corpus sumuntur: prætermittit autem reliqua duo genera materierum præfidiorum, tanquam minus necessaria. etenim in faciendorum, & educendorum genere pauca omnino præsidia & non adeò prima, atque non admodum conducētia pro hefticarum febrium curatione, reperiuntur; ut satius est uidere in ijs, quę sub ipsis generibus continentur: & hac ratione dicebat Gal. quòd prima ma-

cap. 1.

cap. 2.

cap. x.

cap. 5.

cap. 7.

ma materia idonea & præcipua continebatur in duplici iam dicto genere, & non omnis, non negans quòd in reliquis duobus materierum generibus possit quoque quædam præsidiorum materia idonea, pro harum febrium curatione reperiri, attamen non adeò idonea, conducibilis, & præcipua, quemadmodum sunt quæ in duobus generibus ab eodem nominatis materiæ continentur: particulatim autem sunt in his quæ extrinsecus occurrunt, tum aer qui nos ambit, tum pharmaca quæcunque humectandi, & refrigerandi uim obtinent, intelligas tu, quæ deforis applicantur, & tertium est præter hæc dulcis aquæ balneum: In genere uerò eorum quæ intro in corpus sumuntur seu adhibentur sunt quæ eduntur, bibuntur, & inspiratus aer. Ab his itaque tentandum est propositis hoc loco febribus tum humiditatem, tum frigiditatem comparare: quamuis eorum quædam magis in quibusdam febribus hæcticis conferant, quædam uerò minus: præterea nec æqualem semper frigiditatem habere debent, sed interim magis, quandoque uerò minus frigida admittenda sunt, quædam autem communiter omnibus conferunt. Etenim ambiens, ubi temperatus sit, hoc est nec admodum calidus, nec admodum frigidus, qualem se exhibet, utiq; tali nobis est utendum, nihil amplius de eò sollicitis in his uidelicet hæcticis, quibus primum quod afficitur non est ipsum cor, sed aut uentriculus, aut iecur, ob quæ quidem viscera, magna ex parte hæcticas, marasmodesq; febres acciderè, contemplati sumus, inquit Gal. eodem 10. metho. med. licet etiam quandoque alijs affectis uisceribus superueniât, ut liquet ibidem, & nos supra declarauimus. nam ex inspirato aere, iocinori nulla certè utilitas accedit, minima etiam & uentriculo. At ubi primum quod afficitur sit ipsum cor, nedum modicè frigidus sed & frigidissimus admittendus erit, quatenus præsertim respirando attra-

do attrahitur, ut qui calorem qui in corde existit admodum refrigeret: siquidem per pulmonem quod rarum uiscus est, difficile non est ut tum qualitas ipsius, tum etiam substantia ad cor facillè perueniat: quamuis quatenus extrinsecus ægrum contingit, quodammodo lædat, quippe cum cogat, densetq; cutim, ac putredinosorum humorum effluxum transpirare prohibeat: fieri etiam nequit ut transpirati per cutem aeris uel qualitas uel substantia ad cor perueniat: atque nosse licebit maius fore ex frigida inspiratione incommodum quàm ex cute densanda incommodum, præsertim cum hanc operimentis calfacere liceat ab ipso corde pulmones ubi ij sunt qui primo afficiuntur, plus cæteris omnibus refrigerantem aerem requirunt: eodem Gal. auctore citato loco. ubi uerò uentriculus primum fuerit afflictus, ipsi magis per comesta & ebibita esset succurrendum. huic enim illa cum integris adhuc uiribus, occurrunt, sicut cordi, inspiratus aer: at iocinori, ut dictum est, ex inspirato aere, nulla certè utilitas accedit, à comestis uerò & ebibitis, minor planè quàm uentriculo, cæterum aliqua non obscurè aduenit. Conferat itaque magis alteratus aer ac præcipuè utilis est cordi primum affecto, quemadmodum ubi uentriculus aut iecur primum afficiatur, cibus & potus magis utiles sint: quamuis & in his quoque febribus hæcticis ac reliquis omnibus, non parum etiam conferat aer: quandoquidem in his quoque necessum est cor similem suscipere intemperiem: citra quàm, nec marasmus, nec hæctica, nec reliquarum febrium ulla consistere potest, ut ibidem patet. Communis autem omnium hæcticarum febrium sanatio per ea est quæ forinsecus applicata, refrigerant & humectant: quanquam horum quoque ea deligenda sunt, quæ citra uehementem adstrictionem refrigerant. talia enim præterquam quòd non humectant, etiam demittere frigiditatem

tatem suam altè non ualent, propterea quòd cutim co-
gunt & coarctant: & ob id optima sunt, quæ non modo
citra adstrictionem refrigerant, sed etiam tenui sunt cor-
poris substantia, ut citato loco scriptum est. Porrò uten-
dum ijs quoque est, non sicut uulgus medicorum facit
toti impositis thoraci, aut toti uentri, immò illi maximè
quod primo est affectum: neque enim necessum est (in-
quit Gal.) ut aut cum eo quod refrigerari ualenter desi-
derat, etiam id refrigeres quod prorsus nõ desiderat, aut
ante iustum tempus refrigerare desistas, timens uicinam
aliquam particulam lædi: semper autem studendum ne
strenuè refrigerantibus, sed his quæ modicè id efficiant,
utare: præsertim ubi cordi ea adhibueris, eo potissimum
non primo affecto. requirit nanque hoc uiscus semper in
omni hectica febre præter inspiratum aerem ea quæ refri-
gerant & humectant, cum perpetuò ipsum in qualibet ea-
rum afficiatur, non tamen immodicè frigida desiderat, cū
sit fons & principium calidi innati, præcipuè ubi ipsum,
ut diximus, non fuerit primo affectum: sunt uerò quædam
remedia quæ non unam dumtaxat facultatem habent,
utpote quòd actu aut potestate refrigerant seu ex acci-
denti, sed complicatam quodammodo, duplicemq; ita ut
& prima ratione, & ex accidenti proficiant, in quo gene-
re & balneum est aquæ dulcis temperatum, ut liquet cita-
to 10. meth. med. eo itaque in qualibet febre hectica tu-
tò utare: insuper & reliquas omnes indicationes quas
paulo ante meminimus, inspicere oportet, quòd oportune
eisdem utaris medicamentis ac mensuram non excedas:
ubi uerò siccitati coniuncta fuerit febris hectica, hoc est
marasmodus effecta, quæcunque fuerit, substantia soli-
darum partium exiccata, singulas quoq; simularium par-
tium propria humiditate humectantis nutrimenti ope re-
pleas oportet. Eadem enim uictus ratio genere est, in
singulis

cap. x.

singulis ne dum tribus siccitatibus partium solidarum,
sed etiam in quarta, quæ in proprijs cuiusque particulæ
exilibus arterijs, uenisq; consistit, ac ex sanguinis penu-
ria prouenit, licet ea omnium sanatu facillima sit, ut pa-
tet 7. de metho. med. frigiditatis tamen respectus in hac
siccitate exuperat, siccitas uerò secundum locum obti-
net, ut ibidem liquet.

*Continentium absque putredine febrium dignotionis, & ge-
nerationis modus, ac curationis via. Cap. 40.*

V M præter diariarum febrium genus:
duo, ueluti ostendimus, reliqua sint fe-
brium genera, alterum quod iam solidas
animalis particulas occupat, & hecticū,
nominant; alterum quod ex humorum
putredine nascitur, ac transeant sæpe in utrunque genus,
eadem diariæ febres, nisi quis eas commodè tractet; ue-
luti in cæteris rebus omnibus quæcunq; uno genere com-
prehensæ, societatem in naturis habent, ac propterea mu-
tuo in se transire ualent, tertia quædam formula in transi-
tu ipsarum existit, quæ neutrius extremitatum formam
planè exhibet, ita nimirum & in diariarum febrium tran-
situ imaginari oportet, alterum quoddam genus in tran-
situ exoriri, quòd neutri extremitatum sit idem: de quo
prius differendum esse mihi uidetur, quàm de ijs febribus,
quæ ex humorum putredine oriuntur. nam licet medium
quodammodo esse uideatur hoc febrium genus, maiore
tamen ut dicemus, cum diarijs quàm cum his, quæ ex pu-
tredine nascuntur cognationem habet; quanuis cum am-
bobus generibus communia quædam habere uideatur,
ut in sequentibus patebit. opus nanque est sicut reliqua
febrium genera, etiam ipsum, tum protinus noscatur cū
inci-

incidit tum sic inhibeat in primo ortu, ne aut agrè sanabile, aut insanabile postquam auctum est euadat; & ne nostra methodus imperfecta quoque reddatur. Appellat autem has febres *συνίχους*, idest continentes, non illi quidem græco nomine usi, sed solœcismum committendum potius rati, quam formam ipsarum sine nomine linquendum: siquidem in his febribus una accessio ab initio ad finem perpetuò manens, in multos dies porrigitur: sed dices, aliud ergo (præter tria iam dicta) genus esse in prima febrium diuisione dicendum crit, nisi esset quod appellatione pro nihilo habita, diarias ipsas nominare etiam oportebit, ut Gal. inquit 9. de meth. med. neque enim profecto de substantia ipsa, talium febrium est diariæ uocabulum, uerum conuenienti nomine destituti clarioris simul, breuiorisque doctrinæ gratia, ab eo quod sapius eis accidit, nomen inditum est: sapius autem diarijs accidit, ut non ultra unum diem porrigatur: qua de re licet continentiū febrium accessio, ultra unum diem porrigatur, & usque ad tertium uel quartum & quintum quandoque extendatur, non propterea diaria non erit nuncupanda, cum eadē sit earum natura quæ & diariarum; licet nomē sit diuersum, neque enim in eis humor putrescens subest, neque corpus ipsum febrile calorem ut habitum suscepit: qua re ab his duobus generibus diuersum erit: continebitur autem sub diariarum genere hoc genus febrium cum eadem utrisque sit natura. habet enim unam à principio ad finem usque accessionem, & citra putredinem, quemadmodum diarię ipsæ, licet ad plures dies porrigantur, & propterea ab eis quodammodo dissentire uideantur, ita ut non exquisitè hac ratione, & uerè diariæ dici possint: qua etiam ratione, & quod earum effectrix causa adhuc adsit, cum his quæ ex putredine oriuntur quodammodo conuenire uidentur: & ob id nos post heclicas febres, de eis differendum esse censuimus.

cap. I.

censuimus, & priusquam de febribus ex putredine ortis fermo fiat: sunt tamen diariæ, licet effectrix earum causa adsit. est nanque una particularis diariarum differentia, quando causa etiam adest, ut liquet 10. metho. med. licet non uerè, & exquisitæ diariæ dici possint. Verum quoniā non sicuti Idea una eiusmodi febrium est, à qua Synochos eas nominant, ita & natura simplex unaque est. nam quædam earum manifestam habent putredinis notam, quædam prorsus non habent: propterea eas dumtaxat ex diariarū febrium genere esse diximus, atque de eis modò differere intendimus, quæ nullam prorsus putredinis habent notam: reliquas uerò nunc prætermittimus cum unum dumtaxat commune cum diarijs habeant; duo uerò cum ijs quæ ex putredine sunt ortæ: & propterea sub earum & non diariarum genere continentur. substantia etenim earum totaque natura ex eo genere febrium est, quæ ex putredine nascuntur: ut liquet undecimo meth. meden. Quapropter simul cum eisdem earum curatio nem tractabimus: porro quæ putredine uacant, continentes febres, & in diariarum febrium transitu generantur, ut dictum est: non ex quauis diaria ex quacunque causa orta generari eas contingit, neque in omnibus corporibus, sed ubi diariarum febrium occasio stipatio duntaxat fuerit; hæc autem uel obstructis exilibus meatibus, uel conuiuentibus, uel & corpore ipso immoderatiùs densato accidit, Gal. auctoritate citato 9. metho. med. uerum si propter ipsorum corporum densationem, aut exiguorum meatuum conuiuentiam diariæ febres oriatur, has & destitute post primam accessionem (si quis rectè eas tractet) & uerè diarias tum esse, tum appellari inquit Gale. citato loco: Vbi uerò ex obstructione creantur, si hæc pusilla sit solui ipsas quoque ut alias diarias, si quis eas legitimè sanet: sin uerò ualenter impacti humores sint, sic ut ualen-

cap. I.

cap. 4.

cap. I.

Q trius

tius aliquid, quod eos eximat desiderent, eas febres porrigi ultra unum diem necesse est, & diariarum febrium genus uideri egressas: ex quibus liquet non ad quascunque diarias febres ex stipatione ortas continentem febrem sine putredine insequi, quia ex coniuventia meatuum aut corporum densatione ab externis causis si stipatio fiat, eadem generari non consuevit, præsertim si non adsit abundantia, sed ad eas quarum stipationis causa obstructio existit, eademque magna consequitur, aut exilis sed non rectè curata est. namque eiusmodi febris que ex obstructione gignitur (quantum ex ipsa est) earum quæ plures dies infestat, & quæ diariæ sunt, communis est. Cæterum propter causæ paruitatem, unius diei efficitur, sicut etiam propter magnitudinem, multorum interim dierum; Verùm accessio eius ab initio ad exitum usque una est, modò ne ipsam excipiat ea, quæ ex putredine humorum nascitur, ut libr. 10. eiusdem operis à Gal. scriptum est: Quod uerò neque eiusmodi febris indifferenter in omnibus corporibus consistere soleat, ab eodem Gal. citato 9. meth. med. scriptum est. ait enim quòd in gracili & frigido corpore eadem fieri non consuevit, quemadmodum nec ea quæ cum putredine existit, sed plurimum in ijs qui sanguine abundant, & corpulentis gignitur, quando nec obstructio citra putredinem excitare febrem ualet; nisi id quod transpirat, hoc est transpirare solet, uel quod attollitur ut transpiret, copiosum sit & calidum. ita enim Ga. uerba interpretanda sunt, aliàs paucis in uerbis sibi ipsi pugnaret. dixerat enim paulo ante, quòd cum à feruentibus humoribus uapor attollitur plurimus, effluit autè foras exiguus, tunc febris hæc generatur; eo que fit ut nec in frigida ætate, nec in frigido corporis temperamento, siue id ab initio consistit, siue modo frigidum sit factum, continens excitetur febris, neque etiam in gracilibus, uel qui raro sunt corporis habitu; im-

mò

modò tum ætate, tum natura, tum acquisitio temperamento quæ calida sint, & præcipuè si & carnosus, & bono, ac multo sanguine affluens, & denso corpore æger sit, aut etiam calidis excrementis refertus. proinde fit ut qui ita febricitat, ijs & pulsus maximus sit, æqualis, & uehemens, quibus etiam arteriæ consistentia nec durior quàm pro natura est, nec mollior, celeritatis tamen frequentiaque eò peruenit quo febris ipsa magnitudinis: caloris autem qualitas, ut quæ minime tactum mordeat existit, urinae uero tum crassitudine, tum colore à naturali habitu non multum aliena, ita ut nec in pulsu nec in calore, nec lotio putredinis aliqua adhuc animaduertatur nota. ubi etenim cum iã dictis signis putredinis aliqua nota aduerteretur, alteram indicarent continentem febrem quæ cum putredine existit: conflatur autem cõtinens hæc febris citra putredinem ob calidi sanguinis copiam nondum putrefacti & eo quod non transpirat feruore solum caliditatem excitantis, quemadmodum nouum uinũ solet in dolijs: Act. teste cap. 70. quinti libri, multorumque dierum fit una earum accessio ad finem usque; nam cum accessionis remissio ex feruentium humorum transpiratu contingere soleat, non transpirant autem in uehementi stipatione quæ per obstructionem fit in hac febre, nullaque in ea subest occasio, quæ alterius accessionis initium excitet. Cæterum non adeò uehementer stipata corpora sunt in hoc febrili genere ut nullum ex eis humoribus qui tenuati admodum sint effluere foras sinat, cum nec si de ossibus ita dixeris id uerum sit nedum de carne & cute. uerum cum à feruentibus humoribus uapor attollatur plurimus, effluat autem foras exiguus, ut dictum est, hunc qui relictus est, febrem seruare oportet, neque id modò propterea quòd ipse manet sed etiam propterea quòd quæ proxima sunt adurit: **Cum uerè ex duobus his seruari possit febris, & quòd to**

Q 2 tus

cap. 2.

tus uapor non transpiret, & quòd idem uapor ea quæ cõtingit etiam excalfaciat aduratq; , necesse est (inquit Gal. citato loco) tres esse in fynochis febribus differentias; nempe uel pari permanẽte ea magnitudine quam in principio accessionis summam habuit; uel semper aliquid exigui adijciente, uel diminuente, atque hæc uel æqualiter, uel inæqualiter faciente. si enim quod accenditur, ei quod transpirat par fuerit, nec augeri, nec minui febrilis calor uideretur, sed perinde sibi similis permanebit, ac si nihil illi adiceretur, aut demeretur: quippe cum ad æqualitatis custodiam nihil interfit, seruetur eadem affidue substantia, an ei quæ uacuatur par sit, ea quæ adijcitur. Verùm si altera earum uicerit, utique si ea quæ euacuatur, minui febrem necesse est, sin quæ adijcitur, omnino increſcere. Appellãt autem Græci primas illas ἀμασινὰς uel ὁμοτις, alias παραμασινὰς, reliquas uerò ἐπαμασινὰς. Tres igitur sunt continentium absque putredine febrium differentia, quæ ex stipatis per obstructionem meatibus, oriuntur, ac ex diariarum genere existunt: ac cum obstructio incidat, uel propter crassos, uel glutinosos, uel copiosos succos (ut liquet 8.9. & 11. meth. med.) quando corpus inhabile ad transpirationem redditur, ex succorum abundantia, tales consueuerunt febres generari, ac in iis qui sanguine abundant, & corpulentis plurimum, ut modo diximus, ac cum eodem Gal. conclusimus; & non ubi ex humorũ crassitie seu tenacitate obstructio fiat, ac in corporibus gracilibus & frigidis atate, natura & temperamento, quando, ut idem Gale. inquit neq; ipsa obstructio citra putredinem excitare febrem ualet, nisi id quod transpirat, & copiosum sit, & calidum: Neque etiam ex quantitate succorum; seu sanguinis redundantia tales procreantur febres, eodem Gal. teste citato 9. meth. med. quoniam non ex ea quæ ad uirtutem comparatur, sed ex ea quæ cõ-

loc. cit.

tineri

tineri a uasis ultra non ualet, quæq; ob id ipsum tum per-rumpere eadem uasa, tum recludere solet; inducitq; obstructionem, distentionem, ruborem, ac tumorem: siquidem copia hæc dum bonitatem suam seruat ut pariter au-geri cum robore uirium est nata: ita si quando has grauat, nec de cætero augebitur, & bonitatem naturæ amittet: ea uerò quæ ad uirtutem comparatur abundantia, nec sic obstruit ora uenarum ut refrigerationem prohibeat, nec earum tunicas distendit, nec ruborem, nec tumorem inuehit, multoq; minus uel carnis, uel cutis transpirationem moratur, ut citato loco scriptum est: fit itaque continens febris absque putredine ex stipatis per obstructionem meatibus a succorum abundantia ad uasa, & non ad uires comparata, ut abunde demonstrauimus: quamuis interdum crassitudo etiam cum abundantia copulari possit, ut sentit Aetius citato loco: qua de re eis utendum erit auxiliis pro eius curatione, quibus abundantia uacuetur, obstructio eximatur, & febris feruor deferueat, ac confestim, priusquam humores putrescant: ex eiusdem Gale. præcepto citato 9. meth. non enim simplicem omnino curationis indicationem habent, uelut reliquæ exquisitæ febres diariæ, cū earum effectrix causa adhuc adsit: quamuis 10. eiusdem operis libro aliter sentire uideatur. ait enim quòd quæ febris ex sola obstructione citra putredinem ortum habet, utiq; ipsius obstructionis solutio, eius est sanatio: & loquitur Gal. de hac febre: nisi esset q̄ post pauca subdidit: iam uerò ipsarum obstructionum, alia est quæ ex abundantia, alia quæ ex qualitate succorum, scilicet qui aut lenti aut crassi sint, incidit: præferetur autem inter remedia in ea quam copia facit sanguinis missio. hæc namque sanguinis missio insimul ambos curat affectus, abundantiam scilicet, cui potissimum opponitur, ac obstructionem ex ea ortam. Quapropter idem erit dice-

cap. 5.

cap. 2.

Ca. 12.

re quòd uti debeamus auxiliis quibus abundantia uacuetur, & obstructio eximatur, ac fateri quòd obstructio quâ copia gignit, auferri debeat: at non alio aufertur auxilio, quàm uenæ sectione, qua etiam necessariò abundantia exhauritur: insuper & febris feruor remittitur, cū ex accidenti in frigidet, ut dictum est: cum itaque omnibus quæ requirit hoc genus febrium pro eius curatione abundè satisfaciatur, unum præsidium, quod est uenæ sectio: licet cū hac febre plures complerentur affectus utpote abundantia, & obstructio quæ pariter eandem desiderant: iure ad detrahendum sanguinem festinare oportet: siquidem, ut Gal. inquit, eorum qui ex sola obstructione febricitant, nemo in putredinis febrem incidit, cui prius sanguis missus fuerit, quem ubi ualida uirtus fuerit, & ætas permiserit, usque ad animi defectum mittere expedit. vbi horum alterum non satis respondeat, tutius est quantum satis uisum fuerit, tantum principio detrahere, quod defuit iteratione supplere, quando quibus, corpus ex succorum abundantia inhabile ad transpirationem iam redditum, tantum caloris congestit, ut inde iam febricitet, iis tantum sanguinis est detrahendum, quantum uires tolerat. hæc ille: & lib. de curand. ratio. per uenæ sect. inquit: cæterum ubi feruescentis inest sanguinis plenitudo, acutissimam accendens febrem, subito ac simul euacuare expedit, eamque inanire tentandum, uel ad animi deliquium usque, uirium modo inspecto robore: Atqui nos tutius esse censemus tantum principio sanguinem detrahere, quantum satis uisum fuerit, nec usque ad animi defectum ipsum mittere, & quod defuit in prima sectione, iteratione quàm primum poterit, supplere. etenim satis admodum periculosam esse talem uenæ sectionem fatemur, tū quoniam sæpius contingit quòd alterum non satis respondeat, utpote uirtus aut ætas, tum etiam quòd ex tali & tā-

ta

ta uenæ sectione non parum merito sequetur incommodi, nisi oportuno tempore, aut debita mensura fieret, ut ipse semet Gal. testatur eodem lib. duos namque ipse uidit in medicorum manibus periisse; multi autem, licet nō protinus, at postea propter uirtutis imbecillitatem perire, aliosque non paucos inspexit, in graues ac longos, exitialesue morbos incidisse ex tali uacuatione, ut ipse refert: quia igitur ualde periculosa est talis uenæ sectio usque ad animi defectum, (licet ubi ritè administratur, tot sequantur commoda, quot Gal. narrat, sitque maximum continentis febris remedium, ubi ualentes uires sint) ab ea tamen abstinendum esse consulo, ac quantum in prima detractione defuit, pro abundantia uacuatione, confestim repetitione suppleatur. id enim tutius est, & ab eodem præcipitur Gal. ubi alterum non satis respondeat, quòd quidem sæpius contingit: at in hoc te exerceto (inquit Hipp. primo de morbis uulga.) morbis ut profis, aut saltem nequid lædas: adhibenda est itaque hac ratione his corporibus quæ ita laborant, uenæ sectio. nam si id non adhibeatur præsidium, timor est ne suffocentur, uel certè syncopeprehendantur, & omnino periclitentur, nisi eos uel uirium robur, uel plurimus sudor, uel largum sanguinis profluuium a morte uindictet, eodem Gal. auctore. atque a principio statim, aut quàm primum poteris, non numero dierum, sed uni uirium robori attentus, in huius generis febribus, uenam secabis: attendenda uerò cum uenæ secandæ scopis nonnulla sunt, tum quæ præcedunt, tum etiam quæ consequuntur, ut si præcedat ciborum cruditas, aut necessariò uacuatō quædam sequetur. nam in illa tantum differre uenæ sectionem oportet, quantum satisfacere, tum ad eorum concoctionem, tum ut excrementa descendant, uidebitur: in reliqua tantum illi de eo quod superfluum est relinquendum, quantum est per eā uacua-

Q 4 dum

textu. 50.

dum, nec minus & alia quædam attendenda sunt, ut natura, seu naturalis habitus ægrotantis, ætas & cœli status, sub quo regio, & anni tempus comprehenditur. nam quædam eorum, sanguinem interdum detrahente coindicant, quædam uerò quandoque refragantur, quando eadem uenæ sectio pro uacuatione omnino suscipitur, ut patet eodem 9. meth. med. quæ etiam fusius in sequentibus recensebimus: quòd si curare infirmum aliquando cogaris, cui non solum antea secundæ uenæ remedium prætermisum est, sed nunc quoque uel per medicorum ignorantiam, uel ipsius laborantis propinquorum uel eius timiditatem procedente tempore mittere sanguinem prohiberis, ad frigidam exhibendam accedes, inquit Gal. citato loco, prius tamen diligenter discernens, quantum ex ea nocuum contingere possit. nam si id aut exiguum, aut nullum sit, offerenda potui est, quæ prorsus sit gelida, quantum bibere ægro libet, magisq; id audebis si frigidæ potioni insueuerit: hanc uerò quantitatem determinauit idem Gale. primo de ratio. uictus: licet quibusdam uariis in hoc esse uideatur. dicebat enim: ☿ potio autem frigidæ tanta sit, quantum frigidæ aquæ æger inspirando haurire possit. ☽ id enim est quod dixerat in libris metho. meden. inquit ipse, ualida existente febre, ac constante uirtute: quantum igitur ægro bibere libeat una tamen inspiratione, tanta potio aquæ est offerenda, quæ prorsus sit gelida, ita quòd non plus, minus autem quantum libeat ægro: at si magnum timetur incommodum, ab hac quidem abstinendum, atque aliis auxiliis quibus obstructio eximatur, & abundantia uacuetur, & febris feruor deferueat, utendum, eiusdem Gale. auctoritate. Cum ergo concoctionis humorum in eiusmodi febricitantibus notas inspexeris, audacter frigidam dabis, quòd si etiam frigidæ assuetus æger sit, magna cum fiducia frigidam exhibe-

bis,

bis, ipsa scilicet experientia iam doctus, omnia uiscera eius occursum familiariter tolerare. ex hac nanq; tempestiue exhibitâ, solidarum animalis partium natura roborata, præparatos iam humores aggreditur, ita ut qui utiles sint atque ad nutriendum habiles, hos quidem ad se trahat, inutiles uerò, uel per uentrem, uel per cutim eiciat: accedit ad hæc ipsa caloris copia, hic nanq; cum in uasorum sinibus plurimus contineatur, utpote tum ærea in his corporibus substantia, tum etiam succis omnibus inflammatis, quantum ab frigido patitur refrigeratus, tantum rursus calefaciendo in ipsum agit: sunt tamen incommoda quæ frigidam potionem intempestiue, immodiceq; exhibitam sequuntur, non pauca nec contemnenda, quæ magnopere animaduertere oportet. nam ubi eadem timerentur, ab hac omnino abstinere necessum esset, ac ad alia, ut diximus, conuerti remedia. uiscosos etenim ac crassos humores attenuari, ac transpirari frigida impedit: quare ubi obstructiones, aut quemuis præter naturam tumorem in uisceribus creauerint, eam exhibere non conuenit, neque etiam eis quibus debile aliquid uiscus fuerit ex quauis causa, ut stomachus, seu gula, uentriculus, aut eius os, aut iecur, aut pulmo, septum transfuersum, colon, renes, uesica, aut tale quippiam aliud fuerit inflammatum. Quidam ex eius intempestiua immodicæque potione, non multo interposito tempore, sed illico in aquam intercurrentem, aut spirandi difficultatem, aut conuulsionem, aut tremorem, inciderunt: aut etiam alto sopore lathargo, aut aurium abscessu correpti fuere, & ut summatim dicam, omne neruorum genus ac caput etiam offendit, præsertim quibus non consueuit: quare cauenda quoq; est frigidæ potio ubi hæc eadem fuerit imbecilla: ubi autem hæc non affuerint, turè ea utare, seruatim tamè prius quæ diximus. etenim maxima continentium febriliū remedia

cap. 5. remedia, hæc duo sunt, inquit Gale. eodem nono metho-
*uelia omnia
 non tunc si
 uridine*
 uenæ inquam sectio & potio frigida: uerum illa nullo
 non tempore modo uires sustineant, hæc cum & in pul-
 su & urinis concoctionis euidenter cernuntur notæ: fe-
 bris autem est maxima: & ne quippiam desit pro harum
 febrium curatione, placuit alia quædam particulatim ad-
 dere, ne iterum cogar de eius curatione uerba facere:
 sunt autem hæc quod confidenter eos tertio aut quarto
 die lauabis in dulcis aquæ balneo, ptisanæque succo, ac
 eo modico cibabis usque ad tertium uel quartum diem
 robustis existentibus uiribus: quo tempore finiri mor-
 bum expectatur; uti itaque tenuissimo uictu propterea
 oportet: at ubi uires ægræ sunt, non licebit tenui hoc
 uictu uti citra magnum detrimentum, sed alimentis tan-
 tum apponendum est, quantum roboris uiribus detra-
 ctum est, ut inquit Aetius cap. 73. quinti lib. tempus ue-
 rò, ut ipse refert eodem loco, & Gal. præcipit 11. meth.
 exhibendi cibi in febribus continentibus omnibus est:
 bona ægri tolerantia, & consuetudo, quando cibus eo
 tempore est offerendus, quo facilius quàm in cæteris
 morbum tolerant ægri, eoque potissimum diei tempore,
 quo prius in sanitate, cibari erant sueti. etenim facillimè
 cibum ferent si ex his considerationibus assumēt; de hoc
 uerò fusius in sequentibus pertractabimus.

cap. 5.

Februum

Febrium ex putredine ortarum curatiua me-
 thodus. Cap. 41.

Rat una febrium differentia pro earum
 curatione, spectanda, in qua causa adhuc
 adest febrem creans, aut febre excitata
 iam desijt, Gal. auctore 8. meth. cum ita-
 que modum, ac uiam docuerimus quo
 illæ febres (quæ amplius causam non ha-
 bent ex qua fiant, sed eis excitatis, iam desijt) curari de-
 beant, de eis consequenter differendum esse putauit, quæ
 non amplius factæ sunt, ut diariæ, & hecticæ, quarum di-
 ximus ueram & propriam curationem esse, sed adhuc fiunt,
 quarumq; causa adhuc adest, eas creans, ac adaugens, &
 propterea earundem non propria, & uera curatio dicitur.
 nam uocata curatio, prophylactica quoque admix-
 tam habet, cuius officium est causam quæ morbum creat
 adimere, nominatur tamen & hæc ipsa quoque artis pars
 curatrix, ut quæ ab ea quæ purè, sincerèq; prophylactice
 dicitur, in eo distincta est, quod sub hac iam sensibilibiter
 ex ipsa causa morbus est genitus in uera prophylactice est
 futurus, ut liquet 11. meth. med. sunt uerò hæc febres quæ
 ex putrescentibus excitantur humoribus, ac propterea
 multos dies continuant. nam quamuis continens absque
 putredine febris, quam prius curare docuimus, causam
 quodammodo adhuc habeat, nec prorsus abierit atq; ob-
 id multorum etiam dierum sit, ostendimus tamen ac cum
 Gal. conclusimus, eam esse ex diariarum genere. sunt ete-
 nim diariarum (ut idem Gal. testatur 10. meth.) particu-
 lares differentia multæ, quarum una est quando iam prorsus
 abiit effectrix ipsarum causa, ueluti exustio; altera quæ
 do hæc etiam adest, ut stipatio. licet igitur eius effectrix
 causa

cap. 1.

Ca. 2.

cap. 1.

Causa prorsus non abierit, non tamen ægrè tolli potest, simul cum his quæ febrem curant, quæ in generatione adhuc est, quemadmodum & ipsa causa sublata, ipsa quoque febris unâ interit, modò eam putredo non excipiat, & iccirco diaria est, & dici debet, quamuis paulo plus proteleatur quàm consueuerint exquilite diariæ, cum quartum, aut quintum diem non transcendant: quare earum etiam relatione, & non illarum, quæ ex putredine ortû habent, dicentur quodammodo esse multorum dierum febres. iure igitur cum Gale. concludamus febrium, quæ multos dies continuant, manente adhuc in corpore causa, quæ eas excitauit, talem causam esse putredinem: quapropter in eiusmodi febribus, nec affectus simplex, nec sanatio est, ueluti in diariis: siquidem quod febris iam receptum in corpore est, id ex propria ipsius curandi indicatione discutere oportet: quod adhuc est futurum, propulsare ac ne fiat uitare. vitabitur autê si quæ id excitat causa prorsus sit summota. itaque si febrium quæ multos dies continuant, rectè ostendimus putredinem esse causam, prima indicatio, ab ipsa tanquam a causa sumetur, eaq; nimirum prima, est sananda: sed nec interim extinguendæ febris, quæ per eam iam accensa est ratio non habenda: ac siquidem in idem consentiant & quæ febrem extinguunt, & quæ causam oppugnant, in quod utraq; conspirant, cum unum sit, sine cunctatione agendum est, ut citato lib. 10. de med. meth. scriptum est. Libro autem 8. eiusdem operis, loquens de febribus, quarum causa quæ eas excitauit adhuc adest, dicebat, & si in generatione adhuc febris est, causa quæ eam accendit summouenda est, sin pars eius iam genita est, pars in gignendo adhuc est, utriusque consulendum est, primum quidem summouendo quæ eam accendit causam, deinde extinguendo quæ ab hac accensa est febris: ¶ quo loco, (mea quidem sententia) per febr-

locis cit.

brem, quæ in generatione adhuc est, intellexit continentem, ac reliquas, quæ ex stipatione oriuntur, ac eas omnes, quæ causam intus habent absque putredine. in his enim dum aufertur causa, ipsæ quoque unâ intereunt; siquidem sanamus id febris, quod iam inuasit, etiamsi exiguum est, prospicimus ne quid amplius proueniat, adimentes causam; ut ipse inquit eodem lib. & 10. eiusdem ait, quòd quæ ex sola obstructione, citra putredinem, orta est febris, ipsa obstructionis solutio est eius sanatio, ut prius diximus. indifferenter enim eodem lib. octauo de omnibus febribus quæ adhuc causam intus habent, & non de his dumtaxat, quæ ex putredine oriuntur, sermonem faciebat: lib. autem 10. de his quæ ex putredine dumtaxat nascuntur, in citatis uerbis loquebatur: sed intelligas quascunque uelis febres, per eas quæ in generatione adhuc sunt, satis est, quòd in eis sublata earum causa, propterea febris unâ interit, quòd eadem adhuc adeò in generatione est, quòd exiguum ac pusillum est id, quod factum est, idque non permanens, nec difficulter solubile, quemadmodum in modò dictis febribus semper contingit, per quam, rarissimè autem, in his quæ ex putredine ortum habent: & propterea in eiusmodi febribus, primo summouenda est earum causa, ac prima indicatio ab ea sumenda erit: deinde quæ ab hac causa, accensa febris est, extinguenda. de iis etiam febribus, ac morbis sientibus, in quibus non exiguum est id, quod iam factum est, uerba fecit lib. artis med. cum dixit: ¶ oportet prius unamquamque causam, quæ efficit, abscindere, deinde ita uenire ad eam, quæ ab eadem causa facta est ægritudinem. ¶ nam quando pusillum est id, quod per causam factum iam est, sublata causa, simul quoque & ipsum aboleri non ignorabat: quapropter ueniendum esse ad eam quæ facta est ægritudinem præcipit, ubi sub-

cap. 2.

cap. 89.

.1. 951

lata

cap. 3. lata causa eadem permaneat. Hoc idem dilucidius a Gale. primo de locis affectis scriptum est, cum dicebat: Quippe nonnunquam a causa quapiam oritur affectus, sed ita oritur, ut separata causa haudquaquam permanentem habeat dispositionem: interdum autem partim iam factus est, partim etiam dum fit, sapenumero quanquam fieri desinit ablata causa, perseverans tamen remanet dispositio. Probatque illud exemplo disenteriae, licet quibusdam visum sit hanc Gale. sententiam diuersam esse ab ea quae 8. meth. meden. conscripta est: est tamen, ut mihi uideatur eadem, nisi quod hoc in loco speciatim magis suam explicat sententiam. morbi etenim qui fiunt, aut sunt in generatione, ut inquit, eodem octauo, & sunt illi de quibus, hoc in loco asserit, qui ita oriuntur & fiunt, ut separata causa haudquaquam permanentem habent dispositionem. simul enim cum ea intereunt, propter eius exiguitatem aut ita fiunt, quod eorum pars iam genita est, non tamen exigua, & hoc bifariam contingere potest, quemadmodum in hoc primo de locis affe. fatetur id, quod non subdivisit citato lib. octauo de metho. meden. quoniam aut id quod factum est maximum existit, quo casu quanquam fieri desinat, ablata causa, tamen perseverans est, & difficulter solubile, aut non adeo maximum, sed medium inter hoc, & pusillum, quod quidem abscissa causa licet praesidia exigat, haudquaquam tamen difficulter discutitur, sed de his qui fiunt morbis, satis dicta sint; ad febres uero quae ex putredine oriuntur, sermone rursus conuertamus, asserentes iterum quod cum earum causa putredo sit, ab eadem sumenda prima indicatio erit pro earum curatione, ut liquet citato lib. 10. method. meden. cuius occasione mox dubitabit quispiam, qui fieri possit, inquit, ut prima indicatio in eiusmodi febribus curandis a putredine tanquam earum causa sumatur,

Cap. I.

matur, si tertio de meth. meden. ab eodem scriptum est, omnibus in confesso esse primas indicationes ex praeter naturam affectibus, hoc est morbis, esse sumendas, ac initium inueniendorum remedium ex ipsorum morborum natura sumi: & 11. eiusdem in principio, assererat haec uerba: Quae febrium quas putrescens accendit humor primi remedium scopi dicti prius sunt. Pro quo loco eos quemadmodum & duos, & tres efficias, ac etiam, si uelis, unum docuit citans librum nonum, ubi ex proposito communissimos, ac primos scopos curationis febrium, unum esse dicebat, utpote contrarietatem, interim duos utpote febrem ipsam, & naturalem corporis temperiem, interim tres, dictis duobus aerem nos ambientem adiciens. Huic dubitationi responsum dabimus, quod ubique locorum ueritatem Gal. conscripserit, nempe aliud est fateri quod prima indicatio pro inueniendis praesidiis ab aliquo sumatur, & aliud quod prima indicatio capiatur ab aliquo pro eo auferendo: quapropter cum Galeno decernimus perpetuo principium inueniendorum remedium ab ipsa morbi natura auspicari; siue adhuc causam habeat, siue ea iam deserit, id quod promulgauit tanquam perpetuae ueritatis, idem Galenus citato lib. tertio metho. meden. uerum ipsis inuentis, asserimus cum eodem non semper ipsi morbo primum remedia esse adhibenda, nisi is causam non habeat. nam ubi causam, aut plures causas intus habeat, eiusdem morbi causa primo auferenda erit, ac pro eius sublacione praesidia prius sunt adhibenda, quemadmodum idem Gale. instituit citato lib. 10. metho. meden. nec obstat eius auctoritas paulo ante citata lib. 11. eiusdem operis, in principio. nam cum eodem admittimus primos scopos curationis febrium, etiam earum, quas putrescens accendit humor, quatenus febres sunt, eos esse quos diximus pro inuentione uidelicet

Cap. I.

Cap. I.

loco cit.

Cap. 10.

uidelicet remediorum, ab eisdemque methodum esse exordiendam, quamuis eis inuentis, in eorundem adhibitionis ordine, aliud seruari oporteat in his, quas putrescens accendit humor. nam causa prius, (ut sapius dictum est) per inuenta remedia auferenda erit, & deinceps febris ipsa extinguenta, quæ omnia idem Galen. paucis quibusdam uerbis citato libro 11. eiusdem metho. absoluit, eo loco quo febrium ex putredine ortarum resolutiua methodo causas inuestigans, ordinem curationis earum docebat. dicebat enim in vltimis uerbis: **¶** quod uerò febris ipsius iam accensum est, id refrigerabimus. **¶** in auxiliorum enim ordine ultima est, quæ ab hac sumitur indicatio, quamuis alia ratione sit prima, quippe cum a febre inceperit inueniendorum præsidiorum methodus, id quod in sequentibus fusius patebit. Cum itaque in curandis febribus ex putredine ortis, prima indicatio sumenda sit ab ipsa putredine tanquam a causa, ita quòd ea prius est abolenda, ut demonstrauius, inuestiganda primo a nobis erit pro hac methodo constituenda eiusdem putredinis natura, ut sciamus quæ ab ea, ac eiusdem propria substantia, seu essentia prima, ac communis sumatur indicatio pro ea auferenda, deinceps eadem in particulares differentias diducta, quousque ad eas peruenerimus quæ amplius sectionem non admittunt: quot qualesve ab eisdem quotque particulares differentie sumendæ sint, ostendemus, ac quæ sit singulatim cuiusque propria indicatio. par est enim profecto, & quod omnium earum commune est, communem habeat indicationem, & quod in singulis est proprium, quantum a reliquis eiusdem generis est diuersum, intantum, & diuersam ab illis sortiatur indicationem: sunt autem natarum ex humoris putredine eiusmodi differentie, ut inquit Gale. citato libro undecimo

ca. 4.

cimo

cimo de method. medend. vna ex eo quòd causæ ipsius putredinis adsunt, uel non adsunt, secunda ex eo quòd per totum animal, aut eius partem aliquam diffusa sit putredo, tertia quatenus cum phlegmone est, aut citra hanc. igitur considerandum nobis est, quid nam commune habeat indicatio, quæ a causa sumitur adhuc manente; quid nam ea quam putredo ipsa præstat; ab his deinde quid indicatio putredinis, quæ per totum diffunditur animal, aut certè maximè principalia in eo uasa, quid eius quæ in una consistit parte; mox deinde earum quæ in una quadam parte sunt astimabimus differentias, quippe aliam esse indicationem eius, quæ cum phlegmone coniungitur ratio est, aliam eius quæ sine hac consistit: rursus in his etiam ipsis, aliam esse adhuc præsentem effectrice causæ, aliam uerò hac summotam. postremo cuiusque causam adhuc manentis differentias, per omnia quæ in specierum diuisione sunt inuenta, spectabimus. siquidem hinc iam desinant, necesse est indicationes, quæ ex curandis affectibus sumuntur: post has eas nimirum, quæ ab ipsis curandis suggerantur particulis, pro iam dicta methodo, sumemus: quibus, si eas quæ a uiribus præbentur, adiecerimus, absoluta nobis methodus, de febribus omnibus a putredine incensis, sanandis, erit.

R Methodus

Methodus medendi humorum putredinem ubi eius causæ non
adsint, sed iam abierint. Cap 42.

Um itaque humorum putredo tanquam
immediata causâ febrium, quæ ex ea or-
tum habent, fuerit id, a quo, vt diximus,
prima sumitur indicatio, ac quod primo
indicet, ex ea igitur exordiamur oportet,
ac consideremus quibus maximè sco-

pis, quibusq; indicationibus usi, curationem eius inuenire
ualeamus, principium inuentionis facientes ab ipsa de
qua agitur rei natura, quemadmodum etiam in præceden-
tibus docuimus. Est autem putredinis natura Gal. auctore
re 11. metho. med. mutatio totius putrescentis corporis
substantiæ ad corruptelam a calido externo: inquit autem
Gal. a calido externo, ut qui non ignorauerit duplex cali-
dum: id quod Aristoteles etiam confirmauit 4. metheo-
rorum: & idemmet Gale. eiusdem Aristotelis auctoritate
2. de differentiis febrium: vnum videlicet proprium, ac
naturale, reliquum uerò alienum, & præter naturam. non
enim profecto a proprio calore corrumpitur quidq; im-
mò contra prorsus quicquid in rebus subsistit, id gliscit,
roboratur, sanum est, ac uiuit dum proprio calore regi-
tur: ueluti nimirum ipsa animantium corpora, tamesi
plurimam substantiæ suæ portionem, calidam & humidam
sortita sunt; magnum tamen annorum numerum, sine pu-
tredine, ac sana, uiuaq; exigunt si seruetur eorum pro-
prius calor, in cordis quidem corpore per respirationem,
in reliquis omnibus partibus, tum per communitatem
quam habent cum corde, medijs scilicet arterijs quibus
participant, tum per aliam quandam respirationis spe-
ciem, quæ per totam agitur cutim, medijs etiam arterijs
quæ ad eam terminantur, & transpiratio, seu perspiratio
dicitur:

cap. 8.

textu. 3.
cap. 9.

dicitur: quibus quidem læsis, unà etiam naturalis calor læ-
ditur: alter uerò calor qui alienus & præter naturam dici-
tur, quando in corporibus excitatur (excitatur autem ex
tot causis quot in præcedentibus enarrauimus, cum de
febris generatione differuimus) primum quidem ipsos
succos propter eorum humiditatem, & putrefacit, & cor-
rumpit, spatio uerò, tum adipem inuadit, tum carnem eo-
dem Gal. auctore citato lib. 11. de metho. med. Excitatur
itaque humorum putredo tanquam efficiente causa, ab
alieno, & præter naturam calore: id uerò quod ab eodem
mutatur, est substantia putrescentis corporis ad corrupte-
lam. non enim in qualitate dumtaxat id quod putrescit
mutatur, sed in propria substantia, atque essentia, exigua
tamen, & non magna mutatione. nam ubi magna foret,
corruptio potius quàm putredo nominanda esset, quem-
admodum a Gal. sancitum est aph. 17. secundi lib. quam-
obrem Gal. mutationem dixit & non mutatum esse in fie-
ri, generatione, ac in motu, & non in facto esse, aut termi-
no motus putredinis naturam spectans, atque definiens:
cuius etiam mutationis terminum præscripsit asserens,
(mutationem esse totius putrescentis corporis substan-
tiæ ad corruptelam) putredinem ipsam: quamuis Aristo-
teles citato lib. 4. metheororum, aliter sentire uideatur.
ait enim putrefactionem esse corruptionem &c. quam
et ob rem, idem Gal. tanquã optimus logicus, putredinẽ
ipsam considerans, tanquam id quod essentiam habet in
fieri, per omnia quatuor genera causarum ipsam definire
uoluit, ut cuilibet patet eius definitionem rectè inspicien-
ti. Cognita igitur ipsa putredinis natura, necessario inue-
stigandum est quid sit illud, quod ex sua natura nobis in-
dicet ipsa putredo, ac quot, quæue indicationes ab ea
oriuntur, pro eius sublacione: & cum eodem Gal. citato
loco asserimus, quòd quemadmodum in his corporibus

cap. 8.

loc. supracit.

loco afferimus, quòd quemadmodum in his corporibus quæ non uiuunt, cum putrescunt, primum quantum eorū iam computruit separant, dein ei, quod reliquum est in frigidum aerem sublato, perpirationem refrigerantem moluntur, ita utique & putredinem quæ in uiuis est orta, sanabimus: id scilicet, quod iam corruptum est omni ratione uacuant, quod reliquum est moderatis motibus, & refrigerante perspiratu ad exactam symmetriam reducētes. duo itaque sunt quæ ab ipsa putredine suapte natura indicantur, pro eius sublato, prout duæ etiam in ea considerantur partes, una quæ iam corrupta est, & hanc omni ratione uacuare debemus; reliqua quæ semimala, ac semiputrescens, & hæc indicat, ut ad exactam symmetriam reducantur. sed quoniam, ut diximus, putredo hæc quam sanare intendimus, in uiuente corpore concipitur, propterea; ut inquit Gal. citato lib. 1. 1. de metho. meden. quicquid humorum putrescentiū, ueluti semiputrescens, semimalumq; est, per ea quæ tum alterare ea possunt, tum concoquere, tum utile reddere, sanabis, facultatem eius qua naturaliter concoquit, excitans, firmansq;: & paulo post uires roborandas esse præcipiebat, quò putredinem superantes, succos concoquerent. hac etenim ratione, prius diximus cum de uiribus loqueremur, quòd ex accidenti quandoque uirium roboratio ad affectus curationem conducit: quod quidem ipse Gale. promiserat lib. 9. eiusdem operis: in sequentibus scilicet, uelle declarare. denique quicquid putrescentium humorum iam computruit, omni ratione uacuare debemus: quicquid uerò semiputrescens, semimalumq; est, ad exactam symmetriam reducere, cum his quæ alterant, refrigerando uidelicet, & uentilando, ac etiam concoquunt, & utile reddunt, firmādo, & excitando eam corporis facultatem qua naturaliter concoquit. ita enim quæ putrescentia sunt, sanabis. etenim in humorum putredine, & excretio, & refrigeratio,

tio, & uentilatio & semiputridorum concoctio, ex aduerso respondent, inquit Gal. citato loco: tentabimus autem non una ratione id quod iam corruptum est uacuare, sed per deiectionem, uomitum, sudores & urinas quandoq;: id autem quod semiputrescens est, cum his quæ alterant, frigidis inquam & siccis, substantiaq; tenui adhibitis, atque refrigerante perspiratu, ambientis uidelicet bonæ temperie adhibita, simul atque uires roborantes ac firmantes, quò succos concoquant & utiles reddāt, ad exactam symmetriam reducemus: Quomodo uerò horum unumquodque rectè administrandum sit, paulo post demonstrabimus: nunc autem summatim ea, quibus hæc omnia moliamur, recensere oportet sub quibusdam exemplis. nam eorum quæ iam dictas uacuationes promouent, non parua materiæ copia est, quamuis maior eorum portio cū calida siccaq; facultate sit, febrem augent. itaque deligenda medico sunt ea, quæ citra calfactionem siccationemq; uehementem supra dictas uacuationes præstent: cuiusmodi sunt, ut Gal. inquit cremor ptisanæ, & aqua mulsa, & oxymeli, & apomeli, & apij radix in aqua, quæ potui datur incocta. hæc autem ipsa, uentri quoque sunt idonea: qui si nihil reddat, iniicienda per clysterē aqua mulsa cum oleo est; nostris uerò temporibus, & aliis nonnullis clysteribus utimur, quos tanquam uulgo etiam notissimos, bona fronte prætermittimus: necnon & utimur nō paucis etiam deuoratis medicamentis pro uacuatione humoris qui computruit, per aluum, ut melle aereo, siliqua ægyptia, saccharo uiolaceo, tamarindis, rhabbaro etiam & agarico potissimum si cum iam dictis hæc miscantur, aliisque nonnullis compositis medicamentis, quæ per aluum uacuationem promouent citra ualentem calfactionem & siccitatem: quemadmodum etiam ubi ad os uentriculi impetum sua sponte faciat, qui iam compu-

truit humor eum, per uomitiones uacuare tentabimus, ex multa aquæ tepidæ potione cum pauco aceto, aut syrupo aceto, seu oxymelite permixto, potissimum ubi affuetus uomitioni fuerit æger, & sua sponte ad os uentriculi putridi succi impetum capiant, aliter non est quod eos præter naturam irrites. urinas autem ciunt quatuor femina communia frigida, caucalis, gingidium; radices apij, foeniculiq; decoctum in aqua: sudores promouent, uinum aquosum si bibatur, & temperatum dulcis aquæ balneum: quod uerò semiputrescens est, alteramus, exhibendo citri acidum, aut syrupum ex eo paratum, oxyzacarum, & acetosum syrupum, ac aliquos alios syrupos similes, refrigerantemq; perspiratum parâtes: opitulamur etiam eius concoctioni cum his quæ naturalem fouent calorem, aut eius substantiam augment, de quibus fufius differuimus in nostro libello, quem de alteratione & concoctione conscripsimus: rectè autem horum quodq; administrabitur, si præter id quod ualenter nõ calfaciet nec ficcet, prius uniuersum corpus per aluum uacuabis, adhibendo ea, quæ hanc molliuntur uacuationem, ubi nihil impediatur, deinde eis quæ urinas, & sudores ciunt, utare: etiam rarefacientibus medicamentis, uino aquoso, ac balneo ubi febris magnitudo non obsistat, & concoctionis humorum notæ planè fuerint euidentés. in remissione enim febris, si balneum adhibeatur, corpore iam medio-criter transpirante, non exiguum affert commodum, omnia ex eo tum fuliginosa excrementa, tum fumida educens: tribus tamen in balneo quod in quacunque febre adhibebis, intentus sis oportet. Vni quod citra horrorem sit administratum. Secundo quod nullum primæ notæ uiscus sit imbecillum. Tertio, quod multitudo crudi humoris in primis uenis non contineatur. ut eodem I I. meth. med. scriptum est. si uerò febris ardentissima fuerit, & ui-

cap. 20.

res

res cunctæ ualidæ, ac concoctionis notæ euidentés, frigidam homini dare, audacter debetis: ut liquet ex Gal. cito loco: hoc uerò tempore quod semiputrescens, semiq; malum est iam dictis, aut reliquis similibus alterabis, ac uires roborabis, quo putredinem superantes, succos concoquant: quod uerò febris iam accensum est, deinceps refrigerabis.

Curatiua methodus putredinis humorum manentibus adhuc quæ
eam excitarunt causis.

Cap. 43.

lege hoc. ca

Vnc ad alteram putredinis differentiam accedamus, doceamusque quemadmodum quis, causis quæ putredinem excitarunt adhuc manentibus, remedia facillimè inueniat: est autem neque in hoc difficultas ulla, quippe cum per contraria tollantur. nã licet ex usu non sit semper omnibus quæ præter naturam sunt mederi, sed cum sola per se subsistant, cum eis quæ in ipso (ut sic dicam) fieri essentiam suam habent, ac umbræ ritu affectus comitantur, sanatio quidem affectuum, ipsorum est sublatio. hanc etenim symptomatum amotio sequitur; ijs tamen quanquam nihil primaratione adhibetur, perpetuum manet communissimum Hipp. præceptum quod contrariorum contraria sunt remedia: quippe, cum affectus, quos symptomata sequuntur, sanamus, symptomata nimirum ipsa in contrarium statum reducimus: quod si ipsi quoque symptomati quoadque symptomatum genus aliud, contra alium opponere uelis, ne sic quidem desit quod dixeris in symptomatis ipsis hac ratione ueritatem habere quod contrariorum contraria sunt remedia: quamuis in his quæ uerè & primum curantur, hoc est affectibus, qui uerè sunt subsisten-

R 4 tes,

tes, præcipuè uerificetur, contraria esse remedia: siue itaque symptomata, siue alij præter naturam affectus per se subsistentes, causæ fuerint ipsius putredinis, siue quædam ex earum generibus, perpetuò suis contrarijs tolli debent, cum omnia quæ præter naturam sunt, suis contrarijs auferantur: qua re si uerum est, quod Gal. scripsit citato lib. 11. de meth. med. quòd si quid in nostris corporibus manifestè putrescere debeat, necessariò oportet, perspirationem seu transpirationem impeditam, uel prohibitam esse: quoniam illa tantum putrescunt, quæ cum calida humidaq; natura sint neque perflata, neque uentilata in calido humidoq; loco manent; ut citato loco, & 9. etiã eiusdem operis lib. & 1. de diff. feb. ab eodem decretum est: necesse erit immediatam putredinis humorum causam, esse transpirationem prohibitam seu impeditam. hæc enim oblata, diximus unà etiam & naturalem calorem lædi, atque alienum, & præter naturam excitari, a quo succi ipsi propter eorum humiditatem putrescunt, ac corrumpuntur. neque enim ipse alienus & præter naturam calor excitaretur, ac succi putrescerent, nisi prius perspiratio fuisset impedita. erit igitur ipsa putredinis humorum causa propinquissima, adeò quòd absque ea fieri ipsa putredo nequeat; & si quispiam dixerit eam quandoque oriri posse ab alijs causis quàm ex prohibita transpiratione, impulsus eiusdem Gal. auctoritate lib. de causis morborum cum dicebat, & putrescunt autem nonnulla quidem a medicaminibus, quæ uim habent putrefaciendi, aut ab ijs quæ in ipsis animalibus oriuntur superfluitates, nonnulla uerò ob id quòd minimè euaporant: & dicemus Gal. alio modo loquentum fuisse de putredine hoc loco, quàm 11. de meth. med. & alijs modò citatis locis. nam per ea quæ putrescunt subintellexit omnia quæ quouis modo in corporibus nostris destruuntur, ac corrumpuntur.

cap. 4.

9. c. 3. & 1.

cap. 3.

tur. erat etenim ei sermo de morbis in numero contingentibus, & propriè in defectu cum uidelicet aliqua ex partibus naturalibus defuerit; quorum uoluit uniuersas tradere causas, quòd uidelicet non solum sectione, & ualida frigefactione præcedente poterant oriri, sed uniuersaliter a quauis corruptione a quacunq; causa orta, adeò ut per putrefactionem, corruptionem intellexerit, & non eam dumtaxat, cuius naturam exposuit lib. 11. de meth. med. de qua nos etiam loquimur. nam huius putredinis humorum, uerè dictæ cum Gale. audacter asserimus causam perpetuò esse, prohibitam transpirationem, nec aliter eam generari posse; licet semper generetur ab extraneo & præter naturam calore, tanquam efficiente causa, & ex humiditate tanquam ex materia, ac quiete etiam augeatur, ut liquet 3. de morbis uulg. Itaque cum transpirationis prohibitio, putredinis occasio sit, hanc (arbitror) summouere oportet. uerum quoniam ea etiam uarijs generibus orta est, utpote densatis exiguis meatibus, & constrictis corporibus, & humoribus, tum abundantia, tum crassitudine, tum lentitie sua, obstructibus, singulæ etiam harum affectionum curandæ per contraria sunt, densitas, per ea quæ rarefaciunt; constrictio, per ea quæ fundunt; abundantia, per ea quæ euacuant; crassitudo, per ea quæ diffecant, & lentor ijs quæ detergunt, ut citato 11. meth. med. a Gale. præcipitur: at cum nos loquamur de ea transpirationis prohibitione quæ putredinis humorum causa existit, perquam rarissimè autem id contingat, cum ipsa densatis exiguis meatibus, aut constrictis corporibus, impediatur. (nam diariæ febres ex his generari consueuerunt, ut superius dictum est: potissimum ubi ab externa causa, ortum habeant, a quibus febres ex humorum putredine haudquaquam generari queunt,) propterea prohibitam transpirationem, quam asserimus putredinis

com. 3. super
tex. 22.

cap. 8.

cau-

causam esse, ex obstructione generari potius fateri oportet. ad hanc enim (potissimum ubi non exilis fuerit) ipsa prohibita transpiratio, ac putredo necessariò consequuntur, ut liquet 8. & 10. meth. med. cuius obstructionis, non quæpiam externa causa, sed humorum abundantia, crassitudo, aut lentor, aut omnia, uel eorum quædam causæ necessariò existunt: ut uerò quæ diximus omnia, ad ordinem redigantur, pariter & quæ dicenda supersunt. Afferimus cum Gal. quòd qui febrem hanc curare uolet, necesse est putredinem inhibeat: ita, duæ indicationes se exhibent altera a febre, altera a putredine: atque a febre rursus duæ, scilicet ut portio febris quæ iam accensa est, curetur: quæ uerò in generatione est, inhibeatur: Aliæq; duæ rursus a putredine erunt indicationes, ut quod putredinis iam factum est sanes, & quod in generatione adhuc est sistas. porrò quod in generatione est, id perspiratio impedita efficit; & ita ab hac quoq; duæ aliæ indicationes nascentur: tum ut quod retentum est uacuetur, tum quod retinendum est prohibeatur: prohibebitur autem ijs præsidijs quæ obstructioni medentur: cuius rursus ipsius quod iam occupauit sanandum est, quod futurum est, propulsandum: at curabitur quidem quod obstructionis iam factum est, per ea quæ obstructa liberant: propulsabitur quod futurum est, si affluxum confluentium succorum compescas. Ergo quod ultimū in ipsa resolutiua methodo est inuentum inquit Gale. id primum omnium in curatione est pergendum. Aduertant tamen hoc loco studiosi tyrones ne decipiantur opinantes quod ultimum inuentum in resolutiua methodo fuerit obstructio, & quòd hic desinat. dicebat enim Gal. quòd curabitur quod obstructionis iam factum est, per ea quæ obstructa liberant; propulsabitur quod futurum est, si affluxum obstructentium humorum compescas. igitur compescere affluxum obstructentium

uum humorum, est id quod per resolutiuam methodum inuentum est: sed diximus tribus modis humores posse obstructionem efficere uel eorum abundantia, uel crassitie, uel lentore, qua re si hæc auferantur inhibebitur quod futurum est ipsius obstructionis, simul atque prohibebitur eorum affluxus. in hoc ergo & non in obstructione definit hæc resolutiua methodus: & hoc est illud ultimū quod per eam est inuentum: hocq; primum omnium in curatione est peragendum, ut uidelicet abundantia aut lentor, aut humorum crassities quæ obstructionis auctor est, suo contrario auferatur. nam licet externæ quoque causæ a medico spectandæ sint, pro certiori affectuum notitia ubi latuerint, ab eisdem tamen nulla sumitur pro eorundem affectuum curatione indicatio, nec etiam ut probauimus pro seipsis quicquam indicant, cum non permanent, sed statim affectu genito abeant, & propterea ad remediolorum inuentionem non conducunt. Cum igitur septem numero sint præter naturam affectus, quos narrauius eo ordine sese consequentes, a quibus omnibus indicationes sumuntur, ita quòd omnes, contraria esse, adhibenda pro eorum sublatione docent, atque suum unumquodque habeat contrarium; licebit propterea cuique eorum inuenire ac adhibere contrarium, si febrem hanc quam proposuimus, curare uelimus: eo tamen ordine, quo etiam ipsa fuerint per resolutionem inuenta, exordiando ab eo quod ultimum per eam inuentum est. ita enim si nullum interim uehemens incidat symptoma, prohibeatq; quò minus auxilijs ab initio morbi ad finem ita procedunt, celerrimè finietur febris, ut idem Gale. inquit. Indicabit itaque abundantia, seu multitudo (cum ex eorum numero sit quæ sunt ad aliquid in prædicamento quantitatis) uacuationem tanquam contrarium: Lentitia uerò & crassitudo, quæ sunt in qualitatis affectu, licet forte

forte eorum contraria, non ita consueta nomina habeant, tamen quia, ut dictum est, largiori uocabulo eorum utimur, etiam si improprie talia dicantur, eorum etiam contraria indicabunt: ut lentitia deterfionem, seu incisionem: crassitudo, extenuationem: ita quod detergendi ac incidendi sunt lenti succi & crassi extenuandi, ubi hac ratione offendant: obstructio instrumentarius morbus, existens, reclusionem exigit: Transpirabilium retentioni, excretio ipsorum contrarium est, et si symptoma existat. Humorū putredini, iam dictum est, excretionem, refrigerationem, uentilationem ac semiputridorum concoctionem, ex aduerso respondere: Ipsius uero febris, refrigeratio, oppositum est. Hoc nanque ordine etiam ipsa contraria, & eorum remedia adhibere oportet, ita quod quamuis ab ipsa febre coeperit inueniendorum remediorum methodus, in auxiliorum tamen ordine, ultima est quæ ab hac sumitur indicatio. Ultimo enim loco ea exequi debent, quæ febris ipsa exigit quæ febris est. & hæc est illa uia rationalis ac ordinata, qua febres omnes ex putredine humorum ortæ, cuius causæ adhuc adsunt, curari debent.

Abundantiæ humorum curatio.

Cap. 44.

Lordiamur autem ab ipsa humorū abundantia. nam ubi obstructio ab ea fuerit orta, ipsa primo auferenda erit, cum si his auxilijs quæ obstructiones eximunt, uti non uacuata prius abundantia uelimus, fore ut non modò nihil proficiamus, sed

ut affectum maiorem reddamus; inquit Gale. lib. 11. de meth. med. pugnantibus scilicet inter se indicationibus: eadem autem prius uacuata si ad curandam obstructionē acc-

accedamus, medicamentis ijs quæ obstructiones expediant, opus erit, ut liquet citato loco: & 8. eiusdem meth. sic scriptum reliquit. Præstat enim uitiosi succi maiore parte emissa, ad detergendas obstructiones accedere, cum alioqui metus sit si obstructionibus liberandis priusquam uacuaueris studeas, ne ipsas magis impingas. erit itaque prius humorum abundantia tollenda, idque suo contrario, quod quidem est euacuatio, perficiendum; quam per uenæ sectionem rectè molimur. sedulo igitur uena secanda erit, modò nihil eorum quæ prius diximus prohibeat, præsertim uirtus, aut ætas; tam si hæc multitudo, seu abundantia fuerit quo ad uires, quàm quo ad uasa, tam simpliciter, quàm secundum quid. Appello autem multitudinem simpliciter, quando ex æquo quatuor humores fuerint aucti, aut etiam sanguis solus. nam cum alius quispiam humor redundarit, ueluti est pituita, & utraque bilis, eiusmodi auctiōnem, seu abundantiam, non plenitudinem, aut multitudinem simpliciter, sed cum appositione pituitæ, aut flauæ, seu nigre bilis nuncupabimus; ut liquet 2. de comp. medi. secundum loca, modo horum humorum redundantia fuerit, iuxta sanguinem, aliàs neque multitudo, aut abundantia, sed cacochymia diceretur: id quod manifestè declarauit, idem Gal. lib. de multitudine cum dixit: ¶ Verum species multitudinis, cum scilicet æqualiter in corpus totum porrecta est, distingui hac ratione conuenit: Ruborem præ se fert sanguinis copia, flaua bilis pallorem, pituita ubi dominatur, ad albidius quàm natura postulet; ut si potior sit atra bilis, ad nigrius declinat. ¶ deinde subdit: ¶ Porro singulis ijs quos enumerauimus iuxta sanguinem quoque oportet augeri. nam si flaua bilis aliquando sola, ut in ictericis superauerit, talis affectus, non plenitudo, aut abundantia, sed cacochymia, hoc est humorum uitium est: idem quoque in atra bile ac pitui-

8. cap. 4.

2. ca. 1.

Cap. 11.

pituita: & eodem lib. paucis quibusdam interiectis, illud confirmauit asserens: & nobis uerò non simpliciter quid, quouis modo abundauerit inuenire, sed multitudinem considerare sententia erat: id autem humorum in toto animalis corpore exuperantia est, & deinceps addidit: & nihil est igitur quòd neque tumorum sigillatim species, neque cacochymia, hoc sermone cupias audire, sed cum aut cuncti pro ueteri proportione aucti fuerint, aut unus ex iis breuem quendam coeperit excessum: & potest ergo sanguis in plethoricis dispositionibus excessum amplissimum adipisci, nullus autem aliorum potest. humorum enim prauitas id genus non etiam multitudo, neque plethora nuncupatur: eam ob rem pulsus quoque in cacochymia proprii admodum sunt humorum naturæ: in supradictis uerò multitudinibus, non perinde euidentes seruant differentias, quoniam superfluens humor omnino cum copioso sanguine est. Ex quibus omnibus liquet in Gale. doctrina præter plethoram, seu abundantiam, seu multitudinem simpliciter dictam, & cacochymiam, hoc est humorum uitium, alteram dari plenitudinem, seu multitudinem secundum quid, & non simpliciter dictam, que fit quando aliquis alius humor, ut puta bilis flaua, uel atra, uel pituita, iuxta sanguinem, seu simul cum sanguine redundarit, ac breuem quendam coeperit excessum, licet omnino idem quoque cum copioso sanguine sit. nam ubi multum excederet, & non iuxta sanguinem, hoc est non simul cum copioso sanguine, cacochymia diceretur, & non multitudo, seu abundantia talis, uel talis succi: quem admodum etiam sanguis ipse ubi redundarit, & breuis seu pauca in eo fiat corruptio, adhuc non corruptionem, sed multitudinem nominabimus, ut patet commeto aph. 17. sec. lib. sola ea uocata corruptione, ut Gal. inquit, quæ tam magnam habet eam quæ contra naturam est conuersionem,

sionem, ut non possit iterum per naturæ coctionem ad primam humoris redire bonitatem: Quæuis itaque fuerit humorum abundantia, uenam, pro eius sublatione secare oportet. ipsa namque est quæ multitudini opponitur. Verum semper seruari oportet, ne quid eam prohibeat, præsertim uirtus, aut ætas, ut in præcedentibus fusius disserimus. quapropter quantum satis sit sanguinis in principio, detrahère licebit: & deinde, si uidebitur, quod defuit in prima sectione, iteratione supplere. hoc enim tutius est, quàm semel immodicè uacuare: potissimum cum aliquid eorum quæ uenæ sectionem coindicare solent, pro ratione non satis respondeat; id quod semper aut saltem sæpius contingit: tum etiam quoniam nec obstructio, nec putredo curari per sanguinis missionem potest. ut quæ alia remedia (ceu prius est demonstratum) desiderant: & ob id aliquid sanguinis reponi ad curationis spatium debet, quò minus intempestiue nutrire necessitate ulla cogamur; ut citato lib. 1. de meth. med. scriptum est: si uerò aliquid uenæ sectionem prohibeat, ut ætas, aut uirtus, aut etiam propter ægri timiditatem, uel propinquorum eam prætermittere cogaris, larga purgatione utendum erit, ex Gale. auctoritate 4. de sanit. tuenda: & deinde ad liberandam obstructionem accedere, modò aliquid hæc etiam non prohibeat, aut alia ratione educendum quod superuacuum est. nam abundantia, seu plethora, tum uenæ sectione, tum frequèti balneo, tum exercitatione tum frictione, præterea digerentibus medicamentis; & præter hæc omnia cibi parsimonia, & inædia curatur; ut patet 4. & 13. meth. med. & lib. de curandi ratione per uenæ sect. Verum ubi febricitet æger, (nam de hac modò sermone facimus) nec exercitatione uacuare abundantiam licet, nec unctio quæ exalfaciat, nec multa frictio nec balneo, immò sanguinis missione unà cum inædia uel purgatione

cap. 14.

cap. 4.

4. c. 6. & 13.

cap. 6.

cap. 10.

loco supracit. purgatione aliqua, ut eodem 13. de meth. meden. liquet. Erit insuper & purgatione utendum a uenæ sectione, priusquam ad eximendas obstructions accedas, ubi abundantia non simpliciter fuerit, sed aliorum humorum, ut diximus, pro ratione humoris redundantis, quemadmodum in ea multitudine, quæ simpliciter dicitur, iterādam esse uenæ sectionem non semel, sed bis, & sæpius si uidebitur, consulimus. Sed quæres num refragante ætate dūtaxat, omnibus alijs consentientibus, omnino uenæ sectio prætermittenda sit? & respondemus, quod non, propter aliud a scopis uenæ sectionis Hipp. duas dumtaxat ætates seclufit, ex Gal. testimonio lib. de cur. ratione per uenæ sectionem; senum inquam, & puerorum. sunt nanque senes ut plurimum sicci ac pauci sanguinis, & propterea uires imbecillas habent. nulli enim qui in hac ætate est, robur inest: ut idem Gale. citato loco inquit: Pueri uerò non propterea quod uires imbecillas habent, ut quibusdam nō perperam uisum est, sed quoniam plurimum corporis substantiæ quotidie eis absumitur, ut quæ calida & humida sit, uenæ sectionem non admittunt. Quapropter si senibus multus adsit sanguis, ac robuste uires, formidare non oportet uenam secare, ubi affectus iubeat, & alia omnia consentiant, minus tamen his sanguinem detrahes, quàm affectus exigat, etiam si eandem affectionem habere uideantur, quam corpus ætate florens: quin immò uiribus, & corporis habitui confusus, despiciens annorum numerum, septuagenariis etiam uenam secabis, decreto eiusdem Gal. citato lib. quo etiam loco docuit, quibus signis tanquam minimè fallacibus, robustarum uirium fides sit adhibenda: quia uehementi pulsui, cū æquabilitate, & ex abundanti etiam, & magno: quod si prius eodem lib. dixerit nulli qui in hac ætate est, robur inesse, intelligendum est ratione ætatis, & relatione ad florentem ætatem,

cap. 9.

Cap. 13.

cap. 9.

tem, & non habitus ratione, & collatione facta ad reliquos senes siccos, & pauci sanguinis, qui etiam sexagesimo ætatis anno uenæ sectionem non ferunt. itaque senibus etiam, ubi abundantia sit huius febris auctor, uenam audacter secabis, si reliqua omnia consentiant, minus tamen sanguinis his detrahes, quàm abundantia requirat: corporis habitui, & uirium robori confusus: Quod uerò ad pueros attinet, Gal. est sententia non solum citato lib. de curandi ratione per uenæ sect. sed 9. & 11. de metho. med. ac sexcentis etiam alijs in locis, quod si quartumdecimum annum non attingunt, mitti illis sanguis non debeat: quoniam, ut decretum reliquit, eodem 11. metho. med. quod ex incidenda uena moliendum nobis fuerat, id ultrò nobis ex curati corporis natura præstatur: quæ cum calida & humida sit, plurimum eius substantiæ quotidie absumitur ac digeritur. Verùm cum non propter aliud uenæ sectionem Gale. pueris interdicit, nisi quod eorum substantia quotidie digeratur ac dissipetur, asserimus nos, quod ubi laxæ admodum, ac mollis carnis non sint, nec pingues & albi, aut etiam graciles uenas habeant & rarum corporis habitum: eisdem quoque si affectus iubeat, & reliqua omnia consentiant, uenam secare licebit. nam non solum annorum numerum spectare oportet, sed etiam corporis habitum, eiusdem Gale. testimonio: qui ubi talis fuerit, quod ad digerendos tales succos propensus non sit, utpote densus, non laxæ admodum, ac mollis carnis sed carnosus, multoq; sanguine præditus puer, eidem quoq; audacter uenam secabis, ubi affectus exigat, & reliqua omnia consentiant, ætate neglecta, quemadmodum de senibus idem Gale. sentiebat. non enim propter ætatem qua atas est, sed propterea quod in illa ætate puerorum natura, ac substantia cum calida humidaq; sit, omnium facillimè digeritur, ac dissipatur, uitanda est ue-

cap. 14.

9. cap. 5. &
11. ca. 14.

næ sectio. At si contingat in tali ætate pueros diuerso, ab ætate, habitu præditos esse, ac bene sanguinea natura, hijs magis quàm ætati confisus uenam audacter secandã esse censerem, nec illud Gal. contradicere. nam & de senibus ita censuit, & si illud in pueris affirmare ausus non sit, id non propter aliud puto quàm quòd ipse perpetuò exquisita uenæ sectione usus fuerit, ubi affectus præciperet, adessetq; uirium robur. excepit ergo pueros ab hac copiosa uacuatione, ut qui carnem facillè transpirabilem habeant: uerùm ubi non adeò exquisita, ac copiosa uenæ sectione fieret uacuatio, nec pueri carnem adeò facillè transpirabilem habeant, neque ipse Gale. uenam secare prohiberet: quemadmodum eodem lib. de cu. rat. per uenæ sectionem constat: quo loco de quantitate mittendi sanguinis uerba faciens, asserbat duo esse, ob quæ maxime coniecturalis efficitur in hoc auxilio quantitas euacuationis; laborantis uidelicet natura, qualis sit: quam utique adanussim nouisse non liceat: & ambientis temperies qualis sit a missò sanguine futura. nam cum febrilis calor multum sanguinis digerit, atque abstinenter laborans uicitat, necessariò breui illum nutrimentum ex sanguine destituit, interimq; uirtus exoluitur. Absumitur autem ob laborantis temperiem calidam & humidam, cuiusmodi est puerorum, & ambientem calidæ regionis, & temporis æstiuui: deinde subdit: ¶ Proinde minus detrahimus quàm multitudo commonet, quod ad ætates quidem attinet, in pueris, quod ad corporis habitus in cã didis, & quibus mollis & tenera est caro: quales Galli sunt: quod ad tempus, sub cane: similiter etiam in regionibus, & constitutionibus. ¶ quibus manifestè ostendit Gal. copiosam ac exquisitam uenæ sectionem pueros nõ ferre, quam sanè plenitudo commonet: moderatam autè ferre posse: & ob id non sine forti ratione censendum, quòd

ca. 14. et 1. ad
Glan. ca. 14.

quòd ubique locorum præceperit pueris, ad quartumdecimũ usq; annum non debere uenam secari, quòd de eadem exquisita, & copiosa intellexerit, ubi similem quoq; ætati habitum ac naturam pueri habuerint: quam etiam semper nos interdiciamus, quemadmodum modicam perpetuò admittimus, ubi quæ meminimus adsint, nihilque aliud obstat quàm ætas. Animaduersione tamen dignum est quòd ubi pueri undecimum, aut saltem decimum annum non attingerent, etiam omnibus consentientibus ad uenæ sectionem abstinendum esse putarem, ac tutius per scarificationem, sed hyruidines, sanguinem mittere. Hacq; de uenæ sectione quo ad ætates attinet seruanda esse sentio, non modò pro abundantia seu multitudinis curatione, de qua præsens est sermo; sed etiam pro curatione reliquorum omnium præter naturam affectuum, qui magni sunt, & uenæ sectionem desiderant.

Humorum, crassitie, aut lentitie obstructiuum, ac ipsius obstructionis, & prohibita transpirationis, curatiua methodus. Cap. 45.

Bi uerò non humorum abundantia, sed iisdem crassi aut glutinosi obstructionem efficiant, suis etiam cõtrarijs eos curare oportet, ita ut si crassi fuerint succi, ijs quæ extenuant utendum sit: si uerò glutinosi, detergentibus ac incidētibus medicamentis uti oportebit: ubi autem crassi sint, & glutinosi, eisdem complicatis medicamentis, tenues eos, ac fluxiles efficies: Extenuant autem, atque detergent & incidunt ptisana, aqua mulsa & oxymeli & reliqua nonnulla. Verùm ijs utendum esse censerem quæ aut citra calfactionem & exiccationem eadem molliatur, aut saltem exigua

fit eorum calfactio : & exiccatio , quanquam ipsa p̄isana extenuet atque incidat, non modò citra calfactionem, uerùm etiam absque exiccatione: ut lib. de p̄isana scriptum est. Sed statim quisq̄iam quæreret, num obstructione orta ex crassitie, seu humorum lentitie, priusquam iam dicta medicamenta extenuantia, ac detergentia adhibeantur, uena secanda sit? pro cuius quæsitæ solutione, animaduertendum est id quod prius diximus ex Gale. mente de obstructione ipsa, uidelicet quòd curabitur id quod obstructionis iam factum est per ea quæ obstructa liberant: pro pulsabitur autem quod futurum est, si affluxum obstructiuum succorum compescas. duas itaque ex ipsa obstructione Gal. sumit indicationes, unam ab eo quod factum iam est, alteram uerò ab eo quod futurum est. quibus ita positis, dicimus quòd sumpta indicatione ab eo quod ipsius obstructionis iam factum est, ubi eadem ex iam dictis succis orrum habeat, uenæ sectio nequaquam conducere uidetur, sed eisdem dumtaxat extenuantibus, seu incidentibus utendum erit: & potissimum si eam nec putredo nec febris excipiant. hæc namque obstructio unum habet scopum, ipsi morbo contrarium, nempe apertionem, seu reclusionem, eodè Gal. teste lib. artis med. cuius causæ salubres sunt, iam dicta medicamenta detergentia, & incidentia: si uerò ab eo quod futurum est indicatio capitur, audacter cum Gale. asserimus quòd priusquam talia adhibeantur medicamenta, uena secanda erit, non euacuationis gratia dumtaxat, quemadmodum in ea quæ ex abundantia gignitur, sed reuulsione potissimum. etenim cum prohibeatur quod futurum est, si affluxum obstructiuum succorum compescas, eodem Gale. auctore citato **LI. meth. med.** prohibebitur utique obstructiuum succorum defluxus ex tali uenæ sectione, saltem, etiam ipsis humoribus crassis aut lentis existentibus: id autem quod

cap. 94.

cap. 10.

obstru-

obstructionis iam factum est, per ea quæ obstructa liberant curabitur, nempe detergentibus, ut dictum est, atq̄ extenuantibus: quoniam nec obstructio, nec putredo curari per sanguinis missionem potest, ut quæ alia remedia desiderent, inquit Gale. citato loco. sed adhuc instabis, asserens hoc esse contra Gal. sententiam **10. meth. med.** quo loco talia retulit uerba: ¶ iam uerò obstructionum ipsarum alia est, quæ ex abundantia, alia quæ ex qualitate succorum, sed qui aut lenti aut crassi sint, incidit. ¶ & demum subdit: ¶ præferetur autem inter remedia, in ea quæ copia facit, sanguinis missio, in ea quæ ex humorum qualitate consistit, attenuantiũ usus. ¶ Huic responsum sit resectè Gal. hoc loco dixisse ¶ præferetur autem inter remedia &c. ¶ nam in ea quam copia facit, præferenda est uenæ sectio, ut quæ quantitatem ac copiam euacuet: reliquæ uerò quæ ex qualitate humorum efficiuntur, ex medicamentis contrariam qualitatem habentibus, præcipuè curatur: Quapropter talia præferenda sunt medicamenta: Atquè non propterea negauit quòd priusquam hæc adhibeantur, sanguis mittendus non sit, reuulsione saltem gratia, alijs consentientibus: quo etiam modo intelligenda erit Alexandri sententia lib. **12. cap. 1.** cum dixit: quòd si non copia, sed uiscoli crassiq̄ humores obstructionem procrearint, sanguis mittendus non est, sed decoctis potius quibusdam utendum quæ extenuare possunt: Quinimò hoc idem Gal. luce clarius demonstrauit **8. eiusdem operis lib. qua parte diarias febres, aut eisdem similes ex parua obstructione ortas, curare docuit** inquiens: ¶ ac siquidem uel puer, uel senex sit, sanguinem detrahare non licet, inter has aetates ubi robur a gro non deest, secanda uena est, etiamsi plenitudinis signa non adfuerint. ¶ præstat enim (ut ipse ait, uitiosi succi maiore parte emissa, ad detergentas obstructions accedere, cum

cap. 14.

cap. 2.

ca. 4.

S 3 alioqui

alioqui metus sit, si obstructionibus liberandis, priusquam uacuaueris, studeas, ne ipsas magis impingas: & deinceps. ¶ at soluunt quidē obstructiones quæ deterforiā facultatem obtinent seu foris cuti sint admota, seu intro in corpus accepta: periculum uerò est etiam ne quæ foras trahunt unà cum his quæ obstruunt etiam aliud quippiam attrahant: & quæ ab interno sursum feruntur, aliquid secum ex ijs quæ in uasis continentur, rapiant: quòd si ipsum tenax sit & crassum, obstructionem sane geminabit: sin aliter multitudine certè sua non parum omnino nocet. Erit itaque sanguis mittendus saltem pro reuulsione & ut tutius quæ extenuant ac diffecant adhibere ualeas, in obstructione ex crassis & glutinosis succis orta, præsertim ubi putredo & febris ad eam consequantur, de qua etiam est noster sermo (postquam Gale. in exigua etiam obstructione, ad quam putredo adhuc consequuta non est, sed diaria febris, etiamsi plenitudinis signa nõ adsint, sanguinem mittere præcepit, priusquam ad liberandas obstructiones accedamus.) sanguis uerò tum ad uirtutis, tum ad obstructionis modo portionem mittendus erit. discernetur autem obstructionis magnitudo, ex ipsa magnitudine febris, utq; ex maiore obstructione maior, ex minore, minor inciderit: Dissectis deinceps ac extenuatis, per ea medicamenta quæ incidendi, detergendi ac extenuandi uim habent, humoribus ipsis crassis, aut lentis, eandem obstructionem efficientibus, ad auferendum id quod ipsius obstructionis iam factum est, accedere est tēpestiuum: pro quo iis medicamentis opus erit, quæ obstructionem expediunt tanquam contrarijs. etenim obstructioni tanquam instrumentali morbo, contraria est reclusio, eodem Gal. auctore, citato lib. 1. 1. de metho. med.

cap. 13.

Verum quoniam horum plurima calida sunt, metus est ne tum putredinem tum febrem augeant: itaque iis quæ liberare

liberare obstructiones ualent, utemur *ἐκκαθάρτικα* græce dicta: inter quæ ea eligenda sunt, quæ citra calorem obstructionem eximant. Et quoniam, ut dictum est, soluunt etiam obstructiones quæ deterforiā facultatē habēt, foris seu cuti sint admota, seu intro in corpus accepta, propterea aut nutrimentum aliquod, aut pharmacum cum his quæ detergant, exhibebis: sunt tamen non multa quæ in febribus id præstent, eodem Gale. teste præcitato lib. 8. meth. med. In alimentorum enim ratione, sunt prisana & mulsa: in pharmacorum autem oxymeli & quæcunque incoquere in mulsa licet: ceu calamintham, yfopum, origanum, serpillum, irim & apium. Verum hæc omnia iusto sunt calidiora, ideoq; febres accendunt, haud aliter, ac uinum. Oxymeli uerò solum, nec febres accendit, & strenuè detergit, sic ut ea quæ glutinosa crassaque sunt, dissoluat, & meatus obstructos liberet, ut liquet ibidem: poteris autem prædicta, non in aqua mulsa, sed aqua hordei incoquere, & quandoque etiam eisdem uti, ubi febris ualida non fuerit, & succi admodum lenti & crassi. incident etenim, atque detergant non obscure, & meatus obstructos liberabunt cum exiguo calore: in quem usum & uinū quoque conducit aquosum, album, & subastringens: cuius autem naturæ talia sint medicamenta omnia, ac qua methodo dignoscenda sint, & quæ inter ea magis, & quæ minus detergant, ac obstructionem liberent, Gale. lib. de simp. medi. facultatibus abunde docuit, præsertim 5. quo loco repurgantia, ab extergētibus, quomodo conueniāt & differant, abundè etiam demonstrauit. sunt nanq; substantiæ genere minimè diuersa, ratione maioris, ac minoris differentia: nam quæ poros etiam expurgāt, sunt subtiliorum partium quam ea quæ in superficie sordem auferunt, siue in cute, siue in ulceribus, & extergentia proprie nominantur: illa uerò proprie pororum ecphrastica, &

loc. supracit.

c. 12. & 14.

eccathartica, quasi expurgantia poros, & fæctu liberantia appellantur: insuper & hæc proprie tum nitrosa, tum amara sunt; cum ea quæ cuti extimæ imposita, solam nitrosam qualitatem possideant exactam, est opus, ad ea peragenda quæ diximus: intro uerò in corpus assumpta, etiam si adiuncta sit quædam astrictio, possunt tamen sic quoque magnos purgare, abstergereq; meatus, cuiusmodi sunt in uasis. nam foris meatuum exiguitas, prius ab astrictione occlusa quam probe queat expurgari non etiã inde in altum abstergentem substantiam recipit, nec expurgatur: at quæ circa uentrè sunt partes omnes, quæq; in iocinore, liene, aliisq; omnibus uisceribus cum maximos in se meatus habeant, maius accipiunt commodum, ex uasorum corroboracione, quam propter osculorum exiguitatem lædantur: proinde intus absynthium repurgare potest, foris non potest, quippe quod compositum est ex amara, acerbâq; facultate. Concludendum itaque quæ quæcunque reperiuntur nitrosa & amara, ea ad purgandos meatus omnes ualere: At cutis uniuersæ, ac ulcerum sordes, non hæc tantũ, sed & uiribus minora, auferre possunt: Gal. auctore citato lib. 5. de simp. medic. fac. id quod in ipsis amigdalis accidit. nam & horum ipsorum ea quæ amara sunt & detergunt, & meatus expurgant, seu infarctu liberant: quæ uerò edendo sunt, detergunt quidem, non tamen infarctu liberant: ubi uerò qui obstruunt humores deterfi, dissectiq; sunt, reclusæque uia per quas expurgari debent, per ea quæ diximus medicamenta, per aluum, urinas & sudorem eos uacuare tentandum est Gal. teste præcitato lib. 11. de meth. med. si sponte non excernantur: cum uerò materiæ quæ hæc efficiunt, etiam calidæ sint, quoad licet, id agendũ erit, ut, quæ minus calfaciat, (quemadmodum in hoc casu balneum) utique ea est petenda, ut inquit Gal. eodem loco: nos uerò plura con-

loco cit.

11. c. 9. &
10.

scripsimus,

scripsimus, quæ eandem uim habent, parumq; calfaciunt, & quædam quæ nequaquam calfaciunt, paulo ante, quando docuimus putredinem (cuius causa adhuc non adest) curare, quibus audacter uti poteris; interim in memoriã reuocabis Galenum hoc loco, nil aliud uoluissè præcipere, quam id quod decretum reliquit Hipp. aph. 9. sec. lib. cum dixit: Corpora cum quispiã purgare uoluerit, oportet fluida facere. Perit autè fluidum, ut idemmet Gal. testis est in cõ. omnibus meatibus quidè referatis, humoribus uerò incisis, absterfis, atque extenuatis, siquis fuerit humor in corpore crassus, ac glutinosus: si uerò plures causæ obstructionis, aliquando coeant, ut multi simul ac crassi, & lenti humores, omnibus èt per contraria iã dicta occures: abundantia prius per uenæ sectionem sublata, oĩbus consentiẽtib; siquid uerò prohibeat, alia ratione ut dictum est, uacuata: deinceps crassos ac lētos humores extenuabis ac incidēs. semper. n. cœpissè a sanguinis missione cõueniet, ut liquet eodẽ 11. de meth. med. sequebãt obstructionẽ necessariò prohibita transpiratio: a qua duæ èt indicationes oriẽbantur: tũ quod retentũ est uacuetur, tum quod retinendum est, prohibeatur: atqui prohibetur quod retinẽdũ est. ijs præfidijs quæ obstructioni medent, quapropter alijs nõ indigebis, q̃ modò dictis: quod uerò retentũ est uacuare oportet. nã symptomati quod est trãspirabiliũ retetio, ut testat Gal. excretio ipsorũ contrariũ est: quæ itẽ non alia ratione uacuãda sunt, q̃ ea quæ obstructionẽ pariunt, ubi eadẽ obstructionẽ consequatur: quib. hoc ordine peractis, ad curãdã putredinẽ, & deinceps ad extinguendã febrẽ, ijs quæ paulo ante meminimus, accendendũ est: nam si densatis exiguis meatib. aut constrictis corporibus, quãdoq; fiat transpirationis prohibitio, suis contrariis curanda esset: dẽstas siquidẽ per ea quæ rarefaciũt, cõstrictio uerò p̃ ea quæ fundunt: si uerò oēs iã dictę causæ

cap. 14.

causæ coibunt, omnibus etiam per contraria occurrēdū erit: siquidem fieri potest & coarctatum corpus sit: & exigui meatus densati, & multi simul ac lenti humores subsint, etiam ipsos maiores meatus obstruentes: in huiusmodi autem causarum complexu, si rectè quæ prius comprehensa sunt meminimus, cœpisse a sanguinis missione etiā conueniet, ac abundantia euacuata, tum ad extenuandos humores uenire, ac obstructionem recludere; ab hoc ad remittenda quæ sunt astricta, & rarefaciendo quæ sunt densata eodem Gal. teste: Ex quibus liquet quomodo, & quibus curanda sit putredo febrem efficiens, tam si eius causæ abierint, & ipsa sola per se subsistat, quàm si etiamnum adsint: Consequēs est ut ad secundam, quam posuimus putredinis differentiam, accedamus.

Methodus medendi putredinem, tam per totum animal diffusam, quam si in una quadam parte consistat. Cap. 46.

Rat autem secunda putredinis differentia ex eo sumpta quòd per totum animal aut eius partem aliquam, diffusa putredo effert. etenim ipsa, uel æqualiter in omnibus subsistit uasis, uel in maximis maximeq; principalibus: (ea porrò sunt inter alas & inguina) uel una quapiam particula, quæ uel phlegmonem in se habet, uel citra phlegmonem ueluti in foco quodam principium febris in se continet, & est tertia eiusdem putredinis differentia: In singulis his differentiis, seorsum exercitari conueniet, ut liquet 11. method. med. Nos uerò primum iam tractandam proponimus, quæ uel in maximis uasis, uel simul omnibus consistit: quæ autem ex tali affectu oritur febris, plane necessum

sum est *συνεχον* idest continentem esse. Erat nanque harum continentium febrium natura, non simplex atque una, nam quædam earum manifestam habet putredinis notam, de qua differere nunc proposuimus, quædam prorsus nõ habet, de qua prius sermonem fecimus, quoniam maiorem communitatem habebat cum diariis, quemadmodum hæc cum iis, quæ ex humorum putredine ortum ducunt. Quàmobrem merito in utroque genere de ipsa mentionem fecimus. est enim harum continentium febrium substantia, tota que natura ex eo genere febrium, quod nunc nobis proponitur, in uno tantum cum diariis conueniens, quòd uidelicet una in totum, totius morbi accessio est. unde & earum curatio, unum hoc dumtaxat commune cum diariis habeat oportet, in reliquis autem omnibus, conueniat cum his quæ ex putredine sunt ortæ: quod uerò omnium earum commune est, communem habet indicationem. & ob id hæc quoque febris continens ex putredine orta, sub hac ratione cum omnibus aliis communem habebit indicationem, de quibus sermo prius habitus est. Quatenus uerò ad propriam eius substantiam spectat, propriam quoque curationis indicationem habebit, & quantum a reliquis eiusdem generis est diuersa, in tantum & diuersam ab illis sortietur indicationem: nec opus est iterum repetere quam indicationē ab eadem capere debemus communem, tanquam uidelicet ex putredine orta, tam si putredinis causæ adsint, quàm si ipsa putredo per se sola subsistat. fusius enim de his paulo ante differuimus. Verum cum eadem gigni nequeat, nisi per uniuersum corpus perspirationes impedita fuerint, uasorum finibus stipatis, uel tota cute, propterea in his qui sanguine abundant plurimum & corpulentis gigni cernitur. nam humorum putredo in omnes que inter inguina & alas intersunt uenas, æquabiliter ac cito

9.c.3. & II.
cap. 4.

porrigi in frigido habitu non potest. debent enim quæ putrescunt tum calida humidaq; esse, in calido humidoq; loco manētia, tum uerò difficilem transpirationem habere, ut scriptum est 9. & 11. metho. med. Quapropter cum in totum corpus diffusa putredo sit, toti etiā corpori per contraria est succurēdum, atque ob id mittendus statim, morbo incipiente, sanguis est, ubi reliqua prius dicta consentiant, tam si putredinis causæ adsint, quàm si nō adsint. hæc enim uniuersum corpus æqualiter euacuat: ubi uerò detractus sanguis fuerit, neq; etiam particularibus utendum est topicis medicamentis, ut prouidentia habeatur eorum uiscerum quæ in medio sunt corpore, præsertim si relaxantia remedia fuerint, quippe deusta immodico calore uiscera, etiam amplius deuruntur, & torrentur ab eiusmodi medicamentis. talem namque prouidentiam illi dumtaxat requirunt, quibus in una particula putredo consistit: si tamen ij quoque sanguinem prius miserint, ut dicemus, reponi tamen debet aliquid sanguinis ad curationis spatium quominus intempestiuè nutrire necessitate ulla cogamur. Quamobrem eadem uenæ sectione moderate utendum erit, & si quid defecerit iteratione potius supplere, quoniā ut aliàs dictum est, nec obstructio, nec putredo curari per sanguinis missionē potest, ut quæ alia remedia desiderent: deinceps quæ putruerunt expellenda sunt per urinas, aluum, & sudorem quòd si ad os uentriculi aliquando sua sponte impetum capiant, etiam per uomitiones, aliter autem non est quòd ea præter naturam irrites: quæ uerò dictas uacuationes promoueant, superius annotauimus. uniuersum quoque corpus ubi uacuum fuerit rarefacere expediet medicamento aliquo, cui calor insit tepidus, cuiusmodi est quod ex chamomelo conficitur, ut inquit Gal. insuper & frictiones ipsæ in uniuerso corpore conducunt: quo etiam tempore si uinum quoque

II. met. c. 9.

quæ aquosum bibatur, id omnes uacuationes promouet: idem faciet & temperatum dulcis aquæ balneum, præsertim ubi magnitudo febris non obstet, quo casu ubi cætera omnia consentiant, aqua frigida pota in his febribus est aptissima. Ad eundem uerò modum, & cæteras naturarum ex putredine febrium differentias, sanari conuenientempe, sicut prius dictum est, indicatione tum a communi ipsarum genere, tum a cuiusque propria differentia desumpta: quapropter si in una parte quapiam putredo inuaserit, præter indicationem quæ a communi harum febrium genere sumitur, propriam habebit, quòd illi particulariter adhibenda iam dicta sunt remedia. Verum non easdem omnes partes uacuationes, medicamentayerequirent, cum & temperamentis, & posituris, & forma, seu figura, & omni denique constitutione naturaque inter se diffideant: ob id præter id quod particulatim affectus indicat in hac febrium differentia, adiciere necessariò oportet eas nimirum quæ ex curandis ipsis suggeruntur particulares indicationes, ut eodem 11. de meth. med. liquet: Atqui priusquam sanguinem miseris, uniuersumq; corpus uacuaueris, haudquaquam affectæ parti iam dicta remedia adhibēda sunt: quapropter in his quoque uenam secabis primo: potissimum ubi causæ putredinis adsint, & quæ parti adhibentur medicamēta, sint calida. etenim saluberrimum est, eodem Gale. teste citato loco, in febribus uenam incidere, non continuis modò, uerum etiam aliis omnibus, quas putrescens concitat humor, ubi præsertim nec ætas, nec uires prohibeant. leuata namque, ut ipse inquit, quæ corpus nostrum regit natura, exonerataque eo quo ueluti sarcina premitur, haud ægrè quod reliquum est, uincet: itaque proprii muneris haud obhita, & coquet, quod concoqui est habile: & excernet, quod potest excerni: & Paulus cap. 17. secundi lib. inquit, si uires sunt

Cap. 15. 16
17. & 18.

cap. 15.

sunt uires sunt

funt ualidæ,ei qui ex putredine febricitat, sanguinem de mittes protinus, modo cruditas uentriculum non infestet, a uenæ sectione ei parti quam putredo inuasit particulatim remedia adhibenda sunt, prout usus requiret, ac ea quæ narrauimus exoptulant, atque ab eadem putredo euacuanda erit, quanquam nec easdem uacuationes, nec medicamenta alia omnes eadem partes requirant, sed pro earum diuersitate, diuersa consistit autem earum diuersitas in temperamento diuerso diuersaq; actione, nec non figura, & situ, & tarditate, seu acutie sensus ut

ca. vlt. 7. de meth. med. scriptum est: a quibus omnibus sumptis etiam, indicationibus diuersis pro earum diuersa ratione, poteris iam dictis medicamentis rectè uti. A laborantis loci temperie quidem sumenda indicatio erit. etenim calfaciendi, refrigerandi, siccandi, humectandi, uel aliquid horum coniunctè cum alio faciendi mensuram præscribit: quemadmodum superius de uniuerso corporis temperamento scriptum est: ob id quæcunque calidiores natura partes, ex frigore laborant, ex liberalius & diutius caleferi postulant: sicuti etiam quæ frigidiores natura sunt, si ex calore laborent, refrigerari, & sicciores siccari, & quæ humidiores naturaliter sunt, humectari: ubi illæ ex humiditate, hæc ex siccitate laborent, contra uerò pars quæ calidior natura est, si calido morbo ægrotat. exigua breuisque temporis refrigeratione eget, sicut quæ frigidior est calefactione; ita quoque sentiendum erit de reliquis intemperantijs, etiam si coniugatæ fuerint quippe eatenus redeat ad naturam eorum quodque necesse est, quatenus a natura recessit, ac ueluti quadam uia retro feratur, quæ in diuersum agat ei, quæ facta est in ipso transmutationi. unde etiam minus periclitantur quicunque cognato suæ naturæ morbo laborant, ut inquit Gal. eodem

cap. supracit. 7. de metho. med. & decretum reliquit Hipp. aph. 34. sec. lib.

lib. quippe cum priusquam ad propriam naturam particula redeat, nondum curationi impositum finem arbitrandum, atque ita quidem a temperamento laborantis partis auxiliorum indicatio sumitur: in hac etiam putredine curanda, quæ in una parte consistit. etenim, ut dictum est, eorum mensuram præscribit, facultate item seu functione laborantis partis sumitur indicatio ob id quod actio eius, omnibus animalis partibus utilis sit, aut paucis quibusdam, aut uni sibi; in his tamen intemperie generibus quæ ex humoribus sunt orta. namque in iis quæ absq; humore infestant, utique nihil ex hoc scopo sumitur. qua de re si particula soli sibi inseruiat, audacter uacues licet, prout affectus suadebit, sed tamen èt uirtuti attentus; si necessarium opus eius sit, omnibus animalis partibus, ueluti uentriculi, & iocinoris, non leuis habenda sollicitudo de robore uirtutis est, ne hanc dissoluas, magna semel uacuatione usus: ergo in illis quàm primum uacuare redundantiam licebit, prout uolueris: ex uentriculo uerò, & iocinore utcunque uacuare non licet, sed cum cautione, ut nequid uirtuti officias. Quoniam autem non par est actionum dignitas ad ægros seruandos, sed aliæ magis ijs, aliæ minus utiles sunt, utique ad portionem actionum dignitatis etiam cuiusque partis, prospiciendum est robori. maxima namque est cordis officij dignitas, atque ægrotantibus maximè omnium necessaria: cerebri uerò ad uitam quidem par est momentum, non tamen par robur eius, in ægrotis requirimus, cum necesse omnibus non sit neruorum ac musculorum opera uti: itaque abundè fuerit si tantum eius seruatum sit, quo respirationis munus sit obeundum. At uerò iocinoris opus, omnibus particulis per necessarium est, non tamen adeò saltem perpetuam necessitatem habet, sicut ipsius cordis; ad portionem autem iocinoris, etiam uentriculi opus se habet. intelligens

ergo

ergo omnium particularum tum functiones, tum usus, haud difficulter inuenies quantum cuiusque robur, in uacuationibus custodiri oporteat, ut liquet citato 7. de metho. med. ac idem particulatim seruabis, ubi putredo in earum aliqua consistat, quæ uacuatione indigeat. A situ insuper earundem partium indicatio dabitur tum ad solidarum intemperies, tum etiam ad succorum uitium, sanè non leuis. nam per quæ uacuare oporteat, atque quomodo, ipse præcipuè demonstrat. qui enim pro summa corporis intemperie laborant, ijs medicamenta quæ intemperies requirit, applicabimus: quibus autem in profundo corpore intemperies est, in his rationem interualli inibimus. nam si medicamenti quæ intemperies requirit utare, utique multo imbecilliora quàm pro usu ad locum affectum peruenient: ad uacuationes quoque non nihil situs indicat, dum societatem laborantis particulæ cum aliis docet. nam nisi illud compertum haberemus quòd cauo iocinoris subiicitur uentriculus, & ieiunum, tum quod ieiuno ipsi tenue intestinum succedit, id uerò colon excipit, ac colon quod rectum appellant, utique inuenisse illud non licuisset, quod iecur & per aluum, & per uomitum expurgari possit: quanquam aptior sit prior uacuatio, tanquam usu iam callentibus intestinis iocinoris superflua tolerare: A figura uerò partis ipsius quoque; modi uacuan- di excrementi indicatio suggeritur, ad hunc modum: uen- triculus uomitu, deiectioneque; inanitur, intestina deiectione tantum, sicut etiam & iocinoris euacuatio aptius quidem: Renes uerò & uesica, ac iocinoris gibba, si multo uitioso succo sunt referta. per deiectiones & pharmaca deiectione expurgantur: sin mediocri, per urinales meatus: Cerebrum uerò per palatum & aures; Pectus & pulmones per asperam arteriam & fauces: non aspernanda autè ea indicatio erit, quam sensus partium acuitas, hebetudoque;

sup-

suppeditant, quando omne medicamen contemnunt quæ tardi sunt sensus, etiam si non leuiter mordeant: at quæ acuti sensus, earum uires dolore resoluuntur. Expedi igitur has nec confertim, nec semel ualentibus auxiliis mederi tentes, sed tuto potius in tempore: ubi uerò tardus est sensus, in ijs etiam celeriter obire quod iustum est, licet: semel usis remedio, quod sit idoneum: si uerò quispiam hanc indicationem reponat in ea, quam ex uirtute partium desumimus, nihil quantum ad rectè medendum errabit: quemadmodum etiam si quis eam uelit illis quatuor, quas ante memorauimus, quintam annumerare: ut sec. lib. de arte cu. ad Glau. a Gal. scriptum est. Has itaque omnes indicationes memoria habere oportet, in quacunque particula, nedum putredine, sed quouis alio morbo affecta, communi tamen perpetuo indicatione seruata, quam ex ipso affectu semper assumendam esse docuimus: & hoc non ab re. nam partis temperatura, & facultas, seu uirtus, formatio, & situs ac facilitas, seu difficultas ad sentiendum, singulas quæ in nobis fiunt operationes commutant: nihil igitur in curationibus præterire oportet, præsertim earum febrium quæ ex putredine excitantur, & putredo in una determinata parte consistit, ne nosmet ipsos decipiamus, in eum incidentes sermonem, Morbus quidem curatus est, homo autè obiit: quod a quàm pluribus quotidie factitari uidemus. harum autè indicationum quædam a parte tanquam eadem similari existente, quædam uerò quæ instrumentalis, non quæ similis existit, capiuntur. Sunt & aliæ quæ tum ut instrumentales tum etiam ut similes communes sunt, ut similis quidem considerata, secundum propriam naturam, ac temperamentum indicat: ut instrumentalis, ex eius figura, tum positione, indicatio sumitur: si uerò earum actionem inspexerimus, præterea, an rara sit pars, an densa, an acuti-

T uel

mone laborant particulis, affectus fit. unus quidem in quantitate, ex superuacui naturæ modum exeuntis abundantia, alter in qualitate, qui ex caloris spectatur ratione; sequitur prioris eorum curationem etiam posterioris curatio, fiuntque ex accidenti quæ uacuant calentis materiæ remedia, & inflammationis particularum seu feueris refrigeratoria, ut eodem lib. 3. de tempe. scriptū est. Nec obstant Gal. uerba lib. de diff. morborum: quæ propter eorum obintelligētiam omnes (quos uiderim) tum barbaram sectantes medicinam, tum etiam eos, qui Gal. doctrinā profitentur, de ceperunt. Arbitrantur enim citato loco Gale. uelle, inflammationem primo morbum esse in intemperie, & deinde in magnitudine, seu quantitate. At si ea diligenter perpēdissent, ac intellexissent, percepissent utique Gal. quiduis aliud potius subintelligere uoluisset, quam id quod ei tribuunt. Nam proponens se uelle differere de compositis morborum differentijs, relictis eis secundum priorem suppositionem, uolēs eos determinare iuxta secundam suppositionem, asserbat in unaquaque similari particula, qualitatibus naturæ modum egressis, quatuor numero esse compositas ægritudines: profuente uerò ad ipsas aliqua substātia, adhuc pariter esse quatuor alias. Et quoniam continuitatis solutio, non tantum in compositis instrumentis, sed in simplicibus quoque particulis fit, inquit ipse quòd complicabitur, & hæc nuper dictis iuxta utranque suppositionē, compositis ægritudinibus, & simplicibus ijs, de quibus statim ab initio sermonem habuimus. nam fieri potest ut idem membrum, & ulcus patiatur, simul & siccitatem habeat, aut humiditatem, uel frigiditatem, uel caliditatem præter naturam, aut unā cum ulcere, caliditatem simul atque humiditatem: & demum subdit, quæ igitur exulcerata sunt partes & inflammantur, tripliciter ab eo quod

secun-

secundum naturam est, discedunt; propter exulcerationem quidem unitas deperditur propriarum partiū, quoniam autem inflammantur calidiores & humidiores eo quod secundum naturam est, efficiuntur; tumor enim in ipsis, quando in tantam quidem magnitudinem attollitur, ut lædere operationem possit, propter hoc ipsum iā morbus appellandus est, aliter uerò symptoma & pathema tantum, quemadmodum & dolor. Omnia igitur quæ simul inflammantur atque ulcerata sunt corpora, tres quidem necessariò, nonnunquam uerò & quatuor ægritudines patiuntur. ¶ Hæc sunt Gal. uerba fideliter ex græco codice translata citato lib. de diff. morborum: Ex quibus clarius luce liquet, nunquam Gale. asseruisse inflammationem primo morborum esse in intemperie, & deinde in magnitudine, seu quātitate; sed bene fassus est quòd exulcerata pars, similis inquam, (nam de huius generis morbis uerba faciebat) poterat simul simplicem intemperiem quandoq; compositam habere, ut puta caliditatem simul & humiditatem; hoc est, ob calidam & humidam intemperiem præter ulcus laborare, id quod accidit quando partes ipsæ inflammantur ait, & non inflammatae sunt, ut isti credunt. tunc enim tripliciter naturæ modum egrediuntur. nam ob ulcus unitatem amittunt: cū uerò inflammantur, calidiores & humidiores eo, quod secundum naturam est, efficiuntur. hoc etenim tempore, partes uerè inflammatae ac inflammationem pati, haud quaquam dicentur, sed inflammari dumtaxat, propterea quòd ex calida & humida fluxione, calidiores quoque & humidiores efficiuntur: & propterea partes ulcere affici, insuper & calida & humida intemperie. qua ratione tripliciter naturæ modum egrediuntur, quoniam propter ulcus, propter calidam, & tertio propter humidam intemperiem; quæ quidem intemperies, licet com-

T 3 posita

posita sit calida uidelicet & humida, ac genita a calida & humida substantia influente, non tamen propterea pars uerè inflammata dicetur, sed bene compositum erit ulcus cum calida & humida intemperatura: si uerò præter iam dictam compositam intemperiem tumor accedat, ueluti symptoma & pathema tantum erit ipsius partis quæ inflammatur, quemadmodum & dolor; quo etiam tempore neque inflammatio dicenda erit, neque partem inflammatione laborare, nisi ad tantam magnitudinem attollatur ut propter hoc ipsum lædere actionem possit. læsio enim actionis (ut idem Gale. inquit lib. de tumo. præter natu. circa principium) est terminus excessus præter naturam tumorum: & hoc tempore uerè & propriè inflammata pars dici poterit, & partem quadruplici morbo laborare, asserimus. nam priusquam ad hoc deuenierit neutiquam inflammationem genitam esse, neque partem inflammatam asserere licebit, quemadmodum ipse met se exponens post dicta uerba explicabat, quid nam eo loco inflammationem appellaret, quoniam renitentem ac rubescentem dolorificumque tumorem: adeò ut si quid horum deerit, inflammatio appellanda non sit. potest itaque pars aliqua exulcerata intemperie calida & humida laborare, ac eo tempore eam quodammodo inflammati dicemus, nunquam autem inflammatam esse uerè & propriè inflammatione dicta, nisi prius ad tantam magnitudinem pars attollatur, ut per eam operationes lædantur, & deinceps immodicè calida & humida fiat, quæ admodum ubique locorum differuisse Gale. compertum est. Nec quicquam refert si inflammationem eo loco dixerit morbum esse primorum seu simularium corporum. nam licet simile aliquod corpus primo ab ea oblædatur, secundo uerò & ex accidenti totum instrumentum, non tamen ipsum offendit ut simile est, sed ut partem consti-

constituentem totum instrumentum. cum ex ea distendatur, & in tumorem attollatur primo: ex quo totius instrumenti constitutio oblæditur, & propterea totius instrumenti, & ex accidenti morbus dicetur. hoc igitur modo Gale. uerba citato lib. de diff. morb. exponenda sunt: quæ, ut mea fert opinio, hucusque a nemine, quos uiderim, fuere intellecta: non ab re itaque primus, præcipuus, ac proprius eius curationis scopus, est uacuatio. Atque uacuatio hæc duplex excogitata est, aut translato ad alias partes, qui in ægra continebatur sanguine, aut foris a corpore expulso: satius profecto erit utraque uti, ut inquit Gale. obseruantibus diligenter ne qua ex accidenti læsio sequatur: cum uerò gemina sit dictarum uacuationum utraque, quadruplex in uniuersum nascitur uacuationum auxiliorum genus. translationis enim sanguinis ad alias partes unum genus est, ubi ipsa pars quæ phlegmone laborat, sanguinem abigit, alterum cum ea quæ integræ sunt ad se trahunt: eius autem quæ extra corpus educit, alterum sensibili effluxu, alterum ratione tantum contemplabili perficitur: cum itaque obseruare oporteat diligenter ne aliqua ex accidenti læsio ex eisdem uacuationibus sequatur, propterea eis quæ tutiores sunt euacuationibus, in principio utendum erit, geminis uidelicet iam dictis a quibus sanguinis translatio ad alias partes efficitur, tã si ipsa laborans phlegmone pars sanguinè abigat, quàm si aliæ quæ integræ sunt ad se trahant. ex reliquis namque duabus læsio ex accidente sequeretur, ut dicemus: trahunt autem ad se quæ integræ partes sunt aut uenæ sectio ne inanità, secta uidelicet ex eisdem partibus uena, aut fortibus adhibitis uinculis seu applicatis cucurbitulis, potissimum ubi cum parte phlegmone tentata communitatem habeat: repellunt autem à seipsis partes quæ phlegmone laborant sanguinem, infrigidantibus atque astrin-

de med. feb. pars I.
de diff. morb.

13. met. c. 19

gentibus medicamentis adhibitis, tum quoniam id quod influit ex eisdem inhibetur, tum etiam quod ex accidenti partes ipsæ corroborantur, ut minus promptè diffluentem in se recipiant sanguinem, ac quod in eis continetur promptius à seipsis abigant, ut 1. 1. & 1. 3. de metho. med. decretum est: ob has itaque causas primo repellentia adhibemus quamuis ex accidenti partes ipsæ ex eisdem roborentur, ut minus promptè recipiant excrementa, non propterea quod eisdem densetur ac constringatur, quem admodum methodici sentiebant: sed quoniam morbi causa ab eisdem primo repellitur, ad cuius expulsionem necessariò partis roboratio cõsequitur, unde minus promptè affluentem sanguinem recipiunt: quamobrem eisdem quoque medicamentis in inflammationum principio sæpius utimur, tum quod parum est quod eo tempore affluit, tum magna ex parte non ita crassum, tum partis ipsius quæ recipit uirtus, nonnunquam ualentior, utpote non dum laxata, tum quod in afflictâ continetur parte nondum uiolenter impactum, & citato libr. 1. 3. de metho. meden. testatur Gal. & lib. 1. 1. eiusdem operis idonea esse in principijs astringentia duplici ratione afferbat: & quod robur affectis particulis inserunt unde minus promptè affluxum excrementorum in se recipiant, & quod eorum quæ in ijs iam contenta sunt tenuissimum extrorsum exprimant: qua de re licet quod impletum est uacuetur non modò medicamentis ijs quæ digerunt, sed etiam quæ astringunt & refrigerant, magis profectò ad incipientes phlegmonas frigidis astringentibus quæ quàm ijs quæ digerunt, est utendum, atque magis ubi quod confluit, crassum non sit: cum neque partem phlegmone obsessam calfaciant, neque ad eandem trahant, ueluti ea quæ digerunt: inter hæc uerò uacuantia per quæ translatio sanguinis ad alias partes efficitur,

tur, ea præferenda sunt, quibus integræ partes ad se trahunt paulo ante à nobis conscriptæ, quanquam interim quoque purgatione ubi opus fuerit uti poteris: deinceps uerò frigidis astringentibusque medicamentis utare: licet ubi admodum exigua inflammatio fuerit, priusquam corpus uacuaueris, eisdem quoque medicamentis uti poteris, ne dum in hac inflammatione, uerum etiam in alijs quæ ex uitiolis fiunt humoribus. Si quidè, ut inquit Gal. 1. 4. de method. meden. exiguum uitioli humoris etiam si quis ad uiscera & magnas uenas retrudat, nullum profectò quod sensu percipiatur, malum committet: at si eius non leuis quantitas sit, in princeps aliquod membrum aliquando procumbit, ubi prius totum corpus uacuatū nõ fuerit: quod quidem tutius esse arbitror, ut molietur in quacunque inflammatione. His itaq; auxilijs in inflammationis principio pro eius curatione utare: si uero sanguis in particula quam phlegmoneprehendit uehementer est impactus, non est amplius repercutientibus utendum; sed tum digerere est tempestiuum. etenim in phlegmone tantisper est refrigerandum quatenus & ad incrementum eius sistendum inhibendumque est commodum. sistunt autem ac inhibent inflammationis incrementum refrigerantia & astringentia duplici ratione, & quod immoderatum extinguunt calorem qui dolorem excitat, & quod repercutiunt id quod affluit, ac quippiam ex eo quod in laboranti membro cõtinetur in proximas partes repellunt, id quod phlegmones iam factæ medela est, ut diximus. simili etiam modo ubi sanguis in parte quam phlegmoneprehendit uehementer fuerit impactus, & quæ modicè excalfaciunt, utraque ratione profunt. Verum transacto principio ac corpore præuacuato, quoniã & dolorem sedant, & quod contentum in laborante particula est digerunt: quippe dolorem mitigando augeri phleg-

cap. 27.

1. 1. 10

cap. 15.

Ca. 17.

phlegmonas uetant; digerendo quod earum iam impactum est easdem sanant. Dixi autem non ab re his utendum esse medicamentis post inflammationis principium, totoque etiam corpore prius uacuato, quippe cum particula quam obstructio, aut putredo, aut phlegmone obsedit febris ipsius ueluti focus sit. Ergo cum huic, propter calorem sua sponte trahenti, alia quippiam occasio extrinsecus, ex ijs quæ potestate excalfaciunt accessit, necesse est affectum intendi, ut liquet eodem 11. method. med. in incremento igitur commodè digerentibus utendum est medicamentis, præsertim ubi quippiam amplius non affluat, nec repelli quod in laborante particula continetur, possit: utpote quòd uiolenter impactum ac crassum sit. Verùm ubi fluxio non prorsus constitit, repellere simul ac digerere hoc tempore conuenit, quamuis digerere magis, repellere autem minus, & ob id cū his quæ digerendi uim habent, astringentia quoque miscenda sunt, exigua tamen, ita quòd digerant magis, repellant autem minus, tum propter eas quas nuper tradidimus causas, tum etiam quia, ut inquit Gale. 3. de simp. med. fac. absurdum planè est semel unoque impetu, ab astringentibus contrahentibusque substantiam, ad laxantia fundentiaque transire, sicut sanè æquum est in intermedio principij statusque spatio, dum uidelicet morbi adhuc crescunt, nec planè repellere sicut in principijs, nec itidem digerere sicut in uigore, sed perinde ut morbi conditio media est inter contraria, ita medicinam quoque mediam esse oportet quæ uidelicet non ut in principijs astringat, nec ut in uigore digerat: quanquam semper utraque misceantur oportet, & quæ repellendi & quæ discutiendi facultatem habent, nisi quando fluxio prorsus constitit & corpus uacuum fuerit. tunc etenim ad digerentem seu discutientem facultatem

cap. 4.

cap. 20.

tem tuta est accessio, præsertim in uigore & in inclinatione, quo tempore magis relaxantibus & digerentibus utendum est, sicut in primis incurfibus infrigidantibus ac repellentibus, ut liquet 1. de comp. medic. per genera. hac igitur uacuationis specie in modò dictis inflammationis temporibus, quæ ratione tantum cõtemplabili ex ægra parte sanguinè euacuat qui in inflammatione cõtinetur, nõ autem in principijs earum uti licebit, propter eas, quas nuper causas assignauimus interdum solis eisdem medicamentis utentibus, quæ digerendi uim habent, interdum cum his quæ infrigidant & astringunt permixtis, pro ut usus requireret, & nos determinauimus. Ea autem uacuatione quæ extra corpus educit eundem sanguinem in phlegmone contentum, sensibili effluxu ultimo loco molienda erit, quo uidelicet tempore aliæ uacuationis species non satis fuerint, ac tales quidem omnis phlegmones cõmunes medicationes sunt, uariantur autem pro laborantium particularum ratione: quapropter memoria tenere oportet semper cunctas, quas narrauimus indicationes, quæ ab ipsis affectis partibus capiuntur. sic etenim easdem inflammationes, in quacunque parte fuerint excitatae, rectè curabis. nam si quis eam quæ à partibus ipsis præstatur indicationem adimat, nihil obstat quo minus medicinam non sex mensibus, sed sex diebus totam perdiscas, ut inquit Gal. eodem 13. meth. med. quamuis nec si quæ à partibus sumitur indicationem adijcias, ut ipse inquit, iam totum quod exigitur ad curationem habeas, nisi etiam methodos de medicamentis didiceris. itaq; eas aggrediatur oportet, quisquis consumatè sanaturus est morbos. Vbi uerò phlegmone in generatione adhuc sit, gemina oritur indicatio, ueluti in reliquis morbis omnibus quicunque in gignendo adhuc sunt, & causam habent ostendimus: atque iccirco non simplice m, sed compositam esse

esse totam, de ijs ægritudinibus quæ in generatione adhuc sunt, medentis sollicitudinem oportet: ex ea scilicet quæ prouidet, & ea quæ curat, eodem Gale. auctore

cap. 2. citato lib. 13. de method. meden. quæ igitur causâ phlegmonem accersere uidentur, has cum in corpore sint conceptæ, utique ne maiores fiant cohibere conueniet, atque hoc præcauentis phlegmonem est officium: cum uero ea magnitudine sint ut iam phlegmonem creent, eas summouere oportet: ac quantum iam phlegmones genitum est, sanare: itaque cum adhuc in generatione phlegmone fuerit, in ea, prior uacuationibus quas supra retulimus, confluentis ad affectum locum sanguinis, fienda est inhibitio: inhibebitur his commodè si ipsam fluxionis causam inuenerimus, ut idem Gale. inquit. est autem ea duplex, aliquando ex ipsa parte quam phlegmone uexat orta, aliquando ex alia quapiam, alijs uero: ex ipsa quidem quoties aut calidior est facta aut dolore urgetur, nõ ex ipsa quando uel ab alia quapiam parte, uel ab alijs superfluum illi transmittitur, uel etiam ex totius corporis affectu: inuenta itaque fluxionis, causa, eam primo auferre oportet, ut confluentis ad affectum locum sanguinis fiat inhibitio, ita ut si ex calore proritetur fluxio, idè primo sedetur, si ex dolore in contrarium quoque alteretur, si uero ab aliquo, uel pluribus partibus superfluum transmittatur, tanquam robustioribus existentibus aut etiam ab uniuerso corpore ex eisdem prius uacuatione molienda erit, ac à tentata fluxionis parte reuulsio, & deinceps quod in affecta parte restitit, ac ipsius phlegmones iam genitum est, paulo ante dictis uacuationibus sanare oportet: curationem eandem immutantes pro ipsarum partium tum natura, seu temperamento, tum facultate, seu actione, tum positione seu figura ac alijs quæ supra narrauimus. Et hæc pro curatione singularum trium differentiarum

ferentiarum ipsius putredinis quas proposueramus, hoc est tam si eius causæ adsint, quàm si non adsint; tam si per uniuersa uasa, seu maiora & principaliora fuerit diffusa, quàm si una parte consistat; tam si fuerit cum phlegmone quàm citra phlegmonem, dicta satis. Quibus omnibus si eas quæ à uiribus præbentur indicationes adiecerimus, absoluta nobis methodus de febribus omnibus à putredine incensis, sanandis, erit, ut Gal. inquit. Nos uero quæ indicationes à uiribus sumendæ sunt, nedum pro febrium omnium, uerumetiam quoruncunque morborum curatione, superius abundè disseruimus, quatenus spectat ad auxiliorum inuentiones. Restat modo de eis sermonem facere quò ad uictus rationem attinet, id quod statim absoluemus, pro complemento huius nostræ methodi de medendis febribus, si prius rationes quasdam diluamus, quibus iisdem iuniores probare etiam nituntur, eas indicationes, quas ab affectis partibus necessariò sumendas esse cum Gal. conclusimus, quicquam ad curationem conducere nõ posse: quemadmodum nec reliqua, quæ secundum naturam sunt.

Soluuntur rationes quibus quidam probare nituntur quòd indicationes quæ ab affectis partibus sumuntur, ad curationem non conducunt. Cap. 48.

SI natura seu partis temperamētum, actio, seu uirtus, situs, positura ac sensus, omnia sunt secundum naturam, & propterea nobis familiaria & amica, qua ratione sui conseruationem & tutelam perpetuò indicant, quomodo possunt curationem, aut remediij genus, qualitatem, locum, quantitatem & utendi modum, aut quempiam alium scopum, quem in illis

in illis obseruare oportet demonstrare, inquit isti, si modò unum semper indicare unum, sit opus: Gal. auctore 9. & 11. de meth. meden. ? Atqui nos unà cum Gal. asserimus, perpetuæ ueritatis esse quòd quicquid pro natura sua indicat, id unum semper indicabit, seu quòd unam habeat naturam: qua etiam ratione fatemur, quodlibet quod secundum naturam est, sui custodiam perpetuo indicare, nec propter aliud ab eo quampiam sumi indicatio nem quàm propter hunc finem, uidelicet ut custodiatur: Quamobrem si Gal. præcepit à partium natura, seu temperamento proprio sumi indicationem pro morborum (qui in eisdem excitantur) curatione, non propter aliud illud instituit, quàm ut earum partium natura, seu temperamentum conseruetur ex eis medicamentis, quæ morbū auferunt. etenim eadem laborantis loci temperies medicamentis, quæ pro auferendis morbis adhiberi debent mensuram præscribit, ut liquet 7. de method. med. quemadmodum etiam de uniuersi corporis naturali temperie superius differuimus, quippe eatenus redeat ad naturam eorum quodque necesse est, inquit idem Gale. quatenus à natura recessit. item quòd nondum curationi impositū finem arbitrādum, priusquàm ad propriam naturam particula redeat, idem etiam Gal. testatur: atque ita à temperamento laborantis partis auxiliorum indicatio sumitur, in ijs uidelicet intemperiei generibus, quæ absque humore infestant. nam & refrigerari, & calferi, & sicari, & humectari, & per coniugationem quiduis horum pati singulæ particulae pro morbi portione requirunt, ut citato lib. 7. de metho. meden. scriptum est. Non igitur propter aliud, à propria partis tēperie indicatio sumitur, pro dictorum iam morborum curatione, nisi pro earum conseruatione, id quod indicant, contrarietatis iam dictæ, mensuram præscribentes. Pari ratione à uirtute seu partis ac

9. cap. 12. &
11. ca. 13

ca. ult.

loc. cit.

tionem non propter aliud indicatio sumitur, nisi pro eiusdem custodia. etenim ea utilis est in ijs intēperiei generibus, quæ ex humoribus sunt ortæ, pro quorum curatione, uacuatione aliqua utendum est: quapropter eiusdem uacuationis quantitas ab ea definitur. etenim non ad eò uacuum est ut affectus suadet semper, sed habenda sollicitudo erit, de uirtute partium à quibus uacuatur, non leuis quidem in ijs quæ principes partes sunt, ne hanc (magna semel uacuatione usus) dissoluas: quemadmodum à quibusdam alijs partibus sibi solis inseruientibus, audacter uacuare licet: prout affectus suadebit, eius tamen uirtuti attentus: & quoniã non par est, ut diximus, actionum dignitas ad ægros seruandos, sed aliæ magis, aliæ minus utiles sunt, utique ad portionem actionum dignitatis etiam cuiusque partis prospiciendum est robori, atque id etiam non propter aliud quidem, nisi propter ipsius uirtutis custodiam: definit itaque actio, seu uirtus partis affectæ uacuationis quantitatem, & pro dignitate eiusdem actionis, seu facultatis robor seruandum erit: atque maior, uel minor sollicitudo habenda prout magis, uel minus fuerit eius officij dignitas, eatenus admittens uacuationis quantitatem, quatenus & morbus soluatur, eius uerò uirtus seu actio seruetur. quemadmodum etiam à partis figura, si ipsius modi uacuandi excrementi indicatio suggeritur, non nisi pro ipsius partis natura, temperamento, ac naturali constitutione seruandis. quæ quidem si modo alio uacuaretur, utique destrui necessum esset, ut si uentri culum quispiam non deiectione, aut uomitu, sed per urinales meatus inanire tentaret, & intestina per uomitum, pectus & pulmonem non per asperam arteriam & fauces, sed per deiectiones & pharmaca deiectoria. Ostēdit itaq̃ ue figura partis affectæ uacuationis modum, non nisi propter sui tutelam, & conseruationem: & propterea illud

illud idem semper indicat. Nec aliter etiam & situs earumdem partium, nam ab eo indicatio sumitur, tum ad solidarum intemperies, tum ad succorum uitium. Pro solidarum intemperie curanda, metitur quoque contrarietatis mensuram, adeo ut si quis pro summa corporis intemperie laboret, ei medicamenta quae intemperies requirit, applicabimus: Si uero in profundo corporis intemperies sit, si his medicamentis utaris quae intemperies requirit, utique multo imbecilliora, quam pro usu ad affectum locum peruenient: & propterea affectus non curabitur, nec affecta pars ad propriam naturam redibit. erit itaque fortioribus utendum, interualli rationem habentes: quandoque uero ubi medicamen affectum locum non attingat sua natura, admiscendum est aliquod, quod quidem dux ueluti uia fit: Ad succorum etiam uitium si non nihil situs indicat, societatem laborantis particulae cum alijs docens, non alia ratione indicabit, quam pro eiusdem partis conseruatione. hac etenim ignorata uitiosos humores per conuenientia loca uacuare ignorabimus: quos si uacuare per alia loca quispiam tentaret, utique eiusdem partis substantiam, temperamentum, ac uniuersam constitutionem destrueret. Ad quodcumque itaque conducat indicatio quae a situ datur, pro morborum sublacione, non propter aliud conducere uidetur, quam pro ipsius affectae partis custodia. similiter & eiusdem partis sensus acuitas siue hebetudo pro uiribus partium custodiendis, & non ob aliud indicat. nam quae acuti sunt sensus partibus, si ijs utaris medicamentis, quae non leuiter mordeant, earum uires dolore resoluuntur, inquit Gal. quapropter expedit has non committere nec semel ualentibus auxilijs mederi, sed tuto potius in tempore: in ijs uero partibus quae tardi sunt sensus, seu hebetis, celeriter obire quod iustum est licet, semel usis remedio quod sit idoneum, propterea quod ab eo uires

eo uires dolore non resoluantur. ergo pro custodia uirtutis earundem partium, indicationem sumimus ab acuitate & hebetudine sensus earum, ita ut propterea ea admittantur medicamenta, a quibus curari affectus ualeat, uires autem haudquaquam solui: ea uero non admittantur a quibus uirtutis substantia eiusdem partis aut dissipetur, aut immodice alteretur. Sunt itaque dictae indicationes ad curationem necessariae, & quamuis non uno eodemque modo ad affectus sublacionem conferant, ut diximus, in hoc tamen omnes consentiunt, quod quicquid indicant, licet conferat ad eorum morborum sublacionem qui in determinatis excitantur particulis; nam ijs neglectis curari nequeunt, tamen non propter aliud indicant primo & per se, quam pro earum partium tutela, ac custodia, naturae uidelicet, seu temperamenti, actionis, seu uirtutis, & omnis denique earundem constitutionis. Nunquam igitur Gal. sui obliuiscitur, perpetuoque de eadem re, diuersis etiam in locis idem tradit, & posita principia semper seruat, ac tuetur, quamuis quandoque pro diuersa de qua agit tractatione, diuersa quoque asserere uideatur, ijs potissimum qui parum in eius doctrina sunt exercitati, ac perperam eiusdem uerborum sententiam interpretantur: quod fit ut nimium etiam audaces sint in calumniando Galeno ad contradicendum potius quam ad ueritatem inuestigandam laborantes.

Quibus

Quibus potissima ratione uires custodiantur, ac quomodo uestiganda sit nutrimenti quantitas. Cap. 49.

cap. 10.

Um necesse sit uitam, aut ipsas esse uires, aut earum actiones, nihilque ipsa uita prius in animantis corpore esse possit, propterea quod nec sanos esse citra uitam licet, eadem propterea omnium primae, custodiendae hominibus sunt. etenim has uires seruare nil plane est aliud quam uitam seruare, ut liquet ex Gal. 9. de meth. meden. Quid uero per uires intelligere oporteat, fusius in praecedentibus disseruimus: nunc autem in memoriam iterum reuocemus, quibus, quotve rationibus uires seruari possint: quod id quod deficit in his quae diximus pro uiribus seruandis in aegris hac febre laborantibus, exacte definiamus, postquam & sanis & aegris adeo necessariae sunt: ut sine ipsis uiuere non ualeamus, nec quicquam conduceret a morbis febribusve liberari, ipsis haudquaquam seruatis. seruantur autem potissima ratione uires, ex eo quod de substantia earum uel inanimatum, uel alteratum est corrigendo: secundo loco ex prohibendis ijs, quae ipsarum substantiam uacuare, alterare uel possunt, ut 9. de metho. medend. scriptum est: Atqui quo pacto seruari ipsae debeant hoc secundo conseruationis modo, superius abunde cum Gal. demonstraui-
mus, quando uires ipsas necessariò considerandas esse pro morborum sublacione, ac ad remediorum inuentiones, ostendimus. Restat modò differere modum quo ualeamus ipsas tueri corrigendo id, quod de earum substantia fuerit inanimatum, & alteratum: quod uerè & proprie earum est conseruatio: id uerò efficiemus si prius admonuerimus uires, ut saepius dictum est, perpetuo sui custodiam praescribe-

ca. 13.

praescribere, custodiam autem similibus exhibitionem indicare: cum uerò uirium substantia tum ex spiritu, tum ex carnosa specie tum solidis ipsis compleatur, ex ijs quae similia sunt moliri cuique suam custodiam conueniet, spiritui, ex respiratione, ac transpiratione, & qui ex sanguine attollitur, uapore, solidorum uerò generi, ex solido nutrimento: carnoso autem per eam naturam, quae in medio humorum, ac solidorum corporum est, Gal. teste 1. de metho. meden. cuiusque autem horum quantitatem, seu modum, ex conseruandae substantiae quantitate, seu modo inuenies, qualitatem uerò ex ipsius temperie: cum uerò horum cuiusque uel optima temperies sit, uel aliquatenus uitiosa, quae quidem optima est semper seruari debet, quae uerò omnino uitio non caret, haec in sanis quidem uel seruanda est, uel alteranda, in aegris uerò seruanda semper est: at cum diuersitas non parua sit in partium animalis temperamento, propriam cuiusque mensuram fore eorum, quae ipsi sunt similia, nempe ei quae terrea magis est eorum quae magis sint terrea: & ei quae humidior est, eorum quae sint humidiora: ad eundem modum ei quae magis aerea est, eorum quae plus huius substantiae in se habent, sicut calidiori eorum quae magis substantiae igneae participant. hinc materias iam particulares omnes in cibis, potione, aere & omnibus peragi solitis inueniendas esse decreuit Gal. citato lib. 1. 1. method. meden. quamuis, ut ipsemet inquit, eodem loco, uires ipsas seruent praecipue cibi potiones, & spiritus certa mensura, & apta qualitate exhibita. idque non ab re, cum dictum sit eorum substantiam ex spiritu, carnosa specie, ac solidis compleri, atque ob id iam dictis tribus etiam substantijs seruari, certa tamen mensura, & apta qualitate exhibita: quantum uerò ad spiritum, seu aerem spectat, pro febrili curatione ac spirituosae nostrae substantiae conseruatione,

cap. 3.

1. ca.

cap. pract.

fatis abundè factus est in præcedentibus sermo: Restat modo differere quomodo reliquæ duæ uirium substantiæ præcipuæ, carnosâ uidelicet, & solida, per ea quæ similia sunt seruari debeant: id uerò potissimum consistit in cibis atque potionibus: quanquam & ex ijs quoque spiritus non nihil utilitatis participent, cum ex sanguinis etiam at tenuatione, seu uapore præter aerem, nutriantur. de hac itaque mensura seu quantitate, ac qualitate uictus, seu cibi, & potus, pro uiribus ipsis seruandis, uerba facere intèdimus. etenim cum tota moles animalium in perpetuo fluore sit, ut inquit Gal. 1. de sanit. tu. in similis altera substantia pro ea, quæ defluxit; restituta sit, euaporabitur certè atque dissipabitur uniuersa. nedum in sanis, uerùm etiam in ægris corporibus: id uero admodum facilè non existit. nam cum ars ipsa tota sit magna, nõ leuissima eius pars est scientia ordinandi uictus, inquit idem Gale. 1. 1. method. meden. nos uerò qua ratione inuestiganda sit nutrimenti quantitas in ægris, ac feбри laborantibus, uestigabimus primo, deinde quomodo eiusdem qualitas, nec non & oportunum tempus differemus. Et quoniam diximus inueniri quantitatis eius mensuram ex uirium substantia, nimirum æstimari debebit, quemadmodum uires, quæ corpus regunt, in his se habeant: quippe cum uires legitimum robur suum habent, & morbi summus uigor breui futurus expectatur, tenuissimo uictu uti licet: cum uerò infirmiores sint, non licet sine graui noxa, sed adijcere ad nutrimenta tantum oportet, quantum de robore uirium est imminutum, atque ex his scopis accipienda quantitas nutrimenti, ut liquet eodem 1. 1. de method. meden. quibus in uerbis clara luce ostendit Gal. nutrimenti quantitatem desumendam esse, tum ex ipsarum uirium substantia spectantes in quam num robustæ, uel imbecillæ fuerint, tum etiam ex morbi summo uigore, cum scilicet

est breui uel longo futuro tempore expectatur. nam si qui sunt alij scopi, pro hac uictus quantitate instituenda illi coindicare, & non indicare dicuntur, quatenus uires metiuntur, ut ætas, tempus anni, regio, consuetudo, & reliqua huiusmodi: quamobrem non immerito quispiam quæreret quid intelligat Gal. hîc per nutrimenti quantitatem, nõ molem uidelicet, seu copiam eiusdem, an quispiam aliud, quod scilicet ipsum nutrimentum plus, uel minus nutriat? Pro quo animaduertere oportet, quòd hoc in loco Gal. utitur uoce græca πῶσος, interim ποσότης, quod latinè sonat, prima quidem quantus, aliquantus, & quotus. secunda uerò quantitas, quamuis (mea quidem sententia) uoce πῶσος, hic quodammodo abutatur, uolens etiam per eam, quantitatem subintelligere: sed quicquid sit, dicimus nos quòd per quantitatem hoc loco Gal. non intelligit multitudinem, seu copiam alimenti, quemadmodum intelligere uidentur tum ipse, tum etiam Hippo, aph. 1. 4. & 1. 5. primi lib. per uoces πλείος & πλείους καὶ πλείους, hoc est plus & plurimus. etenim ijs in locis de multitudine, ac alimètorum copia sermo ab ijs fit, quæ proportionalis esse debet, & quantitati eius, quod diffatur, ac innati caloris multitudini, nisi forte aliquando ex aeris ambientis caliditate fusio adueniens, cogat subtrahere, ut inquit Gal. com. citati 1. 5. aph. & propterea ubi multus fuerit calor innatus, & uires robustæ, multum quoque competit nutrimentum: ubi uerò paucus, & uires imbecillæ, cõtra: sed uoluit, ut mihi uideatur, per nutrimenti quantitatem Ga. intelligere diuersam formam, figuram, seu speciem ipsius alimèti: quod quidem alijs in locis significauit per uocem σχῆμα, ut liquet com. aph. 7. & 9. eiusdem 1. lib. id quod eius uerba manifestat. ait enim docens nutrimenti quantitatem ex quibus desumi debeat: & cum uires legitimum robur suum habent, tenuissimo uictu utendum est

loc. cit.

se, cum uerò infirmiores sint, adijcere ad nutrimenta tantum oportet, quātum est de robore uirium imminutū. ¶ quod quidem falsum esset, si de alimentorum copia illud subintelligeretur. nam robore uirium imminuto adijcere nutrimentorum copiam non oportet, neq; etiam minuire ubi legitimum robur suum haberent, sed contrarium efficere, ut in citatis aph. præcepit Hippo. Quin immò in uirium imbecillitate parum quidem alimenti offerre ipse Gal. docuit, com. aph. 17. primi lib. quoniam uirium imbecillitas non potest totam simul multitudinem alimēti substinere; quod uerò per nutrimenti quantitatem πρόσον nominauit 11. de method. mede. eiusdem nutrimenti speciem seu formam intelligere uoluit, ex qua plus uel minus corpora nutriuntur, liquet apud eundem com. citati apho. 9. primi libri. ait nanque Gal. ¶ nunc hoc in loco alterum adijcit scopum scilicet uictus, ut quantitatem de declinationis exquisitè noscamus. est autem hic scopus, uis ipsa ægotantis, cuius gratia nutrimus; neque enim morbi gratia. ¶ & deinde subdit: ¶ cum enim uis ita robusta fuerit ut speremus ipsam posse perdurare totum tempus inter medium usque ad summum morbi uigorem cum tali uictus forma, specie, seu figura (utitur enim uoce σχίματι .) tunc, (inquit ipse) exquisitam habebimus declinationis, quam diximus quantitatem. ¶ utens uerbo πρόσον , & subdit quòd si imbecillior extiterit, adijciendum aliquid uictus, & plenior est adhibendus: tantum scilicet, quantum natura imbecillior exoptulat. consistit ergo nutrimenti quantitas exquisita, in ipsa uictus forma, quæ talis instituenda est, ut æger perdurare cum ea possit usque ad morbi summum uigorem, ut clarè ex his uerbis ostendit Gal. & com. citati aphor. 7. eiusdem libri. cum Hippo. in aphorif. scripsisset: ¶ ubi morbus peracutus est, statim extremos labores habet & extreme tenuissimo uictu utē dum

dum est; ubi uerò non: sed pleniorē uictum contingit adhibere, tantum cibi indulgendum est, quanto morbis extremis est mollior. ¶ inquit ipse. ¶ in quibus uero morbi uigor statim futurus est, hoc est in primis quatuor diebus, in ijs possumus uictu extremè tenuissimo uti, cum eūdem uires tollerent: qui uerò minus tenuis existit, quem etiam pleniorē nominauit, illis cōuenit morbis qui posterius in suo debent uigore consistere, in quibus præcepit tantum à uictus tenuitate declinare, quātum morbus ab extremis recedit, hoc est à uigore summo. hoc enim proximo existente, paulo pleniorē uictum offeremus; longius uerò distante plus: & quanto tardiorē fore summum morbi uigorem expectabimus, tantum uictus speciem, formam seu figuram commutabimus. ¶ iterum utens hac uoce σχίμα liquet igitur ex ijs, quòd tam Hippo. quàm Gal. indicatione sumpta tum à uiribus, tum à morbi summo uigore, pro quantitate uictus instituenda per quantitatem uictus diuersam pro ut diuersi fuerint, iam dicti duo scopi, non multitudinem, seu copiam eiusdem, sed formam, speciem, seu figuram subintelligere uoluerunt. de qua etiam uictus forma seu specie, Gal. uerba fecit com. aph. 11. eiusdem lib. sub uoce εἶδος , & aph. 12. utens eadem uoce σχίμα , interim quoque uictus qualitatem appellauit, utens uoce ποιότητα : ut liquet li. de opt. secta. At idem Hipp. aph. 4. eiusdem primi lib. de hac meminit. afferens non unam dumtaxat in omnibus morbis speciem, sed diuersam instituendam esse pro diuersa morborū natura: & quoniam coniecturalis erat hæc etiam quantitas, quæ in specie, seu forma continetur uictus, ueluti reliquæ omnes, & propterea aberrare quandoq; contingit in hac declinationis quantitate, nedum medicos ipsos, uerum etiam ægros. non absque ratione aphor. 5. eiusdem primi libri, collatione facta inter eadē delicta, affererat ægros

Cap. 39

magis lædi cum ad magis quàm oportet tenuem uictum fieret declinatio, quàm ubi ad paulo plenior, quæ Hippoc. sententia hucusque à paucis, ut mihi uidetur, rectè fuit intellecta. Nò negamus propterea quòd in hac diuersa nutrimenti specie seu forma quæ ægrotantibus instituitur, ea qua diximus ratione, considerata etiam sit certa quantitas, seu mensura, quamuis id præcipue à medico non intenditur. etenim de hac etiam uictus specie quibusdam plus, quibusdam minus, quandoque tribuere oportet, pro diuersa ægrotantium ætate, seu consuetudine, anni tempore, ac reliquis huiusmodi, quibus eadem uires metiuntur, quemadmodum neque ipse Hippoc. hanc prætermisit, sed de ea meminit in paulo ante citatis aph. 14 & 15. primi li. & secundo de Ratio. Vict. in morb. acut. cum dicebat: ciborum autem adiectioni, intendendum multo minus &c. Verùm asserimus quòd per nutrimenti quantitatem quam primo inuenire debemus ex uirium substantia, ut Gal. docet citato lib. 11. metho. meden. intelligere debemus speciem, seu formam, & non copiam aut multitudinem eiusdem nutrimenti. sunt etenim diuersæ nutrimenti species diuersimodè quoque nutrientes, atque substantiæ uirium adijcetes, id quod præcipuè cõsiderare debemus in febribus ipsis, ac morbis omnibus, & propterea eadem nutrimenti species immutanda erit cõsideratis tum uirium robore, tum morbi summo uigore: id quod etiam manifestè 10. method. meden. idem Gale. nobis demonstrauit, cum dixit: ¶ sunt igitur tibi à primo statim die in omni ægro spectanda duo illa quæ Hippoc. iussit, à quibus cibandi consilia petas, morbi summus uigor, & ægrotantis uires: postea si transiri summum incrementum sine omni cibo potest, in cibi abstinentia hominè seruabis, sin exiguum adminiculum requirat, abundè erit sola mulla: quòd si maius desiderat quàm sit ex mulla,

11. cap. 5

cap. 5

la, ptisanæ

la, ptisanæ cremor satis erit. At si fas non est summum morbi incrementum aut tenui uictu, aut inedia transmitti, id agendum est ut homo statim in primæ accessionis inclinatione cibetur. ¶ Immutat igitur Gale. diuersam uictus speciem seu formam pro uario uirium statu, ac diuerso morborum summo uigore, & non multitudinem seu copiam eorundem alimentorum, quæ quidem contrario ab hoc modo permutari debet. nam ubi calor innatus plurimus fuerit, & propterea uires ualètes, plurimus quoque cibus adhibendus erit; ubi exiguus, & propterea imbecillæ uires, exiguum quoque nutrimentum dabimus, ut aphor. 13. 14. & 15. primi lib. decretum est. oportet enim alimèta, ut inquit Gal. semper esse innati caloris multitudini proportionalia, & eorum quantitatem esse eius quod diffatur quantitati, proportionalem; præsertim in sanis corporibus: sunt uerò ipsius speciei seu formæ uictus differentiæ non pauca, quas pro diuersa morborum natura uarioque uirium robore, artificiosa quadam coniectura assequi licebit. etenim ubi morbus peracutus fuerit, ac statim summum uigorè habiturus est, hoc est in primis quatuor diebus, & uires suum legitimum robur habent, possumus uictu extremè tenuissimo uti, quemadmodum illis morbis qui posterius in suo uigore consistere debent, nò adèd extreme tenuissimum adhibebimus uictu, & ubi paulo post consistant, extreme tenuem: ubi uerò plus, uictum tenuem adhibebimus, & deinceps etiam plenior, quandoque modicè, quandoque mediocriter, quandoque admodum, pro ut uires requirent, & morbi summus uigor breuius, aut tardius expectatur. quo circa præcipit Hippo. tantum à uictus tenuitate declinare, quantum morbus ab extremis recedit, hoc est à summo uigore, adèd ut tunc quantitatem declinationis exquisitè habeamus, tum in febribus, tum in cunctis alijs morbis, cum

adèd

adeò uis robusta fuerit, ut tali uel tali uictus specie, speremus ipsam posse perdurare totum tempus intermedium usque ad summum morbi uigorem. nam non permutandam esse uictus speciem prius quam signa coctionis manifesta sint, inquit Gal. Hipp. auctoritate 2. de rat. uictus, & deinde subdidit & id autem fiet, si quot diebus ad uigorem morbus uenturus sit præcognoueris & paucis qui busdam interiectis, eodem loco docens modum inuentionis generis uictus inquit: uerum quomodo ad generis uictus inuentionem, operæ pretium est ut cognoscas, an robusta, uel infirma sit laborantis facultas: quot item diebus morbi coctio futura sit, sic & considerandum quantum uel robusta, uel infirma fuerit: nempe in uirtutis tum robore, tum infirmitate magis, & minus ualde discrepant, sic morbi quoque discrimina differentiasque conijcere oportet. sed hic non ab re dubitaret quispiam asserens Hippoc. & Gal. in hac uictus ratione instituenda, sibi ipsis pugnare: nempe aph. 7. 8. 9. & Gal. etiam com. aph. 11. & 12 & cit. lib. 2. de rat. uict. aperte præceperunt, à duobus scopis sumendam esse totius uictus rationem in unoquoque morbo, nempe ex morbi constitutione, seu eiusdem morbi uigore, & ex uiribus ægrotantis. At citato lib. 11. meth. meden. Gal. hæc uerba (post ea quæ modò citauimus) de uictus quantitate conscripsit: inquit, & si quidem ostensum prius est solum uirtutis respectum esse, qui de nutrimento indicationem præbet. & lib. 1. de rat. uictus inquit: & uerum nos qui ueritatem honoramus, laudamus Hippoc. cum in cæteris omnibus, tum quòd in unoquoque opere scopum ita docuerit, ut huic attentus omnino quispiam definitam certamque inuentionis auxiliorum habeat uiam: sic sanè & cibandi scopum unum communem prorsus tum sanis, tum languescētibus esse demonstrauimus. his autem facultatis uitalis custodia est, quam nunc manifestè

cap. 14.

super tex. 44

festè explicuit cum dixit & si ualidus fuerit & ob eandem sanè facultatem sani edimus & bibimus, aliaque omnia uitæ munia exequimur. propter hanc eandem & ægri ad cibos, potusque procedimus: nempe morbus suæ affectionis indicat auxilia, phlebotomiam uidelicet, clystma, cataplasma, purgationem, oxymeli, aquam mulsam, atque aliorum unumquodque; uirtutis uerò custodia solam in dicat alimoniam. & Quibus in locis unum solum esse scopum, qui alimoniam indicet, uirtutis uidelicet custodiã, dilucidissimè eos asserere patet. quamuis Galenus 1. de arte cur. ad Glau. cap. 8. oppositum sentire uideatur: quòd uidelicet in omnibus morbis commune præceptum est, ut ab initio statim ad uniuersum ægritudinis tempus inspicientes, rationem uictus instituamus, nullam faciès de uiribus mentionem. Nisi esset quòd idem Gale. citato etiam loco 1. de rat. uictus per ea uerba, quæ ea, à nobis modò conscripta, consequuntur, se ipsum ac Hippoc. conciliat. inquit: & si igitur morbosam affectionem nullo pacto offenderet alimonia, nos uirtuti soli attendentes, ægros ut sanos aleremus, sed quoniam sæpius noxam, ut ostendimus, affert, ob id morbi affectionem, non tanquam cibi indicationem, sed tanquam prohibitrice contemplamur. ubi ergo ea non prohibuerit, facultasque præceperit, tunc nutrimus. neque enim cibus morbi affectionem sua ratione iuuabit, nisi uim tum cibi tum medicamenti obtineat. & Hinc liquet unum esse præcipuum ac proprium scopum alimoniam indicans dumtaxat, nempe custodia ipsius uirtutis. Quòd si Hippoc. & Gal. quandoque morbi constitutionem, seu eiusdem summum uigorem contemplari etiã iusserint pro ipsa alimonia instituenda, ea non tanquam cibum indicantia, sed tanquam prohibentia spectarunt, ueluti hoc in loco seipsum declarat Gale. concludens uniuersale tempus offerendi alimenti esse, ac tunc nutrire oportere

super tex. 36

ca. 40

loco præcit.

ca. 39

oportere cum facultas præceperit, & morbus non præhiberit: quemadmodum etiam de auxiliorum tempore li. de opt. secta definierat id esse præcipiens quando morbus exigit, & facultas non impedit. spectatur itaque morbi affectio, seu eiusdem morbi summus uigor necessario in ipsis ægris, pro uictus ratione instituenda, non tanquam scopus quidam, quid faciendum sit indicans, sed tanquam prohibens: Atqui quod prohibet, haudquaquam utile in dicare posse, decretum reliquit idem Gale. citato lib. de opt. secta, & nos in præcedentibus fusius declarauimus. Erunt itaque duo scopi: unus, ut indicans, ac requirens nutrimentum, tanquam utile ei existens; alter uero non tanquam ei conducens, sed tanquam prohibens. neque enim, ut diximus, cibus morbi affectionem sua ratione iuuabit; quod quidem (si uerum fateri liceat) uerè indicare haudquaquam admittendum est: & propterea re uera unus erit cibandi scopus, communis prorsus tum sanis tum languentibus, nempe uirtutis custodia licet de altero quandoque scopo fiat sermo, hoc tanquam omnibus manifesto prætermisso, ab eodem Galeno, qua etiam ratione conciliari poterit idem Gal. cum ijs quæ scripta reliquit eodem lib. de optima secta: quo loco aduersus methodicos, morbi tempora haudquaquam quippiam utile indicare posse, nonnullis rationibus demonstrauit; neque medicamenta seu auxilia, neque alimentorum genus, quantitatē, aut qualitatem, quoniam nihil quod expedit à temporibus indicari potest. Possunt tamen id quod à morbo seu facultate postulatur, quandoque impedire: iccirco & ipsa morbi tempora, interdum impediētia ea quæ conducunt, haudquaquam proposita, seu scopi uerè esse dicentur, ut ipse inquit, sed tanquam impediētia, eo quod nos auxilijs aut cibus uti, plerumque impediunt, cōsideranda sunt. Hinc Gal. concludebat quod quam uicē

in exhi-

in exhibendis remedijs facultas gerit, eandem in dandis cibus morbi tempora: quāuis ipsa quoque interdū auxilia exhiberi prohibeant, atque interuertant, ueluti & cibū. sunt itaque morbi tempora pro uictus ratione instituenda, spectanda à medico, non tanquam alimoniam indicantia, nec quantitatem, aut qualitatem, eiusdem, sed tanquam impediētia, & interuertentia, quādoque: & hac ratione Gal. interdum simul cum Hippo. ea contemplanda esse pro uictus institutione (& non tanquam scopos quicquam faciendum esse indicantes) nobis præceperunt. Quemadmodum etiam sicubi in eorum doctrina compertum fuerit pro nutrimenti institutione, considerandam esse ætatē, consuetudinem, anni tempus, regionem ac reliqua similia, non tanquam indicantia sed uelut coindicantia subintelligi debet: præcipuus siquidem est uirtutis scopus, ut sæpius diximus. Hæc uerò omnia tanquam eandem uirtutem immutantia, ac propterea coindicantia, contemplari debent. Et ob id quispiam mirari non debet, si interdū solius uirtutis meminerit Hipp. interdum simul cum ea, omnium, aut quorundam iam dictorum. Est etenim hæc Hip. consuetudo, Gal. teste. i. de rat. uictus in morbis acutis, com. aph. i 6. primi lib. *super tex. 45*

Nutrienti qualitas ex quibus desumenda sit. Cap. 50.

Alterum nutrimenti qualitas desumenda est ex morbi affectu unā cū solidorū corporum (quod tum est) temperamento, ab affectu si is obstructio sit quæ extenuet à naturali ipsorum temperie unā cum consuetudine, pro ut etiam prius est definitum, inquit Gal. citato lib. i i. metho. med. ita ut uelit qualitatem alimenti debere esse contrariam ipsi præter

cap. 5

ter naturam affectui, similem uerò naturali solidorū corporum temperiei, atque etiam consuetudini ægrotantiū, cum & ipsa uel temperamentum originale seruare possit, uel ascititium inducere. ijs nanque seruatis circa nutrimenti qualitatem, auferetur siquidem morbus per contrariam alimenti qualitatem; seruabitur autem naturalis temperies, pro ut etiam superius definitum est de medicamentorum qualitate. semper enim definitur contrarietatis mensura ab ipsa naturali laborantis temperie, unà etiā cum ipso morbo: qua ratione febrientibus frigida alimenta exhiberi debent, uerū adeò frigida, ut & febris ipsa auferatur; naturalis autem temperies, & consuetudo febrientis per eadem seruentur. ex ijs nanque sanatio perficitur. At Hippo. apho. 16. 1. lib. aliter de uictus qualitate quæ febricitantibus competit, sentire uidetur: ait etenim & uictus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime uerò pueris & alijs qui tali uictu uti cōsueuerunt. ¶ subticuit nanque hoc loco Hippocr. indicationem quæ à corporis temperamento sumitur, licet aliam adiecerit quæ ab ætate. At si in memoriā reuocabis ea, quæ in præcedentibus de ætate & consuetudine diximus, haud difficulter percipies hos uiros idem asserere. etenim & consuetudo & ætas non propter aliud in morborum curatione indicare uidentur, tam pro remediorum inuentione, quàm pro uictus ratione instituenda, nisi medio temperamento, ueluti præcipue causæ ipsum immutantes: quamobrem Hipp. ætatis, & consuetudinis mentionem faciēs, non aliud significare uoluit, (& si illud non expresserit) quàm proprium temperamentum, quemadmodum ipse Gal. ætatem subintelligere uoluit sub temperamento, cuius simul cum consuetudine, meminit. Hinc Gal. com. citati aphor. huic tacitæ obiectioni satisfaciens, dicebat & uerū si quid expressis uerbis Hippo. in apho. non di-

xit

xit quod tamen idem habeat iudicium, cum ijs quæ ab ipso dicuntur, hoc quoque fuisse dictum potentia, debemus existimare. nam & ætatis meminit, & consuetudinis, tu uerò & naturalis temperaturæ, & temporis anni, & regionis non absque ratione memineris, quæ & ipse Hippoc. adijcit aliquando: nonnunquam uerò unius aut duorum mentione facta, reliqua quæ sunt eiusdem naturæ atque ordinis prætermittit. ¶ Quibus etiam uerbis sibi ipsi Gal. satisfacere uidetur, quòd pro nutrimenti qualitate, temperamenti dumtaxat, & consuetudinis meminerit. nam sub ijs, reliqua etiam iam dicta subintelligere uoluit, seruantibus nobis quòd similem perpetuò uictum exigunt corporum temperies naturales, etiam si inculpatæ nō sint in ipsis ægrotantibus, & reliqua quæ secundum naturam sunt, quemadmodum quæ præter naturam sunt, per contraria corrigi debēt. id enim hac in breui sententiā propalare nobis uoluit Hippoc. non tamen hoc aphor. simul præcipere intendit qualitatem uictus in sanis, & ægris, quemadmodum quidam sibi ipsi persuaserunt: etenim, (ut Ga. uisum est in, sine com. præcedentis apho.) ab hoc aphor. 16. de uictus ratione ægrotantium sermonem facit Hipp. inquit enim. ¶ Deinceps autem de illa uictus ratione quæ ægrotis conuenit sermonem faciet. ¶ insuper nec perfectus esset sermo de uictus ratione, quæ febricitantibus conuenit, si solam indicationem de eius qualitate sumpsisset ab ipsa febre, neque enim satis esset. nisi adijceretur ea quæ ab ætate, & consuetudine, hoc est corporis temperamento sumitur. Quapropter perfectam uoluit qualitatem rationis uictus, febricitantibus conuenientem, hoc in loco nos docere Hippo. & non infimul sanorum existentium, nec propterea quispiam mirari debet si humidum dixerit subticendo frigidum uictum febricitantibus omnibus conferre. erat etenim hoc uel medicorum uulgo cognitum:

2.ca.7.&3
cap.1

tum: nihil autem uulgare scribere Hippo. dignatus est, ut liquet. 2.& 3. de diff. resp. ab affectus itaque qualitate, & solidorum corporum temperie, unà cum consuetudine, & etiam ætate si uelis, anni tempore, & regione, nutrimentum qualitas desumitur, uel breuiter ex morbi affectu unà cum solidorum corporum, quod tum est, temperamento, ut Gal. testatur. sub his enim reliqua continentur.

De particulari exhibenda alimonia tempore. Cap. 51.

Vamuis nutrimenti tempora uniuersalia, cum uniuersalibus auxiliorum temporibus consentiant, quia eadem scribi possunt, & instrumenta quibus eadem indicantur, similia quoque sunt, & scribi etiã possunt, (utriusque nanq; oportuna uniuersalia tempora, ex eorum quæ conducunt postulantium præsentia, & potentis impedire absentia, deprehenduntur) non tamen similiter se habent, circa ea ex quibus particularia tempora colliguntur, cum neque ipsa particularium auxiliorum tempora, neque instrumenta seu proposita quibus eadem indicari ualeant, scribi queant: ut liquet lib. de opt. secta. Nam & remissionis spatia, quibus potissimum adhibentur remedia, non æqualia omnium sunt, & conditiones absimiles & symptomata diffidentia, quorum singula particularis auxiliij tempus cõpariant, ut ipse Gal. inquit. At uictus rationis particulatim tẽpora scribi possunt, quemadmodum & ipsorum morborum, simul atque eorum indicatoria instrumenta, tum Hippocratis tum Galeni auctoritate. Dico autem particularia tempora, quæ distinguuntur aduersus uniuersalia, & non propria cuiq; nam propriũ nec dici, nec præcipi, nec scribi ad unguem potest, ut patet 3. metho. meden. & 1. de arte cu. ad Glau.

cap. 37.

3.ca.7.&1.
ad Glau.ca.1

Cum

Cum itaque cum Gal. concluderimus uniuersale nutrimentum tempus esse, cum facultas præceperit, & morbi affectio non prohibuerit, Restat modò differere postquam scribi possunt alimenti particularia tempora, ex quibus ea desumenda sint. determinatis nanque propositis ex quibus talia capiuntur tempora, insimul etiam patebit quòd eadem scribi possint: id uerò particulatim ostendemus in ipsis febribus, & præsertim, ex putredine ortis. nam in cæteris facile patere poterit: Hæ uerò, uel unam dumtaxat habent accessionem, uel plures, ut sæpius dictum est: si unam habeant, à principio ad finem usque, in his facilis toleratio, & consuetudo spectari debent, quando cibus illis eo tempore est offerendus, quo facilius quàm in cæteris morbum tolerant: eoq; potissimum diei tempore, quo prius in sanitate cibari erant sueti. etenim facillimè cibum ferent, si ex ijs considerationibus assument, Gal. teste eodẽ. 1. 1. meth. meden. quamuis, ut ipse inquit, paucissimas forbitiones potionesque eisdem exhibere debeamus, quibus utique ceu medicamentis potius, quàm nutrimentis egemus. maxima etenim febris est, ac cito finietur, & uirtus ut plurimum ualida. Si uerò febris plures accessiones habeat, asserimus cum Hippo. & Gal. in earum principijs cibum nequaquam adhibendum esse, dico in principijs, tã si coeperint accessiones, quàm si iam iam coepturæ sint, liquet hoc ex Hippoc. apho. lib. 2. 1. lib. primi cum asserbat & in accessionibus abstinere oportet, nam cibum dare nocuum est, &c. & ex Gal. qui eodem com. dicebat: & quomodo uerò quispiam particulatim cibum offerat conuenienter, in hoc docet sermone, cauere iubens morborum accessiones, ipsæ uero manifestius in lib. 1. de uictu acutorum dixit, quòd neque cum iam adsunt, neque haud ita post affuturæ sunt accessiones, cibus dandus est: sed cum declinant aut cessant. & quæ quoque sententia.

Cap. 5.

I. tex. 46.

4. de rat. uictus scripta est. Præterea apho. 19. eiusdem primi lib. ait Hippocr. ¶ Ijs qui per circuitus accessiones habent, nihil dare oportet, neq; cogere, sed subtrahere adiectioni ante iudicationem. ¶ & Gal. in com. dicebat, ¶ Nā tempora commoda ciborum particularium præcipue docent accessiones, in morbis quidē in quibus ordinatē adueniunt, hoc est per circuitus. ¶ lib. etiam primo de rat. uictus, docens Hippocr. particularia tēpora nutrimenti, hæc cōscripsit: ¶ tēpus autē dandæ forbitionis, tū per initia, tū per omnem morbi decursum, hoc maximè seruare oportet. nam si pedes frigidi fuerint, non à forbitione modò, uerùm quoque & maximè à potu temperandum: at cum caliditas ad pedes descenderit, tunc dare expedit. ¶ Tūc etenim moderatissimè se habent, tum thorax tum uenter, quemadmodum teterrimè in initijs. fit nanque accessionis principium, calore omni, toto ex corpore ad cor, thoracemque concurrente, Gale. auctore in eiusdem textus com. Quamobrem concludebat optimum tempus ipsis languentibus dandæ alimonie esse in inclinationibus, quemadmodum deterrimum in accessionum principijs. tunc etenim moderatissimè se habent, quemadmodum in principijs deterrimè thorax, & uenter: lib. quoque de humoribus idem Hippo. hæc scripta reliquit ¶ in exacerbationibus per circuitus fientibus, ciborum oblationes dandæ non sunt, neque cogere oportet, sed auferre de appositionibus, ante iudicationes. ¶ idem confirmatur 4. de rat. uictus per hæc uerba: ¶ cum autem purgaueris, forbitionibus quibusdam utitor, obseruatis ita febrium accessionibus, ut nunquam cum adsunt, neque cum futuræ sunt exhibeas: sed uel cum cessant, uel quieuerunt, & maximè à principijs recesserunt. frigentibus ergo pedibus, neque potum, neque forbitionem, neque aliud quippiam huiusmodi dabis. Non utique offerendus erit cibus in ac-

cessionum

cessionum principijs, ob iam dictas causas, neque etiam in incrementis ex sententia Gale. eodem 1. de rat. uictus cum dicebat, ¶ sed quoniam in accessionum tum principijs, tum incrementis ingesta alimonia lædere admodum nata est: ob id differimus ipsius exhibitionem, quāquam corpus ipsum iam iam indigere uideatur. ¶ secluditur etiā ab utrisque, dico tam Hippoc. quā Gal. summus uigor accessionum: cum eo tempore licet pedes calfiant, manet tamen in corporis medio: hoc est uentre, & thorace, præter naturam caliditas immodica, necdum ad pedes descenderit, quo tempore dare expedit Hippoc. auctore, tum in morbis omnibus, tum præcipue in acutis, & potissimum quibus febris uehementior suberit, periculumque summum. sed quid clarius quòd tria hæc tempora alimonie exhibitionem prohibeant si in accessionibus iusserit Hippoc. abstinere oportere, nam cibus dare nocuum est? Et 4. de rat. uictus, per hæc uerba particulare cibi porrigendi tēpus instituit, cum dixit: ¶ eius medicinæ partis quæ uictu medetur maximum est febrium tum intentiones, tum declinationes, non in acutis modò, uerùm quoque & in longis obseruare, ut tempora quibus cibi offerendi nō sunt, & turò, & quibus offerendi sunt, cognoscas: atque adhuc quando plurimum ab intentione abierint. ¶ in cuius textus expositione diuiniss. Gal. nobis præscribit simul cum eodem auctore particulare tempus porrigendi cibi. inquit enim: ¶ Artis ciborum exhibendorum maximum esse ait particulare cibi porrigendi tempus nosse, scopum que unū esse fatetur, quòd scilicet tēpus illud, quo cibus exhiberi debet. quāplurimum absit à febris intentione (quam ἐπιτάσιον dicit) accessionis principium intelligens: Id autem non in diuturnis solum, sed in acutis quoque uerum esse uidetur. ¶ deinceps subdit: ¶ sed quare longis in morbis adiecit? nempe quòd in his magis, & forsā fo-

X 2 lis,

loco præcit.

tex. I 14

ap. 39

tex. 46

tex. 39

lis, euidens sit scopus: in acutis etenim morbis, deprehensa in pedibus caliditas, cibi tempestiuè offerendi signum sufficiens fuit, non tamè in longis ita nutrire oportet, sed melior declinationis pars est expectanda, quod in acutis haudquaquam est expectandum, timore cito futuræ accessionis: & propterea confestim cum caliditas ad pedes descenderit, tunc dare expedit. Particularis itaque temporis cibum porrigendi, unum ait esse scopum Gale. hoc in loco, quod uidelicet tempus illud quo cibus debet exhiberi, plurimum absit ab accessionis principio: Id uerò in continuis inclinatio existit, in intermittentibus interuallum, seu integritas, & propterea cum cessant uel declinant, dicebat Hippo. offerendum esse cibum, quanquam nec in omnibus continuis febribus eadem declinationis pars expectanda sit, sed pro ut citius aut tardius sequens accessio futura est. Id quod dilucidissimè manifestauit Celsus lib. 3. ca. 5. inquit, & Scire licet optimum cibo tempus esse febre finita; deinde cum decessio eius consistit; tertium, si necesse est, quodcumque decedit, cætera omnia periculosa esse. Idem uerò Gal. citato 11. methodi meden. in fine dicebat: & porrò aptissimum in febribus quæ intermittunt, & repetunt tempus est, cum, ut dictum est, exhalare iam coeperit febrilis calor. statim enim corpus ad nutrimentum præparant: huius quoque oportuno tempore ex duplici coniectato respectu, nempe summo præcedentis accessionis uigore, & futuræ principio. ad hæc nanque spectantes operam dabimus ut quàm longissimè ab utroque nutriamus. ergo si spatium quod inter summum prioris accessionis uigorem, & sequentis principium interuenit, satis sit amplum, facile est idoneum tempus inuenire, sin exiguum id astuerit, alterum facias necesse est, aut ut ægrum admodum adhuc calentem nutrias, aut sequentis accessionis inuasionem iam ad futura,

quo

quo magis præfagio medici eiusmodi febris indiget, qui primis statim diebus, quanto spatio febris duratura sit, conijciat. quod si continua sit, & breui finiendam esse constabit & uirtutem non defuturam conijcimus, continendus à cibo æger erit: sin uerò nutrire cogamur, propterea quod uires infirmiores sint, & febris ultra progressura sit, necessum erit id deligere quod minus sit noxium, ut in re ancipiti conuenit: id uerò distingues (ut ipse inquit) tum ex loco afflicto, unà cum affectu, tum accessionis, & principij, & summi etiam uigoris consuetudine: siquidem ubi iecur phlegmoneprehendit, perniciosissimum est paulo ante accessionem cibare: ubi hæc abest, infirma autem sit uirtus, utilissimum: in alijs uerò animalis instrumentis, quod iam dictis portione respondeat, tum ex situs eorum ratione, tum dignitatis existimabis: summi autem uigoris & accessionis principij morem sic consideres, summi inquam uigoris an citra magnitudinem febrilis caloris, siccus sit, & squallens, an citra siccitatem urès, priorem nanque humectate uictu madefacere quàm primum oportet; in secundo dum plurimum caloris se remittat, manere: principij uerò accessionis morem existimabis, an corporis extrema perfrigerent, & magnam sanguinis reuocationem ad interiora corporis faciat, an omnino corpus non premat: quippe hoc secundum, ceu facile mansuetumve contemnes, in priore distinguas oportet, nam si absque uisceris phlegmone, aut succorum redundantia motus ad interiora in accessionibus polleat, nihil offendet paulo ante cibans: sin uel phlegmone, uel redundantia subsit, cauenda est ante accessionem cibatio, ceu res maximè noxia. Celsus uerò, ubi febris intermittens fuerit, his uerbis cibandi tempus determinauit lib. 3. ca. 4. satius esse principia cibi à decedente febre, quàm reliquias ab incipiente excipi, ita si longius tempus secun-

X 3 dum

dum est, quàm integerrimo dandus est, si breue etiam an-
tequam ex toto integer fiat. sic itaq; definiendum est par-
ticulare tempus cibi offerendi. sed quoniam diximus cū
Hippo. & Gal. unum esse scopum quod scilicet tempus il-
lud quo cib. exhiberi debet, quàm plurimū absit ab acces-
sionis principio, animaduersione dignum est scopum hūc
non quid faciendum sit indicare. nam alimonix unus per-
petuo scopus est, nempe uirtutis custodia, ut sapius
diximus. uerū quemadmodum de morbi affectione,
ac eius uniuersali summo uigore determinauimus, ita e-
tiam de hoc particulari tempore differere oportet. dici-
mus enim hoc cibi offerēdi tempus esse, quoniam ipsum
exhiberi non prohibet: hoc uerò non esse, quoniā ipsum
prohibet, & quoniam inter cætera accessionis tempora
declinatio non prohibet: quinimmò rectius dixeris, si fa-
tearis quòd minus prohibet. etenim cibus sua ratione nū-
quam morbum iuuabit, ut dictum est. ob id cum Hippo.
& Gal. conclusimus quatenus ad particularia accessionis
tempora spectat, in hoc dumtaxat tempore, cibum exhi-
beri debere, ubi uidelicet uires absque eo usque ad mor-
bi summum uigorem sufficere nō ualeant; aliàs haudqua-
quam ipse offerendus esset etiam in ipsa inclinatione. nā
ubi ob copiam uel obstructionem, uel phlegmonem, uel,
ut semel dicam, humoris alicuius putredinem febris est
orta, maximo malo est cibus, atque hos quidem nec in in-
clinatione febris citra noxam nutrias, ut inquit Gal. 10.
metho. meden. sumitur itaque scopus particularis exhibē-
dæ, alimonix, ab ipsius accessionis inclinatione, non tan-
quam ipsum exhiberi indicante, sed tanquam minus pro-
hibente, quàm reliqua accessionis tempora: quamobrem
magnopere hallucinati sunt qui crediderunt Hippocr. &
Galenum hac in re admisisse tempora indicare, ueluti me-
thodici affirmant: licet alijs in locis Gal. illud negauerit:

Nos

Nos uerò, in præcedentibus abundè demonstraui-
mus quantum à ueritate deuiarint.

*Quo accessionis tempore præter inclinationem cibus cum maiori
noxa offeratur, ac quomodo in omnibus morbis instituenda sit
uictus ratio.*

Cap. 52.

T occasione eorum quæ diximus de parti-
culari nutrimenti tempore, non absque
ratione quispiam dubitaret, quo acces-
sionis tempore præter inclinationem ca-
uenda magis cibatio sit, ceu res maxime
noxia? Cernimus enim hac in re nō bar-
baram dumtaxat sectantes medicinam, sed eos qui Gale-
doctrinam profitentur inter sese non parum digladiari:
idque non ob aliud (ut mea fert opinio) quàm quòd parū
recte intellexerint causam, ob quam interdum cogamur
ijs in temporibus cibum offerre febricitantibus, declina-
tione non expectata conabimur nos propterea breuibus
quoad fieri poterit cum eodem Gal. & Hippo. illud dilu-
cidare, asserentes primo nullum aliud oportunius parti-
cularis cibationis tempus esse, quàm accessionis inclina-
tionem in continuis, & integritatem in intermittentibus,
ut paulo ante determinauimus ob dictas etiam causas, u-
bi hæc eadem tempora expectari ualeant, & ubi fuerint
angusta, id perpetuo seruandum esse censemus, quod cū
Gal. conclusimus: interim uidelicet ad sequentis accessio-
nis principium, quandoque uerò ad præcedentis uigo-
rem magis accedentes. Fatemur etiam secūdo quòd quo-
cunque accessionis tempore casus aliquis interuenerit,
robur naturæ seu uirium dissoluens, eodem neglecto tem-
pore, cibum offerre cogimur, instante magis uirium cu-
stodia, quàm prohibente aliquo accessionis tempore, quæ

X 4 admodum

admodum cum Hippo. decreuit Gal. com. aphor. 9. primi lib. etiam de summo totius morbi uigore: quo tempore omnino à uictu abstinendum esse præceperat idem Hipp. aph. 8. eiusdem lib. esset autem casus hic animi defectus, seu syncope, aut quiuis alius adeò uirium robur dissoluens ut nutrire omnino cogat, propterea quia ut diximus, hic solus est alimonix scopus, nempe uirtutis custodia. porro quærimus nos ubi nullus similis interueniat casus, uerum uires ferre inædiam non ualeant usque ad accessionis inclinationem: quo tempore cum minori noxa cibus offerri queat? & quomodo inter cætera corpora quæ minime in ædiam ferre possunt, sunt ea quæ natura, seu temperamento calida & sicca existunt, siue ex prima origine talia sint, siue ex uictu, & immodico labore, uigilijs, & animi perturbationibus, regione, anni tempore & cœli statu, talem naturam acquisuerint: propterea quod ijs aduersissima sit inædia, eaque uehementer lædat, cum necessario uiribus sint imbecillis, de eisdem præcipue loquemur, quemadmodum ipsemet Gal. uerba fecit 10. meth. med. Quamobrem dicimus eisdem & cum inuasura adhuc sit, & cum incipiat accessio, cibum offerri debere; si cõiectura assequare, eos usque ad accessionis inclinationem, inædiam ferre non posse. nam, ut Gal. inquit cum accenditur in his febris propter mordentem acrimoniam exalfecti, attenuatiq; ex sole, & inædia, & laboribus succi, maximum eius remedium est humidum nutrimentum; quanto uerò hos citius cibaueris, tanto scilicet magis febrem prohibueris, inquit idem Gal. citato lib. 10. meth. meden. Quibus ex uerbis dicere licebit, corporibus iam dictis, ubi ex præenarratis præsertim causis in febrem incidunt, non modò adhiberi debere humidum cibum, cum primò cœperit accessio, aut cum iam iam inuasura sit tanquam nutrimentum: uerum etiam tanquam maximum remedium existens

cap. 5

ca. præcit. &
cap. 6

Existens ipsis exalfectis, attenuatisq; propter mordentem acrimoniam succis, ac ipsi febrili, & quanto citius exhibueris, tanto magis febrem prohibueris, ob iam dictam causam. ubi uerò propter quampiam causam hoc tempore eisdem corporibus cibus oblatu non fuerit, audacter etiam fatemur cum eodem Gal. in eiusdem accessionis uigore, cibum esse offerendum, quemadmodum ipse testatur citato lib. 10. potissimum ubi febris admodum ualida non sit, ipsumque corpus siccum, & squalens, ut posuimus. hos nanque humectante uictu, quam primum made facere oportet, inquit 11. eiusdem operis lib. ne uel in febrem ardentem, uel eadem prætergressa in hecticam incidant, priusquam inclinare cœperit accessio: his itaque de causis nõ modò cum minori noxa, quinimò tanquam maximum remedium existens, humidum alimentum exhibebimus eiusmodi corporibus: interim in accessionu principijs, quandoque uerò in earundem summo uigore, inclinatione non expectata, præsertim ubi ex prædictis causis in febrem inciderint, & non ob aliquam inflammationem, aut humorum copiam: per quam rarissime uerò contingit hæc corpora ob humorum copiam, seu multitudinem febricitare. Quòd si momentanei membri phlegmone cum eiusmodi febre, ac corpore sit coniuncta, omnino æger morietur. nam quod ad phlegmonem, quæ in ijs est partibus, spectat, minime plane est cibandum: quod ad uirium infirmitatem, utique sæpe, ut idem Gal. inquit citato loco, ita necessario aut uires resoluètur, aut phlegmone augebitur. Sed dices quid afferendum sit de accessionis incremento, num etiam hoc tempore eisdem quoque corporibus cibum offerre quandoque liceat? Cui responsum sit, hucusque nec in Hippo. nec in Gal. doctrina me illud scriptum reperiisse, quòd uidelicet febricitantibus quibusdam hoc in tempore aliquando cibum exhibuerint

cap. 4

ca. ult. & 10
ca. 5. et 8. c. 2

cap. 4

super tex. 46

tex. 39

loco cit.

hibuerint:quinimmò eodem 10.metho.medem.Gal.omnino uitate uidetur cum dixit: & quòd si horror præterierit,ac iã planè febricitent,cibandi id temporis nõ sunt; & primo de ratione uictus per hæc uerba idem confirmauit,cum dixit: & sed quoniam in accessionum tum principijs, tum incrementis, ingesta alimonia lædere admodũ nata sit,ob id differimus ipsius exhibitionem, quanquam corpus ipsum iamiam indigere uideatur. & uidetur ergo Gal.his uerbis prohibere alimoniam in accessionum incrementis, quoniam hoc tempore admodum lædere nata est, quemadmodum in principijs. uerũ peracto incremento aduenienteque summo uigore, illud negare non uidetur, licet in inclinatione sit optimum, quemadmodum nec ipse Hipp.4.de rat.uictus cum dicebat: & frigentibus ergo pedibus,neque potum,neque sorbitionẽ, neque aliud quippiam huiusmodi dabis, sed maximũ exitimato si id tantisper obseruaueris,donec ualde incaluerint,deinde ita quod confert dabis: & Atqui ualde incaluerunt ægri in summo uigore,& non in incrementis accessionum,quo tempore paulatim ad extremas corporis partes calor sese expandit,paulatimque incalescunt ægri, quemadmodum in statu calor ex æquo corpus totum occupat,ut liquet eodem primo de rat.uictus. & si dices æqualiter etiam prohibere in accessionum principijs alimoniam hoc in loco Gal. asserimus nos satis esse, quòd in incrementis cibum semper interdican Hipp. & Gale. nunquam uerò admittant,in principijs autem, ac uigoribus,si quandoque prohibeant,interim admittere uideantur,ut ex citatis locis patet: idque non propter aliud, nisi quòd eo tempore cauenda omnino cibatio sit tanquam res maximè noxia. Adhæc quem usum afferat ægrotantibus exhibitus in incremento cibus, quemadmodum in principio, & summo uigore probauimus. eo etenim tempore

pore si exhibeatur, neque maximum erit remediũ ipsius febris, quemadmodum si in principio fuerit exhibitus, neque etiam febres prohibebit: in super nec adeo inhibebit febrem, ut ea aut in ardentem, aut in hecticam nõ pertranseat, ueluti si fuerit in uigore oblatu: & præter id, quòd nihil confert, maxima ex eo parabitur noxa, quæ in neutro dictorum temporum si exhibeatur contingit. Nam augebitur porrò febris, ut 10.metho.medem. liquet, & cum detineatur ex cibo calor, prohibebit ne sese expandat ad extremas corporis partes, sed diutius in thorace, & corde, ac uentre contineatur, augebiturque ex eo putredo, seu phlegmone, si ex eisdem febris fuerit orta, quæ omnia spectans Gal. 11.method.medem. in fine cum exiguũ fuerit spatium inter præcedentis accessionis, summum uigorem, & sequẽtis principium, tanquam minus noxium docuit, interim ægrum admodum adhuc calentem nutrire, quandoque uero iamiam futura sequenti accessione, nulla omnino facta de incremento mentione, non ob aliud quidem, nisi quod in incremento cibatio esset magis noxia, quàm in dictis temporibus: alioqui parum rectè præcepisset in eisdem duobus temporibus distinguendum esse dumtaxat quod minus sit noxium, si cum minori noxa in incrementis cibus exhiberi posset. Sed adhuc, instabis quòd fieri possit ut exhibitus cibus in accessionis principio, eadem noxæ, aut forte plures non inferantur, quàm modo dictæ ubi cibus fuerit in incremento exhibitus? eo magis cum ipse Gal. docuerit 4.de rat. uictus, quod eo tempore accessionis cibus exhiberi debet, quod magis absit ab ipso accessionis principio, tanquam hoc tempus inter omnia deterrimum putarit. Huic responsum uolumus quod non modo si in principio fuerit cibus exhibitus iã dictis corporibus, similes noxæ non peruenient, quæ in incremento generantur, aut maiores, & plures, sed, ut di-

loco cit.

loco cit.

loco cit.

super tex. 114

Cum

Etum est, maximum erit remedium humidum nutrimentū exhibitum tum febris, tum humorum, qui propter mordentem acrimoniam exalfacti, attenuatique sunt. & si qua noxa forte generabitur, maius sequetur commodum ex usu quem præstat, quàm incomodum ex noxa quæ fieri posset. Nec quicquam obstat quòd citato loco decreuerit tempus quo exhiberi debeat alimentum, quàm plurimum distinctum esse debere ab accessionis principio, nāque illud subintelligi debet, ut paulo ante demonstraui-
 mus ubi uires, ac corpora ferre possint inædium usque ad idem tēpus: quod quidem declarauerat citato li. 1. de rat. uictus idem Gal. quo casu exhibitum in principio alimentum, quemadmodum & in incremento accessionis admodum læderet, & ob id differendum esset, quanquam corpus ipsum iam indigere uideatur, ut ipse inquit: præsertim ubi ob humorum copiam, aut phlegmonem febricerent. Adhuc abijceret quispiam aduersus ea quæ diximus de summo uigore asserens quòd maior noxa sequeretur ex oblato cibo in summo uigore accessionis, quàm incremento, illud probans Hippoc. auctoritate aphor. 8. primi lib. dum inquit: ¶ ubi morbus in suo uigore constiterit, tunc uictu tenuissimo utendum est. ¶ si igitur in uniuersali morbi summo uigore per hæc uerba uitandum esse cibum omnino præcepit Hippocrat. & non in incremento, simili etiam ratione de uigore particularis accessionis differendum erit. Huic responsum dabimus similitudinē, quam credunt esse inter hæc tempora, non ualere. etenim in uniuersali morborum summo uigore propter tum symptomatum magnitudinem, tum morbi coctionem, utendum est tenuissimo uictu, ut ait Gal. in com. citati aph. neque enim oportet naturam distrahere ad alteram nouam coctionem cum eo tempore noxiorum humorū coctioni fortiter uacet: & haud ita multo post ipsos sit euiçtura:

at in

at in eo qui particularis accessionis existit, neq; adeo symptomatum magnitudo infestat, neque natura eo tempore ita noxiorum humorum coctioni fortiter uacet, ita ut paulo post ipsos sit euiçtura, cum in eodem particulari summo uigore materiam superauerit, ut Gal. inquit 3. de prælag. ex pul. atque fuliginosum excrementum expiratione, & contractione eo tempore expellat. Quapropter per alimentum eadem natura ac uictus non distrahitur ad alteram concoctionem uidelicet ipsorum alimentorum. est in super & eadem materia exigua ualde, collatione facta ad eam quæ in uniuersali summo uigore concoquitur, qua etiam ratione non adeo impeditur: præter id quòd eadem sequuntur commoda quæ paulo ante dicta sunt: quāquam & hoc etiam tempore ubi uires deficient, cibare non inconuenit, ut dictum est. Ex ijs itaque liquet cauendam esse omnino cibationem in accessionum incrementis, ceu rem maximè noxiam existentem, etiam in iam dictis corporibus, quæ (ubi oporteat) nedum cum minori noxa quàm in incrementis, uerùm etiam magno cū emolumento in principijs, ac uigoribus earundem accessionum perpetuò exhibetur. Sed iterum obijcies asserens, hoc falsum esse eiusdem Gal. auctoritate citato 10. meth. in eden. ubi uerba faciens de eiusmodi corporibus ac febricitantibus dicebat: ¶ illos uerò omni certe tempore, sed potissimum per inclinationē. ¶ addas tu, nutrire poteris. ergo uidetur admittere in ipso etiam incremento alimonia, dicens omni certè tempore. Huic dicas primo Gal. eiusmodi corporibus omni certe tempore cibum concedere, eorum uidelicet, in quibus paulo ante cibum concesserat, & non eo in quo cibum offerre uitauerat, hoc est incremento. Vel dicas omni certe tempore hæc corpora nutrienda esse, sed potissimum per inclinationem: in cæteris uerò temporibus, si cibis offeratur, minori cum

noxa,

loco cit.

cap. 7

cap. 5

noxa, aut (ut rectius dicam) citra noxam exhibebitur in principijs, seu uigoribus: maiori autem, aut saltem non citra noxam, in incrementis. in hoc nanque tempore semper maiori cum noxa quàm in principio, & summo uigore cibus adhibetur, ubi laborantes in ædiam usque ad inclinationem ferre non ualeant: id quod paucissimis quibusdam uerbis, nescio quo diuino furore percitus, confirmauit Celsus cap. 5. lib. 3. cum dicebat: ¶ si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse consistente iam incremento febris aliquid offerre, quàm crescente, satius esse instante quàm incipiente, cum eo tamè ut nullo tempore is qui deficit non sit substinendus. ¶ Quamobrè nedum in prædictis corporibus (licet in his potissimum), idem in exhibendo nutrimento seruare oportebit, sed cæteris omnib. in quibus protinus in primo, secundove die, uires imbecillæ cernuntur, licet rarius accidat: accidit tamen interdum, uel propter ægrotantis malum corporis habitum, uel propter senium: nonnullis uerò fatigatio, uel tristitia, uigiliæq; præcesserunt, & inædia, & per totum sequuta est diem; idem febris priusquàm homo cibaretur circa uesperam occupauit, & nox insomnis est acta, & propterea uires imbecillæ redditæ, ut eodem 10. metho. scriptum est: sit porro cibus qui eisdem temporibus exhibetur, non copiosus sed modicus, humectandi uim habens, & qui faciliè cõcoquatur, ita ut nõ modò ut nutrimentum, sed ut remedium conferat. Itaque uictus species seu forma, modo quo diximus, instituenda erit, morbi summum uigorem ac ægrotantis uires simul spectans: Deinceps si pertransiri summum incrementum sine omni cibo posse noueris, ægrum in cibi abstinentia seruato: sin exiguum adminiculum requirant uires, talis uictus adhibendus erit, quo sperare possis eas perdurare posse totum tempus intermedium usque ad morbi summum uigorem, utputa tenuis.

loco cit.

tenuis. At si maius requirant uires adminiculum, tantum adijcere ad nutrimenta oportet, quantum fuerit de robore uirium immutatum, ac plenior uictus adhibendus erit, tantum scilicet, quantum uirtus imbecillior exoptulat. ab his denique scopis nutrimenti, diuersa species, seu forma desumitur, cuius copiam maiorem licebit adhibere in morbi principio, atque incremento, at in summo uigore minorem, & interim (si uires ferant) minimam atque ita uictus formam eo tempore etiam immutare quandoque, quam uictus formam si aded exquisitam artificiosa quadam coniectura nõ assequaris, ad paulo pleniorum uictum declinare potius, quàm ad tenuiorem uitaris tanquam minus malum: eritque talis cibus offerendus in his febribus ex putredine ortis, quæ unam dumtaxat a principio ad finem usque accessionem habent: tempore quo consueuerunt cibari, ac potissimum eo, quo morbum facilius tolerant: in his uerò quæ plures habent accessiones, in inclinatione, si continuæ fuerint, in integritate si intermittant, & ubi spatium fuerit angustum, inter uigorem præcedentis accessionis & principium futuræ, interim ad unum, quandoque ad aliud tempus magis accedere licebit, pro ut supra cum Gal. conclusimus. Quod si propter uirium imbecillitatem tanto tempore in ædiam ferre non possint, in accessionum principio sepius, interim uerò & in earum summo uigore cibum offerre licebit, incrementum uitantes: quamuis ubi ob aliquem casum uirium robur dissoluatur omni certe tempore cibus sit offerendus. Verum nõ propterea damnandi sunt nostri temporis medici, qui in primis morbi diebus, primo uidelicet, aut ad summum secundo, tenuiori utuntur uictu in omnibus ferè morbis indifferenter, ubi exacte eorundem morborum natura nõ fuerit cognita, modò eadem cognita confestim conueniens uictus forma, seu species usq; ad morbi summum uigorem instituat

cap. 3

instituat, eam amplius non immutando præterquam in quantitate & interim in qualitate seu specie quoque eo modo quo diximus, ni aliquid interuenerit. etenim uires eo tempore ualidæ sunt & corpora ut plurimum crudis succis, ac cibis referta, nec adeò facile est morbi naturam aut etiã febris statim in prima die exquisitè dignoscere. nam ipsemet Gal. dicebat. 8. method. meden. ¶ ego uerò nec in omnibus ægrotantibus fateor exactè me scire in prima die affectum, nec ullam diariam me febrem posse fugere. ¶ poterit etiam & morbus talis esse natura, ut eodem tenuiori uictu indigeat, & ita quoque nihil in uictu peccabant, non propterea negantes satius esse talem uictus speciem a primo die ægrotantibus, & præsertim febrientibus instituire, qualis expedit, habita eiusdem morbi seu febris exacta notitia, ac perceptis ægrotantis uiribus.

Quomodo eorum quæ indicant magnitudo spectanda, & quotuplex ea sit: ac qua ratione ubi plures coeant indicationes magnæ, inter se conferendæ sint. Cap. 53.

Vincta quæ circa ægrum spectari debent pro febrium curatione, ac eorum quæ cōducunt inuentione, tam si medicamentata, quàm si alimenta fuerint, satis superque cum Hippo. & Gal. exposuisse puto. Sed quoniam non satis hæc esse censet.

Gal. sed inspicere etiam semper conuenit, quando indicationes omnes secum consentiant, & quādo inter sese dissentiant, ut ipse ait, (omnibus enim consentientibus unã prorsus uictus speciem constituemus, desidentibus uerò inter se quæ ualentiores ac plures sint, præferemus, ita ut uictus species quam hæc præscribunt, præferatur; sic tamē ut ne

ut ne contraria sit neglecta, ut liquet 8. metho. meden. id quod etiam seruari peperit iussit in inueniendis, ac adhibendis medicamentis, 7. 9. 10. & 11. eiusdem operis lib. etenim ubi ambiguitas, pugnaque indicationum inter se oritur, eodem auctore, tum numerum indicationum, tum magnitudinem, simul conferas oportet, nihilque in contrarijs indicationibus, ut ipse Gale. inquit, tam competit expendi, quàm magnitudinem eorum, quæ ad indicationem coierunt; propterea quomodo hæc indicationum magnitudo inuestigetur, & qua ratione cum alijs conferenda sit, ac præferenda, ubi eadem indicationes pugnant, differere oportebit, postquam abunde tractauimus quid faciendum sit, ubi omnes consentiant; quibus dilucidatis huic nostræ methodo extremam manum imponemus. Quo circa indicationū potestates rectè examinabis, ubi magnitudinem eorum quæ ad indicandum coierunt, intelligas. non est autem in omnibus rebus unius rationis ipsius maioris natura, eodem Gal. teste 3. de sani. tuenda, sed alibi pro uiribus & quasi dignitate rei, alibi pro ipsius propria essentia spectanda est. idem confirmare uidetur 8. method. meden. sub his uerbis: ¶ porrò nihil in contrarijs indicationibus tam conuenit expendi, quàm magnitudinem eorum, quæ ad indicationem coierunt, quã utique ex lib. de sanit. tuenda, duplicem esse ostendimus; alteram quæ ex ipsorum quæ indicant dignitatibus censetur, alteram quæ ex ipsorum, ut sic dicam, proprijs substantijs, spectetur: quas ex conferendo cum mediocri, & quod secundum naturam est, seu naturali habitu, accipiendas esse testati sumus; longe tamen diuersa ab his de indicationum magnitudine scripsisse cernitur idem Gale. 11. method. meden. dum dixit: ¶ ubi uerò secum pugnant indicationes aliquæ superius comprehensa methodo, ad ea quæ agenda sint inuenienda, utendum esse, per-

cap. ult.

7. cap. 12.

9. cap. 13.

10. cap. 1.

¶ 11. c. 3

cap. 9

cap. citat.

cap. cit.

penfis scilicet eorum quæ indicant tum magnitudine, tum dignitate. ostendimus enim eligendas eas indicationes esse, quas digniora, maioraque indicantia præscribent. at dignitatem eorum uel uitæ, uel sanitatis respectu iudicandum, magnitudinem uerò duplicem esse, uel propriæ substantiæ ratione, uel declinationis à naturali habitu; hanc uerò methodum conscripserat tum citato lib. 8. de meth. meden. partim etiam & 9. & 10. porrò hîc uidetur non in uno dumtaxat sibimet pugnare Gal. nam citato 8. meth & 3. de sanit. tu. magnitudinem tanquam genus quoddam diuidebat, in eam quæ censetur ex dignitatibus eorū quæ indicant, & eam quæ spectatur ex propriis substantiis eorūdem: hoc uerò in loco, magnitudinem seorsum à dignitate perpendendam esse præcipit. insuper citatis locis magnitudinem distinctam ab ea quæ ex dignitatibus censetur seu uiribus eorum quæ indicant, unam esse ait, quæ ex proprijs essentijs, seu eorum quæ indicant substantijs spectatur, hic uerò duplicem esse magnitudinem fatetur, uel propriæ substantiæ ratione, uel declinationis a naturali habitu; citatis etiam locis eas quæ ex proprijs substantijs spectantur, ex conferendo cum mediocri & quòd secundum naturam, desumendas esse præcepit: hic uerò altera dixit esse magnitudinem per declinationem à naturali habitu, seclusam ab ea quæ est ratione propriæ substantiæ. Horum primū facile conciliabimus si dixerimus 3. de sanit. tu. & 8. meth. u. niuersaliter sumpsisse magnitudinē eorum quæ indicant, & ut quoddam genus commune utriusque magnitudinis, tam illius quæ spectatur ex dignitate eorum quæ indicant, quàm alterius quæ ex proprijs substantijs desumitur. sunt etenim magnæ ambæ indicationes quæ ex ipsis desumuntur: lib. uerò 1. metho. med. perpendendam esse eorum quæ indicant tum magnitudinem tum dignitatem, asseruit; specificè magis subintelligens

gens magnitudinem; sumens tamen nomen generis, ut eam distingueret ab ea quæ pro dignitate capitur, non negans quòd magnitudo generalius sumpta, sit utrisque communis tanquam genus. At non perinde facile est reliqua conciliare. pro quo animaduertendū, quòd ipsa magnitudo quæ ex aduerso distinguitur ei, quæ pro uiribus, & quasi dignitate rei spectatur, potest sola seorsum existere absque alijs magnitudinibus eiusdem rationis, aut alterius, sed cum alijs dumtaxat indicationibus complicari quæ nullo modo magnæ sunt; potest insuper coire, tum cum reliquis magnis indicationibus eiusdem generis, tum etiā cum his quæ pro dignitate magnæ sunt: adhæc id quòd dignitatis magnum dicitur, ratione etiam propriæ substantiæ magnum, paruumve esse potest, tam si seorsum consistat, quàm si cum alijs complicetur, id quòd manifestè Gale. declarauit citato 3. de sanit. tu. Vbi exemplum ponens laxitudine quæ phlegmones sensum præfert, cum ea quæ ulcerosa seu excrementosa dicitur, si inuicem copulentur dicebat dignitate maiorem esse primam. demum subdit utraque tamen ipsarum sic propria ratione essentiæ magna, paruaque esse potest, ut si sola seorsum constiterit, utraque quoque ipsarum potest cum alijs copulari magnis, & potest seorsum consistere. Verum ubi seorsum consistant, coeuntes tamen cum alijs indicationibus ac indicantibus non magnis, una pro uiribus & quasi dignitate indicantis maior dicitur, reliqua uero pro propria essentia eius quòd indicat, ut ibidem liquet. ubi uero simul coeant, id quòd magis in indicando pollet, explorandum est: modum uero idem Gal. ostendit eodem loco, ubi continuans adhuc sermonem de iam dictis laxitudinibus dicebat: & si igitur utraque pari interuallo à naturali habitu seu ab eo quòd secundum naturam est recessit, quæ phlegmones similis est, præcipuam curationis sollicitudinem

loco cit.

ad se conuertet: utpote dignitate pollens, sin exigua quæ phlegmones, plurimum quæ ulceris sensum repræsentât, à naturali habitu recessit, æstimandum num tantum superet: magnitudine ulcerosa, quantum quæ phlegmone simili est, uiribus, an minus, an magis, atque ita quod pollet explorare, quòd si æqualiter pollêtes uideris, pari studio utriq̃ue consulendum, atque ratio hæc perpetua fit omnium coniugatorum affectuum: ¶ Hanc eandem sententiam, scilicet ubi plura coeant, quæ ob eorum magnitudinem indicent, ac contrarium exigant, confirmauit idem Gal. 8. metho. meden. cum dicebat: ¶ Porro nihil in cõtrarijs indicationibus tam conuenit expendi, quàm magnitudinem eorum quæ ad indicationem coierunt. ¶ dixit nã que eorum numero plurali: deinceps hanc magnitudinem duplicem esse in lib. de sanitate tu. se ostédissè fatebatur, & declarans insuper hanc duplicem magnitudinem, subdebat alteram quæ ex ipsorum quæ indicât dignitatibus censetur, alteram quæ ex ipsorum, ut sic dicam proprijs substantijs spectetur; & addit, quas iterum in numero plurali, & non dixit quam, in singulari, ex conferendo cū mediocri & quod secundum naturam est accipiendas esse testati sumus. quando itaque plura coeunt quæ ob eorum magnitudinem indicant, ac contraria exoptulât, eorum substantias spectare oportet, collatione facta ad id quod secundum naturam existit, hoc est quantum eorum quod libet à naturali statu recesserit, quantum enim quodque à naturali statu recesserit, ad tantã magnitudinem morbus peruenit, inquit idem Gal. 1. de arte cur. ad Glau. hoc etenim inuento, eadem ratio seruanda erit in curatione perpetuo, quàm docuit in paulo ante citatis uerbis. 3. de san. tu. lib. uerò. 1. 1. method. meden. easdem indicationes quas digniora, maioraque indicantia præscribunt, tam si in simul complicentur, quàm si cum alijs indicationibus

loco cit.

loco cit.

cap. 1

copulen-

copulentur non magnis, ubi secum pugnauerint aliqua, particularem magis modum eas perpendendi, docuit: ab eis tamen quæ citatis locis præceperat non recedens. Dicebat. n. primo quò indicanda sit dignitas eorum quæ indicant; quidelicet uel respectu uitæ, uel respectu sanitatis: ut uires ubi indicant, earum indicatio digna est respectu uitæ, febris autem indicatio digna respectu sanitatis: & ob id 9. de meth. meden. præcipiebat quòd uirtus omnium prima, esset custodienda, utpote quæ dignitate magis pollet à uirium indicatione proximam esse quæ ab affectibus, quos curare proponimus, datur, deinceps reliquæ. subdebat postmodum eodem. 1. 1. ¶ magnitudinem uerò duplicem esse, uel propriæ substantiæ ratione, uel declinationis à naturali habitu: non quòd hæc magnitudo quam ex aduerso distinxerat paulo ante ei quæ ex dignitate sumitur re ipsa duplex sit, sed, quòd ea non semper uno dumtaxat modo perpendenda sit, sed duplici: uno modo si sola seorsum cõsistat pugnaueritque cum alijs indicationibus nõ magnis, & ita spectanda est ratione propriæ substantiæ, quoniam non comparatur alteri magnæ indicationi: hæc etiam noscendam esse magnitudinem ex priorum symptomatum quantitate, seu magnitudine præcepit li. 3. de cris. & lib. de const. artis medicæ: secundo modo iudicanda erit per declinationem à naturali habitu, ubi uidelicet cum alijs coeat magnis indicationibus, secumque pugnauerint. nam aut æque ab eo recedunt, & ita utriq̃ue pari studio consulendum, aut magis, aut minus, quo casu magis de uno quàm de altero solliciti esse debemus, præcipuã semper curationis sollicitudinem ad se conuertens, id quod maiori interuallo à naturali habitu recesserit, uel licet pari interuallo recesserint, polleat tamen una altera dignitate. nam & hæc etiam dignitatis magnitudo ratione propriæ substantiæ quandoque magna esse potest, nec ali-

cap. 13

cap. cit.

3. de cris. ca.

4. de const.

ar. med. c. 16

c. 18

ter perpendenda erit quam per recessum à naturali habitu, tam si seorsum consistat, quàm si cum alijs coeat ratione propriè substantiè indicationibus magnis, & hæc ratio perpetua est omnium cõiugatorum affectuum, inquit Gale. præcitato lib. 3. de sanit. tu. Ex quibus liquet quòd quãuis speciatim magis definiuerit harũ magnitudinũ naturã, li. 1. de meth. med. Gal. nõ propterea aliud re ipsa per eadẽ intelligere uoluit, quàm id quod de eisdem differuerat citato li. 3. de sanit. tuenda, & 8. meth. med. neque in his sibi pugnantia scripsit. sed non ab re quispiam quæ reret quomodo citatis locis Gale. duplicem tantum esse magnitudinẽ determinarit eorum quæ indicant, eãq; esse spectãdam uel ratione dignitatis, uel ratione propriæ substantiæ, si 4. de metho. meden. asserit non ulcera, uulnera que dumtaxat, uerũ etiam reliqua omnia uitia grauia magna que posse reddi trifariam. Nam uel propter afflictæ partis præstantiam, uel propter affectus magnitudinem, uel propterea quòd sunt cacoethæ, & paucis quibusdam interiectis illud confirmauit asserens. ¶ Nam cum triplici genere morbus quisque sit grauis, aut propter præcellẽtiã partis, aut propter affectus magnitudinem, aut propter ipsius cacoethiam: ¶ nec non & 7. eiusdem operis lib. de affectus magnitudine uerba faciens, quòd uide licet ea perpendenda sit, dicebat. ¶ ea triplex est, alia que ex læsæ actionis præstantia spectatur, alia quæ ex propria affectus esẽtia, & tertia præter has, quæ ex facultate que læsũ corpus gubernat æstimatur: ¶ Dicis perpetuo magnitudinem eorum quæ indicant duplici tantum ratione spectandam esse, nempe uel ratione uirium, seu dignitatis, uel ratione propriæ essentia, seu substantiæ: & sicubi Gal. plures conscripserit, clarioris doctrinæ gratia de eis speciatim magis, uerba fecit, tamen omnes ad iam dictas duas reduci atque semper sub eis contineri uoluit: & propterea

cap. 9

loco cit.

cap. 6

ca. 12

pterea cacoethia, si ob magnitudinem quandam indicat, erit ratione dignitatis: quare sub ea continebitur. si autẽ eadem quoque magna fuerit ratione propriæ essentia, utraque ratione indicabit, ut paulo ante demonstrauius. similiter ea magnitudo quæ æstimatur ex facultate, quæ læsum corpus gubernat, ad eandem reducitur magnitudinem, quæ ratione dignitatis capitur. sed quod mihi admodum difficile uidetur, est concordare eiusdem Gale. dicta de triplici magnitudine ipsorum affectuũ. nam 4. de metho. meden. ut paulo ante annotauius, pro tertiã affectus magnitudine cõnumerabat cacoethiam. 7. uero eiusdem. nõ ex cacoethia, sed ex facultate quæ læsum corpus gubernat æstimandam esse dicebat: fateor me hercle diu fatigasse pugnantiam hanc, ac diu etiam laborasse pro ea soluenda, dicam tamen quid sentiam. Appellant medici ulcera, quæ omnibus ritè decenterque factis tamen nõ sanantur græcè κακόνθη, nos maligna, contumacia, rebel-lave dicimus, ut liquet 4. metho. mede. lib. uerò primo de morbis uulg. fatetur Gal. sibi constare esse morbũ κακόνθη ubi cum rectè omnia administrantur, nihilo sit mitior. cõstat insuper apud omnes medicos tales morbos ob uitium seu humorum corruptelam fieri, ac generari, siue in uniuerso corpore, siue in quibusdam partibus, aut in una dũtaxat corrumpantur, propterea quòd uirtus eos haudquam euincere, domare ac concoquere ualet, & assimilare. Hanc facultatem puto Gale. intellexisse per eam quæ læsum corpus gubernat, diuersam siquidem ab eis quæ in tribus principibus partibus resident: est autem ea alteratrix, seu immutatrix facultas quæ singulis partibus communis existit. est etiam cuiusque propria: Quapropter & in quibusdam determinatis, & in uniuerso corpore lædi, seu uitari eam contingit. qua taliter corrupta, aut particulis quispiam morbus κακόνθη, siue malignus generatur

loco cit.

com. 3. super
tex. 1

aut quispiã alius uniuersalis etiam in uniuerso corpore. Ex quibus cuius patere arbitror, idem ferè esse dicere quod quidam magni reddantur morbi, propterea quod sunt uenioses, quod asserere uitiatam esse facultatem, quæ læsum corpus gubernat, atque eam æstimandam esse, cū ex eiusdem uitio, ut diximus, humores corrumpantur, ex quibus maligni contumacesque morbi originem ducunt.

Nonnullis exemplis, ratio spectandi indicationum magnitudines, examinatur. Cap. 54.

T uero communis hæc ratio, omnium quæ inter se complicatæ sunt contrariarum indicationum, magis pateat artis medicæ tyronibus, pluribus exemplis eã examinandam esse duxi, atque primo in morbis ipsis, ubi simul coeant, siue contrarij, siue non contrarij sint, in quibus omnibus eiusmodi complexionibus triplex tibi propositus scopus, seu finis erit, Gal. auctoritate 3. & 7. metho. meden. Primo nanque æstimare debes à quo maximè affectu discrimen ægro impedere uideatur. secundo quid, quæue ex his, causæ ratione obtineant, & quæ ab ipsis efficiantur. Tertio quæ sanari ante alia possint, & quæ nõ possint. Vbi enim à quoquam affectuum periculum non leue instat, ad id quod urget dirigi primum curantis concilium debet. nam affectus unde primum maximeque periculum homini imminet, hic primus curari debet: interim uerò nõ primus modo, uerum etiam solus, quemadmodum exempla ponit Gal. eodem. 3. de metho. meden. de capite musculi puncti, & superueniente conuulsione, quæ nulla conuenientium medicamentorum ui remittatur. præcisò etenim per transfusum toto musculo, conuulsionem sanabis, licet aliquæ ex particulæ motibus uitiaueris, similiter etiam cum è uena, uel

uel arteria sanguis immodicè profluat. cogimur interdum totum uas præcidere, & etiam neruum, punctum ubi conuulsiones uel deliria, aut etiam ambo magna, ægrèque sanabilia superuenerint. Est itaque in hoc curationis consilio quod ab urgente initur affectus magnitudo semper perpendenda, cum ex his maximè ac primum ægro periculum immineat ut diximus, quacunque ratione magni fuerint. Vbi etenim inuicem copulentur morbi quidam, eatenus habebunt communem indicationem curationis, quatenus copulabuntur. uel nobis scilicet ad id quod magis urget obuiantibus, non tamen alterius cura omnino posthabita, uel omnibus pari studio auxiliantibus, ubi uidelicet æque urgeant, & magni sint, per quam rarissime autem, ut dictum est, quandoque solum, etiam ubi maximè urgeat curamus. sic itaque si quispiam morbo laterali, ac sanguinis sputatione laboret, qui contrarias exigunt curationes, ad id quod urget magis obuiare oportet, nõ omnino posthabita etiam alterius curatione, ut inquit Gal. com. apho. 16. primi lib. similiter si quis febricitauerit & aqua intercute laborauerit, ad ambos affectus respicientes, qui quidem contrariam exigunt curationem. utriusque eorum solerter resistimus, sicut & in alijs omnibus pariter copulatis, ut ibidem testatur Gale. Atqui solerter omnibus talibus resistimus, ut si æquè urgeant, omnibus pari studio auxiliemur, si uerò unus altero magis urgeat, huic primo & magis auxiliabimur, altero tamen omnino non neglecto, hæc uerò curationis prælatio fiet, eodem Gal. teste 8. metho. meden. aliàs utrisque in unius auxiliij materiã mixtis, aliàs seorsum sumpti. Secundo loco existimandum esse proposuimus quid ex ijs quæ copulantur causæ rationem obtineat, & quid ab ipso efficiatur: ita ut id augere aut gignere reliqua possit, reliquum uerò uel gignatur, uel incrementum ab eo accipiat. etenim manente adhuc eo, affectu

p. 400

. in 0001

. in 0001

cap. ult.

affectu

affectu, qui uelut causa alium excitauit, hunc prius tolli expedit. Nā omnino in omnibus, in quibus effectrix causa adhuc manet morbis, ab hac exordienda curatio est: inquit Gale. 4. metho. meden. quemadmodum abundē etiā in præcedentibus à nobis demonstratum est: quapropter ubi aliud efficiens est, aliud quod ab eo efficitur, ipsa causa spectanda erit, ut liquet eodem 7. method. meden. Si uerò in complicatis hisce affectibus, unus rationē obtineat eius sine quo non, ita ut reliqui affectus sanari nō possint, eo non curato, ipse uerò ante alios curari possit, ordo spectandus est, quid ante quod uidelicet, uel quid cū quo, uel quid post quod sanari possit, eodem Gale. teste citatis lib. 3. & 7. de metho. med. At si non plures fuerint coeuntes morbi, sed is unus sit, uerū qui contrariam indicationem subijciat, aut naturali laborantis temperamento, aut ei quod nunc acquisierit, præterea ætati consuetudini, regioni, anni tempori & cœli statui, ita ut pugna indicationum inter se oriatur, hoc etiam casu magnopere opus est tum numerum indicationum, tum magnitudinem simul conferre. Exempli gratia si quispiam febre correptus fuerit, qua ratione uictum requirat, qui refrigeret & humectet, reliqua uerò contraria exoptulent, nisi quispiam ita indicationum potestates examinet, nequeat sane mensuram uictus inuenire. Nam cum refrigerandum, humectandumque esse febris perpetuò indicet, reliquorum uerò cuiusque concursus indicatio fuerit, nullum exhibetur negotiū. nā humectantia, refrigerantiaque exhibenda sunt nō solū, sed etiā nec leuiter hæc, nec utcunq; facienda, immo planè magnoperè ac uehementer omnibus scilicet indicationibus idem dictātibus. ubi autem discors, pro pluribus ac potioribus formari uictus ratio debebit: quippe quæ à febre sumitur indicatio, ea reliquis, quando omnes contrarium faciendum indicabunt, numero quidem inferior

cap. 4

loco cit.

locis cit.

ferior est, magnitudine tamen quæ ex dignitate, aut potestate spectatur, superior potissimum si longe à natura recesserit. nam tum duplex magnitudo illi accedit: siquidē, & quia febris plus cæteris omnibus sollicitos nos habet, & quia præterquàm quòd febris est, etiam illi magnitudo notabilis accessit, id circò contrarias indicationes inducit atque obumbrat: sin uerò parua fuerit febris, fas est reliquas omnes indicationes unà coniunctas cum ea conferri atque expendi; ac siquidem pares uideantur, neque febris indicatio præferretur, neque etiam reliquorum, immò media uictus ratio, ubi ita se corpus habet eligenda erit; ita ut neque humectandum refrigerandumque sit, ut febris desiderat, neque calfaciendum & exiccandum, quæ admodum reliqua præscribunt. sin altera indicatio exuperat, tantum recessisse à temperato & medio uictu par est, quantum ea quæ pollent, sua contraria superant; quæ de re tum exercitatum in his omnibus, tum natura prudētē esse medicum conueniet, quo cuiusque indicationis potestate diligenter considerata, omnibusque inter se collatis, unam idonei uictus summam, quæ laboranti sit, comparet: ut liquet 8. de method. meden. quo loco duorum hominum febre laborantium ponit exemplum: qui, licet in regione nati, ac educati sint temperata, in diuersis tamen febre corripiantur, ac diuersa quoque indicantia pro uictus institutione contineant. idem quoque seruari debet in uictus forma, ac eius quātitate. nam si febris per acuta fuerit infra septimum uidelicet iudicanda, qua ratione tenuis uictus febrienti exhibendus sit, ut ptisanæ cremor, & eius quoque exigua quantitas. uerū consuetudo, ætas & tempus anni, aut etiam ipsa per se sola consuetudo aliam uictus formam, seu eiusdem maiorem copiam requirat, cū semper seruandam esse in egris consuetudinē præceperit Gal. & quantum ipsius ptisanæ ingerere oporteat

cap. ult.

super tex. 20

c. 21

teat

teat ab ipsa consuetudine sumenda sit indicatio, ut liquet primo de ratione uict. in morbis acu. propterea ab hac indicationem sumentes alia uictus forma, quam morbus requirit, immutanda erit, aut saltem eiusdem quantitate adaucta, dignitate pollens in hoc, indicatio quæ à consuetudine sumitur, etiam si febris aliam admittat uictus rationem. Item ubi quispiam affectu aliquo laborabit, qui pro sui curatione, uacuationem requirat, uires autem extrema imbecillitate laborent, adeò ut nullam notatu dignam ferre possint uacuationem cum indicantia contraria sint, indicationes aduersentur, pariter & indicata, dicitur cum Gal. 9. meth. med. quòd toto illo tempore quo uires reficimus, eorum quæ affectum sanent nihil planè ægrotanti exhibebimus. quicquid enim indicationi, quæ uires præbent, aduersatur, id secundi est loci, ac posterioris ijs, quæ illæ præcipiunt. dignitate nanque ipsæ præualent, & propterea quæ ipsis aduersantur dicebat Gal. citato loco, aliquando administranda prorsus non sunt, ut in hoc casu, aliquando paulatim seu modicè, & quoniam à uirium indicatione proxima est, ut ipse refert, quæ ab effectibus quos curare proponimus, datur, ubi eo roboris peruenisse eas conijcimus, ut nihil, aut parum ex uacuando sint lædendæ, tum quoque ad affectus curationem est accedendum, nanque si abundantia paulo uiribus superior fuerit, utique ex moderata uacuatione, adeò nullum accedit uiribus incommodum, ut etiam maximum comparatur commodum, eò quod eas premebat, sublato: eodem Gal. teste citato loco. Rursus laboret quispiam affectu quopiam, qui pro eius curatione multa uacuatione indigeat, idque uel uena incisa, uel purgatione, uires uerò adlint laboranti non adeò extrema imbecillitate, imbecillæ tamen ut ex tanta inanitione resoluantur, sit porrò affectus hic humorum corruptela. quod enim corruptū est, id

est, id alienum à natura existit quod tale est, id se auferendū dicitur, quinimò quod omnino alienum est nulla fieri ratione potest, ut id naturæ suæ gratiam recipiat, sed educere id quàm primum est tentandum, Gal. autore 4. de sani. tu. uerum ubi perinde fuerit æger uiribus imbecillis, utique quod affectus remedium est, id cum uirtutis custodia pugnat. siquidem affectus, ut diximus, uacuandum esse præcipit, idque uel uena incisa, uel purgatione, harum autem neutram ferunt imbecillæ uires: quoniam uerò in eiusmodi repugnantijs incerta succurrendi ratio est, aliàs insanabilis omnino affectus relinquetur, aliàs spatio & ægre sanari poterit: idque si magnum nactus sit medicum. Quapropter ubi indicationes, ac indicantia ita sibi aduersantur, & paulatim quod uitiosum est uacuare, & paulatim inuicem quod salubre est pro eo reponere oportet. uocant autem medici eiusmodi uitiosi succi curationem græcè *ἐπιπρασιῶν*, hoc etenim casu cum uires non extrema imbecillitate laborent, ea quæ ipsis aduersantur, modicè & paulatim administranda sunt, & non prorsus uitanda, ut in eo quem ante hunc posuimus. id etiam confirmauit idem Gal. lib. de curandi rati. per uenæ sect. dum inquit: **¶** Ubi ergo multa euacuatione est opus uerum uires sunt imbecilliores, in his euacuatione partiri expedit. **¶** Amplius cum tria sint illa prima quæ in febribus ob putredinem ortis agendorum indicationem nobis præbeant, ad quæ attentum te esse oportet in prædictis febribus curandis, una quidem febris ipsa, altera effectrix eius causa, & tertia ægrotantis uires, quorum prima duo submouenda sunt; tertium uerò est tuendum; & ideo oportet ut cum uiribus febrem, tum causam inuicem conferas, ut inquit Gal. 10. de metho. meden. ubi horum indicationes pugnant, quæ inter eas præferenda sit, nempe quæ cæteris sit ualentior, hanc magis sequaris oportet, non tamè cæteras

cap. 13

cap. 4

cap. 12

cap. 1

ceteras negligens. hinc doceberis, primum causam, febremque profligare, ubi uidelicet conijceris harum remedia uires posse ferre: rursus primum roborandas uires esse, ubi hæ imbecilliores fuerint, quam ut causæ, febrisque præsidia sustineant: si uerò causam ad febrem compares plerunque causæ maior est uis: quamuis aliquando fieri possit, ut ea sit febris magnitudo, quæ præsentem perniciem nisi occurras, offerat. quo casu oportebit hac prius summota, deinde ad causam accedere, qua propter ubi in idem consentiant, & quæ febrem extinguunt & quæ causam oppugnant, in quod utraque conspirant cum unū sit, sine cunctatione agendum est: sin febris, quæ iam accessit sit, sanatio, causam quæ hæc excitauit est auctura, aut quæ causam summouent, febrem exasperabunt, diligens habenda consideratio est de remediorum specie ut inquit Gal. citato loco. Hinc colligas quòd ubi quispiam febre laboret ex putredine orta, quæ mediocris sit, ac uires ualentes fuerint, quæ à causa sumitur indicatio præferenda est, ut paulo ante conclusimus. interim autem ea quæ à febre desumitur haudquaquam negligenda: si uerò febris perinde magna sit, ut ægro fuerit intolerabilis adeò ut præsentem perniciem, nisi occurras, afferat, uiribus adhuc ualidis existentibus, adhibenda prius sunt, quæ febrem extinguunt, cum eius indicatio maior, ac ualentior fuerit, nõ solum dignitatis ratione, uerum etiam & propriæ substantiæ. Qua re eadem præferenda erit, causam adhuc non cõternendo, sed ea extincta deinde ad causam accedere oportet. Sed dices si magna fuerit febris, & causa, ita ut ambo propter earum magnitudinem indicent, & uires non amplius robustæ, sed imbecillæ, adeò ut dictorum auxilia ferre non ualeant, quam dicemus præferendam esse indicationem? Huic cum Gal. satisfacimus quòd ea præferenda est, quæ à uiribus desumitur. dicebat etenim citato lib.

I o. metho. meden. ¶ Rursus primam roborandam uirtutem esse ubi hæc imbecillior est, quam ut causæ, febrisque præsidia sustineat. ¶ & si dices plures esse indicationes quæ à causa, & etiam febre capiuntur, ac etiam maiores quam ea quæ à uiribus desumitur, dicimus nos adhuc præferendam esse indicationem à uiribus desumptam; & si numero inferior sit: præualet tamen magnitudine. nam & sanitatis ratione quæ à febre, & eius causa desumuntur indicationes magnæ sint, licet in substantia adhuc magnæ sint, quæ uerò à uiribus, & æquè magna est, aut forte maior ratione propriæ substantiæ, & dignitate etiam præualet, cum nõ respectu sanitatis iudicetur eius dignitas, sed respectu uitæ, nec quispiam asserere poterit quòd minus uires recedant à naturali habitu, cum posuerimus eas adeò imbecilliores esse, ut dictorū auxilia ferre nequeant. quòd si quispiam hæsitauerit asserens hoc in loco Gale. de uirtute naturali dumtaxat mentionem fecisse cum. 9. eiusdem tres facultates, seu uires corpus nostrum dispensare asseruisset, ac cunctas spectandas esse, cum nihil aliud sit uitam seruare, quàm easdem uires conseruare, fatebimur nos primo in quibusdam græcis codicibus desiderari uox illa ¶ naturalis ¶ sed uirtus dumtaxat scribi, per quam idem intelligendum erit quòd de tribus facultatibus dixerat, citato lib. 9. etenim una est uirtus genere, plures specie, ut in præcedentibus cum Hippocr. declarauimus quòd si eadem conscribatur, adhuc conciliari poterit Gale. cum ijs quæ scripsit I I. lib. eiusdem operis, cum dicebat: ¶ neque enim pulsus dumtaxat uires, ad huiusmodi agenda firmas requirimus, ueluti nec eius facultatis quæ uoluntarium motum præstat, sed sicut dictū est, ipsius potius concoctricis. ¶ quare dicendum erit in febribus nos uires omnes firmas requirere, præcipue tamè naturales, & inter eas concoctricem, quapropter & si dixisset lib.

cap. præcit.

cap. I O.

cap. 9

loco cit.

set lib. 10. à uirtute naturali fumendam esse indicationē, intelligendum est præcipue: non negans idem Galenus quòd cæteræ quoque firmæ requirantur, pro curandis febribus, præsertim ex putredine ortis. sed quid agendum sit quæreret quispiam, si cum quapiam febre ex putredine orta, coeat uehemens aliquod symptoma, dixi uehemens, quoniam symptoma qua symptoma est nunquam curationis rationem indicat, nec curationem interpellat, quippe cum unà cum effectu unde nascitur cesset: & propterea cum affectuum sanatio, eorum sublatio sit, hanc symptomatam quoque amotio sequitur, ut 11. & 12. method. scriptum est. sed quæritur si cum febre incidant uehementia, seu grauiora symptomata, quibus prospici maiore medentis sollicitudine debet, quæ ratio eorum in curatione habenda sit. possunt etenim quemadmodum unus morbus cum alio morbo, & symptoma symptomati uno tempore, ita quoque & symptoma cum morbo copulari; dico symptoma talis rationis quod scilicet uehemens seu grauius sit. hoc nanq; symptoma est quod ex accidenti quandoque curandi rationem mutat, causæ scilicet locum eo tempore habens. At cum eorum omnium, quæ ueluti causæ curationem immutant, unum caput sit, dico id unum læsionem: siue ea ipsius uirtutis sit, siue affectionis, quando si nihil ijs officiat, curationem non interpellat. ea propter cum Gal. discernimus, quòd cum similia symptomata cum quauis febre incidunt, sollicitudinem medici ad se conuertunt, affectumq; ipsum, hoc est febrem, deferere cogunt, causæ eo tempore ut diximus, locum habentia, & ueluti etiam causæ, curationem immutant. Sunt uerò potissimum symptomata hæc uigiliæ, dolor & immodica euacuatio, ut liquet eodem 12. de method. quæ quidem uires semper lædunt: affectui uerò ea non utique semper. Cæterum magna ex parte nocēt.

cap. 1. 12
meth.

ac po

ac potissimum cum fuerint immodica, ut Gale. inquit: ob hæc igitur curandi ratione, quam ab initio institueramus ad præses mutata, symptoma prius submouere cogimur. Ergo si etiam labant uires ob aliquod iam dictorum symptomatum, non tamen uehementer sint resolutæ, sed adhuc resistant, ad symptoma tantum sumus attentus, atq; id quamprimum submouere maturamus: sin uerò iam resolutæ uehementer uires sint, non modo symptoma sedare, sed etiam illas firmare properamus. nam si ex dolore uires resoluantur, atque ex eo periculum impendet, & mitigari dolor, & roborari uires debebunt, quo & morbo resistere, & curationis spatio sufficere ualeant: ut citato li. 12. method. meden. scriptum est: eadem quoque ratio habenda erit de uigilijs, & immodica uacuatione, ac reliquis symptomatis quæ cum febre incidunt. nam hæc febres nõ æquè simplicem exigunt curationem: at pro uiribus metiendum est quanta sit febris, quantumue ex symptomatis periculum immineat, atque ad id quod uehementius ac difficiliter intendendum, non omnino alterius curatione posthabita, ut liquet. 1. de arte cu. ad Glau. Siquis autem uelit quantum humanis permittitur uiribus, hac nostra methodo in medendis febribus non errare; pauca hæc semper memoria tenere oportebit. Primum spectare debet omnia à quibus indicatio præstatur ad auxiliorum inuentiones, quomodolibet ad eas conducere uidebuntur, atq; à singulis sufficientes indicationes sumere, quando si uel unam aliquam earum prætereat ad portionem tum magnitudinis illius, tum facultatis, curatio claudicabit, Gal. auctore. 11. method. meden. Quibus omnibus perpensis id quoque necessariò spectandum erit, quòd eorum, quæ ad auxiliorum inuentiones conducunt, magis, quodue minus alio ualeat ad inuenienda remedia, aut adeò ualens sit, ut solum indicare uideatur, aut ita imbecillum ut omit-

loco cit.

cap. 14

cap. 2

Z tatur:

DONATI ANTONII

AB ALTOMARI,

ARTIS MEDICAE DE

MEDENDIS FEBRIBVS,

PARS SECVNDA.

*Qua uia particulares februm differentia uestigentur :
ac proponuntur quae ex humorum putredine
excitantur differenda. Cap. I*

QVOMODO tria prima ac uniuer-
salissima februm genera quif-
piam methodo curare ualeat,
ad ungué definiuimus. sed quo-
niam in primis atque communi-
bus generibus standum non est,
ita ut ab illis dumtaxat indica-
tiones sumamus, sed (ut posui-
mus) eadem quoque subdiuide
re oportet, quousque ad ea quæ amplius sectionem non
admittunt perueniamus, ut perfectè & particulatim om-
nes particulares februm differentia curari possint. Hanc
ob rem ad diuidenda ea prima genera transeundum esse
arbitror, ut ab omnibus, ac singulis particulatim desum-
ptis sufficientibus indicationibus, in curandis eisdem fe-
bribus, quantum humanis permittitur uiribus non erre-
mus, ab ipsis diarijs exordientes, quæ quidem quatenus
in genere communicant, communem quoque omnes cu-

Z 2 rationem

ca. 7. & 8

cap. ult.

tatur: quin immò nec in alijs ullis curatio, quæ per metho-
dum agitur consistit, quàm in his, eodem Gal. teste 9. metho-
med. Tertium & ultimum, cuius nunquam obliuisci
oportet, est, quòd ubi indicationes ipsæ inter sese pugna-
uerint, ualentiores, ac plures præferendæ sunt, alijs tamè
non omnino neglectis. Dico ualentiores, eas, quæ magni-
tudine alias præcellunt: etenim nihil in contrarijs indica-
tionibus tam conuenit expendi, ut Gal. ait. 8. meth. med.
quàm magnitudinem eorum, quæ ad indicationem coie-
runt: cum autem non unius dumtaxat rationis sit magni-
tudinis natura, quomodo quælibet earum spectanda sit,
paulò ante differuimus. Nunc uerò iam tempus est, ad
particularem medendi methodum accedamus; qua me-
dia ualeamus singulas particulares omnes februm diffe-
rentias inuestigare, tum dignoscere, tum etiam curare.

FINIS PRIMAE PARTIS.

rationem desiderant, & nos eam in præcedentibus docuimus. Est uerò diarijs omnibus commune, quòd in eis sola aerea seu spirituosa substantia sufficienter incaluit, ut liquet. 1. de diff. feb. & ob id suapte natura & una die soluitur, & unam habent à principio ad finem usque accessionem citra putredinem, per petuoque quantum in ipsis est refrigerantia, & humectantia requirunt, ut 8. 9. & 10. method. med. scriptum est. Quatenus uerò non omnes ex eadem causa accenduntur, neque etiam per eundem corporis affectum, sed à pluribus, ac uarijs causis, & per diuersos quoque corporis affectus generantur, in particulari curatione dissidere uidentur, particularibus ex ijs pro earum curatione indicationibus desumptis: externas tamen causas semper à sermone excipiendo, à quibus nunquam pro curatione aliqua sumitur indicatio, ut fusius differuimus. Fieri autem consueuerunt ex immodico frigore, ex uisione, balneo aluminosæ aquæ, aut alterius astringendi uim habentis, ex leui obstructione, labore, ira, timore, tristitia, uigilijs, pertinaci studio, cruditate, ex bubone, furore, ebrietate, inædia, curis ac diuturnis cogitationibus. Quarum etiam diariarum febrium, quemadmodum non una est causa, ita etiam neque unus est affectus, per quem generationem habet, sed in quibusdam inseparabilis est stipatio, ab aliquibus minimè inseparabilis, sed uel plerumque simul adest, uel ambigua sorte, uel raro, ut Gal. inquit 10. metho. med. Quamobrem diariarum febrium plures uidentur esse particulares differentia. una, quando iam prorsus abiit effectrix earum causa, ueluti exustio. altera, quando hæc etiam adest, sicut stipatio, ut liquet citato loco; quamuis uno quatuor modorum semper generentur, ut prius determinauimus: attamen cum harum omnium, curatio quidem facillima ac in promptu sit, omnesque balneis curare oportet, eodem Gal. teste. 1. de arte cu. ad Glau.

ob id

ob id ad particularem earundem curationem non descendam, tum propterea quòd raro à medicis febres hæc particularitatem curari soleant, eamque curationem promptè quispiam inueniet apud omnes ferme artis medicæ auctores, & præsertim apud Gal. 8. & 10. de metho. med. & eodem. 1. de arte cu. ad Glau. quemadmodum etiam, & particularem earum dignoscendi modum, non solum citatis locis, sed etiam 2. de crisi bus idem auctor cõscripsit: Reliquorum uerò duorum generum, alterum in præcedenti nostra methodo subdiuimus, abundeque monstrauimus, hecticarum differentias plures quam tres esse non posse; licet quomodo speciatim illæ curari debent distulimus; intendimus enim postea in particulari febrium exercitatione, particularem modum curationis earum fusissimè cõscribere, ubi prius modum curationis docuerimus particularem omnium earum febrium, quæ ex putredine ortum habent. Hoc itaque genere primo desumpto, ac in particulares differentias subdiuiso usquedum ad insectiles perueniamus, singulas eius differentias diuisua methodo uestigare intendimus, ac eis inuentis speciatim curare. Quo circa asserimus cunctas quas dinumerauimus putredinis differentias, qui in nostris corporibus continentur humores suscipere posse, licet quidam ægrius, quidam promptius putrescant: id uerò omnibus ferè medicis in confesso est. quamobrem pro humorum uarietate, qui eadem suscipiunt putredinem, particulares huius generis febrium differentias facile quispiam inuestigabit, simplices primo, de quibus in primis sermonem faciemus, & deinde compositas: qua etiam uia, & ratione ipsemet Galenus easdem differentias uestigare docet. 2. de diff. feb. & 2. de crisi bus. neque enim plures neque pauciores esse possunt, quam humores, qui eandem suscipiunt putredinem: quauis & in hoc etiam nõ una dütaxat reperia-

loco cit.

cap. 13

2. de diff. feb.
cap. 1. & 2.
& 2. de crisi
cap. 1. & sequent.

tur erronea, ac praua opinio. Etenim quidā, ex bile solūmodo redundante, has febres accendi, putarunt. Aduersus quos Galenus tum ratione, tum etiam experientia abundē inuehit, citato lib. 2. de differen. feb. demonstrans quōd non ex sola flaua bile, sed & alijs etiam humoribus febres oriri queunt. probat insuper neque etiam satis esse ad earundem febrium generationem quōd flaua bilis redundet, aut etiam ceteri humores, sed quod eos prius putrescere oporteat, aliās febrem haudquaquam efficiēt. Quidam uerō non bilem, sed pituitam, febrium materiā esse censebant, ex eo quōd ad putrescendum, & obturandum non parum idonea est, cum humida sit, & crassa: indi careque illud dicebant pituitæ uocabulum quod φλέγμα græcè dicitur ἀπὸ τοῦ φλεγεῖν, quod est infiammare. Cæterum quidem asseruerunt ab humore melancholico nunquam febrem ipsam accendi posse, eo quōd ipse frigidus sit natura & siccus, nihilq; habet humidi aut calidi unde putredines generantur. Nec desunt qui in uniuersum febrem nunquam à putredine fieri pronuntiauerint, nam humores in uenis exardescere & non putrescere distant. si nanque hoc esset (inquiunt) cur tandem non etiam lumbrici, aut aliæ quædam bestię in uasis, si putrefactio est, gigni cernantur, quemadmodum in uentre, & alijs particulis? Quæ omnes prauæ opiniones ab Alexandro cap. 2. li. 1 2. recensentur. Et si quis uelit. Gal. uerba perfectè examinare, ac intelligere, omnes ferè iam dictæ opiniones, ab eodem confutantur circa principium 2. de differē. febriū. Atquē nos non in refellendis aliorum opinionibus studebimus, sed in ueritate inuestiganda dumtaxat laborantes, simul cum Galeno fatemur tot esse primas particulas, ac simplices differentias febrium, quæ ex humorum putredine fiunt, quot numero sunt humores ipsi: quapropter ex eorum numero eadem diuisiua methodo utentes

cas

eas inuestigabimus, quemadmodum etiam eadem prima uniuersalissima tria febrium genera ex triplici substantia, ex qua nostra constituuntur corpora, inuestigauimus, quæ Hippocrates continentia, contenta, & impetum facientia nuncupauerat, Galenus uerò partes solidas, humores, ac spiritus. Cum uerò tres etiam sint humores (præter sanguinem, in quo omnes continentur, & de quo etiam sermo fiet) tres denique particulares primæ differentię febrium ex putredine ortarum excitabuntur: totidemque numero fient febrium ex putredine ortarum exquisitæ formæ, seu figuræ. Quarum una ex putrescente flaua bile, altera ex pituita putrescente oritur; & tertia ex succo melancholico, seu nigra bile etiam putrescente nascitur. Verum quoniam earum quedam continuæ sunt, quas græci συνεχεις appellant, quedam uerò intermittentes, quæ a græcis διαλείποντες dicuntur, de omnibus particulatim sermonem faciemus: prius tamen modum generationis earum explicabimus in hac secunda parte, deinceps uerò singularum, tum dignotionem tum curationem speciatim docebimus in particulari exercitatione, & tertia huius operis parte.

locis in prima parte cit.

Z 4 Quid

Quid per continuas & intermittentes febres intelligendum: cur utraq; fiant, & quomodo inter se diffideant. Cap. 2.

Um itaque sex numero sint particularium febrium differentia simplices, quæ ex humorum putredine fiunt, priusquam deueniamus ad earum tum dignotionem, tum curationem, tamquam ualde necessarium fore duxi modum generationis earum-

dem prius differere: illud prius animaduertentes quod Gal. intermittentes febres appellat, quæcunque ad sensibilem infebrecitationem seu (ut rectius dicam) ad febris uacuitatem perueniunt. Græci ἀπορροήσιον dicunt: ut citato lib. 2. de diff. feb. liquet. Continuas uerò, quæ ad iam dictam infebrecitationem seu febris uacuitatem, antequam ex toto soluantur, non desinunt, quamuis declinatio aliqua sensibilis appareat, quemadmodum ab eodem Gale. 2. de crisi. scriptum est: cui sententiæ subscribit Paulus ca. 26. lib. 2. afferens, & continua itaque febris est, quæ non ante ad integritatem terminatur quam ex toto fuerit soluta, & si inclinatio aliqua sensibilis appareat. Quæuis, ut idem Gal. testis est. 1. de morb. uul. bifariam ueteres uti continui nomine, & intermittens, uidentur. nam continuas uocant febres, quandoque omnes quæ nullum tempus liberum habent accessione, quandoque non omnes quæ accessione nunquam vacant, sed solas extra ordinem illas, quæ omni carèt, usq; ad iudiciū, mutatione, ita intermittentes interdum appellant solas quæ accessione perpetuam non habent, interdum eas, quarum non recedit accessio, sed insignes faciunt mutationes in initium, incrementum, uigorem, & remissionem. At medici iuniores, quidam febres quæ non magnam mutationem habent,

non

non continuas, sed synochos nominant (ut fufius de clarabimus, quando continuas ipsas febres subdiuidemus.) continuas autem, ijdem has solas, quæ non deueniunt ad integritatem, & intermittunt singulis accessionibus, appellant. Has antiqui uocāt interim continuas, interim intermittentes. nam sunt planè inter uerè continuas, & desinentes ad integritatem, mediæ: proinde rectè ubi cum synochis conferuntur, intermittentes appellantur, cum ad integritatem uenientibus, continuæ. Nos uerò, Galeni ut diximus morem seruantes, quæcunque febres ad sensibilem infebrecitationem, seu febris uacuitatem perueniunt intermittentes appellabimus: reliquas uerò omnes, continuas, quæ ad dictam infebrecitationem, antequam ex toto soluantur, non desinunt; & si declinatio aliqua sensibilis appareat, relicta ueterum medicorum opinione. Fiunt autem intermittentes ab humore febre generante extra uasa contento, sed qui per omnes corporis partes defertur: Continuæ uerò, ubi idem humor qui febris est auctor, in uasis inclusus cōtinetur. Quapropter idem genus habent continuæ febres cum intermittentibus, ubi ex eodem humore ortum habeant, eandemque hypothesim habere dicuntur, hoc uno solo differentes quod per uenas, uel per totum corpus in eis deferuntur humores, Gale. auctore 2. de crisi. cæterum in continuis propterea etiam si plures fiant accessiones, eadem ad infebrecitationem non perueniunt, quoniam qui earum causa est humor, non expurgatur, ut liquet citato lib. 2. de crisi. Præterea cum humores ipsi inuicem adhæreant, ac cōtinui sint, suoque contactu uicinos ad putredinem trahant, quando in uenis continentur, priusquam desinat una accessio, alterā incipere necesse est: in intermittentibus uerò cum humore uehementer moueatur, dissemineturque per singulas corporis partes, suo delationis impetu per uomitū

urinas,

loco cit.

cap. 2

cap. 6

com. 3. super
tcx. 2

urinas, ac sudores sæpe expurgatur: interim uerò insensibiliter in uaporem portio quædã digeritur, aut, si crassus fuerit humor, per alui quoque deiectionem expurgatur, quamuis & tenuis etiam quandoque, & propterea sensibilem intermissionem habent, & priusquam accessio superuenerit, altera præcedens intermittit. neque etiã adeò adhærentes ac cõtinui extra uasa humores sunt, quemadmodum si in eisdem continerentur, sed cum eandem habeant hypothefim, idemque genus continuæ cum suis in termittentibus, ubi scilicet ex eodem humore fiant, non ab re quæreret quispiam quæ causa sit, quòd humores ipsi quandoque intra uasa, interim uerò extra putrescant & febrem efficiant? Quidam, ut Trallianus fatetur citato cap. 2. lib. 12. arbitrati sunt febres intermittentes intra uasa consistere, quemadmodum & continuas, ac nihil prorsus loci, sed quantitatis, & qualitatis ratione differre. Etenim in continuis & multam & crassam esse materiam existimare conuenit, atque ideo (inquiunt) neque extra uasa emitti posse, intermittentem uerò tenuiorem, & ut in extimam cutem efferatur, magis idoneam. Aetius quoque cap. 74. lib. 5. dicebat: & causa uerò cur non excidant extra uasa humores in febribus continuis, est, aut multitudo, aut crassitudo, aut uiscositas ipsorum. ¶ ita ut admittere uideatur: si continuarum multitudo, aut crassitudo, aut uiscositas humoris causa existit, quòd paucitas & tenuitas ipsorum citra lentorem intermittentium febrium causa sit. sed, pace eorum dixerim, non uidentur hi uiri satis admodum sufficienter tradidisse causas, cur intra uasa quandoque humores putrescant. per quàm rarissimè nanque, si uera esset eorum opinio, ex putrescente bile febres continuæ fierent; sæpissimè uerò ex putrescente pituita, seu succo melancholico, cuius ferè contrarium, & Ga. testatur, & nos indies experientia obseruamus. sed

rectius

rectius cum Gal. dicamus, quas isti in medium afferunt causas, sufficientes haudquaquam esse, nam & præter eas ob meatuum obstructionem, aut etiam propter uiriũ imbecillitatem, ita ut nequeant quod superuacuum ac uitiatum est, propterea uasa ipsa expellere, in eisdem putrescit humor. semper enim, ut ipse inquit citato li. 2. de diff. feb. natura suis uiribus utens, quicquid optimum fieri cõtingit, ijs quæ aluntur partibus assimilare, quicquid uerò alienum, conatur excernere. Quòd si aliquando ob crassitudinem, aut multitudinem, aut tenacitatem materiæ inutilis, aut aliquam meatuum obstructionem, aut propter sui imbecillitatem, totum quod uitiatũ est nequeat expellere, necesse est, ut si id diutius perdurauerit, in animalis corpore putrescat, ac corrumpatur. Cum itaque uasorum natura, seu expultrix eorum facultas, qui in eis redundant, ac geniti sunt, uitiosos succos expellere nequit, ob aliquam iam dictarum causarum, intus contenti putrescunt, ac febrem efficiunt continuam, ut diximus: ubi uerò nihil eorum obstet, foras propellit, qua ratione intermittetes generari contingit, quamuis & alia quoque ratione continuæ & ipsæ febres generari possint, trahentibus uidelicet uasis ipsis ab uniuerso corpore seu partibus quibusdam eisdem uitiosos humores, ut liquet 4. de rat. uictus, & ipsæ quoque intermittentes, pari ratione aut trahentibus carnosissimis partibus eisdem uitiosos humores ab eisdem uenis, aut etiã in se ipsis eisdem gignentes fieri possint, ut in sequentibus fusius demonstrabimus. Continuarum igitur ac intermittentium febrium causæ dictæ iam sunt.

cap. 5

tex. I

Quot modis continuæ & intermittentes febres generari possint. Cap. 3.

Utrum autem eiusdem generis sint (ut dictum est) continuæ febres cum suis intermittētib, uno solo differentes, quod in continuis humor in uenis inclusus continetur, in intermittētib, uerò per totum corpus deferatur, animaduersione dignum est in uenis nullam aliam materiam contineri præter sanguinem. Verum cum is in duplici sit differentia, ut lib. I. de natura humana, & alijs plerisque locis à Gal. scriptum est, unus quidem syncerus aliorum humorum expers, utriusque uidelicet bilis, & pituitæ, alter uerò non syncerus, sed utriusque bilis, & pituitæ particeps; quando asserimus intra uasa nullam aliam substantiam contineri præter sanguinem, subintelligendum est non de syncero ac reliquorum humorum experte, etenim hic in uenis nunquam contineri potest, sed de eo subintelligere oportet, qui, ut dixi, utriusque bilis & pituitæ particeps est. Hanc sententiam confirmauit Gal. lib. de multitudine cum dixit: & His antegressis præfinitionibus, poterit turgor tandem uenarum sanguinariæ signum esse multitudinis, sanguine nunc per præualentiam dicto, quippe cum exquisitus usque ad eum sanguis in uenis contineri nunquam possit, ut nihil in eo, nec bilis, nec pituitæ, nec serosæ feratur saniei, proinde ego supra siue humores dixissem, siue sanguinem redundare, censebam perinde audiendum, cum impermiscuus nunquam purusque aliorum humorum sanguis comprehendatur in uenis. ¶ Quapropter cum diximus in continuis humores inclusos in uenis contineri, uel intelligendum est, talem sanguinem ueteri omnino pro-

Super tex. 27

cap. 10

no proportione seruata, abundare, sic tamen per præualentiam appellatum, seu eundem tanquam quartam substantiam, ueteri proportione haudquaquam seruata, superabundare: de quo fusissimè differemus in sequentibus: uel quispiam alius humor excedens, simul cum eodem sanguine redundabit, ac putrescet. Idque bifariam esse poterit, ut liquet citato lib. de multitudine, quoniam aut iuxta sanguinem, & cum copioso sanguine idem redundabit, aut debita proportione non seruata, magnopere excedet, ita quod non amplius cum copioso sanguine, sed ipse uehementer præualens, sanguini tamen adhuc permixtus abundabit, ac putrescet: si primo modo auctus fuerit quispiam aliorum humorum ita ut breuem quandam coeperit excessum, sitque commixtus cum copioso sanguine, adhuc uerè & propriè non eundem humorem redundare, sed sanguinem ipsum simul cum tali humore fatebimur: unde potius biliosum sanguinem pituitosum, seu melancholicum, (ubi bilis, pituita, seu succus melancholicus eodem modo excedat) redundare dicemus, quam humores ipsos. est enim & hæc redundantia in numero plenitudinum seu multitudinum, licet non exquisitè, & simpliciter talis dici possit, sed cum adiectione bilis uidelicet, pituitæ, seu succi melancholici, quemadmodum & prius nos declarabimus: quando abundantiam curare docuimus, & in sequentibus demonstrabimus. cum uero iam dictorum quispiam humor magnum susceperit excessum ac in uenis simul etiam cum sanguine commixtus redundans putrescet, tunc uerè & propriè non amplius multitudo appellabitur, sed humorum uitium, seu prauitas, & eosdem humores in uenis contineri, ac putrescere propriè fatebimur, ita ut nunquam humor quispiam in uenis contineri possit citra sanguinis admixtionem, sed unà cum sanguine semper contineantur: diuersimodè tamen prout modo differuimus, neque

cap. II

neq; etiam si magnum susceperint excessum, adeò quispiã eorum præualebit ut omnino sanguinem hoc est tres reli quas substantias superet, sed ipsum fatebimur, amplissimum excessum adeptum esse, quoniã pro ueteri eius pro portione, magnoperè sit auctus, aliàs nequaquã animal uiuere possit aut sanè exiguo tempore si eundem sanguinem copia, seu multitudine exuperare admiserimus talè humorem redundantem. est etenim eius copia minor, quàm sanguinis, licet eidem ualde propter redundantia improportionatus sit, quam cacochimiam dicimus. Quo modo uerò humores tales possint æqualiter in omnibus uasis seu maioribus principalioribusque uel in quibusdã non adeò principalioribus & particularibus contineri ac putrescere, in sequentibus patebit. nunc uerò satis sit mō strasse modum, quo humores ipsi putrescentes, ac in uenis contenti febres accendant diuersas, (continuas siquidem) pro diuersa eorundem humorum putrescentium natura, eo quòd ab eisdem, ad ipsum cor putrida fuligo, seu ueluti quidam fumus putridus perueniat licet non semper eodem modo. etenim neque cum pari uehementia, ac impetu in omnibus continuis febribus, ut dicemus, ad cor putredo ipsa fertur. sed cum putrescentes humores intra uasa, ijs qui putredine uacant, propter contactum, continuitatem, ac adhærentiam, possint facilè commisceri, potissimum cum ex omnibus ad omnia, cõfluxus & cõspiratio fiat Hippoc. auctore, qui fieri possit, interrogabit quispiam, ut putredo nunc unam, nũc aliam occupet partem, & propterea continuæ febres generentur, quæ plures habeant particulares accessiones, nisi inflammatio putrescentem humorem arceat, & coherceat? Huic responsum dabimus propter easdem causas, in quibusdam febribus continuis per circuitum fieri accessiones, ob quas cõtingit in cæteris omnibus morbis, qui per circuitũ reperiunt;

tunt; id uerò fieri posse ob triplicem causam Gal. decretũ reliquit 2. de diff. feb. Quarum una est cum partes robustiores ad imbecilliores excrementa transmittunt. Secunda est, cum ipsæ eadem partes, alijs haudquaquam transmittentibus, sibi ipsis præter naturam excrementa trahant, dolore, uel calore affectæ. Altera, & tertia causa est, cum eadem partes sibi ipsis excrementa generent, quæ, aut ob earum imbecillitatem; seu earum obstructionem expellere nequeant. Istis igitur tribus de causis, & febres ipsæ continuæ quæ plures accessiones habent, excitari possunt. nanque uel à maioribus ac robustioribus, cordique propinquioribus uasis, redundantes detruduntur humores ad imbecilla, ac minora, seu etiam à corporis habitu ad eadem effluunt ubi imbecilliora fuerint, & carnes ualidiores: aut eadem parua uasa à corde diffusa, calore immodico, aut dolore affecta, nedum ex iam dictis uasis maioribus, sed ex reliquis etiam corporis partibus, eisdem humores præter naturam attrahunt: uel in eisdemmet geniti eos nequeuntia detrudere, propter imbecillitatem, aut meatuum obstructionem, in eisdem quoque detenti, ac putrefacti febrem generant, in qua per circuitus accessiones fiunt, id quod breuissimis uerbis nos docuit Gal. in fine citati lib. 2. de diff. feb. inquit: ¶ Quæcunq; per circuitus aliquos ægritudinum accessiones fiunt, ex partium dispositionibus ortum habent, quæ scilicet partes, uel mittunt, uel suscipiunt, uel generant, uel attrahunt superfluitates, eo quo nuper diximus modo; sed quæ circuitum non habent, in ijs nulla est corporis pars præcipuè offensa, quemadmodum de continentibus febribus paulo post declarabimus. ¶ Neque hic accessionum circuitus nunquam desinit, donec idem affectus in eisdem partibus superfluitates generantibus seruetur, ut ibidem liquet. Cæterum quemadmodum asseruimus, in continuis febribus

cap. II
de feb. quæ
sunt continuæ
per circuitum

loco cit.

loc. cit. & 2.
de crisi. ca. 3

super tex. 1

febris humores semper intra uasa contineri ac putrescere, ita quoque fatemur in intermittentibus, perpetuo eos extra uasa contineri, ac putrescere, neque amplius unam cum sanguine permixtos esse, sed per singulas corporis partes disseminatos. etenim per totum corpus in eis deferuntur humores, ut liquet 2. de cri. ac citato li. 2. de diff. feb. à natura ipsa detrusi; quapropter & quod putrescant, & quod uehementer per partes sentientes deferantur humores, oportet ut intermittentes accendantur febres, aliàs nunquam quæpiam earum generabitur, ut citatis locis liquet. Sunt autem qui uelint eiusmodi humores accessione tempore in intermittentibus, semper ex ipsis uasis detrudi, à maioribus siquidem primo ad minora, dein ex ipsis ad reliqua, quo ad extra ad sentientes corporis partes propellantur: neque alium dari generationis modum censent earundem intermittantium febrium. Nos uerò licet admittamus hanc unam esse, & forte præcipuam earundem febrium generationis causam, cum eodem tamen Gal. afferimus, ob alias quoque causas, quas nuper tradidimus de ipsis continuis, easdem intermittentes generari etiam posse, tum uidelicet ipsis sentientibus corporis partibus ad sese humores trahentibus, tum etiam in seipsis eosdem gignentibus, nequeuntibus tamen eos propellere. Quod uerò sentientes corporis partes, carnes, seu partes solidæ, dolore, aut immodico calore laborare possint, nemini in dubium uenit. quibus ita laborantibus, quis hæsitabit eas, humores etiam uitiosos trahere è uenis, etiam si ab eis non mittantur: quibus attractis, ac præter naturam in eis detentis, quod putrescant opus est, & uehementiori motu per eas moueantur, ac febrem generent: quod quidem confirmare uidetur Gal. 4. de rat. uictus afferens, quod quemadmodum uenarum facultas attractoria perpetuo uicinis ex partibus humiditatem attrahit, substan-

stantiam ipsius qualis nã sit nullo pacto discernens, ueluti pueri, ac bruta animantia, ad casu oblatum humidum, cum sitiunt irruunt, ita quoque & carnes ab ipsis uenis. habent enim & hæ quoque uim eorum quorum indigent, attractiuam, siue in parte una, siue in toto corpore eas pati contigerit: Volens nobis ostendere quod febris ardens non modo generatur cum uenulæ exiccatae tempore æstiuo, acres, biliosas, & tenues humiditates ad se trahunt, sed ubi eodem modo affectæ fuerint carnes, eadem quoque generari contingit. simili etiam modo ubi in parte, uel in toto dolore, aut immodico calore laborauerint, ab eisdem uenis eosdem succos, haud ægrè attrahere ualent, etiam si ipsa uasa haudquaquam eos transmiserint: qui deum easdem carnes stimulant, ac pungentes, & propterea delati uiolenter per corporis singulas partes, ac disseminati, febres generant. Quod uerò primo modo in intermittentes febres generari possint, omnes ferè medici consentiunt, præter paucos quosdam, qui ut uideantur paradoxa scribere, illud destruere tentant. Quorum rationes refellere non piguisset, nisi facillimè à quouis solui possent, concessis facultatibus naturalibus, tam in ipsis uasis, quàm etiam in corporis habitu, ac perpèsis eis, quæ diximus, & dicemus de harum febrium generatione. neque enim perpetuo, ut dictum est, febres hæ ortum habent, propterea quod uasa tanquam robustiora, humores in corporis habitum propellant, sed geminam aliam ob causam: neque cum hoc modo generantur, semper necessum est à maioribus, ac cordi propinquieribus uenis in minores, & ex his in corporis habitum propelli, ut ipsi putant, sed interim ab omnibus, interim à quibusdam determinatis alicuius uisceris uenis, id quod sæpius contingit, ad sentientes partes propellantur humores: quemadmodum sæpius Gal. testatur, præsertim cit. li. 4. de rat. uict. loco cit.

Aa quo

quo loco docens diuersum ab eo quem posuerat modum generationis febris ardentis in carnibus, inquit: **¶** Præterea & fieri potest ut modo altero similis affectio fiat: modum alterum dico, cum ex ualidioribus partibus ad imbecilliorē aliquam mittantur excrementa. ergo fieri potest ut interdum quidem ex parte una, interdum uerò & ex pluribus, acres & biliosæ, quæ tenues sint humiditates exactæ, ad dictas fundantur particulas, quæ scilicet imbecilliores sunt: **¶** fusius autem id explicauit, non de febribus dumtaxat, sed morbis omnibus, qui hoc modo generationem habēt. Gal. citato lib. 2. de diff. feb. 3. de naturalibus facult. & sexcentis alijs in locis. Quam autem ipsi persuadere tentant de harum febrium generatione, opinionem, impugnare ac refellere superuacaneum fore duxi, cum chimera potius uideatur. parcant mihi cineres eorum quam quippiam rationis habere, aut uerisimilitudinis, quamuis ipsi non ratione tantum, sed exemplis eam confirmare tentent. Fiunt & tertio modo intermittentes febres, ueluti etiam de continuis diximus, cū ipsæ sentientes partes, seu totius corporis carnes, à uenis nec trahant, nec suscipiant excrementa, sed in se ipsis eadem generent, quemadmodum de tertiana scriptum reliquit Gal. 1. de morbis uulg. uolēs tradere causam cur tertianæ febres in illa. 2. constitutione, numerosiores erant ardentibus, ut dicebat Hippo. ait si quidem **¶** propter flauæ bilis exuperantiam febres ardentis & tertianas oriri, atque hoc conuenire inter illas. locis uerò in quibus superfluus contrahitur humor distare. etenim si ardentis febres sint, in uenis abundat, præcipuè iocinoris & uentris. Tertianæ fiunt cum totius corporis carnes affluant flaua bile: proinde transpiratione impedita eorum, qui natura biliosa sunt, quantum bilis in carnosō genere congestum ante expurgabatur, in hoc statu non purgatum, tertia-

loco eit. & 3.
de pot. natu-
rali maxime
cap. 13

com. 2. super
tex. 20

tertianas generauit, ardentibus frequētiore. **¶** Quibus in uerbis Gal. ostendit non modo in carnosō genere colligi, ac generari bilem flauam ex qua tertianæ originem habent, uerum propter earum carnum expultricis imbecillitatem, ac meatuū impedimentum, ipsam expurgari non posse, & hac ratione tertianæ magis generabātur febres. idem quoque de eisdem tertianis luce clarius confirmauit, lib. de tremore, rigore, & palpit. cum dicebat. **¶** Medicamentorum enim calidorum usu quandoque horror solus, multoties rigor etiam superuenit, sicut in ardentibus, & tertianis flaua bile, nō in uasorum cauis, sed per carnes mota, uel quōd in illis supra metrum generata fuerit, uel quōd medijs illis natura expurgetur. hoc enim solo distant ab ardente tritei, seu tertianæ. Ardentes enim in uasis bilem delatam, tritei per sensitiua loca extra habēt. **¶** Quod item ratione firmari poterit; nam si sudor eandem habet materiam quam urina, & eūdem generationis modum, siquidem utrique ex bibito humore constat generatio, ex calfacto simul in corpore, & biliosæ non nihil substantiæ adepti, quamuis sudor plus est elaboratus, utpote qui ad cutem usq; permeatis omnibus quæ intersunt partibus, peruenit: ut idem Galen. inquit. 10. de simplic. medic. fac. ubi idem sudor crassior redditus aut immodicè auctus fuerit, cutisq; meatus cōstipati, diuq; detineatur in eodem corporis habitu, nōne necessariò putrescet, quo putrefacto, ac per sentientes corporis partes uehementiori motu delato, cui in dubium uenerit quōd febrē accendet, & quidem biliosam, cum multum ipsius bilis particeps sit, ut dictum est, nec minus & in eodem corporis habitu cæteri quoque humores (pituitam dico, & succum melancholicum) generari possunt, ubi corpora non natura biliosa, sed pituitosa seu melancholica fuerint. liquet igitur ex his febres ipsas intermittentes triplici mo-

cap. 7

cap. de sudore

do oriri posse, quemadmodum & continuas quæ plures accessiones habent, & tandiu perdurares quam diu tales in partibus superfluitates generantibus, affectus seruantur. Verum, ut dictum est sæpius, ex humoribus à uenis detructis ad eundem corporis habitum generationem habet id quod innuere uoluit Gal. 1. de arte curat. ad Glau. cum dicebat: Quotidiana uero intermittens raro aduenit quin os uentriculi patiat, quemadmodum quartana ex male affecto splene generatur: tertiana ex icore laborante. In his nanque uisceribus præcipue tales coaceruantur humores quibus in eorundem uenis congestis, robusta existente expultrice facultate, eisdem uenis medijs, ad totius corporis carnes eos propellunt, tanquam imbecilliores existentes. bilis siquidem ex iocinore, pituita ex uentriculo, succus melancholicus ex affecto splene. Dixit insuper Gal. raro, & non semper, haudquaquam ignorans quod ob alias iam dictas causas, licet raro easdem quoque febres generari contingat, quemadmodum nos eum eodem probauimus: & libro 2. de diff. feb. sub ijs uerbis illud idem confirmauit cum dixit: Sæpius etiam aut hepatis, aut splenis affectus attulit febrem. Quamuis in differenter intelligat cum continuas, tum intermittentes hoc loco. poterunt insuper & earum causarum plures tam in continuarum, quam intermittentium febrium generatione complicari. eadem etenim pars, quæ ab alijs tanquam imbecillior, excrementum admittit, propter eandem causam & in se ipsa quoque eadem generare potens est. quibus deinde putrefactis, febris generabitur, quæ duplex habebit principium. quod si dolore etiam, aut calore immodico laborabit, ob triplicem causam febris accendi poterit, & tandiu etiam perdurabit, quandiu affectus hi in eadem parte permanebunt. Tot igitur sunt cum continuarum tum intermittentium febrium generationis modi.

Propter

Propter quid in intermittibus, & non in continuis, rigor, horror, seu extremarum partium refrigeratio fiat: & quamobrem eadem in earum accessionum principijs fiant, & naturalis calor intus se colligat. Cap. 4.

Aeterum cum omnis febris continua sui quidem ratione cum exquisita fuerit, neque rigorem habeat, neque horrorem, ut citato lib. 2. de diff. feb. liquet, inuestigare licebit quamobrem hoc fiat, in his potissimum continuis quæ plures accessiones habent postquam ipsæ intermittentes, semper cum rigore, horrore, aut forti extremarum partium refrigeratione inuadunt. Huius prima causa est quod putrescens humor in paruis ac particularibus uasis non amplius propter obstructionem, per eadem uehementiori motu defertur, sed in eisdem inclusus detinetur; qua ratione minus etiam lædit, quam si uehementiori motu moueretur, id quod commune est omnibus excrementis præsertim acribus, ac mordacibus, ut liquet 2. de cau. sympt. Præterea nec eadem uasa adeo exactiori sensu prædita sunt, quemadmodum totius corporis carnes, ita ut ab eisdem putrescentibus succis uehementer stimulentur, ac pungantur; & propterea ad eos excernendos uehementius moueantur, etiam si per eadem putrescentes succi uehementiori motu deferantur, ut ibidem scriptum est. Sed dices cur continuæ quædam febres in prima earum generatione cum aliquo dictorum symptomatum incipiât, ut indies obseruamus, & deinceps illud non admittant? Ad hæc idem Gal. 1. de arte curat. ad Glau. de tertianæ rigore uerba faciens, dicebat: Quod si cum paruo rigore inceperit, tunc magis alia signa attendere oportet, quoniam non quotidiana intermittens tantum,

Aa 3 atque

cap. 8

cap. 5

cap. 5

cap. 5

cap. 5

cō. 2. tex. 25

atque quartana, sed etiam hemitritheus, aut aliqua alia ex continuis esse potest. Et Hipp. 1. de morbis uulg. in continuis febribus quæ omnino nunquam intermittebāt rigores omnibus dicebat, inordinati & errātes erant. At non inconuenit, dicemus nos, quòd in prima continuarū accessione, quædam febres rigorem, frigus, aut horrore præferant. Verum non ratione qua continuæ sunt, sed quia ob humorum copiam, seu eorundem tenuitatem, quæ in uasis contineri nequeat, pars quædam ad sentientes confluit partes, ex qua tale aliquod symptoma gignitur, & non ex eo humore qui in uasis continetur; temporis uerò progressu cum magis in eisdem uasis impingantur humores, ac propterea obstructio augeatur, crassiores quæ reddantur, & uasorum uires imbecilliores, propterea non amplius cum aliquo dictorum symptomatum inuadunt, quoniam nec eiusdem humoris propterea pars aliqua, ad sentientes partes effunditur; ad Hippo. & Gal. auctoritatem, eodem modo satisfacimus. nam quæcunque febres continuæ, cum aliquo dictorum symptomatum incipiant, quamuis sæpius ac plures earum accessiones committentur, id non ratione qua continuæ sunt, euenit; uel exquisitè continuæ non sunt, qua ratione & in semitertianis, & cæteris quoque continuis nonnullis, ubi exquisitæ non fuerint, & rigores parui, & horrores, extremarumque partium refrigerationes quandoque fieri contingit, quo modo interpretari debet tum Hippo. tum Gal. citata sententia. Sunt uerò continuæ quædam febres lypiriæ, seu ualde malignæ dictæ, in quibus fortis extremarum partium refrigeratio fit, ob maximam inflammationem ortâ seu erysipelas in uisceribus, ex quibus excitari consueuerunt; id uerò aliam ob causam fit, quemadmodum paulo post dicemus. Intermittentes autem febres, ac earum accessiones omnes, propterea cum aliquo dictorum symptomatum

ptomatum

ptomatum semper incipiunt, eo quòd in eis (ut dictū est) per sentientes corporis partes, putrescens succus uehementiori motu fertur, cuius delatione, & acuitate lædens morsum, ac dolorem eisdem partibus infert, ob quæ duo contingunt sanguinem in corporis profundum ferri, eoque corporis exteriora frigefieri, ac partes sentientes in quibus humor adest, expultrice uia in proximam unam quanque eum reijcere, quousque ab omnibus expulsus uia aliqua expurgetur. Quare non mirum, inquit Gale. 2. de cau. sympt. (licet de rigore loquatur) si refrigerentur omnes externæ partes, animali uirtute unà cum sanguine in profundum comitante. sentiunt enim hoc tempore qui rigent, externarum partium frigus, non earum quæ sunt in profundo, quippe cum sitiant sensibilibiter eo tempore nonnulli, tanquam calore ijs in internis partibus seruato. Quòd uerò id rationabiliter accidat, inde colligi licet, nam si in una quapiam parte dolor uehemens infixus, tū animi deliquia, tum perfrigerationem inferat, in eo qui in toto fit corpore, si non animi deliquia fiant, neque mors, certè perfrigerationes effici debent. Sūt etenim dolores rigentium eiusdem (cum cæteris alijs doloribus) generis: deficiunt ab his qui interimunt magnitudine, & tempore, quippe cum & minores magnitudine sint, & breuioris temporis, ut citato li. 2. de causis sympt. liquet. Qua de re si rigor, aut horror futurus sit, non modò humorum redūdantia opus est, sed uehementia etiam motus per corpora sensibilia requiritur, quo tempore, dum sanguis cum calore simul intima corporis, & uiscera confugit, cutis frigide partes fiunt & exangues, manuum etiam, & pedum summa frigidissima, utpotè quòd admodum adsunt à uisceribus, ut lib. de tremore, rigore & c. scriptum est. Quòd uerò nedum in principijs accessionum intermittentium febrim, uerum etiam & continuarum quæ plures accessio-

cap. cit.

loc. cit.

nes habet calor naturalis unâ cū sanguine ad corporis intima confugiat com.aphor.primi 2.lib.liquet,his uerbis:
 ¶ In principijs siquidem accessionū, & calor naturalis totus, & humores in profundū corporis uergunt, quemadmodum ipse docuit, inuēs Hipp.& deinceps addit ¶ & præcipuè in quibus horror quispiam, uel rigor, uel fortis partiū exteriorum refrigeratio contingit. ¶ Et lib. primo de rat. uict. accessionis principiū fieri ait Gal. calore omni toto ex corpore ad cor, thoracēq; concurrente. & quarto de rat. uictus, uolens Hippo. tradere causam ob quam pedes in accessionum principijs frigeant, assererat, hoc prouenire calore toto eo tempore ad supernas partes concurrente. quapropter nō absque causa pedes frigescunt, utpote qui natura & carne uacent, & neruis abundant, præterea & à calidissimis locis separati refrigerantur, sese ad thoracem colligente calore. Confugit itaque calor naturalis simul cum sanguine ad corporis intima in accessionum principijs, tam si intermittentes, quàm si continuæ fuerint, maiori tamen cum impetu, ac uehementiori motu. in intermittentibus etenim in his putrescens succus per sentientes partes uehementiori motu delatus, sua acuitate magis lædet easdem partes, ac dolorem infert maiorem, cum & ipsæ partes exactiori sensu præditæ sint, quàm uasa ipsa, quemadmodum prius dictum est. & propterea in intermittentibus, & non in cōtinuis dicta symptomata fiūt. At si uerū est quod Gal. scriptū reliquit. 2. de diff. feb. uidelicet quod ubicunque accenditur, atq; augetur caliditas, isthuc ab alijs partibus sanguis cōfluere solear, quo uerò tempore confluit, illas quidē refrigerari priuatas sanguine ē necessariū, q̄ uerò patitur mēbrū grauari ac distendi, idq; fieri contingat in accessionū principijs, cur in intermittētū febrium accessionū principijs ad corporis intima, thoracē inquā, & cor naturalis calor simul

simul cū sanguine se colligit: cū præter naturā caliditas in intermittētibus ipsis accēdatur, atq; augetur per singulas fētiētes corporis partes, seu per corporis habitū: quæ de re ad easdē & nō ad corporis intima cōfluere deberet. Tantam sanè apud quosdam uim habuit hæc difficultas, quod coacti sunt hac in re Galenum deferere, ac aliō modo sentire quàm ipse sentiat; Quidam uerò quod in uasis, & non extra contineatur in intermittentibus putrescens succus, ausi sunt dicere: Alij quod extra uasa non tamen in toto habitu contineantur humores, sed omnium propria sedes & origo, in prima sit corporis regione, circum præcordia, uentriculum, diaphragma, iecoris caua, lienē, pancreas, omentum, aut mesenteriam. hæc siquidem partes (inquiunt isti) quasi publica corporis sentina, in quam omnis confluit, cumulatq; humorum colluies: ex quibus etiam sedibus horrores, rigores, ac partium extremarum refrigerationes suscitantur. idq; persuadere tentat ratiunculis quibusdam ac pluribus exemplis confirmare. Verū nos ducem nostrum Galenum in hoc, uelut in reliquis sectabimur, eiusque sententiam ac ueritatē tuebimur, asserētes quod cum in principijs accessionum febriū intermittētium putrescentes succi moueantur, uehementiori motu per sentientes corporis partes, ut sæpius dictū est, eadem partes hoc in tempore mordacitatem, ac dolorem sentiunt, ob quem doloris sensum uehementi quodam impetu, calor ipse tanquam offensus, simul cum sanguine in intima corporis, & uiscera confugit, propriè tamen ad thoracem, adque cor ipsum tanquam ad suū principium & fontem: nō siquidem (ut quidam ignari putant) ut ipsi cordi opem ferat, tanquam à putridis uaporibus oblæso, sed ut ibidem collectus, unitus, ac uigoratus, uehementiori quodam impetu redeat, ac certet cū eo quod sentientes partes doloribus laceffat, ac ipsum molestat
 (modo

super tex. 46

super tex. 39

cap. ult.

(modò non accidat idem calidum innatum eo tempore in profundo extingui obstructum adeò, ut extra expirare nequeat, aut à frigidis causis euictum). Vbi uerò hoc non contingat, uiolentia uicta aceruatur; quo pacto instrumentum expultricis, in quocunque membro est, euadit. hæc etenim & per se ipsam nata est lædencia expellere. fortius autem cum calore redundante ab intra, propulsabit ea expellere adiuta, quò motus impetus promptior contingat, unde quæ lædunt per cutem læpius propellit uomitu, atque citata aluo pluries, ut eodè libro de rig. tremore &c. à Galen. decretum est. Non igitur se colligit ad corporis intima calor in accessionum principijs, ut cordi opituletur, nec etiam ut ibi permaneat, sed ut collectus, roboratusque in eodem suo principio, maiori cum impetu foras redeat, perueniatque ad affectas partes doloribus laceffitas, ut tanquam instrumento, eodem utantur calore, ut inquit Gal. ita enim quod molestum est, promptius propulsabunt. itaque tandiu extremarum partium refrigeratio, rigor, seu horror perdurabit, quandiu calor ipse naturalis, cum causa dolorem, ac molestiam inferente, pugnet: Quinimò nec idem solus naturalis calor simul cum sanguine & spiritu, qui in sentientibus partibus continebatur, ac ad intima corporis confugerat, uerùm & aliarum quoque partium quiddam ad eas peruenit. Nã, ut refert idem Gal. com. apho. 5. quinti lib. hæc est quædam ratio communis in his quæ natura aliquid uolenter excernit, ut sanguinis & spiritus impetus eò feratur: quibus duobus ueluti instrumentis natura utens, ea quæ infestant per uim expellat. Vera est itaque citata Gal. sententia li. 2. de diff. feb. quòd ubicunque accenditur atque augetur caliditas isthuc ab alijs partibus sanguis confluere solet. nam licet primò intus calor cū sanguine & spiritu se colligat, accessione incipiente, statim tamen ad eas redit partes in qui-

quibus accenditur, siue augetur calor, hoc est ad totius corporis carnes, per quas putrescens succus defertur, si intermittentes fuerint febres. quoties enim aliquid per has uolenter agitur, ac ad cutem defertur, necesse est dū carnem, cutimque permeat, omnia in quæ incidit pūgat, stimulet, diuidat ac uulneret; ut citat. 2. li. de causis sympt. liquet. Quamobrem satis rectè asserbat eodè loco Gal. quòd qui in rigore habetur caloris naturalis in motu, non ei qui in timore, sed ei potius qui in uerecundia, ac frigida lauatione uidetur, similis est. pugnat enim uirtus, ac certat cum his quæ offendunt, quoad excusserit, profligaueritque omnia. in uerecundia nanque, primum quidem intro agitur animalis facultatis motus: deinde rursum foras celeriter uniuersus, quippe cum nisi redeat, timor sit; non uerecundia. siquidem uerecundia de repente fit omnino nihil expectante malum animali facultate, sed, ut sic dicam, præmollitia, & timiditate naturali, cum homine longè meliore uersari non sustinente, sed refugere, & si possit à conspectu subducere properante. ideoque ueluti refugiens tantum, citra ullam perfrigerationem in profundum recedit: ratione uerò patibilem partem animi, idest quæ terretur & uerecundatur excitante, atque inhortante, redit, extrorsumque mouetur, simillimo motu modo. atque cum ex frigida lauatione, caloris sit repercussio. hæc Galenus. Huic itaque motui similis est qui in rigoribus habetur. primo etenim naturalis calor confugit ad cor tanquam offensus impeditusque ab eius naturali motu: deinde collectus, ac uigoratus, uibratus magis, maiorique cum impetu, ad ea quæ offendunt peruenit, pugnatque cum eis quoad ipsa excusserit, ac profligauerit. Quòd uerò de rigoris motu asseruit Gal. de horrore quoque, ac partium refrigeratione similiter subintelligere oportet. etenim non alia ratione calor naturalis mouetur

loco cit.

ubi

ubi hæc contingant in principijs accessionum, quàm in ipsis rigoribus, propter dolorem uidelicet, qui in toto corpore fit: hoc etiam tempore, ex putrescentibus succis, per sentientes corporis partes uehementiori motu delatis, neque alia ratione inter se dissident, quàm maioris, minorisue. ualidi nanque motus fiunt expultricis facultatis in rigoribus, mediocres in horroribus, ac multo magis, mediocres in inæqualitate, & partium extremarum refrigeratione, ita ut eiusmodi motus dixeris propemodum motus non esse sed tantum sensus. Insuper mordacior, uel copiosior humor concutientem rigorem infert, minus mordax, seu mediocriter auctus horrorem excitat. ubi uerò que dicta sunt remittantur, ne horror quidem fiet, sed uel inæqualitas, uel refrigeratio extremarum partium, adeò quòd si paucus fuerit humor, aut exigua eius acrimonia, motus uel lentus, ac læguis, solum frigus inuehit: si copiosior fit, aut acrior, ut eius motus, impulsusque cõcitior, horror inuadit. cum uerò plurimus, isque uehementer acer, ac mordax, magnòque impetu per sentientes corporis partes defertur, uerus rigor inducitur, ut apud eundem Galen. legitur, citato li. 2. de causis sympt. & 10. de metho. med. Quamobrem accessum exacerbationis sæpe cum rigore huic, alij cum horrore, alij cum frigore solum accessisse fatemur: nominumque eiusmodi passim usum, per uolumina medicorum omnia reperias, ut nisi quis quassatione atque agitatione frigeat, rigere non appelles. nam ubi rigor nominandus sit, difforem, & inuoluntariam motionem adesse fit operæ precium: quod hoc uacat, nisi superficiem etiam impariter commoueat, dicunt frigeactione: quòd si hanc per aliquas accessiones turbet, & concutiat, reliquo non moto corpore, horrorem nominant, ut folius cutis horror eiusmodi affectio existat, sicut rigor uniuersi corporis. est enim rigor repentina, uiolentaq; innati ca-

ti caloris frigeactio, quoniam eiusdem caloris, naturali motu uiolenter impedito fit, atque ita rigere, horrere, frige fierique in ualetudinarijs ac febricitantibus ipsis differre dicendum erit, ex eiusdem Galeni testimonio lib. de rigore, tremore, palpitatione & conuulsione. cap. 6

Epilogantur quæ dicta sunt de causâ motus caloris naturalis in principijs accessionum: ac ostenditur alia ratione ipsum moueri, ubi in uisceribus magna fuerit inflammatio orta, aut erisipelas: confirmaturque; intermittentes febres fieri non posse, nisi per corporis habitum humor putrescens deferatur. Cap. 5.

Commune est itaque omnibus succis putrescentibus, ac uehementiori motu per sentientes partes delatis, ex quibus etiam intermittentes fiunt febres, ut eorum mordacitate & acuitate, dum carnes, cutimque permeant, pungant, stimulent, diuidant, ac uulnerent quodammodo, & proinde dolorem inferant; ob quæ naturalis calor simul cum sanguine & spiritu in corporis profundum fertur, ad uiscera corque confugit. Hinc extremæ corporis partes frigida, exa-guesque fiunt. Verum ubi ob aliquam iandudum dictarum causarum ipsum in profunda extingui non cõtingat, uiolentia uicta, aceruatur, & quasi in sese coactus ac unitus, uehementiori cum impetu, cum persistere in suo principio nequeat (substantiæ enim semper mobili, quies est mors) iterum ad propulsanda ea quæ molesta sunt, redit, ut dictum est: ac tandiu cum his quæ offendunt pugnat, quoad ea excusserit, ac profligauerit. Verum quanto maior ex redundantibus succis, sentientibus partibus inferatur dolor, adeò maiori cum impetu, & intro confugit, & extra

extra progreditur ut ea expellere ualeat, atque euincere: quemadmodum ubi minori dolore laceffitæ sentientes partes fuerint, & eius impetus minor erit, semper tamen duobus hisce motibus in accessionū principijs, calor naturalis unā cū sanguine mouebitur; primo foras intro cōfugjēs, deinde ab intra foras rediens, ut demōstrauimus: atque ita nedum in intermittentibus febribus, uerū etiam in continuis, ubi plures habeant accessiones, ubicūque accenditur atque augetur caliditas, isthuc calor naturalis semper unā cum sanguine ferri consueuit; ut liquet. 2. de diff. feb. At non perinde ut in intermittentibus, in cōtinuarum accessionum principijs, aliquod iam dictorum symptomatum necessariō incidit: propter iam dictas causas: licet quandoque, quamuis rarō admodum, in earum quoque accessionum initijs, aliquod eorundem symptomatum incidat. Verū aut propterea quōd exquisitē continuæ non sunt, ut diximus; aut leuis quædam refrigeratio contingit ob id quōd magna sanguinis fit reuocatio ad corporis interiora, ob copiam, seu mordacitatem maximā putrescentis humoris intra uasa: & sic magnitudine distinguitur ab ea, quæ in intermittentibus fit partiū extremarum refrigeratio; modo citra phlegmonem intra uasa putrescant succi. Nam quando aliqua fortis inflammatio in corporis parte profundiori, uel erisipelate euenit, totus ex toto corpore sanguis ad locum trahitur patientē, atq; ideo uruntur profunda, sed cutis refrigeratur, ut fit in principijs accessionum, ut liquet com. aphor. 48. quarti libri. Contingit autem hoc in febribus ardētibus, perniciosis, ac ualde malignis, lypirijs dictis. Quo casu nō amplius leuis, sed fortis fit partium extremarum frigiditas, quemadmodum in principijs accessionum febrium intermittētium, uerū alia ratione quā in istis eadem partes extremæ refrigerantur. nam ubi inflammationis calor

cap. ult.

calor in uisceribus or tæ adeō uehemens fuerit, ad se cucurbitulæ modo, ex toto corpore sanguinē trahit; & propterea ijs qui ita se habent, uiscera peruruntur; extremæ autem partes frigesunt propter defectum sanguinis ad uiscera se recipientis, ac cucurbitulæ modo attracti, eodē Gal. auctore com. aph. primi. 7. libri. in principijs uerō aliarum iam dictarum febrium, nō quia trahitur calor, sed quia alia ratione ad corporis intima confugit, dictæ extremæ partes refrigerantur, ut iandudum declarauimus. neque his qui ita laborant adeō uiscera peruruntur, quē admodum accidit in magnis uiscerum inflammationibus, ac erisipelatibus; de quibus uerba faciens Hipp. 2. prog. dicebat: ¶ si manus, caput, & pedes frigidi sunt, uentre costisq; calentibus, malum est. ¶ nam in morbis acutis (ut ait Gal. in commen.) propter inflammationis magnitudinem in uisceribus fatigantis, parum sanguinis in omne permeat corpus, plurimum uerō eius in parte inflammatione affecta includitur, & ob eam rē mediæ corporis partes quæ sunt thorax & uenter admodum calēt; & subdit: ¶ at uerō per morbos acutos interdum annotatio cum rigoreprehendens aut frigore, non solum extremas corporis partes, sed etiam cutem circa costas, ac uentrem, frigidam reddit: & quidem circa uiscera uitium non ostendit. ¶ quibus in uerbis (ut mea fert opinio) demonstrare nobis uoluit Gal. non solum quōd alia ratione in internis inflammationibus, extremæ partes refrigerantur, quā in annotationibus febrium acutarum, quæ cum rigore aut frigoreprehendunt, uerū etiam modū docuit quo ualeamus has febres inter se distinguere, ac dignoscere, inquiens, quōd quando in uisceribus inflammationis magnitudo orta est, licet aliæ partes frigidæ sint, uenter tamen & costæ admodum calent, secus autem in reliquis in quibus annotatio cū rigore aut frigoreprehē-

text.com.4.

cap. 2

cap. 2

dit;

dit: quoniam eadem partes, ueluti reliquæ, frigidae redduntur. Sed statim obijciet quispiam aduersus ea quæ diximus de intermittentium febrium generatione, inquit non semper opus esse ut ipsæ fiant, quod putrescens succus deferatur per uniuersum corporis habitum seu totius corporis carnes. Nam putrescat humor quispiam in uentriculi cavitare aut intestinorum, seu utriusque uesicæ, aut uteri; dico extra uasa, qua ratione intermittens febris gigni debet: in hac aut neutrum dictorum symptomatum incidet, aut si fiat, falsum est quod asseruimus eadem ortum habere, propterea quod uehementiori motu per sentientes corporis partes putrescentes succi deferuntur. Tu uerò nodum hunc dissoluas, inquit quod si ex iam dictis putrescentibus succis intermittens febris generetur, necessum est aliquod dictorum trium symptomatum fieri, cum sine his intermittens febris gigni nequeat, & quoniam nullum eorum generari unquam potest, nisi per sensibiles corporis partes deferatur eorum causa, asserimus cum Gal. 10. de meth. med. quod non mordax succus duntaxat, uerum etiam & mordax halitus, ubi per sensibilia corpora feratur, horrores, & rigores facit: quapropter uapor seu halitus ad eadem saltem corpora perueniens, ex putrescentibus in iam dictis locis succis eadem symptomata efficiet: neque aliter fieri possent Gal. auctoritate secundo de causis sympho. nã licet quælibet dictarum partium expultrice facultate sit prædita, qua quod molestum est excutiat, in eo tamen excernendo, nullo dictorum sensibilibus motuum utitur. Sunt nanque carniū, & musculorum omnium proprij: qua re ubi eadem non lædantur, neque hi motus inæquales totius corporis fiunt: & tunc eadem ratione fierent hec symptomata, qua ex mordacibus acribusq; medicamentis ulceribus adhibitis, seu pures, progigni solent moueretur

cap. 10

cap. 6

mouere tur etenim per sentientes corporis partes mordax ille halitus, seu uapor ex putrescentibus succis eleuatus, & non putrescens ipse humor. Vel dicas quod hæc quoque intermittens febris, ex delatis putrescentibus succis per sensibiles corporis partes, generatur. nam accessionis tempore, aut uniuersus humor putrescens in modo dictis partibus, aut saltem pars quædam ad corporis habitum effunditur, aliàs febris intermittens fieri nequit; sed uel diaria, uel intra uasa inclusus, ac effusus talis humor, continuam excitabit febrem, quod quidem difficile haudquaquam uideri debet. nam si ex eisdem sentientibus partibus, accidit quandoque, quod humor putrescens ad uentriculum seu intestina confluat, ac uomitu, seu deiectione excernatur, quinimò eodem tempore potest, partim per sudorem, partim per uomitum, partim etiam per deiectionem humor, & præsertim bilis excerni, simul eodem die intro, forasq; delata, ut liquet eodem 2. de diff. feb. & 2. de causis sympto. ita quoque difficile non erit quod humor, qui in uentriculi, seu intestinorum, aut reliquarum dictarum partium cavitare collectus est, etiam si inceperit putrescere, ui expulsus ab eisdem partibus uniuersus, aut saltem pars quædam eiusdem, ad sentientia corpora, seu uniuersum habitum accessionis tempore, effundatur; & hac ratione aliquod dictorum trium symptomatum fiat, & febris generetur intermittens, quæ alio modo fieri non posse, iterum cum Gale. proculdubio tenemus, & absque controuersia confirmamus, & hæc de generatione intermittentium & continuarum febrium dicta satis.

loc. cit.

Bb

Quomodo

Quomodo tres intermittentium febrium differentia conueniant, & dissideant inter se, & continuarum ex bile ortarum subdiuisio.

Cap.

6.

T qui iam tempus est uestigare quomodo iam dictæ tum intermittentes, tum continuæ febres inter se conueniant, & dissideant, ac quot etiam numero sint continuarum differentia. Id uero promptius fiet, si iterum in memoriam reuocemus omnes earundem intermittentium febrium differentias ex putredine ortarum. Sunt ergo intermittentium differentia omnes numero tres, tertiana uidelicet, quartana, & quotidiana, a Græcis τριταίος, τεταρταίος, & ἀμηναιρινός appellatae, ut secundo de diff. feb. & 2. de crisi. scriptum est, tertiana quidem ex putrescente flaua bile, eaq; uehementiori motu delata per sentientes corporis partes, generatur: quartana ex putrescente nigra bile, atque simili modo per sentientes corporis partes uehementer delata accenditur: quotidiana, ex pituita putredine ortum habet, similiter per sentientes corporis partes a natura detrusa, ut liquet citatis locis. Conueniunt itaq; hæ tres intermittentium febrium differentia, quod nisi humor qui est earum causa putrescat, ac uehementiori motu deferatur per sentientes corporis partes, nulla earum gigni poterit. Verum cum proposuerimus de simplicibus harum febrium differentijs primo uerba facere, attendas oportet tertianam, interim exquisitam, interim simplici appellatione appellari tertianam ab Hipp. & Galeno, ut patet com. aph. 59. quarti lib. & secundo de diff. feb. interim uero intermittens tertiana, ut distinguatur a continua nuncupatur, eodem Gal. teste citato lib. 2. de diff.

2. de diff. feb.

cap. 2. & 2.

de crisi. ca. 9

2. de diff. feb. cap. 2. & 2. de crisi. ca. 9

differ. feb. Nec alia ratione dicendum erit de quartana, & quotidiana. nam interim simpliciter absque alia adiectione ita appellantur. Interim cum adiectione exquisita. interim quotidiana, seu quartana intermittens dicitur: sed de nominibus non oporteat prolixius disputare; neque de eis (ut Plato inquit) magna cura habenda est; sed satis sit nouisse, has esse tres dumtaxat intermittentium febrium simplices differentias; quæ causarum diuersitate inter se dissideant, ut ex dictis patet, ac etiam circuitus forma. Etenim tertio quoque die efficitur tertiana circuitus, quartana uero quarto quoque die, ipsius autem quotidianæ singulis diebus. Sunt etiam & earum symptomata quoque diuersa, ut dicemus. Nunq; uero ad continuarum differentias accedamus, & primo earum quæ ex bile fiunt, tanquam sæpius contingentes, quàm reliquæ, ut apud eundem Gal. citatis locis scriptum reperitur. Continuarum ergo quæ ex bile fiunt, inquit Gal. eodem 2. de diff. feb. duplex est species, altera earum quæ a continuo feruore synochi appellantur, quarum uniuersum tempus in una consumitur accessione, quæ a principio usque ad finem pertingit. Altera earum quæ unà cum genere nomen sortiuntur, & continuæ etiam appellantur, atque in pluribus circuitibus continentur. Earum uero quæ synochi dicuntur, tres sunt omnes numero differentia, quemadmodum in præcedentibus dictum est. Nam quædam earum a principio ad finem usq; æqualiter perdurant, quas ὁμοτόνους τὴ καὶ ἀκμαστικούς, hoc est in eodem statu & uigore perseverantes. Quædam paulatim augentur, quas ἀναβατικούς τὴ καὶ ἐπακμαστικούς, hoc est assurgentes atq; inualescentes, dicunt: quædam paulatim decrescunt, quas παρακμαστικούς, hoc est decrescentes appellarunt. Ac continuarum quæ idem nomen cum genere sortiuntur, duæ item sunt primæ differentia; nonnullarum quidem

cap. 3

cap. 2

quæ singulis tertijs diebus inualefcunt, aliarum uerò que die intermedio alteram faciunt acceffionem, quæ sanè nullum præcipuè obtinent nomen, ut Gal. inquit. Verùm quæ tertio die inualefcunt, fatetur ab eo nominari confueuiffè τριταουρῆς, idest tertianæ naturam referentes, ut liquet apud eundem citato lib. 2. de diff. feb. & 1. & 6. de morbis uul. non tamen prohibet quin pro suo quisque arbitrio alterum eis nomen imponat, modò rerum obseruet differentiam, ita ut hanc sciat alteram esse differentiã ab ea, quam supradiximus, quæ ad infebriticatiónem terminatur. nam hæc licet ad febrilem declinationem definat, nunquam tamen intermittit ut illa: Quare clarioris doctrinæ gratia poterit hæc continua tertiana appellari. Præterea alia quoque est natura illius quæ die intermedio etiam acceffionem facit, cuius quidem duæ acceffiones inter se diffimiles sunt; nam si fimiles effent, haudquam ex bilioso humore ortum haberent, sed ex pituitoso potius, ut dicemus: sunt autem diffimiles, nam primæ quidem, tertia fimillima est, & secundæ, quarta, in figura duarum tertianarum progredientes: & propterea aut duplicem tertianam cõtinuam, aut duas tertianas cõtinuas, appellare poteris. tot itaq; sunt continuarũ quæ ex flaua bile proueniunt, febrium differentiæ, iuxta Gal. sententiã eodem 2. de diff. feb.

loco cit.

1. com. 2. tex.

cõ. 25. & cõ.

3. tex. com. 5

& 6. com. 2.

tex. com. 23.

Qua ratione ex putrescente intra uasa flaua bile, febris synochos dicta accendatur; & quòd similiter ex alijs humoribus generari possit, nedum ex solo sanguine. Cap. 7.

X his itaq; luce clarius cuilibet patere poterit continuas febres ex bile indifferenter accendi posse, tum eadem putrescente in particularibus quibusdam uenis, ac à corde diffitis, & proinde febres easdẽ plures habere acceffiones, ut iandudum explicauimus, tum insuper in omnibus, aut saltem principalioribus, magnisque uasis, quæ sunt inter alas & inguina, postquam alia ratione oriri haudquaquam possent ex eadem bile intra uasa putrescente continuæ febres, unã dumtaxat à principio ad finem usque acceffionem habentes, quemadmodum decretum reliquit Ga. 2. de diff. feb. iuxta finem, cum dicebat: ¶ sed quæ circuitum non habent, in his nulla est corporis pars, quæ præcipuè sit offensa, sed qui in uenis & arterijs omnibus continetur humores, atque hi præsertim qui in maximis, atque plurimo calore abũdantibus sunt; aut ob aliam quamuis causam, quæ admodũ in ephemeris, aut ob putrefactionem feruètes, febrem accendunt πυροχόρῃ appellatam, quæ à principio usque ad finem nullam habet intermissionem. ¶ Nemo itaque hæsitare debet, quòd ubi continua febris generatur, quæ à principio ad finem usque unam dumtaxat acceffionem habet, opus est humores in omnibus uasis equaliter, aut saltem in maioribus, ac principalioribus putrescere, ubi ex putredine ortum habuerit. Verũ cũ hoc genus febrium ex sanguine putrescente generari consueuerit, ut in sequentibus fusius demonstrabimus, id quod subintelligere uoluit Gal. 9. de method. meden. cum dicebat: ¶ Al-

cap. ult.

cap. 3

cap. 10

terum genus est ubi in omnibus uasis ac potissimum maximis æqualiter succi putrescunt. $\text{\textcircled{P}}$ idem enim subintel ligendum est in eius doctrina per succos, seu humores æqualiter putrescere, quòd sanguinem ipsum, quemadmodum ipsemet testis est li. de multitudine, cū inquit: $\text{\textcircled{E}}$ Demòstratum hoc est alibi nobis, nihil referre, humores, an sanguinem demixto appelles, modò ei non temerè, sed ut in mèsura quadam mediocri, animalibus naturali habitu præditis, admixti alij fuerint. Nam cunctis in naturali còmoditate augeſcentibus cum sanguine, per præpotentiã dicto, idem humorum uocabulum notat, nihilque discriminis est creuisse humores an sanguinem proferas: oratione quæ humores dicit, id ipsum demòstrantem, nimirum pro ueteri omnino proportione abundare. $\text{\textcircled{P}}$ Propterea non ab re hæſitare contingit. quò fieri possit, ut hoc idem genus febrü ex putrescète flaua bile gigni ualeat? quòd uerò Gale. admiserit continentes has febres, quas græci $\text{\textcircled{C}}$ $\sigma\upsilon\nu\omicron\chi\omicron\varsigma$ appellant (nos uerò clarioris doctrinæ gratia continentes nuncupamus) ex eadem putrescète bile intra uasa accendi posse, liquet in hoc 2. de diff. feb. nec minus & 2. de cris. ab eodem confirmatur: quo loco tradens differentiam inter continuas febres & intermittentes ex bile ortas, hæc protulit uerba: $\text{\textcircled{E}}$ Continuum quidem nomino febrem, quæ ad infebriſationem antequàm ex toto sol uatur nõ desinit: & si declinatio aliqua sensibilis appareat. Cum autem neque declinatio aliqua sensibilis fiat, semper uerò à primo principio febris usque ad crisim similis perseuerauerit, erit et hæc ex genere febrü deuretium, ab eisdem uerò acutie differt. sed neque in primo die, neque in secundo est huiusmodi febrem prænoscere, neque aliter utile. sufficit enim genus agnoscere, quòd scilicet biliosa sit, atque deurens, & peracuta. neque enim si etiam $\text{\textcircled{C}}$ $\sigma\upsilon\nu\omicron\chi\omicron\varsigma$ ipsam nominaueris, ut quidam medici faciunt, appellationis

pellationis ratione à febribus deuretibus differt. $\text{\textcircled{P}}$ synocham igitur febrem ex bile ortam his uerbis clara luce fatetur Gal. idem quoque còfirmare uidetur citato loco. nam cum dicebat eiusdem generis esse intermittentes cū suis continuis, comparans tertianam cum sua continua, illam significare uoluit, per febrè ardentem semper & non $\text{\textcircled{C}}$ $\sigma\upsilon\iota\tau\alpha\lambda\omicron\sigma\upsilon\upsilon\epsilon\iota\upsilon$, quo nomine (ut paulo ante diximus) consueuit ipse Gal. tertianam, continuam nuncupare. ergo quipiam aliud significare uoluit præter tertianam continuã, & id non nisi synocham febrem. hæc nanque, duo genera sunt còtinuarum ex bile ortarum, ut dictum est. Amplius. 4. de rati. uictus cum uenæ totius corporis supra modum exiccata, acres, biliosas, ac tenues traxerint humiditates è carnosis partibus, ardentem febrem simul cum Hippo. fieri, testatus est. Quòd si continens febris humores requirat in omnibus uenis redundantes, ut prius diximus, habebit & ipsa, ex bile generationem, cum idem humor è carnosis partibus ad omnes uenas fuerit attractus, atque in eisdem inclusus putrescat. Poterit insuper & hac ratione illud confirmari. Nam si ex putrescente sanguine, seu humoribus æqualiter adauctis in omnibus uel principalioribus uasis putrescētibus gignitur synocha febris, quid nam prohibebit si biliosus humor simul cum copioso sanguine similiter redūdarit, quòd ex eodem synocha febris generari nequeat? potissimum cum ipsemet Gal. fateatur hanc quoque redundantiam cònumerari inter multitudes, quamuis non simpliciter ea dicenda sit, sed cū adiectione bilis. Nemini itaque in dubium ueniat synocham seu continentem febrem generari posse ex redūdante bile simul cum sanguine putrescente in omnibus, aut saltè maximis, & principalioribus uasis. At dubium uerò ita satisfacias, quòd licet Gal. 9. de method. meden. asseruerit ex sanguinis redundantia talem progigni febrem, cū his

tex.com. I

loco cit.

qui sanguine abundant & corpulentis gigni cernatur; quādo nec obstructio, nec humorum putredo, in omnes, quæ inter inguina & alas intersunt uenas, æquabiliter, & cito porrigi in frigido corpore potest, propterea quod quæ putrescunt tum calida, tum humida esse debent, tum etiam difficilem habere transpirationem, non tamē omnino negauit, in alijs quoque corporibus eandem gigni posse, potissimum ubi corpora, & calida etiam sunt, et redundantes humores biliosi, simul etiam cum copioso sanguine, & breuem quendam excessum susceperint: dixit enim plurimum contingere in his qui sanguine abundant, ei corpulentis, & non dixit in his dumtaxat semper, & perpetuo synochā febrem ex putredine generari. Potest enim ipsa bilis breuem quendam excessum unā cum copioso sanguine adipisci, quæ etiam plenitudo, seu plectora nuncupabitur secundum quid, ut liquet lib. de multitu. & ubi in omnibus, aut saltem principalioribus uasis redundauerit, putrescere; & hac ratione febrem accendere continentem, quæ à principio ad finem usq; unam habeat accessionem, quemadmodum ubi multum excedat, non cum copioso sanguine in quibusdam particularibus uasis putrescens, etiam efficit continuam, quæ plures accessiones habet. Ad hæc, si ex putrescente sanguine fit continens febris, ergo ex putrescente bile. Nam ubi admodum exuctus ac putrefactus fuerit in bilem uertetur, præsertim quod in eo pingue, ac tenue exiit. quare aucto in eodem sanguine calore, ac magis putrescente, quæ prius erat ex sanguine orta continens febris, modò ex bile accensam esse uerè quispiam affirmauerit. id uerò necessariò consequitur, ubi confestim eadem continens ex sanguine orta, nõ fuerit curata, aut si interficere anticipauerit, priusquam in bilem sanguis conuertatur. Sed mox inquires, plures ergo erunt harum febrium differentiarum quàm sex, si tot sint continuarum

cap. 11

tinuarum quæ ex flaua bile fiunt differentiarum? Huic responsum sit totidem esse cōtinuarū febrium simplices, ac primas differentias, quot etiam sunt intermittentes, & propterea sex sunt numero, ut simul cum Gal. conclusimus, licet eademmet continuæ possint in plures particulares differentias secari. Id uerò quod magis urget est, nõ quæ admodum ex ipsa bile simul cū copioso sanguine in omnibus, aut principalioribus uasis putrescente, continens accenditur febris, ita quoque eadem gigni possit pituita, aut nigra bile eodem modo simul cum copioso sanguine redundante? potissimum cum hi etiam succi paruum quædam excessum adepti insimul cum copioso sanguine redundare possint, atque hæc etiam multitudo, seu plectora nuncupari, secundum quid tamen, ut superius annotauimus, & liquet apud eundem Gal. citato lib. de multitudine? Porrò asserimus nos, & ex eisdem quoque eadem synocham seu continentem febrem gigni posse. Nam quemadmodum sanguis ueteri aliorum humorum portione in eo seruata, aut etiam inter eos solo sanguine superabundante, ac alios excedente, potest æquabiliter in omnibus uasis putrescere: perinde etiam ubi quispiam aliorum humorum breuem quendam excessum, simul cū eo susceperit (quemadmodum de bile dictum est) sentientum erit. Nec obstat si dixeris pituitam, ac nigram bilem frigida natura esse, & hanc ob causam nõ adeò facillè posse eorum humorum putredinem in uniuersa, aut principaliora uasa porrigi, & ob id neque febris continens generari. nam eosdem humores semper cum copioso sanguine redundare intelligimus, ipsos uerò exiguum quendam suscipere excessum, adeò ut potius pituitosum, aut melancholicum sanguinem redundare dixerimus, ita etiam & biliosum, quàm pituitam nigram, aut flauam bilem in sanguine superare. Quapropter cū copiosa fuerit sanguinis substan-

loco cita. de
multitud.

tex. com. 13

substantia, exiguus uerò eorundem humorum excessus, haud egrè porrigi eorum putredo poterit per singula, aut principaliora uasa, quamuis nõ ad eò promptè, ut si æqualiter aduècti omnes succi putrescerent, seu solus sanguis ut quarta substantia excesserit, aut bilis cum copioso sanguine & propterea sæpius ex putrescente sanguine, non rarò ex bile simul cum eodem copioso sanguine, per quàm rarissime autem ex nigra bile, ac pituita, simul etiã cum copioso sanguine, eandem synocham seu continentem febrem accendi posse, simul cum Gal. censemus. q̄ uerò ex pituita gigni possit, confirmari etiam poterit ex Hipp. & Gal. auctoritate lib. 4. de rat. uictus, quo loco ex pituita salsa à totius corporis uenis attracta, aliud causi genus generari fatentur. Cum itaque propterea synochę febres unam accessionem a principio ad finem usque habentes generentur: quòd in omnibus, aut maioribus, & principalioribus uasis putrescãt humores ita quoq; attracta pituita ab omnibus uenis, eaq̄ue in eisdem putrescente, in hoc causi seu febris ardentis genere, eadem continens generabitur febris. Atquì statim inquires propter quid Galenus ne unum quidem fecerit uerbum de his continentibus febribus, quæ ex pituita, & nigra bile fiũt, si ab eisdem generari possunt, nec in. 2. de diff. feb. nec in. 2. de crisi. nec etiam lib. de metho. meden. ? uerùm ex his quæ iandudum diximus, responsum facillè patere poterit. Nam de eis sermonem fecit, quæ sæpius accidunt, paruifaciens ea quæ rarò, & per quàm rarissimè contingunt. Nam cum ex dictis humoribus, febres continuæ quæ plures accessiones habent rarò accendantur, eodem Gal. teste citato li. 2. de diff. feb. & admodum rarò fiant illæ, quæ unam dumtaxat habent a principio ad finem usque accessionem, propterea has consulto prætermisit. difficulter nanque hi humores, cum frigidi sint, intra uasa putrescũt:

&

& si putrescant, difficillimè eorum putredo per uniuersa uasa æqualiter, & cito porrigi potest, sed potius in quibusdam paruis, minusque calidis uasis impacti, ac detenti ob eorum crassitiem & tenacitatem, præsertim si multum excedant sanguinem, in eisdem putrescunt, priusquam per omnia, & calidiora uasa diffundantur, eisdem etiam maximis uasis tanquam calidioribus existentibus extenuantibus, ac euinentibus, aut saltem tales expellentibus humores, ad eadem minora, ac remotiora uasa, ita ut difficulter in eis aceruentur, & proinde continuæ magis febres ex eis fient. quæ plures accessiones habent quàm synochi, seu continentes, ubi eos contingat intra uasa putrescere. Adde quòd nec etiam alia ratione curari deberent, quàm reliquæ continentes, quarum putredo in omnibus uel in maximis, maximeque principalibus subsistit uasis, paucis quibusdam adiectis, siue immutatis, pro ratione exigui excessus humoris cum copioso sanguine redundantis. & propterea eas non meminit Gal. & nõ quia nulla ratione fieri nequeant; id nanque nullibi ab eo scriptum reperitur. sed dices, si ex pituita & nigra bile fiẽt cõtinentes febres, id saltem uitare nequeas, quòd plures uidelicet quàm sex erunt primæ febrium ex putredine ortarum differentię. etenim Gal. quotidianæ & quartanę intermittẽti nullam communem opposuit uocem quæ omnes eiusdem generis (continuas tamen) significaret, quẽ admodum in his quæ ex bile accenduntur per uocem *κένου*, sed inquit quotidiana intermittens & continua; & quartana intermittens & continua ut liquet 2. de crisi. & 2. de diff. feb. Nisi esset quòd ut dictum est, per quàm rarissimè fiant ex iam dictis humoribus cõtinentes febres, quo circa de eis sermonem non fecit: & per uocem etiam *κένου* continuam græcè *συνεχῆ* dictam, continentem etiã subintelligere uoluit. Vel rectius dicas, continentes febres, quas

2. de cri. cap.
6. et. 2. de dif
fer. feb. ca. I

cap. 2

quas ex eiusmodi humoribus oriri diximus, accendi non posse, nisi cum copioso sanguine redundauerint, eorū uero humorum paruus fuerit excessus, adeo ut pituitosus, aut melancholicus magis dicatur sanguis redundare, quàm pituita, & nigra bilis. Cum uerò uestigauit Gal. particulares febrium differentias ex putredine ortas, per cōtinuas quæ ex eisdem fiunt humoribus, intellexit, quādo copiosi fuerint, ac multum redundauerint. hæ nanque febres propriè eiusdem sunt generis cum suis intermittētibz qua propter neque erunt plures quàm sex quæ ex eisdem humoribus redundantibus fiunt. tres, inquam, intermittētes, & totidem continuæ. quoniam licet non, in termittant, plures habent accessiones, eandem formam seruantes cum suis intermittētibz, ut liquet secūdo de crisi bz cap. 6. possunt itaque continentes febres nō modo ex putrescēte in omnibus uasis sanguine, seu bile cum copioso sanguine generari, uerū etiam ex pituita, & nigra bile modò paruus fuerit eorum excessus, & cum copioso sanguine etiam redundauerint, ut dictum est, neq; propterea plures erunt primæ particulares febrium differentia, quæ ex putredine oriuntur quàm sex, subdiuisis eis in intermittētes & continuas.

Quid per *καυσους*, seu febres ardentes intelligendum sit. Cap. 8.

Vm itaque plures traditæ sint continuarū febrium ex bile putrescēte ortarum differentia; tanquam ualde necessarium differere putauit, numquid omnes, uel earū quasdam per *καυσου*, hoc est febrem ardētē subintelligere oporteat? cernimus. n. sæpenumero in Hippo. & Gal. doctrina. diuersimodè uocem

cem hanc usurpari. Nam 4. de ratio. uictus cum Hippocr. de *καυσου* uerba facit (quæ uox nil aliud latinè significat, quàm combustionem seu ardorem) quamuis ipse determinasset eum fieri cum uenulæ tempore æstiuo exiccata, acres, & biliosas tenuesque traxerint ad se humiditates, Gal. in com. causum nedum in uniuerso corpore, uerū in una eius parte, quæuis illa sit, interdum gigni fatetur, ut in uentriculi ore, atque ipso uentriculo, & stomacho, siue etiam pulmone, & subinde in ieiuno, ubi earundem partium uenæ ad se easdem traxerint humiditates. Quinimò admittere uidetur quòd in carne etiā siue in parte una, siue in toto corpore pati eam contigerit, generari causum possit, ita ut uideatur & uniuersalem & particularem causum admittere, nedum intra, sed etiam extra uenas, ex biliosis acribusque humiditatibus ortum. Et eodem lib. post pauca, non modò ex bilioso humore, uerū etiam ex salsa pituita, febrem, causum dictam, hoc est ardentem, oriri fatetur simul cum ipso Hippo. idem Gal. libro uerò de rigore, tremore & c. tertianam de genere ardentium febrium esse fatetur: ait enim & nullus autem sanæ mentis febrem hanc in succo frigido fieri affirmet, cū genere ardens sit, illius tantum continuitatis egens. ¶ & paulo post: & hoc solo distant ab ardente tertianæ (dicebat) ardentes enim in uasis bilem delatam, tertianæ uerò, per sensitua loca extra habent. ¶ & 2. de diff. feb. loquēs de tertiana inquit: & atque de genere ardentis est. ¶ Idē quoque confirmauit. 8. de Hippo. & Plat. decretis inquit: & ita nunc satis erit tantum quæ illis in libris demonstrauimus, commemorare: acutissimas scilicet, & ardentissimas febres à flaua bile oriri, & tertianam ex ardentium febrium esse. ¶ Nec minus & 2. lib. de crisi. similem uidetur proferre de tertiana sententiam dum ait: & continuas febres idem habere genus, eandemque hypothesim cū intermit-

loco cit.

tex.com. 13

cap. 3
cap. 6

cap. 6

intermittentibus: cum tertiana quidem exquisita, exquisita
tam ardentem &c. *¶* Quamuis & eodem loco, & cō. apho.
58. & 59. quarti lib. & primo etiam de morbis uulg. sēp
fimè tertianam febrem ab ardentibus separet, asserens eā
hoc solo ab ardentibus diffidere, quòd in illis intra uasa,
in ea uerò extra, bilis putrescat. Quamobrem mirum uide-
ri non debet in hac re plurimos hallucinatos esse, post
quàm diuersis in locis, uaria, de febre ardente scribere co-
natur Gal. conabimur autem nos eiusdē Gal. in hac re sen-
tentiam exponere: id prius pro hypothēsi assumentes, q̄
quidam sit causus propriè dictus, quidam autem commu-
niter: propriè dictum per uehementem totius corporis ca-
liditatem, inextinguibilem q̄; sitim circumscribi tanquā
per propria, ac pathognomonica signa. hanc etenim fe-
brem cum uidelicet urens caliditas, sitis q̄ue incompe-
scibilis hominem torquent, *καύσος* (hoc est ardentem) simul
cum reliquis medicis simplicem, ac exquisitum appellat
idem Gal. citato lib. 4. de rat. uictus. Et 3. de morbis uulg.
inquit quòd non appellabitur ardens febris, nisi adiu-
ctam perpetuo habeat per totum morbum sitim assiduā,
atque exurentem calorem. Huic causo opponitur is qui
communiter, & non ita propriè sic appellatur utpote si in
una parte fiat, ob quam nō de necessitate sitim pariat, aut
etiam in totius corporis carne eum generari contingat,
ut diximus eiusdem Gal. autoritate citato lib. 4. de rat.
uictus; sit autem & hic ex ipsa etiam flaua bile. Sit insuper
& secunda hypothēsis quòd causus siue febris ardens, ad
huc etiam propriè dictus bifariam esse potest ex eiusdem
Gal. sententia, quia aut propriè exquisitus, simpliciter, ac
legitimus est, aut pro dimidia parte, quem breuioris do-
ctrinæ gratia, haud perperam fuerit, causum nothum, ille
gitimum, seu spurium appellare; ita quòd quemadmodū
tertianarum duo esse genera quispiam dixerit, unum ex-
quisitum,

com. 2. tex.

com. 2

4. de rat. uic.

super tex 13

3. de mor.

uulg. com. 3

tex. com. 34.

quisitum, legitimum q̄; alterum uerò nothum, & spurium,
cui uidelicet ex legitimi quidem symptomatis nonnulla
insunt, aliqua uerò non, ut in sequētibus patebit, ita quo-
que duo causarum genera esse intelligemus, homonymian
inter se habentia, uerum non eam per quam nullo
pacto nisi nomine inter sese communicant, uerè æquiuo-
ca nuncupata, sed modo quo diximus. Quibus ita iactis
fundamentis, asserimus, intermittentes febres ex bile or-
tas, delatas per sentientes corporis partes, aut etiam si ex
erisipelate generationem habeant, quæcunque fuerint, e-
tiam si pars ipsa de necessitate sitim non pariat, communi
appellaione *καύσος* denominari posse, ut liquet ex Gal. ci-
tato lib. 4. de rat. uictus, qua ratione tertiana ipsa ardens
febris à Gal. interdum nuncupatur. insuper cum eodem
fatemur nothum causum ex alio humorum, quàm ex bile,
generari posse, ut pote ex falsa pituita; legitimum uerò
non nisi ex eadem putrescente bile. At si non modo legiti-
mus, sed simpliciter, & exquisitus causus generari debeat
cum eodem Gal. censemus non nisi eadem bile intra ua-
sa putrescente fieri posse, & propterea per exquisitū cau-
sum, seu exquisitam febrem ardentem, quam interdum
consuevit Gal. acutissimam, ac ardentissimā nominare, u-
sus uocibus *ὀξύτατος καὶ καυσώδης εἰς τὸς πυρετὸς*, ut liquet. 2. de
crisi. continuam febrem ex bile ortam intelligimus, indif-
ferenter, tam si æqualiter in omnibus uasis putrescat, &
unam habeat à principio ad finem usq; accessionē, quam
si in quibusdam particularibus, plures in se continens ac-
cessionēs, siue tertio quoque die eadem fiant, siue etiam
die intermedia aliam accessionē habeant. id uerò ubiq;
locorum manifestauit Gal. quo tertianam ab exquisita fe-
bre ardente secernere uoluit, cum non in alio diffidere
asseruerit quàm quòd in febre ardente intra uasa bilis, in
tertiana extra, putrescat, & propterea illa continua, hæc
uerò

loco cit.

cap. 3

cap. 6

uerò intermittens est, & 2. de crisi. facta hac distinctione, quid nam per cōtinuas intelligeret febres, his uerbis pro palauit, inquit: ¶ Continuum quidem nomino febrem, quæ ad infebrecitationem anteaq̄ ex toto soluatur nō de finit, & si declinatio aliqua sensibilis appareat. cum autē neque declinatio aliqua sensibilis fiat, semper uerò à primo principio febris usq; ad crism similibus perseuerauerit, erit hæc & de genere februm deurentium, ab eisdem uerò acutie differt. ¶ & paulo post subdit: ¶ neq; enim si etiā synochū ipsam nominaueris, (ut quidam medici faciunt) appellationis ratione à febribus deurentibus differt: ¶ quam etiam sententiam scriptam reliquit Paulus cap. 26. li. secun. dum ait: ¶ continens itaque febris est quæ nō ante ad integritatem terminatur, quam ex toto fuerit soluta, & si inclinatio aliqua sensibilis appareat. cum autem nulla accedit quæ sensibus queat percipi, hæc quoque ex ardentium genere habetur, sed acutie seu acrimonia ab ipsis uariat. ¶ illud etiam clara luce nobis patefecit eodem 4. de rat. uictus. nam cum dixisset, causum propriè dictum non caliditatis modo quæ per totum fit corpus uehementia præstare, uerum quoq; & siti, quæ in eo uehementis & incompefcibilis est, declarasset que eum fieri posse, quemadmodum Hipp. docuerat, cum uenæ totius corporis supra modum exiccatae calidas carnosas è partibus humiditates traxerint. subdit ¶ deficit ergo præsentis distinctioni singularis de causi generatione sermo quem nos nuper adiecimus, nempe in una corporis parte quæuis illa sit interdum causus gignitur, interdum & toto in corpore. ¶ & paulo post apertè demonstrauit in qua etiam corporis parte fieri posset propriè & exquisitè dictus causus, qui iam dictas etiam duas conditiones contineret: uentem scilicet caliditatem, & incompefcibilem sitim, exemplificans de ore uentriculi, ac ipso etiam uentriculo

Stomacho

Stomacho ac pulmone, in quarum partium uenis si causus fiat, necessariò præter urentem caliditatem incompefcibilis sitis paritur: similem quoq; sententiam non semel dumtaxat, sed sæpius conscripsit lib. primo de morbis uulg. ¶ uidelicet causus, seu exquisita febris ardens accendatur cum in uasorum capedinibus, unà cum sanguine putrescens flaua bilis contineatur: præcipuè uerò ubi in uetris aut iocinoris aut pulmonis uenis, bilis efferuescat, tanquã cordi proximioribus existentibus. Ad hæc quòd per exquisitam febrem ardentem Gal. quamlibet continuam ex bile ortam subintelligat, citato 2. de crisi. manifestauit his uerbis: ¶ Dico autem febres continuas idem habere genus cum singulis intermittentibus, cum tertiana quidem exquisita, exquisitam ardentem. ¶ & paucis quibusdam interiectis assererat citato loco: ¶ Nam quæ in sola flaua bile febris accenditur sine aliquo uisceris affectu, siquidem manente adhuc intra uasa bile accèdatur, exquisita febris ardens nuncupatur; si uerò per totum corpus, deferatur, exquisita tertiana. ¶ Non igitur quam uulgus medicorum, tertianam continuam appellat dumtaxat, Gal. febrem ardētem exquisitam nominat, uerum quamlibet continuam quæ ex flaua bile accenditur, quemadmodum in citatis locis patet. Quinimmo si quispiam rectè perceperit uerborum sensum eiusdem Galeni quæ cōscripserat citato loco de febre continua, clara luce intelliget quòd ea continua genita ex flaua bile quæ unam dumtaxat habet accessionem à principio ad finem usq; , & ardens, & peracuta magis ab eodem esse dicatur. dicebat etenim: ¶ erit & hæc ex genere februm deurentium. ¶ & paulo post: ¶ sufficit enim genus agnoscere (assererat) quòd scilicet biliosa sit, atq; deurens, & peracuta. ¶ uocibus utens περικαίης καὶ κατόζυς, licebitque illud non Galeni auctoritatibus dumtaxat, sed & rationibus confirmari,

Cc Nam

com. I. super
tex. 9. & cō.
2. super tex.
20. & 73

cap. 6

1. & 2. & 3.

4. & 5.

Nam si ea est exquisita febris ardens, quæ exurentem habet calorem, et incompefcibilem sitim, hæc duo non magis fiunt in ea continua biliosa febre, quæ plures habet accessiones & continuam tertianam appellant, quàm in illa quæ unâ dumtaxat habet à principio ad finem usq; accessionem, immò potius in hac, ac magis calor exurens erit, uehementisq; sitis, cum bilis putredo extensa sit per omnia uasa, aut saltem per maiora, & principaliora. Qua re si ea quæ plures habet accessiones, exquisita febris ardens appellari debet, multo magis & hæc, propter iam dictas causas. Adhæc si continuam dumtaxat tertianam appellasset Gal. exquisitam ardentem, cum eandem consueuerit *τριτηρον* appellare, cur nullibi eam meminerit, cum tertianam exquilitam ab eadem secernere intendit, sed semper usus est uoce *καυτον* seu *καυτον ακριβης*, hoc est ardente, seu ardente & exquisita febre. Pater igitur exquisitam febrē ardentem nuucupari in Hip. & Gal. doctrina, quamlibet continuam ex bile ortam, tam si tertio quoque die accessionem habeat, quàm si etiam in die intermedio aliam habuerit, & multo magis eam, quæ à principio ad finem usq; unâ habet accessionem. Nec quicq̄ obstant eiusdem Galeni uerba citato lib. 2. de crisi. cum inquit. *¶* in adurentibus autem febribus singulæ accessiones ad infebrecitationem non perueniunt, quoniam qui earum causa est humor, non expurgatur. *¶* etenim hæc auctoritas uerificatur indifferenter in his quæ unam habent accessionem à principio ad finem usq; & in his, quæ plures. in omnibus enim accessiones non perueniunt ad infebrecitationem, quousque morbus ex toto soluatur. quòd si per hæc uerba uelit adurentes febres esse quæ plures accessiones habent, quæ tamen ad infebrecitationem nõ pueniunt: id etiam nos cum eodem Gal. admisimus quòd hæ febres cõnumerentur inter ardentes. Verùm hoc loco Gal. noluit

has

has dumtaxat nuncupari ardentes, sed eas cum exquisitis tertianis comparauit, uolens causam reddere cur hæc non intermittant, illæ autem intermittere uideantur; asserens quòd licet habeant plures etiam accessiones, quemadmodum & exquisitæ tertianæ, non tamen ut illæ intermittūt, neque ad febris uacuitatem perueniunt, quoniam qui earum causa est humor non expurgatur, etiamsi plures accessiones habeant, non negans alias quoque febres continuas adurentes esse, si ex eadem bile unâ cum sanguine putrescente intra uasa accendantur, ut iandudum concluserat in præcedentibus uerbis, cum dicebat: *¶* in alijs uerò adurentibus febribus quæ nullam habent intermissionem flauæ bilis humor in uasis unâ cum sanguine contineri ostendebatur, atque hoc ipsæ à tertianis differunt, quamuis eo qui utrunq; facit morbum humore communicent. *¶* Qua etiam ratione liberari à calumnia poterit Aetius qui lib. 5. ca. 76 dicebat: *¶* differt autem, febris ardens à continente putrida, eo quòd hæc ex sanguine putrefacto conflat, & à principio usq; in finem unam habet exacerbationem, febris autem ardēs ex flaua bile putrescente accenditur, & alternis diebus exacerbatur, et quandam habet febres imminutionem, ac uelut remissionem: continens uerò putrida, similis manet usque ad solutionem. *¶* Videtur etenim hoc loco Aetius eam febrem ardentem quæ alternis diebus exacerbatur, cum ea continente quæ ex sanguine putrefacto conflat, comparare: & non quamlibet febrem ardentem ex flaua bile putrescente ortam, quam etiam hîc fieri posse non negauit, aliàs insufficiens fuisset in tradendis ardentibus, atq; adurentibus febribus, iuxta Hippo. & Gal. sententiam, quorum nos semper imitatores sumus. An uerò exquisita tertiana de genere sit acutorum morborum, quemadmodum ex genere ardentium est, nos fusius differuimus in nostro

Cc 2 quæsito,

quæ fito num tertiana sit morbus acutus.

De continuarum febrium quæ plures accessiones habent conuenientia & differentia: De Epiala, & compositis febrium differentijs: De quæ singulas particulares febres ex putredine ortas curandi uia. Cap. 9.

Quemadmodum continentes febres quæ unam accessionem à principio ad finem usque habent, ex quouis humore redundante fiunt, conueniunt, eo quòd in omnibus uasis, aut saltem in maioribus continetur putrescens humor, qui breuem quendam coepit excessum, & simul cum copioso sanguine redundat, ut paulo ante dictum est. perinde etiam & illæ continuæ quæ plures accessiones habent, ex quo uis humore accendantur, inter sese consentire uidentur. Nam in particularibus quibusdam à cordeq; diffitis uenis inclusus humor, amplissimum excessum adeptus simul etiam cum sanguine, putrescit tam si bilis flaua, quam nigra fuerit, quam etiam, si pituita, & propterea primam, continuam tertianam appellabimus; alteram, quartanam, continuam quæ ex nigra bile accenditur; reliquam uerò, continuam quotidianam, quæ ex putrescente pituita generationem habet. Hoc tamen inter sese dissident, præter humorum diuersitatem. Nam licet quemadmodum aliquando ipsa tertianam tum intermittens, tum continua duplex, aut triplex fit, ita quoque & ipsa quartana, non modo duplex, sed etiam triplex euadit, prout in pluribus, ac diuersis locis istarum febrium causa continetur, cumulat, ac putrescit. Attamen continuæ quartanæ perrarò eueniunt, tertianæ frequenter, ut liquet 2. de crisi. & 2. de diff. feb. & eadem ratione magis rarò fit duplex, aut triplex quarta-

na: quoti-

na: quotidiana uerò duplex aut triplex admodum rarò fit, quoniam & ipsa quotidiana tam intermittens, quam continua rarò admodum accidit, fit enim omnium rarissima. nam pituitosus humor propter suum frigiditatem & humiditatem, tum crassitatem & lentorem, seu tenacitatem, ægrè accenditur, & propterea de duplici quotidiana sermone non habuit Gal. lib. 2. de diff. feb. licet eam admittente uideatur lib. 2. de crisi. & lib. de typis. Verum cum ipsius pituitæ differentia plures sint, siue quatuor eas dixeris, ut acidam, dulcem, salfam, & uitream, siue tres, nam & uitrea pituita acidæ qualitatis est particeps, animaduertendum quòd ex hac quæ uitrea pituita appellatur, differentia quædam particularis pituitosa febris generatur, ubi putrescat, & per sentientes corporis partes deferatur, quæ à græcis *epialos*, latinè epiala febris dicitur: cur uerò febris hæc epialos græcè nuncupetur, sequenti capite de quotidiana explicabimus: hæc ab intermittente, seu exquisita quotidiana differt, non solum ipsius pituitæ differentia, uerum etiam & putredinis modo. Nam in hac febre simul febricitant & rigent ægrotantes, atque eodem tempore in toto corpore utrumque sentiunt affectum, propterea quòd humor hic uitreus, satis cum frigidus sit, & tenax ac substantiæ inæqualis, non adeò promptè uniuersus putrescit, sed ueluti semiputrescens, ubi modica aliqua in ipso fiat putrefactio, per sentientes corporis partes delatus quatenus frigidus admodum natura est, frigus ac rigore sentiunt laborantes, quatenus uerò putrescens, calorem, ita ut accessione tota non modò rigeant, sed etiam febricitent qui hac febre laborant, epiala appellata: in his etenim febribus, tum ab interno, tum exiguis portionibus, eoque uniuersum corpus, ambo sentire uidetur. cū enim exiguis portiuiculis aspersum per corpus, tum calidum sit, tum frigidum, nullam sensilem alterius portiuiculam

ca. 9. & in li. de typis ca. 3

ita paruam desumas in qua nõ alterum sit comprehensum: ut patet lib. de iniq. intemperie. ca. 2. quòd si uehementius putrescat ac æqualiter, rigor quidem antecedit, febris uerò sequitur superata frigiditate à multitudine caliditatis, adeò ut dum febris inualefcit, atque consistit, minime sentiat: Atqui licet hæc febris ualde diuturna, & difficulter solubilis sit, in quotidianæ tamen specie, seu figura progreditur, ut liquet citato lib. 2. de diff. feb. & propterea in quotidianarum genere reponenda est, quamuis ab exquisita quotidiana modo quo diximus dissidere uideatur. Est etiam & in numero simplicium, & non compositarum febriũ, qm̄ à simplici causâ febris hæc ortum habet, quæ pituita uitrea, modice tamen putrefacta, per sentientes corporis partes delata existit: totum enim id quod ex eadem putrescit, febrem accendit, reliquum uerò quod nondum putrescit, rigoris ac frigoris causâ est, non eandem ferè habens cum putrescente qualitatem. Quapropter ab hac quidem rigor, à putrescente uerò febris generatur, ut citato loco testatur Galenus. Tot itaq; sunt simplicium febrium differentia, quæ ex putredine ortum habent, tam si continuæ, quàm si intermittentes fuerint. Quarum omnium primæ sex dumtaxat numero sunt, tres uidelicet intermittentes, & tres continuæ, quemadmodũ auctoritate Gal. 2. de crisi bus & 2. de diff. feb. prius declarauimus, licet affinitate quadam sermonis, de quibusdam compositis habitus fuerit sermo, de quibus differere iam tempestiuum est, si prius his quæ simpliciter consistunt, quod deesse uidetur adiunxero: quòd uidelicet nulla dictarum febrium, ubi continua fuerit, exquisita simplex esse poterit, nec tertiana, nec quartana, nec quotidiana, cū saltem redundans humor nunquam omnium à sanguine fecerni possit, sed simul cum sanguine intra uasa contineatur, licet quandoque magis, quandoque minus, ut prius dictum

cap. 2

2. de cris. ca.
9. et. 2. de dif
fer. feb. cap. 2

dictum est, sanguini sit admixtus, & cum copioso interdũ sanguine redũdet, interdum non cum copioso sanguine: si uerò intermittentes fuerint, possunt exquisitam simplicitatẽ seruare, præsertim quo ad sensum; nam secundũ rei naturam forte, neq; hæc simplices omnino consistere queunt. Verũ simplices eas fatemur esse cum nullus alius humor qui sensu iudicari possit, cum eo qui febrem generat est permixtus: Atq; ita asserimus exquisitam tertianã, exquisitam quartanam, atque exquisitam quotidianã existere, cum flaua, aut atra bilis, seu pituita sola putrescens, per sentientes corporis partes uehementer mouetur: ubi uerò eorum quispiam humor non solus, sed alteri cuipiã permixtus fuerit, ut bilis flaua cum nigra, aut pituita, tunc haudquaquam talem febrem aut talem febris differentiam exquisitè simplicem esse fatebimur sed si bilis dominauerit, tertianam illegitimam, notham, seu spuriam nominabimus: si pituita & singulis diebus æqualem habeat accessionem, quotidianam spuriam. si nigra bilis, spuriam quartanam, quæ singulis quatuor diebus accessionem habet. Neutra tamen earum adhuc composita febris denominanda erit, ut quidã falso imaginãtur, licet efficiens eã humor, amplius sincerus nõ sit, sed alteri permixtus, una siquidẽ est dispositio, una febris forma, seu spēs hæc ab eius exquisita simplicitate recedens, quatenus fuerit eius causâ, alteri humori permixta. dicitur itaq; febris hæc simplex adhuc, licet non exquisitè talis sit. Quoniam & si legitimè & exquisitè febris symptomata aliqua non insint, sed eorum nonnulla habent, eundem tamen seruat intentionis ac remissionis ordinem, eundemque typum: & propterea una, simplexq; erit febris licet non exquisitè, quicquid alij sentiant: quod manifeste Gal. confirmauit citato lib. 2. de diff. feb. sub exemplo tertianæ. neque enim sola tertiana appellabitur quæ omnia in se habeat, quæ exqui

cap. 7

cap. 6

sita tertiana requirit, erit tamen hæc exquisita, si uerò ali-
quid horum defecerit, non propterea tertiana non appel-
labitur, licet non amplius habeat exquisite nomē, sed uel
tertiana simpliciter uel extensa, uel magis seu plurimum
extensa dicetur, seu quomocunque eam appellare uo-
lueris, satis sit eam esse, & dici tertianam, quoniam typū,
formam, seu speciem tertianæ seruat, tam si eius accessio
breuiori tēpore ultra duodecim horas protrahatur, quàm
si longiori, tam si exiguus fuerit flaua bili permixtus pitui-
tosus seu melancholicus succus, quàm si multus, modò ip-
sa præualeat ac dominetur. Genus uerò febris compositum
dupliciter constituitur, ut inquit Gal. 2. li. de cris. uel
quia hæc quas diximus, febres, citra alicuius membri pas-
sionem seu inflammationem commiscentur, uel quia ex
membri cuiuspiam inflammatione accenduntur. Nos ue-
rò relicta ea febrium compositione quæ ex affectis, seu
patientibus inflammationem locis accidunt, eam prose-
quemur, quæ citra inflammationem, seu alicuius membri
passionem commiscentur. nam simili ratione febres quæ
ob membri alicuius inflammationem oriuntur permiscē-
ri possunt, quemadmodum illæ quæ citra hanc, generatio-
nem habent, eodem Gal. recte citato loco: quinimò sæ-
penumero idem Gal. easdem febres quæ à phlegmone
excitantur in communi putredinis genere comprehen-
sas intelligit: ut liquet 10. de meth. med. Commiscentur
autem febres ipsæ dupliciter, aliquando quidem per *επι-
πλοκίω*, hoc est per implexum, & has febres, implexas, im-
plicatas, seu complexas dicimus, nonnunquam uerò per
κρᾶσι, hoc est confusioem. sunt etenim per se totæ (ut
quispiam dixerit) confusæ seu temperatæ. uerùm siue per
complexionem seu complexum, siue per confusioem fe-
bres ipsæ misceantur, id non uno dumtaxat modo erit.
nam quandoque quædam febres unius generis, cum alijs
eiusdem

eiusdem generis cōponuntur, uel unius speciei cum alijs
eiusdem speciei: interim uerò contingit ut etiã differētes
sint, ut cit. lib. 2. de cris. scriptum est. unius siquidē generis
cū alijs eiusdem generis ut diaria cum diaria, aut quæ ex
putredine ortum habet, cum alia quæ ex humorū putredi-
ne nascitur; unius generis cum alijs diuersis genere, ut dia-
ria cū hectica, aut ea quæ ex putredine originē habet, uel
hæc etiã cū febre hectica cōplicatur. Cōplicantur itē fe-
bres unius speciei cū alijs eiusdem speciei ut tertiana cū
tertiana, quotidiana cum quotidiana, & quartana cū quar-
tana, & quelibet earum siue intermittens cum intermit-
tente, aut continua cum continua, siue intermittens cum
continua. Diuersæ autem speciei febres componuntur,
ut tertiana cum quotidiana aut quartana, siue quotidiana
cum quartana; quandoque etiam & tertiana & quotidia-
na & quartana insimul siue etiam intermittentes siue con-
tinuæ fuerint. Tot itaque modis permisceri febres pos-
sunt, & potissimum quæ ex putredine ortum habent, li-
cet quandoque per implexum, quandoque autem per
confusioem ut dictum est. Voco autem implexum, quan-
do eadem febres horis differentibus inuaserint: confusio-
nem uerò, quando eodē tempore inceperint; ut liquet ci-
tato li. 2. de diff. feb. modò earundē febriū compositarum
putredinis sedes fuerit diuersa, seu accessionis principiū
diuersū. Nos uerò (ne nimis prolixus noster reddatur ser-
mo) de singulis dictarū compositarū febrium differētis,
particulatim differere non intendimus; sed de ea dūtaxat
quæ ex quotidiana continua, & tertiana intermittente cō-
ponitur. huius nanque tum modū generationis ac digno-
tionis, tum etiam curationis in sequentibus cōscribimus.
sub huius etenim exemplo, reliquæ omnes compositæ
febrium differētiae tum cognosci, tum curari haud ægre
poterunt, potissimum ubi quispiam exercitatus fuerit
in di-

in dignoscendis simplicium februm differentijs, atq; in eisdē curandis modo quo in sequentibus conscribemus. quibus ita perpenſis ac exactē definitis, haud egrē quiuis curandi uiam & rationem dictarum particularium febrū ex putredine ortarum, tam simplicium & exquisitarum, quā non exquisitarum & etiam compositarum inuestigare poterit. etenim citra eas quas in uniuersali methodo recensuimus indicationes tanquam necessario sumendas in omnibus febris ex putredine excitatis, hęc particularis adijcienda erit, quę ex qualibet particulari iam dicta differentia oritur: ea uerō non nisi ex diuersa humoris natura, qui putredinem admittit, proficiscitur. alia nanq; particularis indicatio summitur ubi flaua bilis putrescat, alia ubi nigra, & alia ubi pituita, pro particulari curatione februm, quę ex eisdem humoribus putrescentibus excitantur. nam si continuę, aut intermittentes hęc fuerint, nullam aliam præ se ferent diuersam indicationem; ubi scilicet continuę plures accessiones habeant, ab eis quas diximus ex affectis partibus, ac inflammationibus ipsis esse desumendas, (ubi eadem etiam fuerint ortę) si uerō continentes pariant febres, nullam præscribent, quę à parte affecta sumitur, indicationem, nihil quę particulariter indicabunt, præter id quod ex eorundem humorum natura diuersa indicant. oportet præterea quę singulis iam dictis februm particularibus differentijs, ex putredine ortis, propria esse diximus, considerare (præsertim intermittētib; ut distinguas uidelicet, numquid earum quælibet exquisita sit, & legitima, aut non exquisita & illegitima, & uelut nothæ? nam quantum quælibet earum à legitima, & exquisita distabit, tantum oportet ab eo qui commistus est humore, pro eiusdem febris curatione, indicationem sumere, id quod seruandum esse puto in compositis etiā februm differentijs, ubi diuersi generis, aut speciei fuerint;

rint; in continuis uerō cum exquisitē esse non possint, quātum quilibet humor putrescens sanguini cui semper, seu alteri humori cui interdum permiscetur, exactē perpendendum est. At quomodo hęc dignoscenda sint; in particulari exercitatione patebit: Nunc uerō tempus iam est ut determinati cuiuslibet humoris periodi causas inuestigemus.

De quotidiani, tertiani, & quartani circuitus causa. Cap. 10.

Vid autem humorū motus efficiat, & cur putrescens pituita quotidie, bilis, tertio, melancholia quarto quoque die impetum faciat, non satis admodum liquet, Quin potius plena diffensionis ac controuersię existit hęc disceptatio, nec minus difficilis Gal. auctore lib. 3. de diebus decret. cum dicebat: Quę igitur causa sit, ob quā in acutis morbis tertio quoque die plurimum accessiones fiant, in longis autem uel quotidie uel quarto, non promptum est inuenire. Propterea eam silentio præterire nolui, sed breuissimis quoad potero huius ueritatem simul cum eodē Gal. uestigare conabor. Sunt nanque nonnulli, qui putant hoc ex humorum multitudine prouenire; nam quoties adeo aucta & collecta sint excrementa, ut partem ad excretionem stimulent, tunc ualidior in imbecillam, ea quasi onus excutiēs deponit, atque ideo morbos omnes qui per circuitum repetunt, fieri affirmant: qua etiam ratione interpretantur pituitę satis quotidie, bilis flauę non nisi tertię ac ipsius melancholię non nisi quarto die perinde cumulari posse, ut naturam ad excernendum proritet, circuitūque moueat: est etenim maior pituitę copia, quā bilis flauę, & maior bilis flauę, quā melancholię in corporibus

cap. 8

bus nostris ut ipsi fatentur. Quæ opinio admodum erronea esse uidetur, nonnullisque erroribus scatens; nanque non omnes causas repetentium per circuitus morborum tradit, sed unam dumtaxat, utpote quando à robustioribus ad imbecilliores partes, excrementum transmittitur. Nos uerò cum Gal. duas alias recēsuimus, uidelicet quādo partes quædam dolore, uel calore affectæ sibiipsis excrementa trahant, alijs quidem non transmittentibus; itē cum eadem sibiipsis, ac in seipsis propter ibidem dictas causas generant excrementa. Nec minus deficit in narrādis fluxionum causis etiam earum quæ sunt robustioribus ad imbecilliores excrementa transmittentibus; neque enim multitudine dumtaxat seu copia grauatae partes à seipsis (ubi robustæ fuerint) superfluitates excutiunt, uerū etiam à qualitate irritatae, cum uidelicet acre uel mordax fuerit excrementum; ut apud eundem Gal. legitur. 3. de natur. fac. 3. de causis sympt. 2. de diff. feb. & sexcentis alijs in locis. Adhæc sequeretur quòd ubi admodum non adesset pituitæ copia, sed exigua quædam ipsius portio putresceret, quotidianum non efficeret circuitum, cuius in dies contrarium cernimus; nam ubi putrescat, siue multa, siue exigua fuerit; quotidianam efficit febrem. Rursus pone quòd quibusdam in corporibus maxima adsit bilis flauæ copia aut succi melancholici, pauca uerò pituitæ, tunc iidem humores ob copiam pari ratione quotidianam efficerent febrem, cuius oppositum indies cernimus, quantum uis enim fuerit auctus quilibet eorum, tertio quoque die si bilis flaua fuerit, & quarto, si nigra, accessionem pariet. Adde quòd idem Gal. (ut paulo post dicemus, humorum copiam non typi seu accessionis formam uariare fatetur, sed accessionis longitudinem efficere. non igitur potens est humorum copia, diuersorum circuituum causa esse, neque eorum ordinem ac speciem mutare. Quidā alij

non

non solum excrementi copiam, sed aliam quandam uim maiorem eorūdem circuituum, necessariò causam esse fatentur: est autem uis hæc propria contractæ putredinis qualitatise natura atque conditio, quæ uis seu qualitas in humore genita, efficit ut putrescens pituita quotidie, bilis flaua tertio, atra quarto die impetum faciat, atque ut sua est cuiusque humoris species, ita & sua cuiusque putredo & qualitas suus cuiusque motus: sed inuenire nequeo quomodo contractæ, putredinis, qualitatise natura atque conditio, efficere ualeat horum circuituum diuersitatem, cum eadem putredinis natura una sit, Gal. auctore I I. de metho. meden. est etenim mutatio totius putrescētis corporis substantiæ ad corruptelam à calido externo. una quoque ponitur ab ipso Aristotele 4. meteor. cum dicebat, quòd est corruptio quædam in unoquoque humido &c. cum itaque una sit cuiuslibet putredinis natura, qua ratio ne poterit eadem diuersos typos, diuersosque circuitus efficere, etiam si in materijs diuersis suscipiatur, ipsius natura eadem semper existente? At si uelit iste uir per propriam contractæ putredinis naturam, putredinis proprietatem intelligere, ita ut uelut cuiusque humoris sua est species, ita & sua cuiusque propria putredo, nil aliud asserere intendit, quàm, id quod ferè ubique fatetur, causam uidelicet cæcam esse, & occultam; sed à forma (ut quispiam dixerit) specifica, seu à proprietate substantiæ id prouenire; quia quemadmodum quilibet humor suam propriam habet speciem, ita etiam & putredinem, seu putredinis qualitatem propriam: & propterea proprium etiam motum ac circuitum. quam opinionem uia alia cōfutare nequimus, nisi manifestam unam cum Ga. inueniamus causam; hac etenim inuenta, frustra ad occultam quispiam confugiat. Sunt & qui huius causam ad stellas siue planetas quosdā referendam esse contendunt: quæ opinio cum adeò sit (ut

mea

cap. 8

cap. 3

a ca. I 26. c.

2. ca. ult.

mea fert opinio) à ueritate aliena, impugnationem nõ de
 siderat, confugiunt enim ad communissimas causas, pro-
 priam ignorantes, qui isthæc fatentur: neque nos falsas
 omnium opiniones, hîc refellere intendimus, sed rei ueri-
 tatem inquirere, pro qua inuestiganda sit prima hypothe-
 sis, quòd pituita (ut inquit Gal. eodem 2. de diff. feb.) hu-
 mor est frigidus & humidus in temperatura: lentus autè,
 crassus ac tenax in consistentia: & id circo ægrè accendi-
 tur, ac tardè mouetur, sæpiusq; in foraminibus retinetur,
 & longum etiã consumit tempus, dum inualecendo per-
 uenit ad summum, ita ut eius caliditatem cum putrescit,
 igni fumido in lignis uiridibus accenso, non malè assimi-
 laueris: nam quædam fumosa caliditas cum multo uapo-
 re cõmixta, exire uidebitur, eo quòd magis ignis in mul-
 to humore suffocetur, quàm ipsum possit conuincere, ut
 patet. 1. de arte cur. ad Glau. opposito modo se habet fla-
 ua bilis; nam temperatura est calida & sicca, substantiæ te-
 nuis, quæ nullum in se habet, nec lentorem, nec tenacita-
 tem, qua ratione humor hic putrescens, promptius accè-
 ditur, citiusque mouetur & inualescendo peruenit ad sum-
 mum, nec foraminibus adhærens detinetur, qua propter
 eius calor ueluti ignis effulgens purusq; est omnis fumo-
 sæ fuliginis expers: Ipsa uerò nigra bilis medio quodãmo-
 do abigit, frigida ac sicca temperatura constans, crassæ et
 terreæ substantiæ, nullum tamen lentorem, nullamq; te-
 nacitatem in se continens, & propterea ubi accensus fue-
 rit in eo calor præter naturam, paulatim succenditur, ue-
 lut lapis aliquis, aut testa, aut os, aut tale aliquid huiusce-
 modi corpus frigidum & siccum. Sit altera & secunda hy-
 pothesis, ex Gal. sententia citato loco, quòd eadem pitui-
 ta cum putrescit ac calor præter naturam in ea accèditur,
 propter iam dictas causas eius accessio admodum produ-
 citur magis quàm in cæteris febribus quæ ex utraq; bile
 accendun-

accenduntur, neque intermissionis tempus est adeò, ut in
 tertiana, sincerum, sed humoris putrefacti seruat inditiũ,
 idque propterea, quòd cum frigidus, lentus, tenaxque sit
 humor, paruæ eius fiunt uacuationes in accessionum in-
 clinationibus, neq; integrè expurgatur, sed sæpius in fo-
 raminiibus retinetur, ut diximus. ita quòd cum exquisitè
 suam seruauerit naturam, plerisque uideatur puram inter-
 missionem habere, & nos quoque hoc idem non raro fa-
 temur, cum nimium diligens sermo fuerit intempestius
 inquit Gal. licet ad integram quietè manifestè (exceptis
 paucis) non perueniant, eodem Gal. teste citato li. 1. de ar-
 te curat. ad Glau. Si uerò bilis flaua putrescat, præter natu-
 ram calor qui in ea accenditur, contrario modo se habet;
 etenim eius accessio breuior erit quàm in alijs febribus
 ubi exquisita fuerit: neque enim ultra duodecim horas æ-
 quinoctiales protelabitur, tempusq; intermissionis lon-
 gius ac sincerius quàm in quotidiana. Nam cum humor
 natura sit calidus & siccus, consistentia tenuis, & cito ac-
 cenditur, & quàm primum etiam ad summum peruenit ui-
 gorem, & propter ipsius humoris tenuitatem uniuersus
 in accessionibus expurgatur, et propterea ad puriorè quã-
 dam infebrecitationem terminare uidetur, postquàm ac-
 cessionem breue aliquod putridæ caliditatis uestigium re-
 linquere: Cum uerò nigra bilis putrescit paulatim (ut di-
 ctum est) ueluti lapis aut testa succenditur. Verùm ubi ali-
 qua ex ea flamma fuerit accensa, nihil fumidum aut semi-
 combustum in accessione relinquit, & id circo in hoc hu-
 more copiosiores fiunt uacuationes quàm in pituita, cu-
 ius febris accessio temporis spatium est similis tertianæ; nõ
 nunquam & longior cum adhuc exquisita perseuerat, ut
 quæ ex frigidiorè humore consistat, atque intermissio ex-
 quisitè pura uidetur, quoniam quicquid nigræ bilis fuerit
 accensum, exhauritur, atq; dispergitur, propterea quòd li-
 cet

cap. præcit.

cap. 4

cet crassus consistentia sit, nec lētiem nec tenacitatem
 possidet, quemadmodum pituita. Quibus ita positis cum
 eodem Gal. fatemur nullam aliam causam esse quòd pi-
 tuita quotidie, flaua bilis tertio, & nigra quarto quoq; die
 accessionem pariat; quàm eorundem humorum natura;
 appello autem naturam eo modo quo Gal. eam definiuit
 3. de tempera. cum dixit: Et sanè naturam cum dico, uni-
 uersam substantiam, ac temperiem quæ ex primis elemē-
 tis conflatur, significo; calido, frigido, humido & sicco. Et
 ita ut per humorum naturam intelligam, tum eorum con-
 sistentiam, seu substātiā, tum etiam temperaturam, quæ
 in calido, frigido, humido & sicco consistit: cum uerò di-
 xerimus ex Gal. auctoritate pituitam esse frigidā & humi-
 dā temperaturā, crassā, lentā, ac tenacis consistentiæ, hac
 ratione ægrè quoque accendebatur ac tardè mouebatur,
 longumque consumebat tempus, donec inualecendo per-
 ueniret ad summum. Ob quas causas rationabiliter con-
 cludimus eius accessionem citius quàm decē & octo ho-
 ris terminari non posse, cum ægrè (ut dictum est) accenda-
 tur, tardeque moueatur, ac longum tempus consumat
 dum ad uigorem perueniat: insuper cum tenax lentusque
 sit humor, & propterea cutis foraminibus retineatur, ne-
 cessario sequitur eum non exacte expurgari in accessio-
 num declinationibus: quamobrem eius quod ueluti suc-
 cendi uideretur, non parum etiam relinquit, in eisdem ac-
 cessionum declinationibus, ita ut ob id longè deterior sit
 eius intermissio quàm in tertiana, ac secundæ accessionis
 festinat inuasio eodem Gal. teste citato loco, quæ festina-
 tio cum citius fieri nequeat una die, sequitur quòd quoli-
 bet die faciat impetū: & si dicas quòd non propterea pro-
 telari ultra unum diem eius circuitus non ualet, fatemur
 & hoc quoque fieri non posse: nam adeò plurimæ sunt re-
 liquiæ ex priori accessione derelictæ, adeoque copiosum
 est id

est id quod ueluti succendi uideretur, & prohibitum ob cu-
 tis stipationem ne transpiret & propterea deterrima eius
 intermissio, ut ultra diem unum sequens accessio proroga-
 ri nequeat. ob quas causas Galen. eodem loco dicebat,
 quòd pituita singulis diebus accenditur, quamuis minus
 calida sit biliosa tertiana; ac si uelit innuere quòd quam-
 uis pituita minus sit oportuna ut accendatur quàm bilis,
 citius tamen secundæ eius accessionis festinat inuasio,
 quoniam nō integrè expurgatur, neque parum relinquit
 eius quod uelut succendi uideretur, eiusque intermissio pro-
 pterea longè deterior est quàm in tertiana, quæ omnia
 bilis maiori oportunitate, longè præualent. Non igitur
 citius, neque tardius quàm quotidie pituita accendi
 ualet, propter iam dictas causas, & propterea quotidiana
 circuitus ex propria pituitæ natura, hoc est substan-
 tia ac temperie, & non aliam ob causam, proueniunt. Si-
 militer & flaua bilis cum calida & sicca temperatura exi-
 stat, tenuisque substantiæ, & propterea ad accensionem
 parata, quia tamen cum accēsa est facilè subinde propter
 subtilitatem, quicquid ex eadem efferbuerit, totum in
 accessione expurgatur, ac ad puriorem quandam in febrili-
 citationem terminare uideretur, & post accessionem quo-
 que breue aliquod putridæ caliditatis uestigiū relinquit,
 propterea secundæ accessionis non ita festinat inuasio;
 quemadmodum in pituita, sed tertio quoque die fatigat.
 etenim quantum ad eius naturam spectat, oportunus ma-
 gis est humor hic accēsiōni quàm pituita: quia uerò uni-
 uersus in accessione expurgatur, exigua propterea relin-
 quitur occasio, ut iterum succendatur reliquus humor,
 cū breue aliquod putridæ caliditatis uestigium relinqua-
 tur accessione soluta, adeò ut eius intermissionis tempus,
 longius, ac sincerius sit quàm in quotidiana; & ob id non
 ut pituita ipsa circuitum pariet, sed ipsam consequitur:

D d

euincitur

euincitur enim eius oportunitas quam ad accensionē magis, ac citius quam pituita habere deberet, ab eius integra expurgatione, ob quam causam tardius accenditur. ergo quatenus ipsam præcedit pituita in accessione, eate nus eam insequi debet, sed pituita singulis diebus fatigat & ipsa igitur flaua bilis tertio quoque die fatigare debet: At nigra bilis, quoniam frigida & sicca temperaturæ existit, terrenæ crassæq; consistentiæ, difficilius quam flaua bilis accenditur, quamuis in hoc humore copiosiores sint uacuationes, quam in pituita; nihilque fumidum, aut semicom bustum in accessione relinquatur, quapropter & intermissio exquisitè pura uidetur, eo quod quicquid nigra bilis fuerit accensum, exhauritur, atque dispergitur in eius accensione, & ob id licet cum flaua bile conueniat quod accensus humor uniuersus in accessione expurgetur, differt tamen ab ea & substantia seu consistentia, & téperatura, ob quæ difficilius accenditur. frigida etenim & sicca, ac crassæ consistentiæ existit; tardius itaq; accēdi debet quam flaua bilis: & quam proportionem eadem flaua bilis habet cum pituita in secundæ accessionis generatione, eandem & hic humor cum flaua bile, qui propter eius frigiditatem, ac crassitiem dumtaxat ægrius quam ipsa flaua bilis accenditur, & non ob aliam causam. Quare rationi consentaneum est quod par sit tempus quo ipsa, quam bilis flaua tardius accenditur, cum eo, quo etiam ipsa flaua bilis pituita: erit itaq; propterea quarto quoq; die eius circuitus, quemadmodum bilis tertio quoq; die.

De quintanis, septimanis & nonanis circuitibus, longitudine & breuitate ac ordine & perturbatione ordinis ipsarum accessionum. Cap. II.

Ed statim obijcies, cum nonnullæ sint febres quintanæ, septimanæ & nonanæ, quemadmodum ab Hippo. scriptum est. I. de morbis uulg. sequeretur quod nullus posset dari humor, ex quo oriri possent, si ex eorūdem humorum natura dicti circuitus & non alij excitari ualent. At nos (id quod Gal. fatetur eodem I. & 3. de morbis uul. & I. de diff. feb. asserimus quod quemadmodum ipse, etsi ab ipsa adolescentia ad illum usque diem obseruasset, nunquā septimanum, aut nonanum omnino uiderat circuitum, nec clarè nec obscurè; quintanos tamen obscuros, sed non exactè, aut apertè, ut quotidianos, tertianos, & quartanos; ita & nos, cum hucusque obseruauerimus neque eosdem circuitus, inspexerimus simul cum ipso Gal. illos fieri posse negamus. nam (ut ipse inquit) non habebis ex quibus signis, aut humoribus oriri dicas, uel quintanum, uel septimanum, uel nonanum circuitum. Hippocratis autē auctoritati simul cum eodem Gal. satisfacere poterimus, quod uidelicet illa quæ. I. lib. de morbis uulg. de his febribus scripta sunt, non sint eiusdem Hippoc. sed ab alio fuerunt infarcta. nam cum eodem lib. & 2. & 3. eiusdem operis, multos separatim ægros adduxerit, ac tempestates integras sit prosequutus, nunquam nec quintana nec septimana quenquam ægrum laborasse scripsit, nusquam etiā de quintanis, uel septimanis, uel nonanis meminit, non modo in præfagijs, sed nec etiam in aphorismis, quemadmodum ipse Gal. testatur. Quod si eundem textum Hip-

com. 3. super
te. 2. 7. et 17

3. com. 3. su-
per text. 64.
& I. de diff.
feb. cap. 5

pocratis esse contendes, & non alterius, adhuc eius sententiam saluare poterimus, potissimum cum libro de Typis uideatur Gal. non negare tales circuitus, cum dicebat: *¶* eadem de quintano, & septimano intelligantur, & si quis alius Typorum ordo inuenitur. *¶* Nā (ut ipse inquit libello de exercitio parua pilae, *¶* nihil prodest qualitas, ubi quantitate labefactetur. *¶* Et lib. 3. de simp. medi. fac. de lethalibus, seu deliterijs medicamentis uerba faciens, tā calidis, quā frigidis dicebat: *¶* opus est enim ut quicquid agat etiam, si ualentissimum sit, quod aliquantam tamen & magnitudinem habeat, quando nimirum & ignis ipse, si prorsus minimus sit, praterquam quod non uret, ne calfaciet quidem, quippe cum & centesima quidē scintillae portiuncula sensu à nobis sit imperceptibilis. *¶* ita quoque & nos dicere poterimus quod quemadmodum lethalia medicamenta praeparuitate innoxie corpus permeare ualent, licet suapte natura interficiant, perinde etiā & humores ipsi, licet suapte natura iam dictos excitent circuitus, poterit haec eorundem natura, ex quantitate labefactari, adeo ut eorum circuitus forma, seu species omnino propter exiguitatem peruertatur, quoniam nec naturam proritat, ut eos ad proprios eorundem etiam motus excitet, nisi eo tempore quo conueniens etiam copia eorundem fuerit cumulata; hoc uero esse poterit quinto, septimo, uel nono die, ut non prius ob eorum exiguitatē, ob quam impeditur eorū proprius determinatus motus, sed protelatur. horum autem circuituum causa potissimum atra bilis esse poterit, Paulo teste cap. 21. secundi lib. Sed iterum pugnabis inquiring; nos decreuisse quod siue multa fuerit eorum copia, siue exigua, semper tales seruabunt circuitus: ergo propter exiguitatem eorundem circuituum ordo non peruertetur. Huic satisfacies; nos de ea exiguitate sermonem fecisse, cum qua poterit humorum natura, ac

ra, ac temperies seruari, ita quod aliquantam habeat magnitudinem, & non ubi prorsus minima sit eorum quantitas, adeo ut in ea, propria natura seruari non possit, ita ut à nobis sit perceptibilis, quemadmodum de centesima scintillae portiuncula exemplum dabat Galenus: haec etenim est illa exiguitas quam asseruimus posse eorundem proprios circuitus peruerrere, ac diutius protelare, potissimum ubi nigra bilis fuerit; poterit enim eius circuitus ob iam dictam causam usque ad quintum, septimum, uel nonum diem produci. licet simul cum Ga. censeamus perquam raro illud euenire posse, & inter eos circuitus, potius quintanos quā septimanos, & nonanos contingere posse: & si signa propria non habeamus talium circuituum, satis sit nouisse eorundem causam ex proprijs eiusdem signis: poterunt etiam casu interdum iam dicti circuitus prouenire, atque adeo simili etiam uictus ratione, licet re uera circuitus dici nequeant: qui enim aegroti non prorsus sunt affectione morbosa liberati, sed semen aliquod retinuerunt, ijs ad uictum negligentioribus euenit, interdum sexto die à principio febricitare, saepe septimo, non raro octauo, saepe numero alio; & cum febris cessauerit, putantibus se prorsus esse liberatos, eodem etiam uictu omnino utentibus, ex semine morbi reliquo, totidē diebus in eandem affectionem deuenientibus similiter febricitare; quod quidem saepe potest accidere, ut & equale sit quod affectionis est residuum, & aegroti eundem uictum habeant, Gal. teste citato lib. 1. de morbis uulg. Ceterum cum quaelibet accessio dictarum trium differentiarum febrium, in eo quod magis & minus plurimā habeat differentiam tanquam ualde necessarium, ac utile differentum est, quam ob causam hoc fiat: & breuiter unā cū Ga. asserimus citato 2. de dif. feb. triplicē ob causam hoc fieri posse, quarum una humoribus, secunda uiribus, & tertia

corporis dispositioni tribuenda est. Humoribus quidem, aut propter eorum multitudinem, aut qualitatem, seu substantiam, & consistentiam; uiribus, quoniam aut robustæ, aut imbecillæ sunt: corporis dispositioni, quoniam aut rara aut densa corporis dispositio existit: Multus siquidem humor, eo qui paucus est, longiorem affert accessionem, & crassus tenui. Robustæ uires breuiorem, quemadmodum imbecillæ longiorem. corporis autem dispositio, rara quidem, breuiorem, densa longiorem affert. Et ubi omnes, aut plures iam dictæ causæ copulantur, breuissimam, aut longissimam efficient accessionem; tantoque tempore eorum accessionum ordo seruabitur, donec in partibus quæ accessionum causa existunt, similis seruatur affectus; qui quidem duplex existit Gale. auctore. eodem 2. libr. de diff. feb. alter, quidem imbecillitas partis, ex qua fiunt superfluitates, alter uerò qui ex eisdem quotidie genitis oritur. Peruertitur autem earundem accessionum ordo, aut ob transmutationem humoris, aut ob uictus errorē: atqui maximè transmutatur, ac in alteram naturam transit sanguis cum putrescit, cum pars una fiat flaua bilis, alia uerò nigra, ut dicemus. Accedit etiam interdum quòd qui putrescere incipit humor in aliquo membro consistat, alter uerò ex alijs defluat partibus: qui, uel in ipsis solis continebatur, aut in uniuerso corpore animalis redundabat. quantum igitur in ægotantium corpore humores mutantur, tantum etiam & accessionum circuitus: sic quoque & quæcunque circa uictus rationem errata ab ægotantibus fiunt, nihilominus hæc circuituum ordinem euertunt. ete nim quodcunque offensionis genus effatu dignum interuenerit, uel circuitus anticipare, uel alios diuersæ naturæ à prioribus oriri est necessarium, à quibus accessionum, ordo peruertitur: Animaduersione tamen dignū est quòd sæpius ob circuituum complicationē, quæ à medicis igno-

ratur

ratur, uidentur absque ordine accessiones in ægotantibus fieri: sed non ita re uera res se habet, quemadmodum uideatur; nam tunc uerè ordo euariatur ut diximus, quando qui febrem faciunt humores, in alteram naturam transierint, aut in uictu errare contigerit, & ob id aut diuersæ naturæ à prioribus circuitus fiunt, aut anticipant, uel cunctantur.

De febre sanguinis, & quòd ipse interdum putrescat, permaneatque sub forma propria; & febris ex ea orta sit sanguinea.

Cap.

12.

Ed iam tempus est ut còpletus fiat sermo de omnibus febribus ex humorū putredine ortis (id quod iam consulto distulimus) aggredi. Est uerò, Num ex sanguinis putredine aliqua febris species oritur diuersa ab ijs de quibus sermonē habuimus? Contemplatio siquidem omnibus ferè quæ de ipsis febribus differuntur, præstantior. Nam ephemeræ eo tantummodo calefacto, non autem putrescente fieri, nemo hæsitare uidetur. Verum cum in hac re nonnullos uideam inter sese digladiari, quòd facilius ueritas cui libet pateat, ordine quodam nonnulla differenda putauit. Quorum primum est, Num sanguis ipse ueluti & ceteri humores, putrescere possit? Secundum, Num si putrescat, confestim quòd putrescere incipit in alterius humoris naturam uergat, uel adhuc suam propriam formam seruet? Tertium, si sanguis putrescat, febris quæ ex eo generatur, Num contineatur in aliqua iam dictarum trium differentiarum, uel sit quarta differentia seorsum ab eisdem distincta? Quartum, Num hæc eadem febris, siue quartum genus sit, siue sub iam dictis tribus contineatur, febris dicatur ardens,

D d 4 uel

uel non? Quintum & ultimum, Num eadem febris sit acuta uel non acuta? Et si acuta, num acutior, uel minus acuta ea quæ ex flaua bile generatur? Quibus declaratis, quæ sit ueritas facile patebit. Quântum ergo ad primû attinet simul cû Gal. 2. lib. de diff. feb. asserimus sanguinè ipsum necessario quandoq; putrescere, & propterea, inquit ipse quærendû quænam sit harum febrîû species. idem quoq; confirmari poterit eiusdè Gal. auctoritate 1. de diff. feb. & 1. ca. 4. 8. me tho. cap. 7. 9. 9. & 1. 1. de meth. med. cû dicebat quòd promptissimè putrescunt quæcunq; corpora sunt calida & humida, atq; in calidis locis permanentia, nisi difflari, ac refrigerari contigerit, cû uerò sanguis sit eiusmodi, non modò putrescere, sed etiam promptissimè ualet, ubi difficilè transpiratio nem habeat: in eoq; putredo oritur ab aliena caliditate, quemadmodû in cæteris omnibus: hæc nanq; apta est putrefacere, & corrumpere, quemadmodum insita atq; natiua concoquere; ueluti idè Gal. Aristo. auctoritate cit. li. 2. de diff. feb. scriptû reliquit. & cum putredò nedû in omnibus, aut principalioribus uasis uerûmetiâ in quibusdâ particularibus, ac determinatis partibus generari possit, eodè Gal. auctore 1. 1. de meth. med. ut sapius dictum est, simul cum eo etiâ fatemur sanguinem, non modò in omnibus, aut principaliorib. uasis posse putrescere, uerûmetiâ in quibusdâ particularibus. q; uerò in omnibus ac potissimû maximis interim putrescat, cit. li. 9. de meth. med. scriptum est; ubi de πυροχο (hoc est continente febre) uerba faciens, postquàm declarauerat unû genus eiusdem febris citra putredinè existens, subdit hæc uerba: Alterum est, ubi in omnibus uasis & potissimum maximis æquabiliter succi putrescant. Atqui per humores, ut in præcedentibus dictû est eiusdè Ga. auctoritate li. de multitudine, sanguinè perpetuò subintelligit Gal. ita ut nihil referat si humores, an sanguinè appelles. idè quoq; confirmauit 1. 1. eiusdè operis lib. & in fine citati li. 2. de diff. feb. illud luce

clarius

clarius patefecit cû dixit: sed quæ circuitum non habet febres, in illis nulla est corporis pars, quæ præcipuè sit offensa, sed qui in uenis & arterijs omnibus continetur humores, atq; hi præsertim, qui in maximis, atq; plurimo calore abundantibus sunt, aut ob aliam quâuis causam quæ admodum in ephemeris, aut ob putrefactionem feruentibus febrè accendunt πυροχο appellatam. Quid clarius quæ feruentibus ob putrefactionè humoribus qui in uasis omnibus continentur, hoc est sanguine ipso, continens accendatur febris? q; uerò in aliqua corporis parte, particularibusq; & paruis uasis, sanguis putrescere, ac interdum corruipi consueuerit, idè Gal. manifestauit cit. li. 2. de diff. feb. inquit: sed & quando in aliqua corporis parte sanguis plurimus aceruatus eiusdè corporis facultatem opprimit corrumpi consueuit, ac tû præcipuè cû in paruis uasis propter crassitudinè obstruitur, aut propter multitudinè impingitur, quemadmodû inguinû tumoribus ac collectionibus, atq; ut uniuersaliter dicatur, in inflammationibus uniuersis: nam in huiusmodi affectibus, duplicem ob causam corrumpitur sanguis. & quia scilicet non difflatur, & quia natura non conuincitur. Ex quibus manifestè iam liquet sanguinem ipsum quandoq; putrescere, nò modò in omnibus seu maximis & principalioribus uasis, uerûmetiam in quibusdâ paruis, in aliqua corporis parte existentibus, patet insuper quo pacto in eisdem locis putrefiat. At quòd secundo loco differere proposuimus, admodum in Gal. doctrina difficile uidetur, ita ut propter eius difficultatè eiusdè Gal. opinio prauè à quibusdâ fuerit intellecta. Nã Aui. li. 4. fen. 1. trac. 2. ca. 43. habet hæc uerba: opinatus est Gal. quòd non fit febris sanguinis à putredine sanguinis: nam sanguis cum putrescit, fit cholera, & non est sanguis; fit ergo tunc febris cholericæ, & non sanguinea, & fit causon prædictus, aut tertiana: & cura eam cum illa cura. Aueroes uerò 4. collig. ca. 31. dicit, quòd

Gal.

Gale. uerba uana sunt in hac febre, quia aliquando dicit quòd est cholericæ continua, & aliquando dicit quòd est aliud à cholericæ, & quòd non debet attribui cholericæ, nisi quia non habet putrefactionem perfectam, quia natura istius febris est media inter febrem diei, & febrē putridam. B Hæc Auerroes. Nos autem conabimur eius opinionem ac ueritatem dilucidare, qua inuēta clara luce patebit quantum ij ex Arabum familia præcipui uiri (pace eorum dixerim) hallucinati fuerint; cum aut Gale. sententiam non perceperint, aut si perceperunt, gratis & absquæ ulla ratione, satyrico intellectu, & leonino, ut quispiam dixerit dente, eundem damnare, ac dilacerare conati sint. Pro cuius ueritatis inuestigatione, statuendum est primo pro hypothese, quòd cum sanguinem dicimus putrescere, non eundem exquisitè sincerum subintelligere oportet; sed eum qui utriusque bilis & pituitæ particeps est, quippe cum exquisitus usque ad eò sanguis, in uenis contineri nunquam possit, ut nihil in eo nec bilis, nec pituitæ, nec serosæ feratur saniei, Ga. auctoritate lib. de multitud. per præualentiam tamen, seu præpotentiam sanguine appellato, quamuis mensura quadam mediocri, animalibus naturali habitu præditis, admixti alij fuerint succi, ut sæpius dictum est: qui etiam proportionem quandā inter sese seruant, etenim non solum maior copia est eius substantiæ quæ sanguinea dicitur, quàm pituitæ, sed etiā maior pituitæ, quàm bilis flauæ, & maior bilis flauæ quàm nigra. sunt uerò perpetuo iam dicti humores intra uasā confusi: & ob id cum dicimus sanguinem putrescere, & sub eius forma adhuc permanere, de hoc sanguine intelligendum est, quem etiam sæpe confundere uidetur Gal. cum humoribus, ita ut idem sit dicere humores redundare, aut putrescere, quòd sanguinem; ut citato lib. de multi. & alijs plerisque locis à Gal. decretum est. Sequitur ex di-

ctis

ctis altera, & secunda hypothesis, quòd talis sanguis licet ad sensum homogeneus, ac similis uideatur, tamen secundum rei naturam, ætherogeneus est, ac dissimilis, plures in se continens diuersas substantias, ac humorum naturas, ut diximus, quia pituitæ, & utriusque bilis particeps est: id uero indies cernitur etiam in sanguine, secta uena, euacuato; si pauco post tempore inspiciatur, nam in diuersas ac inæquales substantias dissoluetur, licet. 1. intuitu similis uideatur, quemadmodum etiam & lac. Et proinde rationi consentaneum est, quòd cum ipsum putrescere asserimus, non æquabiliter secundū omnes eius partes putrescere intelligamus, cum non æqualiter eadē partes præter naturam calorem suscipiant, ac putredinē, sed una magis, altera minus; una pròptius, altera egrius, prout una, uel earum altera maiorem reperitur habere aptitudinem ad suscipiendam putredinem & calorem præter naturam. Quin immò tantam ineptitudinem quandoque ad suscipiendam putredinem, ac præter naturam calorem aliquam earundē substantiarū habere possibile est, quòd licet commixta sit cohæreatq; cum alijs putrescentibus, nequaquæ & ipsa putrescat. Quapropter illa pròptius ac magis putrescit, quæ magis ob noxia putredini existit; deinde altera quæ minus, & deinceps, (ubi inualuerit putredo) altera, quousq; populetur oēs ac singulas sanguinis partes: quoad autem ad eò augeatur putredo ut uniuersus sanguis secundum singulas eius partes corrumpatur, semper in eo permanet saltem una eius substantia, quæ uidelicet minus putredini obnoxia sit, à putredine innoxia, aut saltem semiputrescens, quamuis quòd eadem alteretur, ac incalescat necessum sit, cum commixta, ac confusa cum putrescente substantia intra uasā, consistat. quæ quidem sanguinis pars cessante putredine, & sedata febre, siue in omnibus uasis, siue in aliquibus sanguis putrescat,

loco cit.

icat, confestim ad suam redit naturam. id uerò comprobare licebit: nam genita cōtinente febre ex sanguinis putredine ac per uenæ sectionem curata (etiam si usq; ad animi defectum fiat) sanguis quidam omnino in ipsis uenis permanebit, qui nutriendo idoneus est, etiam si nulla alia sanguinis portio recenter fuerit genita, nullumque alimentum fuerit exhibitum; aut exiguum adeò, ut tanta sanguinis copia quæ pro animalis uita satis sit, gignere non ualeat. hac enim uictus ratione in his febribus utendum est, id uerò fieri haudquaquã posset, ni cum tali sanguine putrescente, aliqua ipsius substantia immunis à putredine seruarietur, alterata dumtaxat, ac calfacta, aut saltem semimala, & semiputrescens, adeò ut sublata putredine, possit ad pristinam redire naturam, corpusque nutrire, alterata siquidem, ac utili redit à naturali uasorum facultate. liquet igitur quòd cum sanguis putrescit, non æqualiter secundum quamlibet eius partem præter naturam calorè ac putredinem suscipit, nisi eius putredo fuerit exitiosa, aut ualde magna in eo fiat corruptio, sed perpetuo aliqua eius substantia à putredine immunis, aut saltem semiputrescens, seu semimala remaneat. Cuius simile ostēdimus de febre hec̄tica; nam licet in ea solidæ accendantur partes, non tamen in earum qualibet, singulæ substantiæ quæ solidas constituunt partes accensæ sunt, sed quædam incalescunt dūtaxat, ut in principio, seu prima specie febris hec̄ticæ fieri demonstrauimus: nec quispiam dixerit quòd tunc quòd putresceret non diceretur sanguis, sed alius quispiam humor; nam nullum alium dicimus humorem redundare, sed ueterem seruare proportionem, & propterea non quempiam eorum, sed sanguinem putrescere asserimus, magis tamen secundum unam quam alterā eius substantiam ob iam dictas causas: similiter, & æquabiliter succos putrescere fatebimur hoc est sanguinem. insuper

& tertio

& tertio pro hypothesi habeatur quòd quemadmodum putredo in reliquis omnibus corporibus, ac cæteris humoribus non generatur in instāti, sed in tempore, ita quoque asserendum est de sanguinis putredine quòd nō in instanti, sed in tempore introducatur. est nanq; putredo de qua nunc fit sermo non substantialis, sed accidentalis forma, & propterea sicuti ea, in instanti non introducitur, & cum accidētalis sit suscipit etiam magis & minus, in quacunque re generetur, alioqui dicere haudquaquam ualeamus hæc maior, illa minor putredo est; perpetuo tamē per putredinem intelligentes, mutationem totius putrescentis corporis substantiæ ad corruptelam, à calido externo, quæ etiam à Gal. quandoque exigua seu parua corruptio nuncupatur. Quapropter cum mutatio sit in alteratione, ac (ut sic dicam) in fieri consistens, audacter asserimus non solum putrescente sanguine, non æqualiter omnes eius partes putredinem suscipere, uerum etiam illas quæ putredinem suscipiunt, non æqualiter putridas esse. etenim cum asserimus aliquod putrescere quandam eius partem putrefactam, seu omnino corruptā esse fatemur, quandam uerò nō ita, sed semimalam seu semiputridam, quemadmodum I I. de metho. meden. Gal. testis est; quæ iterum pars semimala, & alterari, & cōcoqui & utilis reddi ualet, id quod perpeti haudquaquam posset, si omnino putrefacta, ac corrupta foret, quod dilucidissimè manifestauit Gale. commen. apho. I 7. secun. libr. cum dicebat: ¶ quòd incipere quidem potest ea quæ ad uires refertur multitudo absque corruptione, uerum non potest bona permanere. nam omnino necesse est ut secundum qualitatem trāsmutetur, & processu temporis corrumpatur. ¶ & addit: ¶ quod enim in uinis accidit acescentibus tale quiddam & in sanguinis alteratione contingit: quod autem

cap. 8

autē in uinis accidit tale est, ubi ex toto acida facta sunt, non redeunt rursū ad uini naturā, paruo autem in ipsis facto momento, ita quod acidum quidem habeant saporē, nondum tamen acetum sunt, multa sæpius ex his pristinam naturam recuperarunt; hoc idem in sanguine euenit. nam & ipse ubi magna in eo facta sit corruptio, nō redit amplius ad habitum naturalem, si uerò pauca fiat, ubi id quod est superfluum fuerit euacuatū, quod residuū existit, ad suam naturam restituitur. *¶* Id etiam confirmauit de singulis humoribus lib. 2. de diff. feb. inquit: *¶* Semper enim suis uiribus natura utens, quicquid optimum fieri contingit, ijs quæ aluntur partibus assimilare, quicquid uerò alienum conatur expellere, quod si aliquando ob quampiam causam expellere non ualeat, fieri non potest, qualiscunque fuerit humor, nedum alienus, ut talis permaneat, qualis erat ab initio, sed alterum omnino sequitur, ut scilicet concoquatur, atque assimiletur solidis partibus animalis, aut putrescat, & corrumpatur. *¶* Non itaq; opus est ut confestim quicquid excerni non ualeat, etiā si alienum sit, nedum sanguis ipse, ut putrescat & corrumpatur, sed ubi diutius in animalis corpore perdurauerit, & concoqui, apponi, atque assimilari solidis animalis partibus nequeat. Neq; etiam cum assimilari non possit, confestim corrumpitur uniuersus, sed paulatim putrescens, exiguaq; prius in eo facta corruptione progressu temporis magnopere putrescit, ac corrumpitur, ut ex iam dictis liquet. Quibus ita positis asserere non dubitabo quod sanguis interdum putrescens sub eius forma permanere poterit, ita ut non confestim in alterius humoris naturā transeat, potissimum ubi exigua in eo putredo, seu corruptio generetur. etenim ubi quod est superfluum, fuerit euacuatū, quod residuum existit, ad suam naturam restituitur, ut paulo ante ex Gal. auctoritate com. aph. 17. sec. lib. conclusimus:

clusimus: si enim omnino corrumpetur, ac eius formā penitus deperderet, utique nō posset iterum ad primam redire bonitatem, ut liquet citato loco. Id quoque contingit ubi nō omnes eiusdem sanguinis partes æqualiter corruptæ sint; quod fieri posse paulo ante demonstrauius, sed quædam eiusdem sanguinis partes ueluti semimalæ, seu semiputrescētes sint. Nam uacuato prius quod putrefactum est, possunt ab ipsa natura alterari, ac utiles reddi, quemadmodum & cæteri humores semiputrescētes seu semimali existentes. Quod uerò si in omnibus corporis uenis, aut maioribus & præcipalioribus putrescat sanguis adhuc sanguis sit, & dicatur, decretum reliquit Gale. lib. 6. de morbis uulgaribus. cum inquit: *¶* Inter omnes corporis partes, plurimas, grandissimasque uenas uteri habent, cumque eos aut menses, aut à partu purgamenta suppressa, aut phlegmone aliqua utcunque orta, male accipiunt, ipsos sanguine compleri necessum est; quo deinde putrescente si febris excitetur, inter synochorum species ipsam connumerari opus est; nam id genus februm, ex putrido sanguine accendi ostensum est. *¶* & 2. de diff. feb. circa finem illud idē affirmauit cum dicebat, *¶* Quod quando qui in uenis & arterijs omnibus, aut præsertim in maximis, & calidioribus continentur humores, aut ob aliam quamuis causam, aut ob putrefactionem feruentes sint, febrem accendunt synochon appellatam. *¶* hoc idē & 9. & 11. de meth. med. ab eodem scriptum est, quemadmodum in præcedentibus demonstrauius. At quod in quibusdam partibus, seu paruis & determinatis uasis, idē sanguis putrescens, quandoque suam formam seruaerit, neque in alterius humoris naturam transeat, clarissimis uerbis scriptum reliquit Gal. citato lib. 2. de diff. feb. inquit: *¶* eius uerò quod dicitur fidem facere potest id etiam quod in laterum inflammationibus cernitur: nam quidam

com. 1. super
tex. 2

loc. supra cit.

cap. 9

quidam in ipsis spumofum, quidam pallidum, quidam rubrum expuunt liquorem, quod nihil aliud est, quam ea humoris pars in inflammatione exuperantis quæ retineri non potest, sed præ tenuitate sudat exterius. & paulo post subdit: & quando pallida sputa fuerint bilis exuperantis sunt inditia, quemadmodum spumosa, pituitam, rubra uero sanguinem indicant: quare (inquit) decēs est ipsum sanguinem nonnunquam in his quæ inflammationem patiuntur particulis subire putredinem, ex qua simpliciores quidem, quam ex alijs humoribus febres fiunt: similem uero accessionum proportionem assumere, qualē tertianæ maximè febres ostendunt. nam ita in ijs qui laterum inflammationes patiuntur obseruatum est, quo tempore maximè rubrum expuunt. & Nemo itaque in Gal. doctrina hæc sitare debet quòd interdum putrescens sanguis, siue in uniuersis aut maioribus uasis, siue in paruis & particularibus adhuc propriam in se sanguinis formam retineat, adeò ut sanguis dicatur, & sit quamuis non optimus, sed putrescens sanguis appelletur, nullumq; aliud sortitur nomen alterius humoris, potissimum ubi exigua fuerit eius putredo, seu corruptio, aut non omnes eius sanguinis partes eadem æqualiter susceperint, sed quædam minus, quædam forte nullo modo, eiusq; febrem sanguineam esse, & dici, *συνεχόν* uidelicet, hoc est continentem appellatam, si in omnibus, aut maioribus uasis, aut *συνεχόν* hoc est continuam, quæ plures accessiones habet, si in paruis quibusdam aut particularibus putrescat ex eoq; simpliciores fieri febres quam ex alijs humoribus, & si *συνεχός* fuerit similem accessionum proportionem assumere, qualem tertianæ febres ostendunt.

Quod

Quòd licet febris orta ex putrescente sanguine sit sanguinea potest biliosa appellari, quo fit ut non detur quartum genus febrium. Cap. 13.

Ed confestim instabis inquiring hanc non esse Ga. sententiam, sed potius eidem ad uersari, nam. 2. de cris. loquens de sanguine secundum naturam se habente impaeto ac detento in aliquo loco, ac inflammationem faciente, quemadmodum in inguine, habet hæc uerba. & liquet autem quòd cum hic putrescere coeperit, non amplius bonus remanet, sed iam ad amaræ bilis naturam transit, seu iam biliosus fit. & habet enim textus græcus *αλλ' ἢ δὴ πικρόχολον γίνεται*: hoc est, sed iam biliosus, seu biliosæ naturæ fit. non igitur putrescens sanguis, eiusdem formam seruare poterit, postquam cum putrescere coeperit, non amplius bonus remanet, sed biliosus fit. Hæc Gal. sententia nonnullos transuersos egit, ex prauo eius intellectu, ita ut propterea quidam putarint ut diximus, Galeni opinionem esse quòd sanguis putrescens, confestim in amaræ bilis naturam uergat, & non amplius sanguis sit, nec dici possit. Verum si quis intimius eius uerba spectauerit, optimeque perpenderit, inueniet hanc sententiam, nedum ei quam prius conclusimus aduersari, sed eandem esse cum illa. Nam fatemur nos insimul cum eodem Gal. quòd cum putrescere coeperit sanguis, non amplius bonitatem suam, ac mediocritatem seruat; ita ut possit optimus aut bonus sanguis appellari, quæ admodum etiam uerum est in cæteris humoribus, qui cum putrescere coeperint, haudquaquam optimi, uel boni sunt, sed idem sanguis cum primum putrescere incipiat, simul etiam incipit mutari, ac conuerti quodam modo in bilis naturam, ita quod incipit biliosus fieri, quædam bilis qualitates

cap. 11.

Ee participans

participans, quoniam calidior quodammodo redditur, cum a præter naturam calore mutetur, & alteretur; at non confestim & immediatè omnino cōuertitur in bilē, aded ut ipse fiat exacte bilis, ac in eandem conuertatur; sed taliter alteratus, ac transmutatus aptius redditur, ac præparatur ad suscipiendam bilis formam, quæ quidem alteratio, transmutatio, putrefactio, seu sanguinis corruptio adeo magna, ut ipse omnino corrumpatur, in instanti haudquam fieri potest: sed in tempore, paulatim ac sensim, & per gradus quosdam acquiritur: quo stante procul dubio fateri licebit quòd donec hæc alteratio, ac sanguinis putrefactio, seu corruptio exigua est, in motu, ac generatione, & (ut quispiam dixerit) in fieri, licet non amplius bonus remaneat, ut optimè inquit Gale. & propterea bonus sanguis dici nequeat, appellari tamen poterit sanguis, sed biliosus, & non bilis: participat enim quasdam qualitates ipsius bilis, ut dictum est; non tamen exacte in eandem conuersus est, quousque magna in eo corruptio facta fuerit, sitq; in alterationis termino, & eandem bilis formam susceperit: id enim subintelligere uoluit Gal. cū dixit quòd fit biliosus, & non dixit quòd cum putrescere cœperit fit bilis, & nō est sanguis, ut falsò eidem imponit Aui. Quin immò toto alterationis tempore, quo putrescit ac corrumpitur, sanguis est, & non flaua bilis, licet biliosus, ut sepius dictum est: Neque etiam uniuersus sanguis cum putrescere cœperit fit biliosus, licet calidior reddatur, sed id dumtaxat quod in eo pingue, ac tenue est. Quod demum cum magnopere exustum, putrefactum, ac corruptum fuerit, fit flaua bilis, eodem Gal. auctore citato lib. 2. de cris. & de diff. feb. Quatenus itaque putredine ei adueniente, sanguis ab eius natura, & bonitate recedit, eatenus ad bilis naturam accedit. Verùm toto hoc tempore quo ab eius natura recedit, ac ad bilis naturam accedit, donec

locis cit.

donec eiusdem bilis formam suscipiat, uerum erit dicere sanguinem putrescere, eiusq; formam ac naturam seruari licet non optimum, nec bonum, sed quodammodo biliosum esse. Temporis autem progressu, cum ualde putrefactus, corruptus, ac exustus fuerit, tunc pars quidem eius subtilior, & pinguior omnino in flauam conuertitur bilē, quæ autem crassior, in atram; quemadmodum citatis locis ab eodem Gal. scriptum est; nec amplius sanguis appellari poterit, cum iam conuersus fuerit omnino in aliorum humorum naturam, speciem, ac formam: & hoc tempore fatemur bilem esse ab eo genitam flauam, seu atram. uerum quemadmodum in his tumoribus qui carbunculi appellantur, ex sanguine crassiori supra modum effervescente, ortis, ad atræ bilis humorem eiusdem sanguinis fit transmutatio, appellatq; Ga. atræ bilis humorem, licet nondum exquisitè in atræ bilis naturam transferit, sed in quodam sit confinio constitutus, ut patet citato lib. 2. de diff. feb. ita quoque improprie quispiam, licet non uere poterit, tenuiorem, ac pinguiorem sanguinis partem, cū putrescere cœperit, licet nondum in flauæ bilis naturam transferit, sed in quodam confinio sit constituta, bilem appellare. Neque nos de nominibus haudquaquam altereâtes, reclamabimus, modò rei natura seruetur, quòd uidelicet re ipsa sanguis sit, etiam si putrescere cœperit, & biliosus fiat; licet nō amplius bonus permaneat, ut Gal. inquit, & febris quæ ex eo oritur, sanguinea fit, & non biliosa: quæ admodum nescio quo pacto, parum rectè interpretatus hoc in loco Galenum, princeps Arabum Auicem. contrarium ei imposuerit, quòd uidelicet idem Gale. uelit. cum sanguis putrescit, fit cholera, & non est sanguis, & tunc febris fit cholericæ, non sanguineæ; quod quidem unquam ne uel somniasse uisus est, quinimò contrarium sentite iandudum demonstrauius, & 9. etiam de meth. meden. cap. 3.

non modò duplex esse febrium genus quod ex sanguine proficiscitur manifestè fatetur, cū dixit: Estq; unum quidem hoc, siue genus, siue speciem, seu quiduis aliud appellare libeat *συροξάν*, idest cōtinentium febrium est, quodq; ex eadem cum diarijs natura cōstat; alterum est ubi in omnibus uasis, ac potissimum maximis, æquabiliter, succi putrescunt. Verùm etiam ambo dicta duo continentium febrium genera, se curasse testatur, unum, in adolescente libero, & palestræ perito, alterum in seruo adhuc exercitato; liber quidem, ut ipse inquit, continenti citra putredinem febre laborauit, seruus uerò continenti cum putredine. Qui etiam locus, si optimè fuisset ab Auer. interpretatus, ac perpèsus, non utiq; sic temere asseruisset, quòd uerba Gal. uaria sunt de hac febre. nō enim (ut palam ex eius uerbis liquet) percepit hoc duplex genus febrium *συροξάν* idest continentium dictarum, à Gal. fuisse positum, quorum unum est citra putredinem, & bene (ut idem Auer. inquit) mediā habens naturam, inter febrem dici, hoc est diariam, & febrem ex putredine ortam; exoritur enim uelut tertiā quēdam formulā in transitu diariarum febrium, & neutri extremitatum est idem, ut citato lib. 9. de meth. meden. scriptum est: de qua febre non queritur num biliosa sit, cum in hoc febrium genere sanguis haudquaquam putrescat. Alterum uerò cum putredine existit, quemadmodū eodem loco scriptum est, & alijs plerisque, & hoc est illud quod cum perfectam non habeat putrefactionē, hoc est (ut nos declarauimus) magnam, & in termino, ad huc sanguinea, & non biliosa febris nuncupatur, licet idē sanguis quodammodo biliosus fiat, & quandam putredinem, licet exiguam suscipiat. Verùm ne sic libenter tanti uiri condemnentur, excusandos esse puto quòd deprauatos habuerint Gal. codices, & propterea parum recte eū hac in re fuisse interpretatos; quicquid autem sit, satis fore pu-

loco cit.

re putauim me propriam Gal. in hac re sententiam demonstrasse. Et ne quis eum impugnare putet, inquit, quòd ubi hoc uerum esset, daretur quartum genus febrium ex putredine ortarum, cuius contrarium ipse semper sentire uidetur, præsertim 2. de cris. & de diff. feb. inquit, tria tantum esse prima simplicium febrium ex putredine ortarum genera; tertianam uidelicet, quartanam & quotidianam. quarum una ex amara bile, altera ex atra, & tertia expituita generatur. Ad diluendam hanc dubitationem accedam: Porro si quis rectè perceperit ea quæ de sanguinis putredine retulimus, haud ægrè eam è medio tollet: etenim cum is putrescere cœperit, suam bonitatem amittit, ac continuè ad flauē bilis naturam accedit, sitq; biliosus, quāquam non propterea secundū rei naturam non sit sanguis, sed quia à principio quo putrescere incipit ad finem usque quo bilis formam recipit, eo magnopere putrefacto, ac corrupto, semper alteratur, ac transmutatur in bilis qualitatem, præparaturq; ad eius formam suscipiendam, tanquam ad finem; propterea quæ hoc tempore medio ex eo febris accenditur, licet secundum rei naturam sanguinea sit, quoniam ex sanguine oritur, quia tamen non bonus existit, sed biliosus, & continuè magis biliosus fit, à sua natura recedens, accedensq; ad eam quæ bilis est, ob id febris hæc poterit quodammodo dici, & appellari biliosa, licet sanguis non omnino cōuersus sit in bilem, sed proximus sit ut eius formam suscipiat: admittit enim denominationem à fine, seu à termino ad quem, tanquam à suscipienda forma, ac acquirenda, cui proximus iam sanguis est: & hac ratione dici poterit, licet improprie, quodammodo febris biliosa, & reduci ad unum iam dictorum trium generum febrium ex putredine ortarum, & ita quartum genus non dabitur. nam licet pars illa pinguis, ac tenuis quæ in sanguine est, fiat

2. de cris. cap. 9. et. 2. de diff. feb. cap. 2

flaua bilis, eo putrefacto, ac corrupto, uniuersus tamē san-
guis cum putrescere coeperit, calidior redditur à calore
præter naturam, & propterea biliosum reddi quispiam eū
dixerit; sanguis enim ex moderato calore generatur, fla-
ua autem bilis ex maiore, atra uerò, ex sufficienter immo-
dico, inquit Gal. & id est quod uoluit asserere li. 2. de cris-
cum dixit: & atq; in hoc illud seruatur triplex esse genus
uniuersum simplicium februm, quæ enim ex sanguinis pu-
tredine fit, iam quodammodo biliosa est. β dixit enim
 $\epsilon\eta\delta\eta\ \pi\omega\iota\varsigma\ \chi\omicron\lambda\alpha\delta\eta\varsigma\ \epsilon\varsigma\tau\iota\nu$ hoc est, iam quodammodo, seu quo
quo pacto biliosa est, quasi uelit quòd non omnino sit bi-
liosa, sed potest ita quodammodo appellari, propterea q
cum sanguis putrescere coeperit, non amplius bonus re-
manet, sed biliosus fit, qua ratione saluari poterit triplex
esse genus uniuersum simplicium februm ex putredine
ortarum, uerum cum idem sanguis immodicè exustus seu
putrefactus fuerit, tunc uerè & propriè quod in eo pin-
gue ac tenue est, fit flaua bilis; crassum uerò ac ueluti fæx,
atra: & proinde uerè una, uel altera februm species gene-
rabitur, & pro uarietate humorum, in quos conuersus fue-
rit sanguis, febres fient, sola bonitate uel malitia differen-
tes; siquidem illæ quæ sanguinis transmutationem conse-
quuntur, simpliciores sunt, tum in reliquis, tum in calidi-
tatis qualitate mitiorè, ut liquet 2. de diff. feb. Generatur
itaque ex putrescēte sanguine, donec exigua in eo putre-
do fiat, re uera sanguinea febris, cum sanguis adhuc sit e-
ius causa, appellari tamen quodammodo potest, licet im-
propriè, & non uerè biliosa propter eas quas nuper tradi-
dimus causas, quoniam ad illud genus reducitur, & ita nō
dabitur quartum genus febrū, sed seruari poterit triplex
in uniuersum existere, quemadmodum citato lib. 2. de cri-
sib. à Gal. decretum est. etenim & illæ quoque febres quæ
sunt eodem immodicè exusto, ac putrefacto, bonitate
etiam

etiam differunt à reliquis similibus, quæ ab alijs excitan-
tur humoribus, non ex sanguine genitis, ita quòd non un-
dequa; eadem esse uideantur.

Quod febres ex putrescente sanguine ortæ, non sint de genere
ardentium. Cap. 14.

Vartum quod de febre sanguinis absoluē-
dum proposuimus, erat, num sanguine
putrescente, quæ ex eo oritur febris, sit
de genere ardentium seu deurétiū, ita
ut possit appellari $\kappa\alpha\upsilon\sigma\omicron\varsigma$, hoc est febris an-
dens. subintelligimus autem per sangui-
nem putrescentem, quando idem breuem quandam &
exiguam suscepit putredinem seu corruptionem prius-
quam omnino putrescat ac corrumpatur, hoc est toto eo
tēpore quo ipse alteratur, mutatur, ac putrescit; diximus
enim toto eo tempore febrem esse sanguineam, quamuis
biliosa quodammodo appellari possit, impropriè tamen.
Huic facilis est responsio, si in memoriam reuocētur quæ
à nobis explicata sunt de $\kappa\alpha\upsilon\sigma\omicron\varsigma$, seu febre ardente. Cōclu-
simus enim cum Gal. exquisitam febrem ardentem ex fla-
ua bile intra uasa putrescente accendi; quam duo necessa-
rio comitantur, exurens scilicet caliditas, & incompe-
bilis sitis. Quibus ita positis, absque controuersia asseri-
mus, febrem ortam ex putrescēte sanguine, donec is suā
seruauerit formam, & exiguam suscepit putredinem,
non esse, neque dici posse $\kappa\alpha\upsilon\sigma\omicron\varsigma$ id est febrem ardentem.
etenim toto hoc tempore, neque sanguis ipse putrescens
bilis est, ut declarauimus, neque etiam hanc febrem illā
duo necessario comitantur, quod facilè patere poterit in
specta ipsius sanguinis natura. Sed aduersus hæc statim in-
uehunt quidam asserentes quòd febris hæc de genere est

cap. I 2.

cap. cit.

loc. supra cit.

cap. 6. deurentium, Galeni auctoritate 2. de crisi-
bus cum dicebat: & continuam quidem nomino febrem, quæ ad infe-
bricitationem antequam ex toto soluatur non definit, &
si declinatio aliqua sensibilis appareat; cum autem neque
declinatio aliqua sensibilis fiat, semper uerò à primo prin-
cipio febris usque ad crism similibus, perseverauerit, erit &
hæc ex genere deurentium. ¶ sed febris hæc (inquiunt isti
quæ à principio ad finem usque unam habet accessionem
ὀυροϋς à iunioribus appellata, oritur ex sanguinis putredi-
ne; ergo erit ex genere ardentium atque deurentium.
Sed pace eorum dixerim, peruertunt hoc in loco Gal. sen-
tentiam, cum non de continente quæ ex putrescente san-
guine accenditur febre, hinc sermonem faciat, sed de ea
quæ ex bile oritur, quemadmodum paulo ante à nobis ex-
plicatum est: id uerò confirmant uerba eiusdem Gal. quæ
subsequuntur, ait enim: & sed neque in primo die neque
in secundo est huiusmodi febrem prænoscere, neque ali-
ter utile: sufficit enim genus agnoscere, quòd scilicet bi-
liosa sit, deurens, & peracuta: neque etiam si synochum ip-
sam nominaueris, ut quidam medici faciunt, appellatio-
nis ratione à febribus deurentibus differt. ¶ cum itaque
Gal. paulo ante determinasset exquisitam febrem arden-
tem esse, ac fieri quando flaua bilis intra uasa putresceret
hoc in loco uoluit docere, quòd eadem bilis quandoque
in particularibus, & exiguis uasis putrescebat, & tunc fe-
bris còtinua nomine generis appellabatur, plures acces-
siones usque ad eius solutionem habens; quandoque in om-
nibus aut, saltem maximis, & principalioribus, & tunc sy-
nochos à iunioribus medicis nuncupabatur, unicam ha-
bens à principio ad finem usque accessionem. Et compa-
rans has duas febres ex bile ortas inter sese, de hac secun-
da differentia dicebat quòd satis erat genus agnoscere quòd
scilicet biliosa sit, atque deures. erit itaque propterea ex deu-
rentium

rentium genere febris hæc, quoniam ex putrescente bile,
& non sanguine ortum habet, ut liquido ex Gale. uerbis
constat, quin immò & tanto ardentior est febris hæc ea, quæ
plures hêt accessiones, quãto bilis in pluribus, ac maiori-
bus uasis putrescit. De bilioso ergo synochos, & nõ sangui-
neo, hoc in loco Gale. loquitur; neque de febre ex putrescente
sanguine adhuc uerba fecerat: sed post nõnulla, ferè circa
finem eiusdem libri, priusquàm de ephemeris febribus loqueretur,
de hac febre meminit, suamque de ea propalauit senten-
tiam, quemadmodum præcedenti capite fusius differui-
mus. Tentant secundo probare, hanc eandem febrem ex
genere deurentium esse in medium afferentes Gal. aucto-
ritatem. 9. de meth. med. quo loco uerba faciens de amba-
bus synochis ortis ex ipso sanguine dicebat febrem hæc
esse magnam, immò maximã, & facta collatione eius quæ
cum putredine existit, cum ea quæ citra putredinem est,
dicebat, eã putredinis notas, tum in lotio, tum in pulsu, tũ
ingrata calor qualitatem manifestare. Atqui non nega-
mus nos febrem hanc magnam esse, immò & maximam:
semper enim febrilis calor multitudo, in multitudine
defluxus consistit, inquit Gal. 2. de diff. febriũ: porro mul-
tum defluit in hac febre ex putrescente sanguine orta, cũ
sanguis natura sit calidus & humidus, & propterea pro-
pensus ut exhalet, ac digeratur in halitum eius substãtia,
potissimum ubi putrescens supra modũ incaluerit, & id-
circo plurima manui tangenti se offert in hac febre calidi-
tas; est tamen omnino mitis sicut ea quæ in balneo contra-
hitur, ut ait idem Gal. etiam si supra modũ exustus fuerit
& in aliorũ humorum naturam cõuersus; ideoque ardēs fe-
bris dici nequit. non enim cõsistit in caloris febrilis multi-
tudine, neque in multitudine defluxus ipsa febris ardēs, sed
in eius caloris mordacitate, molestia, ac acrimonia. quam
obrem exurentem & non multum calorem, dicebat esse
febris

cap. 12.

cap. 4.

cap. 9.

febris ardentis signum pathognomicum, qui quidē ex humoris acredine, prouenit, & tangenti manui molestus sentitur; hocq; tibi sit maximum humoris febrem facientis indicium, eodem Gal. teste citato loco; qualitas uidelicet caliditatis. nam quæ magis uaporosa ac minus molesta existit, ex sanguine nascitur: quæ uerò molestæ sunt & erodentes atq; mordaces, utranq; bilem consequuntur: Quare non propterea quòd febrem hanc magnā, seu maximam appellauerit Galenus, ardens, seu deurens febris dicenda erit, quæ non multam caliditatem requirit, sed eā exurentem, mordacem, atque molestam. Et cum inquit quòd in synocha ex putrescente sanguine orta sentitur caloris ingrata qualitas, admittimus nos quodāmodo eius qualitatem ingratam sentiri, idque ratione putredinis ac febris. Verum collatione facta ad reliquas febres, cū Gafatemur mitiorem esse hanc caliditatis qualitatem, hoc est minus mordacem, minusq; insuauem quā ea quæ ex utraque bile prouenit saltem, & propterea dici non potest exurens. similiter est dicendum si huius caloris qualitas comparetur ei quæ prouenit ex continente absque putredine, cuius relatione eodem 9. de metho. meden. dicebat, huius febris ingratam esse caloris qualitatem, uerum nō simpliciter talem esse. Quòd si dixerint Gal. 2. de differē. feb. de febre sanguinis uerba facere, quæ generatur eodē putrescente in quibusdam determinatis partibus, & non de ea quæ oritur cum putrescit in omnibus, aut maximis, & principalioribus uasis: nam in hac febre caloris qualitas mordax est atq; insuauis. Dicam & ego satis admodū in hisce uerbis ostendere sese pertinaces esse, cum Gal. citato lib. 2. de diff. feb. dicat: ¶ semper enim febrilis caloris multitudo, in multitudine defluxus consistit. quod uerò manui tangenti molestum sentitur, ex humoris acredine prouenit. ¶ Non igitur ex diuerso loco, sed ex humoris di-

ris diuersitate inquit Gal. semper caloris qualitatem similem percipi à manu tangente, & propterea hoc tibi dicebat esse maximum humoris febrem facientis indicium, qualitatem uidelicet caliditatis: nam quæ magis uaporosa, ac minus molesta existit, ex sanguine nascitur semper, & non quandoque ut isti putant. Adhæc quæ unquam poterit diuersitatis causa reddi, si in omnibus seu maximis uasis aut exiguis & particularibus sanguis putrescat? nonne sanguis est utrobique? nonne equaliter erit id quod defluit uaporosum, minusque molestum, potissimum ubi æqualiter utrobique putrescat, an forte ex loci diuersitate mutabitur eius natura? Qua de re licet febris ex putrescente sanguine orta magna, seu etiam maxima dici possit, nunquam autem exurens, seu ardens propriè appellabitur, ut ex iam dictis liquet, cum in alio febrilis caloris multitudo consistat, & in alio eius acredo, seu mordacitas, cuius relatione febris ardens dicitur. Adhuc febrem continentem ex putrescente sanguine ortam, nedum ardentem, sed ardentissimam esse Hippoc. & Gal. auctoritate aph. 23. primi libri, probare conatur. inquit etenim Hippo. ¶ atq; ubi usque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, si æger tolerare possit. ¶ & Gal. in horum uerborum expositione dicebat: ¶ Ea igitur animi defectio quæ fit ratione euacuationis, nunc ab Hippo. dicta est mensura euacuationis, & in maximis inflammationibus, & in ardentissimis febribus, & in uehementissimis doloribus. ¶ & post pauca inquit: ¶ & nos sapius huiusmodi euacuationes prodesse plurimum experientia dicimus; nam & in ardentissimis febribus, si usque ad animi defectionem sanguis mittatur, statim totius corporis habitus refrigeratur, & febris extinguitur, & plurimis etiam alius citatur, & sudores emanant, & quidam eorum ex ijs sanitati sunt prorsus restituti, alij adiuti plurimum, & uehemen-

cap. 9.

loco præcit.

uehementiam ægritudinis abscederunt. **¶** Atqui inquit hi uiri, hanc sanguinis missionem usq; ad animi defectionem nullibi Gal. præcepisse præterquam 9. de metho. meden. pro curatione febriū synochon dictarum, hoc est continentium quæ fiunt ex ipso sanguine tum putrescente, tum etiam non putrescente, cum igitur has febres ardentissimas, hoc in loco nuncupauerit Ga. sequitur quòd nedum ardentes, sed ardentissimæ etiam sint. sed si uerum dicere fas est (parcant mihi) parum rectè uidentur hoc in loco Gal. uerba exponere, licet de synochis uerificentur de quibus sermonem habuit citato lib. 9. de metho. med. Nam licet in primis Galen. uerbis græcus codex habeat πυρετῶν διακρίσεων, à uerbo διακρίσις, quod latine inflammo, ardeo, seu inflammationem infero, significat, non propterea interpretari debent eius uerba in febribus ardentissimis ductus à uocis significatione, sed potius inflammationem inferentibus utpote quæ calidissimæ sunt. Id uerò idem Gal. confirmare uidetur citato loco. Nam cum dicebat se didicisse experientia, plurimum prodesse huiusmodi euacuationes in eiusmodi febribus, non amplius usus è uoce διακρίσεων, sed dicebat θερμότητος πυρετοῖς, hoc est calidissimis febribus, à uerbo θερμῆναι, quod latinè significat calfacio ita ut calidissimas appellauerit eas febres, in quibus tali usus est uenæ sectione, etiam eodem . 9. de meth. med. & non ardentissimas. Quòd uerò calidissimæ sint febres quæ ex putrescente sanguine oriuntur, & non ardentissimæ dici debeant, idemq; uoluerit intelligere per uocem διακρίσεων quòd θερμότητων, nedum hoc in loco manifestè ostendit, uerum etiam citato li. 2. de diff. feb. illud luce clarius demonstrauit Gal. cum dicebat, febrilis calor copiam, seu multitudinem semper positam esse in ipsa effluuij copia, quapropter si uaporosa sit ac minus molesta, ex sanguine nascitur, cum etsi plurima manui tangenti se offerat.

cap. cit.

cap. cit.

se offerat, est tamen omnino mitis, ut paulo ante dictum est. Itaq; non negamus continentes febres ex putrescente sanguine ortas, esse magnas & calidissimas, cum semper in eis tangenti manui se offerat febrilis calor copia seu multitudo, magis quàm in cæteris febribus, ob eam quam nuper diximus causam. uerum non propterea ardentissima aut ardēs dici debet, de cuius ratione est quòd nō multus sentiat calor, sed exurens, acris, ac mordax, què admodum prius à nobis demonstratum est. Non igitur *ναύσος*, hoc est febris ardens exquisitè & propriè quæ ex sanguinis putredine accenditur febris, etiam si continēs sit, dici poterit. si quis autem uelit eā impropiè sic appellare, quemadmodum etiam nō uerè, & propriè biliosa dici potest, propterea q̄ proximus est putrescēs sanguis ut in bilem conuertatur, ita etiam quoniam proxima est ut febris ex eo orta in ardentem transmutetur, modo rei ueritas seruetur, quòd uidelicet uerè & propriè ardens, neq; sit, neque dici possit; ne uideamur de nominibus litigare non reclamabimus. Quinimmo & ipse Hip. etiam febres has continentes ab ardentibus seiunxit aph. 2. 1. 3. libr. cū dicebat: **¶** æstate aut nōnulli horū & febres cōtinuæ & ardētēs & tertianæ &c. **¶** quo in loco liquido cōstat febres cōtinuas ab ardētibus separasse, intelligens per cōtinuas febres non alias quidem quàm has continentes quæ ex sanguine nascuntur, licet usus sit uoce *ἐνεχέας*, quæ latinè cōtinuæ interpretatur: nam nunquam uel Hip. uel ex antiquis alius cōtinuam febrem appellauit *συνεχῶν*, Gal. teste in sine 2. lib. de nat. hum. quare alias non potuit per cōtinuas subintelligere febres, quàm continentes ex sanguine, quas generari æstate, potissimum circa eius initia consonum est, quemadmodum & ardentes, & tertianas.

Quod

Quod febres quæ ex sanguinis putredine generantur sint de genere acutorum morborum. Cap. 15.

si ardens non sit febris ex putrescēte sanguine orta, non ab re quæreret quispiam, num saltem possit dici acuta? & si acuta, num acutior uel minus acuta ipsa febre ardente, quæ ex putrescente bile oritur? Huic responsum dabimus insimul cum Gal.

lib. 3. de crisi. quod cum in omnibus morbis peracutis, ut ipse inquit, necessarium sit febres, uel synochos esse, uel continuas quidem, sed quæ per tertium exacerbantur, sequitur synochos ex putrescente sanguine ortas non solum ex acutorum morborum genere esse, sed peracutorum. Nec quispiam interpretari poterit per synochos eas dumtaxat febres, quæ ex putrescente bile unam cum sanguine in uniuersis aut principalioribus uasis fiunt, cum indifferenter, ac uniuersaliter dixerit Gal. uel synochos esse, subdēs demum. ¶ synochi quidem raro eueniunt. ¶ id quod etiam confirmare uidetur. 3. de diebus decretorijs cum dicebat: ¶ quæ igitur causa sit ob quam in acutis morbis tertio quoque die plurimum accessiones fiant. ¶ & non dixit semper quasi uelit innuere, quod synochæ febres, licet ex genere acutorum morborum sint, raro eueniant. Id etiam confirmari poterit ex eiusdem Gal. uerbis citato lib. 3. de crisi. cum dicebat: ¶ nam si febris synochus fuerit, ac nullus error acciderit (nam semper eiusmodi oportet meminisse) in quarto die sperandum est crism futuram. ¶ cum ergo cito terminetur, quoniam non ultra quartum diem, ut ipse inquit, & eius solutio per crism fiat, quæ fieri nequit nisi in morbis magnis, & qui celeriter mouentur, sequitur necessario quod acuta sit febris: hos etenim morbos appellauit

appellauit acutos Gal. 2. de dieb. decret. & 6. de morbis uulg. qui uidelicet celeriter mouentur, interim quoque magnitudinem addicit, ut liquet commēto aph. 19. & 23. 2. libri, ut quæ motus celeritatem adiuuat, eodem auctore. 3. de crisi. Quod uerò celeriter moueatur, facile patere poterit, quoniam cum putrescere coeperit sanguis, iam biliosus fit, cuius naturæ est celeriter moueri. Est itaque continens febris ex putrescente sanguine genita, de genere acutorum morborum, & acutarum febrium ob iam dictas causas. similiter etiam si continua fuerit plures habens accessiones, erit adhuc acuta: quoniam similem accessionum proportionem assumit, qualem tertianæ maxime febres ostendunt, ut 2. de diff. feb. scriptum est, licet eis simplicior sit. cum ergo per tertium exacerbetur, erit & hæc etiam febris acuta, ut ex iam dictis patet. Num uerò acutior sit, uel minus acuta febre ex bile orta, non ita facile differere licet. Nam sunt qui opinantur hanc febrem ex putrescente sanguine accensam, biliosam acutiorem esse: Nos uerò oppositum cum Gal. tenemus; propterea nostram statuemus prius opinionem, & deinceps rationes eorum qui contrarium sentiunt, diluemus. Fatemur enim *σύνοχος*, hoc est continentes febres, ex putrescente sanguine genitas, minus esse acutas, quam continentes ex bile ortas: & continuas quæ plures accessiones habent, etiam minus acutas esse, eis continuis febribus quæ ex putrescente bile, in determinatis ac exiguis uasis excitantur, ac propterea plures etiam accessiones habent. Nam si esse acutum in motus celeritate consistat, ut iandudum Gal. auctoritate explicauimus, nemini uenit in dubium quod cum calidior sit, ac tenuior bilis flaua ipso sanguine, quod celerius ac citius mouebitur ad crism quam sanguis ipse. At si uelis acutum morbum non solum consistere in motus celeritate, sed in symptomatum magnitudine, adhuc liquido constat quod

cap. 12. com.
I. super textu. 29

ccap. it.

cap. cit.

cap. cit.

cap. 4.

cap. 8.

cap. cit.

stat quòd maiora, & sæuiora symptomata ex putrescente bile quàm sanguine fiunt: id quod decretum reliquit Gal. 2. de diff. feb. cum dicebat, febres ex putrescente sanguine ortas mitiores, seu simpliciores esse quàm reliquas ex alijs humoribus ortas; & si tales humores ex eodem sanguine geniti sint, adhuc febres mitiores esse, tum in reliquis omnibus, tum in caloris qualitate, etiam si immodicè exustus, in bilem conuersus fuerit: quoniam ex tali bile adhuc mitior generatur febris, quàm ex alia bile non genita ex putrescente sanguine, & ait tum in reliquis omnibus simplicior, seu mitior esse, hoc est, reliquis symptomatis. Concludimus itaque ex dictis unà cū Gal. continuas febres quæ ex putrescente flaua bile intra uasa accenduntur, tam si unam habeant à principio ad finem usq; accessionem quàm si plures, acutiores esse quàm continuas ex putrescente sanguine genitas, spectata ipsa acutie, tam relatione facta ad motus celeritatē, quàm ad symptomatum magnitudinem, modo semper in cæteris paritas seruetur: Quòd uerò falsa sit hæc nostra opinio probare tentant quidam, primo Gal. auctoritate 2. de crisi. cum dicebat: *σύνοχος*, hoc est continentem febrem esse nedum acutam, sed peracutam, esse quæ ex genere febrium deurentium, ab eisdem quæ acutie differre, quoniam magis acuta existit. Huic obiectioni si quis memoria teneat, quæ paulo ante à nobis dicta sunt, facile respondebit: diximus etenim eo in loco Galenum haudquaquam de synocho, quæ ex sanguine putrescente ortum ducit, uerba facere, sed de ea febre continente, seu synocho quæ ex bile generationem habet, etenim idem Gal. dicebat & sufficit enim genus agnoscere quòd scilicet biliosa sit, atque deurens, & peracuta. Quam etiam prius dixerat esse ex genere febrium deurentium, & ab eisdem acutie differre, hoc est quòd magis acuta est febris continens orta ex bile, quàm

continua

continua plures habens accessiones, quoniam in maioribus, ac principalioribus uasis, cordique proximioribus putrescit: Inuehunt 2. Gal. auctoritate freti 3. de crisi bus cum dicebat *σύνοχος*, id est continentes febres, licet raro eueniāt (ubi nullus sit error) in quarta die per crisin finiri, qua rōne idē assererat raro accidere ut in quarta die fiat crisis, ita ut bis tñ Archigenes toto tēpore uitæ suæ id obseruasset. Ipse uero usq; ad eandem horam semel solū, sed quæ tertio die exacerbantur (inquiunt isti) ex bile originē ducentes per quàm rarissimè in tertia aut quarta die iudicatur: sæpius uero in quinta, septima & ultra. quapropter asserendum erit acutiores esse continentes febres ex putrescente sanguine ortas, quàm continuas plures accessiones habentes ex bile genitas. Atqui nos fatemur primo quòd quicumque morbi ex bile fiunt, in cæteris paritate seruata, potissimum ea intra uasa putrescente, sunt acutiores & celeriori motu mouentur, quàm qui ex putrescente sanguine. dicebat enim Gal. citato lib. 3. de crisi bus. & adiuuat motus celeritatem morbi magnitudo, & anni tempus, & regio, & ætas, & quæcunque alia amaræ bili conueniunt. Quæ & cum aiunt per crisin finiri synochum in quarta die, fatemur nos Gal. de omni synocho subintelligere ueluisse, tam ex sanguine, quàm ex bile: & facta inter has febres collatione, adhuc dicimus quòd si ex bile fiat febris continens citius per crisin finiet quàm si ex sanguine, cum & ipsa bilis uelocioris sit motus, ut probauimus; ac maiora, sæuiora quæ symptomata inferat: continuæ uerò febres ex bile putrescente in particularibus ac paruis uasis plures accessiones habentes, quamuis sæpius post quartum iudicentur & raro ante, non propterea dici debent minus acutæ, cum & celeriori motu etiam moueantur, & magnitudinem habeant magis quàm ipsæ etiam continuæ, quæ plures accessiones habent genitæ ex sanguine putrescente

Ff scente

ca. 4. iuriscit.

cap. 4.

cap. 6.

cap. præcit.

sciente similiter in particularibus & exiguis uasis. sunt etenim hæ simpliciores semper, quàm aliæ quæ ex alijs humoribus fiunt febres, ut sæpius dictum est, & propterea minus acutæ, cum neque ita celeriori motu moueatur sanguis, quemadmodum flaua bilis, neque adeo magna, sæuaque symptomata pariat, modò æqualiter putrescant. qua ratione licet continentes febres ex sanguine citius iudicentur, quàm quædam febres biliosæ continuæ quæ per tertium exacerbantur, non propterea sequitur eas esse simpliciter acutiores; nam facta inter eas relatione, celerior semper erit motus ipsius bilis, quàm sanguinis, & maior ac acutior erit quæ ex bile, quàm quæ ex sanguine putrescente accenditur febris, dummodo semper seruetur in cæteris paritas, idest continens continenti, & continua continuæ comparetur, utriq; humores pariter putrescât: quamuis etiam audacter cum Gal. censeamus, aliquam febrem quæ per tertium exacerbatur ex putrescente bile ortam, acutiorem esse aliqua continente ex putrescente sanguine genita, ut ea in qua tertio die crisis fit, licet eius motus non adeò continuus sit, & æqualis: id quod etiam manifestauit Gal. citato lib. 3. de crisi. cum dicebat, quòd quamuis oportet crism in idem tempus incidere cum accessione, & propterea raro accidat ut in quarta die fiat crisis, contingit tamen in ipsis synochis febribus, natura à proprijs circuitibus ad crism perueniente: quasi ex se ipsa excutiens quod molestum est, non irritata ex ipsis accessionibus, neq; à uelocitate motus ac symptomatū magnitudine, ita ut propterea citius moueatur ad crism, sed sponte ferè ad crism peruenit ut exoneretur ab eo quod uelut onus molestum existit; citius ergo iudicatur propterea continens febris ex putrescente sanguine genita, quàm continua plures accessiones habens ex putrescente bile orta, quandoque non propter eius motus celeritatem aut

sympto.

cap. 4.

symptomatū magnitudinem, sed ipsa natura à proprijs circuitibus ad crism perueniente. sunt etenim acutiores, ut diximus, morbi qui ex bilioso humore fiunt, quàm qui ex sanguine ac reliquis humoribus. Quod etiam ostendit Gal. commen. aphorif. 7. tertij lib. cum dicebat: Efficitas uerò pauciores quidem humores efficit, sed qualitate biliosiores, & ob hanc causam febres numero quidem sunt pauciores quàm in temporibus pluuiosis, sed acutiores. Cum ergo continuæ hæ febres quæ per tertium exacerbantur ex bile genitæ, in accessionibus crism habeant possunt in tertia die finiri, ut eodem 3. de crisi. liquet, & ita acutiores erunt quàm continentes ex putrescente sanguine accensæ, quæ in quarta finiuntur, id quod prouenit non propter aliud, quàm propter accessionis magnitudinem, ac motus celeritatem maiorem quàm habent ipsis synochis ex sanguine genitis. Cum uerò inquirunt, propterea acutiores esse febres ex putrescente sanguine ortas, quia Hippocrat. primo de rati. uictus dicebat quòd harum uic complures pereant, Asserimus Hippoc. citato loco connumerasse morbos, quos prisca acutos nominatim perstrinxerūt, quemadmodum est pleuritis, peripneumonia, phrenitis, læthargus, caufus, & quicumque alij hos consequuntur morbi; & propterea per febres continuas, non continentes ex sanguine putrescente ortas dumtaxat subintellexit, sed quæ ex alijs humoribus, diuersisque inflammationibus fiunt, quapropter & peripneumoniæ, & læthargi, & caufi, hoc est ardentis febris meminit, & deinceps dixit: & quicumque alij hos consequuntur morbi, quorum febres prorsus continuæ interficiunt. Fac si uellet innuere omnes febres continuas, præsertim ex inflammatione uiscerum ortas, ex quouis humore generationem habeant, acutas esse, ac ut plurimum interficere, etiam si ex humore frigido generentur, ut læthargus nec

cap. præcit.

tex. 8.

etiam nostræ opinioni pugnat Galeni auctoritas libr. de curan. rat. per uen. sect. cum inquit: *Æ* cæterum ubi feruescentis inest sanguinis plenitudo acutissimam accendens febrem. *¶* Nam ex sanguinis plenitudine febrem acutissimam fieri non negamus, cum de numero peracutorum morborum sit (ut prius dictum est) at quæ ex bile excitantur non propterea eisdem acutiores esse nõ fatemur, quinimmò has perpetuò eisdem acutiores magis esse affirmamus (ijs quæ retulimus feruatis) quamuis citato loco etiam Galenus de plenitudine feruescentis sanguinis qui quodammodo biliosus est, ad biliosamque accedit naturam, & non de putrescente seu redundante solo sanguine uerba fecerit. Reliquas quas in medium afferunt rationes, consulto prætermisimus, cum & parui momenti sint ad eò, ut quiuis uel parum in medicina exercitatus, facillè eas diluere ualeat, tum etiam quòd de putrefacto omnino sanguine, ac corrupto extra uasa, supraque modum exusto potissimum concludant, & non de eo qui modicè putrescit, ac corrumpitur intra uasa, adhuc eius formam seruante, de quo noster est sermo, ut sæpius dictum est. Quæ de re cum eodem Gal. procul dubio tenemus, continentem febrem ex putrescente sanguine accensam, minus acutam esse, quàm ea quæ ex putrescente bile oritur, similiter & còtinuam febrem quæ plures accessiones habet ex eodem sanguine ortam, minus acutam esse quàm còtinua ex bile quæ per tertium exacerbatur. Quinimmò & quasdam istarum febrium plures accessiones habentium quæ ex bile generantur, adhuc acutiores esse *συνοχο* ex putrescente sanguine, & (ut uniuersaliter dicam) quæ ex putrescente bile febres ortum ducunt, in cæteris paritate seruata, semper eis acutiores esse, quæ ex sanguine putrescente accenduntur; quicquid alij sentiant: sunt tamen & hæ febres quæ ex sanguinis putredine generantur acuta, li-

ta, licet non uerè & exquisitè ardentes. sed mox quaereret quispiam, num sicuti febres quædam acutæ esse possunt, & non ardentes, ut de synochis ex sanguine conclusimus, ita quoque possint ardentes quædam esse & non acutæ? quod quidem admittere uidetur Hippocra. tertio de morb. uulgar. sub his uerbis: *Æ* febrium ardentium quæ uigebant hæc erat natura, initio sopore erant oppressi, fastidiosi, inhorrescebantque, febris non acuta, neque magnopere sitibundi, uel deliri. *¶* manifestè hîc Hippocr. admittere uidetur ardentem febrem, quæ non sit acuta. Verùm nos quamlibet ardentem febrem acutam esse cum Galen. fatemur; Hippocr. autem auctoritati eo modo satisfaciemus, quo ipsemet Galenus in commento satisfacere uidetur, dicens, quòd cum dixit febris non acuta, in quibusdam codicibus absque negatione reperitur; ut puta febris acuta: Deinceps utroque modo conatur Hippocr. dicta uerificare, inquires, quòd qui negationem omittunt quòd diuelli ab ardente febre, acuta febris nequeat, intendunt: uel intelligendum est quòd quemadmodum non magnopere erant siticulosi, tametli etiam in febribus ardentibus hoc sit peculiarissimum, ita consentaneum esse eos non ualde febricitasse acutè, & propterea potuit ab Hippocra. scriptum esse febris non perinde acuta: deinceps corruptum ab eo qui primus hæc scripsit, errorque remansisse; quamuis quidam (ut ipse fatetur) uelint quòd quemadmodum raro ijs, & nouo quodam exemplo acciderit sopor ita hæc febris. Atqui nos uel esse auferendam dictionem *Æ* non *¶* uel si non auferatur, addendam, esse ualdè, aut perinde cum eodem Galen. putamus; & proinde nullam febrem ardentem esse, quæ etiam non sit acuta, cum eodem Galen. uerum esse arbitramur: Quæ etiam ratione in nostro quæsito de tertiana, num sit morbus acutus, probauimus

eam esse de genere morborum acutorum, cum etiam de genere ardentium sit; nam qua ratione ardens dicitur, similiter etiam & acuta febris dicenda erit, ut fusius nonnullis cum auctoritatibus, tum rationibus eodem loco demonstrauimus.

FINIS SECVNDÆ PARTIS.

DONATI ANTONII

AB ALTOMARI,

ARTIS MEDICÆ DE

MEDENDIS FEBRIBVS,

PARS TERTIA.

EXERCITATIO.

De dignotione, prognostico, ac curatione febrium ex putredine sanguinis accensarum. Cap. I.

Vomodo particulares omnes febrium differentia, praesertim earum quæ ex putredine accenduntur, eadem diuisua methodo uentes, uestigentur, & quot, quæ ue sint, ac quis sit modus earundem generationis, quæ ue curationis uia & ratio fulissimè explicasse arbitror: Reliquum est, ut tyrones instituamus, quomodo se exercere debeant, pro dignotione, ac curatione earum, adeò ut in singulis dignoscendis primo se exerceant; & demum eis cognitis, quid de ipsis praedicendum ac quibus curari debeant, haudquaquam ignorant. id namque est quod pro huius tractationis perfectione, ac complemento à principio docere proposuimus, & ne longius euagemur, ab hac quæ ex sanguinis putredine oritur differentia, quæ tot in medium attulit lites, exordiendum

esse putauit, ut uniuersus de ea absoluatur sermo; utque ea cognita & sublata, ad reliquas quietius transire ualeamus, neque propterea reliquarum & dignotionis, & curationis ordo peruertet, ut patebit. Pro loci porro diuersitate in quo sanguis putrescere consuevit, duae sunt febrium differentiae oriuntur ut dictum est; quarum altera *συνεχης*, hoc est continens, altera *συνεχης*, id est continua appellatur. Prima, quoniam in omnibus aut principalioribus uasis idem sanguis putrescit, una a principio ad finem usque; habet accessionem, quae in multos dies porrigitur, cum ob uehementem stipationem sanguis non transpiret, nec ulla subsit occasio, quae alterius accessionis principium excitet, ut iamdudum differuimus. Huius tres differentiae (quemadmodum de synocho absque putredine explicatum est) reperiuntur apud artis medicae auctores, & praesertim apud Galenum 9. de meth. med. Nam aliae simile tenorem seruant, a principio siquidem ad finem usque; aequali magnitudine ac uehementia perdurant, quas graeci *δυστόνοις καὶ ἀκμαστικόν*, uocant: quaedam uero semper augentur, & exiguum aliquid adiiciunt, eas Graeci *αναβατικόν καὶ παραμιαστικόν*, nominant, hoc est crescentes seu incrementum suscipientes. Aliae paulatim diminuuntur & decrescunt, quas *παραμιαστικόν*, hoc est decrescentes appellatur. Reliqua differentia, licet ad febris uacuitatem priuquam ex toto soluitur non desinat, plures tamen habet accessiones, ac declinatio aliqua sensibilis in ea apparet, quoniam in paruis quibusdam uasis sanguis putrescit & ut uniuersaliter dicatur in inflammationibus uniuersis, adestque occasio aliqua, quae alterius accessionis principium excitat: similem uero accessionum proportionem assumit, qualem tertianae maxime febres ostendunt, ut liquet 2. de diff. feb. Comune autem omnibus febribus quae ex sanguinis putredine accenduntur existit, Alexandro auctore ca. 3. lib. 1 2 quae mitis statim calor ad primum manus factum percipitur, qui

qui nihil habeat rodens & acre, quale in febribus, quae ex flaua bile plus satis adusta generantur, deprehenditur. differt etiam hic calor ab eo qui ex putrescente pituita sentitur; quoniam licet per initia tum mitis, tum uaporosus sentiatur, paulo post tamen, manum diutius admoventis rodens caliditas, tactui occurrit, ueluti per colum quoddam aut cribrum sursum emergens in eadem pituita putrescente, ut ipse inquit. Quam sententiam prius conscripserat Ga. 2. de diff. feb. asserens quod quamuis manui tangenti plurima se offerat caliditas in hisce febribus ex putrescente sanguine ortis, earum tamen caliditas mitis est, magis uaporosa, ac minus molesta, quam quae ex caeteris putrescentibus humoribus percipitur. hoc itaque signum maximum, commune est omnibus febribus ex putrescente sanguine accensis. Pulsus eis qui ita febricitant, praesertim ubi continens fuerit febris, maximus, uehemens, celer, frequens, & aequalis est: arteriae constitutio, nec durior quam pro natura est, nec mollior, celeritatis tamen frequentiaeque eo peruenit, quo febris ipsa magnitudinis; haec tamen indicia communia sunt, ut inquit Gal. eodem 9. de method. medend. cum synocho citra putredinem: priuatim tamen huic de qua sermonem facimus putredinis signa aderunt: tum in lotio, tum in pulsu, tum caloris ingrata qualitate. In lotio, quoniam colore & crassitudine magis a naturali habitu recedent urinae, crassae siquidem & rubeae, ut liquet libro de urinis. Est etenim sanguinis color rubeus, licet quandoque etiam & flauus, non tamen adeo ut bilis natura semper rubicundior existit Galen. teste primo de crisi bus. eruntque crudae in principio, aut saltem obscure concoctae. In pulsu manifestabitur putredinis signum, etenim celerior erit contractio quam distensio, & pulsus per externam quietem frequentior, quod signum commune est omnibus febribus ex putredine ortis, ut

cap. 7. 3. de prælag. ex puls. scriptum est. In caloris etiam qualitate putredo ostenditur; nam quamuis semper ex sanguinis putredine calor sit mitior quam ex putredine cæterorum humorum, ut iandudum ostendimus, erit tamen aliquantisper acris & mordax in continente hac febre ex putredine orta relatione facta ad continentem citra putredinem: rubicundi quoque ac pleni apparent agri, ac plenitudinis sensum se percipere aiunt. Hæc febris neque in frigida ætate, nec frigido corporis temperamento excitari consuevit, nec in gracilibus, uel qui raro sunt corporis habitu, immò tum ætate, tum natura, tum acquisitio temperamento quæ calida sunt, ac præcipue si & carnosus, & multo sanguine affluens, & de se corpore ager fuerit, aut etiam calidis excrementis refertus, ut patet citato lib. 9. de metho. meden. & propterea qui hac febre corripiuntur, si rectè curari debeant, ijs sanguinis missio est adhibenda, pro certo habens quòd nisi id adhibeatur præsidium, fore, ut uel suffocètur, uel certè syncope prehendi, & omnino periclitètur; nisi eos, uel uirium robur, uel plurimus sudor, uel largum sanguinis profluuium à morte uindictet, ut liquet ibidem. Harum uero omnium continentium febrium deterrima est quæ incrementum suscipit: inter reliquas, quæ similem tenorem seruat, deterior est. Quo circa eiusmodi febris curatio, non secus ac illius quæ citra putredinem à uenæ sectione auspicanda erit: quam licet Gal. citato loco, ubi ualida subsit uirtus, & ætas permiserit usque ad animi defectum, fieri debere præceperit, quia tamen ut ipsemet fatetur 11. eiusdem operis lib. nec obstructio, nec putredo curari per sanguinis missionem potest, ut quæ alia remedia desiderent, & propterea reponi sanguinis aliquid ad curationis spatium debèbit, quominus intempestiuè nutrire, necessitate ulla cogamur, ob id satius esse puto, ac tutius, ut quantum satis uisum

cap. 3.

cap. 4.

cap. 14.

uisum fuerit, tantum principio detrahas; quod uero defuit iteratione supplere oportet: quod quidè nec ipse negauit eodem 9. de metho. meden. ubi uires, aut ætas non satis responderent, cætera autem quæ pro huius febris curatione conducunt, tum eo loco quo continentem citra putredinem curare docuimus, tum etiam ubi abundantiam curare præcepimus, ac putredinè, studiosi petant, ne iterum eadem hic repetamus: reperient enim quibus febrilis calor extinguitur, obstructio eximatur, & putredo uacuetur. Similiter & uictus rationem requirant in uniuersa li methodo, in qua eius institutionem fusius differuimus, nedum in his, sed in cæteris omnibus febribus; particulatim autem sis cõtentus in eiusmodi febribus, paucissimas sorsitiones, potionesq; exhibere, quibus utique ceu medicamentis potius quam nutrimentis egemus, eodè Gal. teste. 11. de metho. med. ueluti est aqua ordeï aut ptisanæ cremor. Nam quibus febribus continuis status non ultra septimum futurus est, & uires ualidæ sunt, atque ætas præterea consentit, his quidem admodum exquisitus, & tenuis uictus est instituendus, ut patet 1. de arte cur. ad Glau. unum autem iterum repetere non grauabor, quòd maxima continentium febrium remedia hæc duo sunt, sanguinis detractio, & potio frigida, uerum illa, nullo non tempore, modo uires sustineant, hæc cum & in pulsu, & urinis concoctionis euidentibus cernuntur notæ, febris autè est maxima, ut citato lib. 9. de meth. meden. scriptum est. Continuas uerò febres quæ plures accessiones habent ex eodem putrescènte sanguine genitas, ex eisdemmet signis dignoscas, hoc solo ab eis dissidentes, quòd plures habent accessiones, quoniam non in omnibus seu maximis uasis, sed in quibusdam, ac paruis sanguis putrescit, & similem habent accessionum proportionem, qualem tertianæ maximè febres ostendunt, differunt autem ab eis febris bonitate

loc. cit.

cap. 9.

cap. 8.

loc. cit.

nitare. sunt etenim hæc quæ ex sanguinis putredine oriuntur simpliciores, tum in reliquis symptomatis, tum etiam in caloris qualitate, ut sæpius diximus, quòd si non modo sanguis ipse putrescat, sed inflammationem pariat, aderunt & eadem simul inflammationis inditia; ac etiam propria si ex sanguine excitetur, diuersaq; ab alijs humoribus, si eadem fiat, ut in laterum inflammatione clare cernitur: quarum inflammationum signa, ac curationis modum, potissimum ubi internis partibus fiant, fusissimè & particulariter in nostra arte medica docuimus. uerum ubi in quibusdam paruis uasis pp eius crassitudinè aut multitudinè impingitur adeò ut putrescat propterea quia non diffatur sanguis, & febrem accendat; si omnia consentiant, uena secanda erit, eaq; repetenda, ut dictum est; præsertim si multitudine obstruat, deinceps ad liberandam obstructionem, ac crassitiem extenuandam accedere, putredinemque euacuandam, sub eadem uia & ratione qua in uniuersali methodo præcepimus: ea autem deligenda medico sunt quæ citra calorem liberare obstructiones ualeant, ac putredinem auferre, aut saltem quæ citra calfactionem siccationemq; ualentem, eadem moliantur, tum intus assumpta, tum foris adhibita: quæ uerò sint quæ tali facultate polleant; in uniuersali methodo sunt explicata. particulatim autem, aqua hordei non decorticati, aut ptisanæ cremor exhibeatur, uel radicis cicorij, apij, boraginis, uel feniculi decoctum in aqua, aut oxyfaccharum, uel syrupus acetosus, seu oxymel interdum. Deforis uerò ea quæ extenuandi, digerendi, alterandi que uim habent, adhibeantur, perpetuo indicationibus à parte affecta, quas prius in uniuersali methodo explicauimus, sumptis, atq; perpensis, sed quoniam exiguo quodam tempore sanguis hic putrescens suam seruabit naturam, sed paulo post in aliorum humorum speciem permutabitur, propterea pro diuerso

diuerso humore in quem mutatur, uaria quoq; exigit tum topica, tum alterantia ac purgantia medicamenta, quorum copiam studiosi in sequentibus requirant. Si uerò in eadè parte in qua sanguis putrescit inflammationem pariat, pro eadè curanda illæ etiã indicationes pensitandæ sunt, quas supra in uniuersali methodo differuimus, cum scilicet putredinem cum inflammatione curare doceremus. semper enim (ne eadem sæpius repetamus) sub eadem uia & ratione particulares febrium differentiarum curandæ sunt, quam in uniuersali methodo seruandam esse monuimus, particulari quadam indicatione addita: quæ ex cuiusq; causæ ad huc manentis differentia desumitur; ex qua & diuersa particularis febris, ex putredine ortæ, differentia gignit, ac uariis modis generationis ipsius circuitus; quæ admodum in præcedenti secunda huius operis parte fusius explicauimus.

De causis, idest ardentis febris dignotione, prognostico ac curatione.

Cap. 2.

Vòd per exquisitum causum, seu exquisitã febrim ardentem unã cū Galeno quamlibet febrim continuam ex bile ortã, subintelligere debeamus tã si plures habeat accessiones, quam si unã dütaxat à principio ad finem usq; in præcedentibus abunde demonstrauimus. Nã quæ in sola flaua bile febris acceditur, sine aliquo uisceris affectu, siquidè manente adhuc intra uasã bile accendatur, exquisita febris ardens nuncupatur. si uerò per totum corpus deferatur, tertiana: eodem Gal. teste 2. de crisi. ipsæ uerò febres continuæ ex bile genitæ, in alio non dissident nisi quandoq; eadem bilis in oibus unã cū sanguine, aut maioribus principalioribusq; uasis putrescit, interim in exiguis ac à corde diffitis. nã cū in uasorum capedinibus unã cū sanguine continet flaua bilis, utcunque

cap. 6.

ut cunque accendatur contingit febres ardentes prodire: præcipuè uerò ubi in uentris, aut iocinoris, aut pulmonis uenis bilis efferuescat: ut liquet ex eodem Gal. 1. de morbis uulg. Harum itaque omnium dignotionem primo aggre diemur; & deinceps prognosticum ac curationem. cū autem duo sint, ut prius dictum est, propria, eximia, ac pathognomonica inditia ardentium febrium, sitis uidelicet incompscibilis, ac exurens caliditas, neq; appellari possit febris ardens nisi adiuncta perpetuo habeat per totū morbū hæc duo, ut liquet 3. de morbis uul. propterea ab his exordienda est harum febrium dignotio. Pulsus eorū qui hac febre laborant, celerior, & frequentior erit, quàm qui fit ex sanguinis putredine, inæqualis magis; nam multo celerior erit contractio distensione, & frequentior secundum exteriorem quietem; erit etiam & durus, & propterea non adeò magnus ac uehemens, quemadmodū in continentibus ex sanguine ortis uidebitur, aderitq; manifestum proprium febrium signum, hoc est inæqualitas in uno pulsu. nam multo uelocius principium, finemque motus inuenies, quàm medium, licet hoc commune sit omnibus continuis, ut patet. 1. de arte curatiua ad Glau. Est etiam proprium harum febrium symptoma lingua nigricans, ut liquet 1. de locis affect. nigrescit autem ob immoderatam caliditatem, quemadmodum etiam arida & aspera redditur ob immoderatam siccitatem, eodem Gal. auctore 4. de rat. uictus; quo loco ab auctore cuncta hæc quæ sequuntur signa conscripta sunt, inquiens: fit quoque & lingua aspera, sicca, & ualde nigra, uentrisque mor su dolet, deiectionesque & liquidæ, ac pallidæ fiunt, urgetque sitis uehemens, & uigiliæ, atque interdū mentis aberratio: quæ etiam ab Aetio ca. 78. lib. 5. & à Paulo ca. 28 lib. 2. annotata sunt. Verum non omnia hæc symptomata perpetuo febribus ardentibus insunt. nam uentrem mor deri,

deri, & biliosa deicere, non de eis quæ perpetuo insunt, nisi cum morbus uehemens sit, motusque acrium & tenuiū humiditatum ad interna fiat. quapropter ijs qui uentrem heparq; causi ueluti sedem habent, hæc cōtingunt. uerum ijs qui pulmonem ueluti sedem habent, hæc non admodum contingunt; sed quæ de lingua dicta sunt, & desipientia magis: difficulter etiam & hi spirant, (ea scilicet quæ densa, & magna est spirandi difficultate) efflantque continenter os aperientes, ignei que spiritus efflatione leuantur, ut ab eodem Gal. citato lib. 4. de rati. uictus scriptum est. unde Hippo. apho. 50. 4. lib. dicebat: ubi in febre nō intermittente difficultas spirandi & delirium acciderit, letale: fit autem in his febribus interdum mentis aberratio, seu desipientia, ob eam, quæ ad caput recurrit, bilē, & ob temperaturæ caliditatem siccitatemque, & propterea ubi admodum uehementes fuerint hæc febres, est hoc peculiare; quemadmodum etiā sanguinis ex naribus profluuium. etenim nihil habet admirationis si recludantur, & disrumpantur huius regionis uenæ à sanguine qui sursum incitatus calore effertur, à quo non possunt non inflari, ac tum reserari uenæ, & rumpi ob spiritus copiam: qui disrumpit uel utres ac dolia cum in musto feruescēte accumulatur, ut liquet. 1. de morbis uulg. cum ergo copiosus ad caput calor attollatur, ubi uehementes fuerint hæc febres, sanguinis fiunt profluuia, & delirant. erunt & urinæ in his febribus tenuiores, quàm in febribus ortis ex sanguine putrescente, similiter non adeò rubeæ, sed rufæ, seu flauæ & igneæ. Differunt autem hæc febres ab exquisitis tertianis, quoniam neque cum rigore inuadunt ut illæ, neque etiam si plures accessiones habeant, ad febris uacuitatem desinūt, propter eas quas supra meminimus causas. distingues autem eas, quòd quæ continentes nō sunt, plures habent accessiones, illæ uerò unam dumtaxat, minus

com. 2. super
tex. 20

com. 3. tex.
com. 34

cap. 8.

cap. 5.

super tex. 1

loco. præcit.

com. 2. tex.
cō. 63. et. 66

nus etiam quodammodo sitiunt ægri, & calor, ac cætera modò dicta, in eisdem sunt paulo mitiora; reliqua uerò quæ utrisque communia sunt, sequenti capite de tertiana expectabis, ne eadem bis repetamus. Nunc ad prognostica transeamus. Si incipiente ardente febre confestim primum rigeant laborantes, prauum est signum: etenim iudicare ardentibus febres rigor solet, Hippo. auctore apho. 58. 4. li. cum dicebat: ¶ febre ardente laboranti, rigore superueniente solutio fit. ¶ possibile siquidem ex qua febris ardens habuerit ortum, expurgata. Atqui decretoria non statim elucere oportet, ut idemmet testatur 2. de morbis uulg. in super malum est si insomnes ac fastidiosi sint, grauiusque angantur. nam uigiliarum & angoris symptoma semper exitiosum est, nedum in principio. Adhæc ubi paululum in fronte & clauiculis sudabunt, multumque delirabunt, prauum est signum. nam eiusmodi sudor, etiam si frigidus non sit, minatur sincopem; pessimus autem erit, si frigidus egrediatur, quippe qui non fore sed iam esse sincopem in dicit Gal. teste 1. prog. & propterea dicebat Hippo. aph. 37. quarti lib. ¶ frigidi sudores cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori autem, longitudinem morbi significant. ¶ delirare uerò læsum significat cerebrum, nec minus timores mœstitiæ, extremitates subfrigidæ, ut summi pedes, magisque minus, prauis sunt timores inquam, quoniam magnopere acris, & deusta flauæ bilis, symptomata sunt, cognatæ uerò timoribus sunt mœstitiæ. At partium extremarum frigus perniciosissimum febribus ardētibus symptoma est, & signum: quemadmodum etiam desipere febris æstu caput inflammante, cum proprium sit, & familiaris febribus acutis uri extremis corporis partibus; quæ si quando refrigerentur, regionesque ad uiscera continentes ardeant, in corporis meditullio coactum sanguinem esse, inditio est. Extrema autem membra sanguinem desiderare,

Sect. 1.

Sapertex. 26

derare, refrigerari, & semel emori, desitiente iam ea natura. Quapropter Hippo. aph. 48. quarti lib. sic scriptum reliquit: ¶ in febribus non intermittentibus, si partes exteriores sint frigidæ, interiores uerò uruntur, & sitim habeant, letale. ¶ & apho. 1. septimi lib. ¶ in morbis acutis frigus partium extremarum, malum. ¶ Nec minus & malum quoque est, ubi ardentibus febres plures habeant accessiones, si eadem diebus paribus fiant à principio statim; nam interim ad sextum diem pessimum iudicium fore prænūciant, interim in longum producendum morbum: at siquidem uelociter moueantur (quarto die prauam accessionem habente) ad diem sextum de uita decedunt, Gal. auctore primo de morbis uulg. & præsertim si eadem die quarta, sudores diutissime frigidiores appareant. Hippo. uerò aphorif. 61. quarti libri scriptum reliquit, quod qui morbi diebus paribus iudicantur, malè iudicantur, ac lubenter repetunt. insuper quod febricitans nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet recidiuare. si uero extremitates liuescant simul cum earum frigiditate, neque amplius calor eis redeat, demori eos indicat, & est argumentum constans, ut inquit Gal. non posse ultra diem sextum uires sustinere: quod si cum antea æstuaissent, & propterea siti flagraret, postea sint à siti liberi, ita ut amplius non sitiant, horum duorum alterutrum esse necesse est aut morbi solutionem, aut uirtutis extinctionem, ita ut impræsentia mala amplius non sentiant. At si cum lingua nigra arida, ac aspera à principio absit ingens sitis, alterutrum indicat, aut mentem læsam ægrorum esse, ut propterea quæ patiuntur non sentiant, aut uentriculi naturalem facultatem extinguat, ut 3. de morbis uulg. ab eodem Gal. scriptum est. cum uerò iam dicta exitialia symptomata adfuerint, atque prius sitierint, cum non contingat eos à morbo uindictari, proinde si amplius non sitiant, perditum sensum signum

com. 2. super
tex. 75com. 1. super
tex. 2

G g est:

est: fiunt tamē interdum minus fiticulosi ob siccas tuffes, leuiter irritantes, siue ob faucium asperitatem, siue ex sola intemperatura instrumentorum respirationi seruientium accidant: nam ex locis uicinis humor aliquis tenuis, uel distillat, uel trahitur ad loca quæ ad asperam arteriam pertinent, ut liquet aph. 54. li. 4. Vrinæ item nigræ, tenues ac pauca, aluiq; duræ, in his febribus, exitialia sunt signa. nam nigræ, ab adusto iam bilioso humore proueniūt; pauca, quòd omnis fit ex sanguine humor aquosus, ab ardente febre tostus, significat; quodque urinæ instrumenta iam emortua sint: tenues, quia à natura bilis nō euicta est. eandem etiam ob causam alui duræ fiunt. Pernitiosum insuper signum est cum in alijs, tum maximè in ardentibus febribus, sanguinis è naribus stillidium in his febribus; siquidem familiarissimum eis est, sanguinis è naribus profuuium, ut liquet citato lib. 1. de morbis uulg. Quòd etiam in ceteris febribus malum sit, ex eodem Gal. liquet 4. de rat. uictus. At quòd non solum sanguinis è naribus stillationes, sed quælibet alia exigua excretio in febribus potissimum ardentibus, praua sit, idem Gal. decretum reliquit. 2. prorrh. sub his uerbis: **Excerni pauca in agris unum quoddam ex signis est, quæ ex toto prauitatem habent, siue sanguis per nares excernatur, siue deorsum per uentrem, siue per uomitum tale quippiam, quod superfluum sit, excernatur. idem & in sudoribus est, & his quæ per uterū excernūtur.** & reddens causam subdit: **Enihil etenim eorum quæ decretoria existunt, exiguè secerni cōuenit, sed quæ ita uacuantur, omnia duorum alterum subeunt. nam uel quòd non queant tolerari ob copiam, ab affectis effunduntur partibus, uel imbecillitatem ostendūt naturæ, quæ proponit quidem superflua excernere, sed nequit; si uerò cum iam dictis symptomatis prauis inuolutariæ ex oculis lacrimæ cadant, mortem significant, ut**

com. 2. super
textu. 63. &
66. 4. super
tex. 67
super tex. 47

liquet

liquet 6. de mor. uulg. quanquam & hoc symptoma malū sit in cæteris febribus, ac alijs quibusque morbis Hippo. auctore apho. 5 2. quarti lib. exitiosum atque letale in morbis acutis, ut patet 1. progno. Idem quoque Hippoc. apho. 34. & 35. citati lib. 4. sic scriptum reliquit: **Si febrem habenti suffocatio repente superuenerit, nullo tumore in faucibus existente, est letale.** Item **Si febrem habenti, repente collum peruertatur, ac uix deorare possit, non existente tumore, est letale.** & aph. 65. **Si in febribus circa uentriculum fortis æstus, & cordis morsus, malum.** & 67. **Si in acutis febribus cōuulsiones, & circa uiscera dolores fortes, malum.** malum quoque est & spiritus offendens: mali item ex somnis timores, & conuulsiones seu labores, ut apho. 67. & 68. scriptum est. Insuper si in frigido ambiente uehementer uri hominem contingat exigua salutis ipsius spes est habenda: si uerò nec concoctionis habeat signa, nec uires ualidas, seruari is plane nō potest Gal. auctoritate 1. de meth. meden. Cum uerò tot explicauerimus mala, ac letalia signa ardentium febrium, tempus est bona, & salutaria siqua sunt conscribere. ergo bonum erit signum ubi ægri morbum faciliè ferant, ita ut non admodum æstuent, propterea quòd calor non admodum fuerit exurens, neque incompefcibilis ita siti detineantur, neque fastidiosi sint, nec grauiter angantur; similiter si bene ac faciliè spirent; magnam etenim habet uim in omnibus morbis acutis qui cum febre fiunt, spirandi facilitas, ut inquit Hippo. 1. progno. Adhæc si nullum sentiant dolorem, præsertim internarum partium, si eorum corpus æqualiter calidum esse uideatur, ac molle, lingua non admodum nigra, arida, & aspera insuper si eorum urinæ bonæ sint, nedum in colore, substantia, & quantitate, sed si statim coctæ appareant, candidum sedimentum habentes, leueque & æquale per omne tempus dum mor-

com. 1. tex.

com. 2

cap. 9.

tex. com. 25

Gg 2 bus

tex. com. 26.

bus iudicetur: securitatem enim, ac morbum fore breuē significabunt, ut liquet ex eodem Hippoc. 2. prog. & deiectiones similiter, si concoctæ appareant, bonæ sunt. sudores item boni sunt, si per diem decretorium euenientes, ac ex toto corpore prodeant, à quibus à febre uindicentur, aut saltem facilius morbum ferant quòd si dormiant & ex somno iuuentur, salubre quoque erit signum. similiter si non delirent, aut saltem parum; nam in quouis morbo mente constare, & bene se habere ad illa quæ offeruntur, bonum est: contra uerò se habere, malum ut ait Hippo. aph. 33. 2. lib. si etiam non timeant, nec mœsti sint, ac de salute confidant, bonum. si uerò signis concoctionis prius apparentibus, cum uirium robore, in aliqua die critica largum fiat sanguinis è naribus profuuium, aut sudor qualis modò dictus est, absque dubio æger liberabitur. similiter quoque febris fiet solutio si rigor superueniat; si modo dicta præcesserint. Nam à febre ardente habito rigore superueniente, solutio fit, inquit Hippo. aphorif. 58. quarti lib. ubi uerò febre non intermittente rigor incidat (uidelicet non semel) egro iam debili existente, letale est, eodem Hippoc. auctore apho. 46. citati lib. 4. ut uerò summatim dicam, nedum de his febribus, sed de cæteris omnibus, præter ea quæ diximus, calorem uidelicet, arteriarum motus, urinas, excrementa, & corporis habitus, & nonnulla alia quæ inspicienda sunt, ut regiones, anni tempora, constitutiones, ætates, corporum temperaturas, cōsuetudines, & antecedentes causas; nec non & quæ simul cum morbo inuadunt, & quæ in medio tempore apparēt; præ cæteris omnibus quoddam maximum, breue tamen dictu, spectādum erit, si uelis rectè prædicere: est uerò hoc morbi quantitas, ac uirium: res quæ ad eam explicandam uno indiget uerbo, ad usum uerò permagna: neque enim bene prænoscere possumus, nisi horū singulorum magnitudinem

tudinem diligenter pensitemus; nam utrum morbus sit exitialis, aut non, & quando magis debeat mori, aut sanitati ægrotus restitui, nisi omnino quæ diximus diligentius animaduertes, ad duo ea redigens capita scilicet, ad ipsius morbi magnitudinem, & ægroti uires, non poteris uerè prænoscere, ut liquet primo de arte curat. ad Glauco. etenim si uires adeò ualidæ sint, ut possint morbum superare, necesse est ægrotus euadat: si uerò contra, omnino morietur. Non igitur solum inspicias qualis sit morbi species, seu forma, sed & eius magnitudinē aduertas: quod quidem non paruam exigit experientiam: namque ex nulla alia re possumus ad exquisitā peruenire notitiam ipsius quantitatis, seu magnitudinis, quàm ex crebra exercitatione circa quantitatis coniecturam, ut eodē loco scriptum est, & lib. 2. prognostic. inquit idem Galen. quòd summa totius præflagitionis in morituris, conualiturisque est, quoties uis ægrotationis, cum ægri facultate conferatur. si enim morbus uehementior est, æger omnino morietur, si debilior quàm ægri facultas, haudquaquā morietur, ubi nihil comitatur. Hæc itaque de prognosticis dicta satis. Nunc ad curationem harum febrium accedamus. Prima ergo auxilia in ardenti febre, decubitus sunt in locis frigidis, qui ad purum aerem patent, ac perflantur; stratum uerò sit molle amicula assidue permutata, satis gracili & non fordida, sit etiam lectus abundè amplius quo possint membra calefacta subinde ad alias atque alias eius partes transferri, & per flabellum aer ignauior concitetur: quin & alia animi oblectamenta procurentur, folia uitis uiridia: item mirti ac rosarū per pauimentum spargantur; & aqua frigida frequenter irroretur, ac aquæ salientis in uicinia sonum edant, ut liquet ex Aetio Philumeni auctoritate ca. 78. li. 5. somnus quoad fieri potest conciliari debet, nam uigiliæ ut dictum est,

cap. 8.

super. tex. 6

magnopere lædunt. Motus omnino prohibeatur, uidentque immoderatos animi affectus, iram scilicet, tristitiã, & timorem, citandaque aluus erit quotidie clysteribus lenientibus, ac emollientibus potissimum ubi naturæ sponte eadem alui excrementa non excernantur. Quò ad cibum & potum attinet, ab initio statim ad uniuersum ægritudinis tempus inspicientes, rationem uictus instituemus. Nam quæ uelociter fiunt, ac celeriter ad statum ueniunt, etsi ualde tenuem uictum exhibueris, haud magnum afferes detrimentum, ut inquit Gal. 1. de arte cur. ad Glau. potissimum ubi uires ualidæ sint: quæ uerò sunt diuturniores, nisi ab initio pleniori cibo reficias, hominẽ cum morbo pariter perimes, aut intempestiuẽ uictus formam commutabis. neque enim oportet statu aduentante pleniorẽ quàm prius cibum offerre, sed contra potius tenuissimum uictum qui in toto morbo adhibeatur, ad statum reseruare, ut patet citato lib. 1. de arte cur. ad Glau. sunt insuper cibi offerendi qui humectandi, refrigerandi que uim habeant, ut lactuca, intibumque agreste, & domesticum: omnibus uerò ptisanæ cremor idoneus existit Alex. teste ca. 3. lib. 12 Prædicta autem olera cum aquosa posca feruefacta exhibeantur, ex Aetij præcepto: uerum cum ex oleraceis nihil sit, quod bonum succum præster, lactuca enim in ijs quæ boni, mali que succi sunt, mediocriter se habet Gal. teste lib. de cibis boni & mali succi; propterea in iure paruĩ pulli dictis oleribus decoctis, aut quibusdam alijs, ut malua, portulaca, atriplice, rumicæ, oxalidæ, buglossò, bucellæ panis macerata, tutius, ac utilius exhiberi poterunt. Interim eadem panis bucellæ aqua frigida lotæ, inspersæque præsertim aut citrangulorum, aut citri acido, seu malorum puniceorum acidorum succo, exhibeantur. Nec minus & ptisanæ cremor, seu eadẽ ptisana, iniectis in ea mali punice gratia, conducere uidetur, ubi uerò propter uirium infirmitatem

cap. 8.

Iaco. cit.

cap. 6. & 2.
de alim. facul.
cap. 11.

tatem pleniorẽ cogere uictum exhibere, paruorum pullo-
rum aliarumque paruorum auium motanarum, carnes
elixas, cum aliquo iam dictorum olerum aut etiam cucur-
bita, præbebis: & si pleniori indigebunt alimento ægri,
ad gallinarum seu caponum, perdicum fasianorum ac star-
narum carnes accedendum erit, interimque eisdem con-
tusis, aut in aqua tabefactis, adiecto citri, limoncelij, limo-
nis aut citrægulorum acido, aut malorum puniceorum suc-
co, seu omphaceo, utare: Perpetuò tamen uitare consulo
cibos, qui ex amygdalis conficiuntur. sunt enim tempera-
mento calidi, & pinguis, ac oleosæ qualitatis participes,
ut liquet 6. de simp. medic. & 2. de aliment. fac. Quia ratio-
ne quemadmodum, & cætera dulcia calidioribus corpo-
ribus exhibita, faciliẽ in bilem mutantur, ut 2. de naturali-
bus fac. scriptum est, ita & hæc, ubi nedum calidis, sed ca-
lidissimis corporibus exhibeantur & eò potissimum quòd
nedum quia dulcia sunt & calida, uerum etiam oleosa &
pinguia, ut dictum est, promptissimẽ in bilem mutantur,
igitur cane peius & angue amygdala, eorum sorbitiones
& quicunque alij ex eisdem parantur cibi, aut dulciarij pa-
nes, uitari debent, nedum in istis febribus, sed ceteris om-
nibus, præsertim acutis: quinimò & multò deteriores
redduntur cibi ex amygdalis, si cum saccharo parentur.
nam & ipsum quoque saccharum, in hisce febribus uitari
dum est quoad fieri poterit, quoniam uelut cætera dulcia
faciliẽ in bilem uertitur, nisi quispiam alterius cuiusdam rei
gratia, & non pro cibis eisdem interdum utatur. Pro potu
aqua hordei tribuatur, aut leuiter decocta aqua exiguo
adiecto mali punice acido, seu mali medici. uinum quoque
ubi uires exigant, aut propter consuetudinem ægri ab eo
abstinere nequeant, exhiberi poterit, quòd tum aspectu,
tum uiribus sit aquosum: id enim ad omnia utilius quàm
aqua est, ut potè quòd & concoctionem iuuet, & urinas,

contra hi-
nos6. cap. 11, &
21. cap. 29

cap. 8.

cap. 3. ac sudores prouocet Gal. auctore. 8. de meth. med. Nā & Hipp. quoq; nō modò in diarijs febribus, uerūm ēt in acutis uinum exhiberi præcepit, ut liquet. 3. de rat. uictus in morbis acu. nec propterea sibi ipsi pugnat si 6. demor. uul. dixerit (etiā si ipse sit a uictor) & calidæ naturæ refrigeratio potus aquæ quies. ¶ nam eiusmodi naturis non omnino uinum prohibet, sed suadet copiosius utendum esse aqua quàm uino: id quod etiam nequaquam nos negamus, ad mittimus autem q̄ quibusdam ardente febre laborantibus ipsū innocuè exhiberi poterit, modò, ut dictum est, tum aspectu, tū uiribus sit aquosum, insuper & mediocriter aqua dilutum. Huius generis uina sunt Amynea quæ in eo colle nascuntur qui Neapoli imminet, ut liquet ex Gal. 1. de cibis boni & mali succi, quo loco eoq; elato ac magis aprico nostrū sitū est rus amēnū, mihiq; iucundū, & quod in eo nascitur uinū album (nescio tamen an amyneū sit) tenue, aquosum, ac subastringens est, ac ferè infirmissimū ut citra nocuentū hac febre laborantibus exhiberi possit, ut sæpius obseruauimus: haud tamen me præterit, & in alijs quoq; regionibus, Italiæ præsertim, huius generis uina reperiri, quibus hac febre laborantes innocuè uti poterunt. idē quoq; uinū interim colluēdum, seu gargarissandum præbeatur aut aqua hordei, seu iā dicta aqua leuiter decocta, adiecto granatorū acidorum succo, aut mali medici, seu exiguo aceto, inuicē aquæ frigidæ fractæ quam Actius præbet. Verū acetū tanto debet aquæ frigidæ permisceri, ut bibi possit, ita. n. refrigerabit & humectabit, ut liquet 10. de meth. med. cōfert itē post cibū, ut inquit Aetius, si quādoq; aquam frigidā coclearij unius aut duorū mensura absorbeant, potissimū ubi frigidæ potui assueuerint ægrī inter prima quoq; auxilia uenæ sectio suū habet locū, & proinde initio ēt uenam statim incidere oportet, ubi quippiā non impediatur Alexandri auctoritate ca. 2. & 3. lib.

3. li. 12. quod quidē præcipere uidetur Gal. li. 1. de arte cur. ad Glauc. quo loco docet continuari febriū curationem in quies. & sanguinē uerò mittere oportet & ob morbi magnitudinē, & quibus rubor multo plusquàm naturæ cōueniat, & maior quàm pro corporis consuetudine tumor & uenæ eminentes atq; extēsa, ijs omnibus est auferendus nisi uires, aut etas, aut aliquid eorū quæ supra meminimus prohibuerint. Id etiā & ratio dicitur: nam cum bilis simul cum sanguine intra uasa fuerit aucta, efficacius remediū est uenæ sectio, ac tutius etiā, quàm purgatio; cum febris ualidissima sit, incognitaq; sæpius ægrotantis natura quomodo se habeat ad purgationes. Quamobrem hoc auxilio nedum morbi causa exhauritur, uerūmetiā ex accidenti, corpore refrigerato, febris extinguitur: id uerò animaduertendum erit ne admodum copiosa fiat, ac usq; ad animi deliquium uenæ sectio in hisce febribus ardentibus, ut quidā iuniores temerè consulunt, autumantes se Gal. fautorem habere cō. aph. 23. 1. lib. quæ auctoritas, ut paulo ante exposuimus, nonnullos fefellit, cum non de his febribus, sed de continentibus ex sanguine ortis Gal. sententia uerificetur. nos uerò satius esse consulimus moderata uti uenæ sectione, etsi quod deficit in prima sectione, potius repetenda sit; quam uenæ sectionem tanquam efficacissimum, ac tutissimum remedium, siendam esse arbitramur, nedum in eiusmodi ardentibus febribus, uerūm etiam & alijs omnibus quæ ex putredine excitantur, ubi reliqua omnia cōsentiant ex Galeni uniuersalissimo decreto 1. de meth. med. cum inquit: & saluberimū autem, ut prædiximus, est in febribus uenam incidere, non continuis modò, uerūm etiam alijs omnibus, quas putrescens humor concitat, ubi præsertim nec etas, nec uires prohibent. leuata nanque quæ corpus nostrum regit natura, exonerataque eo, quo ueluti sarcina præmitur,

cap. 13.

cap. 15.

tur, haud ægrè quod reliquum est uincet. itaque proprii muneris haud oblita, & coquet quod concoqui est habile, & excernet quod potest excerni. Quapropter ualeant & Arabes & barbaram quidam sectantes medicinam, qui præter rationem timentes, ut ipsi aiunt, bilis efferuescentiam in hisce febribus uenam secari uetant in ægrorum perniciem; ignorant (ut mea fert opinio) quod per uenæ sectionem redundante flaua bile cum sanguine intra uasa perpetuo eadem proportio seruabitur utriusque succi si uenæ sectio fiat, adeo ut non magis de uno quam de reliquo euacuetur; sed semper eandem seruabunt proportionem quam intra uasa habebant. secetur autem interna cubiti uena; nã uelocissimè, & plurimum ex ijs quæ principes sunt partibus; uena ea corpus uacuat, Gale. auctore 4. de rati. uictus: prius tamen quàm sanguis mittatur, aluus emollientibus, lenientibusque clysteribus exinaniri debet qualis est is qui recipit foliorum maluarum uiolarum, bethæ, & lactucæ, singulorum manip. i. fiat decoctum secundum artem, cuius per colum transfusi R. li. i. s. uel libras. ij. adijcitoq; olei uiolacei. ʒ. iij. uel iij. mellis uiolacei ʒ. ij. medullæ cassiæ fistularis recenter extractæ, aut etiam cassiæ tractæ ʒ. i. salis communis ʒ. ij. uel. iij. misceantur singula, & fiat clyster, quo nedum ante sanguinis missionem, uerùm ubi usus requirat sapius, & quouis ferè die uti poteris. quibus auxilijs hora quietiori utendum esse omnes consentiunt, potissimum ubi febris ardēs plures habeat particulares accessiones. At quoniam si perfectè ardens febris solui debeat, horum alterutrum fieri necessarium est, aut biliosos excerni humores aut eosdem extingui Paulo auctore cap. 29. lib. 2. ob id à uenæ sectione per sudores, imum uentrem, aut uomitiones, eadem bilis excerni tentanda est, atque etiam extingui, aut frigide potu, aut reliquis infrigidantibus, & humectantibus. ut

uerò promptius eadem bilis expurgetur, potissimum per imum uentrem, eiusdemque feruor mitigetur, ac putredo extinguatur, ubi eandem occasionem arripere poteris syrupum acetosum simplicè, de oxyfaccharo, de citri acido, cum eo qui fit de succo buglossi, endiuixæ, cicorij, seu ex succo uel infuso rofarum, aut uiolarum præbeas; adiectis æquis cicorij, endiuixæ, aut buglossi, non siquidem in accessionum principio, si eadem adsint, sed in earum incremento, seu summo uigore. Quàm primum autem poteris à uenæ sectione ubi purgatione indigeant ægri, ea utare, nec numerus dierum spectandus est, ut quidam Neapolitani medici falsò opinati sunt, perpetuo quartum expectates, diem; nam uel statim ab initio priusquàm in partem aliquam firmentur humores, medicandum, uel postea, cùm ad maturitatem perducti fuerint. Quam ob causam & prima interdum die, & secunda, & quarta, & interdum quinta, & non in quarta solum medicamenta dedimus, inquit Gal. 4. de rat. uictus: & Hippoc. aphor. 29. li. 2. ¶ cum morbi inchoant, ait, si quid uidetur mouendum, moue. ¶ & aphor. 24. primi lib. ¶ in acutis morbis rarò, & in principijs medicinis purgantibus uti ¶ & hoc cum præmeditatione faciendum præcipit: cuius causam reddit Gal. in cõ. afferens deinde quòd in acutis morbis circa principia, statim circa primum uidelicet diem, uel non ultra secundum si sumus usuri purgantibus medicamentis, eis utendum. non igitur expectandus est perpetuo quartus dies sed ubi eisdem opus sit, singulis iam dictis à Gal. diebus, & quàm citius poteris præbenda erunt, etiam concoctione nõ expectata, quemadmodum nos fufius nostro tractatu de purgatione explicauimus; præterquàm si crisis aliqua futura speretur, quo casu omnino à purgatione abstinere oportet. ubi uerò purgantia medicamenta conueniunt, cholagogoga græcè dicta, hoc est bilis eductiua, ea eligenda erunt,

ut in uniuersali methodo docuimus, quæ aut calida non sint, (qua ratione dicebat Hippoc. raro eisdem in principijs utendum esse) aut parum calida cum sint, alia miscenda erunt medicamenta quæ refrigerandi uim habeant, cuius generis medicamenta nostris temporibus non pauca reperiuntur: Quamobrem audaciores esse poterimus in exhibendis purgationibus in eiusmodi febribus quàm ueteres. sūt uerò hæc tamarindi cassia fistularis, mel acereū saccharum uiolaceum, syrupus è pluribus infus. rosarū, seu uiolearum, atque etiam rosarum succus, rhabarbarum, quibus hunc in modum uti poteris. Rec. florum buglossi (intelligo autem per buglossum, boraginem) nymphaeæ uiolarum, & hordei decorticati ana ʒ. iij. tamarindorū ʒ. i fiat decoctum in aqua fontis, in quo per colum transfuso dissolue mellis acerei ʒ. ij. s. rhabarbari uigorati, macerati ʒ. ʒ. ij. succi rosarum, & colati ʒ. iij. fiat potus: uel inuicem mellis acerei ʒ. i. s. pulpæ cassiæ fistularis adijcito, aut sacchari uiolacei ʒ. iij. uel syrupi è pluribus infus. rosarū, uel uiolearum tantundē: ubi uerò robustiora sint corpora quæ hac febre laborant ʒ. s. diacapt. iam dictis medicamentis adijcere poteris, aut ʒ. iij. sacchari uiolacei sumito, & cum ʒ. iij. aut diapruni solutiui, aut electuarij è succo rosarum cum eodem decocto exhibeto. Quòd si bolum potius quàm potionem sumere cupiant ægrotantes, ex eodem saccharo uiolaceo diacapt. diapruni, aut lactario de succo rosarum & rhabarbaro formari poterit, uel ex pulpa cassiæ fistularis, seu saccharo uiolaceo, & rhabarbaro, ac diacap. formetur. Cæterum à purgatione apparentibus, manifestis coctionis inditijs: instante iam uigore, uiribus quæ ualentibus, (& nullo alio prohibente, ex ijs quæ in cōtinenti febre citra putredinem relata sunt) aqua frigida exhibenda est, quam si quid impediatur, aqua hordei cōmodè exhibebitur, aut etiam stillatitia aqua buglossi, cicorij,

seu domesticæ endiuæ, quibus ʒ. ij. uel. iij. zuplij uiolacei aut rosacei, seu syrupi de oxy saccharo, aut ex citri acido, adijcere poteris; cuius quantitas eo etiam modo determinetur, quo iandudum citato loco exposuimus: Possunt item & pastilli hunc in modum figurari quibus tutè uti poteris cum iam dictis aquis, Rec. pulueris diamargaritis frig. ʒ. i. triasantalati ʒ. s. feminum com. frig. ʒ. i. sacchari dissoluti in aqua rosarum quantum satis sit, misceantur & fiant pastilli: ut uerò bilis feruor mitigetur, restinguaturque febris, ac putredo arceatur, & sitis sedetur, hoc nostro medicamento sæpe tum à purgatione, tum etiam ante utare. Recipit autem sacchari uiolacei, buglossi, & rosacei, singulorum ʒ. i. s. dissoluantur in aqua acetosellæ, buglossi, & endiuæ, cuiuslibet lib. s. deinceps per colum transfundatur, & adijcito pulueris diamargarit. frig. ʒ. ii. syrupi de pomis, de citri acido, & de oxy saccharo ana ʒ. ii. foliorum auri num. iiii. quibus simul commixtis omnibus, æger sæpe utatur, coclear unū pro qualibet uice asforbens. Reliquum est ut ad topica medicamenta transeamus: uerum animaduersione dignum est quòd ubi febris ardens unam dumtaxat habebit à principio, ad finem usque accessionem, eadem cordi, ac thoraci, & non reliquis adhibenda sunt partibus. si uerò plures accessiones habeat, inuestiganda prius est ea pars, in qua bilis ipsa corruata putrescat: num uidelicet in uenis pulmonis iocinoris, aut uentriculi in quibus præcipue putrescere consueuit in eiusmodi febribus, ut liquet pimo de morbis uulg. aut in reliquis. nam illi præcipue parti & non cæteris præterquam cordi adhibenda remedia sunt; Cordi uerò perpetuo tanquam principi membro, ac semper affecto succurrendum erit: non enim conuenit indiscriminatim, (ut maior pars medicorum hodiernis temporibus præcipit) medicamenta adhibere, tam si refrigerantia, quàm si calfa-

cap. 9.

refrigerantia, quàm si calfacientia sint, immò illi maximè parti quæ primo affecta est, quemadmodum in cura hecti-
 carum febrium decretum reliquit Gal. 10. de metho. meden. Nam siue refrigerantia sint medicamenta, siue calfaciendi uim habeant, semper partes quæ eis non indigent, lædentur. Quamobrem cordi hoc epithemate succurrendum erit, Rec. aquæ rosaceæ lib. i. aquæ acetosellæ & buglossi, & melissæ ana lib. s. santalorum omnium, & corallorum rub. singulorum ʒ. iij. ligni aloes, corticum citri & seminis basiliconis an. ʒ. i. ossis de corde cerui numero. ij. croci parum & uini albi odoriferi parum, misceantur, & fiant epythemata pro corde: sunt qui margaritas, aliosq; præciosos lapides adiciant, quæ cum parum, aut nihil conferre uideantur (ut mea fert opinio) consultò prætermitto: hæc epythemata communia sunt ardentibus febribus omnibus, ac calida adhibenda sunt. cõfert etiam magnopere huic febrì, si panniculi linei complicati moderatè graciles, madefacti in aqua rosacea oleoq; rosaceo pauco adiecto aceto, thoraci imponantur. interim pampinorum uitis, cicorij, endiuix, lactucæ, aut cucurbitæ succus adijci poterit. oportet autem ut abundè calida sint, nam tepida partium firmitatem exoluunt. Actio teste præcitate loco; id enim mirum in modum febrium ardorem sedabit; assiduus tamen horum usus uitandus est, eodem autore. Iocinore uero laborante, hoc applicandum est remedium, Rec. succi solani, & cicorij ana lib. s. aquæ rosaceæ & endiuix ana lib. i. santalorum omnium ʒ. iij. aceti parum, misceantur, & fiant epythemata. ex succo insuper cicorij, solani seu endiuix, unguentoq; rosaceo, santalis, pauco aceto & cera, unguentum parari poterit: ubi uerò uentriculus primo affectus sit, palmulæ cum uino & rosaceo, aut melino tritæ adhibendæ sunt, ex eiusdè Aetij testimonio: uel, Rec. aquæ rosaceæ lib. i. s. succi pampinorum uitis polygoni,

polygoni, seu cicorij, lib. s. uini albi odoriferi, in quo leue prius factum fuerit decoctum absynthij, & chia mastiche parum, ʒ. iij, misceantur, & fiant epythemata. Poteris insuper & ex santhalis, siue corallis quippiam adijcere, uitã daq; perpetuo sunt hoc in casu, quæ ualidam calfaciendi uim habent, uelut uulgus medicorum, & medici etiam quidam non uulgares in dies, in egrorum perniciem indifferenter abutuntur: tempus autem horum frigefacientium epythematum ac similium in his febribus quæ plures accessiones habet, est uigor exacerbationis, ut inquit Aetius: nam in principijs ac augmentis earundem, dum adhuc inæqualiter affectum est, & caliditas circa uiscera residet, si hæc adhibeantur, diffundunt quidem sensum. uerum repellentia caliditatem in profundum maius detrimentum inducunt, incluso intus feruido calore: & rursus febrem ardentiorem efficientem. At in uigore expansa caliditate per totum corpus, faciliè extingui poterit ea, quæ adhuc reliqua est circa uiscera. nam & melius spirantes, & minus sticulosi fiunt, his in tempore adhibitis, & ipsorum roscido uapore excluso, ad somnum conuertuntur: si uerò unam dumtaxat accessionem habeant, omnino certe tempore à purgatione adhiberi poterunt. Quòd si renes etiam admodum calfacti uideantur, albo Gal. cera to. aut rosaceo unguento, oleoq; uiolaceo, aut de cucurbita, pauco adiecto aceto, exiguaq; cera inungantur: nec parum eis confert, si odoramentum parabis hunc in modum: Rec. aquæ rosaceæ, mirtillorum, & florum nymphææ ana. ʒ. ij. santhalarum omnium & corallorum rubeorum, singulorum ʒ. i. s. corticum citri ʒ. i. aceti rosacei ʒ. i. s. misceantur in ampulla tenui panniculo lineo tecta, quam sæpe agitatum æger odoret. Hunc etiam in modum medicamentum parare poteris ad uigiliarum instantiam, Rec. florum & foliorum uiolearum, foliorum lactucæ, & hyosciami, ac

mi, ac florum nymphae singularum ꝓ.iiij. corticum papaueris albi & nigri, ana ꝓ.ij. rosarum rub. pugillum. s. fiat de coctum in aqua fontis, de quo Rec. lib. s. & adijcito olei de nenufere, de papauere, & uiolacei, singularum ꝓ. i. acetiparum, & fiat odoriferum, interim & pomorum, seu radicum mandragorae ꝓ. i. adijcere poteris, aut etiam oppij ꝓ. s. Porro balneum illis solum conuenit in ardente febre, ut inquit Aetius, qui citra tumorem aliquem inflammatum, aut herispelatum aegrotant, ubi concoctionis signa apparuerint in urinis; si uero qui aegrotat, iuuenis sit bene carnosus, seu bona corporis habitudine, tum status celi calidus & siccus, uires cunctas ualentes habeat, febris sit ardentissima, & concoctionis notae plane euidenter sint, etiam si in frigidam natationem hunc dimittas, haudquaquam laedetur: quin immo protinus sudabunt, & nonnullis eorum aluus biliosa redditur. Gal. auct. 1. 1. de method. meden. subintelligere autem oportet quod citra uisceris alicuius inflammationem febricitet, at si mediocris febris sit, uires non adeo ualidae, cum eisdem tamen concoctionis notis, ijs etiam qui ita se habent, balneum prodest, non tamen aquae frigidae, sed temperatum, aquae dulcis, ut liquet eodem 1. 1. de method. meden. & ab Aetio citato loco. aduertat autem studiosi quod Galenus de putredine quae totum corpus occupat, indifferenter hoc loco uerba facit quae synochos, id est continentes efficit febres, & non de continente ex sanguine sola, ut quidam putant. quapropter & eas etiam subintelligit quae ex bile continentes excitantur febres, quas ardentissimas & uehementer urentes ibidem appellat. in quibus etiam frigidam natationem commendauit, quae enim ex sanguine putrescente continens excitatur febris, licet maxima dici possit, nunquam tamen ardentissima, ut saepius dictum est. Alexander uero praecitato cap. 3. lib. 1. 2. de balneo sic scriptum reliquit:

reliquit: lauandi sunt qui feruida, & perardenti febre laborant, in domo potissimum, ubi folium habeatur tepente aqua plenum, ut totum aegri corpus undequaque ab aqua operiatur. Puerum ubi nec concoctionis habeat signa, neque uires ualidas, ambiens uero sit frigidus, quoniam seruari, ut dictum est is plane non potest, nec lauandus est in balneo, nec aliquod aliud medicamentum exhibendum. in quo enim desperata omnino salus est, imprudentis consilij fuerit apud uulgum infamare praesidia, quae multis fuere salutis: eodem Gal. auctore citato lib. 1. 1. de method. meden. cum uero lypiriae febres quae ex aliqua forti inflammatione in corporis parte profundiori genita, uel erispelate fiunt, ex genere sint ardentium, licet malignae, & perniciosae magis, ut liquet com. aph. 48. quarti lib. & lib. de inaequal. intemperie. cum dixit, tales perpetuo febres sunt, & quae lypiriae uocantur, praeterea quoddam ardentium febrium perniciosum genus non alia ratione curari debent, ubi curari queant, quam reliquae ardentes febres, particularibus tamen indicationibus desumptis, tum ab inflammatione quae cum putredine copulata est, seu erysipelate in his febribus, tum etiam a parte affecta, in qua talis genita est inflammatio, seu erysipelas, quas fusius in uniuersali methodo explicauimus, perpetuo tamen abstinere ab eo medicamento quod a Mes. Alcheimes nuncupatur, & maior pars Neapolitanorum medicorum in eiusmodi febribus saepe utitur, propter eas quas ca. de cura feb. pestilentium recensuimus causas.

cap. practi. 9

cap. 2.

Hh

De

De exquisita tertiana dignotione, prognostico & curatione.
Cap. 3.

Væ, ex eadem flaua bile sincera per sentientes corporis partes delatas oritur febris exquisita tertiana nuncupatur, quandoque simplici appellatione tertiana: ubi uidelicet suam naturam seruat puram, atque sinceram, ut liquet commen. aphor.

59. lib. 4. & nos etiam prius exposuimus. seruabit autem suam naturam sinceram, eritque simplex, impermixta, ac legitima, ubi omnia quæ enumerabimus, in ea manifestantur. At qui primum est, quod cum ualido rigore incipit, quo cum nulla alia febris incipere potest: eritque rigor uehemens, pungens, ac carnem feriens. in quotidianis etenim, rigor non antecedit, neque statim ab initio, neque in progressu, sed solum frige factio, aut forte exiguus quidam rigor: Quartanæ autem, non primo statim die cum rigore inuadunt uehementi nam progrediente ipsa, atque aucta unà etiam rigor augetur: sensusque ægrotantibus adest, non quasi pungantur, sed potius refrigerentur, ut in sequentibus patebit: quia uerò cum rigore inuadit, & ad infirmitationem desinit, differt quoque ab exquisita febre ardente, quæ omnia alia seruat exquisitæ tertianæ indicia præter hæc, ut patet 2. de crisi. Hoc etiam tempore pulsus parui erunt, debiles, tardi, ac rari; non tamen adeò ut in quartanis tardi, ac rari sunt, sed tarditas propè accedit ad eum qui secundum naturam est motus: præterea certus ordo, atque æqualitas pulsibus inest: neque enim in his aliqua in uno motu adest inæqualitas, neque etiam in collectione, quamuis hoc rarum sit, & quod paucis accessionum principijs solet accidere. subintelligere tamen oportet

tet quòd non aderit inæqualitas aliqua in pulsu, in uno motu, neque etiam in collectione, ut Gal. inquit 2. de crisi. manifesta uidelicet: aut non aderit inæqualitas aliqua præterquam febrilis, ut ipsemet testis est 1. de arte cur. ad Glau. est etenim omnibus communis febribus, inæqualitas pulsus in uno motu, quòd uidelicet multo uelocius principium, finemque motus inuenies, quam medium: licet in ipsa tertiana non adeò sit manifesta: breuis etenim in ipsa est uelocitatis excessus, atque in consistentia præsertim, ut liquet citato loco. Nam licet in hac febre, uelut in cæteris ex putredine ortis, pulsus contractio celerior sit distensione, non tamen hæc, pulsus inæqualitas dici potest: etenim neque in uno motu, neque in collectione inæqualitas est: at in ascensu, seu incremento accessionis, pulsus magni ac calidi, uehementes, ueloces, atque frequentes erunt, æqualemque, & liberam habebunt celeritatem. statim enim ad magnitudinem, ut diximus atque uehementiam excitabitur pulsus atque omnibus ijs frequentiam respondentem habebit: neque ullum aderit inflammationis signum: calor uerò multus, & acris sentietur, inueniesque æstum, deustionem, & quædam ueluti feruorem: inuehitque febris sitim atque hominem exurit, ut se denudet, & abijciat uestitum, seu operimentum, & magnum ac densum spiritum ducat, & uelut flammam quandam efflet, & frigidam bibere expectat, ut inquit Aetius. & paulo post in uigore consistit, calorque æqualiter quaque uersus extenditur, nihiloque plus thorax extremitatibus calet: & si manum imposueris, in primo occursum quidam multus, atque acris erit, ut diximus; quique ueluti quodam cum uapore efferatur, paulo post uerò à manu superatur, non uti in febribus malis adurentibus accidit: contra enim illæ grauiore ac molestiores, quanto diutius perdurant, apparent, quod tempus sane bibendi adest ægrotanti, &

statim post potum plurimus uapor calens per cutem exhalat, sudoris nuncius: bilisque superuenit uomitus, uenter soluitur, & biliosum mingunt. Incipit enim sudor uaporosus, ac calidus, quemadmodum in balneis, totum uero ipsis corpus æqualiter sudat, talisque est pulsus hoc tempore, qualis in his qui beneualentes exercitantur, ac balneantur; uelox scilicet, ac magnus, uehemens, & frequens. erat autem & statim ab initio æqualis, & præter hæc omnia etiam ad infabricitationem desinit, uniuersum accessionis tempus, ultra duodecim horas non extendens. nã hoc tempus in ueris, legitimis, atque exquisitis tertianis, longissimum est: sæpius autem septem horas accessio continet, nonnunquam citius, aut tardius sed non multo finitur, prout multa, uel pauca; crassa, uel tenuis fuerit bilis; uirtus robusta adsit, aut imbecilla, ac egrotantis corporis dispositio rara, uel densa. si uerò æger minxerit, urina sub ruffa, uel subflaua, & crassitudine mediocris, apparebit; ac paulo post uel albam nebulam, uel suspensionem optimam habebit: quinimmodò ex hac urina noueris, nedum exquisitam esse tertianam, sed etiam quòd ultra quartum circuitum non progredietur: ruffiore uerò existente urina, neque suspensione aliqua, neque nebula in primo circuitu apparente, ad septem circuitus extendetur. Inter omnes autem exquisitas tertianas, illa erit simplicissima, quæ cum omnia illa nuper à me dicta signa commonstrauerit, in urinis etiam subsidentiam, & leuem, & æqualem statim in primo fecerit die: neque enim hæc ultra tertium progredietur circuitum, ut inquit Gal. 2. de crisi. ipsius uerò generatio tempestatem aridam, & calentem requirit, & ut summatim dicam, æstiuam, iuuenilem, seu consistentem ætatem, & naturam biliosam quæ in laboribus, uigilijs, curis, & inædijs extiterit, solis incendijs & etiam ciborum parcitate, præsertim calidorum, atque siccorum, præ-

terea

terea medicaminum calfacientium immodicus usus, febres tertianas facilius affert: similiter & moerores, & intè sæ cogitationes. Quòd si multos alios eodem tempore laborantes contigerit tertianis corripi febribus; hoc quoque maximum præter ea quæ diximus, signum erit: si uerò inter hæc à febre quieuerit homo, hac inquam quæ in suo motu est, & omnibus nota, propria uerò febrium inæqualitas, in arteriarum motu relinquatur, tunc certissime poteris enunciare febrem esse tertianam, æquè ac si tertio die accessionem fecisse uidisses, ut liquet 1. de arte cura. ad Glau. cum in nulla alia febre arteriarum motus ad naturalem habitum reuertatur, etiam si multum temporis inter primæ accessionis finem, & secundæ principium intercidat, præterquam in diarijs: semper enim febris remanet signum, in ephemeris autem in totum aboletur accessione cessante, ut eodem lib. scriptum est. Tempus autem intermissionis in hac febre, nullum habet humoris putrescentis ex pulsu perceptibile inditiu, in die aut nocte quæ consequitur accessionem. cum uerò parumper succenditur, uix agnosci potest in primis diei, aut noctis subinde sequentis, partibus: manifestius autem iam circa finem eiusdem diei, uel noctis; adhuc uerò manifestius proxima quæ antecedit, (uidelicet accessionis diem, uel noctem:) in illa uerò, iam signum euidentius apparet, ac multo etiã magis accessione incipiente, atque adhuc plus iam inualefcente febre: cum uerò iam consistit, minus quam cum augebatur, multo uerò minus ubi iam declinat, eodè Gal. teste 2. de dif. feb. est uerò in febribus putrescentis humoris ex pulsu indicium proprium atque perpetuum, ut arte riæ contractio efficiatur celerior quam distensio, ut 3. de prælag. ex pul. scriptum est. Ex his itaque indicatijs quocumque tempore ad ægrum accedes, exquisitam tertianam dignoscere poteris; ex proprijs siquidem eiusdem temporis

Hh 3 signis

cap. 10.

cap. 2.

cap. 3.

cap. 7.

cap. 612.

signis, ut principij incrementi, uigoris, inclinationis, & in
 termissionis, insimul cum reliquis, proprijs siquidem, ip-
 sius tertianæ, ac communibus singulis temporibus eius,
 complicatis. quo ad prognosticum attinet apho. 59. lib. 4.
 de tertiana exquisita Hippo. sic scriptum reliquit: ¶ tertia-
 na exquisita septenis circuitibus, cum longissima est, iudi-
 catur. ¶ Et primo de morbis uulg. ¶ Tertianæ exquisita,
 inquit, cito iudicatur; nec est letalis. ¶ Gal. uerò idem con-
 firmavit com. apho. 43. lib. 4. & lib. 1. de arte cur. ad Glau.
 ¶ Ex intermittentibus, ait, breuissima quidem, ac mitissi-
 ma est tertiana. ¶ & lib. 2. de crisi. dicebat: ¶ quòd in ter-
 tiana exquisita, ruffiore urina existente, neque suspensio-
 ne aliqua, neque nebula in primo circuitu apparente, ad
 septem circuitus extendetur: ¶ si uerò subruffa uel subfla-
 ua, & crassitudine mediocris appareat, ac paulo post uel
 albam nebulam, uel suspensionem optimam fecerit, ultra
 quartum circuitum non progredietur. Omnium autem
 tertianarum illa est simplicissima, quæ cum omnia seruet
 exquisitæ tertianæ indicia, in urinis subsidentiam etiam
 habet & leuem & æqualem statim in prima die; hæc ete-
 nim ultra tertium circuitum nõ progredietur. T rallianus
 uerò cap. 6. lib. 12. asserit: ¶ tertiana quidem facilis cura-
 tu est: cum aut à medicis illis qui nulla ratione, & uia utun-
 tur, male tractatur, non difficilis modò curatu, sed etiam
 insanabilis interdum redditur. ¶ quod confirmare uide-
 tur Gal. citato lib. 1. de arte curati. ad Glauconem. sub e-
 xéplo eius, qui corrupto iudicio calidis balneis usus, ex
 tenuato corporis habitu, deinde ad tantam deuenit perni-
 tiem, ut tabe consumptus interiret. Cum uerò exquisita
 tertiana ex flaua bile per sentientes corporis partes com-
 mota, inualescat, sitq; flauæ bilis humor inter omnes qui
 in corpore sunt, aridior ac calidior, quanto magis fieri po-
 test; pro eius curatione, refrigerare ac humectare oportet
 Gal.

Gal. auctore. 1. de arte cur. ad Glau. & Aetio cap. 80. lib. 5
 nec non & Paulo cap. 20. lib. 2. Quapropter in loco frigi-
 do æger decumbat, pauimentumque frequenter sparga-
 tur, aqua frigida, uel rosacea cum exiguo aceto; insuper
 sternantur salicis seu uitis folia, mirti, rosarumque aut uio-
 larum flores ac etiam nymphææ; constat etiam cūctis hac
 febre laborantibus cibum humectantem refrigerantem-
 que prebendum esse: itaque ptisanæ cremor super omnia
 utilis ipsis censetur, ut inquit Alexander citato loco. ab
 omnibus autem cibus qui uim calfaciendi habent, absti-
 neant, Paulo teste: quamuis Galenus ante eum ipsa etiam
 uitauerit. præter hæc autem ab omnibus dulcibus absti-
 nendum esse præcepit Aetius citato loco. Qui uerò hu-
 mectant atque refrigerant, omnes utiles sunt exquisitis
 tertianis Gal. teste citato loco: eorum uerò quantitas tã-
 ta sit, ut bene concoqui possit. qua de re ex oleribus con-
 ueniunt Atriplex, blythum, lapatum, malua, lactuca & cu-
 curbita, ptisanæq; succus. Addas tu cicorium, endiuia,
 buglossum, seu boraginem, quamuis utilius sit his oleri-
 bus uti modo quo in præcedenti cap. docuimus: nam li-
 cet refrigerent & humectent, probum tamen succum nõ
 generant, ut diximus. & ex piscibus, saxatiles. ex uolatili-
 bus quæ mollibus constant carnibus; quæ autè talia non
 sunt, eorum alæ: nec non & gallorum testiculi, ut ipse Ga-
 len. inquit. suum uerò pedes, & cerebra, ac etiam porcel-
 lorum carnem liquefactam, nostris temporibus uitamus.
 licet (ut ipse inquit) non lædant; cum & præstantiores, ac
 longè temperatiores cibos habeamus, quemadmodum
 præcedenti capite explicauimus. interim quoque & oua
 ad sorbendum offerimus præsertim uitellos. permitten-
 dum quoque est ex fructibus ut illos degustent, qui non
 sunt omnino concoctu difficiles, nec etiam facilè corrup-
 pantur, ut sunt pruna damascena, seu surrétina, & qui aza-
 rolæ,

rolæ, seu amarenæ uulgo appellantur. Verùm ubi non admodum delitiosi sint, qui hac febre laborant, succus ptisanæ dumtaxat usque ad crism exhiberi debet, ut idē Gal. citato loco fatetur: aut ex illis quos præcedēti capite narrauimus, aliquem eligas cibum pro natura, ac ægrotantis consuetudine, seu uiribus, ut in uniuersali methodo fufius differuimus: quo in loco conuenientiore exhibendi cibi horam, etiam studiosi requirant. A uino uerò antequàm morbus concoquatur omnino abstinendum; aut ubi concoqui cœperit tenue, aquosum, ac modicum primo dandum est: ubi uerò iam prope est ut morbus soluetur, amplius offerendum, ut liquet ex eisdem auctoribus præcitatatis locis. Toto uerò eo tempore quo à uino abstinere debēt, aqua hordei, aut aliquo alio ex eis, quæ in præcedenti capite narrauimus, pro potu utantur: ac reliqua etiam in motu & quiete, inanitione & repletione, animi affectibus, & somno & uigilia, seruentur quæ ibi præcepimus: illud uerò præcipue seruandum tam in hac exquisita tertiana, quàm etiam cōtinua ac singulis febribus quæ plures accessiones habent, quòd in accessionum principijs haudquaquam dormire debent ægri propter ea quæ à somno, hoc tempore consequuntur mala à Gal. conscripta commen. apho. 1. lib. 2. quo etiam tempore nec cibum nec medicamentum exhibeatur nisi aliquid urgeat: retineretur siquidem longiori tempore saltem intus calor naturalis, non sine magno eiusdem ægri detrimento: ob quã causam & uigilias præcepimus hoc in tempore, & à cibo alijsque medicamentis abstinemus. alui etiam excrementa si excernantur priusquàm inuaserit accessio, confert, & si non natura, saltem mollibus clysteribus aluus exinanenda erit: in earum uerò accessionum incrementis frictions lenes competunt: excitant enim caloris naturalis ad exteriora motionem, humoremque extenuant qui in

uniuerso

uniuerso habitu continetur, ac cutis meatus rarefaciunt: ut in summo uigore tempus est sane ægro ut bibat Gal. teste 2. de crisi. & Aetio cap. 79. lib. 5. bibant autem aquam hordei, ex hordeo potissimum decorticato factam: aut stil latitiam aquam intybi, seu cicorij, aut endiuia, aut buglossi, cui zulapij uiolacei, aut rosacei 3. ij. adijcito, aut syrups acetosi simplicis, siue oxyfacchari tantundem; nec minus adijcere poteris syrupum de succo cicorij, seu endiuia, aut buglossi si uerò malint pastillos aliquos potius quàm syropos, ex margaritarum 3. i. & saccharo dissoluto in aqua rosacea quantum satis sit, formari poterunt. interim 3. s. feminum communium frig. adijcito: quandoque etiã demptis margaritis 3. i. pul. diamargaritonis frig. addere poteris. ubi uerò potione æger fuerit recreatus, statim copia uaporis calidi per cutem emergit sudoris nuntia, & uomitus bilis, quãdoque superuenit, aut aluus soluitur, & per urinam biliosa reddunt, ut liquet ex Ga. Paulo, & Aetio. quæ de re si ad uentriculum bilis repat, per uomitum educere oportet: cum uerò uergit ad inferiora, per inferiorem excretionem, ubi sponte à natura eadem excretionem non perficiantur: iuuat enim per inferiores partes bilis expurgatio, & per urinam quoque, & sudores, eam diuertere oportet, ut ipse Gal. testis est citato lib. 1. de arte cura. ad Glau. mollibus itaque clysteribus eo tempore aluus exinanatur uomitus aqua tepida exiguo aceto, seu syrupo acetoso adiecto proritet; reliquæ excretionem per urinã, & sudores à medico prouocari non debent, nisi ubi maior pars bilis per aluum, aut uomitum fuerit excreta, aut saltem manifestæ concoctionis notæ appareant, nec ipsius bilis multa copia adsit, præterquàm si frictionibus mollibus, ac lenibus sudores excitabis. Quamobrem accessione finita, in tempore intermissionis, eodem oxyfaccharo, seu syrupo acetoso simplici, aut reliquis modo di-

ctis

cap. 3.

cap. cit.

Etis cum cikorij, endiuia, aut buglossi aqua uti, poterunt ægrotantes, nec non & mollibus clysteribus ex hordei foliorum maluarum, uiolearum, mercurialis & bethæ prius facto decocto, deinde adiecto pauco sale ʒ. iij. uel. iij. olei uiolacei, & duabus mellis rosacei, & fiat clyster. interim addere poteris ʒ. i. medullæ cassiæ fistularis, aut cassiæ tractæ, interdum etiam ʒ. s. diacaptolic. aut diapruni solutiui, ʒ. iij. apparentibus uerò manifestis coctionis indicijs perseveranteque accessione, potissimum ultra tres periodos, ubi crisis aliqua non expectetur, purgans medicamentum exhiberi poterit: nanque iuuat in hac febre, ut inquit Gal. per inferiores partes bilis expurgatio: & lib. 2 de morbis Hippo. ascripto, reperitur. Et si tertiana febris tenuerit siquidem non omissis tribus inuasionibus, quarta corripiat, pharmacum deorsum purgans, bibendum dato. ʒ. & Actuar. cap. 19. lib. 3. suæ meth. med. his uerbis clarius id significauit cum dixit: Et febre uerò leuiori facta modicè quoque purgantibus, refrigerantia ac humectantia medicamenta permiscentem, quò purgantia, quæ magna ex parte calida sunt, & turbandi uim obtinent, minus offendant, uacuare oportet. ʒ. Quibus autem purgantibus medicamentis utendum sit, præcedenti cap. explicauimus. atqui deinceps cienda urina erit ex iam dictis feminibus communibus frig. cum radicum & foliorum cichorij decocto: interim etiam apium, aut foeniculum adijcito, aut syrupum è tribus radic. præbeto, quo casu etiam, cum fiducia absynthium exhibere poteris ubi coctionis signa monstrantur, quod alioqui summum est stomacho remedium, ubi bilis infestauerit, Ga. teste, si præsertim ex ipsius coma (ut ipse inquit) quantum sufficiat accipiens, mellificato intinxis, tutius autem cum iam dicto cichorij decocto exhibebis. ex eodem quoque decocto cichorij, radicumque apij, & foeniculi, sudor prouocari poterit si ʒ. iij. uel

ij, uel iij. eiusdem præbebis, cum aliquo ex prædictis pastillis, aut etiam sequenti. Recipit autem diarodon ʒ. s. trianthalati ʒ. i. seminum melonum ʒ. vij. sacchari dissoluti in aqua rosacea quantum satis sit, fiant in mortulis. Nec minus profunt balnea temperatè calida, ex aqua potabilium quia aliquid bilis educunt, tum etiam quia sua qualitate plurimum iuuant: nam huiusmodi balnea humectant ac potentia refrigerant. semper autem oportet contrarias qualitates opponere illis quæ præter naturam inualuerint, cum hoc multo plus iuuat, quam quomodolibet euacuare, ut liquet citato 1. de arte cur. ad Glau. Illud tamen in memoria semper habeto, ut in tempore fiant: si uerò etiam coctionis signa ostendantur, tunc & si etiam sæpius laueris, nihil deliqueris, ut ibidem liquet. Reliquis etiam medicamentis alterantibus, tum intus, tum extra adhibitis præcedenti cap. explicatis, commodè uti poteris. Vnum tamen magnopere necessarium, pro curatione huius febris, definiendum restat, Num uidelicet competat uenæ sectio? Quam licet Gal. uniuersaliter commendauerit 1. de metho. meden. in omnibus febribus ex putredine ortis, ut superius annotauimus, eam tamen 1. de arte cur. ad Glau. pro exquisitæ tertianæ curatione substituit. Hunc nodum sic soluerem, quòd cum sine periculo sit, & cito iudicetur hæc febris, quantum in ipsa est modo nihil in ea delinquatur, si quis eam solam inspiciens, uenæ secari non præceperit pro eius curatione, non errabit: id quòd inspiciens Gal. (ut mea fert opinio) propterea in eius curatione eam non præcepit, sed ipsius bilis motum spectans, per eandem uiam qua uergit, & à natura tentatur excerni, eam uacuari iussit. at si multa sit bilis copia, ex qua exquisita tertiana accenditur, coaceruata intus uasa à quibus accessionis tempore excernatur ad sentientes corporis partes, si quis nõ inspiciens bilem putrescentem solam,

cap. cit.

ca. de febre, a
bili uersus fi-
nem.

cap. 15.

solam, quæ accessionis causa est, sed eius copiam in uenis ac iocinore genitam, nondum tamen putrefactam, uenâ secari iusserit, nec rationi, nec Galen. sententiæ pugnabit. Taceo Arabes qui eam commendant, potissimum si reliqua omnia consentiant: eademque moderate fiat, etenim leuata natura ab eo quo uelut sarcina premitur, quemadmodum ipsemet Gal. fatetur citato lib. 11. de meth. med. haud ægrè quod reliquum est uincet; itaque proprii muneris haud oblita, & coquet quod coqui est habile, & excernet quod potest excerni. At si quispiam dixerit propterea non debere fieri uenæ sectio, quoniam Gal. eam non præcepit citato lib. 1. de arte cur. ad Glau. quemadmodum eam commendauit pro cura tertianæ nothæ, asserimus nos quòd si eam non commendauit, non tamen omnino negauit. nec obstat eam commédasse in cura tertianæ nothæ, cum de ea curanda, magis dubium esset, num competeret uenæ sectio, quàm pro curatione exquisitæ tertianæ, eo potissimum quòd (ut diximus) impetum dumtaxat putrescentis bilis, accessionem facientis, spectauit: nõ negans quòd ubi formidetur, propter eius copiam, naturam non posse eam euincere, aut uix & fuluiores apparuerint in primo circuitu urinæ, & crudæ, quod tutius erit statim uenam secare, hoc tamen tanquam in uniuersali methodo explicatum, hinc subticuit. ubi igitur prædicta adsint ac reliqua consentiant, confestim sanguis mittendus erit, hora tamen quietiori et alijs quæ sæpius diximus, seruat: id quod confirmauit Actuarius præcitato loco cum dixit: & nisi quid impederit, sanguis est detrahendus: etenim in omnibus propemodum febribus sanguinem mittere, nisi adsit quod interpellat, præstat. ¶ Qua etiam uia, & ratione, & duplicem seu triplicem curabis tertianam, modò exquisitæ sint; nanque hæ non propter aliud fieri contingunt, quàm propter multitudinem, & crassitudinem,

dinem, ac bilis inæqualitatem, ut inquit Aetius citato ca. 79. lib. 5. Dignosces autem duplicem aut triplicem tertianam, ex iam dictis signis. etenim & cum rigore uehementi irruent, & omnes prædictas habebunt notas in pulsibus, urinis, ac reliquo corpore, & omnino similes accessiones erunt.

De tertiana nothæ dignotione, prognostico, ac curatione. Cap. 4.

omnia, quæ præcedenti cap. tertianarum febrium indicia scripsimus adfuerint, exquisitam reddunt tertianam, cuius accessionis tempus, ut dictum est, breue existit; nam quatuor, aut quinque, aut sex, & longissime undecim aut duodecim horas complectitur: Quarum etiã febrium urinæ tertio die aut ad summum quarto coctionis signum ostendunt. si uerò aliquid eorum desit, non amplius exquisitæ erunt. nam quæcunque febris exquisitam simplicitatem seruauerit unam obtinebit formam, ueluti regulam quandam aliarum quæ exquisitæ non sunt. etenim quæ aliquo modo ab illa defecerit, tantum etiam à febrium simplicitate recedet; ut liquet 2. de diff. feb. id quod tanquam proprium, nedum tertianis, sed singulis febribus intermittentibus primum considerare oportet. Itaque in ipsis tertianis primum distinguere opus est, si exquisita & (ut quispiam diceret) legitima sit febris, aut non exquisita, sed uelut notha, Gal. auct. 1. de arte cur. ad Glau. quantum enim natura differunt, tantum rationabile est, & uictus rationem, ac reliquam curationem permutare. sunt nanque tertianæ quædam quibus aliquid iam dictorum deficit, quæ non exquisite, sed simpliciter tertianæ appellantur, quarum accessio longius

cap. 3.

cap. 10.

longius quàm duodecim horarum occupat tempus, adeò
 ut ad decem & octo perueniat horas, tantoque longio-
 res sunt hæ tertianæ quàm illæ quæ exquisitæ dicuntur,
 quanto earum accessiones maiores extiterint ac longio-
 res: si uerò longiorem habuerint accessionem, intermissio-
 nem autem minorem, accessione uidelicet in longius tem-
 pus protracta quàm decem & octo horis tertianæ exten-
 sæ uocantur; licet & hæ ipsæ extensæ tertianæ plurimam
 in eo quòd magis, aut minus differentiam suscipiant. nam
 licebit ex his aliquam simpliciter extensam nuncupare,
 quæ cum uiginti quatuor horas in accessione consumpse-
 rit, reliquas habet febris expertes; aliquam uerò sufficien-
 ter extensam, quæ usque ad triginta extenditur horas, at-
 que aliquam etiam in longius tempus productam, ut quæ
 usque ad triginta sex horas protendatur, atque aliam ad
 huc amplius usque ad quadraginta, uel plures: neq; enim
 ex his aliqua certis terminis potest definiri. Et quæquam
 huiuscemodi nomina adeò curiosè inuestigare non sit ne-
 cessarium, tamen clarioris doctrinæ gratia præter exquisi-
 tam tertianam nominatamque parum ab ea distat, simpli-
 citer tertianam appellabimus, ut dictum est: deinde aliam
 paululum extensam, deinde aliam sufficienter extensam:
 aliam uerò amplius, & deinde aliam plurimum extensam
 ut liquet. 2. de diff. feb. nam si ea sola tertiana esset, quam
 cap. 8. exquisitam consuevit Hippocr. appellare, utique simplici-
 ter tertianam eam appellasset & non exquisitæ, quæ duo-
 decim horis breuiorem accessionem habet: cū uerò aliæ
 sint tertianæ iam dictæ quæ exquisitæ non sunt, propte-
 rea iam dictam exquisitam nuncupauit, ut 6. de morbis
 uulg. scripsit Gal. aduersus Agathinum & eius sectatores,
 qui extensas tertianas non admittebant, sed eas semiter-
 tianas nuncupabant. differunt autem inter se accessionis
 longitudine, ut dictum est; qua etiam ratione magis, uel
 minus

com. 2. super
 tex. 23

minus ab ea quæ exquisita est recedunt. nam quanto lon-
 gior fuerit earum accessio, tanto impuriore erunt; raro
 tamen reperies febrem quæ ultra tria interualla exacer-
 bationem producat, in uocatam integritatem desinere, ut
 liquet ibidem. Appellat autem Gal. interuallum, interstii-
 tium, seu spatium duodecim horarum, ut liquet 2. de crisi. cap. 3.
 Ut uerò quiuis ualeat singulas quas dinumerauimus ter-
 tianas nothas, seu non exquisitas dignoscere, illius signa
 explicauimus, quæ exquisitæ tertianæ maximè contraria
 existit. nam ex extremis determinatis, nõ difficulter inue-
 nies inter medias haud quidem numero paucas, ut Gale.
 refert citato lib. 1. de arte cur. ad Glau. erit autem maxi-
 mè contraria ea quam plurimum, seu admodum extensam cap. 8.
 nuncupauimus, cuius accessionem usque ad triginta sex,
 seu quadraginta horas, uel etiam plures diximus extendi.
 Quam tertianam sub exemplo adolescentis cuiusdã, qui
 medio tempore inter occasum Pleiadum, & autumnale
 æquinoctium tali febre laborare cœpit, nobis significauit
 Gal. eodem lib. 1. de arte cur. ad Glau. incipit enim febris
 hæc, quemadmodum in eo adolescente cœpit, haud quæ-
 quam cum rigore, sed cum horrore; quæ etiam, neque in
 caliditate similis est exquisitæ tertianæ: mitior etenim est
 eius caliditas, neque adeò confestim per uniuersum cor-
 pus effunditur, neque etiam similatur ei in pulsibus, neq;
 subsequitur bilis uomitus, neque sudor sufficiens, sed
 pauci quidam humidi uapores exeunt in eius inclinatio-
 ne: ex quibus febris pedetætîm transpirat, ac uix intermit-
 tit; longo tamen tempore cum eius accessio diutius pro-
 ducatur, ut dictum est: pulsus uerò minores tardiores ac
 rariores fiunt, & in dies duriores euadunt; permanet etiã
 in pulsibus intermissionis tempore febris signum satis
 manifestum. in quam febrem, licet adolescentes, & iuue-
 nes incidant, non tamen ij qui natura biliosi sunt, sed pin-
 gues,

cap. pratic.

gues, aspectu albi, qui in otio degunt, & crapulis, balneis que plurimis, & repletionibus usi sunt, & propterea benè cibos non concoquant; simulque eis aduenit pulsus durities in prima, atque secunda die mediocriter, in tertia autem, quarta, atque sequentibus usque ad septimam, ad magnam peruenit duritiem; qui quidem multorum fore die rum, ac mensum, ægritudinem indicant: deinde paulo post tempore paulatim mollescere incipit, ac minores etiam quotidie fiunt accessiones; urinæque meliorem habebunt subsidiam, cum in priori tempore admodum crudæ fuerint: tardius etenim concoctionis signa apparent in hac spuria tertiana, quam in exquisita. His itaque inditijs non exquisitam tertianam cognoscēs, eam scilicet quæ exquisitæ maximè contraria existit, reliquas uero intermediās, cognitis exquisitæ tertianæ inditijs, & huius non exquisitæ, eidem maximè contrariæ, non difficulter inuenies; & eatenus eas magis accedere, uel recedere ab altera earum percipies, quatenus plus, uel minus eiusdem signa participabunt, ac earum accessio longius, aut breuius supra duodecim horarum tempus occupabunt. hæc uero omnia prouenire censendum est propterea quod bilis ex qua nothæ tertianæ accenduntur, amplius sincera non sit, sed alteri permixta humori, crassioris, ac frigidioris naturæ existenti; & prout magis frigidior, ac crassior fuerit, ac maior eius copia cum bile permixta, eo magis impurius tertiana fiet, accessionemque habebit longiorem, & intermissionis tempus breuius, quemadmodum in hac quam modò descripsimus, in qua multa admodum commixta est pituitæ copia, ut ex enarratis inditijs colligitur, & propterea non ab re eam dicebat Gal. esse maximè exquisitæ tertianæ contrariam, non negans quod si minor sit copia pituitæ eidem bili permixta, possit aliqua notha tertiana generari, quæ non adeo sit exquisitæ con-

traria

traria, neque etiam eodem loco aut alibi negare uisus est, ut quidam iuniores Galenici sentire uidentur, quod eadē tertiana spuria gigni possit, atra bile, & non pituita ipsi flauæ bili permixta, quemadmodum etiam uniuersa Arabū schola admittit. Verum de his particulatim haudquaquam uerba fecit, excusans se citato lib. 1. de arte cur. ad Glau. quod cognitis extremis tertianis, hoc est exquisita, & illa quæ ei maximè contraria est, quam ipse figurauerat sub exemplo adolescentis, ut diximus, haud egrè poterant inueniri reliquæ intermediæ, quæ quidem numero paucae non sunt, ut ipse fatetur. Decepit autem hos uiros quod arbitrati sint aliam Gale. non nouisse tertianam notham, quam eam de qua uerba fecit præcitato lib. 1. de arte cur. ad Glau. sub citato exemplo; non animaduertentes quod primo, & 6. de morb. uulg. & 2. de diff. feb. plures conscripserit tertianæ spuriae differentias; hoc uero in loco arte, & breuitate quadam usus, eam describens quæ (ut diximus) extrema est, poterant reliquæ intermediæ facillè percipi, quemadmodum etiam & curari: De hac quoque uerba faciens, dicebat se uidisse aliquam tertianam notham in autumno incepisse, & deinceps uere terminasse: nam non omnes nothæ tertianæ in tam longum protrahuntur spatium. sunt nanque inter eas quæ citius terminantur, & eo citius quo pulsus paulatim ad mollitiem non longo post tempore ab eius initio tendant: similiter ubi non longo post tempore à principio, accessiones minores fiunt; & in urinis, coctionis nothæ apparuerint meliores, subsidiam scilicet habentibus, quæ priori in tempore crudæ, aut minus concoctæ uisæ sint; quapropter interdum in sexaginta, interdum uero in quadraginta diebus terminentur, minus tamen formidanda erit, ac citius quoque soluetur ea quæ ex atræ bilis permixtione generatur, quam quæ ex pituitæ, in cæteris paritate seruata; quamuis nul-

li la earum

cap. supracit.

loco cit.

1. de mor. uul.
com. 2. super
textu. 25. &
com. 3. super
tex. 5. 6. cō.
2. super tex.
tu. 23

la earum quantumuis impura & illegitima fuerit, ex se ipsa periculosa existat, ut liquet aph. 43. lib. 4. nisi in aliquo fuerit delictum, nec opus est ut particulatim hic cuiuslibet signa conscribamus. nam si bili pituita permixta fuerit præter ea quæ diximus, quædam alia aderunt indicia ex ijs quæ in cap. de quotidiana narrabimus, & prout plura aut maiora adfuerint eiusdem quotidianæ indicia complicata, aut minora, maiorem, aut minorem etiam permutationem ipsius pituitæ coniectare licebit: perinde etiam existimare oportet ubi atra bilis flauæ fuerit commixta; aderunt enim & nonnulla quartanæ indicia, & pro eorū multitudine, aut paucitate maiorem, uel minorem atræ bilis permissionem percipies, ex cuius quoq; notitia unâ cum accessionis maiori uel minori longitudine prædicere poteris, num longiori uel breuiori tempore iudicentur. pariter etiam patebit & curationis modus, ubi iam dictæ tertianæ nothæ, exquisitæ maximè contrariæ, curationem præceperimus, ac quotidianæ & quartanæ. uniuersa itaq; uictus ratio pro eius curatione non quæ refrigeret ac uniuersum corpus humectet instituenda erit, qualis in exquisitis exhibetur tertianis, sed & aliquem modum assumat ad calfaciendum & incidendum, eodem Gal. auctore citato lib. 1. de arte cur. ad Glauco. quem etiam sectati sunt Paulus cap. 20. lib. 2. & Aetius cap. 81. lib. 5. nimirum uelut crassiore bile subiecta, & non ualde calidiore ut idem inquit Aetius. prouidendum etiam pro uiribus est, ne morbus augeatur, ne uel ægrotantis uires prosternantur quæ longiori tempore debent laborare, difficilè uerò est seruare utrunque, quoniam inædia, quâ tum profunt ad morbi coctionem, tantum, uel amplius officium uiribus: cibi uerò quantum ægri uires adaugent, tantum coctiones impediunt. sed id quoque noscere opus est, ad quantam magnitudinem perueniat morbus, ac quâ sint ægroti uires

ut ad

ut ad ea inspiciens quæ maius auxilium exposcunt, inædia quidem in ualentioribus utaris uiribus, & morbo coctu difficili, largiori autem cibo ubi uires sunt debiliores, neque morbus admodum concoqui contumax: hæc quidem & in omnibus alijs morbis considerare oportet, ut liquet ex eodem Gale. & nos in uniuersali methodo fufus differuimus. Maximè uerò eis conducit ptisanæ succus iniecto pipere, hyfopo, aut origano modico, nec non & aliæ sorbitiones concoctu faciles, ex prædictorum auctorum testimonio: semper autè plenior uictus in hac febre adhibendus erit à principio, quàm in exquisita tertiana: Reliqua uerò quæ ad uictum spectant, tum præcedenti cap. de tertiana, tum sequentibus de quotidiana, & quartana sunt petenda, eatenus ipsum uictum uarians, quatenus ipsa tertiana notha ab ea quæ exquisita est, declinauerit. & cum accessionem habeat longiorem, cibum non quotidie exhibere oportet, sed alternis diebus (nisi quippiam urgeat, ut in accessione cibum offeras) quanquam etiam exiguus magis, minusq; nutriens, ac medicamentosus eo tempore exhiberi debet. sed mirum sanè est de Ale. qui cap. 6. lib. 12. adeò facilè putat Gal. condemnare eo quòd commendauerit ptisanæ succum pauco pipere, hyfopo, uel origano adiecto in hisce febribus, inquiens, huiusmodi plerumque periculosa esse, & febres uehementiores accendere, idque magis adhuc si temperamentum corporis calidius inueniatur, & pituita minor quàm bilis, & quæ non adeò calefacientia requirat, parum (ut mea fert opinio) animaduertente quòd nec Gale. eis, qui ita laborauerint, eadem præceperit, neque ut eisdem, immodicè utantur cum ptisana: docet enim (ut diximus) eâ notham tertianam curare, quæ alteri exquisitæ tertianæ maximè contraria existit, cuius exemplum paulo ante conscripserat in adolescente, circiter. 18. ætatis annum, albo

Ii 2 aspectu,

aspectu, pingui, & sapius antea in otio degente, ac crapulis, balneis plurimis, & repletionibus uso: quæ quidem febris nec uehementior erat, neque in corpore temperamento calidior, nec pituita permixta bili, adeo mitis, ac exigua erat, ut non etiam calfacientia requireret, simul cum his quæ refrigerant & humectant. In qua etiam febre ea quæ supra modum calefaciunt & exiccant, ipsemet Gal. omnino uitauit, eodem loco. Conatur etiam idem auctor citato loco Gal. reprehendere quod pro curatione exquisitæ tertianæ, apparentibus concoctionis signis absynthij decoctum comprobet, tanquam ualde nocuum ægris, calidum & ficcum temperamentum habentibus, asserens se nouisse in quibusdam qui immoderatus illud assumpsissent particularum colliquationem expertos esse, quibusdam partes solidas ficiores reddi, alijs uero bilem effervescentem qualitate potius offendere, alium autem igneam intemperiem, aut inflammationem in ore uentriculi sentire. atqui ex eisdemmet uerbis liberari à calumnia Gale. poterit, cum immoderatum eius usum non commendat, sed moderatum, ex ipsius coma quantum sufficiat accipiens: ad hæc quis unquam arbitrabitur tanta posse prouenire incommoda ex absynthij decocto, modo immoderatus illo ægri non utantur? neque enim tantam habet uim calfaciendi, licet amaroris particeps sit, cum & astringendi facultatem habeat, plurimam etenim obtinet astringentem, ut 6. de simp. medic. fac. liquet, maximè ubi ponticum sit: & propterea intus assumptum idoneum est medicamentum ad repurgandos meatus; gratumque est stomacho, adeo ut propterea neque igneam intemperiem, aut inflammationem in ore uentriculi proritare ualeat. parcat itaque mihi Alex. in hoc cum satis animose exigua, seu nulla ratione promotus, in Ga. inuehere conatus sit. Nos uero ad pensum redeuntes, asserimus etiam quod pro potu uti poterunt

cap. prop.

terunt hac febre laborantes cinamomi decocto, aut hordei cum exiguo cinamomo, & ubi admodum delitiosi sint, ut à uino abstinere nequeant, eo etiam uti poterunt, pauco, tenui, atque aquoso potissimum circa initia. nam procedente tempore amplius offerri poterit, neque ita aquosum, modo tenuis substantiæ sit, quod si sanguinem mittere oporteat, neque hoc quoque omittendum erit, sed ab initio statim adhibita earum rerum quas explicauimus distinctione, tantum mittendum quantum præsens exiguitas status, eodem Gal. auctore. erit itaque secunda interna cubiti uena, ubi quippiam non impediatur statim ab initio. Conferunt etiam clysteres, ijque non admodum molles, ut idem auctor inquit: qui parari poterunt ex maluarum, mercurialis, foliorum bethæ, florum camomillæ, & hyssopi decocto, cui colato iuri, mellis rosacei ʒ. ij. olei communis, uel camæmelini, & uiolacei ʒ. iij. uel quatuor, concoctionis de dactylis ʒ. iij. aut diacaptoliconis, seu hieræ picræ simp. ʒ. s. salis communis ʒ. iij. adijcito, & fiat clyster extenuantes quoque modiceque calfacientes syrupi exhibeantur, permixti cum ijs quæ uim humectandi ac refrigerandi habent: ueluti syrupus acetosus simplex, rosaceum mel, aut ipsumnet oxymel, cum syrupo de succo boraginis, endiuia, aut cichorij parato hunc in modum, Rec. syrupi acetosi simp. mellis rosacei, aut oxymellis, & syrupi de succo boraginis, endiuia, uel cichorij, ana. ʒ. i. aquarum cichorij, & boraginis ʒ. iij. misce. quibus sapius assumptis, apparentibusque concoctionis nothis, aliquod exhiberi poterit pharmacum ex his quæ leuiter uentrem subducunt, ut rhabarbari dilutum, diafinico seu diacaptolicum: quod quidem hunc in modum componas, Rec. rhabarbari uigorati cum spica diluti in ʒ. ij. succi rosarum & per colum transfusi ʒ. iij. diacapt. ʒ. viij. aut diafiniconis. ʒ. iij. mellis aerei ʒ. ij. cum aquis cordialibus fiat potus. Poteris in uicem mellis a-

rei uti ʒ. iij. fyrupi è pluribus infus. rosarum uel uiolarum, aut. ʒ. i. s. pulpæ cassiæ fistularis. Cum uerò febris hæc ex crassiori accendatur bile, non unicam forte purgationem dumtaxat desiderabit, sed plures: quod quidem sub his uerbis nobis insinuauit Alex. citato loco & conuenit igitur ut qui humores dissolutos nouerit, non modò semel exhibeat quæ per aluum subducere possunt, sed etiam rursus humectante uictu usi, & dissoluentes, si quæ siccæ, & crassæ reliquæ subsint, iterum leuiter expurgent. ʒ. Quapropter ubi adhuc perseuerauerit, reliquis utendum est syrups extenuantibus ac aperientibus magis, ut syrupo de tribus radic. cum aceto, quo Neapoli utimur: aut syrupo de duabus, uel quinque radic. uel etiam acetoso composito, de bizantijs, aut de eupatorio, aut etiam oxymelite; quibus etiam adijcias aliquem ex ijs quæ refrigerandi uim habeant, ut syrupum de succo, uel infus. rosarum aut de succo cichorij, seu boraginis. Quibus deinde sæpius assumptis repetenda erit purgatio, eisque utendum est medicamentis, quæ expurgandi crassiorem bilem uim habeant, & propterea agaricum adijcito simul cum rhabarbaro, uel catapotia quædam tribuas quæ ex eisdem figurantur: aut ex agarico & aggregatiuis pil. seu ex rhabarbaro & eisdem pill. catapotia formato, ʒ. i. pilularum aggregatiuarum & alteram seu ʒ. iij. seu agarici, seu Rhabarbari accipiēs à quorum assumptione, mellis aerei ʒ. ij. aut fyrupi de pluribus infus. rosarum, uel uiolarum ʒ. iij. aut sacchari uiolacei ʒ. ij. s. præbeto cum aqua cichorij aut buglossi. conferunt etiam hoc in tempore ea quæ urinam ciunt, præterquam illa quæ supra modum calfaciunt & exiccant, ut inquit Gal. cuiusmodi est decoctum hyssopi, aut spicæ nardi, & post diem septimam danda est, (ut ipse Gal. ait) iugiter absinthij coma. insuper pastillis in hunc usum utantur, hoc modo confectis, Rec. diarhodon abba

tis, &

tis, & aromatici ros. ana ʒ. ij. seminum communium frigidorum maiorum, aut melonum dumtaxat ʒ. s. cum saccharo in aqua rosacea & capillorum ueneris seu mellissophylli dissoluto, fiant pastilli quibus utantur cum aliquo ex prædictis decoctis, aut syrups, aut aquis cichorij, uel boraginis: multis quoque fuit auxilio oxymel epotum, ut citatis auctoribus uisum est. uomitus insuper post cibum adeò ijs, quibus hæc febris perdurauerit utilis est, ut multos sciam solis uomitibus statim fuisse curatos, ut Gal. inquit citato lib. i. de arte cur. ad Glau. ubi uerò adhuc perseuerauerit febris, neque iam dictis cedat medicamentis ijs quæ leuiter expurgant, semel saltem in hebdomada, utare: ut trociscis de rhabarbaro, seu de eupatorio, aut de absinthio cum syrupo è pluribus infusionibus rosarum persficarum, aut syrupo composito è cichorio Nicholi hunc in modum, Rec. trociscorum de rhabar. de absinthio, aut de eupatorio ʒ. i. dissoluatur in ʒ. ii. syrups è cichorio Nicholi, aut è pluribus infus. rosarum persficarum tantundem, & cum aqua mellissophylli, cichorii, aut capillorum ueneris, fiat potus: uel ex ʒ. i. seu ʒ. iij. trociscorum dictorum, tria catapotia formato cum melle rosaceo, seu oxymelite, & utare. Et si uidebitur, poteris post horam uel alteram ʒ. ii. dictorum syrupsorum cum iam dictis aquis simul exhibere. nec etiam parum efficaces sunt trocisci è rosis, præsertim ubi admodum laborauerit uentriculus, maleq; concoquerit, & febris admodum producta sit, ac color ægri fuerit uitiat, quorum poteris ʒ. i. exhibere singulis tribus, uel quatuor diebus cum ʒ. iij. aut. iij. decocti ex radicibus cichorii, & pauco absinthio facti; conducit etiam non parum si ʒ. i. uini albi odorati adijcias. Iuuat insuper ex Gal. præcepto citato lib. de arte cur. ad Glau. nec non Pauli, & Aetii citatis locis hyppocondriorum calefactio seu fots; at non indifferenter omnia calefacere oportet

loc. cit.

(ut sæpius animaduertimus) sed ea quæ laborant: Quare laborante iocinore tales fiant fodus, Rec. cichorij & fumarix an. manip. s. florum chamæmeli, meliloti, & fœnigræci an. 3. iij. summitatum absinthij & rosarum an. manip. i. spicæ iunci odorati, cuiuslibet 3. i. bulliant secundum artem in sufficienti quantitate aquæ, deinceps aceti albi 3. ij. uel iij. adjicito & cum pâniculis lineis in eo irrigatis, iecur sæpius foueatur, inungatur demum hoc unguento, Recip. olei rosacei, & de absinthio ana. 3. i. olei chamæmelini & amygdalarum amararum, singulorum. 3. s. olei nardini 3. iij. pulueris feminis lini fœnigræci & florum chamæmeli an. 3. ii. coral. rub. 3. i. s. succi cichorij 3. vi. cum cera & exiguo aceto, fiat unguentum. At si lien laborauerit, ac intumuerit, non iocinori, sed lieni calfacientes sunt approximandi fodus, quos hunc in modum componas, Rec. corticū rad. capparorum & tamaricis an. 3. iij. scolopendrij, absinthij an. p. i. spicæ. 3. iij. lupulorum, fumiterræ singulorum mani. s. florum chamæmeli, fœnigræci, meliloti, sem. lini & aneti an. 3. iij. s. fiat arte decoctum in quatuor partibus aquæ, & una aceti albi, & irrigatis in eo spongijs, fiant fodus, à quibus tale applicetur unguentum, Re. olei liliorū alborū & iriai an. 3. s. olei de capparibus, & amygdalarum amararum an. 3. i. nardini 3. iij. succi scolopēdrij 3. i. s. butyri recētis, & adipis anseris, cuiuslibet 3. iij. pul. feminis lini, fœnigræci, & florum chamæmeli an. 3. i. s. cū aceto pauco, & cera fiat unguentum: huic etiam 3. i. rad. capparorum aut tamaricis, interim etiam 3. s. succi ciclamini adjicere poteris: ubi uerò uētriculus primò affectus sit, aut etiam ob dicta hypochondria laborauerit, flatibus quæ sit oppletus, & subtumida in facie decoloratio apparuerit, idem quoq; fouendus erit, ex eo quod ita paratur fomento, Reci. summitatū absynthii, & rosarum rub. an. manip. i. spicæ nardi, chiæ mastichæ an. 3. ii. cinamomi. 3. i. s. florum

florum chamæmeli, meliloti, & aneti, singulorū 3. iij. singula bulliant in tribus partibus aquæ & una uini albi odora ti ut conuenit, & spongijs in eo irrigatis, uentriculus foueatur: uel, Rec. utriusque menthæ & absinthii an. manip. i. chiæ mastichæ, cinamomi, ligni aloes, cort. citri, singulorum 3. i. maceris, galangæ, an. 3. ii. florum chamæmeli, aneti, & meliloti an. 3. iij. rosarum rub. manip. i. s. singula contendantur, & ex eis cum linteo lineo fiant saccelli qui irrigati in sequenti decocto, calidi, uentriculo applicentur: Rec. absinthii & rosarum rubearum, an. manip. s. cinamomi, chiæ mastichæ an. 3. i. fœnigræci, feminis lini, cuiuslibet 3. ii. ebulliant omnia, in sufficienti quantitate aquæ, & uini albi, tribus uidelicet partibus aquæ, & una uini, & fiat fodus, quibus sæpius adhibitis, licet eundem uentriculum hoc unguento inungere, quod accipit oleorum de absinthio & mastichini an. 3. s. olei rosacei & amygdalarū amararum an. 3. i. olei nardini 3. iij. corallorum rub. 3. i. s. cinamomi, chiæ mastichæ an. 3. i. uini albi, & ceræ parum, fiat unguentum. Hæc satis esse puto pro tertianæ nothæ curatione, nam licet plures, ut recensuimus, sint eius differentia, non difficulter tamē earum curationem inuenies, ubi extremarū curationem non ignorabis; eius uidelicet quæ exquisita est, & alterius quæ eidem maximè contraria existit; cuius curationem hoc in capite docuimus. Etenim prout magis, uel minus ab exquisita recedit, ita poteris tam uictus, quàm medicamentorum rationem permutare, ac pro eadē ratione permiscere: similiter pro diuerso humore qui permiscetur poteris eadem etiā componere, ne dum ex his quæ pro cura tertianarum explicauimus, uerūmetiam eis quæ sequenti capite de quartana, & alio de quotidiana conscribemus.

Exquisita quartanæ causa, dignotio, prognosticum, ac
curatio. Cap. 5.

Alterum intermittentium febrium genus est exquisita quartana quæ ex solo melancholico humore generatur, qui frigida & sicca constat temperatura, succenditur autem paulatim uelut lapis aliquis, aut testa, aut os, aut tale aliquod huiusce

modi corpus frigidum & siccum. uerum si neque putrescat, neque uehementer per sentientes corporis partes deferatur, melancholicus hic succus, nunquam efficiet quartanæ exquisitæ circuitum, ut liquet 2. de diff. feb. quæ uis Alex. cap. 8. lib. 1. 2. uelit quod quartanæ febris non una sit species, sed multiplices, & diuersæ existant: etenim alia ex flaua bile nimium adusta, alia ex fæculento sanguine nascitur, quod quidē neq; negare uidetur Ga. 3. prog. quo loco quartanam (dicebat) ex melancholico humore consistere, atque ipsum duplici modo generari, tum ex sanguine crassiore, qui respondeat proportione in uenis, subidenti fæci in dolio uini, tum etiam flaua bile uehementer assata. Insuper illud confirmare uidetur com. 2. 2. aph. 3. lib. sub his uerbis: ¶ quin etiam illo tempore quartanas febres fieri inquit (loquens de autumnno) quia scilicet ex atra bile ortum habent, quæ duplicem habent generationem, alteram quidem ex flaua bile superassata, alteram uerò ex sanguine crasso. ¶ ex quibus indifferenter innuere uidetur quartanam febrem generari posse, licet. 2. de diff. feb. (ut dictum est) contrarium sentiat. uerum ne quispiam putet sibi pugnantia conscripsisse Gal. hunc in modum conciliandus erit, quod exquisita quartana, incipiēs præsertim, à solo melancholico humore frigido & sicco tempera-

cap. 5

super tex. 27

loco cit.

temperatura existente, ac uini fæci simili, eoq; putrescente, ac uehementer per sentientes corporis partes delato, generationem habet, quemadmodum ipse fatetur citato lib. 2. de diff. feb. Nam licet frigidus natura sit hic succus, tamen cum putredinem sibi adiunxit, cuius causa febrem accendit, tantum possidet caloris, quantum etiam putredinis, ut liquet 2. de causis sympt. Eam uerò quæ ita exquisita non est, neq; statim ab initio inuadit, sed aliis febribus subsequitur inordinatis, seu (ut ita dixerim) erraticis, ex præassatorum, ac efferuescentium humorum, & ueluti in cinerem uersorum, putredine, quando eadem affectio in cunctis fiat uenis, ita ut in eis generetur atra bilis, non tamen quod eadem in eis putrescat, sed exuperet duntaxat, & deinceps accessionis tempore ad sentientes corporis partes transmittatur ac putrescat generari contingit, potissimum ubi præcedens febris præter inordinationem intermiserit, atque ita per finem æstatis eueniat, autumnoque propinquet, ex Hippo. auctoritate citato lib. 3. prog. & hoc modo forte subintelligere uoluit Gal. eodem loco febrem quartanam, fieri etiam posse ex atra bile, genita ob uehementer assatam flauam bilem, non autem sinceram, sed ob ueluti cinerem quandam uehementer assatorum humorum (inquit) quem natura non antea excreuit, putrem quandam recipientium affectionem: ex immodicè enim cocto, & feruente sanguine, ueluti cinis quidam, atra bilis efficitur: ac quæ in eo tenuior pars continetur & biliosa, ac assata fuerit, in atram conuertitur, ex quibus quartana generatur ubi putrescant, & per sentientes corporis partes uehementer deferantur. & ubi maior fuerit superassatæ bilis copia, ex superassata bile quartanam generari fatebimur, non sinceram, sed atræ bilis exferuente crassiore sanguine genito, permistam. nam pituitosus humor usque adeo minime assari poterit, ut ex eo
atra bilis

cap. 4

loco cit.

atra bilis, & deinde quartana generetur, (quemadmodū Arabum principi, & sectatoribus eius uisum est) bene autē cæteri humores. ex putrescente itaque melancholico succo, seu quod in sanguine crassum, ac ueluti fæx est, immodicèque excalescens per sentientes corporis partes delata, exquilita accenditur quartana febris, ac statim ab initio sapius inuadere solet; ex putrescente uerò, ac uehementer superassata bile, eaque haudquaquam sincera, & impermixta: perinde etiam uehementer per sentientes corporis partes delata quartana etiam interdum accendi poterit, non tamen statim ab initio inuadens, neque adeò exquisita; nunquam tamen ex superassata pituita. Quapropter neque sibi ipsi in hoc pugnantia conscripsit Gale. si quis autem uelit cum Gale. fateri quartanam tam statim ab initio inuadentem, quàm si alias consequatur inordinatas febres, semper à melancholico succo natura frigido & sicco accendi, & non ex flaua bile assata, utique non errabit: ait enim Gal. 3. prog. ¶ sed si nō antea natura quodam modo excernat ueluti cinerem uehementer assatorum humorum, hic rursus permanens in corpore, ac calefcens, putrem quandam recipit affectionem; idque quoties ei accidit, feruendo excitat febrem, quoties uerò in cunctis uenis eadem fiat affectio exuperante atra bile, quartana consistit febris. ¶ atqui clarum est in Ga. doctrina per humores sanguinem semper subintelligere, ut nos etiam in præcedentibus adnotauimus, eoque magis hoc in loco, cum inquit quoties in cunctis uenis eadem fiat affectio, per quam uidelicet ueluti cinis uehementer assatorum humorum generetur, tunc enim exuperante atra bile, quartana consistit febris. per cinerem itaque uehementer assatorum humorum, non bilis aut alterius succi intelligit, sed sanguinis, neque propterea quod duplicem dixit com. apho. 2. lib. 3. habere generationem atram bilem,

loco cit.

lem; alteram ex flaua bile superassata, & alteram ex sanguine crasso uoluit quod ex utrisque quartanæ fiant febres, sed explicata duplici atræ bilis differentia tanquam in alijs locis declaratum, ac manifestum, reliquit differre quod ex ea dumtaxat quæ ex sanguine crasso generatur, fiant quartanæ febres; ex hoc nanque feruescente, immodicèque cocto, & exusto ueluti cinis quidam, nigra bilis efficitur, frigida quidem, eo quod terrea, caloris autem particeps, sicuti cinis & acetum eodem Gal. auctore 3. de causis simpt. Id itaque quod in sanguine crassum, & ueluti fæx existit, quando immodicè excalescens exaruerit, fit atra bilis, ut liquet 2. de cri. & 2. de diff. feb. Quare semper ex putrescente melancholico humore, seu atra bile ex eo genita, quartana accenditur febris. Nam quæ ex superassata flaua bile, nigra bilis generatur, præter cætera mali moris est, & erodit, seu exulcerat partes ubi contingat plurimum colligi, & propterea ab ea quartana febris generari nequit, exulceraret etenim ipsas, præsertim si sincera esset, priusquam quartanam accenderet febrem, ac putresceret demum ea putrescente & uehementiori motu per sentientes corporis partes delata, multo magis eas eroderet, cum mota mordacia excrementa magis lædant, quàm quiescentia. uerum interim exquisita, ubi sincerus fuerit talis melancholicus humor, interim non exquisita, ubi alteri humori fuerit permixtus, quartana accenditur, quemadmodū etiā de tertiana determinauimus. Nunc uerò exquisitæ indicia explicabimus ea: etenim cognita facillè etiā nō exquisita dignosci poterit. Hęc quidem manifestum sui præbet indicium in principijs accessionum, quando rigent adhuc qui quartana laborant: est etenim eius rigor non uehemens, quemadmodum in tertiana, sed mediocris seu paruus: etenim quartana febris non primo statim die cum rigore inuadit uehementi uerum

cap. 2. circa finem.

ca. 1. 2. & 6.

7. 9.

uerùm ipsa progrediente atque aucta unà etiam rigor augetur sensusque ægrotantibus adest; non quasi pungatur ac percutiatur corpus, sed frige factionem similè habent, qualis per gelu tempore hyberno sentitur, cum ex frigido accenso humore ortum habeat, ut dictum est; nec non & cum quibusdam ueluti contusionibus usque ad ossa tēdentibus, ita ut eos audire licebit dicentes quòd uideantur in ossibus pati laborem, & carnem habere cōfractam ut liquet 2. de crisi. quo etiam tempore eorum pulsus qui quartana laborāt satis tardi sunt, ac rari, parui, ac debiles, & magis quàm in nulla altera affectione: nam quamuis in tertianis etiam parui, debiles, tardi ac rari cum inuadūt pulsus necessario adsint, tarditas tamen, ac raritas nō parum ab ijs abest, qui in quartanis accidunt; nam in quartanarum principijs uidebitur tibi arteria quodammodo esse alligata atque ad interiora retracta, neque liberum habere ascensum: in tertianis uerò, neque aliquid tale percipietur, tarditasque prope accedit ad eum; qui secundum naturam est motum, quapropter ubi quartanæ febres inuadunt, quamuis iuuenis ægrotus fuerit, talis fit motus arteriæ, qualis in ætate decrepita, in qua cum calor paucus existat, cui par quoque est generatio fuliginosorum excrementorum spiritusque animalis nutritio, iure pulsus paruos, tardos ac raros habent, ut 3. de causis puls. scriptum est. Cum autem cōsistit atque etiam augetur huius febris accessio, necesse quidem est ut ueloces fiant, atque frequentes pulsus, seruator tamen & tunc ipsius tarditas ac raritas, si additam uelocitatem atque frequentiam in accessionibus ratione perpendas; & quidem si comparaueris quartanæ febris consistentiam, tertianæ consistentiæ, non paulo uelociores atque frequentiores in tertianis pulsus ostendere arteriæ uidebuntur, & quæ etiā omnibus cōmunis est febribus in uno pulsu arteriæ inæqualitas,

litas, in quartana manifestissimè licet comprehendere ex Gal. decreto lib. 1. de arte cur. ad Glau. caliditatis quoque indicia diuerso modo se habent quàm in tertianis: nam æstum, & deustionem, & quendam ueluti feruorem qualiter in tertianis uideretur, in quartanis: haudquaquam inuenies; ut liquet ibidem: urinæ quoque tenues, & albæ & aquosæ erunt, nimirum propter materiæ crassitudinē percolatæ, progrediente uerò morbo, pro ratione colorationes sunt, & subsidentiam habent crassam, Aetio teste ca. 83. lib. 5. quo circa inquit Gal. citato lib. 1. de arte cur. ad Glau. in quartanis uariæ erunt urinæ, sed crudæ omnes. Hæc igitur signa maxima sunt ipsius quartanæ. Verum non propterea reliqua omittenda sunt signa, sed ægrotantis natura inspicienda si in ea atra bilis abundat, & ætas, si senior sit, quàm consistentium utpote declinans, tempus quoque anni si autumnus, frigidam & siccam, ac inæqualem habens temperaturam: in hoc enim magis sperabis quartanos circuitus fore frequentiores. similiter & loci natura inspicienda si lien intumuerit, febrisque sine ordine antecesserit, si cibus, potusque, ac uictus uniuersus, frigidus & siccus præcesserit, nec non si eo tempore quartanæ febres populariter fiant: quòd si febris cessauerit remanseritque adhuc in pulsibus febris signum, ac ijdem pulsus ijs qui secundum naturam sunt, rariiores, ac tardiores fuerint, proculdubio huiusmodi febris quartana censenda erit, ut eodem 1. de arte cur. ad Glau. scriptum est. huius etiam febris accessio temporis spatium est similis tertianæ, nōnunquā & longior, cū adhuc exquisita perseuerat ut quæ ex frigidiore humore consistat; in qua nec etiam bilis flauæ uomitus quemadmodum in tertianis expectāndus est, ut liquet 2. de diff. feb. & citato lib. 1. de arte cura. ad Glau. Sequitur autem sudorum copia circa exacerbationis declinationem: copiosiores etenim in hoc humore euacua-

cap. 6.

cap. 7.

loe. cit.

cap. 5. & lo
co cit.

re euacuationes fiūt, quàm in pituita, quoniam quicquid
 atrabilis fuerit accensum, exhauritur, atque dispergitur :
 Eadem insuper in hisce febribus atque alijs omnibus est
 causa, quæ differentiam facit longitudinis accessionum,
 quemadmodum in præcedentibus declarauimus, multi-
 tudo uidelicet, ac humoris qualitas, uigor insuper ac uir-
 tutis imbecillitas, & præterea ipsius ægrotantis disposi-
 tio rara & densa; ex ijs enim diuersitas assumitur, exquisi-
 ta autē an non exquisita sit, nedū ex accessionis breuitate
 seu longitudine, sed & alijs quoq; inditijs percipi poterit:
 Neq; enim omnia aderunt exquisitæ quæ explicauimus
 quartanæ inditia, sed nõnulla deerunt, & alia quædā alte-
 rius humoris, cū eadem atra bile permisti, percipies: ex in-
 termittētibus uerò febribus, quemadmodū tertiana bre-
 uissima quidē, & mitissima est, ita lōgior ac quantū in ipsa
 est haudquaquam periculosa quartana existit; quæ neque
 etiam statim ab initio inuadere solet, sed alijs quæ ante-
 cesserint febribus, præsertim inordinatis, subsequi, ut 1,
 de arte cur. ad Glau. scriptum est: etenim admodum diffi-
 culter putrescit melancholicus humor, cum frigidus &
 ficcus natura sit, promptius uerò ubi prius efferuescat, ac
 supramodum exustus fuerit. Hippoc. uerò 1. de morbis
 uulg. inquit quod omnium est quartana securissima, facil-
 lima, longissima, hæc. n. non est ipsa quidem tantum per se
 talis, sed etiam à magnis alijs uindicat morbis: & 6. eius-
 dem ait & quartana laborantes magno morbo non capiū-
 tur: si prius autē capiuntur, & quartana superuenit, liberan-
 tur. Id etiā confirmauit aph. 70. lib. 5. cū dixit & à quar-
 tanis capti nõ ad modū à conuulsionibus capiuntur; si ue-
 rò capiuntur & quartana superuenerit, liberantur: Verū
 animaduersione dignum est per quartanas, intermit-
 tentes subintelligere Hip. nā continuæ (licet perrarò eue-
 niāt, liquet 2. de diff. feb.) cū nullā habeant usque ad iudi-
 cium

loco cit.

com. 3. tex. 4

com. 6. super

tex. 7.

cap. 2.

dicium molestiarum remissionem, sed perpetuo infestant
 merito graues & dicuntur, & sunt: oportet item quod ea
 genita sit absque lienis, aut alterius uisceris affectu: quan-
 doquidem ex liene sæpenumero grauitè uidiuus (ut in-
 quit Gal. citato lib. 1. de morbis uulg.) homines febre la-
 borasse quartana ac deinde collecta aqua inter cutem, ef-
 se defunctos. Verum ipsa sua sponte quartana, absq; alio
 uisceris affectu, præsertim magno, periculo uacat, nemi-
 nemque iugulat, ut inquit Celsus cap. 15. lib. 3. & ab alijs
 etiam morbis liberat, atque ita nouimus morbos comi-
 tiales fuisse à quartana diu tamen infestante, discussos; ut
 ibidem testatur Gal. id uerò nulli dubium est quod prius
 quartana febre laborantes, comitalis morbus adoriri ne-
 quit, quandoquidem iam adortum, superueniens quarta-
 na discutere consueuit: quo circa multo sanè magis ipsum
 impendentem arcere poterit, ut præcitato lib. 6. de mor-
 bis uulg. à Gal. scriptum est. Quartanæ insuper à splene
 initium sumentes, diuturniores sunt: fiunt autem manife-
 stæ ex colore, & cruditatibus, & quod uenter non facilè
 egerit, & ex splenis tumore, & quod ad sinistram magis
 se reclinent: est autem periculum ne progressu temporis
 etiam in aquam inter cutem incidant, Aetio auctore præ-
 citato loco. At uerò propter hepar inflammatum quarta-
 narij, ut ipse inquit eodem loco coloris sunt albicantis, &
 toto corpore tumidi, & urinæ ipsæ ualde rubræ sandara-
 cham referētes, & ad contactum tumor dextri hypochon-
 drij occurrit, & hi etiam magis difficulter spirant quàm
 splenici, & subtussunt & postremum in hydropem ineui-
 tabilem labuntur. Atqui apho. 25. lib. 2. Hippo. dicebat
 æstiuæ quartanæ magna ex parte breues fiunt, autumna-
 les longæ, & maxime quæ hitemem attingunt, quamuis ne-
 dum de quartana uerificetur aphor. Gal. auctore in com-
 mento, sed de quolibet alio morbo: nullus etenim æstate

loco cit.

loco cit.

fit longus, Hippo. uerò de solo omnium longissimo feck, mētionem, ueluti per exemplum de omnibus alijs ex isto præcipiens: Vetus uerò quartana rarò, nisi uerè soluitur, ut inquit Celsus capit. 16. lib. 3. omnium uerò pessima est quintana; etenim & ante tabem, & iam tabidis superueniens perimit: septimana uerò longa est, uerum non letalis: Nonana hac longior etiam, at non letalis, eodem Hip. auctore præcitato lib. 1. de morbis uul. Cæterum quo ad curationem ipsius quartanæ attinet, illud primo seruare oportet, quòd qui ea laborant, ab initio mediocriter ac leniter tractandi sunt, ita ut neque aliquod ex fortibus, medicamentum, neque uacuationem adhibeamus, Ga. teste præcitato lib. 1. de arte cur. ad Glau. què sectati sunt Paulus cap. 2. 2. lib. 2. & Aetius cap. 84. lib. 5. uictum itaque in situere oportet optimum, minimeque flatuosum, arcendi que sunt à carnibus suillis, atque ab omnibus edulijis quæ tenacia sūt, & tardū habēt exitū, ac quæ refrigerāt & excicāt corpus, ut ibidē à Gal. scriptū est; ob id boni succi cibi, concoctu faciles, substantia non crassa, nec tenaci, tribuendi sunt, quemadmodum uolatilia quæ in paludibus non degunt, ut gallinæ, earumque pulli, similiter & colūbarum, capi, perdices, fassiani, & reliquæ huiusmodi: insuper & qui non refrigerandi excicandi que uim habeant, sed leuiter calfaciendi, ac humectādi corpus. Conducunt quoque pisces mollibus carnibus, nihilque tenacis habentes, & concoctu faciles. interim autem falsis quibusdam & sinapi in cibo uti poterunt, pro extenuando incidendo que crasso humore: est etenim ualde terrestris, ac crassus: Quapropter neque colimbades interdum, neque parui quidam pisciculi sale conditi uitandi sunt, in què usum confert etiam, & quod Neapoli paratur condimentum quoddam ex sapa, & sinapis semine, pauco etiam adiecto cinamomo quandoque uti: uino quoque utendum est albo,

& tenui,

& tenui, non autem aquoso sed mediocriter calido, optimè diluto, aut aqua in qua cinamomum fuerit decoctum: à frictionibus autem, ambulationibus & balneis atque alijs usitatis arcendi penitus non sunt, quanquam si omnino possent à balneis abstinere, solis contenti frictionibus quàm plurimum ex eo iuuamen admitterent: & si quartana febris breuis sit, neque admodum uiolenta, nihil nocuerit si diebus intermedijs ad consueta exercitia se trāsferant laborantes; reliqua quæ ad uictus rationem pertinent, nostro capite de melancholia studiosi petant. Illud uerò haudquaquam prætereundum esse arbitror, quòd quartana laborantes, ubi uires non indicent, in die accessionis minime cibādi sunt, aut satis modicus eis exhibeatur cibus, is que per sex aut saltem quinque horas ante accessionem, aut eadem finita: etenim natura ipsa cibo non impedita, facilius humoris tum euictioni, tum etiam expulsionem uacabit. quod quidem cōfirmare uidetur Actuarius lib. 3. suæ methodi med. ca. 20. cum dixit: Cæterum in omnibus accessionum annotationibus, ne aliquis in uentriculo sit cibus qui mali pondus ingeminet studendum est. Nam cum natura tempore accessionis ad propellendum ea, quæ affligunt exurgat, si quis intempestiue nutritiis illi obstiterit, dubio procul quo minus ualidè noxios humores adoriatur præpedit. Optimum ijs quoque est uentrem quantum possibile sit mollem facere his quæ usitata sunt: quòd si ea nihil proficiant, clysteribus utendum erit, à principio quidē mollibus, postmodum acrioribus, ut idem Gal. inquit: molles quidem ex præcedenti capite de tertiana petas, aciores hunc in modum parabis, Rec. foliorum maluarum, mercurialis, bethæ, & florum chamemeli an. m. i. folliculorum fenæ 3. iij. furfuris. m. s. decoquantur omnia in sufficienti quātitate aquæ, cui decocto per colum transfuso admisceantur olei communis, cha-

com. 3. tex. 7

cap. II.

ma melini seu anetini ʒ. iij. mellis rosacei ʒ. ij. medullæ cassiæ fistularis; aut cassiæ tractæ ʒ. i. salis communis ʒ. iij. diacap. ʒ. s. seu ʒ. vij. Interim confectionis de dactilis, aut hammech, seu electarij indi. ʒ. ij. uel. iij. adijcere poteris. ubi uero sanguis abundare ualde uideatur, ab initio quoque uenam secare licebit alijs consentientibus, & si uena incisa is qui fluit sanguis niger & crassus uideatur, auctius mittendus erit, præcipue uero in ijs qui liene laborant talis uisitur. Quod si flauus, aut tenuis apparuerit statim suppressendus est: uenam uero secare oportet, aut interiorē; aut eam quæ est in sinistro cubito mediam, Gal. auctore citato lib. 1. de arte cur. ad Glau. Secunda autem erit interna, aut media in sinistro cubito uena (ut Gal. inquit) si splenicus fuerit homo Aetio teste præcitato loco; nam si circa hepar fuerit affectio (ut ipse fatetur) in dextro secanda erit. Quamobrem non semper in quartanis febribus in sinistro cubito uena secanda est, sed interim in dextro Aetio auctore, præsertim, si circa hepar magis quam lienem laborauerit æger: Illud tamen perpetuo seruare oportebit quod si flauus, ac tenuis sanguis appareat, statim suppressendus est ex Ga. decreto, quacunque secaueris uenā. A uenæ sectione, quamuis Gal. omne uitauerit ab initio forte medicamen ac uacuationem quam non nisi coctionis inditijs apparentibus admittere uideatur, tamen ubi multa adsit atræ bilis copia, & quædam apparuerint confectionis inditia, licet non admodum manifesta, seu perfecta, purgans aliquod, atque id lenē medicamentum exhiberi poterit. Nec propterea Gal. pugnabis cum fortem interdixerit ab initio uacuationem, quam etiam uitandā esse omnino arbitramur, quemadmodum lenem interdū admittimus: id quod puto Celsum subintelligere uoluisse quando aluum ducere præcepit post septimam diem, quam purgationem hunc in modum parare poteris. Rec.

florum

florum boraginis, fumariæ, uiolearum, & hordei decorticati, singulorum ʒ. iij. uuæ passæ uinacijs detractis. ʒ. s. fiat decoctum in aqua fontis, aut aqua lactis caprini, cui per colum transfuso ʒ. ij. mellis acrei, aut ʒ. i. s. medullæ cassiæ fistularis, uel ʒ. iij. syrupi ex pluribus infusionibus uiolearum, uel. ij. sacchari uiolacei cum. ʒ. vij. diacaptoliconis adijcitur: in uicem autem diacapt. ʒ. iij. syrupi domini Augustini adijcere poteris, prius tamen quam tale præbeatur purgans medicamentum syrupi aliqui, non semel dumtaxat, sed sæpius exhiberi poterint, etiam accessionis tempore, potissimum sex à principio transactis horis, ut syrupus ex succo borag. fumariæ, aut de pomis cum syrupo ex infusione rosarum, adiectis aquis mellissophylli & borrag. his quippe purgantibus medicamentis, etiam si non satis manifeste, aut perfecte coctionis notæ apparuerint, citra noxam uti poteris, ubi ea adsint quæ paulo ante explicauimus; Atque hæc quidem in principio, & augmento faciendā sunt: si uero in statu morbi præcipue ægrotus esse uideatur, aut prope statum, tunc subtilioris uictus ratio est adhibenda, quam antea; statim quoque præcipiendum est ut diu conquietescat, & uisceribus prouidendo, unguendo, atque emplastrando, ijs quæ mollire ac laxare possunt; deinde medicamentis utendum quæ ciendi urinam uim habent: quæ uis ubi coctionis morbi inditia apparuerint, tunc purgare oportet ijs quæ humores atros exinaniendi uim habent, non semel tantum, sed sæpius, si fuerit necessarium, ut inquit Gal. præcitato loco. Quamobrem & alijs quoque utendum est syrupis ac purgationibus ualidioribus; syrupis quidē, ut syrupo ex epythimo, ex duabus, tribus, seu quinque radicibus paratis, ac syrupo de bizantijs cum eo qui è succo fumariæ aut rosarum fit, simul permixtis, adiectis etiam prædictis aquis, uel aquis lupulorum, scolopendrij, seu absinthij, purgantibus uero medicamentis sequē-

Kk 3 tibus

tibus utare, Rec. florum uiolarum fumariae, & borrag. singulorum 3.iiij. senae & epythimi cuiuslibet 3.ij. s. scolopendrij, capillorum ueneris an. 3.ij. uuæ passæ uinaceis detractis. 3. i. fiat decoctum in aqua fontis, in quo per colum transfuso, dissoluas mellis aerei, aut sacchari uiolacei 3.ij. rhabarbari in parte prædicti decocti infusi, & iterum per colum transfusi 3.iiij. spicæ. gr. v. diasenæ. 3.iiij. uel.iiij. diacapt. 3. s. aut confectionis hamech 3.ij. s. Poteris insuper & eiusmodi catapotijs uti, Rec. pill. de lapide lazuli, uel de lapide armeno, aut aggregatiuarum 3.i. Rhabarbari uigorati cum spica, aut agarici trocis. 3.ii. figurentur pillulæ quinque cum melle rosaceo, aut aqua mellissophilli, à quibus post horam uel alteram absorbeant laborantes. 3. ij. mellis aerei, aut iii. syrupi è pluribus infus. uiolarum cum aqua borraginis, mellissophilli, & scolopendrij. Et quoniam non semel tantum, sed sæpius ubi usus urgeat præcipit Gal. purgans medicamentum exhiberi, quod uim habeat humores atros exinaniendi, propterea eadem ubi oporteat repetenda sunt: in quem usum etiam confert si exhibeatur decoctum senae & epythimi in aqua lactis, senae & epythimi 3.iii. uel.iiii. accipiens, & uuæ passæ uinaceis detractis 3. s. ex quibus arte in. 3. v. uel. vi. aquæ lactis fiat decoctum, & exhibeatur. Hoc etiam tēpore si pastilli quidam figurentur, ac exhibeantur, conferunt nedum in diebus intermissionis, uerū etiam & accessionis tempore, per sex horas post principium: ut, Rec. pul. diamarg. frigidi. 3. i. diambrae, diarhodon, seu diamoschi dulcis, aut electarii de gemmis. 3. s. uel. 3. ii. feminum communium frig. 3. iii. uel. 3. s. sacchari dissoluti in aqua ros. & mellissophilli quātum satis sit, fiant pastilli quorum unus uel duo præbeantur cum. iii. aut.iiii. uncis aquæ borrag. aut scolopendrij, & mellissophilli. insuper semel saltem in hebdomada, theriacæ. 3. i. exhibere poteris cum paucō uino al-

bo odori-

bo odorifero, aqua scolopendrij aut mellissophilli diluto: quam etiam per tres uel duas horas ante accessionem sumendam esse commendarem, cum magnopere etiam rigori conduceret, apparentibus tamen coctionis morbi inditiis, ac à purgatione (si modò eadem ritè confecta reperiri ualeat, quod mihi semper in dubio fuit, tū propter alia, tum uel maximè propter ipsius uiperæ cognitionem incertam), in hunc quoque usum Galenus tanquam sibi familiare, & præ cæteris laudatissimum quod succum cirenaicum recipit medicamentum eodem. 1. de arte cura. ad Glau. commendauit. Est etenim quartanariis summè præsentaneum remedium, præsertim dum à rigore maximo tenentur, eodē auctore lib. de rigore, tremore, palpit. &c. hoc medicamentum Aetius citato capite 84. lib. 5. hunc in modum descripsit, Recipe succi cirenaici, piperis, mirrhæ, throgoditicæ & florum rutæ uiridium, singulorum æquales partes, singula seorsum leuissimè teruntur & ruta cum melle trita excipiuntur, fiuntq; pillulæ de quibus aliquibus obolus unus, aliis duo, exhibentur. sed quoniam citato lib. de tremore & palpit. Ga. medicamentum ex cirenaico succo & castoreo compositum commēdat quartanariis, propterea si dimidia pars castorei prædictis adiiciatur, non parum commendarem. Nam & ipse per tres, aut saltem duas horas ante accessionem castorei & mirrhæ cuiuslibet. 3. s. apparentibus coctionis signis manifestis, seu perfectis, cum. 3. iii. uini albi odoriferi diluti cum aqua borrag. exhibere cōsueui, ex quo medicamento semper ingentem quartanariis utilitatem prouenire consexi, ubi tribus, uel quinque uicibus fuisset assumptum: nam castoreum potum rigores mitigat, & morbosam carnem consumit, & concoctionibus in uenis opitulatur, & segnitiam ad motum eximit, ut inquit Aetius Archigenis auctoritate præcitato loco; & mirrha Dioscori-

Kk 4

de auctore

lib. I. cap. 67

de auctore horrores discutit duabus horis ante febrium accessiones fabæ magnitudine epota cum pipere & aqua ut ipse ait. nullum autem ex prædictis medicamentum ab initio exhibendum erit, aut omnino ante statum; nam sæpius quæ simplex est duplicem facient, aut ex duplici triplicem, aut omnino maiorem ac difficiliorem reddunt, ut liquet ex eodem Gal. citato loco, nec minus etiam confert hoc in tempore urinam cientibus uti, inter quæ præter eos quos supra annotauimus tum syrupos, tum pastillos, apij, ruthæ, & aneti decoctum ex aqua mullâ ualde commendatur. at uisceribus prouidendum erit ijs quæ mollire ac laxare ualent medicamentis, quæ capite de tertiana notha studiosi requirant paucis quibusdam adiectis, ubi ea non suffecerint, inter quæ sunt iris, camepythis, ruta semen apij, foeniculi, anisi, dauci, & cumini potissimum ubi lien, aut uenterculus afficiantur: utendum est etiam & uomitibus à cibo & à raphanis si nihil impedièrit. plerique enim ipsis assidue usi partim perfecte à morbo liberati sùt partim facile protulerunt. Nam unâ cum hoc quòd euacuant ea quæ stomachum infestant, etiam facilius concoquunt tales: ubi uerò nihil iam prohibet etiam album ueratrurum dandum est, primum quidem raphanis infixum, ueluti in sermone de purgatorijs dictum est; postea uerò ipsum per se, ut inquit Aetius citato loco quem etiam uomitum à cibo cum iam dictis etiam albo helleboro & raphanis Gal. commendauit eodem 1. de arte cur. ad Glau. Id uerò intelligendum est in ijs qui prompti ad uomitiones sunt: nam qui uomere nequeunt, per inferiora ualentius purgandi sunt, ut ipse ait, tutius autem pro ciendis uomitionibus oxymellitis simp. 5. ii. cum lib. s. aut. 5. iiii. aque tepidæ exhibebis. interim ipsius raphani seu radicum in eadem aqua facto decocto, aut adiectis eiusdem succi. 3. ii. uel tribus, ab albo helleboro ægros abstinendo quoad fieri

cap. vii.

fieri poterit. Alexander uerò eodem cap. 8. lib. 12. uomitum omnibus utilissimum esse fatetur, præsertim ijs quibus humores crassos in ore uentriculi continent. uerum non à cibo, sed optimū eius tempus esse inquit accessione incipiente, quoniam etiam tunc humores cum materiæ mouentur, & illi in stomachum confluunt, illumque rodunt, & nauseam excitant. exhibet autem mullam non nimis aquosam, ac præcipit anserinis pennis præcipue utendum esse, ut maiori irritatu uomitus omnino proueniat, præsertim ubi humores ualde lenti sint, ac difficulter auelli possunt, quo modo inueteratas quartanas discussisse fatetur, ut nonnullæ ipsarum superatam iam deteriore parte conquieuerint. porrò quæ de uomitu inquit Alexander, licet ab ijs quæ de eo præcipit Gal. Paulus, & Aetius dissidere uideantur, haud ægrè conciliari queunt; nam à cibo uomitus quem præcipiunt iam dicti uiri eos exinanire uidentur humores, qui futuram accessione excitare debent; & proinde aut ipsam prohibebit, aut saltem leuiorè efficiet, ubi potissimum præcedenti die ante accessione talis fiat uomitus: propterea id spectantes Galenus, Aetius, & Paulus, à cibo eum præceperunt, quò promptius crassiores succi aptitudinem quandam habentes ad futuram accessione per eum exinaniantur: Alexander uerò eos dumtaxat tentauit per uomitum crassos succos exinanire qui iam accessione efficiant & propterea incipiente accessione uomitum commendauit; insuper & motam eorundem humorum, ac confluxum in stomachum eo tempore inspexit, ut ipsemet eodem loco manifestauit. uterque igitur uomitus diuersa ratione iuuabit, ubi ad eundem prompti fuerint laborantes: sed magis mirandum est de eo qui tam facile in Galenum inuehit, ipsumque condemnare tentat quòd quartanariis omnibus (ut ipse ait) præcipere uideatur idem Galenus non alium uictum quam qui

qui calfacere ipsas & siccare possit, præbet enim ipsis antidotum diatriopipereon, & quod diaspolites dicitur: item liquorem cirenaicum, & tyriacam, & in cibo salsamentū, & piper. hoc autem potissimum quotidie bibere iussit, & in uniuersum, (ut fatetur idem Alexander) præcipit Gal. abstinere ab iis, quæ refrigerant & humectant, eo quod humor (inquit) morbum efficiens frigidus existat: ex quibus siccantur, assanturque magis, ac crassiores redduntur qui quartanam efficiunt humores, ut ipse Alexander concludit. sed pace tanti uiri dixerim nimis animose Galenū condemnare tentat. Nam arcendos esse qui quartana laborant ab omnibus eduliis, quæ tenacia sunt, & tardum habent exitum, ac quæ refrigerant exiccantque corpus, præcepit Galenus, & non quæ humectant, ut ipse eidem Gal. imponit. est enim suapte natura melancholicus succus, seu atra bilis ex eo genita, frigida & sicca temperatura, caloris participans uelut cinis, & acetum, ut ubique locorum ab eodem Gal. scriptum est, præsertim. 3. de causis sympt. similiter ubi putrescat adhuc frigidus & siccus est natura, tantam ex accidenti habens caliditatem, quantā

cap. 2. habet putredinem, eodem auctore 2. de causis sympt. & hanc ob rem uictum prohibens omne quod refrigerat ac exiccat, ex necessitate admittit, quod uim habet calfaciendi & humectandi: & si quandoque eis quæ calfaciunt, simul atque exiccant uti præcipit, ut salsis, & sinapi, diatriopipereo, & diaspolitico, quæ certis diebus assumenda esse dixit, non propterea condemnandus est; nam cum crassus ualde, ac terrestris fuerit hic humor, qui quartanæ auctor est, non solum quæ proprio temperamento eius contraria existunt, calida uidelicet & humida, sed quæ quodammodo eius substantiæ se opponunt exhibenda sunt. Quāobrem crassis quæ extenuant contraria sunt, & tenacibus quæ detergunt ac incidunt, ut. 11. de meth. med. ab eodē

scriptum

scriptum est. extenuandi igitur gratia eadem assumere iussit & non semper, sed certis diebus, ut ipse refert, quasi dixerit quibusdam, ne ea proueniant quæ ipse Alexander fatetur incommoda, quo etiam modo neque ipsemet Alexander ratione coactus eodem loco inhihet: quare non inconuenit & si siccus natura fuerit hic humor, quandoque siccantibus uti pro eius extenuatione, præparatione, ac etiam euacuatione, per quæ etiam curatio per contraria efficitur. Nam licet frigidus & siccus natura sit hic humor, qua ratione quæ siccant non conducunt, quia tamen terrestris ualde, ac crassus est, per ea quæ extenuant tanquam per contraria etiam curabitur; qualia sunt quæ siccant, ac calfaciunt, non tamen immodicè adeo ut assent. At si quispiam dixerit Galenum quartana laborantibus piper quotidie commendare, dicimus nos ipsum cum aqua potum admittere, & nō solum: Atqui si cum aqua etiam quotidie bibatur, multam esse aquæ copiam, paucam uerò ipsius piperis, coniectandum est: quapropter non adeo ualidè calefaciendi ac exiccandi uim habebit potus hic, quin immò leuiter calefaciendi potius & humectandi, simul atque extenuandi, & detergendi, ubi (ut dictum est) multa fuerit aquæ copia, exiguumque piperis recipiat. Theriacam quoque, ac medicamentum prius coctionis morbis inditiis, & posteaquam purgans medicamentum assumpserint, ut quod reliquum est ipsorum humorum euictorum iam ab ipsa natura per eadem extenuatorum facilius possit expellere, nec non ut per ea partes corporis alteratæ, amplius in futurum eundem humorem non generent. pugnat itaque Galenus cunctis modo dinumeratis semper iis quæ præter naturam sunt, pro quartanæ curatione contrariorum usu, tam uictu, quam medicamentis, & prout usus urget diuersimodè, diuersisque in

que in temporibus eisdem uti præcipit, & proinde nullū ex eorum usu incommodum seu malum provenire poterit, ut Trallianus persuadere conatur ijs, qui parum artem medicam gustarunt, eo potissimum quòd quartanam Ga. exquisitam videlicet, à nullo alio humore quàm à melancholico, seu faculento & crassiori sanguine, aut ex atra bile ex eo genita ortum habere arbitratus sit, quemadmodum supra explicauimus. miror insuper cur Aristotelem non legerit Alexander problemate 58. primæ sectionis ubi habet quòd quartanis febribus uictus calfaciens prodest, quia febris quartana imbecilla est: nam nisi imbecilla esset quartana non fieret, & propterea ignem corpori inferendum esse præcepit: quo etiam curationis modo & duæ, uel tres quartanæ, ubi exquisitæ fuerint, nec non & continuæ, quamuis rarò eueniant curari poterunt, modo febris ualida non fuerit, quomodo autem còtinuæ febres omnes dignoscantur, & ab intermittentibus discernantur, Gal. docuit 1. de arte cur. ad Glau. & nos in secunda huius operis parte, modum generationis earundem demonstrauimus: ubi uerò non exquisitæ fuerint, pro diuerso humore qui eidem nigrae bile permiscetur, ac diuersa etiam quantitate eiusdem, curationem uariare licebit, habita ratione humoris, qui cum eadem nigra bile permiscetur, quod quidem in continuis semper perpendere oportet: nam cum sanguine saltem perpetuo permixtus est humor lib. 3. cap. 106. At præter iam dicta medicamenta ferunt (inquit Dioscorides) tres plantaginis radices cum tribus uini cyathis & parum aquæ modò tertianis auxiliari, & quatuor quartanis cap. de plantagine: & capite de trifolio, bithuminofo uidelicet, (nam hoc per trifolium intelligit) inquit & quidam terna folia aut semina in tertianis cum uino potui dedere, & in quartanis quaterna, ut quæ febrium circuitus discuterent, Actius præcitato loco,

loco, Dioscoridis etiam auctoritate easdem plantaginis radices quatuor siccas tritas in uino bibendas esse fateatur, similiter confertur (inquit) si uerbenacæ rectæ quartus à terra geniculus tritus cum uino potetur, in tertiana uerò tertius: quamuis Dioscorides de supina uerbenacæ, & non recta idem asseruerit. insuper radicis lybanotidis 3. i. si in uino etiam exhibeatur confert. & ne sic doctissimum Alexandrum deseramus, medicamenta quæ appendi solent ab eodem conscripta quædam hic annotare placuit; inquit enim multis experimentis sæpè ab eo comprobatum fuisse quòd scarabeus quartanarijs curari oportet autem ipsum uiuum extrinsecus fuluolinteolo firmata adligatum collo suspendere. dicunt autem hoc ipsum præstare si ita appendatur. Referunt quoque si quis ex gena Hirci pilos excerptos agro adliget, mirabiliter quartanæ posse mederi, omniumque naturalium medicorum testimonio firmatum esse fateatur sanguinem, qui primus à uirgine fuerit excretus, naturaliter quartanæ aduersari. similiter etiã corruptæ sanguinem efficere, si quis ipsum agro ad brachiale dextræ manus, aut eiusdem brachium adliget. Hæc ex Alexandro hic conscripisse libuit, cum Galeni doctrinæ non pugnent: Quæ uerò aduersus eum scribere ausus fuit, insoluta non deseruisse quo Galeni ueritas elucescat, nõ ab re arbitratus sum. adhæc fateatur quòd Dioscorides quòd uermiculi in dipfaci capitulo inuenti in aluta clausum collo brachiove hominis adligati, quartanas finiunt febres: finit & easdem cum etiam & tertianas a hypericum in uino potum; insuper id b buglossum quòd quatuor tantum caules protulerit totum cum radicibus adtertias decoctum quartanarijs ad bibendum datum, confert: bibuntur etiam pentaphylli folia in dulci aqua, aut diluto uino addito exiguo pipere contra circulares febres, quartanas quidem ex quatuor ramulis, tertianas

lib. 4. ca. 56.

lib. 3. ca. 11.

lib. 3. ca. 11.

lib. 3. ca. 11.

lib. 3. ca. 11.

lib. 3. ca. 11.

lib. 3. ca. 11.

lib. 4. ca. 38.

lib. 4. ca. 38.

lib. 4. ca. 185.

lib. 4. ca. 185.

lib. 4. ca. 185.

lib. 4. ca. 185.

tianas tribus, quotidianas uno: quatuor quoque heliotropij semina cum usio pota ante accessiones quartanas, tertianas uerò tria finire febres idem inquit Dioscorides.

De exquisitæ quotidiana dignotione, causa, prognostico ac curatione. Cap. 6.

St altera, & tertia, exquisitæ simplicitatis febris, quæ ex pituitæ putredine ortû habet, per sentiētes corporis partes à natura detrusa, græcè ἀμνημερινός latinè quotidiana dicitur, licet à quibusdam iunioribus medicis καθημερινός ἢ μεθημερινός appel-

lari solet, præsertim ubi ad integritatē nō desinat, ut. 1. de morbis uulg. & 2. de diff. feb. scriptum est: At Gal. quotidianas etiā continuas ἀμνημερινός cum hac adiectione, καθημερινόν nusquam apud græcos scriptum reperisse, ut liquet 2. de diff. feb. uerum quoniam (ut inquit Plato) non est habenda de nominibus cura, nos hanc febrem quotidianam simpliciter, nulla alia sermone facta adiectione, interim uerò intermittentem appellabimus, quæ non ab re ἀμνημερινός græcis uocatur: etenim de ambabus participat, die uidelicet & nocte, uniuersum tempus accessionis faciens horarum plerumq; 18. Aetio teste cap. 85. lib. 5. hæc febris incipit ab extremorum frigefactione, atque horrore potius quàm rigore ut patet eodem 2. de diff. feb. quinimò rigor eam non antecedit, neque statim ab initio, neque in progressu, sed refrigerationes potius quàm rigores ipsis adueniunt, ut 2. de crisi. scriptum est. Quarum etiam caliditatem humidiores cum quadam acritudine esse oportet, non cum primum manus admouetur confestim occurrentem, sed per moram. Nam quædam fumosa caliditas

caliditas cum multo uapore commista exire uidebitur; cū magis ignis in multo humore suffocetur, ut inquit Gal. 1. de arte cur. ad Glau. quàm ipsum possit conuincere: cum itaq; in primò tactu calor quidā potius uaporosus quàm acris se manui repræsentat, at per moram paulatim mordacitas aduenit, ac maximè inæqualis, adeo ut per colum quoddam & cribrum percolari uideatur, ex pituitæ putredine huiuscemodi febrem oriri cognoscas, eodem Gal. teste præcitato lib. 2. de diff. feb. quo loco causam reddidit, cur in febribus alijs calor æqualis occurreret, quæ uerò ex pituita ortum habent talem caloris inæqualitatē ostendunt; inquiens quòd nulla potior causa sibi uisa est, quàm tenacitas, atque humoris crassitudo, qui difficulter dissoluitur: Nā & in hoc sicut alijs omnibus primo ea pars omnis expirat, quæ fuerit extenuata, uix autem extenuatur quicquid ualde crassum extiterit, quòd si etiam natura frigidum fuerit, tunc & difficultas augetur. Non itaque totus humor, neque ex omni parte æqualiter, sed ex illa tantummodò in quam putredo inualuerit instatur atq; extenuatus effertur. Hæc ille. Cum primum autem accessiones fiunt, neque ullus ordo, aut æqualitas pulsibus affidet, ut liquet 2. de crisib. qui etiam pulsus in his febribus multo minores sunt, pulsibus quartanarum, quàm istarum pulsus, pulsibus tertianarum, ut patet eodem. 1. de arte cur. ad Glau. Nam humor ex quo febris hæc constituitur, frigidus est, & humidus temperatura, lentus autem, & tenax in consistentia, ita ut magis ignis in multo humore suffocetur, quàm ipsum possit conuincere, ut dictum est: Tarditas uerò pulsus in utrisque febribus tam uidelicet quartanis quàm quotidianis, eodem modo se habet, inquit Galen. uerum tanto rariores sunt in quotidianis intermittētib. pulsus, ijs qui in tertianis, quanto quotidianis, pulsibus quartanarum: nam cum in tarditate eodem modo se habeant

com. 3. super
tex. 4. ca. 7

loco præcit.

cap. 4.

cap. 5.

cap. 7.

cap. 9. & 1.

cap. cit.

cap. cit.

habent; uerum multo minores sint pulsus in quotidianis, quam pulsus quartanarum, & magis recedant à paruitate ab eis qui in quartanis fiunt quam pulsus quartanarum, à pulsibus tertianarum; propterea licet in quotidianis rariores sint pulsus quam in tertianis, tamen pulsus quartanarum tanto illis rariores sunt; quanto quotidianarum pulsus; pulsibus tertianarum: expletur enim magis usus in quartanis, cum non adeo minores sint pulsus; ueluti in quotidianis, & propterea pulsus rariores fiunt quam in quotidianis, licet in tarditate eodem modo se habeant: sunt itaque quotidianarum intermittentium pulsus, minores pulsibus quartanarum, æque tardi, licet minus rari: opprimit autem atque aggrauat aliquando uirtutem humor qui quotidianam constituit. hinc inæquales, & debiles magis, ac paruos efficit pulsus quamprimū ea inuadit, atque inualefcit, ut 2. de diff. feb. scriptum est. Sed dices, Galenus. 2. de crisi. loquens de quartanis asserit, quod hæc paruos, & debiles; & tardos; & raros adeo pulsus faciunt in inuasionibus, sicuti nulla altera dispositio, ita ut quamuis iuuenis fuerit ægrotus; talis fit motus arteriæ, qualis in ætate decrepita. ergo sibi ipsi pugnat cū dixit. 1. de arte cur. ad Glau. quod minores sunt pulsus in quotidianis quam in quartanis: Tu uerò hoc modo eius dicta conciliabis, uerissimum esse affirmans, quod in quartanis parui, & debiles, & tardi, & rari pulsus fiunt, in inuasionibus, magis quam in cæteris alijs dispositionibus, ac febribus: uerum non inæconuenit quod in aliqua alia febre minores dumtaxat pulsus adsint, quemadmodum de quotidianis asseruit citato loco. 1. de arte cur. ad Glauco. sed neque deurunt laborantes hæc febres, neque denudare corpora, & pallia iactare coguntur, neque multum aut frequenter respirare, ac ueluti flammam ex ore efflare, frigidumque potum expetere, quemadmodum in tertianis, minimeq;

cap. precit.
cap. 3.

cap. 7.

minimeque sitiunt, ut 2. de cri. scriptum est: minus etenim siticulosa hæc febris est, tantumque eam quartana excedit, quantum istam, tertiana: lingua uerò, & totum corpus siccissimum est in tertianis; at in his febribus humidissimum: urinæ in primis diebus tales sunt, quales in quartanis incipientibus adsunt, inquit Gal. 2. de crisi. At 1. de arte cur. ad Gla. ait quod in quotidianis, urinæ uel albæ sunt & tenues, uel crassæ & turbulentiæ, uel rubidæ: Aetius uerò citato cap. 85. lib. 5. id declarauit asserens, quod urinæ in primis quidem diebus, albæ & tenues minguntur, postea uerò crassæ & turbatæ fiunt, quoniam humor concoquitur & euincitur, ac etiam expurgatur per eas; qua etiã ratione rubidæ fieri possunt: uomitus etiam pituitosi, & quæcunque per uentrem excernuntur, frigidiora sunt, atque humidiora, crudiora, aquosiora, & pituitosiora, uersum deniq; corpus in his febribus plenum crudis humoribus inuenitur, ut citato li. 1. de arte cur. ad Glau. scriptum est, in primis diebus minime sudant, sed progrediente tempore hoc etiam illis aduenit, qua ratione ad integram quietem manifestè exceptis paucis, non perueniunt; & quidem atatibus, naturis, anni temporibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem biliosa ac sicca natura nunquam uidi huiuscemodi corripit febre, inquit Gal. Pueri autem, & maximè paruuli, & ex ijs qui iam perfectum corpus habent senes, pituitosi, & habitus crassi, atque otio plurimo dediti, crapulis, ebrietatibus, balneis assiduis, post cibum præsertim utentes, à quotidianis facile capiuntur: loca etiam humidiora atque ex anni temporibus hybernum, & ex constitutionibus humidiores hanc præcipuè afferunt febrem, ac perrarum est, quin & os uentriculi, & hepar in ipsis malè afficiatur, sed & cruditates antecedunt plurimæ, & coquendi moræ, & acidi ructus, & cum primum febrile incipiunt, præcordia ultra na-

cap. 5.

cap. precit.
cap. 7.

turalem habitum intumescunt: magna uerò ex parte inflantur, ac distenduntur; colorijs cum palliditate albus, etiam cum accessio ad statum uenerit, & accessionū principium sub uesperam inuadit. Quòd si sit etiam populo communicata, tūc præter ea quæ ante diximus signa, hoc quoque non parum ad hanc febrem dignoscendam conducit; quæ omnia eodem lib. 1. de arte cur. ad Glau. 2. de crisi. & 2. de diff. feb. à Gal. scripta sunt; & magna ex parte ab Aetio præcitato loco, & Paulo ca. 2. 3. lib. 2. ac Alexandro cap. 7. lib. 1. 2. quo in loco modum etiam docet dignoscendi hanc febrem, quando germana, seu exquisita fuerit, & quando non exquisita, asserens quòd quandoq; inditia omnia simul adsunt, interdum non, in germanis ac exquisitis uniuersa prope inueniuntur, in falsis autem nò omnia, sed quædam ipsorum adsunt, quædam non semper propter uarias ipsarum causas, qua etiam ratione in cura tione differunt, quemadmodum de reliquis dictum est: Cæterum cum quatuor sint pituitæ species, una uidelicet dulcis, altera falsa, tertia acida, & quarta uitrea appellata, aut saltem si diuersos earundem dumtaxat sapes spectes, tres, dulcis inquam, falsa, & acida: nam & uitrea pituita acidæ qualitatis est particeps, ut liquet lib. de multitudine, & 2. de diff. feb. quæres à qua istarum pituitæ specierum quotidiana ortum habet? num à quibusdam, uel ab omnibus? Huic cum Gal. satisfacimus quòd à quauis earum, ubi putrescat & per sentientes corporis partes deferatur, quotidiana accendi potest febris, quemadmodum idem Gal. sentire uidetur citato lib. 2. de diff. feb. ex cuius etiam auctoris uerbis facile percipi poterit modus dignoscendi ac distinguendi, quando ab una seu ab altera pituitæ specie quotidiana accendatur: Nam ubi ex dulci pituita ortum habeat, aut etiam acida, uerum nò uitrea existente, accessio cum extremarum partium frigeactione incipit,

locis cit.

cap. 11.
cap. 6.

incipit, frigent autem magis in acida, quàm in dulci, utpote quæ frigidior sit. At si ex falsa pituita quæ talis sit, aut propter putredinem, aut propter falsæ ferosæ humiditatis permissionem, febricitare contingat, accessione incipiente horrent potius quàm rigent: & hoc est illud quod uoluit innuere citato loco Gal. cum dixit. Incipit autem ab extremorum frigeactione, atque horrore potius quàm rigore: Ex dulci enim & acida pituita extremæ partes refrigerantur: ubi uerò falsa, hanc efficiat febrem, horret potius febrientes in accessionū initijs: At si ab acida, ac uitrea pituita ortum habeat hæc febris, si modica aliqua fiat eius putrefactio, febrē epialā appellatā, inducit, in qua non modo rigent, sed etiam febricitant ægrotantes, atq; eodem tempore in toto corpore utrunque sentiunt affectum: si uerò uehementius putrescat, rigor quidem antecedit, febris uerò sequitur superata frigiditate à multitudine caliditatis, inquit Gal. eodem loco, adeò ut dum febris inualescit, atq; consistit minimè sentiat. Verum ubi per sentientes corporis partes deferatur hæc acida & uitrea pituita nondum putrefacta, sine febre rigores generat: Quantum uerò ad somnos attinet, ex prædictis quidem pituitis omnibus, paulo supra modum naturæ sunt, & crudus, seu uitreus humor perinde, ac dulcis pituita apertè somniculosos facit, ut liquet citato lib. de multitudine. Sed statim hæsitabis, si Gal. 2. de crisi. scriptum reliquit quod in quotidianis non antecedit rigor, neque statim ab initio, neque in progressu, sed solum frigeactione, aut eodem 2. de diff. feb. dixit quòd hæc febris quotidiana incipit ab extremorum frigeactione, atque horrore potius quàm rigore, quomodo post pauca citato loco fatetur in epiala febre, quæ ex genere quotidiana est, insimul rigere & febricitare laborantes, & si uehementius putrescat humor, rigorem antecedere, febrem uerò sequi? At qui dicimus

cap. cit.

cap. cit.

nos in exquisitæ simplicitatis quotidiana, neque rigorem statim ab initio, neque in progressu, sed solum frige-
factionem antecedere. hanc autem generari asserimus ex
dulci, seu acida pituita, quæ vitrea nõ sit, ubi prius putru-
erint, & per sentientes corporis partes deferantur; nam a-
liàs (ut sæpius dictum est) febris hæc non accenditur: si ue-
rò quosdam febricitare hac febre contingat ob falsam pi-
tuitam, horrent tantummodo, & non rigent superuenien-
te accessione, cum non adeò mordax & frigidus sit hu-
mor hic, quemadmodum vitreus, nec adeò exquisita quo-
tidiana ab eodem humore constituitur, uelut à modò di-
ctis alijs duabus speciebus: præsertim ubi eadem propter
falsæ ferosæ humiditatis missionem generetur: minus etiã
frigidus existit quàm dulcis, & etiam acida pituita, & pro-
pterea horrore potius, quàm frige-factione, aut rigore in-
cipit quotidiana ex falsa pituita genita, ubi uerò vitrea at-
que acida, pituita modicè putrescens, per easdem sentien-
tes corporis partes deferatur, febrem epialam appellatã
inducit quæ nec uerè quotidiana, nec exquisita à Gal. nũ-
cupatur, sed ait eam progredi in quotidianæ figura: quòd
si uehementius putrescat rigor quidem antecedit, febris
uerò sequitur, superata frigiditate à multitudine calidita-
tis adeò, ut dum febris inualefcit atque consistit, minimè
sentiatur rigor, quæ etiam febris cum ex eodem humore
vitreo generationem habeat, licet uehementius putrefa-
cto, eiusdem erit quoque generis cum ea quæ propriè uo-
catur epiala, quam non ueram quotidianam appellari,
sed in quotidianæ figura progredi diximus: quapropter
non inconuenit quòd in his febribus rigor incidat, aut q-
simul febricitent & rigeant, atque eodem tempore in to-
to corpore utrùque sentiant affectum, ut in ea febre quæ
propriè uocatur epiala, aut quòd rigor quidem antece-
dat, febris uerò sequatur, eodem humore uehementius
putrescen-

putrescente, neutra tamen earum nec uera, nec exquisita
quotidiana dicitur, licet in eius figura progrediatur: sem-
piternæ itaque ueritatis erit Gal. sententia quòd in quoti-
dianis ueris, ac exquisitis rigor non antecedit, neque sta-
tim ab initio, neque in progressu temporis, sed aut ab ex-
tremorum frige-factione incipiunt si exquisitæ simplicita-
tis febris fuerit, uel ab horrore si non adeò exquisitæ sim-
plicitatis fuerint quotidianæ febres, utpote quæ ex falsa
pituita ortum habeant: quæ uerò cum rigore inuadunt,
ueræ quotidianæ dicendæ non sunt, licet in eius figura
progrediantur ut dictum est, ortæ siquidem ex pituita ui-
trea uel modicè, uel uehementius putrescente, ac per sen-
tientes corporis partes delata: Ex quocunque tamen hu-
more quotidiana intermittens generetur, longa est, &
non sine periculo, ut liquet 1. de arte cur. ad Glau. etenim
nunquam eam uerè intermittere dixeris minus tamè diu
turna erit, ac minus periculosa ea, in qua citius sudor ap-
paruerit, coctione tamen præcedente; quæ uerò ex vitrea
pituita ortum ducit, est ualde diuturna, & difficulter solu-
bilis, ut liquet citato lib. 2. de diff. feb. cum frigidus mag-
gis, crassus ac tenax fuerit humor. sunt autem febres qua-
rum quædam interdum tenent, nocte intermittunt, quædã
nocte tenent, die intermittunt, quas Hippocrat. noctur-
nas & diurnas appellat primo de morbis uulgaribus &
Galen. ad quotidianas reducere uidetur, harum noctur-
na non admodum letalis, longa tamen est, diurna lon-
gior: sunt quibus ad tabem uergat, ut idem inquit Hip-
pocrat. cuius causam Galen. reddit in commen. si uerò ex-
quisita non fuerit quotidiana, breuior erit quàm exquisi-
ta: nam quemadmodum exquisita tertiana, ut diximus,
breuis est temporis, sic quotidiana, & quartana cū exqui-
sitæ fuerint, sunt diurniores Gal. teste. 1. de arte cur. ad
Glau. Quod ad curationem huius febris attinet, uniuersa

cap. 8.

com. 3. super
tex. 2. & 6

cap. 8.

uictus ratio extenuās ac incisoria esse debet: quapropter aer eligatur ad calidum & siccum uergēs, modicè tenuis, purus, ac clarus, qui si natura talis non fuerit, arte paretur: somnus esto mediocris, pro motu seu exercitio, frictiones adhibeantur, præstat singulis diebus aluum astrictam glandibus, aut clysmatis inanire: animi affectus omnes uitandi sunt: cibum boni succi, nec crassum æger sumat: permiscenda autem cibo sunt quæ incidere, tenuare & meatus obstructions liberare possunt, non tamen admodum calida esse debent: uino potādus est eger tenuiori & paucifero in morbi principio: At ubi iam tenuior humor dissipatus est, etiam ruffiore, ac si licet tota uictus ratio in calidiorē migret ex Actuarij sententia lib. 3. suæ methodi cap. 20. eligantur itaque pro cibo gallinæ, gallinaceique pulli, capi, perdices, fassiani, aliaque aues nō in aquis degentes, passeruli que omnes; interim quoque & lepusculorum, capreolorum, seu cuniculorum caro exhibeatur: item & uitulina, hædina, & iuuenum castratorum: gallinarum autem, pullorumque gallinaceorum ac caponum caro interdum contusa aut alio modo liquata, quomodo iura quædam Neapoli parantur exhiberi poterunt: in earum autem iure seu decocto quædam extenuandi ac incidendi uim habentia decoqui possunt, ut hyssopum, radix apij, petroselinij, aut foeniculi, & reliqua huiusmodi. interim confert eas in ptisanæ succo decoquere; habet etenim & ipsa ptisana leuem quandam extenuandi atque incidendi uim, licet humidum præbeat alimentum, ut liquet lib. de ptisana, similiter & cinamomi modicum cum iā dictis cibis permisceri poterit: conducunt quoque capparum cum aceto conditi: Interim etiam exiguo melle adiecto, & inter fructus uua passa: panis exhibeatur optimè fermentatus, modico sale adiecto, & post primos morbi dies si seminis foeniculi aut anisi quippiam imposueris, non

non parum confert: qui etiam panis in gallinarum seu caponum iure modico cinamomo adiecto madefactus, seu maceratus, exhiberi poterit: uerum in triduo primo magno opere abstinere oportet, uel si ex quartana quotidiana facta est, per biduum abstinere oportet, ut inquit Celsus cap. 13. & 17. lib. 3. potissimum ubi crapulæ præcesserint, & admodum frigidus, ac crudus humor quotidianam excitauerit: talis itaque uictus ratio omnibus competit quotidianis ex quocunque humore accendantur: uerum animaduertere oportet quod prout magis uel minus frigidus fuerit humor, ex quo generationem habent, perinde etiam magis, uel minus calefacientia ac extenuantia iam dictis cibis permiscenda sunt, ita etiam & diuersa ipsius quotidianæ febris tempora, obseruare licebit: nam in primis morbi diebus non ad eò calida, extenuans, ac incidēs uictus ratio instituenda erit, quemadmodum temporis progressu, & post primos morbi dies; tunc etenim efficacioribus utendum erit, ac calidioribus, ut liquet ex Actuarij præcitato loco & Gal. 1. de arte cur. ad Glau. licet non indicatione sumpta à morbi temporibus, sed à diuersa causæ motione illud definiatur, ita ut nemini in dubium uenerit, quòd febris quotidiana ut quæ semper ex pituita nascatur extenuantium incidentiumque usum requirat, ut pote quæ crassa & tenax sit: uerum cum quædam eorum admodum calida sint, ac ad incidendum efficaciora, quædam uerò modicè calfaciant, atque exiccent, aut in totum non calfaciant; quemadmodum à principio eis utendum esse præceperunt dicti auctores, quæ non admodum calida, ac efficacia ad extenuandum, incidendumque sint, ita quoque putandum est non indifferenter in singulis quotidianis ex quauis pituita ortis eisdem medicamentis utendum esse consuluisse, utpote quòd non ignorauerint aliquam pituitæ speciem ualde frigidam: aliquam non ad eò,

ca. 10. § 12

sed mediocriter aut parum frigidam esse: quo circa non parum mirandum est de eodem Alexandro, qui adeò aut oscitanter, aut toruis (ut sic dixerim) oculis Galeni uerba perlegerit, ac eadè impugnaverit, ut qui indistinctè (ut ipse ait) Glauconi philosopho præceperit, ut in hac febre extenuantibus utatur, inquiens quod falsa pituita non similiter extenuantia ad curationè desiderat, ut quæ calida sit, & sicca facultate, etiãsi uideatur humida: quod uerò calida sit, probat exèplo diffenteria, quã nihilominus bilis suscitatur, & propterea nequit eadè pituita falsa extenuari quãdoq; & diffundi per ea quæ ipsam inflãmant siccantq; ; sed potius adhuc crassior ex eis efficitur: illud insuper probans nitri, & salis exèplo ac falsi iuris: hæc quippe calefcentia crassiora redduntur, nec minus & Aristotelis auctoritate

4. metheorum ac experientia: nam ea quæ à calore coacta fuerint, non à calore sed à contrario dissolui possunt. Qua de re ubi falsi humores quotidianam excitauerint, non calefacientia, aut quæ admodum siccant, aut extenuare possunt adhibere oportet, saltem per initia morbi cum falsus adhuc humor fuerit: uerùm tanti uiri sententiam ac uerba impugnare haudquaquam auderè nisi diuinissi. Ga. aduersarentur, qui ubiq; locorū, præsertim. 2. de diff. feb. & li. de causis morborum quemcunq; humorè natura frigidū atq; humidum pituitam appellari asseruit, quamuis unus altero frigidior existat, qua ratione & pituita etiam falsa, siue ob putredinè talis sit, siue propter falsæ ferose humiditatis missionè, perpetuo qua pituita est, frigida & humida erit natura, alioqui pituita appellanda non esset. inquit enim & quicumque enim frigidus atq; humidus natura humor existat, ad pituitæ appellationem reducitur si Hippocrat. omnesque non modo præcos, sed alios etiam græcos in nominibus imitari uelimus. ¶ adeò ut quiuis humor donec frigidam atq; humidam seruauerit naturã

ex pituitæ

ex pituitæ genere sit, ut liquet citatis locis. non igitur imaginatione, seu actu dumtaxat frigida humidaque est pituita falsa, sed etiam natura propria, ac facultate, aliàs sub pituitæ nomine non contineretur, minus tamen frigida est, quàm cæteræ pituitæ species, ex accidenti tamen caliditate & siccitate quadam participabit, aut ob putredinem uidebitur, aut propter missionem falsæ ferose humiditatis, ut dictum est: quapropter cum crassæ etiam substantiæ, atque essentiæ sit, non ob immodicam caliditatem, ut putauit Alexander, sed ob frigiditatem, extenuabitur utique calidis, non tamen adeò immodicè ut ipsam inflamment, atque exiccent: quo circa nec exemplum salis, seu nitri, nec Aristotelis auctoritas, neque etiam ipsa experientia erit ad propositum: neque enim cum Gale. negamus nos, quòd ea quæ à calore coacta fuerint, non à calore, sed à contrario dissolui possunt, at cum eodem asserimus, pituitam falsam haudquaquam ab immodico calore coactam esse, sed propter frigiditatem crassiorem habere substantiam, & ob id non secus quàm cæteræ pituitæ species eã extenuantia desiderare, quæ tamen modicè calefaciant atque exiccent, aut in totum non calefaciant: quòd si diffenteriam efficiat eamq; crudelissimam, ut inquit Gal. comapho. 1 2. lib. 3. tum propter eius putredinem, aut falsæ ferose humiditatis permissionem, tum etiam propter lentorem in transitu per intestina inhærens, ac tardans semper quæ aliquid deterens, & non propter eius immodicam caliditatem naturalem ac siccitatem eam efficere uidetur: est etenim natura semper qua pituita est humor hic frigidus & humidus: quòd uerò Gale. nec in hac quotidiana quæ ex falsa pituita ortum ducit, neque in cæteris alijs per initia morbi, eis quæ efficacius extenuant, ac incidunt, ualdeque calefaciendi potestatem habeant, uti Glauconi præceperit, clara luce ex eius uerbis liquet, cum dixerit eisdè

utendum

tex. 36.

ca. 6. & ca. 6

Utendum esse non statim à principio sed post primos morbi dies; id quod idem Alexander minimè negare uidetur: inquit etenim Gal. *μετὰ τὰς πρώτας ἡμέρας*, tunc enim (ut ipse inquit) oxymelite utendum, & illis quæ possunt urinā ualde ciere, & uniuersum totius uictus caput fit ad incidē dum efficacius, quasi uelit etiam innuere, quòd in primis morbi diebus ijs quæ concoquendi, leuiterque extenuandi, ac calfaciendi uim habent quotidianam curare oporteat tam cibus, & potibus, quàm cæteris medicamentis. quanti igitur momenti sint rationes Alexandri aduersus Galenum cuius facilè admodum ex iam dictis patere poterit: Nos uerò rursus ad pensum redeuntes cum eodem Gal. ac Actuario fatemur leuiter in principio extenuantibus medicamentis quæ non ualde calfaciendi facultatē habeant, aut etiam ijs quæ citra calorem extenuare possunt, utendum esse, nec minus & humoris coctioni uacandum; ex quocunque humore pituitoso quotidiana accendatur febris: conueniunt itaque in hunc usum syrupus acetos. simplex, syrupus è succo borrag. è corticibus citri, mel rosaceum simplex, & cum saccharo confectum cum aquis borrag. foeniculi & capillorum ueneris: quibus perse, aut inuicem prout uidebitur compositis, pluribus uicibus in accessionum inclinatione, uti poteris pro redundantis humoris concoctione, ac præparatione: quo etiam tēpore clysteribus utare, qui ex maluarum, mercurialis, foliorum bethæ, ac fursuris decocto, interim etiam & florū chamæmeli adiectis pauco sale communi & ʒ. iij. aut. iij. olei communis, aut chamæmelini, & ʒ. ij. mellis rosaci. ʒ. s. aut. ʒ. iij. diacapt. hieræpicæ simplicis, aut confectio nis de dactilis parari poterunt; humore autem concocto ac ad euacuationem parato, purgans exhiberi debet' medicamentum, quod pituitam subducat. Verùm (ut rectè inquit Alexander) nō conuenit uniuersam curationem mo

liri,

liri, sed per uices, & interualla; ita nanque accommodari debet morbis qui ex crassioribus generantur humoribus ac sensim extenuare, & leuiter purgare materiæ copiam oportet, donec satis habere uidebitur, & primo simplicioribus, hinc demum aliquanto ualentioribus uti medicamentis: cum enim materia sit crassa, haud facilè ijs cedit, quæ uniuersam, celeremque uacuationem præstant, ut ipse inquit, inter quæ summopere commendauit agaricum, ubi ʒ. iij. aut. iij. ex melle exhibueris, interim etiam plus, aut minus pro ægrotantis uirium ratione, & humoris qui superat quantitate, quippe pituitam educit, nec morbum inueterari finit, ut ipse fatetur. Tu autem poteris purgans medicamentum hunc in modum parare, Rec. agarici trocisci. ʒ. iij. diacapt. ʒ. s. uel. ʒ. vij. medullæ cassiæ fistulæ. ʒ. i. s. fiat bolus: uel, Re. agarici ʒ. i. uel. ʒ. iij. polipodij ʒ. i. s. fiat leue decoctum in aqua borrag. in quo per colum transfuso dissoluas. ʒ. ij. mellis aerei, & ʒ. vij. diacap. & fiat potus: interim ʒ. i. rhabarbari quod etiam pituitam educit, adijcere poteris; interdum uerò uice diacapt. ʒ. iij. confectio nis de dactilis adijcito, & pro melle aereo ʒ. iij. syrupi è pluribus infus. rosarum, aut tātundem syrupi domini Augustini ut licebit: & quoniam (ut dictum est) non oportet uniuersè hos purgare, sed per uices, iterum extenuantibus ac incidentibus medicamentis materiam præparare licebit, eisdemque efficacioribus ubi prædictis morbus non cesserit, in quem usum conuenit syrupus de hyssopo acetosus compositus, de absinthio, syrupus de duabus radicibus, de bizantijs, & oxymel simplex, tum etiam & cōpositum, quibus pro diuerso humore redundante, diuersi modè quoque uti oportebit, ac non semel, sed sæpius quoque eos exhibere conuenit, quòd crassi iam humores, ac læti extenuentur, & dissecentur, uacuationique paratiores reddantur, deinceps repetenda purgatio est: & ubi prædi

cta non

cap. I 2.

Et non suffecerint, ijs quæ ualentius pituitam subducunt uti expedit; ut, Rec. pill. aggregatiuarum, aut stomachicarum ex descriptione Mesue, & agarici troch. an. 3. i. formetur pillulæ cum oxymelite, à quibus post horam uel alteram. 5. ij. mellis aerei aut. 5. iij. syrupi ex pluribus infus. rosarum rubearum, uel persicarum cum aqua borrag. absorbeat æger: poterunt insuper ex puluere hieræ simplicis Gal. & agarico troch. catapotia formari, quibus singulis decem diebus æger uti poterit: formentur autè ex drachma una agarici trocif. & 5. ij. pulueris hieræ simplicis pill. quinque cum oxymelite, quibus (ut dictum est) utantur: in quem etiam usum trocif. de agarico, & etiam de absinthio magnopere conducunt: circa statum etiam huius febris de uentriculo habenda est sollicitudo, ac de eius ore præsertim, Gal. auctore citato lib. 1. de arte cur. ad Glau. in quem usum tali medicamento utare, Rec. absinthij ac menthæ utriusque an. m. i. cinamomi, chiæ mastichæ, corti cum citri, maceris, & ligni aloes, singulorum 3. iij. santholorum omnium & corall. rubeorum, cuiuslibet 3. ij. rosarum rubearum m. i. s. contendantur omnia, & fiant tres saccelli, ad scuti figuram: quorum duo per uices madefacti in uino græco, aut guarneto, & aqua rosacea, seu citoniorum succo, calidi uentriculo adhibeantur: alter uerò aridus, uentriculo superimponatur; uel hoc applicetur unguentum quod recipit olei nardini, de absinthio, & mastichini an. 5. s. chiæ mastiches, gariophyllorū, & ligni aloes an. 3. i. olei rosacei 3. iij. corall. rubeorum 3. i. ceræ quod satis sit, & uini odorati parum, fiat unguentum, quo uentriculi regio inungatur: confert insuper si chiæ mastiches 5. i. aut. 5. i. s. dissoluatur in oleo nardino, aut de absinthio, & cum pauca cera in modum emplastri in aluta extendatur, & supra uentriculi regionem imponatur: interim quoque 3. ij. uel. iij. aloes adijcere poteris: Nec parum confert

fert hoc etiam tempore ijs quæ intus assumpta uentriculum roborant, uti, quemadmodum est aromaticum rosaceum, diarhodon, ac confectio de xilaloës. Tutius autè eis utare si. 3. i. alterius eorum assumas. & 3. iij. aut. 5. s. femininum communium frigidorum adijcias, & cum saccharo dissoluto in aqua rosacea pastillos parabis, unum, uel duos pro qualibet uice tribuens, cum aqua foeniculi, uel borrag. uel absinthii & cichorij inclinante accessione, ad oris etiam uentriculi imbecillitatem, etiam si ad eam animi defectus sequatur, magnopere conducit emplastrum eiusdem Gal. citato li. 1. de arte cur. ad Glau. quod ex palmulis conficitur, uino, farina hordei, croco, aloë, & mastiche: ea quoque quæ urinam ualidè ciere possunt hoc tempore exhibeantur, ueluti apij, asari, & acori decoctum, uel etiam hyssopi, seu spicæ nardi, præsertim in aqua mulsa; quanquam etiam & ex ijs quæ diximus, nonnulla eandè urinam ciere ualeant. Quòd uerò uomitus insuper hoc in tempore conferat, etiam à cibo, omnes ferè conueniunt ut uerè facilius fiat, octo, aut decem unciaë seu libra una aquæ tepidæ, unà cum syrupi acetosi, aut oxymelitis 5. ij. uel. iij. bibantur. At quid sentiendum sit de uenæ sectione non admodum liquet, cum neque Gal. nec post eum Aetius, Paulus, & Alexander, eam meminerint: Actuarius uerò præcitato loco hæc uerba scripsit: Quotidianam quæ à pituita ortum duxit, neque uenæ sectione (nisi aliud urget) nec refrigerantibus medicamentis compefcere oportet. Taceo Arabum principem, cum eum non sectemur, qui ait: Quoties uideris urinam grossiorem & rubicundiorè, nò erit malum si phlobotomaueris. Uerùm asserimus nos quòd quotidiana quatenus quotidiana est ac exquisita, uenæ sectionem pro eius curatione non desiderat, præsertim ubi à frigidiori humore ortum habeat; & propterea nec Gal. nec citati auctores græci eam præceperunt:

I. 4. tr. 2.

cap. 55

perunt: ubi uerò aliquid aliud urgeat (ut inquit Aetius) potissimum si corpus cum pituitæ redundantia simul sanguine plenum sit, adeò ut pituita cum copioso sanguine redundet uiribus ualentibus, ac reliquis omnibus consentientibus quæ in uniuersali methodo commemorauimus, sanguinè mittere non inconuenit, uniuersalissimo præcepto sæpius citato ipsius Gal. I. I. de method. meden. Adhæc si morbi magnitudo adsit cum uirium robore, mitendus siquidem sanguis est, ut idem inquit lib. de curan. rat. per uenæ sect. quibus scopis præsentibus (ut ipse refert) nulla esse potest crudorum humorum tanta, talisque plenitudo quæ hoc inhibere auxilium possit: uenam itaq; secare interdum non inconuenit pro quotidianæ curatione, modò uires, ac cætera omnia quæ requiruntur pro uenæ sectione, eam non prohibeant, haudquaquam tamen copiosus mittendus est sanguis: leuata enim per eam natura atq; exonerata eo quo ueluti sarcinâ premitur, haud ægrè quod reliquum est concoquet, ac uincet. ea autem febris, quæ priuatim a leni afflictione epiala appellatur, ut inquit Aetius cap. 87. lib. 5. uel, ut refert Paulus ca. 25. lib. 2. per translationem à sale, dico autè mari, quod à principio tranquillum apparet, cum turbatur difficillimum euadit: uel ab ἡπιός, quod est molliter, & ἀλεαίνειν, quod significat calfacere, quasi dicas, quoniã blandè, & leuiter calfacit, cum ex quotidianarum genere existat, in earum figuram progrediens, ut dictum est, similiter quoque curanda erit incisorio tum curationis modo amplius aucto, ut inquit Aetius, uel (ut ait Paulus) nisi quod tanto commemorata quotidiana calidioribus, magisque incidentibus præsidij indiget, quanto etiam pituita frigidior illa existat: si uerò contingat continuam fieri quotidianam, non alio etiam modo curanda erit, quàm intermittēs, nisi quod propter pituitæ cum sanguine permissionem, ubi reliqua

consentiant, audacter uenam secabis magis, quàm in intermittētib; uitanda autem quæ admodum calfaciunt atq; exiccant in hac, magis quàm in intermittētib;, quæ uis admodum raro cum intermittens tum etiam cōtinua quotidiana, præsertim exquisita febris, accidat.

De semitertianarum differentijs, earumq; dignotione prognostico, & curandi ratione. Cap. 7.

Quamuis non pauca ac uariæ sint (ut dictum est) compositarum febrium differentiæ; & eadem post simplices tractari debeant, ex Gal. auctoritate, cum tamen de ea duntaxat differere proposuissem quæ confusa est ex quotidiana & tertiana: nam sub huius exemplo, & reliquæ omnes compositæ febrium differentiæ, præsertim si ex putredine ortum habeant, facillè dignosci, ac curari poterunt, propterea sermonis quadam affinitate ductus, hoc in loco de eadem composita febre differere institui, (licet nondum de simplicium febrium differentijs sermonem absoluerimus) ut completus fiat noster sermo de febribus quæ ex putredine ortum habent. Appellatur autem hæc febris græcè ἡμιτερτία, latinè semitertiana, ex duarum siquidem febrium temperatura composita, quoniam ex duobus etiam humoribus constat: miratur tamē Gal. I. de morbis uulg. qua re adducti, licet potius nomen huic febre posuerunt primi istius auctores quàm aliter: Pro quibus quatuor in medium affert respōsiones, quarum prima est quod, cū tertiana febris habeat ut tertio quoque die inuadat & ad integritatem ueniat, & semitertiana alterum habeat de his, alterum non habeat, & propterea ita fuisse ei institutum uocabulū: habet enim ut tertio quoque die inuadat, ut autem ad integritatē ueniat,

com. 3. tex.

com. 5

niat non item; inquit secundo quòd potuerunt hoc nomē imposuisse quòd & accessione careat cum rigore incipiente: Ad hæc & tertio quòd non cum excretionē finiatur: Iam etiam & quarto quòd die in secundum non habeat integrum: Attamen cui potissimum tribuat febri semitertianæ nomen Hippocr. non plane tenemus, ut ibidem a Gal. scriptum est; neque ex proprio instituto semitertianam appellauit, sed dixit eodem loco: ¶ In febre quam semitertianam uocant & non pronuntiauit simpliciter in febre semitertiana. ¶ quasi uideatur, ut censet Gal. ut improprium uocabulum, illud reprobare: siquidem illis quæ integram non sunt absolutionem consequuta, dimidij attribuius uocabulum, qua ratione dicimus semimortuum, semiuocalem, semideum, semiasinum, & semiassum, & id genus reliqua: at semitertiana tantum abest ut dimidia sit, uel multitudine symptomatum uel uiribus, uel horum tota conditione, ut longè etiam sit tertiana deterior ut potius huius illa, quàm hæc illius esse uideatur dimidia, ut liquet ex eodem Gal. citato loco; quicquid tamen sit, de huius febris conuenienti nomine, quoniam (ut dictum est) ex quotidiana & tertiana tota eius natura confusa est, dimidiam partem utrâque, ex dictis febribus retinens: etenim dimidiam eius partem habet tertianam, alteram uerò partem dimidiam, quotidianam, ob id non omnino sine ratione inditum est huic febri nomen semitertianæ, pro cuius febris faciliiori notitia animaduertendum est quòd pituitosa cum biliosa febre quatuor modis commisceri potest: nam, aut quotidiana continua permiscetur cum tertiana continua, aut intermittens cum intermittente, aut continua tertiana cum quotidiana intermittente, uel intermittens tertiana cum quotidiana continua, ex his autè diuersis harum febrium mixtionibus non omnibus, sed una dumtaxat, semitertiana febris, uerè, & propriè generationem

rationem habet, Gal. teste. 2. de diff. feb. utpote ex quotidiana continua, & tertiana intermittente: id uerò cõprobat Hippoc. auctoritate, qui eodem primo de morbis uulgaribus hæc uerba de semitertianis conscripsit. ¶ Infestabant illos plerosque hæc incommoda, febres horrificæ, continuæ, acutæ, non intermittentes; modus erat semitertianus, uno die leuiores, altero grauius, iterum inuadentes, in summa, in dies acutiores euadebant. ¶ cum itaque horrificæ sint febres semitertianæ, non poterunt ex duabus continuis originè ducere, quarum altera ex bile, altera ex pituita generetur: etenim hæc commixtio febrè horridam, ac quæ multas habeat reduplicaciones non facit, cum febris omnis continua sui quidem ratione, cum exquisita fuerit, neque horrorem habeat, neque rigorem, neque etiam quæ ex eisdem componitur horrida fiet: Appellauit autem Hippoc. horrificas has febres, non quòd initio accessionis horrores incidant, sed quoniam per totam propè accessionem horroris symptoma producenteretur, & si id bifariam contingat, modo cum reduplicet incrementum, modo cum nihil nisi ipsum inæquale faciat incrementum, ut liquet citato lib. 2. de diff. feb. & 1. de morbis uulg. neq; etiam generari poterit semitertiana ex duabus febribus intermittētib; quoniam neque erit continua. Necessè est igitur si horrida simul atque continua futura sit semitertiana ex duabus ipsam febribus generari, quarum altera sit intermittens, altera uerò continua, cum neque utraque continua, neque utraque intermittens huiuscemodi queat febrem generare: uerum ubi mixtio fuerit ex quotidiana intermittente, & biliosa continua, licet & ipsa potest continuam simul, atque horridam febrem efficere, quoniam continuitatem quidem ex bile obtinebit, horrorem uerò ex pituita, reduplicaciones autem ex pugna mutua: non tamen uerè ac propriè febrem

cap. 7. & 8
com. 1. tex.
com. 2. 3. &
com. 2. tex.
com. 2 5.

loc. supracit.

loco cit.

hanc semitertianam appellabimus, improprie autem & abusive, si quis eam ita appellauerit, non reclamabimus, cum neque illud negare uideatur Gal. 2. de diff. feb. licet febrem hanc semitertianam appellare ausus non fuerit: contrario tamen modo se habet quam ea, quæ uerè semitertiana dicitur, ea etenim continuitatem quidem habet ex quotidiana, horrorem uerò ex tertiana: & propterea quæ ex tertiana intermittente & quotidiana continua composita est febris, semitertianam appellamus, ut ipse inquit: nam uerè semitertiana ex quotidiana continua, & tertiana intermittente tota eius natura confusa est, quæ quidè aut flauam bilem habet exuperantem, atque ob id in ea sunt tertianæ febris symptomata maiora, aut hic quidem humor paucior, pituita uerò abundantior est: atque idcirco quotidianæ continuæ affectus firmiores, aut neuter horum alterum uincit, sed ambo equipotentes existunt, quo tempore exquisita semitertiana est, & dicitur, nam æqualis earum febrium mistio sola exquisitum hemitritæum constituit, eodem Ga. teste citato loco: quamuis Archigenes hanc haud intellexit, neque in scriptis suis ostendit, sed omnino prætermisit, & solas duas semitertianarum differentias cognouerit, alteram in qua præualet tertiana uidelicet, alteram uerò in qua quotidiana, parum etiam rectè semitertianæ naturam fuit assequutus, cum in numero febrium intermittentium ipsam posuerit: quo circa licet triplex fuerit semitertianarum differentia, exquisita tamen quæ talem repræsentat formam, qualè de ea Hippoc. manifestauit præcitato lib. 1. de morbis uulg. quòd uidelicet sit horrida, continua & acuta, ex æquali dictarum duarum febrium temperatura composita est: atque etiam ex duobus humoribus constat: quæ uerò exquisita non est aut bilem, aut pituitam habet præpotentem, & propterea cum æquales magnitudine fuerint, & febris ex bile inter

loco cit.

mittens

mittens, & ex pituita continua, accessionis initium fit cum horrore, qui medium inter rigorem & frigefactionem obtinet locum, cum ab utroque extremo æqua distet proportionem, quorum alterum tertianam febrem, alterum quotidianam comitatur: neque etiam cum horrore dumtaxat inuadit hæc febris, sed horrida ab Hippocr. dicitur, quoniam (ut dictum est) magnam accessionis partem horrores assumunt, altera dierum scilicet in qua & tertiana, & quotidiana simul inuadunt: nam altera dies solam habet quotidianam: etenim cum ab inuasionem inualefcit, tertianæ quidem ratione cito calefcit, ac festinat ad summum: at propter quotidianam ex pituita tardatur, atque in ascensu retinetur nonnunquam, ac interrumpitur, estq; inter uarios affectus ueluti pugna quædam, cum æger nonnunquam inualefcite febre tertiana, atque ad cutem humores impellente, uehementius calefcit: contra uerò remorante atque ad interiora reuocante ipsius motum febre quæ ex pituita ortum habet, ut quæ tardi ac difficilis motus frigidaque ac lenta existat materia. in hoc autem certamine cum humor frigidus superauerit, summiffiones, horrores, atque extremarum partium & cutis refrigerationes sequuntur; adeò ut uideatur altera rursus accessio renouari: cum uerò calidior uicerit, tunc statim totum corpus calefcit, ac iam uidetur febris pene in summo consistere, mox paulo post ad pituitam redeunte uictoria, ægroti de nouo contrahuntur, refrigerantur, & horrent, neque hoc terminum ullum habet, donec febris ad summum perueniat, quod quidem citius accidit, quam pro more pituitæ, tardius tamen quam in bile fieri consueuit: Nam huius quidem celeritatem cohibet pituita, ac rursus pituitæ tarditatem, atque hebetudinem excitat bilis. accessio igitur semitertianæ ex utriusque humoris ac febris commistæ atque confusæ (nam de hac mistione loquimur) quando hu

Mm 2 mores

mores fuerint æquipotentes, & propterea exquisita semitertiana fiat, talis utique erit qualem descripsimus: Cæterum non exquisita semitertiana, aut biliosum humorem, habet præualem, aut pituitosum; cum uerò tertiana præualuerit, horridior fit febris, atque in annotatione sibi aliquid rigoris associat, confestim uerò & feruidior est huiuscemodi febris & incendij plus habet, magisque festinat ad summum, & aliquid bilis per uomitum aut per aluum, aut per sudorem excernitur; at cum altera ex pituita febris potentior existit, tunc frigus uehementius extremas occupat partes, horroresque pauci fiunt, & pulsuum fit afflictatio maior, ac diuturnior, tardiusque accessio inualefcit, ac longum post tempus consistit: non tamen aut statim, aut magnum affert incendium, neque in ea per uomitum, aut per aluum, aut per sudorem bilis excernitur. Duplex autem est semitertianarum generationis modus, uel scilicet duabus in unum tempus conuenientibus accessionibus, quia altera præuenit, altera uerò differtur, quemadmodum de adolescente testatur Ga. eo dem 2. de diff. feb. aut statim ab initio ambabus accessionibus inuicem confusis: quæ tamen fit in unum tempus, conuenientibus utraque accessione, altera scilicet præueniente, altera uerò retardante, unam tantummodo habet hemitritheæ naturæ accessionem: altera autem omnes à principio ægritudinis usque ad finem, quæ maximè atque præcipuè ab omnibus febris semitertiana appellatur, ut liquet eodem 2. de diff. feb. talis itaque est tam, exquisitarum, quam non exquisitarum semitertianarum natura, ex Gal. Pauli, ac Aetij sententia, quamuis earum naturam parum rectè fuerit assequutus Archigenes, ut dictum est: & minus etiam Agathinus, qui semitertianam in eodem genere cum tertiana manifestè locauit, ac sola accessionis uehementia ab eadem differre fatetur; eodem Gal. auct. citato

emp. 7.

citato lib. 2. de diff. feb. At Hippoc. nullam ex ijs (quæ ad integritatem euadunt) febribus, semitertianam uocare uisus est, ut liquet ex eodem Hipp. primo de morbis uulg. & Galen. tum eodem loco, tum etiam 2. de diff. feb. quam uis idem Gal. libello de typis huic sententiæ pugnare uideatur, quo loco loquens de semitertiana, habet hæc uerba: Porro non semper continua est, sed etiam intermit tens reperitur, nisi esset quòd eodem loco dicebat Galen. quòd semitertiana tres habet in magnitudine differē tias: alia enim exigua est, alia media, alia magna: exigua siquidem est, quæ horarum 24. interuallo uertitur, media quæ 36. magna uerò quæ 48. quæ & continuæ febrì propinqua est. ex quibus uerbis uideretur Galen. non ex propria sētētia, sed Agathini potius de semitertiana uerba facere: hic enim (ut iandudum diximus) eandem semitertianam in tertianarum genere collocauit eas appellans semitertianas febres, quæcunque tertianæ existentes, uehementiores habent accessiones, ac magnopere productas. Nam licet quandam quotidianam & quartanam febrem appellauerit extensam Agathinus, postmodum in tertiana non seruauit eandem uim proportionis, cum si longius accessio protendatur, non tertianam, sed semitertianam appellat, ut liquet apud eundem Galen. citato loco secundo de differē. febrium. Id etiam confirmari poterit ex eiusdem Gal. uerbis. 1. de morbis uulg. cum dicebat: Atqui sane qui aiūt, si horas quatuor & uiginti quis febre uacet, mediā eum semitertianam habere, in numero habent talem febrem intermittentium: sic etiā qui mediam, & paruam à magna distare horarum numero ferūt, studentes utranq; ad integritatē deducere, ab Hipp. sensu discedunt, dū in febribus intermittētib; ponunt semitertianā, quia nihil hæc periculi habebit, quāuis ab illo le talis dicat. B. dānat itaq; Gal. eos qui horarū numero aiūt

locis cit.
cap. 4.com. 3. textu
com. 5

semitertianas distare, studentes eas quæ mediæ & parvæ sunt, saltem ad integritatem reducere, quicumque hi fuerint: possent & aliter huic controuersiæ satisfieri, quod uidelicet lib. de typis omnem missionem quotidianæ cum tertiana largiori uocabulo semitertianam appellauerit, qua ratione dixerit eam non semper continuam esse, sed reperiri intermittentem semitertianam, quando scilicet intermittens quotidiana, cum intermittente tertiana fuerit permixta, quod quidem confirmare uidetur ipsemet Gal. citato lib. i. de morbis uulg. in expositione illius textus: & inter febres quædam continuæ sunt &c. & inquit enim eo loco, quod intermittentes dicemus febres, siue in integritatem, siue remissionem quam uocant, assequantur: & demum post pauca subdit: & At ex semitertianis quædam utraque incedunt uia, quædam altera tantum earum quæ ad integritatem non ueniunt. & uidetur siquidem hoc in loco quasdam admittere semitertianas, quæ utraque incedunt uia, uidelicet ad integritatem, siue remissionem peruenientes, & istæ sunt communiter, & non propriè dictæ semitertianæ, quæ quandoque possunt intermittere, hoc hoc est integritatem assequi, & quasdam quæ ad integritatem non ueniunt, & sunt propriè dictæ, & præsertim exquisitæ: uel dicas quod quando lib. de typis asseruit quod aliqua semitertiana intermittens reperitur, pro intermittente non intellexit quæ ueram integritatem, sed quæ remissionem magis assequitur, cum bifariam intermittere intelligat citato loco de morbis uulg. ita quod eam intellexerit semitertianam intermittere, quæ licet uerè non intermittat, tamen magis accedit ad ueram integritatem, ut ea quæ exigua seu media ab eo nuncupatur. Altera uerò quæ magna dicitur, non adeò remissionem assequitur, & propterea continua magis dicenda erit: nullam etenim ex ijs quæ uerè ad integritatem euadunt, semitertianam,

neque

neque Hippoc. neque Galenum uocare compertum est. De qua semitertiana sic scriptum reliquit idem Hippoc. citato lib. i. de morbis uulg. & in febre quam semitertianam uocant cum morbi eueniunt acuti, tum præter cætera hæc est letalis, ac tabidi, & qui longis alijs morbis detinentur, ac præcipuè ægrotant. & ex quibus uerbis infert Gal. in commen. quod fortassis, etiam si horrore careat, uocabimus eam semitertianam, si die secundo iterum inuadat, quamuis impropriè: Nam propriam & exquisitam semitertianam prius eodem lib. non modo horrore non carere sed horrificam esse asseruerat Hippoc. ut iam pridem explicauimus: & lib. de typis clarius hanc cõfirmavit sententiam cum dixit: & traditum est ab Hippoc. non modò acutis eam morbis annumerandam esse, sed etiam diuturnis. & uerã enim propriam, & præsertim exquisitã ait Hippoc. citato lib. de morbis uulg. esse acutam, non ueram autem ac impropriè dictam semitertianam tabidis & alijs qui longis morbis detinentur contingere, ac diuturnis annumerari. Quod uerò semitertiana periculum minatur, ut quæ non solum stomachum & neruosam eius partem attingat, & summatim media, sed etiam letargicas animi delationes, attonitasque uigilias inuehat: interim & ad syncopem usque corpus deferat, linguam ualde ficit, animæ defectum efficiat, uehementer ea quæ in alto sunt cõmouens, scriptum reliquit Gal. eodem lib. de typis: & deinde subdit & in uniuersum typus hic & ferus est, & periculosissimus. & ac post pauca inquit quod frequētius corripit naturam uirilem, ætatem florenti proximam, tempore potius autumnali, quando etiam ualde periculosa accidit, non exquisita semitertiana, si abundantiosem habeat pituitam, magis curationi renititur, ut liquet ex Paulo, quàm exquisita. Quod ad curationem eius attinet, cum ex utrisque humoribus relatis confletur, etiam mistam ef

cap. cit.

se conuenit curationem, Aetio auctore cap. 82, lib. 5. quare ex his quæ de tertiana & quotidiana relata sunt, curationem componere oportet, & ubi exquisita fuerit semitertiana, ex æquo utrisque prospiciendum, tum tertianæ, tum quotidianæ: ubi uerò exquisita non sit, si flaua bilis superior sit, præsidij maximè utendum est, quæ in cura tertianæ explicauimus, quotidiana non penitus neglecta: si pituita largior fuerit ijs maximè utare medicamentis, quæ pro cura quotidianæ approbauimus, similiter bile non neglecta, in totum ei quod urget incumbentes, sed ita ne aliterum prorsus negligamus, ut inquit Paulus cap. 33. lib. 2. &, ut summatim dicam, cum complicati sint affectus, quorum unus magis urget quàm reliquus, id seruandum est, quod in uniuersali methodo docuimus: similiter ubi æqualiter urgeant. Non igitur conuenit hinc particulatim iterum omnia recensere, quibus febris hæc curari debeat cum promptè quiuis ex eisdem capitibus de tertiana & quotidiana colligere poterit, ac pro humorum diuersitate recte uti: Nam si quis simplicium febrium curationem exactè sciuerit, absque ullo labore, & compositas curare non ignorabit: & proinde etiam quæ de biliosa & pituitosa febre simul commistis conscripsimus, licebit ad atræ bilis humorem transferendo eius cum utraque illarum complexionem, seu implexum ac confusionem pariter coniectare: uoco autem complexionem, ut superius iterum annotauimus, quando horis differentibus inuaserint: confusionem uerò quando eodem tempore inceperint commistæ febres, sic etiam & tres simul febres per se quispiam complecti & confundere poterit, ac eandem haud ægrè dignoscere; nam harum omniū primum fons atque elementum est singularium atque simplicium febrium formam ac figuram exquisitè cognoscere, ut Gal. inquit 2. de diff. feb. & nos in præcedentibus explicauimus.

cap. 10. 1. de
diff. feb.

mus qualiter ipsæ dignoscendæ sint. quibus cognitis, & earum quoque curatio facile patebit, & ob id particularem omnium compositarum febrium curationem, haudquaquam scribere arbitratus sum; sed ipsius semitertianæ dumtaxat, tanquam sub exemplo quodam reliquarum omnium, curationis uniuersalem modum instituimus. sub qua uia & ratione, ad particularem tum eiusdem semitertianæ tum etiam & cæterarum compositarum febrium curationem facile quiuis accedere poterit; quemadmodum in secunda etiam huius operis parte docuimus.

De febrium hecticarum prognostico, ac curatione.

Cap. 8.

Um duplici uia quæ febres hecticæ appellantur ortum habeant: nam aut statim ab initio inuadunt, aut reliquis succedunt febribus, sitq; earum differētia duplex, quædoquidem aut hecticæ febres dumtaxat, aut nedum hecticæ, sed etiam tabidæ existunt: quemadmodum in uniuersali methodo fufius explicauimus, quæcunq; statim ab initio inuadunt, nondum autē tabidæ sunt, nō admodū difficile est eas curare. At quæ ex ipsis ad tabem peruenerūt, ubi iam exquisitæ consistūt, & iandudum inceperunt, non modo eas curare difficile est, sed impossibile: etenim omnium hecticarum febrium dispositio, difficilis est, ubi iam principij tempus præterierit Gal. auctore lib. 1. de diff. feb. quæ uerò quodammodo ad utranq; partem declinat, ac mediū obtinet locū inter eā tabidam febrem, quæ penitus curā non admittit, atq; illā quæ citra tabē ac facillimè in principio curari potest, quoniam eius & ampla latitudo est, & multæ sunt in eo quod magis & minus diuersitates pro eadem ratione magis uel

ca. 8. 9.

gis uel minus difficulter curationi, resistit: Nā quæ æqua liter distat ab utraque, & ea scilicet quæ exquisitè tabida existit, atque illa in qua nihil est adhuc tale, medio quodā modo se habet ad curationem, dubio ad partes ambas inclinans momento; quæ autem tabidæ proximior, est etiā periculo uicinior: At quæ alteri primæ magis adhæret, nō paruam salutis spem afferre potest, eodem Gal. teste citato loco: quod uerò ad earum curationem attinet, nos primo qualiter curandæ sint quæ citra tabem existunt, de inceptis, quæ simul etiam cum tabe, docebimus: Illarum etenim uera & propria curatio est, quemadmodum & diararum, utpote simplicem habentes primam curationis indicationem, quoniam & ipsæ simplices affectus sunt.

Quapropter non ab re Gal. 10. de method. meden. dicebat quod caput totius curationis harum febrium in ijs re medijs quæ refrigerent & humectent statuere oportet: quæ autem simul tabidæ existunt, quæcunque fuerit substantia solidarum partium, exiccata propria humiditate, humectantis nutrimenti ope, replere etiam oportet. Quapropter non adeò simplicem habet curationis indicationem, licet ubi propria solidarum partium substantia, membranosa uidelicet, & fibrosa fuerit exusta, seu exiccata, ea ut corrigatur fieri omnino non potest, ueluti nec senium, ut liquet 7. & 10. de metho. meden. & lib. de Marasmo.

erit itaque pro cura hecticæ febris citra marasmm aer eligendus qui non admodum calidus, aut admodum frigidus sit, uerum si temperatus est, qualem se exhibet, utique tali nobis est utendum, nihil amplius de eo sollicitis: ubi uerò admodum calidus fuerit, pro calido reducendus est arte contrarius, subterraneis inuentis domibus, quæ & frigidiores sint, & maximè perflatae, & ad septentrionem uersæ, tum auris quibusdam quæ ipsis sint suaues opera nostra paratis, alias ex Euripis in quo se deiciant multi

cap. 9.

cap. 6.

7. ca. 5. 6. &
 & 10. ca. ult.
 & cap. 10
 cap. 5.

multi aquarum fontes, alias aqua frigida, de uasis in uasa transfusa, quod quidem statim etiam somniferum est. præterea domi assidue aqua quæ prorsus frigida sit aspersa, ac rosas plurimis humi fusis, aut uitium capreolis, aut ruborum summitatibus, seu etiam arundinum, aut denique reliquarum quæ refrigerent stirpium aliquibus turba quoque hominum ingredi prohibita; nam id quoque domum calefacit: Atque ita calidissimum aerem refrigerare tentandum est, qui non nisi æstate calida & sicca accidit: quando quidem in hyeme calidissimus esse non potest, sicut nec frigidissimus in æstate: si quis uerò aer modicè frigidus sit, hoc esse contentos oportet nihil aut machinantes, aut de ipsius temperie alterantes: qui uerò frigidissimus est, utique quatenus respirando attrahitur admittendus est ut qui calorem qui est in corde admodum refrigeret: non tamē, quatenus extrinsecus ægrum contingit, quippe id densat cogitque cutim, ac putredinosorum humorum fluxum transpirare prohibet: maius tamen fore ex frigida transpiratione commodum scire licebit, quàm ex cute densanda incommodum, præsertim cum operimentis hanc caliditate facere liceat: Porro utendum maximè eiusmodi aere est, in his hecticis, quibus primum quod afficitur est ipsum cor: A corde uerò ubi pulmones primum afficiantur, plus cæteris omnibus refrigerantem aerem requirunt: Vbi uerò ex reliquis partibus primo afflictis ipsa febris hectica generetur, temperato, aut modicè frigido aere, contentos esse oportet; somnus item sit moderatus, uel paulo longior: & ut inquit Actuarius, cap. 21. lib. 3. somnus conciliandus est à cibo; ac querenda animi oblectamenta & relaxationes, ac quodcunque tandem cum refrigeratione humectare putatur: quies iniungenda erit, & pro exercitio lenibus frictionibus utendum est: & ubi alius plus æquo astricta fuerit, lenes clysteres adhibere oportet, qui ex hordei foliorum

foliorum maluarum ac uiolarum decocto, exiguo sale, & ʒ. iij. olei uiolacei, & ʒ. ij. sacchari, uel sacchari uiolacei, unaque medullæ cassiæ fist. aut cassiæ tractæ adiectis, pari poterunt. Interim eadem gallinarum iuri, aut ex capitis arietum parato decocto, adijcias: uitent omnes animi affectus immodicos, præsertim iram, timorem, & tristitiam: Nutrimētum autem humidum esse ac frigidum quod hecticis febribus sit conducturum, nemo nescit, inquit Gal. 10. de method. meden. Huiusmodi est ptisanæ cremor cū frigidus sumitur & exiguus in aqua frigida panis. Cæterum nullius horum pura frigiditas esse debet, sicuti portionis, quippe hæc maturè tum incalescit, tū per corpus digeritur; illa cum plusculum temporis in uentriculo moritur, ipsum fortassis refrigerant, si fuerint immodicè frigida eodem Gal. auctore citato loco: Alexander cap. 4. li. 12. ijs qui primario in hecticam febrem inciderint, præter ptisanæ cremorem, & panem in aquam tinctum, lactucas commendat, & post cibum, aquam frigidam quantum æger uelit, potui tribuit. etenim in hac febre cauere febris insultus, & metuere non oportet: neque enim remissionē, aut accessionem in hac febre, quemadmodū in febribus ex putredine ortis inuenire licet, ut ipse inquit: ea si quidem tribuenda fatetur, quando febris hectica per se ac primario fuerit, ægrique uires non imbecillæ, & non alia febris ex putredine creata ei sit admixta. Possunt quoque & his saxatiles pisces exhiberi, ac etiam scorpionij, & nulli, eodem Actuario auctore citato loco: nec non & borrago endiuia, & cichorium, & panis item in pullorum seu gallinarū iure maceratus; Insuper & aues paruæ quæ in montibus degunt. Pro potu aqua hordei præbeatur, aut aqua in qua coriandrorum præparata semina fuerint decocta: quibusdam etiam & aquolū uinum modicè dilutum conuenit, ijs præsertim qui aquam bibere non ferunt, ac ui-

res quodammodo imbecillas habent eodem Actuario, ac Alex. testibus: ubi uerò febris iam traxerit, dandū quoque erit asinum lac: sed diligenter obseruare oportet ne in uentriculo cogatur: id uerò interim ipse nos æger docebit, utpote qui suæ ipsius naturæ peritus, interim id à nobis inueniendum est paulatim ad eius usum accedētibus, ac mel exiguum illi admiscētibus, seu saccharum, licet quoad fieri potest in hecticis febribus à melle, atque idcirco etiam à mulla abstinendum sit; quippe protinus uertitur in bilē, & sicciore, acriorisq; caloris febres reddit, & proinde à principio non plus asinini lactis quam cyathus dandus est, inducta in ipsum cubiculum asina, quo nullum tempus interponatur: sed æger id protinus bibat, & ubi non corrumpatur (quod quidem dignoscere ex pulsu præcipit Gal. citato lib. 10. de method. meden.) dimidium cyathi lactis adaugeas, deinde rursus aliud dimidiū adijcias, sicque sensim usq; ad mediocrē modum addas: id uerò quouis tempore exhiberi poterit, illud tātum obseruans quòd per quatuor, aut saltem tres horas ante cibum offeratur, mane potissimum; quo etiam tempore nō inutiliter & alia quoque medicamenta refrigerantia ac humectantia præbebis, & si (ut diximus) ea quacunque hora præbere poteris, modò uacuus à cibo uenter fuerit; neque enim in hac febre accessionum seruantur tempora, cum eisdem careant: huius generis sunt zulapiū rosaceū, ac uiolaceum, syrupus uiolaceus de nymphaea: de succo endiuia, de succo cichorij, de succo borra. & de succo seu infus. rosarum cum aquis endiuia, cichorij, seu borrag. aut pastillis utare qui hunc in modum parentur, Rec. diarhodon abb. aut tria santhalati, seu diatragacanthę, aut electarij regum sine speciebus. ʒ. i. quatuor seminū com. frig. ʒ. s. sacchari diss. in aqua rosacea quātum satis sit, fiat in mortulis; quorum unum qualibet uice præbeas cum. ʒ. iij. aquæ

sal. cum lact.
cit. 9.

cap. præcit.

ij. aquæ endiuia, aut cichorij: his uerò neque indiscrimi-
natim utare: nam cum eorum quædam magis, quædam
minus refrigerandi facultatem habeant, quanto hec-
ticarum febrium affectus fuerit calidior, tanto utique frigi-
diora requirit auxilia, & simul maiorem sollicitudinẽ ha-
bere debemus, ne ualentibus auxilijs utentes quicquam
lædamus, ut 10. de metho. meden. scriptum est: purgantia
autem medicamenta eis qui febre hec-
tica laborant, propinanda non sunt, nisi aliqua ex eis quæ ex putredine or-
tum habent, fuerit ei copulata: uerum ubi admodum aluus
astricta fuerit, nec leniri lenientibus iam dictis clysteribus
ualeat, aut æger eis uti recusauerit. 3. ij. sacchari uiolacei
aut. iij. syrapi è pluribus infus. uiolarum, aut. 3. ij. mellis æ-
rei, uel. 3. i. aut. 3. i. s. medullæ cassiæ fistulæ cum prædictis
aquis præbere non inconuenit, cum & aluus ex eis solua-
tur, nec febris quicquam obsunt; nam corpus neque cale-
faciunt, neque exiccant: sed quoniam communis febriũ
omnium hec-
ticarum sanatio est per ea quæ extrinsecus
applicata refrigerant & humectant, licet ea, non indiffe-
renter etiam admoueri debeant singulis partibus, sed illi
maximè, quæ primo affecta est: ut liquet eodem 10. de me-
tho. meden. sequitur propterea ut de ijs medicamentis a-
gamus; porro horum ea deligenda sunt, ut inquit Gal. ci-
tato loco, quæ citra uehementem astrictionem refrigerant:
etenim talia præterquam quod non humectant, etiam di-
mittere frigiditatem suam non ualent; propterea quod
cutim cogunt, & coarctant; quapropter optima sunt quæ
non modo citra astrictionem refrigerant, sed etiam cor-
poris substantia sunt tenui (absolutissimè uerò quæ tenuiũ
partium sit, substantiam exactè frigidam inuenisse fortas-
se non est:) cum nanque acetum quod omnium quæ noui-
mus potestate refrigerantium, tenuissimarum est partiũ,
exactè frigidum sit, sed admistam sibi aliquam caliditatẽ
habet,

cap. 11.

cap. 9.

loco præcit.

habet, attamen deligi materias oportet, quæ ad eiusmodi
medicamentorum compositionem maximè sint idoneæ,
quæ etiam pro ratione partis primario affectæ admouen-
dæ sunt: quæcunque tamen ea sit, semper cordi prospiciẽ-
dum erit; quãdoquidem in omnibus necesse est ut ipsum
similem intemperiem recipiat, citra quam nec marasmus
nec hec-
tica, nec reliquarum ulla febrium cõsistere potest,
ut liquet ab eodem Gal. citato loco: quapropter tali epi-
themate cordi succurrendum est, quod recipit aquæ rosa-
cæ, & nymphææ an. 3. viij. aquæ borrag. & oxalidis, cuius
libet lib. s. santalorum omnium, corall. rubeorum an. 3. ij.
corticum citri 3. iij. offis de corde cerui numero. i. croci
gra. iij. uini albi aquosi. 3. iij. olei rosacei omphacini. 3. ij.
s. interim ubi cor primo affectum sit, & febris hec-
tica nõ
exigua. 3. ij. succi polygони, cichorij, uel endiuia adijcere
poteris, misceantur, & fiant epythemata, quæ sæpius repe-
tenda sunt. Iecur insuper hoc epythemate refrigerare &
humectare licebit quod recipit succi solani, & cichorij
singulorum li. s. aque rosarum rubearum, uiolarum, nym-
phææ & endiuia, cuiuslibet. 3. iij. santalorum omnium, &
corall. rub. an. 3. ij. aceti 3. ij. misceantur, & cum duplicato
lintheo lineo in eis madefacto, iocinoris regioni imponã-
tur, sæpiusque renouentur, præsertim ubi ipsum primo
fuerit affectum. Pro renibus hoc unguento utitor, Recip.
succu polygони, uel lactucæ portulacæ, seu semperuiui, uel
umbilici ueneris 3. i. s. olei de nymphæa, de papauere, & de
cucurbita, an. 3. s. olei amygdalarum dulcium, rosacei, &
uiolacei, singulorum 3. i. medullæ cruris uituli 3. iij. lenti
cremoris, tragacanthæ extractæ cum aqua ros. 3. iij. ceræ
quod satis sit, & aceti parum, fiat unguentum: in quem u-
sum magnopere conducit Galen. ceratum quod ex cera
quàm optima & elota, utpote alba, & rosaceo omphaci-
no, ac etiam aqua cõficitur, pauco aceto addito, ut liquet
ex eodem

cap. 8.

cap. 9. ex eodem 10. de metho. meden. Id uerò medicamentum (ut ipse inquit) assidue mutari debet, ac eo usque super ægrum corpus manere donec manifestè incaleat: Idè quoque Gal. refrigerandæ particulæ, quæcunque ea sit, imponenda nonnulla medicamenta, citato loco conscripsit, quemadmodum est oxalidis, aut oxilapathi succus, cum exigua polenta mista: quinetiam portulacæ, semperuiui, & uuæ immaturæ succus, similiter si polentæ misceantur. Adhæc lentis palustris, & uiridis tribuli, polygoni, & lactucæ, ac intybi succus, etiam cum tenui polenta; quãuis etiam sine polenta liceat integris dictis herbis tuis uti, ut ipse refert, & si dictorum singulis rosacei quippiam aliquando miscere uolueris, nihil utilius pharmacum habebis, eodem auctore, modo simplex, & per frigidum sit, & quod factum ex oleo sit salis experti: Tu uerò omphacino rosaceo cum eisdem utare exiguumque aceti albi adijcito, atque illi maximè particulæ, quæ primo affecta est imponito, ut in ea ueluti ignis fomitem extinguas: At pectori non nimis refrigerantia medicamenta admoueri debent, nisi multus feruor, aut inflammatio in eo spectetur. verùm ne sic quidem linamenta diutius inhærere sinemus eo quòd plerosque ab immodica ipsorum refrigeratione haud mediocrem non solum respirationis, sed etiam uocis noxam expertos nouimus ut Alexan. inquit præcitato loco: id quod etiã ante eum, innuere ferè uidetur Gal. de his quæ strenue refrigerant, præcordijs impositis eodè 10. de meth. med. Porro aquæ dulcis balneum, eis qui hecetica febre laborant, nemo est qui non commendet, præsertim Gal. citato loco ut quod tum prima ratione, tum etiam ex accidente eis proficiat, utraque siquidem ratione refrigerans & humectans: est autem & ipsum quouis tempore huic febre idoneum: atqui licet totum curationis momentum in his febribus in refrigerando humectãdoq;

doque consistat, & propterea illico qui hecetica laborant refrigerandi sunt antequam progressi in marasnum perueniant, quoniam omnibus refrigerantibus auxilijs propter corporum horum gracilitatem quodammodo noxa imminet, ubi præsertim eis quispiam non ritè utatur: ob id non statim in frigidam aquam balneãdi sunt, sed prius in eiusdem aquæ dulcis balneo temperatè calido, moderatissimè primo calfaciendi ac balneãdi sunt, ac in eo moderatè etiam commorari debent: deinde priusquam de eorum propria substantia aliquid exhauriatur, seu sudor aliquis exciretur ab eo demittendi sunt, atque in frigidũ balneum dimittendi: nam qui hecetica febre laborantes ad balneum accedunt, nisi in frigidam sint dimissi, nihil iuantur, ut liquet eodem 10. de method. meden. quoniam in heceticis febribus id quod remedium affert, calidæ solium non est, sed frigidæ. ex hac nanque & innoxie refrigerantur quæ fuerat excalfacta, solidarumque partium ariditas corrigitur, & uires firmantur, sit autem ea frigiditate aqua in qua balneãtur, ut nullã euidenter qualitè nec prorsus frigidarum, nec tepidarum aquarum præferat, sed qualem ea quæ fontana uocatur, quæ & frigoris quod ferit, & teporis qui resoluit est in medio, præsertim si marasmo etiam tententur, eodem Gal. teste citato loco: quicunque igitur hecetica febre laborant modo his alia nulla febris, uel ex solo putrescente humore, uel cum phlegmone sit adiuncta, eos omnes audacter ita lauabis: sed prorsus citra omnem laborem ne uires resoluas; protinus uerò ubi à balneo fuerit egressus æger, alter paratam habes sindonem ipsi iniiciat, ac deinde aliam, & in lectulo collocetur, mollibusque; deinde linteis blandissimè detergatur, ita ut qui detergebunt uiolentius eum non contrectent, id uerò diligentius seruandum est, ubi nedum febre hecetica sed tabe etiam laborabit: post lauacionem oleo ungen

cap. 10.

cap. 6.

dus est, ne uidelicet plus iusto digeratur, sed obstruantur
 exigua cutis spiramenta, idem protinus & siccitati reme-
 dium fuerit, & aduersus incommodum quod ab aere am-
 biente contingit, ueluti munimentum, ut patet 7. de me-
 tho. med. erit autem oleum uiolaceum, aut rosaceum om-
 phacinum, seu de nymphæa, aut amygdalarum dulcium,
 quo sæpe utor, solo, aut uiolaceo admisto. Post hæc aut
 lac exhibebis præsertim ubi eo delectetur, aut ptisanã dili-
 genter coctam, seu eius cremorem, quem in gallinarum
 seu pullorum contusorum iure paratum assumendum præ-
 beo; nam tunc potius in uniuersum corpus distribuitur at-
 que attrahitur, quæ ferè omnia breuibus quibusdam uer-
 bis Actuarius præcitato loco sub his uerbis conscripsit
 ¶ Balnea porro ijs sunt idonea quæ corporis squallorem
 humectent, verùm tepida esse debet, nec ullam resipere
 qualitatem, nec tempus in ijs trahere conuenit, sed ubi mo-
 dicè fuerint immorati, egredi, ne quod ex natiuo humore
 superest, euanescat, & exhalet, egresso sorbitio quæpiã re-
 frigerans dabitur ¶ & post pauca subdit ¶ quod si solum
 exeuntẽ, melino aut rosaceo, aut omphacino saltem oleo
 inunxeris, & meatus præcludes & ne maior fiat difflatio,
 prohibebis, ac antea ex irrigatione inductam humiditatem
 intro compescas, atque hoc quoque pacto opem homini
 tulisse uideberis ¶ conferunt etiam semper, potissimum
 eo tempore quo ægri balneantur, media quæcunque odo-
 rata refrigerant, quorum copiam capite de cura febris
 ardentis studiosi petant; inter simplicia sunt rosæ, uiolarũ,
 & nymphææ flores, seu etiam myrtillorum.

Hæcticarum

Hæcticarum febrium cum tabe curatio.

Cap. 9.

I verò febres non hæcticæ dumtaxat sint,
 sed quæ græcè *μαρσομόδες* dicuntur, hoc
 est tabidæ & siccitati coniunctæ, quate-
 nus hæcticæ sunt, non aliam desiderât cu-
 rationem quàm modo dictam, quæ in re-
 frigerando & humectando consistit: qua-
 tenus uerò siccitatem, seu tabem coniunctam habent de-
 perditæ substantiæ humidæ etiam indicât instaurationem,
 seu refectionem. hanc autem inferere particulis sine nu-
 trimento non est; quare præter eam quam instituimus ui-
 ctus rationem alimenta quoque eligere oportet, quæ refi-
 cere corpus ualeant, nam quæcunque partium solidarum
 substantia fuerit exiccata, eadem genere uictus ratio com-
 petit, quamuis una altera difficilius instauretur, & quædã
 nullo modo refici possit. primum enim eiusmodi febris
 propriam partium humiditatem ex qua nutriuntur depa-
 scit; hinc uerò ad carnosum genus transit quod circa tum-
 fibrosas, tum membranofas partes solidarum corporum
 hæret, ita deinde ipsas solidas populatur, quando exactè
 tabida febris dicitur; Gal. teste citato li. 10. de methodo cap. II.
 medendi. Donec autem propriam partium humiditatem
 depascit, non admodum difficile est eam curare, nam hæc
 humiditatem etiam si omnino sit assumpta regigni licet:
 cum uerò ad carnosum genus pertransit, licet curare diffi-
 cilius sit, utique eam sanandi adhuc spes est. At cum uerè
 solidas populatur, fibrosas inquam, & membranofas, fie-
 ri haudquaquam potest ut talis siccitas perfanetur: uerũ

Nn 2 ne de-

ne desperata horum salus relinquatur, hac etiam uictus ratione uti debent, saltem ut quoad fieri liceat, eorum uita proteletur: ut uerò paucis alimenti summam completar, sit coctus facile, & nutriens, minimeque glutinosum atque excrementosum, quamuis maximè nutriente cibo haudquaquam sit utendum. nam si nutrimentum ipsum seipsum coqueret, ac in partes digereret, præterea assimilaret aliendis partibus, & quibus alimento plurimo est opus adhæresceret, proculdubio maximè nutriente cibo esset opus. Verum quoniam non aliud est quod nutrimentum desiderat, aliud quod ipsum conficit, sed quod nutriendum est ipsum sibi & nutrimentum attrahit & mutat, & concoquit, & adiungit, & assimilat, ad duo nimirum nobis in oportuno cibo eligendo, spectandum esse dicitur. unum ipsius cibi naturam, alterum uires suas proprias infitasque. itaque ex his illud patet, nec planè quod maximè nutriat optimum esse ijs corporibus quæ refici magis egent, utpote quibus concoquendi facilitas non est; nec etiam quod facillimum concoctus est, cum scilicet ipsum nequeat maximè esse nutriens ex Galeni decreto septimo de methodi medendi. medius itaque uictus ceu optimus est præferendus qui modicè refrigeret: pleno nanque uictu opus non est quòd is concoqui nequit, sed cibus boni succi ac coctus facilis dandus, ut inquit Actuarius citato loco. Quo circa panis purus qui curiose sit infurno coctus exhibeatur, qui tum fermenti, tum etiam salis quippiam habuerit; Carnes gallinarum, caponum, pullorum gallinaceorum, & præsertim eorum testes qui lacte sint alti, idonei sunt. similiter fasianorum, perdicum, starnarum, omniumque auium montanarum & mollis carnis: uitanda tamen sunt quæ palustria, & quæ etiam carnem duram habent: insuper

& hædinæ

& hædinæ carnes, uitulinæ, capreolorum, leporum, ac cuniculorum iuuenum, nec non & arietum castratorum conducunt: quæ omnes elixatæ potius, quàm affatæ præbeantur; cum quibus etiam decortiatum hordeum, lactuca, cucurbita, endiuia, cichorium, seu etiam buglossum decoqui poterit; oua item recentia, & sorbilia, caseumque mollissimum ac recentem ipsis dare, alienum non est. Et quoniam qui ita se habent, plurimo nutrimento indigent, nequeunt autem, uel quod mediocre est concoquere, paulatim hos, & sæpius cibare melius fuerit; & hac de causa Galenus inquit. *E* ipse ter eos cibare sum solitus. *¶* Verum quando iam manifestè meliores facti appareant, etiam bis nutriuisse sit satis: pro potu uino utendum est, quod quidem aquosum natura sit, & leuiter astringat, utpote albo & tenui, idque modicè diluatur; hoc enim ab aquæ imbecillitate recedit, & uini noxam nondum habet: uitanda est frigida potio, præsertim multa, & quæ prorsus sit gelida cum corpora extenuata exiguique sanguinis sint. Quo circa eisdem minus tuta est frigida potio, ut quæ celeriter ad solidas animalis partes peruenit, nulli quod eius uim frangat occurrens, ut liquet nono de methodi medendi. Possunt etiam & ea animalia quorum carnibus hac febre laborantes uescuntur per aliquod tempus prius decocto hordeo & decorticato, seu eius farina, insuper & lactucæ, endiuia, portulacæ, seu cichorij folijs nutrirî, uel coclearum seu testudinum carnes prius decoctas, farinaque hordei permixtas, eisdem pro cibo præbeas, & quibusdam eorum lac quoque tribuendum erit. Consueuerunt etiam Neapoli ex his carnibus contusis quibusdā etiam ex iam dictis refrigerantibus alteratis, cibos prædictis parare, utpote quæ citius ac promptius concoquantur.

Nn 3 tur:

*uini potio,
hectica fac*

cap. 5.

tur: interim uerò & iura quædam ex contufis ac liquatis eisdem carnibus. fimiliter etiam cum ptifana, aut dictorum refrigerantium aliquo alterata, ac exigua aqua rofacea parantur: quibus etiam quandoque nemoralium testudinum carnes adijciunt. infuper & stillatitium quendam liquorem extrahunt, ex pullorum, gallinarum, caponum, feu fafanorum carnibus, fimiliter contufis: adijciuntque & testudinis nemoralis carnes, bugloffi, oxalidis & lactucæ feu endiuia folia minutatim concifa: nec non & poma dulcia quædam, ex quibus omnibus qui poftea stillat humorem iam dictis ægrotantibus præbetur. Quidam uerò noftre tempeftatis Medici nescio qua ratione, feu auctoritate freti stillatitium cochlearum liquorem eisdem ægrotantibus præbent, putantes eos cum refrigeratione quadam ualenter reficere, uerùm cum hoc, & a ratione alienum fit, & Galen. pugnet, omnino ab eo abftinendum effe confulo. Nam licet acruatim reficere poffint maximeque nutriant cochleæ fi conficiantur, in corporibus tamen quæ refici magis egent, talia nutrimenta quæ concoctu difficilia funt, non competunt, utpote quibus concoquendi facilitas non adfit, ut liquet ex Galen. *cap. 6.* feptimo de method. medend. Adhæc fi nutrire debeant cochleæ, non crudæ, nec femel, aut bis elixæ, fed ter, & ueluti in aqua tabefactæ exhiberi debent, ut tertio de aliment. faculta. fcriptum eft. Præter id etiam quòd craffum ac lentum generant fuccum, ex quo promptè obftructio, & putredo fit, ac præter naturam calor augetur, potiffimum hecica febre laborantibus, in quibus nedum concoctio, uerùm etiam diftributio imbecilla eft. At fi dixerint non totam cochlearum fubftantiam, fed earum tenuiorem fuccum ignis artificio extractum conducere, dicimus nos & hunc quoque difficilem còcoctu effe, quòd ex earum

ex earum fubftantia trahatur, quæ talis eft naturæ tum uel maximè quòd ab eis crudis, quæ efculentæ non funt, extrahatur, quamobrem promptius aluum foluere, quàm eos nutrire poterit. poffunt item hunc in modum paffilli formari non parum còferentes, ut Rec. carniū gallinarū, pullorum uel caponum, elixatarum ꝑ. ij. carniū testudinis, fimiliter elixatæ. ꝑ. i. electarij regum fine fpeciebus drach. ij. margaritarum drach. i. quatuor feminum communium frigidorum. ꝑ. s. facchari diffoluti in aqua rofa. quantum fatis fit. fiant in mortulis, quorum. ꝑ. i. s. uel. ꝑ. ij. pro qualibet uice exhibeantur cum. ꝑ. iij. aquæ endiuia, uel bugloffi, aut tantundem prædicti stillatitij liquoris. lac etiam ijs mirificè prodeft, præfertim muliebri; & ubi ex ipfa mulieris papilla ipfum hauserint; id uerò optimum quidem, utpote cognatum, inter alia exiftit. fed quoniam plerique id fibi adhiberi recufant, affininum ipsis dare conuenit: id enim reliquis omnibus ad propositum affectum eft utile: quippe cum tenuiffimum fit, & minimè coagulatur & quoquo uerfus ociffimè in corpus digeritur. aut fi hoc etiam recufauerint aut ægrè affumpferint, caprillum ijs dandum eft, quod medium ferè exiftit, & magis potest nutrire, ut liquet ex Traliano: mifcendumque ei erit exiguum mellis aut facchari, ut paulo ante dictum eft. quòd uerò balneum quoque mirum in modum eis proficiat, atque conueniat, decretum reliquit Galenus citato libro decimo de method. medendi: quo etiam loco, modum præcipit quo tales funt balneandi, etiam fi exactè tabidi fuerint, ac non parum imbecilles, eo itaque in loco ftudiofi hæc petant: quamuis nonnulla præcedenti capite explicauimus: etenim maiori cum diligentia hi balneandi funt, quàm cæteri qui hecica dumtaxat febre laborant. Nec etiam parua

cap. 10.

cura habenda est aliorum refrigerantium medicamentorum, quibus etiam & in hac febre uti licebit, tam si intus quam si extra adhibeantur: uitanda nanque perpetuo magis erunt quæ immodicè refrigerant in his febribus quam in hecticis, quæ non dum tabidæ sunt.

FINIS TERTIAE PARTIS,
SIVE EXERCITATIONIS.

DE

DE PESTILENTI

FEBRE.

Quid per communes quidve per dispersos & dissimiles morbos subintelligendum sit, ac ex quibus causis proficiantur.

Cap. I.

VAMVIS febris communissimus sit morbus, eius tamè duo sunt genera Hippocra. auctore li. de flatibus; quorum alterum commune omnibus, pestis appellatur: alterum propter malâ dietam priuatim ijs contingit qui ea utuntur, de quo, ut cuique patere poterit, abundè disseruimus. Vt igitur completus fiat noster sermo de febribus, reliquum est de altero genere pertractare, quod qui dem omnibus commune, ac pestem citato lib. Hippoc. appellauit. De quo febrium genere licet à recentioribus nonnullis multa fuerint exarata ac passim scripta reperiatur, non propterea uisum est nostram de eo quam ueram Galeni que putamus esse sententiam, non explicare, breuius tamen quoad fieri poterit. ut uerò promptius tyrones eam assequi ualeant, animaduersione dignum est morbos in Hippoc. & Gal. doctrina, quosdam esse uniuersales seu communes, quosdam uerò particulares, dispersos seu dissimiles. Appellant autem morbos dissimiles eos, qui sparsim, priuatimqueprehendunt, ægros discrepantè fatigantes, neque secundum communem modum cōstātes *σποραδῆς* græcè dicti, ut patet 1. de rat. uictus. etenim *tex.com.9*
diuersis

diuersis eodem tempore morbis homines afficiuntur, seorsumque unumquemque prehēdunt: horum causa est siuus cuique uictus, ut liquet 2. de nat. hum. cum dixit Hippoc. ¶ At ubi diuersis eodem tempore morbis homines afficiuntur, siuus cuique uictus sine controuersia causa est. ¶ Uniuersales autem seu communes appellant morbos ubi omnes, aut multi uno morbo homines corripiantur eadē tempestate, qui morbis dispersis è regione opponuntur, græci *παγκοίτους*, interim *παθητικούς*, & *χαιρόους* appellant, quorum causa referenda est ad quoddam communissimum quo maximè utimur uniuersi: tunc enim uictus cuiusque nostrum nequaquam in causa esse, manifestum est; cum morbus omnes iuxta attingit, tam iuuenes, quàm senes, tam foeminas, quàm uiros, perinde uinum, ac aquam bibētes, tam qui offam, quàm qui panem commāducant; tam qui multum, quàm qui parum laborant. ergo nō fuerit uictus ratio in causa, cum homines quoque uictu utentes in eūdem incidunt morbum, ut ibidem testatur Hippocrat. & proinde non immerito assererat eodem loco quod morbi fiunt partim à uiuendi ratione, partim à spiritu, cuius attractione uiuimus; dispersos morbos tribuens uiuendi rationi, pro suo cuique uictu, uiuendi rationem nuncupās non ipsa sola esculenta & poculenta, sed uniuersam uitæ sortem complectens; neque enim cibi solum, & potiones uerūmetiam balneæ exercitationes, otium, uigiliæ, mœror, ira, frigus, æstusque pariunt morbos; ut Gal. inquit in commen. uniuersales autem seu communes morbos cuiusdam causæ quæ quidem communissima ab eo appellatur referens, spiritui uidelicet, seu aeri, cuius attractione uiuimus. sed mox inquit Hippocratem sibi ipsi pugnare quoniam citato libro de flatibus postquàm duo posuit febriliū genera, ut dictum est, subdit hæc uerba: ¶ utriusque autem generis auctor, & causa aer existit. ¶ cur itaque eodē loco

loco unum dixerit febrium genus priuatim contingere ob malam dietam? & 2. de natura humana illud confirmauit nedum in febre, sed in alijs morbis qui dissimiles, dispersique sunt, eos asserens oriri ex diuersa uiuendi ratione, quæ cuique propria existit? Atqui nos hunc in modum Hippoc. dicta conciliabimus, asserentes uerum esse omnem morborum causam esse aerem; uerū quorundam propriè, utpote eorum qui cōmunes omnibus sunt, quorundam uerò impropriè, quemadmodum ipsemet Hipp. seipsum declarat: nam cum multorum ciborum ingestio ne necesse est, & multum spiritum ingredi: omnia enim quæ eduntur, & bibuntur, spiritus in corpus inferunt aliquando plures, aliquādo etiam pauciores (ut ipse inquit) & propterea istorum etiam morborum dissimilium qui ex uictu oriuntur, cibo inquam & potu quodammodo spiritus auctor existit, qui simul corpus ingreditur cum eodem cibo & potu. Id uerò signo quodam confirmauit cum ait: ¶ id autem inde manifestum est quod plurimis eructuationes post cibos & potus euenire solent, discurrēte nimirum aere incluso, ubi perruperit bullas quibus fuerit inclusus. ¶ deinceps declarat modum quo affectus præter naturam ex eo simul cum cibis & potionibus ingestis generantur, ubi exire nequeant. erit itaque aer seu spiritus non propriè seu primaria ratione horum morborum causa, sed ex accidenti quodammodo: & impropriè quatenus simul cum cibis & potibus qui morborum causa præcipuè sunt, corpus ingreditur: aliorum uerò qui multis seu omnibus communes sunt, propriè & primaria ratione auctor, & causa existit: uel dicas unum esse morborum genus quod ex inspirato aere proficiscitur, idque commune eodem Hippoc. teste 2. de nat. hum. Alterum uerò semper priuatim accidit ex mala uictus ratione. quod quamuis dixerit ex spiritu seu aere quoque oriri, modo quo

quo prius explicauimus, non tamen asseruit ex inspirato aere, sed potius, ut dictum est, cum cibis seu potionibus ingesto. non igitur sibi pugnat Hippoc. nam uerè & propriè hoc morborum seu febrium genus ob malam dietam priuatim contingere fassus est: licet quodammodo aer cum eisdem ingestus possit aliquo pacto dici esse etiam eorum causa: at communium, seu uniuersalium morborum solus præcipuus & propriè auctor & causa aer existit, non cum cibis & potibus ingestus, sed per respirationem attractus ut liquet citato lib. 2. de nat. hum. Atquæ adhuc cum Gal. obijcies huic Hippoc. sententiæ; uidetur siquidem non rectè, ut Gal. inquit, citato loco, communium morborum ortum in solum aerem conferre Hippoc. nam cum in fame quidam frumentum semiputre coacti essent manducare, in communem, communi de causa, morbum inciderunt, aliquando etiam cum usus infecta aqua esset totus exercitus, similiter afflictos omnes milites fuisse: id quæ confirmabat Thucydidis auctoritate 2. historiarum uolumine: quo loco scripsit quod qui Aeno grassante fame leguminibus uescerentur, cruribus debilitabantur, qui uerò eruum essent, hos genuum dolor corripiebat. Huic objectioni ipsemet Gal. satisfacere uidetur in proœmio lib. de morbis uulgar. cum dicebat: ¶ Porro qui à cibo proficiscuntur & potu (loquens de uniuersalibus, ac communibus morbis) tum infrequentes, tum cogniti sunt faciles. ¶ cum itaque infrequentes sint qui ab hisce causis oriuntur uniuersales morbi, sint quæ cogniti faciles, propterea eos Hipp. prætermisisse uidetur, de sola ea causa uerba faciens, quæ nedum communis, sed communissima est communissimam causam appellans aerem, à quo sæpius ac frequentius uniuersales morbi proficiscuntur. Sed dicet nonne idem Gal. in eodem proœmio lib. de morbis uulgar. inquit quod cum tres sint causæ à quibus morbi auspiciantur,

2. de nat. hu.
tex. com. 3

spiciantur, una quidem in ijs quæ offeruntur, altera uerò in operibus quæ obimus, & tertia in his quæ extrinsecus occurrunt nobis, per unamquamque communes morbi fieri consueuerunt. igitur eius uerba quæ mox citauimus Hippoc. à calumnia non liberant; nisi esset quod statim post citata eius uerba, subdit: ¶ ac præsertim quidem per affectum aeris ambientis: non enim frequenter accidit, ut per ingestos cibos morbus communis ciuitatem, uel nationem, uel exercitum peruadat, sicut neque per communes occupationes, tum labores. At continens nos aer si immoderatus calefiat, frigescat, humescat, uel siccescat, corporum symmetriam, quæ sanitas est, confundit, interturbat, ac corrumpit; alijs uerò causis neque omnes simul obuiamus, neque integrum diem subiicimur. sed aer solus extrinsecus omnes ambit, & inspiratur. Non enim fieri potest quin corporum animalium temperaturæ cum eius permutatione afficiantur, ac permutentur. ¶ Hæc ille. quibus ex uerbis id quoque elicitor quod quamuis ex illis etiam duabus ab eodem Gal. explicatis causis, ueluti cæteri priuatim, & dispersi, ita quoque communes morbi fieri consueuerunt, frequentius tamen, ac præsertim ab aere nos ambiente communes morbi contingunt: ab alijs uerò per quam rarissimè ob eas quas ipse tradit causas: & ob id iterum ad eandem Hippoc. sententiam conuersi, simul cum eo asserimus, communes morbos qui communissimam causam habent, & frequentius contingunt, à spiritu seu aere cuius attractione uiuimus, quoque maximè utimur uniuersi, originem ducere, reliquos uerò à uiuendi ratione, raro autem contingere, quod per ingestos communes cibos & potus, communesque occupationes, seu labores iisdem communes morbi fiant.

Quot modis Aer nos ambiens qui communium morborum auctor est, in calido, frigido, humido, & sicco alteretur. Cap. 2.

Um uero aer nos ambiens non uno dumtaxat modo immutetur, qua etiam ratione diuersorum communium morborum auctor & causa esse potest, propterea à quibus causis ipsum immutari cōtingat, differere putauī; illis nanque habitis ac

intellectis, facile poterimus in quo communium morborum genere pestis contineatur, inuenire: Alteratur autem aer bifariam Gal. auct. lib. artis medic. 2. de nat. hum. 1. de sanit. tu. ac. 1 2. metho. meden. uno modo secundum manifestas eius qualitates, quando uidelicet eidem accidunt mutationes in frigido, calido, humido & sicco, aut horum coniugatione. secundo modo in tota eius substantia mutationes adueniunt, seu in totius proprietate essentia quæ ex utraque simul iuncta, forma inquam, & materia consistit ut liquet lib. de const. art. medi. utputa quando ex puro impurus, coinquinatus, seu infectus, ob quampiam causam redditur, ut paulo post docebimus; prius tamen causas ob quas eidem aeri mutationes accedunt, in calido, frigido, humido, uel sicco recensēbimus: quas mutationes omnes, cœli statum uocare consueuit Gale. hoc est ipsam ambientis nos aeris temperiem, ut liquet 9. de metho. meden. quæ temperies eidem prouenire potest, tum propter regionem ipsam, tum anni tempus, tum ob præsentem cœli statum, hoc est particularem eius præsentem temperiem, quemadmodum liquet ab eodem Gal. citato lib. 9. de metho. meden. nec non & 1 1. eiusdem. Alteratur siquidem à diuersa regione aer pro ut in concauo, aut sublimi sita fuerit, ad orientem, uel occidentem, Aquilonem

ca. 5. 2. de

nat. hum. su-

per tex. 4. 1.

de san. tu. ca.

1 1. 1 2. meth.

cap. 5.

cap. 1 1.

cap. 5.

cap. præcit. et

1 1. cap. 1.

lonem, uel Austrum exposita; pro eius item regionis natura diuersa, utputa si sulphurea, aluminosa, paludosa, petrosa, uel argillosa regio fuerit; iuxta mare, flumen, aut montes, aut alia simili ratione, diuersa fuerit regionis, loci tunc ciuitatis natura; ex cuius aeris alteratione communes quidam oriuntur morbi, quos Hippoc. interim *ἐπιχόρια νοσήματα*, interim uerò *ἐνδημὰ καὶ ἐνδημῖα*, hoc est collectaneos, uernaculos, patrios, seu regionales, & publicos morbos appellare consueuit, ut liquet ab eodē li. de aere region. & c. & à Gal. 1. de morbis uulg. & 1. de rat. uictus in morbis acutis. Qui morbi quouis tempore procedente, seu æstate, seu hyeme & quoquo anno, in eadem regione communes multis superuenire consueuerunt. etenim perpetuo tenent locum quempiam, incolasq; ac si cognati essent nullo non tempore comitantur: & hoc unum genus est communium morborum modo quo diximus ab Hippo. & Gal. locis citatis nuncupatum, de quibus morbis, in eodem lib. de aere, aqua, & locis egit Hippoc. Alteratur item, & secundo nos ambiens aer, ex diuersis anni temporibus; distant autem mutuo anni tempora humiditate, calore, frigore, & siccitate, & propterea magnæ differentia temperamenti, quas rectè generales appellaueris; annum diuidūt in quatuor tempora, genere inter se, aut specie differentia, utcunque tibi appellare uisum sit. Nominantur autem Hyems, Ver, Æstas, & Autumnus: Horum temporum hyems humiditate alijs frigoreque præstat: Æstas itē calore ac siccitate: ver plane in medio est utriusque: nam in utraque oppositione neutrum alteri illic præstat, neque sicco humidum, neque calido frigidum. Verū quasi ambarum est æquilibrium oppositionum, æquabilitasque horarum omnium totius prope diei & noctis, atque nulla in illis fit magna immutatio, aut exuperantia; cuiusmodi conspicias in Autumno: hinc enim de matutino frigus

cap. 1. & 2.

in proœmio 1

& 1. de rat.

uict. super

tex. 9.

no frigus uiget, circa meridiem magnum estus, qui rursus ad crepusculum uespertinum transit in algorem: dominatur tamen in eo siccum humido, & frigidum calido. Atque hoc est temporum anni temperamentum, quorum fere mutatio fit paulatim, ut à nemine toto tempore sentiat ut liquet. i. de morbis uulg. Quod si lib. i. de nat. hu. Hip. Ver dixerit calidum esse & humidum, quemadmodum etiam nonnulli alij philosophi fatentur; poterit & illud quoque ueritatem habere; etenim sic dicunt in temporibus anni, Ver esse calidum & humidum, ut in genere corporum animalia, hæc cum plantis conferentes: Ver autem cum Autumno optimum inter tempora anni, & quasi solum prorsus naturali præditum statu, cū illo quod præter naturam affectum est, rectius tamen erit asserere ipsum temperatum esse; ut eodem lib. de natura humana à Gal. scriptum est, ob eam quam modo ex eius sententia primo de morbis uulgar. tradidimus causam, & ut fufius nonnullis rationibus. i. de temperamentis demonstrat. horum autem quatuor temporum ordo hic est: ab ortu Pleiadum, seu dixeris Vergiliarum, usque ad Arcturi ortum Aestas dicitur: ab Arcturi ortu usque ad occasum Pleiadum, Autumnus perdurat: deinde occasus Pleiadum, principium facit hyemis, & quod hyemem sequitur Aequinoctium, ueris principium habet. totumque tempus eius ad ortum usque Vergiliarum, seu Pleiadum protenditur; atque hæc sunt quatuor anni tempora, ut liquet. i. de morbis uulg. & commen. apho. i. 4. lib. 3. qui uerò in septem partes annum diuidunt, quemadmodum inuenies lib. de septimanis, qui Hippoc. nomen præfert, ij hyemem in tres partes diffecant, cuius sub solstitium tempus, medium constituunt, de extremis duobus primam sementem, postremam *ουταλια*, quod est inferendi tempus: nam hoc pacto illi ista appellant. Aestatem autem in duas diffecant partes

partes, quarum una est à Pleiadum ortu, & dicitur eius prima pars, postquam canis ortus oporan, id est fructuum generationem inchoat: quam & ipsam pro secunda parte æstatis ponunt; & usque ad Arcturi exortum protendunt. Veris autem tempus, quoniam ne duos quidem habet solidos menses, factum est ut iure indiuisum permaneret, quemadmodum etiam & Autumnus, quod licet sit ueremaius, quia in menses duos extenditur, magnitudine tamen longe ab æstatis & hyemis tempore uincitur: est enim inter uigiliarum & Arcturi ortum tempus, mensium quatuor; plurium etiam quam quatuor inter Pleiadum occasum, & Aequinoctium uernum interest. atque est & hæc etiam anni utilis partitio, ubi duas differentias generales, hyemis scilicet, & æstatis in maius & minus feces, in duas quidem æstatem, in tres hyemem. Verum nos primam anni temporum diuisionem in quatuor generales differentias admittimus potius, ut quæ magis nostro proposito arrideat: nam quamuis bifariam tempus quod intercedit inter uergiliarum exortum & Arcturum diuidas, nihilominus omni nimia caliditas & siccitas est communis, ut etiam hyemi immodicus algor & humiditas, licet eam in tres partes diducas. cum itaque tali prædita sint temperata, quatuor anni tempora, ut dictum est, fieri etiam non potest quin animantium corporum temperaturæ ab eisdem non afficiantur ac permutentur, & humorum exuerantia in iisdem corporibus non diffideant: & propterea dictum est ab Hippoc. lib. i. de nat. hum. singulis anni temporibus, singulos uigere humores: siquidem hyeme pituita uiget, sanguis uerè, Aestate bilis, Autumno bilis atra. unde fit ut frigida & humida appelletur pituita iuxta ac hyems, & calidus humidusque sanguis ut uer: calida & sicca ut æstas bilis flaua: atra uerò, ut autumnus, frigida & sicca. Cum uerò hæc eodem loco confirmasset Hip.

super tex. i.
com. i. super
tex. 33.

loco cit.
cap. 4.

com. i. super
ex. i.

tex. 32. & sequent.

tex. 36

uoluit etiam causam adducere sub hyemis exemplo, in-
 quiens propterea hyeme maiorem esse pituitæ copiam,
 quòd frequentiores sint pluuia, & noctes longiores, quod
 perinde est, ac si dicas (ut ait Gal. in com.) quòd humidum
 sit, frigidumque hoc anni tempus, humidum esse pluuiarum
 frequentia probatur, frigidum, noctium prolixitate:
 siquidem caloris quo præditus est aer nos ambiens æstate,
 auctor sol est: qui tum accedit propè supra uerticè nos-
 trum, & diem longiorem efficit. Idem item frigus hye-
 me inducit, quòd obliquus & humilis, paucoq; tempore
 supra terram feratur. uult denique Hippoc. cum circumfu-
 si aeris statu, unà animalium corpora affici, sicari in siccis
 eius temperamentis, humectari in humidis, incalescere
 in calidis, & in frigidis algefcere: & proinde libro de aere
 reg. & aquis ¶ Quicumque artem medicam integrè asse-
 qui uelit, (scriptum reliquit) primum quidem temporum
 anni rationem habere debet, quantum potentia quodli-
 bet eorum ualeat: non enim simile quicquam in illis exi-
 stit, uerùm differunt inuicem propter uarias quæ in eis
 fiunt mutationes. ¶ Quare si humida hyems, & frigida
 est, merito in ea frigida & humida præualet pituita: Quæ
 ratio, & alijs etiam anni temporibus constat; æstate flaua
 bile dominante, quando sicca & calida uirtute est: Vere
 sanguine, humido, & calido humore, etenim & uer esse
 ait calidum & humidum: Autumno atra bile, ut quæ iux-
 ta, ac hoc anni tempus, frigida sit & sicca: si autem uelis
 uer esse potius temperatum recensere, Galeni opinionè
 sectatus, eadem etiam ratione non calidum & humidum,
 sed temperatum esse sanguinem dices: est etenim humo-
 rum temperatiss. quemadmodum temperatum anni uer:
 & propterea in bene temperata constitutione abundat,
 eodem Gal. teste in proœmio lib. i. de morbis uulg. quia
 igitur non propter dictorum temporum appellationes,
 in eisdem

in princ.

in eisdem temporibus, dicti generantur ac redundant suc-
 ci, sed ob eorum proprias temperaturas, aliàs ubi ab eo-
 rum temperatura aliquando degenerarent. alios genera-
 re succos non ualerent, ut liquet ab eodem Gal. citato lo-
 co: propterea pro ratione, seu temperatura, & nõ propter
 nomen prædictos succos unumquodque tempus a uget:
 quo fit ut quãdo ambientis nos aeris temperatura ab eis-
 dem temporibus permutatur, permutentur etiam succi,
 & corporum temperamenta necessitate cogente; & ob id
 uti singula anni tempora propriam temperaturam serua-
 bunt, pro suarum naturarum ratione, etiam morbi ipsi
 creentur: non enim existimare debes quòd propter anni
 temporum appellationes singulæ ægritudines accidant,
 tales scilicet, uel tales, ut inquit idem Gal. 2. de crisib. sed
 propter ambientis aeris temperaturam: nam qualem hic
 naturam habet, ita etiam nos afficit. sicut itaque morbi pro
 ratione cuiusque anni temporis, similitudinem habentes
 cum natura succi exuperantis, ubi ipsa tempora propriam
 seruant: Qua etiam ratione & communes seu uniuersa-
 les esse dixeris, ac sub eisdem contineri cum causam ha-
 beant uniuersalem atque communem, aerem uidelicet,
 ut liquet. 3. prognost. de quibus loquutus fuit Hipp. 3. lib.
 apho. 20. 2. 1. 2. 2. & 2. 3. aphor. quod si dixeris hoc pugna-
 re eidem Gal. qui 1. de morbis uulg. ait ¶ itaque experi-
 mentis & ratione didicimus ubi in hunc modum anni tẽ-
 pora procedant & in se mutuo conuertantur, nõ existere
 neq; pestem ullam neq; quenq; alium morbum uulgare,
 sed solos dispersos quos uocant morbos, qui uictus comi-
 tes sunt. ¶ asserimus nos qd ubi quatuor anni tẽpora suam
 seruant naturam, & paulatim in se mutuo conuertantur,
 neq; pestis, neq; morbus ullus uulgaris generabitur (quo-
 rum morborum causas, nos in sequentibus explicabimus)
 sed bene uniuersales & communes (ut dictum est: quoniã

cap. 3.

tex. 38.
com. I. super
tex. I.

à causa uniuersali aere inquã nos ambiète, à diuersis anni tēporibus immutato. & si dicas contrariũ afferere Gal. citatō loco 1. de morb. uulg. quoniã fatetur dispersos solos generari, eosq; uictus comites esse, admittimus nos cum eodē Gal. hos morbos qui in diuersis anni tēporibus suã seruantibus propriã naturam generantur, quōdam modo dici etiã dispersos, eo q̄ in his generantur qui praua utuntur uictus rōne, ut ipse inquit, & non in alijs: hi. n. dispersi appellantur morbi, græcè σπορμίδες dicti at quoniã non ijdem eos tenent omni tempore morbi, ut ipse Hip. docuit in præcit. aph. sed immutantur eorũ species seu formę pro diuerso anni tēpore quemadmodũ pro diuersa natura, & etate pro quibus tum corporum alterantur temperamenta, tum humorum exuperantiã diffidēt, ut ipse inquit Gal. citato. li. 1. de morb. uulg. ob id cōmunes morbi appellari possunt propterea q̄ cōem habeãt causã: obtinet enim parem uim laborantis corpus ad concitãdam causã, ac aer quę ubi ambo coeant, acquisititium efficiunt temperamentũ, cuius comes est publicè prodeuntiuũ, seu uagantiũ morborum ortus, ut idem Gal. inquit. sunt itaq; hi morbi de genere cōium, quatenus ab aere ortum habent, alterato pro diuerso temperamēto anni tempore. at quia sufficiens non est talis alteratio morbos procreare, licet causa sit, cur singuli in singulis temporibus anni, humores uigeant; pro quorum etiam ratione morborum species commutantur, sed opus est etiam, ut hi quos morbi tentant, praua utantur uictus ratione, propterea dispersi quoque morbi ab eodē Gal. quandoq; sub hac ratione appellantur: nã ex offensione quidē in ratione uictus proficiscuntur. cæterũ immutantur eorum formę pro anni tempore, ut diximus. de genere etiam morborum qui multos in communi inuadere solent, & communes seu uniuersales appellantur, sunt ij qui à græcis ἐπιδημιαί, tum ἐπιδημιοί uocantur:

cantur: latini populares, seu uulgares nuncupant. dicuntur autem uulgares morbi hi qui per aliquod tempus aliquã regionem inuadunt, ut liquet à Gal. 1. de morb. uulg. & 1. de rat. uictus: dicebat idē Gal. quòd uulgaris morbus est, qui tempore anni aliquo, in regione aliqua abundat, insolescitq; neq; enim certi est morbi nomen uulgare, sed qui cunq; uno in loco multos simul inuaserit, uulgaris hic uocatur, eodē Gal. auctore. 3. de morbis uulg. quorum etiã morborũ auctor, & causa aer existit, at nō ex regione, aut anni tempore aliquo alteratus, sed ex peculiari cœli statu ipsiq; anni temporibus præter naturam immutatis. quare ex particulari aeris intemperie proficiscuntur, quæ eidē prouenire potest, ex nonnullis, ac diuersis statibus, conditionibus, tempestatibus, seu constitutionibus dixeris, eundem ambientem nos aerem in calido, frigido, humido, ac sicco aut horum coniugatione immutantibus, de quibus summatim, & uelut per capita docuit Hip. lib. 3. aph. particulatim autem, li. de mor. uul. cæterũ scire licet hos morbos quos uulgares, seu publicè grassantes nuncupauimus, non quemlibet aeris particularem statum, seu particularem constitutionem comitari: nam cum quædam exigua esse possint, quædam uehementes, & quædam mediæ aeris ambientis intemperaturæ, seu particulares cōstitutiones ut liquet com. aph. 1. 4. lib. 3. non quælibet earum potest esse uulgarium morborum causa, quia non quæ modico tempore durat ac imbecilla est, sed quæ uehemens existit ac etiam multo tempore durat, quod significare uoluit Hipp. per uerbum dominari, inualescere, seu uigere: ut testatur idem Gal. citato lib. 1. de morbis uulgar. atque hæc de communibus morborum generibus, quorum auctor est aer à diuersis causis immutatus, dicta satis sint; cum nō ab aliam causam, quàm ob tres quas narrauimus in calido, frigido, humido, aut sicco, ei mutationes adueniant.

loco cit.

com. 3. super
tex. 20

loco cit.

Quòd pestis è genere sit uulgarium, & non aliorum communium morborum: & quomodo ab eis etiam diffideat. Cap. 3.

Ed iam tempus est ut ad pestem nostra cõuertatur oratio, cuius gratia cunçta quæ de aere ac morbis ab eo genitis differuimus, à nobis explicata sunt: quòd quidem è genere communium etiam morborum qui ex aere proficiscuntur ea sit,

præter id quod auctoritate Hippoc. paulo ante demonstrauius, cum dicebat lib. de flatibus quòd alterum febrium genus commune omnibus Pestis appellatur: poterit etiam confirmari eiusdem Hippoc. auctoritate primo de rat. uictus in morbis acu. cum assererat: ¶ cum enim nullum cõmune genus pestilentis morbi uulgetur, &c. ¶ nec non & Galen. auctoritate in proœmio lib. de morbis uulg. cum dicebat ¶ quòd morbi qui perpetuo tenent locum quempiam *ενδημοι* uocati, ex illorum sunt genere qui multis communes sunt, ut pestis quoq; ¶ & deinde subdit: ¶ nam & hæc in communibus morbis est. ¶ At cum tria à nobis communia morborum genera fuerint enarrata, in quonam eorum pestis reponenda sit, nondum liquet: quòd uerò fieri non possit pestis, aere ex anni temporibus immutato suam seruantibus naturam, paulatimque eorum facta mutatione, seu conuersione in se mutuo idem Gal. confirmauit citato 1. lib. de morbis uulg. cum dixit: ¶ itaque experimentis, & ratione didicimus, ubi in hunc modum anni tempora procedant, & in se mutuo cõuertantur, non existere neque pestem ullam, neque quenquam alium morbum uulgarem. adhæc quòd neque generari pestis ualeat ab ea aeris alteratione quæ fit ab ipsis

cap. 1. regionibus diuersis eiusdem Hippoc. auctoritate lib. de aere

ex. 9.

loco cit.

aere reg. & aquis confirmari potest cum dicebat, eos morbos, quoquo tempore procedente, & anno ciuitatem tenere, seu æstate, seu hyeme. Præterea Galen. in præcitato proœmio lib. de morbis uulg. fatetur eiusdem Hippo. auctoritate quòd qui morbi perpetuo tenent locum quempiam, endimi uocantur: cum uerò pestis perpetuo locum, regionem, seu ciuitatem aliquam non occupet; nec etiam quam occupat regionem, eam omni tempore teneat, sed quibusdam annis, seu anni temporibus ac certis aeris cõstitutionibus ut infra patebit: sequitur propterea quòd ne quaquam pestis sit ex eorum communium morborum genere qui à græcis *ενδημοι*, à latinis publici, uernaculi, seu regionales appellantur. quo circa necessario asserendum erit pestem è numero, seu genere eorum cõmunium morborum esse qui ex aere ob coeli statum immutato proficiscuntur; quemadmodum Gal. testatur citato lib. 1. de morbis uulg. quo loco de morbis uulgaribus uerba faciens sic inquit: ¶ horum perniciosissimi qui que pestilentes uocantur qui perinde ac totum uulgarium morborum genus ex coeli statu proficiscuntur. ¶ & lib. 1. de ratione uictus in morbis acutis, sic scriptum reliquit: ¶ Nullum autem peculiarem de peste cõfecit librum, quoniam ex epidemijs unum esse illam, per lib. de morbis uulg. demonstrauit. ¶ Nemo itaque hæsitare debet, & communem esse morbum pestem ipsam ex eorum genere, qui ab aere immutato, proficiscuntur, ac sub his contineri qui uulgares; seu populares appellantur: eo quod & genere uulgaris est morbus, pestis, ut inquit idem Gal. citato lib. 1. de morbis uulg. Dissident tamen ab ijs pernicie; nam (ut testis est Gal. citato loco) pestes appellant omnes homines, sciuntque exitiales morbos esse, & post pauca de uulgaribus (ut paulo ante diximus) uerba faciens, dicebat: ¶ horum perniciosissimi qui que pestilentes uocantur, qui perinde ac totum uulga-

rium morborum genus, ex cœli statu proficiscuntur. ¶ & eodem. i. de ratione uictus inquit: ¶ pestis uerò est epidemia perniciofa. ¶ Tertio quoque de morbis uulgar. clarius illud cõfirmavit cum asseruit: ¶ neque enim certi est morbi nomen uulgare, uel pestilens: cæterum quicumque uno in loco multos simul inuaserit, uulgaris hic uocatur, qui simul si hoc habeat, ut multos perimat, pestis est. ¶ Pro cuius rei exactiori notitia animaduertendum, quod pestis à græcis λοιμός appellata, nil aliud significare uidetur quàm morbus pestilens, qui ab eisdem græcis νόστιμα λοιμός est, seu λοιμικόν nuncupatur, ut liquet ex ijs quæ diximus. Quapropter cum pestis unus sit morbus ex genere epidemiorum, ab epidemijs sola pernicie differens (ut dictum est) propterea rectè inquit Gal. eodem i. de rat. uictus ¶ pestis est epidemia perniciofa. si quis autem quæ de peste asserit Gal. in proœmio lib. de morbis uulg. rite perpendit, reperiet utiq; pestem morbum esse communem, nã & hæc in communibus morbis est, ut ipse inquit, ac ex genere uulgarium cum dicebat ex uulgarium morborum esse genere eos qui pessimi, seu malignissimi, & pestilentes appellantur. & paulo infra horum perniciosissimi ait, quiq; pestilentes uocantur. Ex quibus omnibus liquet quòd nihil aliud sit pestis quàm morbus communis, uulgaris, pestifimus, atq; perniciosissimus, quæ perinde ac totum uulgarium morborum genus ex cœli statu proficiscitur. additum est autem clarioris doctrinæ gratia, quòd ex cœli statu proficiscatur, cū id sub uulgaris morbi nomine cõtineatur. ¶ uerò pestis pessimus ac exitiosissimus morbus sit, ex eodẽ Gal. etiã patet li. de Theriaca ad Pisonem cū ait: ¶ Nanq; pestis tanquã & ipsa existat quædã bellua, haud paucis in terimit, & ciuitates quoq; totas depascēs, malè cõficit. ¶ cæterum non ab re pernicie, pestis dissidere uidetur à cæteris morbis uul. cum nõ à quouis cœli statu, quauis anni

præter

præter naturam cõstitutione, seu quauis tempestate eadẽ oriatur, etiam si ualde uehemens ac inæqualis & diuturna fuerit: nã cum tot in lib. aphorismorũ, & libris de morbis uulg. uarias tempestates conscripsisset Hippoc. ex quibus uulgares morbi orti fuere, cunctæ sane fuissent pestilentes: nunc uerò cum non omnes ab eo pestilentes fuerint appellatæ, neq; multi in singulis tempestatibus perierint, necessario asserendum erit, quòd non in omnibus pestilentes morbi, licet uulgares fuerint orti. hinc patet eorum error qui uolunt ex quauis aeris diuturna intemperie pestẽ oriri: quocirca cū eodẽ Hip. & Gal. fatemur ¶ cum tot fuerint ab eodẽ Hip. status quorũ comes est uulgariũ morborum ortus conscripti, duo dũtaxat ex eis fuere pestilentes, unus qui in 3. li. de morb. uul. tractatur, alter qui in secundo. primo in unũ caput reduxit, his uerbis: ¶ Annus austrinus pluuius, à uentis in totũ silens. ¶ iam alium statum initio secundi scripsit, hunc in modũ: ¶ Erant carbunculi in Crane æstiu, pluebat per æstũ larga pluuia; acciderunt autem magis Austro spirante. ¶ qui duo status, Gal. teste citato li. i. & 3. de morbis uul. in alio nõ dissident, nisi quòd hic in uno anni tempore accidit, æstate uidelicet; at ille de quo in 3. li. agitur per totum annum, & propterea diuturnior: addidit etiam in hoc statu, à uentis in totum silens, id quod illic non ascripsit, nisi fortasse arbitreris, ut inquit Gal. ¶ illo libro addidit: ¶ acciderunt magis austro, ¶ hinc tale quid significari. nã hic etiã austrinum simul, & trãquilum totum dicit annũ fuisse, nobis ita accipientibus, tanquã possit tranquillus simul: & australis aut Aquilonius esse, & dici totus annus. uerũ quicquid sit cum ualde calidi, humidiq; fuissent ambo hi status, & ob id etiam pestilentes. asserendum propterea absq; controuersia erit, nullã aliam tempestatem, seu præter naturã cõstitutionẽ pestẽ comitari, quàm calidã & humidam, quamuis diuturna ac inæ-

com. 3. a. prima
cipio, & 2.
sect.

com. 3. super
tex. cit.

locis cit.

cap. 16.

ac inæqualis, seu uehemens fuerit, cum hæ solæ quæ talē habuerunt aeris temperaturam, inter tot quas Hippocr. conscripsit, & 3. lib. aphorif. & lib. de morbis uulg. fuerint pestilentes.

Quòd ut pestilentes morbi generentur, opus est, nedum in manifestis qualitatibus, verùm etiam secundum totam substantiam aerem immutari.

Cap. 4.

Ed mox quæres, num pro pestis generatione, satis sit aerem in manifestis qualitatibus à calida & humida constitutione immutari, uel opus sit ut in substantia etiã, seu propria essentia trãsmutetur. Huic responsum sit nullum pestilentem morbū oriri posse ex aeris alteratione in manifestis dūtãtaxat qualitatibus, etiamsi immodicè calidus & humidus fiat, nisi & ipse etiam in tota substãtia mutationem accipiat. quod quidem probatur primo auctoritate Hippoc. lib. de flatibus quo loco de communi febrium genere, quod pestem appellari dicebat, uerba faciens, reddens causã cur omnibus accidat: quòd eūdem spiritum omnes attrahunt, inquit: deinceps cur alicui animantium generi & non omnibus incidat quærens, ait, quia corpus differt à corpore, natura, à natura, & nutrimentum à nutrimento; & post pauca dicebat: ¶ Quando igitur aer eiusmodi inquinamētis plenus est, quibus humana natura offenditur, homines ægrotant. ¶ his in uerbis clarè docuit quòd ut homines peste laborent, opus est aerem ad eò esse inquinamentis plenum, ut natura humana offendatur. Non igitur qualitate sola sed tota substantia aer, cum inquinamentis plenus est, obledit, & propterea pestis oritur. Idem confirmatur eiusdem Hippoc. & Gal. auctoritate 2. de natu. hum. cum

cum positis duobus modis generationis morborum, uolens docere Hippocr. eorundem etiam curationem, eam instituit morborum ab aere genitorum curationem, qui non ex aere in nuda qualitate alterato ortum ducebant, sed potius ex eodem, totius proprietate essentiæ, immutato, ut Gal. etiam in commen. fatetur: referens siquidem eorum curationē in duo proposita, loci uicissitudinem uidelicet, & pauculã attrahendæ usum animæ. ex quibus autem aer in propria substantia immutetur, idem Gal. meminit citato loco, & nos in sequentibus explicabimus. Nunc satis sit quòd ex modo curationis quæ docet Hipp. & Gal. in commen. confirmat, tales morbi, qui ex aeris attractione in propria substantia, seu totius proprietate essentiæ immutati, fiunt, pestilentes sint, & non ij qui fiunt ex eius qualitate dumtaxat immutata, quoniam hi aliam exigunt curationem ut Gal. inquit in commen. cum pestilentes, & exitiales non sint, & propterea Hippoc. pro eorum curatione, hæc scripta reliquit: ¶ At spiritus ut fluxus quàm parcissimus corpus subeat, ut quæ sit quàm familiarissimus prouidebis, atque solum quoad eius facere poteris, in quo morbus uigeat, uertas, corpora quæ extenuabis, ita enim minimè multum spiritum, & frequentē, homines requirent. ¶ Ad hæc, & fortius si in peste (ut inquit Gal. lib. de theriaca ad Pisonem) praua quædam Aeris ad corruptionem prompta mutatio efficitur, & mutatio ad corruptionem (quæ putrefactio dicitur à Gale. 1. r. de metho. meden.) est totius putrescentis corporis substãtiæ ad corruptelam mutatio, à calido externo, sequitur necessariò quòd aeris ad corruptionem mutatio fiat in eius substantia & non qualitate sola, quando pestis oritur præterea eodem loco ait Gal. quòd cum homines hoc tempore respirationis necessitate, periculum euitare nequeant ipsum aerem ueluti uenenum quoddã, ad se per os attrahunt;

cap. cit.
cap. 8.

hunt:quòd si uenena tota substantia nobis aduersantur, & aer ipse ueluti uenenum redditus inspiratur, erit utiq; & ipse non in qualitate sola, sed in propria substantia, seu essentia immutatus. rursus si Hippoc. luem illam ex æthiopia grecos inuadentem, non aliter curauerit, quàm aeris mutatione, alterationeque, ne talis amplius inspiraretur, ignem per totam urbem incendi iubens, neque simplicem lignorum materiam alimentum ipsius esse consuluit, uerùm ferta, floresque suauissimos, unguentaque pinguißima & odorifera ipsis superinfundi, ut aerem purum hoc modo redditum, homines in mali subsidium respirarent, ut inquit Gal. citato loco, cui uenerit in dubium quòd cū hoc modo pestem curasset, non ex simplici aeris alteratione in manifestis qualitatibus ea fuerit orta, sed ex eodem coinquinato ac impuro, & propterea hominibus aduersissimo, postquàm ferta, floresque suauissimos ignis alimentum esse consuluit Hipp. & non simplicem lignorum materiam, nec non & unguenta pinguißima & odorifera, ipsis superinfundi, ut hoc modo aerem impurum coinquinatumque, purum redderet: Ex quibus etiam patet eorum error qui putant propterea fieri posse pestem ex frigida & humida aeris intemperie, quòd Hippo. hanc, igne curauerit: etenim non simplicem uoluit Hipp. lignorum materiam fuisse ignis alimentum, sed ferta, floresque suauissimos nec non & unguenta iussit pinguißima, & odorifera ipsis superinfundi, & in hoc decepti sunt quidam magnæ auctoritatis uiri, nisi ab eorum codice auferatur hæc uox & frigidum & ut itaque pestis generetur, necessario (ut demonstrauimus Hipp. & Gal. auctoritatibus) aer nedum in manifestis qualitatibus, & per calidum & humidum, uerùm etiam secundum totam eius substantiam, seu essentiam immutari debet, intelligentes per totam substantiam eam, quæ ex utraque simul iuncta consistit, forma in quam

quam & materia ipsam excipiente: ut paulo ante animaduertimus, supra cap. 2. & propterea non ab re pestilentes morbos ualde malignos ac exitiosissimos esse; atque hac ratione à cæteris uulgaribus morbis diffidere à Gal. decretum est: Præter id quòd nec etiam à quouis cœli statu profiscantur, sed à calido dumtaxat, ac humido, ut præcedenti capite definiuimus. sed dices hoc pugnare Hipp. & Gal. sententiæ, qui constitutionem pestilentem tam 2. quàm 3. de morbis uulg. conscriptam fuisse (asseruerunt) calidam & humidam, nihil asserentes de eiusdem aeris immutatione in propria substantia. Quamobrem & pestilentes morbi oriri poterunt absque eo quòd aer mutationem suscipiat in eius propria essentia seu substantia. huic obiectioni hunc in modum satisfacies, quòd in citatis statibus, seu constitutionibus pestilentibus 2. & 3. de morbis uulg. ab Hip. conscriptis, aer etiam nedum in manifestis qualitatibus, sed etiam secundum totam substantiam fuit immutatus: fuit etenim nedum calida & humida constitutio, sed nebula turbida, umbrosa, seu caliginosa, & aer multis nubibus plenus, non lucidus, nec purus, neque omnino serenus, ut inquit Gal. propterea igitur quòd austrinus simul, pluuius, nebulosus, turbidus, & nonnunquam nubium plenus fuit aer toto anno in ea pestilenti constitutione, quæ 3. de morbis uulg. scripta est: quemadmodum tota æstate in ea quæ 2. de morbis uulg. conscribitur: ob id à naturali temperie immutatus ob caliditatem & humiditatem, tota eius substantia, seu essentia impurior, uaporibusque plena crassis, ac caliginosis, reddita est: Quod quidem luce clarius manifestauit Gal. citato lib. 3. de morbis uulg. inquit. Et tamen affectus utriusque communis tempestatis, putredo est, utique causam obtinens humiditatem citra uentos & subdit & uidetur putredo ex materia quidem gigni humida; ex causa uerò efficiente extraneo,

& præter

loco cit.

com. 3. super
tex. 1.

cap. 4. & præter naturam calore, augeri porrò quiete, quæ omnia in his constitutionibus, aeri adfuisse cernuntur. Nec non & lib. 1. de diff. feb. illud confirmavit cum dixit. Erat autem eorum summa (ut ostendit Hip.) ipsa putrefactio. loquens de his duobus statibus: quæ quidem (ut prius dictum est) mutatio est totius putrescentis corporis substantiæ, & non qualitatis. Quòd uerò talis tempestas humida calidatq; & pluuia propterea pestilens sit, quòd aer, nedum in qualitate, sed etiam in tota substantia immutetur, Aristoteles testatur proble. 2. 1. sect. primæ his uerbis: Cur annus pestilens tunc inuadit, cum sol multum uaporis de terra excitat? An tunc annus humidus, pluuiusq; significetur necesse est, terramq; madescere necessarium; fit igitur ut quasi locis palustribus, grauibusq; proinde inhabiteat, & corpora quoque multis tunc excrementis redundare necessarium est, ita, ut ægotandi materiam habeant in æstate: cum itaq; aer (ut inquit Arist.) similiter alteratur in hac constitutione perinde ac in locis palustribus, & grauibus ex eorū halitu, seu euaporatione, & hac ratione in totius proprietate essentiæ, & non in nudis qualitatibus aeri accidunt mutationes Gal. teste 2. de nat. hum. & 1. 2. de metho. meden. sequitur necessario quòd in iam dictis constitutionibus aer fuerit etiam alteratus in propria substantia, & non in qualitatibus solis: nec minus idem Arist. illud confirmare uidetur, quòd uidelicet pestilentes morbi ex aere orientur in propria substantia immutato, & non in qualitate sola, probl. 4. sect. 7. cum dixit: Celerrimè autem omnes morbis arripiuntur ijs, qui spiritui corrupto proueniunt, quale est omne pestilens genus: prouenit ergo omnis morbus pestilens ex corrupto spiritu, seu aere, & propterea secundum totam substantiam, & non in sola qualitate immutato, & ut ex iam dictis liquet.

Quomodo

Quomodo ac quibus ex causis Aer putrescat: & quòd ex eo, non abditis causis, pestilentes morbi fiant. Cap: 5.

Orro ex his quæ diximus, duo insurgunt necessario de ipso aere differenda. primum, num possit in propria substantia seu essentia alterari, & putrescere, adeò ut propterea pestilens reddatur, cum inter corpora simplicia connumeretur? secundum, esto quòd talis fieri possit, inuestigandum est quomodo, & ex quibus causis illud efficiatur: quantum ad primum attinet asserimus aerem, donec propriam seruat naturam, uel substantiam, ita ut prorsus purus, ac sincerus sit, putrescere nullo modo seu corrumpi, & pestilentem reddi posse. At ubi contingat, ut amplius, eo modo quo fieri possit, sincerus, ac purus non fuerit; sed aliqua ei permisceatur substantia praua, ut expiratio, halitus, seu uapor putridus, fatemur aerem nedum posse putrescere, uerum etiam & corrumpi, ac secundum totam substantiam immutari, adeò ut pestilens, seu uenenosus reddatur: coinquinatur nanque atq; inficitur, nobisq; aduersissimus redditur ex putrida euaporatione, putridoque halitu, & pestilenti quadam aura, ut paulo post declarabimus: quòd uerò nedum aer, sed cætera quoque elementa (excepto igne) putrescant, decretum reliquit Aristoteles 4. Meteororum, tum propter alias causas, ut inquit Alexander in commen. tum uel maximè, quòd cum putrefactio corruptio sit calidi in humido, in omnibus alijs elementis præterquam in igne, humiditas reperitur; etiam in ipsa terra: quæ licet humiditatem secundum propriam naturam non habeat, est tamè in ipsa quædam humiditas, per quam unitur, ac simul manet. potest itaque aer, secundum totam substantiam, seu in to-

tex. 5.

in totius proprietate essentiae quae ex utraque simul iuncta forma inquam, seu qualitate, & materia eiusdem consistit ut prius diximus immutari, putrescere, ac corrumpi, ubi prorsus purus non sit, sed altera ei permixta fuerit prava substantia, quamuis unum sit elementorum. At si idem Aristoteles probl. 20. sect. 25. dixerit aerem, & ignem non putrescere, sed aquam, & terram, causam reddidit hanc esse non ob aeris naturam, sed quia igne refertus est, qui impurescibilis omnino existit, cum eo nihil sit calidius: quae admodum ergo qui igne refertus est aer non putrescit, ita ob alteram ei permixtam substantiam pravam, suamque humiditatem, non raro putrescere contingit, quo fit ut sibi ipsi non pugnet Aristoteles. quo uero ad secundum, asserimus, nos nolle inuestigare causas pestilentis aeris, ut Theologi, aut Christiani: Nam hanc haudquaquam Deo referendam esse ignoramus, quemadmodum & caeterarum rerum. Quinimmo Ga. qui neutiquam Christianus fuit, in prooemio lib. primi de morbis uulg. haec de peste protulit uerba. ¶ At pestes appellant omnes homines, sciuntque exitiales morbos esse: & uero etiam ad Deos saepe referunt, de curatione earum consulentes. ¶ Neque etiam ut Astronomi tales causas uestigare intendimus, haudquaquam etiam ignorantes illos ortui & occasui Astrorum, seu syderum, diuersisque alijs aspectibus, effectus hos inferiores tribuere: indagabimus tamen eas, ut medici philosophi, non recurrētes ad abditas, & caecas (ut quidam qui artem medicam ac philosophiam profitentur, asserentes pestis causam, ac pestilentis febris esse perniciosam, uene natamque qualitatem è sublimi, coelitusque in aerem demissam. Etenim frustra, cum manifestas habuerimus causas, ob quas aer uenenatus ac pestilens redditur, propter eius putredinem, ad abditas confugimus, praesertim cum in Hippo. & Gal. doctrina passim eadem conscripta reperiantur,

riantur. quibus inuentis ac enarratis facile patere poterit quam toto etiam (ut inquit) coelo errarint, qui ex diuturna dumtaxat aeris intemperie, pestem oriri credunt: nec non & hi qui ex prauo uictu, seu ex humoribus, ad putrescendum paratis citra aeris immutationem peste generari posse arbitrantur; cum nunquam excitari possit pestis, seu morbus pestilens, nisi, ut diximus, aeri nedum in caliditate, & humiditate immodice, uerum etiam secundum propriam substantiam mutationes accidant: ita ut putridus, impurus coinquinatus, & ut ita dixerim, uenenosus redditus sit, ac naturae humanae aduersissimus & perniciosissimus ob aliquam putrescibilem euaporationem sibi permixtam, uel cadauerum multitudine non crematorum, quemadmodum in praelijs contingere solet: aut ex aliquorum lacuum, uel stagnorum seu paludum, uel locorum coenoforum halitu, etiam fluminum quorundam, potissimum aestatis tempore, uel ob auram pestilentem, quae ex profundo specu spiret, uel ex cloacis quae urbem, aut numerosum exercitum purgent, aut ex aliorum animalium mortuorum, olerum, aut leguminum putredine: aut etiam fimo coinquinatus fuerit, poterit etiam ipse aer per contagium primo infici, coinquinari, ac pestilens reddi, quemadmodum Thucidides inquit de ea pestilentia quae Athenienses inuasit, propterea quod ex Aethiopia per continuum quaedam putredinis fluxere contagia: uerum & experientia compertum est non modo uentorum uel alteratione pestilentiae serua à remotissimis regionibus prouenire posse ad reliquas, uerum etiam ex peregrinis aduentantibus cum uestimentis aut alijs quibusdam rebus pestilentem aerem inclusum afferentibus, quemadmodum etiam periculosa est conuersatio cum pestilenti morbo laborantibus, ne inde contagium contrahatur, ut inquit Gal. 1. de differen. feb. & Aristoteles probl. 4. sect.

loc. cit.

7. sic quoque & cum aeris temperatura à naturali habitu ad caliditatem atque humiditatem immodicè fuerit conuerſa, ut in hijs ſtatibus quos Hippoc. ſcripſit 2. & 3. de morbis uulg. peſtilentes quidem oriri morbos eſt neceſſarium, ut citato lib. 1. de diff. feb. ſcriptum reliquit Gal. & nos paulo ante annotauimus. Nam in his quoq; aeris conſtitutionibus putridi uapores qui è terra eleuantur, ad eum perueniunt, ipſumque aerem ſecundum totã ſubſtantiam inſciunt, & coninquinant, ac ſi in locis paluſtribus, grauibusq; inhabitaretur, ut inquit Ariſtoteles citato proble. 2 1. ſect. primæ. ex his itaque omnibus aer putrefieri, coinquinari, ac peſtilens reddi poteſt, Gal. auctore 1. de diff. feb. 2. de nat. hum. 1. de ſanit. tu. lib. de morbis uulg. & alijs plerisque locis. Qui uerò peſtilentia ſemina occulta, cæca & à ſenſibus aliena eſſe contendunt, aduerſus hanc Gal. ſententiam inuehant: primo quòd cum nulla putrida, nullaq; intemperantior aeris conſtitutio ex iam dictis cauſis orta poſſit in ualde multas mundi regiones euagari, in illiſq; uigere: peſtilentia uerò tam immaniter interdū ſequitur, ut uniuerſum plane orbem occupet, propterea eadem ex iam dictis cauſis oriri nõ poterit: uerùm ſi quis memoria teneat ea quæ paulo ante diximus, facile hanc eorum rationem ſoluet. Nam quamuis in una mundi regione poſſit peſtilentia oriri, poteſt tamen per continuam nonnullis communicari, ueluti ex Aethiopia Thucidides ait, propterea quòd per continuum quædam putredinis fluxere contagia, Athenienſes etiam inuaſit. poteſt itaque per contagium in diuerſas regiones peſtilentia diſſeminari, tum medijs uentis quibuſdam, tum etiam peregrinis per diuerſas regiones uagantibus, aut quapiã alia ſimili ratione: peſtilens item aeris conſtitutio calida inquam, & humida immodicè, poterit nedum in una, ſed pluribus regionibus uno in tẽpore dominari, aut in una,

uel

uel duabus prius uigere, & deinde in ualde multas euagari, & ita peſtilentiam nonnullas mundi regiones occupare. Rurſus inquirunt, ſi una putredo tantæ pernitiæ cauſa foret, omnes animantes peræquè attingeret: nam ſalubris aer ſpiritu ductus, omnes animantes tuetur, ac ſubſtinet, toti illarum generi ſalutaris. qui ergo ex aduerſo à putrida illuue peſtilens euaserit, toti animantium generi æquè pernicioſus euadet, & inſpiratus omnes peræquè ledet, neque homines magis quàm boues, aut hos potius quàm oues, & ſues: ſed non poſſum tantum uirum nõ admirari, ut qui huius ſolutionem apud Hippo. lib. de flatibus non perlegerit, poſtquàm eiufdem obiectione utitur. Ait nanque Hippoc. citato loco: ¶ ſed eſt fortaffe qui dicat, ut quid ergo non omnibus animantibus, ſed alicui eorum generi incidunt hi morbi? cui ego ſic reſponderem, differt corpus à corpore, natura à natura, & nutrimentum à nutrimento: non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt, aut commoda ſunt, ſed ſunt alia alijs magis conuenientia. quando igitur aer eiufmodi inquinamenti plenus eſt, quibus humana natura offenditur, homines ægrotant: quando uerò alteri cuiſpiam animantium generi aer inconueniens eſt, tum morbus illud genus corripit. ¶ ſoluit itaque Hippoc. his uerbis dilucidiffimè hanc ſecundam eorum rationem: Quinimò nedum in peſtilentia quadam nonnulla animantium genera poſſunt illæſa permanere, quemadmodum Hippocr. nos docuit in citatis uerbis, uerùm etiam & nonnulli homines Gal. teſte in proœmio li. de morbis uulg. ob eas quas ipſe tradidit cauſas, ait nanque: ¶ ſed igitur in unaquaque tempeſtate non omnes uno & eodem morbo capiuntur? quoniam ſane non parum adinuicem diſtant (ut ipſe fateatur) per connatas naturas, & per ætates, nec non per uiuendi formas, quo circa hic quidem facile cedit malitiæ tẽ-

cap. 6.

peraturæ præsentis tempeſtatis, alius uerò quàm multum repugnabit, alius uerò lædetur omnino nihil, alius uerò per malam uiuendi rationem prius morbo occupabitur, quàm tempeſtatis ſentiat læſionem: quod etiam confirmauit fuſiſſimè lib. 1. de diff. feb. Arguunt & 3. aduerſus Hippoc. reſponſionem aſſerentes cum homines ſoli peſtilentia corruót, quæ nam cauſa hanc ſtragem facit? nõ ſimplex putredo ut quæ omnes animãtes pariter attingit. neceſſe igitur fuerit abditiorem cauſam, & peculiarem eſſe, ipſumque aerem peculiari quodam quaſi ueneno inquinari, quòd huic, non illi animantium generi ſit inſenſum, totaque ſubſtantia contrarium: & ſiquis aſſeuerauerit aeris putredinem cauſam eſſe peſtilentiæ, ſed quæ tamen nõ unã ſemper ſit, & unius modi, uerùm nunc illi, nunc alteri animantium generi pernicioſa; inquiunt iſti, ergo neceſſe eſt fateamur malignam hanc eſſe, & quæ huic, illive præcipuè aduerſetur. id autem quid aliud eſt quàm uenenum tota ſubſtantia, non manifeſta qualitate inſenſum? non enim explicare poſſis quæſ modus aut quæ ratio ſit eius putredinis, quæ ouibus, uel bobus, uel hominibus ſolis ſit inſenſa. igitur, ſi nec dilucidè exprimi, nec animo percipi potèſt, debet in eorum genere cenſeri, quæ cæca, obſcura, & abdita nuncupauimus, & quæ tota ſubſtantia contraria ſunt, totoque genere deliteria, quæ nec ab elementis, nec ab eorum qualitatibus fluxerunt. itaque quicquid aſſeratur, omnis peſtilentiæ cæca, & deliteſcens eſt cauſa, & aliunde quàm ex primis qualitatibus, aut ex putredine præfecta hoc eſt à certa permiſſione ſyderum, ſeu cœleſti cõfiguratione: itaque concludunt terrenas, inferioresque inſectiones ſolas peſtilentiam inferre non poſſe, quãuis ad illam non parum præparant, & excitant. Atqui nos cū Hippo. & Gal. fateamur propterea huic, & non illi animantium generi aerem peſtilentem eſſe inſenſum, quia tota ſubſtantia

ſubſtantia eidem contrarius exiſtit & non illi, uerùm huic putredinem ſolam ipſius aeris cauſam eſſe cenſemus: à quacunque cauſarum quas paulo ante meminimus eiufdem aeris putredo initium ſumpſerit. Inſuper aſſerimus illam quoque malignam eſſe putredinem, quæ huic, illive præcipuè aduerſatur animantium generi: quoniam talibus plenus eſt aer inquinamenti, quòd alteri cuiquam generi inconueniens eſt, totaque ſubſtantia alienus: alijs uerò nequaquam, ita ut propterea confugiendum non ſit ad cæcas, abditasque cauſas. & cum inquiunt quòd tunc aer nil aliud eſt quàm uenenum tota ſubſtantia, non manifeſta qualitate inſenſum atque contrarium, quemadmodum quæ toto genere ſunt deliteria, admittimus nos quòd ob putredinem eamque prauam ac malignam ſecundum totam ſubſtantiam aer, & non in qualitatibus ſolum immutatus, ueluti uenenum deliterium redditur; & propterea tanquam contrarium nobis aduerſatur. uerùm non propterea etiam (ut ipſi putant) cõfugiendum eſt ad abditas cauſas, quemadmodum in uerè dictis uenenis deliterijs quandoque confugiunt: hæc nanque ſecundum uniuerſam eorum ſubſtantiam ac naturam propriam, perpetuo quouis tempore noſtra corpora corrumpunt, ut Napellus, qui nullo non tempore deliterium uenenum non eſt, quoniam ſuapte natura à tota eius ſubſtãtia nobis aduerſatur: at aer ſuapte natura cum optima temperie fuerit, prorfusque ab omni inquinamento puriſſimus nobis adeò familiariſſimus eſt, ac neceſſarius ut abſque eo ne pauco quidem tempore uiuere ualeamus, ita ut ſi cui ſpiritus in corpus uiæ intercipientur, in breui parte unius diei intereat, eodem Hippo. auctore citato lib. de flatibus: cum uerò contingat eum nedum in manifeſtis qualitatibus immutari, adeò ut eius optima temperies alteretur, uerùm etiam in eius eſſentia ſeu ſubſtantia tota, ita quòd à putre

scibili aliqua euaporatione uitietur, putrescat, coinquinetur, impurusq; reddatur, ex accidenti, & non ex eius propria natura, efficitur nobis infensus pestilens, ac uenenosus: quoniam non ut aer, sed ut taliter immutatus ab aliena substantia ei permista in eius tota substantia, seu proprietate essentiae alteratur, quando non amplius sinceram, prorsusq; puram eam seruet: hoc etenim modo ipsum secundum totam substantiam immutari subintelligendum est, ut in praecedentibus demonstrauimus, & non quod eius causa sit abdita, quemadmodum forte dicere quispiam poterit de deliterijs uenenis: habet etenim aer manifestas immutationis causas, ob quas secundum totam substantiam alteratur, permissionem uidelicet alienae, nobisq; aduersissimae substantiae, utpote putrescibilis aurae, uel halitus, seu euaporationis, ob quam putrescit ualde coinquinatur, inficitur, ac pestilens, & uelut uenenum nobis efficitur. quibus sublatis ad propria redit naturam. sunt itaq; manifestae causae quae aerem pestilentem, nobisque infensum reddunt, ac secundum totam substantiam immutant, & non abditae, & caecae, quicquid alij sentiant.

Quid sit febris pestilens, & quod non nisi ex pestilenti Aeris statu proficiatur: Soluunturque rationes in contrarium. Cap. 6.

Quoniam non est alicuius certi morbi nomen uulgare uel pestilens, sed quicumque uno in loco multos simul inuaserit, uulgaris hic uocatur; si uero simul & hoc habeat, ut multos perimat, pestis est, Gal. teste 3. de morb. uulg. propterea cum non de omnibus uulgaribus seu pestilentibus morbis, sed de febribus dumtaxat pestilentibus pertractare intendamus, iam tempus est, ut ad eas nostra conuertatur oratio, earum naturam

naturam inuestigantes, ac causas, ut exinde etiam & prognosticum, & earum curatio pateat. est itaque febris pestilens praua seu pessima ac perniciosissima communis ac uulgaris febris ex pestilenti aeris statu proficiens. quod uero febris pestilens communis seu uniuersalis morbus sit, ex eo quod omnes homines aut saltem plures eodem tempore inuadit, liquet ex Hip. citato lib. de flatibus cum dicebat: ¶ Alterum genus febrium commune omnibus, pestis appellatur. ¶ & addit: ¶ Communis ergo febris, propterea omnibus accidit quod eundem spiritum omnes attrahunt, fitque ut simili corpori similes spiritus similiter permisti, similes gignat febres; id etiam experientia comprobare licebit: cernimus enim aut omnes, aut plures saltem homines, cum haec uagatur febris, inuadere: est insuper nedum uniuersalis seu communis, sed uulgaris etiam haec febris, ueluti caeteri pestilentes morbi, qui perinde ac totum uulgarium morborum genus ex coeli statu proficiunt, ut dictum est, & perinde pestis morbus est e genere uulgaris, ut Gal. asserbat in prooemio lib. de morbis uulg. non igitur e genere est aliorum communiu morborum febris pestilens, sed uulgarium, & quemadmodum caeteri pestilentes morbi a uulgaribus non nisi prauitate & pernitie differunt, ita quoque & haec febris: etenim & ex hac plures pereunt, propterea quod non ex sola aeris in qualitatibus manifestis alteratione efficitur, sed ex eodem secundum totam substantiam immutato; quamobrem diximus ex pestilenti aeris statu proficisci. Quid autem per pestilentem aeris statum seu constitutionem intelligendum sit, nuper declarauimus, ac etiam quomodo, & a quibus causis talis efficiatur aer putridus, pestilens, ac uenenosus, qui pestilentium morborum ac febriu auctor, & causa existit. sed confestim obijcies asserens non esse perpetuo uerum quod ex pestilenti aeris statu, pesti-

lentes orientur febres, & propterea neque semper esse eas ex genere uulgarium morborum: etenim ex prauis quoque cibis eas interdum gigni fatetur Galen. 1. de diff. feb. quorum natura duplex est; aut enim à natura tales, ut allia, cepæ, nasturtium, porri, brassicæ, urticæ, ocyma, & quæcunque alia agrestia dicuntur. aut natura quidem optimi sunt, sed ob quasdam putrefactiones, modo æquale prædictis, aut maius aliquando uitium contrahunt, ueluti frumeta, hordea, atque omnes aliæ fruges, quæ ad usum cibi assumuntur, quæque uel temporis longitudine ad putrescibilem ducuntur dispositionem, uel quia malè reposita fuerint situ sint repleta, uel etiam in primo ortu rubigine fuerint deprauata, cum urgente fame tales cibos plures comedere coacti sint, inquit Gal. nonnulli quidem à putridis, ac pestiferis febribus interierunt, nonnulli autem pustulas instar scabiei ac lepræ in corpore contraxerunt: sed dicas tu has febres non fuisse omnino pestilentes; nam licet fuissent prauæ, & perniciosæ ortum tamen non duxerunt ex coeli statu, seu pestilenti aeris constitutione: quod si dicat Gal. nonnullos perijisse à putridis, & pestiferis febribus, dicas has febres Galenum nuncupasse putridas & pestilentes: putridas quidem, quoniam ex putredine ortum duxerunt, genita ex prauorum ciborum usu, ex qua cum plures interierint, asserit eas fuisse pestilentes, quasi uerè dictis pestilentibus similes, in hoc dumtaxat, quod plures ex eis periere; non autem omnino pestilentes, quia ab aere non sumpserunt originem, ex quo uerè pestilentes dictæ semper proficiuntur, ut idem testis est li. 1. de morb. uulg. & Hippoc. lib. de flatibus. sunt etenim & febres quædam ardentes perniciosæ, ualde malignæ lipiriæ dictæ, ex forti uiscerum inflammatione, uel herisipelate ortæ, adeò letales uelut pestilentes uerè dictæ, ut liquet aphor. 48. lib. 4. & 1. septimi lib. & lib. de inæquali intemper

cap. 3.

locis cit.

cap. 8.

perie. Amplius & citra inflammationem, seu uiscerum herisipelas corruptio in animantibus aliqua nasci potest tanta citra externam causam, ut ueneni tum qualitatem, tum uires æquet, eodem Gal. teste 6. de locis aff. & lib. de cibis boni & mali succis idque non ob aliud quam ex praua uictus ratione, prauorumque ciborum usu, & ob id non mirum si in febres incidant putridas adeò malignas, & pestilentes, hoc est perniciosissimæ dicantur, non tamen omnino pestilentes sint, cum earum causa non sit Aer: incidunt itaque ex prauis cibis nonnulli in putridas febres quæ adeò malignæ & perniciosæ sunt, ueluti pestilentes uerè dictæ, ut Galen. testatur hoc in loco, & lib. de cibis boni & mali succi, & non tamen possunt exquisitè & uerè pestilentes appellari, ut diximus, quemadmodum insigniores quidam medici, etiam si sine peste orientur febres hectica ex ipso cordis corpore excitatæ pestilentes uocant. Gale. teste. 3. de præfag. ex pul. quoniam exitiales sunt. Adhæc dixit Gal. quod nonnulli ex usu talium prauorum ciborum urgente famem non in putridas, & pestilentes febres inciderunt, sed pustulas instar scabiei & lepræ in corpore contraxerunt ita, ut non omnes eodem morbo laborarint. At pestilentes febres cum fiunt, omnibus accidunt, omnibusque communes sunt, ut inquit Hippo. in ea uerò fame non solum non omnes homines in easdem febres inciderunt, quin immò nonnulli (ut inquit Gal.) contraxerunt pustulas instar scabiei ac lepræ, ex quibus neque etiam perierunt, ita ut propterea neque dictæ pustulæ pestilentes fuerint, idque non ab re: nam quibus prauis humoribus ex uitia cibis orti intra uasa, ac in uisceribus quibusdam fuerunt detenti ibidemque putrefacti, in febres inciderunt putridas, ac perinde etiam perniciosas, & interierunt. At quibus tales humoribus ad cutim priusquam in internis partibus putrescerent, peruenerunt, tales pustulæ fuerunt ortæ, &

cap. 4. & de cib. bon. & mal. suc. ca. 1

cap. 4.

tæ, & febre non laborarunt putrida & pestilente, immò neque etiam febre, & propterea neque interierunt: fuerunt itaque hæc febres ex putredine, ob uitiosorum ciborum usum, ortæ, & propterea prauæ, & perniciosæ, non autem uerè pestilentes, ut quæ non omnes inuaserint, neque ex particulari & pestilenti aeris statu principium habuerint: sed quomodo (inquies) ex pestilenti aeris statu pestilentes febres perpetuò oriuntur, si cōuersatio eorum qui pestilenti morbo, pestilentiq̄ febre laborant, periculosa est, ne inde contagium contrahatur, ut inquit Gal. citato lib. 1. de diff. feb. ? Admodum facilis est huic obiectioni responsio, nam hæc quoque febris quæ per contagium ex cōuersatione contrahitur, ex pestilenti aere què prius laborantes inspirarunt, & deinde expirant, ortum habet, uel ab eisdem inspiratus inficitur, ac coinquinatur prius; qui demum ita infectus, ac pestilens expiratus, ab his qui cum eisdem conuersantur attractus, pestilentem in eis gignit morbum, ac febrem. Adhuc obijcies asserens quòd cum Gal. dicat eodem. 1. de diff. feb. ¶ In pestilentibus uerò constitutionibus, inspiratio potissima, seu maxima causa est ¶ & subdit. ¶ fit quidem & aliquando propter humores ad putredinem paratos in corpore existētes ¶ loquēs de febre pestilenti sequi uidetur quòd non semper pestilens febris ex aere gignitur, neque etiam ex pestilenti statu. huic breuiter satisfacies, quòd licet aliquando febris pestilens ob eos qui sunt in corpore humores ad putrescendum paratos, fieri possit, hoc tamen ad eius generationem satis non est, nisi aer etiam ambiens concurrat, quòd quidem manifestauit Gal. adijciens statim citatis uerbis ¶ cum breuem aliquam occasionem ad febris originem, ab aere ambiente acceperit animal ¶ itaque ut febris pestilens generetur, satis non est ut in corpore humores ad putrescendum parati, consistant, nisi & hi quoque breuem

cap. 2.

cap. 4.

breuem saltem aliquam occasionem, pro eiusdem febris origine, eorumq̄ putredine, ab aere ambiente susceperint. Sed confestim fortius instabis aduersus hanc responsionem inquiring, Galenus post dicta quæ modo citauimus, uerba statim subdidit. ¶ ut plurimū autem ex inspiratione incipit aeris ambientis à putrescibili euaporatione uitiati. ¶ ergo non semper ad generationem pestilentis febris, necessaria est pestilens aeris constitutio, cum dixerit sæpe, seu ut plurimum: & non semper. Nisi esset quòd Gal. noluit per hæc uerba asserere pestilentem febrem magna ex parte fieri ex ambiente nos aere à putrescibili euaporatione uitiato dumtaxat, & interdum fieri posse ab alijs causis præter ipsum aerem; ita quòd nequaquam is ad eius generationem concurrat; sed cum paulo ante dixisset ipsam quādoque fieri posse propter humores qui sunt in corpore, ad putrescendum paratos, cum breuem aliquam occasionem in originem febris, ex ambiente aere acceperit animal, statim subdidit hoc rarò accidere, què admodum ut plurimum contingit eam incipere ex respiratione ambientis aeris à putrescibili euaporatione uitiati; ita ut opus sit quòd ambo coeant si pestilens febris generari debeat, & pestilens uidelicet aeris constitutio, & qui humores in corpore, seu ipsamet corpora sint ad patiendum parata, sed quandoque magis sunt humores ad putrescendum parati, quàm aer secundum totam substantiam immutatus, interim contra, quòd & sæpius accidit. sed inquires iterū, saltem effugere non poteris quòd licet semper concurrat aer pro pestilentium febrium generatione, non tamen semper opus est, ut uitiatus sit, à putrescibili euaporatione, seu pestilens effectus: nam citato li. 1. de diff. feb. paulo post dicta uerba quæ modo citauimus idem Gal. inquit ¶ contingit autem quandoque præcedere ambientis aeris caliditatem immodicam, quemadmodum

cap. 4.

modum in ea pestilentia quæ Athenienses inuasit, ut Thucydides inquit. in hac ergo pestilentia immodica ambieris aeris caliditas præcessit, & non pestilens eiusdem aeris status. quare non semper requiritur eundem esse coinquinatum secundum propriam substantiam, sed satis est, ut in qualitatibus manifestis fuerit alteratus, ut immodicè calidus redditus. verùm dicimus nos, quòd in hac quoque pestilentia, aer fuit secundum totam substantiam immutatus; nam (ut inquit Thucydides) in suffocatis tugurijs, æstatis tempore, habitantium corpora corruptione laborabant: & quia erant humores corporum ex uictus prauitate geniti putredini obnoxij, hinc febribus pestilentibus origo data est eisdem corporibus: quemadmodum enim qui in cauo loco aer inclusus nullum recipiens per flatum suffocans, putrisque est, & similiter is qui in domibus quibusdam est inclusus, suffocans ac putris existit, potissimum in quibus ob putredinem & per flatum defectum plurimus aceruatur situs, ut inquit Gal. I. de sanit. tu. ita quoque in hac pestilentia ea corpora in febres pestilentes inciderunt æstatis tempore, quæ in suffocatis (ob domorum penuriam) colebant tugurijs seu cauernis, propterea quòd haudquaquam per flatum recipere posset aer in eisdem cauernis seu tugurijs inclusus; ex immodicoque calore præcedente, putris, suffocansque redditus est, & ita in substantia immutatus, quemadmodum in cæteris pestilentibus. uerùm cum non adeò praua esset hæc aeris immutatio in propria substantia, sed manifestius ad caliditatem immodicam fuisset alteratus, propterea Gal. dicebat febribus pestilentibus originem datam fuisse ex eo quia erant humores in corpore ex uictus prauitatem putredini parati ac si uoluisset dicere, quòd harum febrium pestilentium origo, magis referenda est ad humores ex uictus prauitate genitos, & putredini obnoxios, quàm ad aerem,

aerem, licet ambo requirantur: siquidem exigua erat aeris putredo, quòd uerò ambo requirantur, & quòd quandoque una causa potentior altera existat, ipsemet Gal. citato loco fusissimè demonstrauit inquires: oportet enim hoc in toto sermone memoria repetere quòd nulla causa sine patientis aptitudine agere potest, alioqui omnes qui sub æstiuo sole commorantur, febricitarent, & circa canis ortum omnes ægrotarent, & in pestilentibus aeris statibus morerentur, sed magnam in generatione ægritudinum partem habet eius qui passurus est habitus corporis, & ob id ex aeris pestilentis inspiratione rationabile est quædam corpora statim à prima inspiratione principium putredinis sumere, ac plurimum in malo procedere, nonnulla uerò nihil, & nonnulla minimum mali sentire, ac faciliè ad naturalem habitum habere regressum. itaque ubi aeris ambientis intemperatura ac immutatio in propria substantia admodum immodica nõ fuerit, necessum est plurimum eos pestilentibus morbis laborare, qui cunque magis ad patiendum parati sunt, utpote in quibus superflua adest humiditas, & ex uictus prauitate præcedente humores magis putredini parati sunt, minus uerò quæ corpora sicciora sunt, ac modicis laboribus usa, uictuque moderato: hæc etenim uel nullam omnino sentiunt offensionem, uel exiguam ac faciliè ad naturalem habitum reuertuntur: sunt propterea nedum in pestilentis febris generatione, sed cuiuslibet alterius ægritudinis necessaria præter causas eas efficientes, corporum dispositiones, uerùm quandoque efficiens causa ualentior est, corporum uerò dispositio non magna: interim uerò maxima est corporum dispositio, quamuis efficiens causa non admodum ualida existat ut in hac pestilentia, interdum uerò ambæ ualentes existunt, ubi uerò ambæ imbecilliores fuerint, haudquaquam morbus generabitur: licet ergo in hac pestilentia

præc. cap. I.
de diff. feb.

lencia præcesserit ambiētis aeris caliditas immodica fuit: tamen efficiens eius causa immediata, aer putris, suffocās in propria substantia immutatus, ob perflatus defectum, qui ab habitantibus in eisdem tugurijs seu cauernis inspirabatur, potissimum autem ijs febres ortæ sunt pestilētes, in quibus humores ob uictus prauitatem erant putredini obnoxij, tanquam maiorem habentibus aptitudinem ad suscipiendam aeris inspirati putredinem. Poteris & aliter etiam dicere cum eodem Ga. ibidem quod non ex immodica aeris ambientis caliditate præcedente fuerit talis pestilentia orta solum, sed per contagium: nam inquit Thucidides fortè per continuum ex Aethiopia quædam putredinis fluxere contagia his, quorum corpora erant ad patiendum parata, febrium causæ futura: quomodocūque tamen fatearis sempiternæ ueritatis erit, quod febris pestilens ortum ducat ex ambiente nos aere, nedū in qualitatibus manifestis, sed secundum totam eius substantiā immutato, quantumuis humores corporum, seu corpora ipsa sint putredini obnoxij, & ad patiendum parata. Cæterum aduersus hanc sententiam iterum pugnabis probans cum Gal. non semper pestilentes morbos, pestilentesque febres ex aere originem ducere, sed ex praua dūtaxat uictus ratione: nam in illa annonæ caritate assidua, quæ multas nationes Romano Imperio subditas afflixit, ut scribit Gal. lib. de cibis boni & mali succi, cum coacti essent homines mali succi alimentis toto uerè uesci, utpote teneris fruticibus, arborumque germinibus, & extremis ramulis, tum bulbis, & mali succi plantarum radicibus, ac agrestibus oleribus, herbisque ferè omnibus uirētibus decoctis, quas nemo unquam prius degustauerat, easque ad satietatem edebant: propterea nonnulli ultimo uere, sed ferè omnes ineunte æstate multimodis, uarijsque per cutim ulceribus, laborarunt: cumque nonnul-

lis in-

lis instar carbunculi, aut phagedenæ cum febre acciderunt, multos longo quidem tempore sustulerunt, uixque paucissimi ita affecti, morbi periculum euaserunt, quin etiam febris permultæ absq; cutis ulceribus fiebant, quas nonnullæ graues excretiones sequebantur, quibus uerò nulla earum excretionum seu abscessus cōtingebant, omnes, uel aliquo ex estis euidēti phlegmone correpto, uel ex uehementi, prauaque febre interiere. ¶ Horum itaque uariorum ulcerum, prauarumque febrium, & exitiofarū, causa exitit solus prauus uictus, ex quo uitiosi in corpore succi geniti sunt, nihil conferente ambiente nos aere. At si quispiam Gal. uerba perlegerit quæ citato lib. paulo post ea quæ modo citauimus, conscripsit, quàm facile hæc obiectio tollatur, promptè dignoscet, cum non solū pestilentes non fuerint morbi illi, seu febres eo tempore geniti, quin immò neque πένθημοι, seu πανκοιοι. hoc est cōmunes seu uniuersales: etenim non omnes quoque uictu utentes in eundem inciderunt morbum, neque etiam ex eodem uictu, uno eodemque morbo correpti sunt omnes: horum etenim morborum uelut generatio, ita quoque & causa communis est, Aetio & Paulo testibus sed diuersos contraxerunt morbos, prout uarijs, dissimilibusque cibis uti, pro fame cogebantur, quamuis omnes fuerint prauis succi: quare sporades seu dispersi potius, tales appellandi sunt morbi eo tempore orti, quàm communes, aut pestilentes, quod quidem manifestauit Galen. sub his uerbis. ¶ sed nec mirum fuisse contrarios morbos, symptomataque quibus tunc illi corripentur, cum non modo natura, aut ætate inter se, inuicemque differrent, sed uictus quoque ratione, quo uarie, & contrarias uires habente, superiore uictus inopia usi sunt: his enim rebus quarum cuique copia erat, uesciebantur, quæ cum dissimiles, uariæque essent, eas nonnulli sumebant, quæ uel acido, uel acri, uel amaro

amaro salfove succo forent, alij quæ auctero, aut tenaci, aut astringendi, uel refrigerandi, uel egregriè quidem humectandi uim obtinente, aut quæ ueneni participes extirrisent. Ex quibus quiuuis, uel parû in Gal. doctrina excitatus haud ægrè percipiet tales morbos, talesq; febres, licet ex prauo uictu fuerint ortæ, nedum non fuisse pestilentes, sed neque communes & uniuersales, quamuis nõ nulli ex eis perierint: nam de ratione pestis (ut dictû est) nõ solum est ut plures perimat, sed ut ex aere originem ducat, eoq; non modo in manifestis qualitatibus, sed secundum totam substantiam immutato: quod etiam perpetuæ ueritatis existit de pestilentibus febribus, quarum causæ tot numero esse possunt, quot supra explicauimus posse aerè inficere, coinquinare, putrefacere, ac in totius proprietate essentiæ, immutare.

De modo generationis pestilentium febrium, & quod in nullo trium primorum genere, contineatur. Cap. 7.

cap. 4.

St itaque pestilentium omnium febrium ortus ex putredine, ut inquit Gal. 1. de diff. feb. quæ putredo prouenit (ut dictû est) semper ex aeris uitiati, seu coinquinati & putrefacti inspiratione, cum sine eo febris pestilens generari nequeat: perueniens siquidem talis aer ad cor, necessum est & ipsum ab eo infici, coinquinari, & præter naturam calidum reddi, quemadmodum eodem puro ac sincero per inspiratione attracto eius caloris symmetria seruabatur, & ita febris generatur pestilens. nam quamuis eodem etiam tempore idè aer pestilens extrinsecus corpori circumfusus per transpirationem ab arterijs trahatur; quia tamen ægrè cum sua substantia, suisq; uiribus ad cor peruenit, quemadmodum

cap. præcit.

modum ubi fuerit inspiratus, propterea qui per inspirationem attrahitur aer pestilens, potissimum pestilentis febris causa existit, quod etiam subintelligere uoluit Gal. cum dicebat præcitato lib. 1. de diff. feb. in pestilentibus aeris constitutionibus inspiratio potissimum causa existit: dixerat enim prius quòd ex calidiori aeris statu æquè poterat febris gigni, tum per inspirationem, tum etiã per transpirationem, eodem calidiori aere attracto ipsoq; corde immodicè calefacto, quamuis non eadem ratione: At in pestilenti statu aer non ita, sed potissimum febrem efficit per inspirationem attractus, utpote quòd promptius sua qualitate & substantia ad cor perueniat, non negans omnino quòd si per arterias quæ ad cutim terminantur idem uitiatus aer trahatur, quòd possit etiam cor affici, & eadem febris generari, utcûque tamen sit ut febris pestilens generetur, opus est ut putrefactus, ac coinquinatus aer sua cum substantia ac uiribus ad cor perueniat, & media putredine febrem generet. At non propterea quispiã dixerit pestilentem febrem eiusdem generis esse cum his quæ ab humorum putredine accenduntur, cum non una dumtaxat ratione ab eisdem dissideat: perpetuo etenim illa ab externa causa exoritur, aere inquam coinquinato & putrefacto, istæ uerò semper ab internis fiunt causis, nõquam autem ab externis, recentibus, ac manifestis. putredinis item excellentia febris pestilens ab eisdem differt, nam illæ à quauis humorum putredine excitantur, ista uerò generari nequit nisi maxima ac excellens putredo fuerit genita, ita ut potius corruptio per putredinem, quàm putredo simpliciter appellanda sit; cum neque alterari, neque concoqui, neque euinci, adeò possit, quod in hac febre putrescit, ut iterum naturæ gratiam suscipere queat. amplius in hac febre id quod putrescit perpetuo est aliqua cordis substantia; in alijs uerò febribus ex humorum

Qq putredine

putredine ortis, admodum rarò hoc accidit: sed alijs in locis humores sæpius putredinem suscipiunt, quamuis febris etiam generari nequeat ex humorum putredine, nisi & qui in corde continentur humores, fuerint præter naturam calefacti. Dissident rursus & magis quòd in febribus ex humorum putredine accensis, semper aliquis ex humorum quatuor putredinem suscipit, in pestilenti febre nequaquam: sed possunt aliæ etiam cordis substantiæ præter humores qui in eius uentriculis continentur, à pestilenti aere infici, coinquinari, ac eiusdem aeris putredinè admittere, utpote spiritus, qui in sinistro eius uentriculo continentur, ac etiam eius partes solidæ: quo fit ut in nullo trium februm genere propriè contineri possint hæ febres, ut quidam arbitrantur, diuersi inquam ad diuersa genera reducuntur, quamuis omnes à putredine ortum habeant, sed pro diuersa cordis materia, in qua præter naturam calor accenditur, ab inspirato pestilenti aere diuersimodè sit denominanda, ita ut interim diaria, interim hectica febris pestilens appelletur: quandoque uerò ex numero sit earum quæ ex humorum putredine excitantur, improprie tamen, & non uerè cum neq; diaria, neque hectica, neq; ex humorum putredine orta uerè dici possit, ut patet ex his quæ diximus, & clarius ex dicendis. Quod autem ex humorum putredine possit febris pestilens generari, ubi à uitiatò aere inspirato principium putredinis susceperint, propterea quòd ipsi magis fuerint ad putrescendum parati, decretum reliquit Gal. citato li. 1. de diff. feb. & 3. de prælag. ex pul. de inspirato aere qui putredine infectus sit loquens, sub his uerbis illud confirmauit: ¶ Nam quibus calor hic putridus ad humores quos continet cordis sinus uniuersus deflexit, non autem ad corpus ipsum uisceris, multi horum fuerunt superstites. ¶ quibus etiam in uerbis (ut cuilibet patere poterit) manifestauit calorem

locis est.

calorem hunc putridum posse ad corpus cordis deflectere, & ita hectica generabitur. Quod paulo ante dilucidius explicauerat inquiens: ¶ quod in sermone præterimus ubi aer quem inspirando attrahimus infectus putredine sit, ac putredo ad corpus cordis peruenerit, illi pulsus fiunt & cet. ¶ & post nonnulla eodem lib. talia protulit uerba: ¶ etenim sunt (ut docuimus) pestilentes non pauca, inde usque ab initio hectica, distantq; ab omnibus alijs febribus, quæ ex magna putredine oriuntur. ¶ & ante omnia præcitata uerba, inter causas ob quas corpus cordis largius incaluerit, qua ratione febris excitatur hectica, dinumerauit aerem pestilentem spiritu attractum, offenso cordis corpore, & non alijs substantijs quæ in eius sinibus continentur. Adhæc. 1. 0. de meth. meden. in fine inquit: ¶ uerum de colliquantibus febribus differere in postremum licebit æquè, ut de his hecticis febribus quæ in pestilentijs contingunt, cuiusmodi ea est quæ nunc publicè grassatur: dicetur nanque & de hac inter pestilentes febres. ¶ Nemo itaq; hæstare debet pestilentem febrem nedum in humoribus accendi posse, uerum etiam in partibus solidis ipsius cordis ex Gal. sententia, quòd si ex pestilenti aeris statu possunt tum humores, tum solidæ cordis partes præter naturam calorem suscipere, quis negabit spiritus etiam eiusdem cordis posse ex eodem inspirato aere infici, ac propterea in eisdem eundem præter naturam calorem accendi, & ita diariam fieri pestilentem febrem? Quinimò promptius ipsi hunc præter naturam calorem admittent quanto paratiores sunt ab inspirato aere alterari, & ueluti ex eodem puro ac sincero inspirato generantur, ac nutriuntur, ita ex eodem coinquinato & infecto, putrescunt, ac corrumpuntur: neque hoc etiam intactum prætermisit Gal. nam. 1. de diff. feb. dinumerans nonnullas procatharticas causas, ex quibus homines febricitare

cap. cit.

conspiciuntur, dicebat: ¶ & quidem quòd aeris pestilens constitutio febrem afferre consuevit, nemo sanæ mentis dubitauit. Atqui cum causæ quæ ab eo narrantur, omnes sint externæ, à quibus diariæ fiunt febres, connumerans inter eas aerem pestilentem, ex quo febris generatur, sub intelligere etiam uoluit eam esse diariam, aut certè asserens absolūtè pestilentem aeris statum febrem afferre, nò magis intelligèdum est de alijs, quàm de diaria, immò de ea potius cum causa sit febris externa ex qua diariæ potissimum accenduntur febres. Adhæc eodem lib. paulò post dicta uerba explicans modum generationis febris propter adhæsum alterius caloris, posuit exemplum ambientis status aeris calidioris, qualis maximè còtingit circa canis ortum, inquiens quòd talis Aer per inspirationè attractus, manifestè cor calefacit, & febrem generat: corpori autem extrinsecus circumfusus, totum ipsum prius calidius efficit, & præsertim arterias quæ aliquid dicti aeris ambientis substantiæ attrahunt, ex quibus demum omnibus simul cor afficitur: & cum supra modum incaluerit febris generatur. ¶ & deinde subdidit: ¶ In pestilentibus autem constitutionibus inspiratio potissima causa est. ¶ si ergo ex calidiori aeris statu, tam per inspirationem attracto, quàm per transpirationem & etiam toti corpori circumfuso febris generatur, eaque nonnisi diaria licet diuersa ratione, sequitur necessariò quòd ubi idem aer coinquinatus & pestilens fuerit per inspirationem attractus, diaria etiam pestilens debeat generari, cū eadem sit causa externa, & idem generationis modus aut saltem præcipuè, uel non minus ea quàm cætera. verùm si pestilentes febres omnes à putredine ortum habent, non ab re dubitabis qui fieri possit ut diariæ pestilentes generentur cum spiritus haudquaquam putrescere queant? Huic responsum sit quòd quamuis ex putredine accendi possit diaria

diaria febris modo ea ad cor non perueniat, ut de bubone scriptum reliquit Hipp. aph. 55. lib. 4. & Gal. 1. de diff. feb. spiritibus ipsi haudquaquam putrefactis. quia tamè cap. 5. inspiratus pestilens ac putrefactus aer ad cor peruenit, asserimus diariam pestilentem febrem fieri non posse nisi & spiritus qui in cordis sinibus continentur putrescant: qui licet ex eorum natura sinceri, tenues, ac puri existentes putrescere nequeant, permixta tamen eis aeris putrefacti substantia in puriores, crassioresq; propterea redditi, putredinem admittunt quemadmodum de aere dictū est, qui licet sinceriorem habeat naturam quàm spiritus, simpliciorq; fuerit, ex permixtione tamen putrescibilis aliqui substantiæ quandoque putrescit: hac etiam ratione & magis spiritus putrescere, licebit asserere, cum eisdem aliqua putrescibilis substantia, (ut aer pestilens) fuerit permixta: donec autem suam seruauerint propriam naturam ac puritatem, putredinem non admittunt. non igitur in qualitate sola uitales spiritus, quemadmodum in cæteris febribus diarijs immutantur cum pestilens ac putrefactus aer inspiratus eisdem permiscetur, uerùm etiam in propria substantia, & propterea diarias asserimus esse has febres quatenus in spiritibus calor præter naturam accenditur, pestilentes autem, eo quòd secundum propriam substantiam immutantur, inficiuntur, ac coinquinantur & propterea putrescunt, commixta eisdem iam dicta pestilenti, ac putrida aeris substantia per inspirationem attracta. qua etiam ratione, nec uerè & propriè hæ febres diariæ nunc pari poterunt, sed diariæ pestilentes. simili quoque ratione dicimus alienum à ueritate non esse heclicas generari febres ex pestilenti aeris constitutione, quamuis & hæ quoque à putredine ortum habeant. Nam ubi aer quem inspirando attrahimus, infectus putredine sit, ac putredo ad corpus cordis perueniat, corpus ipsum cordis non so-

lum præter naturam calorem suscipit, ut in cæteris hec-
 ticis febribus, sed eius uniuersa substantia solida inficitur,
 ac coinquinatur à praua, malignaque aeris qualitate ac
 substantia, ita ut similis etiam eidem aeri reddatur. & quæ
 admodum ab eodem aere puro ac sincero existente per
 inspirationem attracto, eius propria substantia, natura, ac
 temperamentum in symmetria seruabatur, ita quoque cū
 coinquinatus ac putridus, pestilensque redditus fuerit,
 ac uniuersus ad eiusdem cordis corpus deflexerit, eius na-
 turam, temperamentum, ac propriam substantiam destruit
 putrefacit, ac corrūpit, & ueluti alienam ac uenenatā red-
 dit, adeo ut propterea nullus ab hac febre euadat; quem-
 admodum testatur Gal. 3. de præfag. ex pul. cum inquit:
 ¶ Quam enim excogites medicinam ad putredinem quæ
 cor occupauit? ¶ Aliorum autem nonnulli superstites
 fuerunt, quibus uidelicet ad humores quos cōtinent, cor-
 dis sinus uniuersus aer putridus deflexit: sed de his in se-
 quentibus fiet sermo, cum de prognosticis huius febris
 pertractabimus: nunc uerò satis sit nouisse quòd cum pu-
 trefactus aer ad corpus cordis peruenit, hec tica febris
 pestilens generatur, quæ uerè & propriè hec tica non est:
 quoniam non solum in solida cordis substantia præter na-
 turam calor accenditur, eadem excalfacta, sed putrefa-
 cta quodammodo ac corrupta. cæterum adhuc dubita-
 bis quomodo generari possit febris pestilens diaria, aut
 hec tica si Gal. 1. de diff. feb. dicebat: ¶ eam promptius ge-
 nerari ijs corporibus quibus humores ex prauitate ui-
 ctus erant putredini obnoxij? ¶ Nisi esset quòd aliquan-
 do, dicebat Gal. & non semper febris pestilens generatur
 ob eos, qui sunt in corpore humores ad putrescendum pa-
 ratos, cum breuem aliquam occasionem ad febris origi-
 nem ab aere ambiente acceperit animal, id quod nequa-
 quam nos negamus. & si dixeris quòd in ea pestilètia quæ
 Athenien-

Athenienses inuasit, ijs etiam corporibus febrium pestilè-
 tium origo data est, ut ibidem post pauca scriptum est. ad
 huc asserimus in ea pestilentia corpora promptius labo-
 rasse, in quibus, ob uictus prauitatem humores erant pu-
 tredini obnoxij, quæque in suffocatis tugurijs habitabāt:
 at non propterea negauit Gal. quòd in illa, & in alijs etiā
 pestilentijs possint, & diariæ, & hec tice pestilètes febres
 generari. non ob id quòd humores sint in talibus corpori-
 bus magis putredini obnoxij, sed spiritus magis parati ad
 suscipiendam talem aeris putredinem, uel partes solidæ
 cordis. quod etiam innuere uidetur idem Gal. citato lib.
 1. de differ. feb. cum dicebat: ¶ oportet enim in toto ser-
 mone memoria repetere quòd nulla causarum sine patiē-
 tis aptitudine agere potest. ¶ & paulo post inquit: ¶ At
 ut diximus magnam in generatione morborum partem
 habet eius qui passurus est, habilitas corporis. ¶ satis est
 itaque ut plurimum eos pestilenti febre laborare, qui ma-
 gis parati sunt ad suscipiendam aeris putredinem: quæ di-
 spositio corporis, non modo referēda est ad humores pu-
 tredini obnoxios, uerum etiam ad spiritus, & partes so-
 lidas, eo quòd indifferenter aeris putredo inspirata, sin-
 gulas has tres cordis substantias occupare potest, prout
 una uel altera ad suscipiendam eius putredinem magis pa-
 rata est. Nam ueluti febris ipsa indifferenter incipere po-
 test calore præter naturam accenso in una trium substan-
 tiarum seu materierum quæ nostra corpora constituunt,
 humoribus, uidelicet, spiritibus, aut partibus solidis, ut li-
 quet citato lib. 1. de diff. feb. quamuis in genere primo læ-
 so non sistat sed duo reliqua genera inuadat, progressu tē-
 poris, nisi antea soluatur: perinde etiam non inconuenit
 ut ab inspirato pestilenti aere febrilis dispositio alias ex
 alijs dictarum cordis substantiarum initium sumere pos-
 sit & si dicas hoc non esse undequaque simile. Nam non

cap. præcit.

cap. 1.

solum maior dispositio unius, seu alterius substantiæ efficit ut quandoq; unum, quandoq; alterum genus febrium generetur, sed requiritur etiam causarum efficientium diuersitas: ex alijs nanque causis diariæ oriuntur febres, & ex alijs hæcticæ; atq; etiam ex alijs quæ ex humorum putredine fiunt: at febrium pestilentium omnium unicam afferuimus esse causam, aerem siquidem pestilentem, ac putridum, & ob id fieri nequit ut ex eadē causa diuersę cordis materię seu substantię accendantur; & propterea diuersę etiam genere febres pestilentes fiant. Huic responsum dabimus, quod licet perpetuò aer putridus seu pestilens, auctor, & causa sit pestilentium febrium, non tamen semper idem aer eadem ratione, eodemq; modo coinquinatur, ac pestilens redditur, sed diuersa ratione, & quandoq; magis, quandoq; minus talis efficitur, ob quam diuersitatem maiorem etiam, uel minorem proportionem habebit cum hac, uel illa cordis substantia: quo fit ut interdum spiritus, interim humores, non raro autem solidam cordis substantiam occupet, atq; in ea primo febrilis dispositio initium sumat, progressuque temporis, reliquas etiam, nisi antea soluatur, inuadat. Diuersum itaq; genus est pestilentium febrium à iam dictis tribus primis generibus, cum in nullo eorum contineantur, sed indifferēter, non solum ex hæcticarum & diariarum numero esse possit, sed earum quæ ex putredine ortum habeant, si earum februm subiecta inspexeris, semper tamen in aliquo ab eisdem discrepabunt pestilentes febres, ut in præcedētibus explicauimus. & propterea Hip. lib. de flatibus alterum genus febrium esse dicebat commune omnibus, quod pestis appellatur; quarum febrium tempus iam est signare censere, primo dignoscitiua, & deinde prognostica.

De pestilentium febrium dignotione ac prognostico. Cap. 8

Quoniam in peste omnia horrendissima fieri possunt, & grauissima queq; superueniunt, nihilque in ea uelut in alijs morbis definitum est: plurima etenim, & uaria sunt symptomata, Aetio & Paulo testibus, ob id à maximis exordiemur inditijs febrium pestilentium, quemadmodum in cæteris febribus egimus: & deinde reliqua omnia recensebimus. sunt autem maxima quæ à calore pulsu, & urina sumuntur: calor siquidem harum febrium ab alijs per putredinis excellentiam differt, nam tangentibus nobis eos qui tali febre laborant neque calidi, & perurentes uidebuntur, quamuis interius magno flagrarint incendio, ut liquet ex Gal. 6. de morbis uulg. ita ut in ea peste quæ Thucydides descripsit, ad eò interiora ægris urebantur, ut neque ualde subtilium uestimentorum, neque linteolorum uelamēta, neq; aliud quicquam præter nuditatem, ferre possent, quamuis tangenti corpus exterius ualde calidum non erat, neque uiride, sed subrubrum, liuidum, pustulis exiguis & ulceribus efflorescens. & si manum thoraci exercitatus medicus in explorando febrili calore, imponat, caliditatem maiorem, ac acriorem sentiet, quàm in reliquo corpore, & æstū quoque sentiunt ægri in thorace maiorem: Pulsus aderunt omnino celeres, frequentes sæpius, non autem præualidi, sed quibusdam imbecilli, manifestiusque in hac febre celeritas contractionis percipies in quacunque cordis substantia præter naturam calor fuerit accensus; magis tamen, ubi pestilens febris cordis humores occupauerit: quibusdam uerò aderunt pulsus ferè moderatis similes, parumque præter naturam immutati, ac in eodem statu perpetuo per-

com. 1. super
tex. 29.

tuos permanentes, aderitque; similiter respirationis frequentia, interim & magnitudo, & si quispiam obseruauerit expirationem ægotantium, sapius graueolentem reperiet, quemadmodum uulgus obseruare usu consuevit: Tu uero non usu modo, sed & ratione æstima id ueritatem habere. urinæ non semper eodem modo uidebuntur: Nam quorundam conturbatæ & aquosiores erunt, nonnullorum autem multoquàm pro natura tenuiores. Quibusdam uirina naturali ferè undequaque similis erit, colore, crassitudine, & sedimento; quæ inter omnes exitiosior est, ut dicemus. erit quoque animus, præsertim urinarum sublimamentis, adhibendus: nam quædam quæ subliuida quodammodo sunt, fugiunt; & item alia quæ aranearum latas telas referunt in modum lanæ congestæ. At si quid tale animaduertas, aut nullum plane sublimamentum innatare urinis, in peiorem partem hæc interpretare, ut Gal. inquit

cap. 4. 3. de prælag. ex pul. uerum ex urina in eiusmodi febribus, præsertim ubi corpus cordis occupauerint, firmam notitiam petere semper non licebit, ut ipsemet Gal. testis est; sed alia sunt perpendenda. Nam & in ore eorum cernes aliquid pestilentis coloris, cum partim herisipelatosum, partim colorem habent depascentibus herpetibus similem, per plures partes diffusum, cibum respuunt, sitiunt præter modum, ac frigidam postulant, & oculi manifestè calidi & flammei redduntur, potissimum si licebit eos balneare, à balneo hæc accidunt, ut Gal. inquit citato li. 3. de prælag. ex pul. Accidunt quoque eis deliria uaria, bilis uomitus, præcordiorum distentiones, dolores, sudores multi, extremitatum frigiditas, profluvia biliosa, tenuia, statiosa: urinæ alijs, aquosæ & tenues, alijs biliosæ, alijs nigrae, malas subsidentias habentes, & pessima ea quæ in medio uasis dependent: sanguinis narium destillationes, estus in thorace: linguæ torrefactæ, uigiliæ, conuulsiones uolentæ: sed

tæ: sed & ulcera praua, & carbunculosa, & perniciosæ in peste fieri possunt, & in reliquo corpore, & in facie, ac tonsillis, ut ex Ruffi auctoritate fatetur Aetius cap. 95. li. 5. & Paulus cap. 35. lib. 2. interim ex hac febre incidunt in syncope, angustia premuntur, ac inquietudine uehementi. Alui excrementa fiunt graueolentia, quandoque uerò syntectica & pinguia, & urinæ etiam oleosæ: interim in cataphoram incidunt, & uox eisdem uitatur. Ex his omnibus, aut eorum quibusdam, pestilentem febrem dignoscas. Num uerò in humoribus, partibus solidis, aut spiritibus cordis accensus fuerit præter naturam calor, ita discernas. Nam si in humoribus fuerit accensus, interius magis æstu laborabunt, & uruntur, & hi sunt qui maximè uelamenta linteolorum tum terre nõ possunt, neque aliud quicquam præter nuditatem; licet exterius corpus ualde calidum non sit, sed subrubrum, liuidum, pustulis exiguis, & ulceribus efflorescens. Pulsus habent celeriores, neque adè imbecillos, quamuis neque præualidos, percipiunt quæ ægri se febre laborare, neque equaliter perpetuo, sed inæqualiter febricitant: Respiratio maior, & frequentior erit, urinæ quoque conturbatæ, interim aquosæ & tenues alijs biliosæ, alijs nigrae, malas subsidentias habentes, aut pessima suspensæ, seu etiam sublimamenta: interim oleosæ, & pingues uidebuntur; spiritus graueolens, & in ore aliquid pestilentis coloris magis percipietur; sitiunt magis ac linguam habent aridiorem, & frigidam maximè desiderant, ac cibum respuunt. Post aures, aut sub alis, aut circa inguina, potissimum fiunt absque manifesta causa eisdem bubones, uigiliæ, conuulsiones, deliria, angustia, inquietudines, alui excrementa graueolentia magis, biliosa, & interim syntectica, & pinguia maximè aderunt: si uerò solidæ cordis partes fuerint accensæ, febris admodum exigua erit, adèoque exiguus præter naturam calor, ac per-

cap. cit.

cap. 3.

perpetuò æqualis aderit, ut quidã se febricitare negent, cū se febricitare non percipiunt. Pulsus etiam aderunt moderatis similes, eo quòd parum sunt præter naturam immutati, & in eodem statu perpetuo manebunt, neq; maiores iusto: atque interim neque crebriores, omnino tamen celeres quodammodo, eo quòd celeritas febricitantium pulsibus perpetua est, suntq; omnino etiam imbecilli, cū ipsum corpus cordis fuerit occupatum: similiter urina colore, crassitudine, & sedimento, naturali similis erit Gale. auct. eodem 3. de præfag. ex pul. uerùm nõ propterea hæc accidunt (ut quibusdam uisum est) quòd natura præ malitia seu uenositate aggredi non audeat pestilētis febris causam. quidam uerò aliter atque aliter interpretari hoc conantur, qui omnes, quos uiderim, usq; ad nostra tempora in hoc hallucinati sunt. Neque enim propter aliud (ut Gal. uisum est citato lib. 3. de præfag. ex pul. febris exigua est, calorq; exiguus, pulsusq; moderatus, seu his qui secundum naturam sunt admodum similes, in eodemque statu perpetuo manent, nec febricitare se percipit æger, & urinę quoque colore, crassitudine, ac sedimento admodum naturalibus similes sunt) nisi ob id, quòd febris pestilens ipsum cordis corpus occupauerit, planeque confirmata fuerit; & ut ita dicam, hectica, & in habitu. qua ratione hi sunt quoque qui omnino inter omnes qui peste laborant morituri sunt. Nam quam excogites medicinã,

inquit Gal. citato loco, ad putredinem, quæ cor occupauit? cum autem ad corpus ipsius uisceris calor hic putridus uniuersus deflexerit, non ab re pulsus nõ omnino celeres erunt, nec maiores, aut crebriores, in eodem statu perpetuo manentes parumque præter naturam immutati, licet imbecilli sint omnes, febrilisque calor exiguus & æqualis, quoniam nullam accessionis inuasionem, nec incrementum, nec uigorem, nec remissionem habet, ut cæ-

teræ

teræ febres hecticae. Et quoniam uas forum facultas cōcoctrix ferè oblaesa non est, aut parum ob feb. exiguitatē ob id etiam urinæ colore, crassitudine, & sedimento, naturalibus penè similes erunt: minusque deliria, uomitus, sudores, aluiq; profluvia his febribus accidunt; neque pustulæ aut ulcera quædam in corpore efflorescent, aut bubones fiunt, & dolores, seu labores minus eos afficient. At si contingat calorem hunc putridum ad cordis spiritus deflectere, & si raro eueniat quod si contingat statim hominē perimit) aut ad aliquam duarum substantiarum peruadit (non enim in eisdem spiritibus diu sistere potest) non tamē deest facultas id dignoscendi, ægrius tamen ob hectica, quæ ab ea quæ in humoribus accenditur, distingui potest; quæ admodum & cæteræ diariæ ab incipientibus hecticis febribus difficulter etiam secernuntur. erit autem in his febrilis calor nõ ad eò exiguus & æqualis uelut in hectica, nec ita acris & mordax, ut in ea quæ in humoribus accenditur. Corporis extrema non admodum frigida. & si thorax tangatur, licet calidior reliquis corporis partibus reperiatur, minus tamen acris, & mordax sentietur caliditas, quàm in cæteris pestilentibus. Pulsus non ad eò imbecilli uelut in hecticis, celeriores tamen, & frequentiores: minus quidem celeres & frequentes quàm si in humoribus calor hic putridus fuisset accensus. urinæ admodum similes his quæ secundum naturam sunt. Incidunt in animi deliquia, ac syncopim sæpius qui hac febre laborant, quàm cæteri: qua etiam ratione pauci quoque sudores, præsertim in ceruice & fronte, in his cernuntur, seu maiores quidam, lingua aderit non admodum sicca & salebrosa, & propterea neq; sitis intesa corporisque iactatio, ac inquietudo citra dolorem quempiam propter uirium imbecillitatem in his percipietur; neque etiam pustulæ, aut ulcera, seu bubones eisdem oriuntur, aut alui profluvia.

uia.

uia. His quippè inditijs febres pestilentes dignoscuntur; atque hoc modo inter se dissidere uidentur. Nunc ad prognostica transeamus. Si quis solerti fuerit ingenio præditus, futuram pestem prænoscet & animaduersione malignorum anni temporum, & uitæ studiorum ad sanitatem haud conducentium, aliorumq; animalium præcedente interitu. Insuper etiam si expenderit cuiusmodi sit præsens anni tempus, qualisq; uniuersus annus, ut liquet ex Aetio & Paulo præcitatæ locis. Cæterum neminem præterit pestilentes febres omnes perniciosas esse magna ex parte ex earum propria natura, cum non modò duplicem sed sæpius etiam triplicem in se magnitudinē contineat: inter cæteras uerò illæ sunt perniciosiores in quibus plura, ac sæuiora symptomata accidunt, ubi eiusdem generis fuerit. Quòd si in humorib. calor hic putridus suscipiatur, minus periculosa febris erit, si pustulæ, aut ulcera in corpore efflorescent, seu bubones appareant, quàm ubi talia non fiant, etenim uirium robur præferunt, ut quæ adeò robustæ sint, ut uenenosam materiam extrâ expelle re contentur: quamuis ubi pestilens fuerit constitutio, ut plurimum crises ad mortem terminantur, ut liquet commen. aphorif. 13. secund. lib. Verùm relatione ad eas febres pestilentes in quibus aeris putredo ad corpus cordis peruenit, semper minus minatur periculum hæ, in quibus calor hic putridus, ad humores quos continent cordis sinus uniuersus deflexerit, cum horum multi superstites fuerint, illi uerò omnes interierint, ut inquit Gal. 3. de prælag. ex pul. Quapropter neque hos curare tentandum erit, cum nullam excogitare poteris medicinam, ad putredinem, quæ cor occupauit eodem Gal. teste. ubi uerò aer quem inspirando attrahimus, putredine infectus ad spiritus cordis uniuersus peruenerit admodum exitiosa esse consueuit feb. pestilens, ac cito interimens, nisi spiritus prætergre-

prætergrediens priusquàm omnes inficiat, ac corrumpat, ad humores quos continent cordis sinus, siue solidas cordis partes deflexerit: & ob id neque etiam tales pestilentes febres curationem desiderant: cum autem cito interimant, aut in aliud pestilentium febrium genus transeant. Reliquum itaque est, ut earum quæ curationem admittunt aggrediamur: earum inquam, in quibus aer infectus putredine, inspiratus, ad humores quos continent cordis sinus, uniuersus peruenerit: Nam harum quædam curari poterunt.

De pestilentium febrium curatione.

Cap. 9.

Uin uerò hæ febres omnes ex putredine ortum habeat, ut cõclusimus; Ga. auct. 1. de diff. feb. neque etiam simplicem habebunt curationis indicationē, quemadmodum de cæteris febribus quæ ex humorum putredine fiunt, cum eodem Gal. determinauimus, sed geminam: alteram uidelicet quæ ex putredine sumitur, alteram quæ ex ipsa febre præstatur; quamuis putredo nimirum primo sananda sit tanquam febriū causa, nec interim febris quæ per eam accensa est, ratio non erit habenda, modò uires ualeant: & si in idem consentiant quæ febrem extinguunt, & putredinem auferunt, sine cunctatione id agendum erit. At cum putredo in his febribus, non ex quapiam interna causa, sed ex putrido inspirato aere originem ducat, huic primo prospiciendum erit, ne & putredinem & febrem amplius in corporibus efficiat atq; augeat, deinde quicquid eorum iam factum est summouere tentandum. Et ob id. 2. de natura human. (siue Hippo. fuerit, siue alius quispiam auctor) scriptum est: & At spiritus ut fluxus quâ parcissimus corpus subeat, utque

cap. 4.

tex. com. 4.

utque sit quàm familiarissimus prouidebis, ac solum quo ad eius facere poteris in quo morbus uigeat, uertes, corpora que extenuabis: ita enim minimè multum spiritum & frequentem homines requirant. β & Gale. in comm. dicebat: ¶ auctorem, curationem eo loco ordine tradidisse eorum morborum, quos totius proprietate essentia potius quàm nuda qualitate corpora offendens parit aer, in quorum numero febris pestilens est; in duo (ut ipse inquit) referens proposita: loci siquidem uicissitudinem, & paucula attrahenda usum animæ. uerùm ubi ob quampiam causam solum uertere non liceat, id saltem quàm primum curabis, ut quàm parcissimus, aer, & minime frequens, corpus ingrediatur, sitque is quàm familiarissimus; ac corpora extenuabis: ita enim (ut inquit Hippocr.) minime multum aerem & frequentem homines requirent, parumque ab eo nondum familiarissimo reddito, oblædentur: quoniam aeris nos ambientis temperamentum, corporis dispositionem secum mutat, acquisititiumque efficit temperamentum, quemadmodum natura & ætas, Galeno teste quarto de ratione uictus, & primo de morbis uulgaribus. eoque magis, si nedum in qualitate, sed in tota substantia fuerit immutatus. Quo circa huic attenti esse cogimur, maximè & primo, quoniam non tanquam causa sine qua non dumtaxat, ut in cæteris febribus ab eo indicationem sumimus, sed uelut efficiente, cum ipse putridus, ac pestilens redditus (ut dictum est) sit harum febrium auctor: & proinde domus in qua æger decumbit, eligenda erit sita uersus Aquilonem, in loco non utique cauo, qui nullum percipiat perflatum, sed elato: sint tamen fenestræ clausæ quodammodo, ne multus, & pestilens aer ingrediatur, præsertim si quæ erunt uersus Austrum. Quæ uerò ad Aquilonem sunt posita, interim patere conuenit, ubi potissimum aer clarus

clarus, ac serenus fuerit. Turba quoque hominum quantum fieri potest, ingredi prohibeatur: Nam præter id quòd aerem pestilentem secum trahunt, domum etiam calefaciunt. Atqui curare oportet ipsum ad frigidum siccumque alterare, quo ad qualitates spectat. Quo uerò ad substantiam, ut sincerus, purus, atque odoratus sit, ob id assidue domus hæc aqua rosacea, aspergatur, aut aceto rosaceo, uel utrisque simul permixtis, aut humi rosæ plurimæ, uiolæ, nenufaris flores, seu myrti substernantur; in reliquis uerò ædibus, aulæ in qua æger iacet, contiguis quotidie ignis succendatur ex optimis, atque odoratis lignis, quo illatus pestilens aer purgetur; ut quercus, iuniperi, pinus, oliuæ, lentisci, cupressi, lauri, myrtillorum, rorismarini, sarmentorum uitis, & huius generis similem: ponanturque desuper res odoratæ, ut santhali, rosæ, rorismarini, mali medici, seu citrangulorum flores: neque inconuenit ut interdum in eodem conclau in quo æger decumbit, paruus quidam accedatur ignis, ex dictis lignis odoratis rebus etiam, ac floribus odoratis iniectis, præsertim ubi febris ualida non fuerit, ac tempus anni non uehementer calidum. Nam & temperatè calidus aer, etiam in febribus à Galen. probatur, ut patet decimo de methodo medendi. præter id quòd talis ignis purum, ac familiar em aerem reddit, in hunc etiam usum confert si domus hoc decocto inspargatur, Recipe rosarum rubearum manip. i. santholorum omnium drach. iij. florum nenufaris, & uiolarum ana manip. s. bulliant in sufficienti quantitate aquæ, & addita quarta aceti parte, utare. interim iuniperi bacchas, & myrtillorum folia ad fructus adijcito, ac poma quæ appia uulgo appellantur seu eorum cortices, lauri malique medici tum folia, tum flores: item odoramenta assidue æger teneat, quæ capite de febre ardente requiras, & licet in hac febre uigiliæ & somnus moderatè

cap. 8.

R r deratè

super tex. I.
& com. I. super
per tex. I.

deratè conueniant: quia tamen sæpius uigiliæ ægrum mo-
 lestant, cum his quæ eodem capitulo conscripsimus som-
 nus conciliandus erit. Cauendus tamen immodicus som-
 nus, cum humidiora corpora reddat, quemadmodum ui-
 giliæ, sicciora, & imbecilliora ubi modum excefferint,
 omninoque motus uitandus erit, tum quòd febrientibus
 haudquaquam conueniat tanquam calorem in corpore
 augens, ut liquet ab Hippocr. & Galeno sexto de morbis
 uulgaribus & ex eodem Galeno commen. aphorif. 28. li-
 bro secundo & 20. lib. tertio, tum uel maximè quòd maius
 frequentius infectum & uenenatum aerem inspirare co-
 gentur. quies igitur ægrotis iniungenda: pari ratione re-
 platio uitetur, ac excrementorum omnium, præsertim
 alui inanitio procurabitur congruo tempore; singulisque
 diebus, prout docuimus citato capitulo. uitentur in super
 animi accidentia omnia immoderata, cibus etiam & poti-
 bus eisdem utantur, quos eodem capitulo de curatione
 ardentis febris probauimus, & semper eisdem acetum,
 aut acida quædam præsertim mali medici acidum permi-
 scendo: nam corruptela exigit contemperamentum, &
 non solam adiectionem Galen. teste commen. aphorif. 17
 primi libri. Et quamuis cogendi sint ægri ut cibos assu-
 mant, ubi eos fastidiuerint: nam fortissimi, qui uim sibi ip-
 sis afferentes, cibum oblatum assumpserunt, omnes ferè
 superstites fuerunt, ut ait Galenus tertius de morbis uul-
 garibus: plurimi uerò mori quàm comedere quicquam
 prius duxerunt, & minimè utile fit, ut inquit Celsus capi-
 tulo septimo lib. 3. fame uti: uitanda tamen cane peius &
 angue erit nimia cibi & potus repletio, quam quidam Em-
 pirici ac Barbari nimioperè probarunt, parum recte eadè
 Galen. uerba intelligentes, ac propterea ægros nimio ci-
 bo implentes, citius strangulantes, eo puòd putredinem
 ac humorum corruptionem augeant. quocirca corpora
 extenuare

com. 3.

tex. 31

com. 3. tex.

8mco. 5

extenuare præcipiebat Hippocrates libro secundo de na-
 tura humana. ita enim minus cogentur multum ac fre-
 quentem spiritum attrahere, & non eadem replere iussit. tex. 616
 Tanta itaque cibi & potus quantitas exhiberi debet, quã
 tam uires exiguat, ut ex ea seruari possint usque ad mor-
 bi summum uigorem, ut fusius in uniuersali methodo ex-
 plicauimus: & ubi non ualeant unica uice uel duabus in
 die eam euincere ac concoquere, in plures tum diuiden-
 da erit, hoc est ter & sæpius, sed parum, cibus exhiben-
 dus erit, quemadmodum docuit idem Galenus commẽ,
 citati aphorismi 17. libri primi: ubi uidelicet uires labo-
 rantis debiles fuerint, & ea quæ est in corpore dispositio
 sit ex corruptione humorum, uel defectu. confestim au-
 tem in primis morbi diebus nulla expectata coëtionẽ,
 quoniam neque omnino euinci, aut concoqui quod pu-
 trefactum, ac corruptum est in his febribus, à natura ua-
 let, euacuare tentandum est: nam quod alienum à natu-
 ra est, ita ut amplius ad primam humoris bonitatem redi-
 re non possit educere idque primum est tentandum, ut li-
 quet quarto de sanitate tuenda. Quapropter omnibus
 consentientibus, per uenæ sectionem tentabis quod pu-
 trefactum est uacuare, & ob id statim ubi potissimum san-
 guis abundet (ut inquit Aetius) uenam secare licebit in-
 ternam dextri cubiti, nam uelocissimè & plurimum ex
 his quæ principes sunt partibus, uena hæc corpus uacuat:
 quo circa in acutissimis morbis ad hanc incidendam se-
 cõfert Hippocrates ut liquet ex eodem, & Galenus quar-
 to de ratione uictus in acutis. qua secta, eam quæ sinistri
 cubiti interna est, uenam, iterum secabis: neque enim si-
 mul multa sanguinis copia in his febribus extrahenda
 erit, ne uires prosternantur: sunt etenim hæc semper in eius-
 modi febribus parum ualidæ, ut dictum est, propterea quòd
 cor primario sit affectum: & ob id tutius erit uenæ sectio

imp. 4.
 de sanguinis
 sione

tex. com. 24.

nem repetere, quàm simul multam sanguinis copiam uacquare, etiam si morbus exigat: in quem etiam usum confert sinistri cubiti secundo uenam secare, magis quàm dextræ, ut quæ magis è directo sita sit ipsi cordi. si uerò cum hac febre post aures, uel sub alis, aut in inguinibus bubones fiant, non minus etiam uena secanda erit, potissimum ubi non tota materia ad easdem partes fuerit delegata, & expultrix facultas, segnis fuerit ad excernendum. At non semper interna dextræ cubiti, sed seruata rectitudine, ea incidatur quæ cum iam dictis partibus maximè communicat, ut humeralis, ubi post aures: interna cubiti ubi sub alis: poplitis, seu malleoli uena, ubi in inguinibus bubones apparuerint; dextra tamen ubi in dextra, & sinistra ubi in sinistra bubones emerferint. Exonerata etenim natura ab hac uenæ sectione, potentior efficitur ad excernendum à corpore quod corruptum, ac omnino alienum est. At si ulculcula, pustulæ, seu reliquæ cutis efflorescentiæ in toto corpore apparuerint, quæ *φύματα*, seu *εσθιματα* græci uocant; perpendendum est criticæ, uel symptomaticæ excreções sint: dignoscet autem id ex conferentia & tolerantia: Nam si criticæ fuerint, conferent, & ægri leuius se habebunt: si symptomaticæ, haudquaquam, sed contra. secabis itaque uenam alijs consentientibus semper, ubi symptomatis ratione hæc proueniant; neque enim ab eiusmodi excretionibus natura iuuabitur unquam, præsertim ubi eã fuerint exanthemata, quæ uulgo pasticii neap. appellantur, & propterea non modo ea iuuanda non erit per hanc uiam, cum utiles tales uacuationes non fuerint, sed cohibere Hippocratis decreto aphorismo 2. lib. 4. id quod in dies admodum formidare cernimus quamplures nostros Neapolitanos medicos in similibus febribus pestilentibus cum eiusmodi cutis efflorescentijs. Qui ob eorum imperitiam

peritiam putantes à uenæ sectione naturæ motum, ac si esset criticus, impediri, eam omnino prohibent: & propterea ægros ueluti gladio quodam iugulant, quamuis nos non cohibendas, hoc est repellendas eas esse asserimus: sed cum ex eis æger non iuuetur, quòd uenæ sectionem, aliaque medicamenta, tum intus, tum etiam de foris adhibita non impediunt, fatemur: quin immò eisdem audacter utendum esse, censemus. Si uerò critique natura ad cutim pellat redundantes, ac uitiosos humores, animaduertere oportet num integrè eos excernat uel excreuerit, hoc est perfectè, & indeficienter, an non: nam si integrè, perfectè, & indeficienter sit iudicatum, aut iudicetur, neque mouere neque nouare aliquid oportet Hippocr. decreto aph. 2. lib. 1. & ita inhibenda erit uenæ sectio. At si non integrè, & perfectè expellantur, aut fuerint expulsi ad cutim contenti in corpore uitiosi ac uenenati succi, sed permulta fuerit eorum copia, adeò ut à natura expelli nequeant, eadem per uenæ sectionem exoneranda prius erit, ubi reliqua consentiant & deinceps iuuanda per ea quæ per cutim uacuant, ut sexto de morbis uulgaribus a Galeno decretum est. Nec propterea natura impiedietur, sed citius ac promptius aggressam iam crism perficiet à multa humorum copia exonerata, ob quam prius grauata, inceptam crism perficere non poterat. si uerò ætatis aut uirium ratione, seu alterius cuiuspiam uenæ sectio fieri nequeat, cucurbitulis scalpello circumcisis, aut hirudinibus utendum erit. similis quoque ratio de purgatione habenda erit. Nam ubi ea indigeant ægotantes nulla (ut diximus) coctione expectata, eadem uti oportet, quam citius poteris a uenæ sectione, uel statim in primo saltem, uel in secundo die, si uenæ sectio fuerit impedita, etiam si materia non turgeat: est etenim uenenosa, & in corde consistens: qua propter neque conco-

com. 2. tex.
com. 29

idem Galienus
fista in ista
curatio non
est
curatio non
est
medica melior

tionem admittit, neque si eam admitteret, eadem expectanda esset, ratione partis in qua continetur; quemadmodum fufius nostro libello de coctione differuimus. est itaque in principio statim purgatione utendum, ubi ea indigeant ægrotantes, nulla expectata morbi coctione in his febribus. Nam non solum per urinas, euacuationes, sed quascunque alias corporis purgationes, probarunt Aetius cap. 95. lib. 5. & Paulus capitu. 35. lib. 2. ambo tamen ex Ruffi auctoritate: & Galenus primo de differentijs febrium corpora in quibus superfluitates redundabant, pestis tempore purgatione sanabat, inquit ipse: quamuis de purgatione loqueretur; neque enim alia & diuersa ratio est quo ad causæ abscissionem in præseruatione & curatione, quamuis in illa quæ potest in futurum morbum facere, causam tollimus, in hac, quæ iam actu facit: quoniam sub hac iam sensibilibiter ex ipsa causa morbus est genitus, in illa uerò est futurus: utraque tamen prophylactice appellatur, ut liquet undecimo de methodo medendi. quamuis & curatio quoque appellari possit, nam & quæ præcustodia dicitur, est etiam curatio quodammodo, eodem Galeno teste citato libro primo de differentijs febrium. at purgationis ea ratio habenda erit, ut per ea purgantia medicamenta perficiatur; quæ nihil uenentati, nihilque molesti habeant: per hæc etenim non modò morbi malitia non augetur, neque cum maximo labore, & uirtutis prostratione putrefactus humor simul cum bono educitur, ut quibusdam uisum est: quinimò redundans humor, licet excellenti putredine & malitia præditus fuerit, tuto & non multo cum labore, ac cum uirtutis robore eadem exonerata, expurgatur. Neque enim eadem seruanda est lex in educendis eiusmodi uenenatis humoribus ac in ceteris, ita ut concoquendi, ac preparandi prius sint, neque natura post coctionem & secretionem

cap. 4.

cap. 2.

cap. 4.

e. eadem va
ra inuenis me
cocta in ægris
... cruda que
cedit:

tionem, eos excernere tentat, sed cum omnino alieni sint atque uenenati, eos quàm primum expellere conatur, æque certè, ut quæ in uentre corrupta prorsus sunt, & propterea confestim etiam indiget aliquo manum porrigente, & hunc eiusdem motum adiuuante, ut ex utroque noxij humoris fiat euacuatio; Natura quidem expellente, medicamento uerò attrahente, perinde ac in materia turgente, cum non minus in pestilenti febre, immò magis eadem pericula immineant: decumbunt etenim ad membrum princeps, & non per corpus uagantur putrefacti ac uenenati humores. sunt uerò hæc mel æreum, cassia fistula, tamarindi, saccharum uiolaceum, rosarum rubearum succus, rhabbarum, agaricum, sena, epythimum, mirobalani, è quibus ea seligenda sunt, ac inuicem componenda, quæ tibi pro ratione redundantium succorum conducibilia esse uidebuntur. Interim diacaptolicon ac etiam triferam perficam descriptione Mesues adijcere poteris. Neque enim in his febribus omnino despicienda erit. Id uerò memoria temper teneas, quod ubi putridus ac pestilens inspiratus aer, uniuersus ad partes solidas cordis, aut eiusdem spiritus deflexerit, neque uenæ sectione, neque purgatione utendum erit, neque his quæ urinas, aut sudores ciunt, quibus à purgatione iam dicti uti poterunt, sed cæteris medicamentis alterantibus intus & extra, quæ statim docerimus: sunt etenim hæc communia omnibus pestilentibus febribus. nam quod futurum est putridum, seu uenatum, uitandum est ne fiat in cunctis pestilentibus febribus: quod uerò corruptum atque omnino à natura alienum, omni uia uacuare tentandum est: potissimum autem ubi humores tales fiant, ut dictum est, & licet id uitabitur præcipuè ubi causa fuerit summotà, non parum etiam confert, si cum eiusdem medicamentis aeris inspi-

~~...~~

...
St. Maria

rati malitiæ ualde obsistat, & corpus imparatum ad susci-
 piendam eiusdem aeris putredinem reddas, eamque si-
 stas, ne amplius progrediatur, ac reliquas nondum putre-
 factas cordis substantias, occupet, & corrumpat: & quam-
 uis in reliquis pestilentibus febribus non ex putredine
 humorum ortis frustra hæc etiam ferè remedia tentabis:
 sunt etenim exiciales ferè omnes: utcunque non ea exhi-
 bere non inconuenit: in quem usum magnopere à Gale-
 no commendatur terra Armenia, seu lapidem nominare
 uoueris. Inquit enim nono de simplicium medicamen-
 torum facultatibus, quòd in magna illa peste cuius eadē
 facies fuit, atque eius quæ Thucididis memoria grassa-
 batur, quotquot hoc medicamentum bibere, celeriter
 curati sunt. At quibus non profuit, omnes interiire, sci-
 licet cum nec alio quouis iuuarentur. unde colligitur
 quòd ijs dumtaxat non fuerit auxilio, qui plane erant in-
 curabiles. uult itaque Galenus hoc in loco quòd qui à
 peste curari possunt, omnes hoc medicamento liberan-
 tur. Deinceps exhibendi modum docens, asserit: ¶ Cæ-
 terum bibitur ex uino albo, consistentia tenui, modicè di-
 luto, si aut planè febrì careat, aut leuiter ea teneatur, sin
 grauiter febrìat, admodum aqueo, non tamen calore ue-
 hementes sunt febres pestilentes. ¶ hæc ille. sed utinā
 bolus hic, lapis, seu terra, ex Armenia, ea quæ Cappado-
 ciæ finitima est etiam siccantior (ut ipse ait) ad nos perue-
 niret: neque enim hæsitandum esset de eius facultatibus,
 quas Galenus citato loco testatur, neque in peste præstan-
 tius ullum medicamentum esset præferendum. verum
 cum talis lapis seu terra ex Armenia, haudquaquam ad
 nos deferatur, aut saltem per quàm rariissimè, & paucissi-
 mus. & propterea neque uerus, & sincerus reperiatur ut
 ex eius tum colore, tum substantia coniectare licet, ab eo
 potius abstinendum esse arbitror, ne pro lapide armeno,

alia

alia utamur astringenti ac obstruente terra, ex qua potius
 ægri lædantur, quàm iuuentur, ut in die cernimus quos-
 dam Neapolitanos medicos in omnibus ferè febribus,
 etiam non pestilentibus, uti: non paruam egrotis noxam
 inferentes, cum obstructionem ac putredinem augeant,
 ob eiusdem terræ crassam substantiam, frigidumque ac
 siccum temperamentum: neque hic qui apud nos reperi-
 tur (orientalis bolus communiter dictus) omnis ex Lem-
 no uehitur. esset etenim forte uera terra lemnia; sed ad-
 huc eius cōditiones omnino participare haudquaquam
 uidetur. Quamobrem neque etiam eodem utor, neque
 uti consulo, postquam terra illa non est armenica, quæ ex
 Galeno commendatur, & dubia res est, num etiam ex lem-
 no feratur: sed uerisimilius est adulteratam esse terram,
 tum ob eius copiam quæ passim in Italia reperitur, tum
 uel maximè quòd neque terræ lemnia, omnino conditio-
 nes participare uidetur; & ualde difficile sit, etiam ueram
 à nō uera discernere, ita ut ueram à facta dignoscere que-
 at nemo, ut liquet ex Galeno primo de antidotis. sed po-
 ne ueram esse terram lemniam, non eam sed armeniam
 cōmendauit, Galenus. quam si conducere ijs febribus no-
 uisset, non utique subticuisset inter tot quas ei tribuit fa-
 cultates: licet tutum reddere accipientem eam, a uene-
 nis, alijsque mortiferis medicamentis, ac forte ferarum
 moribus, non negauerit nono de simplicium medicamē-
 torum facultatibus, simul tum iuniperi fructibus: quod
 medicamentum à posse, peste etiam preseruare cum eo-
 dem Galeno admittimus. ubi autem lapis hic arme-
 nus forte haberi poterit, apud quosdam Regulos reper-
 tus, modo quo Galenus commendat, tuto in his febribus
 utare. commendatur etiam non minus à Galeno, libro de
 Theriaca ad Pisone m, Theriaca. ceu ipsa quoque ignis qui
 dam purgatorius existat, ut ipse inquit: presumentes enim
 in pestifero

cap. 2.

cap. 3.

cap. proprio.

in pestifero aeris statu ne utiquam malo corripitur finire non uimus, correptis uim posse mederi, aeris inspirati malitiam in alterantem, mutantemque, ut quae corporis temperaturam infici magis prohibeat: de qua similis mihi occurrat haesitandi ratio uelut de bolo armeno, tum propter uiperam uarias opiniones, atque eius incertitudinem, (neque enim hucusque; licet magnopere laborauerim, & plures ad me sub hoc nomine fuerint delatae, ueram uiperam suis cum conditionibus inspicere potui) tum etiam propter alia medicamenta simplicia quae Theriacae compositionem ingrediuntur; quorum nonnulla haudquaquam comperiuntur. At ubi forte exacte, & probe praeparata reperiri contingat, audacter ea utare. in hunc etiam usum confert magnopere mali medici succus acidus solus, aut exiguo saccharo paratus, nec minus & limonum, & limo celij, aut caeterorum malorum aureorum acidorum, ac malorum punicorum, ac pomorum acidorum, oxalidis, sonchi, buglossi, melissophylli, ex quibus separatim, aut quibusdam eorum permixtis cum saccharo syrupum conficere poteris, cum quo interim smaragdi gemmae pollinem (ubi diues fuerit aeger) misceto. Conducit insuper syrupus acetosus simplex, aut oxyfaccharum: poteris etiam hunc in modum medicamentum quo ipse utor parare, Recipe sacchari rosacei, & buglossati an. ʒ. i. s. dissoluas in lib. i. s. aquae melissophylli, oxalidis, ac seris seu buglossi, transfunde per colum, & adijcito syrupus ex citri acido, oxisacchari, & de pomis singulorum ʒ. ij. pulueris di margarit. frigid. drach. ij. foliorum diptamni, zedoariae, & radicis heptaphylli an. drach. s. foliorum auri numero sex, misceantur, & aegrotanti saepius in die & nocte parum exhibeatur. huius etiam pulueris per duas horas ante cibum drach. i. exhibere poteris cum ʒ. i. uini albi odoriferi & altera aquae rosaceae, & mirificè confert, Recipe radi-

cis he-

cis heptaphylli, & pentaphylli an. drach. i. zedoariae, diptamni cretensis, feminis mali medici, & cornu cerui uusti singulorum scrup. ij. ciperi, baccharum iuniperi cuiuslibet ʒ. i. ossis de corde cerui ʒ. s. croci gra. iij. misceantur & fiat puluis tenuissimus. interim drachm. s. margaritarum, aut smaragdi pollinis adijcere poteris, & ubi sinceram habueris terram armeniam, drach. i. s. eiusdem adijcito. denique ex his inuicem diuersimodè commixtis, diuersos componere poteris, prout usus urgebit pulueres, eosque prout conducere magis uidebitur, accomodabis. Cordis insuper regioni epythema hoc erit imponendum quod recipit aquae oxalidis, buglossi, nymphaeae, & rosarum rube. an. ʒ. iij. aquae melissophylli, & florum citrangulorum an. ʒ. ij. santalorum omnium, & corall. rub. singulorum drach. iij. ligni aloes, corticum mali medici, feminis basiliconis, cinamomi, cuiuslibet ʒ. i. ossis de corde cerui numero. ij. croci grana. iij. uini albi odoriferi. ʒ. ij. s. omnibus simul commixtis cum serico, purpureoque linteo, fiant epythemata. Conuenit insuper eidem cordis regioni hoc medicamentum imponere, Recipe Theriacae drach. iij. terrae lemniae, & santalorum rub. ana. drach. i. aquae rosaceae, & aceti parum, fiat ad modum unguenti: roborat enim cor medicamentum hoc, forasque trahit id quod in eo uenatum est, et prohibet ne ulterius ac magis inspirati aeris malitia eiusdem cordis substantiam inficiat. etenim non propellendo à se Theriaca aut caetera alexiteria medicamenta, sed ad se trahendo uenenum, uacuant, Galeno auctore. 5. de simplicium medicamentorum facultatibus. & praesertim ubi foris fuerint imposita. ait nanque omne deliterium uenenum à foris impositis medicamentis euacuatur nempe aut caliditate attractionem molientibus, aut totius substantiae similitudine. horum tamen medicamentorum quae alexiteria, seu alexipharmaca uocant, duplex

nota qd con
dit epi ter
cordis poila

bonum epi
morbo conus

cap. 18.

duplex est natura; una eorum quæ diximus quæ uacuant à patiente corpore uenenū, seu deliterium medicamentū; altera quæ alterant, aut una duabusve qualitatibus, aut deniq; tota substantia, ut ibidem à Galeno scriptum est. sacculi insuper parari poterunt hunc in modum, Recipe florum nimpheæ, buglossi, rosarum rub. an. mani. s. florum citrangulorum, rorismarini, & melissophylli an. drach. ij. fantalorum & corallorum rubeorum an. drach. iij. ligni aloes, corticum citri, feminis basiliconis an. drach. i. foliorum diptani, zedoariæ, ciperi, & baccharum iuniperi an. ʒ. s. croci gra. iij. offis de corde cerui numero. i. interim margaritarum aut lapidum præcioforum contritorum, seu solius smaragdi drach. s. aut. ʒ. iiii. adiacere poteris: ambrae quoque, & moschi gra. ii. & cum serico, & purpureo lintheo, omnibus simul commistis, ac contusis, sacculi fiant; atq; his topicis medicamentis utendum est, etiam si exanthemata quædam apparuerint, quæ Neapoli uulgo pastitii uocantur ut dictum est, cum per ea materia aliqua intus non repellatur, neque per hæc exanthemata unquam crisis fieri possit, cum non humor, sed uapor ad cutim perueniat; etiam si, a natura fiat eorum excretio. Ad hæc roborato per eadem medicamenta corde, pròptius ad alias saltem cutis partes à se quod molestat, excutiet, adeò ut semper maius sequatur commodum quàm incommodū. Quod quidem per suaderi quibusdam nostris Neapolitanis medicis, nunquam potuit, in grauem tamen ægrorum perniciem ob eorum pertinacem ignorantiam. & hæc factis esse duxi pro cura febris pestilentis. neque enim me præterit complura pestis remedia apud nonnullos eruditissimos uiros, qui de ea conscripserunt, reperiri, à quibus ubi hæc non suffecerint, studiosi petant: Nos uerò quæ præstantiora ac magis conducibilia sunt, usuq; comprobata, hæc conscripsimus. At bubonum, exanthematū, aliorumq;

aliorumque symptomatum quæ cum his febribus complicari solent, curationem propriam consulto prætermisimus: neq; enim desunt qui horum curationem fusius explicauerint, innumeraque eorum ferè remedia scripta reliquerint. Nos uerò hic pestilentis dumtaxat febris curationem docere proposuimus: qua etiam ratione & febres pestilentibus similes curari poterunt. Id tamen perpetuo uitare consulo ne in communem grauissimumq; nostræ tempestatis medicorum errorem incidas, qui in eiusmodi febribus, præsertim perniciosis & ualde malignis, uelut in lypiriis in quibus ob magnam inflammationem in corporis parte aliqua profundiori ortam, seu erisipelas interiora uruntur, exteriores autem partes sunt frigidæ, medicamentum quoddam Mesues exhibent, non semel dumtaxat sed sæpius, quod Alchermes dicitur, putantes ex eo naturalem augeri calorem, atque ita extremas partes calfacere; ignorantes quòd cum propter inflammationem, seu erisipelas calor intus trahatur ac detineatur, & propterea extremæ partes frigeant, ex eodem calido medicamēto inflammationem ipsam, aut erisipelas augeri, magisque propterea extremas partes refrigerari. Nec etiam innatum calorem augebit unquam medicamentum hoc, cum non nutriat, quo circa ægrotantes sæpius hac ratione iugulant, tum uel maximè si ipsum cum uino, aut alio etiam calido potu præbeant. Admodum certè pernitiosus abusus, nulla ratione aut auctoritate, nec etiam experientia comprobatus.

nota pro hoc
in dicitur:
—
obsenba con-
lium:

Quo modo, & quibus à pestilentia quis præseruari
possit. Cap. 10.

Ed quoniam non minus confert pestilentia tempore corpora ægrotantia curare, quàm eadem ubi non ægrotauerint præseruare, ne in pestilentem incidât febrê, propterea quo pacto ea præseruari possint breuiter exponere decreui: ea uidelicet corpora quæ iustus ob quasdam causas pestilentem aerem fugere ac alias in regiones migrare nequeunt. quo minus ergo hæc corpora à pestilenti & putrefacto aere patiantur, unus siquidem ac primus est in omnibus communis scopus; quòd uidelicet corpus quàm maximè superfluitatibus uacet atque optimè spiret. secundo loco post hoc, ut præpotenti causæ quoad eius fieri potest aduersetur, Galeno auctore primo de differentijs febrium. quapropter statim ab initio (ut ipse faterur) quæcunque corpora humida uidebat, omni uia exiccare conabatur, quæ uero sicciora, in his antiquum habitum conseruabat: At in quibus superfluitates redundabant, hæc purgationibus sanabat. obstructionem autem foraminum aperire, atque abstergere suadebat. hæc itaq; omnia seruare oportet si uelimus à pestilentia corpora præseruare: neque alia tentanda est uia seu methodus: & ob id præpotenti causæ, hoc est aeri pestilenti, & uenenoso, hoc modo aduersetur. Primo, domus in qua commorari debent, eligatur ab omni inquinamento seu fetore purissima, his etiam quæ præcedenti capit. docuimus, seruatibus conditionibus. & quia ignis, potissimum ubi eius nõ simplex lignorum materia fuerit, sed lignorum aliarumque rerum odoratarum aeris putredinem consumit; propterea quisque domi suæ frequenter

frequenter ad focum sedeat; cuius ignis alatur lauci, pinus, iuniperi, quercus, oliuæ, lentisci, cupressi, rorismarini, & myrtilorum lignis, ac uitium sarmentis; superimponendo etiam, interim thus, mirram, lignum aloes, hebenum, ladanum, styracem, spicam, iuncum odoratum, malorum, ocimum, casiam. Huic itaque ignis mira uis est in omni tempore, & præsertim hyeme, quo tempore largius eo utendum est, parcius autem æstate. Aerem insuper conclauis his odoramentis alteramus, thure uidelicet, mastiche, styrace, ladano, iuniperi baccis, ligno aloe, cariophyllis, casia, santalis, rorismar. ex quibus omnibus, uel quibusdam puluis fiat crassus, aut orbiculi quidam cū melissophylli, seu rosarum aqua, figurentur, ac in exiguo igne proijciantur, suffitusque fiat. His denique atq; aliis in præcedenti capitulo conscriptis, alterandus est aer. Insuper pomum, seu pila odorata componatur, quæ hoc tempore manu gestare conuenit, quæ ex his constat, Recipe ligni aloes, carpobalsami, casia singular. scrup. i. calami odorati, amomi, spicæ ana grana. vii. cariophyllorum, nucis muscatæ, thuris, mirræ ana gran. v. styracis drachm. i. s. croci grana. iiii. labani drach. iiii. ambra, & moschi, seu zibeti ana grana. ii. florum nymphaeæ, uiolarum buglossi, ana drachm. ii. santalorum, & corallorum rubearum drachm. s. rosarum rubearum drach. ii. contundantur omnia simul, & cum aceto, aqua rosacea, & florum citrangulorum fiat pila; & ubi opus fuerit adde cremoris tragacanthi, seu gummi arabici, aut resinæ terebinthinæ parum. Quòd si omnia prædicta haberi nequeant, aut pauper fuerit æger, poterit ex quibusdam eorum eadem pila figurari. Item pro diuersa natura, ætate, consuetudine, regione, anni tempore, ac reliquis huiusmodi, eorundem simplicium medicamentorum quantitatem, minuere, aut augere licebit, maximeque curę hoc

hoc tempore esse debet, ut hominum coetus quoad possunt uitare conentur. somnus autem & uigilię (ut dictum est) moderatę conueniunt: uitandus tamen erit somnus meridianus, pręsertim insuetis: frictions lenes conueniunt, potissimum aluo exonerata: curare etenim opus est, ut singulis diebus eadem alui excrementa natura, excernantur, aut saltem arte, clysteribus uidelicet lenibus, aut glandibus: nec minus & reliqua corporis excrementa excerni debent: exercitio, nisi admodum modico, haudquaquam utendum est. Aere etiam prius per suffitus, aut aliqua iam dicta etiam in pręcedenti capite, purificato: coguntur enim ob exercitium, ubi aliter fiat, multum & frequentem aerem inspirare homines; cuius contrarium iussit Hippocrates secundo de natura humana, & ratio etiam dictat. similiter & animi affectus omnes immoderati, uitandi sunt: iuuat tamen hoc tempore fabulis, locis, leui lectione, liberalibusque ludis animum recreare. Tristitia autem & animi męror, omnino pellatur; similiter & pestis timor: coitus item magnopere fugiendus, pręsertim immoderatus. Quoad cibum & potum attinet, nihil adeo uitandum, ac nimia cibi & potus repletio, ut dictum est: uitanda quoque ut letale, est cruditas: nec minus & fames, sed quantum oportet, & uires exigunt, exhibere conuenit. sint autem cibi facilis coctionis, boni nutrimenti, ac putrefactioni minus obnoxij, semperque eisdem acetum, aut acidum quempiam alium succum pręsertim mali medici, permiscendo: quemadmodum capitulo de ardenti febre, & pręcedenti etiam, explicauimus. sit itaque carnis usus moderatus assę magis quam elixę, qualis est gallinarum, caporum, gallinacorumque pullorum, perdicum, fasanorum, starnarum, aragenarum, uitulorum, hędorum, capreolorum, leporum, merularum, turdorum, turturarum, iuuenum columba-

lubarum, ac reliquarum paruorum, & montanarum auium. oua item recentia, sorbilia, & tremula conueniunt. Inter pisces, saxatiles commendantur omnes, neque, contemnendus est mullus, scorpius, fluuiatilis truta, & pelagicus mugil, & reliqui qui saporis suauitate cęteris pręstant, minime lentam, seu uiscosam & crassam habentes carnem: qui omnes tosti in craticula ex aceto, aut ex eodem, gelu pręstricti, conferunt. Ex oleis lactuca ex aceto conuenit, cicorium, scariola, sonchus, pimpinella, oxallis, buglossum, potissimum æstate. Hyeme uerò melissophyllum, flores mali medici, ubi leuiter ebullierint, & cappares similiter ex aceto. Item ruta, saluia, pulegium, hyssopum, serpillum, apium, chalendula, sampucus, bethonica, foeniculum. A fructibus pręterea recentibus omnibus abstinere oportet, pręterquam si acidi fuerint, ut mala medica, limones, limoncelia, & reliqua aurea mala, pruna, & acida mala punica: his nanque uti conuenit: quemadmodum etiam uua passa, nucibus pinus, caricis, ac nucibus iuglandibus: lactis omnia genera, oleosa pręterea ac pinguia, uitanda sunt; & uniuersaliter omnia quę huic męctandi, ac calfaciendi uim habent: etenim uniuersa uictus ratio exiccans esse debet, ut à Galeno pręcipitur primo de differentijs febrium, similiter & refrigerans postquam ab immodica aeris intemperie calida & humida, ac ab eodem putrido existente, pestis generatur. Pro potu, uino utantur tenui, aquoso, ac subastringente. uinosiora autem, & meraciora uitare oportet: mediocris tamen potentię uinum subflauum, & suaue, mediocriter lymphatum. hyeme, & quibus crudi reddunt succi cęterisque corporibus temperamento frigi-

Si diori-

loco cit.

cap.cit.

dioribus, uitandum non est; quemadmodum aqua etiã confert calidis admodum temperaturis, & quibus ea uti consueuerunt, interim sola, interim uerò cum momento cinamomi aut ciperi decocta; aut etiam cario-phyllis paucis adiectis: ubi uerò in corporibus superfluitates aliqua redundarint, easdem purgare conuenit, Galeni instituto, citato libro primo de differentijs febrium. Nec non & foraminum obstructions aperire atque detergere studendum: quorum medicamentorum copiam in præcedentibus conscripsimus: Eligenda tamen ex eis sunt quæ minus molesta sint, nihilque uenenosi habeant, minimeque corpus agitent ac molestant: & pro ratione redundantium humorum utendum: prius tamen eisdem concoctis ac præparatis. quæ uerò obstructions aperiant, ac detergant, in uniuersali methodo explicauimus, eorumque magna copia habetur; quare non est cur hic iterum ea repetamus. id tamen non præteream, quòd inter purgantia medicamenta hoc ipse potissimum uterer, Recipe pulueris hieræ simplicis Galeni drachmam unam, rhabarbari cum spica tantundem, aut scrupulos quatuor cum aqua mellisophylli aut buglossi: fiant catapotia, & præbeantur, à quibus per horam uel alteram mellis aerei, aut syrups pluribus infusionibus rosarum rubearum uncias duas aut .ij.s. cum eisdem aquis exhibeas: quòd si pituitosi magis redundauerint humores, pro rhabarbaro, agarico utare; & si melancholici, senna, & epithimo: possunt etenim humores omnes indifferenter qui in cordis uentriculis continentur, a pestilenti aere inspirato infici ac putrescere, quamuis unus altero sit paratior. Inter celeberrima pestis remedia, quibus corpus tutum redditur, sunt

sunt Ruffi catapotia, quæ (ut quibusdam uisum est) constant ex aloes loti partibus duabus, myrrhæ, & croci ana parte una, quorum drachma una aut drachma .s. ex uino datur summo mane: promittit enim Rufus quòd qui his fuerit usus catapotijs, neque pestilentia, neque contagione correptus fuerit unquam. Paulus uerò capitulo 35. libri secundi aliter ex Ruffi intentione hoc medicamentum descripsit; ex aloe uidelicet partibus duabus, guttæ ammoniaci tantundem, & myrrhæ parte una. hæc in uino odorato contrita instar dimidij cyathi exhibentur, nimirum quotidie, inquit ipse. eius autem quantitas sit similiter drachma una aut drachma .s. nec quotidie, sed singulis tribus, aut quatuor diebus exhiberi poterit. etenim præter id quòd à pestilentia præseruat, uentrem etiam exonerat hoc medicamentum. quòd si huic Pauli descriptioni momentum etiam croci adieceris, non erit absolum. Præseruant itè à peste caricæ cum ruta, nucibusque præsumptæ: etenim uniuersis uenenis aduersari testantur nonnulli de letalium uenenorum compositione scribentes, ut liquet libro de cibis boni & mali succi. At libro secundo de antidotis ex Apollonij muris auctoritate hunc in modum medicamentum hoc descripsit Galenus: Rutæ folia. xx. nuces iuglandes duæ; falis gran. unum; caricæ duo. hæc si ieiunus quis comederit, à uenenis non lædetur. Deinceps aliam conscripsit eiusdem auctoris antidotum, quæ exhibita, accipientem tutum à uenenis reddit. Recipit autem baccharum iuniperi drachmas duas, terræ lemnix drachmas duas. hæc ubi in puluerem redegeris, oleo, & melle commiscebis & repones, atque cum opus fuerit, ex aquæ mulsæ cyathis duobus, quantum est

cap. 5. & 2.
de alim. facul.
cap. 28.
cap. 8.

auellana, dabis. Hac antidoto Nicomedes rex utebatur si quando suspectos habuisset qui se uocarent; nam si uenenum non subsit, quieta manet, sin adsit, nauseam concitat, & euomere cogit; ita ut uenenum quoque cum antidoto reijciatur. hæc ille. Nec minus à peste præseruat myrrhidis herbæ radix. Dioscoridis auctoritate: ait nanque capitulo proprio: ¶ ferunt præterea quidam bis, terve pota quotidie in uino in pestilentia radice eius; incolumes à pestilenti morbo seruari qui biberint. in hunc etiam usum conferunt flores mellisophylli, rorismarini, & mali medici saccharo conditi; mirificè tamen conducit ipsius met mali medici acidum similiter saccharo conditum, & uniuersa eius substantia, si cum saccharo conficiatur. saccharum quoque rosaceum & buglossatum, non parum etiam, confert. si uerò cum eorum aliquo drachmam unam huius pulueris mane per tres horas ante cibum exhibebis, aut cum exiguo uino albo odorato & aqua rosacea si quod aliud præualebit, Recipe cornu cerui usti, seminis que citri ana drachmas duas foliorum diptamni cretensis, baccarum iuniperi, radice heptaphylli (tormentillam uocant) & zedoariæ ana drachmam unam seminis rosarum, & oxalidis ac corallorum rubeorum cuiuslibet scrupulos duos, croci grana quatuor: fiat puluis, quo, ut dixi utere. poterunt insuper ex oxalidis, seu sonchi succo, limoncelij, limonum, aut cæterorum malorum aureorum acidorum succo syrupi ex saccharo parari, quibus sæpe uti, Aestate potissimum, apprimè conferre puto, adiecta interim drachma una prædicti pulueris. reliqua præcedenti capitulo petas. quæ si satis esse non uidebuntur, cæteros consulito: reperies enim

enim non paucos, qui pestis medicamina conscripserunt: Nos uerò quæ magis conducibilia uisa sunt, ratione, & experimento comprobata, hic meminimus; ne scilicet in magnam mutatus hic excreceret molem; & Tyrunculos artis medicæ perterrefaceret, atque confunderet. Qua etiam causa nonnulla breuitati indulgens, reliquo in hoc opere consulto prætermisi, quæ fufius scribere potuissem.

TRACTATUS DE FEB.

PESTILENTIBVS

FINIS.

RAIMVS GRÆCVS

PADVANO GVGLIELMINO

Amico optimo. S.

NEGOTIVM, quod tuo suasu susceperam, notandi particu-
lares locos in miro illo, & iam diu satis a nobis expectato li-
bro *Altimari Præceptoris nostri*; methodus de curandis febribus in-
scripto, præter expectationem, non parum mihi attulit laboris. cre-
didi enim id facile præstare; sed cum factò opus fuit, longe secus ac co-
gitaueram, rem se habere perspexi. necesse enim fuit omnia fere Ga-
leni, & nonnullorum aliorum bonorum auctorum monumenta lege-
re ac relegere. multum enim cum solus fuerim, te absente laboravi:
sed maxima utilitas, quam consecutus sum ex hac doctissima lectio-
ne, inuentione ornata, dispositione digesta, & orationis perspicuitate
illustrata: in qua nihil est, quod non idem apte, distincte, & ordinate
dictum sit, hunc laborem perpeti fecit. quantum profecerim non pœ-
nituit; occasio mihi data fuit, ut uiderem multos auctores, & præser-
tim nostrum Galenum. nullus quippe fuit fere in eo locus, quem non
accurate uiderim. quàm mira legi de diffinitione methodi, & indica-
tionis de primis præcipuisque indicationibus, deque numero, & di-
gnitate earum; & quàm constantem sibi met Galenum in sua doctri-
na faciat: licet aliquibus a se dissentire uideatur; & quàm acerrim-
um Galeni defensorem cognoui hunc uirum contra quosdam non
postremæ famæ, hac nostra tempestate, medicos: qui credebant suis
rationibus, si dijs placet, demonstratiuis, solidam, & ueram Galeni in
arte medica methodum enertere; quàm miro ordine prima genera fe-
brium, prius assignata definitione, ad Galeni mentem stabilinuit; &
diuisua methodo, ad insectiles differentias, deuenit: demum qua arte
omnium febrium, & præsertim pestilentialis, in qua tractanda, om-
nes, quos uiderim, superauit; dignotionem, prognosticum, ac curatio-

nem, tradidit. satis, superque tibi debere sentio, cum ad hunc fructuosum me laborem excitaueris. nullus enim est sensus, in illa abstracta, & difficillima methodo Galeni, qui hac lectione duce non pateat. nullus ordo, qui non eluceat: omnia diuine potius quam humane in arte medica uir iste ex rei natura rimatur. cuius ingenium quantifaciam, semperque fecerim, tu testis es. quo fit, ut omnes artis medicæ studiosi huic non parum debeant. nam si uerum dicere licet, nostriam diu est, meum liberum iudicium (absit adulatio, quæ nescit stare cum uera amicitia) nullus post Galeni memoriam, quem uiderim febrium doctrinam sub methodo uniuersali ac perspicua, a principio ad finem tradidit. quapropter si quis erit, qui se huic doctissimo uiro non debere sentiat, monstrosæ & ingrata erit natura. interim artium medicæ Tyrones commonefacio, ut, de hoc nostro qualicumque labore, tibi amico sincero ac optimo gratias agant, qui me ad illud subcundum impulisti; & Deum opt. Max. comprecantur, ut nostrum Altimarum in re medica φιλοσοφῶν seruet, licet enim mihi sic eum nominare, quia iuxta græcam sententiam τὰ ἀγαθὰ τῆς παύσης ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἔραζεν hoc enim, saluo capite, promitto uobis, omnia in arte medica fore clara, perspicua, & facilia, & in uestri gratiam ac utilitatem unâ cum amico nostro non cessabimus illi suadere, ut, sub compendiosa methodo doctrinam de tumoribus præter naturam, iuxta Galeni placita, elaboret; ut nihil obscuri remaneat in arte medica. speramus exoraturos quod petimus: perspectum enim est nobis, iam diu est, uiri ingenium, quàm ad omnia uersatile, prouum ad iuuandû, & benefaciendum: & tandem de omnibus benemerendum. Vale amicorum optime; & me ut soles ama.

PRIVILEGIO DEL
ILLVSTRISS. SIGNORIA

DI VENEZIA.

Hieronimus Priolus, Dei gratia, Dux Venetiarû &c. & alijs repræsentantibus nostris, ad quos præsentibus aduenierint: significamus, come habiamo hoggi col senato nostro concesso à Marcho de Maria libraro in Napoli ch'altro che lui, ò chi harà causa da lui; non possa senza sua permissione, per spatio d'anni quindici prossimi in questa città, ne in alcuna altra città, ò luogo de la Signoria nostra, stampare, ne far stampare, ne altrove stampato, in quelle uendere il lib. de Medēdis febribus di D. Donato Antonio Altomare, sotto pena à contrafattori di perdere tutte le opere, & ducati diece per cadauna d'esse, un terzo dela quale habbi ad essere del magistrato che farà la executione: un terzo del arsenal nostro, & laltro di lui supplicante, essendo però esso obligato d'offeruar quãto per le leggi nostre è disposto in materia de stampe. La onde con l'auttorità del sopradetto Consiglio commettiamo à tutti, & cadauno di uoi, che la sopradetta concessio nostra li debbiati offeruare & far offeruare, & far che da cadauno li sia inuiolabilmente offeruato. Data in nostro Ducali Palatio die. 19. nouembris indictione quinta.

M. D. LXL

PRIVILEG.

PRIVILEGIUM SERENISS.

ET CATHOLICI REGIS PHILIPPI.

PHILIPPVS DEI GRATIA REX

Castellæ, Aragonum, utriusq; Siciliæ, Hierusalem, Vngariæ, Dalmatiæ, Croatiaq; &c.

DOn Perafannus de Ribera Dux de Alcala, & in præfati Regno præfatæ regis, & cat. Maieftatis Vice rex, Locūtenens, & Capitaneus generalis Mag. uiro Donato Antonio Altomari artium, & medicinæ, doctōri huius fideliffimæ ciuitatis Neap. regio fideli dilecto, gratiam regiam, & bonam uoluntatem. Nuper pro tui parte fuit nobis supplicatum quatenus regis maieftatis nomine tibi concederemus per aliquod temporis spatium: uidelicet, per annos quindecim, opus nouæ practicæ, de Febribus, & opuscula in medicina cum latitudine a te multa uigilantia & diligentia composita imprimi non posse, nec extraregnum, impressa in regnum immitti, nec aliquo modo exemplari, & quouis modo imprimi facere, & in regno prædicto uendi, & quouis modo contractari, nisi tantummodo per te uel per tuos hæredes, & successores, & alios tuos, uel tuorum hæredum prædictorum parte, dicto tempore perdurante, tua impensa imprimi, ac uendi, & contractari posse, ea propter tuis supplicationibus in hac parte inclinatis, tenore præsentium de certa nostra scientia, deliberatè, & consulto, ac ex gratia speciali præfatæ maieftatis nomine, cum deliberatione & assistentia regis collateralis consilij, statuimus, & decernimus, quòd per annos decem tantum à die datæ præsentium in antea numerandos, nemini liceat in hoc regno opera iam dicta imprimere, aut exemplari, & imprimi facere, nec alibi impressa in regnum

gnum immittere, nec uendere, aut aliquo pacto contractare, absq; speciali permissione tui prædicti Donati Antonij, uel tuorum prædictorum hæredum, & successorum, dictorum annorum decem tempore perdurante, uolentes & decernentes expressè, quòd si quis contra præfatam nostram ordinationem facere attentauerit, ipso facto libri operum prædictorum in hoc regno, aut per exemplum in quo uis alio loco impressi, & in regnum ipsum immitti de uoluatur, & sint tui prædicti Donati Antonij, uel dictorum tuorum hæredum, & successorum, qui multos libros imprimi curetis, taliter quòd regnum prædictum libris ipsis multum affluat: & ultra prædictam deuolutionem incidant in poenam ducatorum centum, diuidendam pro tertia parte regio fisco, pro tertia parte accusatori, & pro alia tertia parte tibi, uel tuis hæredibus, & successoribus. mandantes propterea, per has easdem omnibus, & singulis officialibus, & subditis regis, maioribus, & minoribus quocunq; nomine nuncupatis titulo, officio, auctoritate, potestate, & iurisdictione fungentibus præsentibus, & futuris, ad quos, seu quem spectabit, præsentibusque peruenierint, & fuerint quomodolibet præsentatè, unicuiq; in sua iurisdictione, quatenus uobis, seu legitimæ personæ pro uestri parte præstet præstariq; faciât omne auxilium, consilium, & fauorem, necessarium, & oportunitum super consequutione dictorum librorum in casibus præmissis uobis deuolutorum, ac poenæ prædictæ, ad eò quòd prædictis ad nos recursum habere uobis necessum nõ sit: & si secus factum fuerit, statim incurrant iram, & indignationem regiam, poenamq; ducatorum auri mille, præsentibus, regio sigillo a tergo impressis, præsentanti singulis uicibus remansuris. Datum in regio palatio, Neapoli die 24. mensis septembris. M. D. LXI.

Don Perafan de Ribera.

Charles

Charles par la grace de Dieu Roy de France. & tous les Preuostz, Baillyz, Seneschaulx de nostre Royaulme pais teres & seigneuries ou leur, Lieutenans, Et chascun aenson endroict. Soy si comme lui appertendra salut, nostre bien ayme. Marc de Marie marchand libraire de Royaulme de Naples nous à faict entendre quil voudroit faire imprimer vng liure intitulle, Practica de febribus, Antonij ab Altomari medici Neapolitani. Item quæsitū diuersi in medicina dicti Antonij ab Altomari. Itē Practica morborum particularium cum additionibus, & correctionibus dicti Antonij ab Altomari denuo adiectis. Laquelle impressiō ne se peult faire sans grand fraiz desquez gl'atroues estre foule pres les autres libraires & imprimeurs de nostre Royaulme que uouldroient faire intimer, faire imprimer ledict liures, & les uendre & debiter au grand interestz de suppliant qui nous arequis sur ce luy pournoir. Nous à ces Causes Vonlans flauorablement traicter ledict suppliant de lui donner moyen de se rambourser des fraiz quil lui cōuiendra faire al'impresiō desdict liures delui accroistre, le adresez de faire prouffit ala Republicque per l'impressiō de tons bons liures & icellui pour ces causes auons de nostre grace speciale premis & octroye permetons & octroyons per ces prælètes voulōs, & nous plaist quil piusse delui loyser metre an vente les dict liures ci dessus especifiez par luy imprimer en grād & petit uolume & tel que bon luy semblera, par tout nostre Royaulme pays teres & seigneuries durāt le temps & terme de Dix ans prochains venans ensiuuās & consecutifz. ea commaincer du iour de datte. que l'impressiō de chascun dedictes liures sera paracheues sans que aucuns des libraires imprimeurs de nostre Royaulme piussent durant ledict temps faire imprimer ledict liures, & nons les metre en vente. & debiter sans le vouloir

ulair & consentement de suppliant sus pence de confiscation diceux & demandes arbitraires tant enuers nous que auers ledict suppliant, & de tous despens dommages & interestz si uoulons & uous mandons & a chascun de uous en son androict si comme luy appertendra trefex pressament en iongiōns par ces dictes presentes que de noz presentes grace Priuilegie lycenses deffences, & inhibitions. & de tout le contenu ci dessus uous faictz souffreæ de laisudict suppliant iouyr & enses plainement & paisiblement. durant le dict temps acommencer ainsique dessus est dict Cessā. en faisan Cesser tous troubles & empeschementz au contraire de ce faire uous auons donne & donons plain ponner auctorite comisiō & mandement special par cesdict presentes. Car tel est nostre plaisir. Mandons & commandons atous noz iusticiers officiers & subiez. que auous & a chascun de uous en ce farsant sur ce obeyr, non ostāt quatconques lettres contraires, Donne a sanct Gierman desprez. pre Paris le. 15. iour de Iung, Lan de grace, mil cinc cēs soixāte un, & de nostre Regne le premier. Par le Roy, a uostre relation deuabres.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIJKLMNQRSTVXYZ
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo
Pp Qq Rr Ss.

Omnes sunt quaterniones, præter
Ss, duernionem.

*Venetijs, ex officina Marci de Maria biblio-
polæ Neapolitani. M D L X II.*

